

Tachi Ak'õre Pedea

Embera Tado New Testament

Tachi Ak'õre Pedeã
Emberã Tado New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

MATEO	4
MARCO	43
LUCA	67
JUAN	108
HECHO.....	138
ROMANO.....	175
1 CORINTIO	191
2 CORINTIO	207
GÁLATA	217
EP'ESIO	223
P'ILIPENSE.....	229
COLOSENSE	233
1 TESALONICENSE	237
2 TESALONICENSE	241
1 TIMOTEO.....	243
2 TIMOTEO.....	248
TITO	252
P'ILEMÓN	255
HEBREO.....	257
SANTIAGO.....	269
1 PEDRO	274
2 PEDRO	279
1 JUAN	282
2 JUAN	286
3 JUAN	287
JUDA.....	288
APOCALIPSI	290

MATEO

Jesú ome p'irriaparí Mateopa nãï k'art'a bisima. Mateo ichiaba Leví apachidama. Mateopa Romanepema pae er-reara jirip'eparí paside Jesupa ichi t'ĩsima (). Waapëarãmá Mateopa Marco k'art'a jitak'ari ichia pida ichidí bisima judiorã pae pia k'awadamërá Jesú ãchi minachia k'awa bipi mãinepa Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradapí. Hebreo pedeade apatama; griego pedeade apatama.

Naa bisima Jesucristo Abrahamepa chedada k'orea, Davidepa chedada k'orea (), Jesú t'õna k'orea (), Juanpa Jesú porochoada k'orea () ichiaba Tiorepa Jesua nemietá mĩesa oopiyá bada k'orea ().

Mãï řari bi bima Jesupa Galilea senia k'ait'a ooda k'orea (). Mãma bi bima ichia eyade jarateada (), ichia ëpërarã-pa ne p'ue oodak'apí ook'ooda (), ichia jiri atadairã doce peeda () ichiaba nepira bidepa jarateada ().

Mãï řari bi bima Jesú Galilea tuade ãarea t'imia p'irria jaratea bada k'orea () mãinepa Galileadepa Jerusalenea wãrune jaratea bada k'orea ().

Mãï k'aadea bi bima Jesú Jerusalene baeda k'orea (). Eda bi bima Jesupa saduceorã, p'ariseorã mãinepa waapëarã itiada (capítulo), Tachi Ak'õrepa itiai k'orea (capítulo), Jesú k'urusude piuk'ari chok'ae p'irabarida () mãinepa ichide řijãa be p'uuru becha peeda ().

Mateopa Jesú chi chõarãenapemarã k'orea bida

Luca 3:23-38

- 1 Nãï k'art'a Jesucristo k'orea jara bipi. Jesucristo tachi chõarãenapemarã Abrahamepa mãinepa Davidepa nãiya unusima. ^I
- 2 Abrahán Isá ak'õre pasima.
Isá Jacó ak'õre pasima.
Jacó Judá ak'õre pasima mãinepa ichi ùpëarã sida.
- 3 Judá P'are mãinepa Zara ak'õre pasima. Æchi nae Tamar pasima.
P'are Jesrón ak'õre pasima.
Jesrón Arán ak'õre pasima.
- 4 Arán Aminadá ak'õre pasima.
Aminadá Naasón ak'õre pasima.
Naasón Salmón ak'õre pasima.
- 5 Salmón Boa ak'õre pasima mãinepa Rajab Boa nae pasima.
Boa Obed ak'õre pasima mãinepa Ru Obed nae pasima.
Obed Jesé ak'õre pasima.
- 6 Jesé Israeldepema poro jũra řiparí ři bi Daví ak'õre pasima.
Chi poro jũra řiparí ři bi Daví Salomón ak'õre pasima mãinepa Uría k'ima pada Salomón nae pasima. ^{II}
- 7 Salomón Roboam ak'õre pasima.
Roboam Abía ak'õre pasima.
Abía Asá ak'õre pasima.
- 8 Asá Josap'át ak'õre pasima.
Josap'át Jorán ak'õre pasima.
Jorán Uzía ak'õre pasima.

I 1:1 Génesi 12:1-3; 2 Samuel 7:16. II 1:6 2 Samuel 11; 12.

- 9 Uzía Jotán ak'õre pasima.
Jotán Acaz ak'õre pasima.
Acaz Ezequía ak'õre pasima.
- 10 Ezequía Manasé ak'õre pasima.
Manasé Amón ak'õre pasima.
Amón Josía ak'õre pasima.
- 11 Jeconía, chi ùpëarã ome Josía ãchi ak'õre pasima.
- III Mãï ewaride Babilonianepemarãpa israel řijãanepemarã p'uedak'ari ãchi tuadea jita enemeesidama. ^{IV}
- 12 Mãï Babilonia p'uurudea wãnak'ari, Jeconíapa warra unusima Salatiel.
Salatiel Zorobabel ak'õre pasima.
- 13 Zorobabel Abiú ak'õre pasima.
Abiú Eliakín ak'õre pasima.
Eliakín Azor ak'õre pasima.
- 14 Azor Sadó ak'õre pasima.
Sadó Aquín ak'õre pasima.
Aquín Eliú ak'õre pasima.
- 15 Eliú Eleazar ak'õre pasima.
Eleazar Matán ak'õre pasima.
Matán Jacó ak'õre pasima.
- 16 Jacó José ak'õre pasima.
José María k'ima pasima.
María Jesú nae pasima. Ara mãï Jesú Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradaade apataipi.
- 17 Abrahamepa chedada catorce p'anasidama waa poro jũra řiparí ři bi Daví unuutamá. Davidepa chedada ichiaba catorce p'anasidama Israel řijãanepemarã piriik'adak'ari ateeutamá Babilonia p'uurudea. Ichiaba mãmãipa unusidama catorce waa Jesucristo t'õrumá.

III Mãï Jeconía ichiaba Joaquin apatama. IV 1:11 2 Rey 24:8-16.

Jesucristo t'õna

Luca 2:1-7

¹⁸ Jesucristo nãiya t'õ basima: chi nae María José ome p'anasima miak'ainayá. Maamina miak'ainai nae-na María Tachi Ak'õre Jaorepa biak'oapisima. ¹⁹ Chi k'ima José épëra jïp'a basima. Mãipuru María k'ïup'ea amaai pasima, waapëarã k'achia pedeapidaemaapa. ²⁰ Mãiya k'ïrisia bide Tachi Chiparipa it'aripa peeda k'ãmok'araadepa Josemá chek'ari nãiya jarasima: «José, Davidepa chedada, María atai wap'earãse, ichi Tachi Ak'õre Jaoredeepuru biak'oapida përa. ²¹ Maria-pa warra t'õipi. Mãi warrapa ichi p'uurudepemarã áchi nemietaadepema k'aripaipi. Mãipuru ichi t'ï bise Jesús». ²² Jõma mãiya basima Tachi Chiparipa naena jarada jïra. Chi ichi pari pedeaparipa nãiya jara basima: ²³ «Wëra imik'ïra atua bi biak'oa beek'ari warra t'õipi. Épërarãpa chi warra Emanuel adaipi». ^I (Mãi t'ï jara k'ïria bima «Tachi Ak'õre tachi ome bi»). ²⁴ Mãine José k'ãmok'araa nibadapa ñrimak'ari Tachi Chiparipa it'aripa peedapa jarada jïra oosima. María atasima. ²⁵ Maamina ará k'ainak'a pasima aba mãi warra ïwini t'õrunea. ^{II} T'õk'ari Josepa ichi t'ï bisima Jesús.

K'ãk'ãi k'awapatairãpa Jesús ak'ide chedada

2 Jesús Belén p'uurude Judea tuade t'õside Herode chi Minachia K'awa bi apatai chi poro jïra jïparí jï bi pasima. ^{III} Mãi ewaride minachia k'awa berã imata ochiaparidepa chesidama Jerusalén p'uurudea. Mãirãpa k'ãk'ãi ak'ï p'aninepa ne k'awapachidama. ² Mãine áchia idisidama:

—Nãi tuade warra t'õsima judiorã poro jïra jïparí jï bi pai k'orea. Ichi ¿sãma bima? Taipa imata ochiapariereri ichi k'ãk'ãi unusidama. ^{IV} Nãmá che p'anima ichiã pia pedeadai k'orea.

³ Mãi ñriside Herode k'ïra piawëa beesima, ichi k'aepëra poro jïra jïparí jï bi awara cheru përa. Ichiaba Herodepa k'ãre ooit'a k'awadawëa p'aniëra Jerusalenepemarã sida ãarea k'ïra piawëa p'aneesidama. ⁴ Mãine Herodepa ãarea p'aarerã chi mãirã chaarearã mãinepa Moisepa bida jarateapatairã t'ï peek'oak'ari idisima:

—¿Sãma t'õi pasima Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jara bada? ^V

⁵ Áchia p'anoosidama:

^I 1:23 Isaia 7:14. ^{II} Warra ïwini. Chi eda waapëarã k'art'ade nãi pedea ununak'ama. ^{III} Mãi Herode «chi Minachia K'awa bi» apachidama. Ichi abapuru nãma bima: Mateo 2:1-22; Luca 1:5. Waapëarã poro jïra jïparí jï p'anirã Herode apatai ichidepa unusidama. ^{IV} 2:2 Número 24:17. ^V Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jara bada. Mãi griego pedeade bi bima Cristo. Cristo t'ïwëma. Jara bima «Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jara bada» wa «Tachi Ak'õrepa Tachi Chipari teada». Arameo pedeade bi bima: Mesías.

—Belén p'uurude nãi Judea tuade t'õi pasima. Mãi pedea k'orea Tachi Ak'õre pari pedeaparipa mãiya jarasima:

⁶ Belén p'uuru, pi ãpiipará biwëma, chi waapëarã Judadepema p'uuru k'aepëra, pidepa minachia k'awa bi aba chei përa.

Mãipa mi p'uuru Israel pia ak'ï baipt. ^{VI}

⁷ Maapae Herodepa k'ãk'ãinepa k'awapatairã mëra t'ï peek'oasima. Áchiã idisidama chi k'ãk'ãi sãapae unusidait'a, chi warra t'õna ewari k'awai k'orea. Mãine chi ewari jarasidama. ⁸ Áchi Belenea peerude Herodepa jarasima:

—Jãma wãnak'ari pia ididapade asima, mãi warra k'orea. Unusidara miã jarade chet'ï mi sida ichiã pia pedeade wãi k'orea.

⁹⁻¹⁰ Herodepa mãiya jarak'ari áchi wãsidama. Maapae k'ãk'ãi imata ochiapariereri unu p'anana mãicha unusidama. Mãi unusidaide minachia sã arapã nïp'aneesidama. Chi k'ãk'ãi áchi naa wãpodok'ari aba chi warra chak'e bimá k'ïrap'it'a bari k'obeesima.

¹¹ Tede eda wãutade warra chak'e chi nae María ome bi unusidama. Maapae bedabari k'op'aneenak'ari warra chak'ea pia pedeasidama. Maapae áchicha ne yaa-pariidepema ewadak'ari áchiichia warra chak'ea nee, ãp'o k'era mãinepa mirra k'era teasidama. ¹² Mãiya bak'ari k'ãmok'araade Tachi Ak'õrepa jarasima waa wãpidaemaapa Herodemá. Mãineepuru o awaraide wãsidama áchi tuadea.

Egito tuadea mïruwãnana

¹³ Áchi wãnak'ari, Tachi Chiparipa it'aripa peedapa k'ãmok'araade Josea chek'ari jarasima:

—Herodepa pi warra chak'e jiri bima peai k'orea. Mãi p'irabarik'ari pi warra chak'e mãinepa chi nae ateewãse Egito tuadea. Mãma beese aba miã jararumá.

¹⁴ Ara mãine José p'irabarisima. María mãinepa chi warra jitak'ari, teamasi Egitodea wãsidama. ¹⁵ Áchi mãma p'aneesidama aba Herode piurudea. Mãiya basima Tachi Chiparipa jarada jïra. Ichi pari pedeaparipa nãiya jarasima: «Mia mi warra t'ïsisima Egitodepa chemërã». ^{VII}

Herodepa Belenepema warrarã k'enapida

¹⁶ Herodepa k'awasima k'ãk'ãinepa k'awapatairãpa ichi seasidait'a. Mãipuru minachia k'ïruuk'ari Belenepema warrarã waidi ãyo ume padawëa be ãarea k'enapisima. Ara k'ait'apemarã sida k'enapisima. Mãiya oosima k'ãk'ãinepa k'awapatairãpa k'ãk'ãi ununana ewari ichiã jaradada përa. ¹⁷ Mãiya jõmãirã sõp'ua p'aneesidama Tachi Ak'õre pari pedeaparí Jeremiapa jarada jïra. Nãiya jarasima:

^{VI} 2:6 Mik'ea 5:2. ^{VII} 2:15 Osea 11:1.

¹⁸ «Ramá p'uurude ũrisidama minachia sōp'ua jēa bit'a māinepa jīp'idabari jēa bit'a.

Raquel ichi warrarā k'orea jēa basima.

Ichi sōchupuriarāpade asima, ichi warrarā nea beda pēra». ^I

José Egitodepa jīruerā cheda

¹⁹ Herode piuside José wapida Egitode basima. Māine Tachi Chiparipa it'aripa peeda k'āmok'araade unupisima ichiá. ²⁰ Māipa māiya jarasima:

—Pī warra pea k'īria p'anana piusidama. Māipuru p'irabarik'ari pī warra chi nae ome māicha ateewāse Israeldea.

²¹ Ara māine José p'irabarik'ari ichi warra chi nae ome Israeldea ateewāsima. ²² Maamina Josepa k'awasima Arquelao ichi ak'ōre Herode pari Judea tu-adepepa poro jūra jīparí jī bi beesit'a. Māi k'orea māmá wāi wap'easima. Maamina Tachi Ak'ōrepa ichiá k'āmok'araade jarada pēra Galilea tuadea wāsima. ²³ Māma Nazaré p'uuru apataide beesima. Māiyasima Tachi Ak'ōre pari pedeapatairāpa māiya jaradada jīra: "Ichi Nazaredepemaane adaima". ^{II}

Juan chi Porochoaparí k'orea bida

Marco 1:1-8; Luca 3:1-9; 3:15-17; Juan 1:19-28

3 Māiya bak'ari Juan chi Porochoaparipa Judeade jījūa pania newēa bide jaratea beesima. ² Nāiya jarapachima:

«Pajāne Bi cheruma ichidirā ichi juade ua bai k'orea.

^{III} Māi k'orea mārāpa nemietá oopatai itu bidak'ari ichimá chet'í».

³ Māi Juan k'orea Tachi Ak'ōre pari pedeaparí Isaíapa jarasima:

«Ēpēra jījūa pania newēa bide jīk'ua pedea bima:

"O jarit'í Tachi Chipari pia chemērā. O ichi pae jīp'a jarit'í". ^{IV}

⁴ Juan neet'á camello k'ara k'ada jīpachima. Ichi k'ir-ride jīparí ānimara e ooda jīpachima. ^V Sisi k'opachima māinepa mēapema jirrijō jōpachima. ⁵ Māine ēpērarā Jerusalenepemará, ārea Judea tuadepemará māinepa ārea Jordán to k'ait'a berā Juanmá wāpachidama.

⁶ Āchia nemietá oodada ichi k'īrari jaradak'ari āchi Jordán tode porochoapachima. ⁷ Māiya bide chi eda waapēarā Moisepa bida jarateapatairā chesidama Juanpa porochoamērā. Chi eda waapēarā p'ariseorā pasima; chi waapēarā saduceorā pasima. Maamina Juanpa āchi unurune jarasima:

^I 2:18 Jeremia 31:15. ^{II} Ichi Nazaredepemaane adaima. Nazaré t'ī hebreo pedeade nāiya bi bima: Nezer. Māi pedea jara k'īria bima «t'uk'uda». Isaia 4:2-6; 11:1-5; Jeremia 23:5-6; 33:14-18; Zak'aria 3:8-10; 6:9-13. ^{III} 3:2 Daniel 2:44. ^{IV} 3:3 Isaia 40:3. ^V Juan chi Porochoaparipa neet'á jīpachima chōarāena Tachi Ak'ōre pari pedeaparí Eliapa jīpachi jīra.

«Māra taama jīra berā, ¿K'aipa jarasima māra Tachi Ak'ōrepa tachi itiai ewaridepema p'ue mīrunait'a?

⁸ Mārāpa oo p'aninepa māra nemietá oo p'anana piarā itu bidada unupit'í. ⁹ K'īrisiarāt'í Abrahamepa chedaadarā pēra Tachi Ak'ōrepa itiaiwēane arāt'í. Mia mārā jararuma: "Tachi Ak'ōrepa k'īriaipira, cha be mawaradepa Abrahamepa chedaadarā papik'oaipi". ¹⁰ Tachi Ak'ōrepa chaara uru bima pak'uru t'ut'aak'oi k'orea. Ārea pak'uru pia chaudak'a t'ut'aak'oiari t'ipide bat'ak'oaipi.

¹¹ »Mia māra paniapa porochoaparima unupidamērā māra nemietá oopatai itu bidaadat'a. Maamina chi mi k'aadea cherut'a mi k'aepēra chi minachia atepe k'awa bima. Māipuru ichi jīrune jī bi ērai k'orea mi māi pae pida pia biwēma. Ichiapuru Tachi Ak'ōre Jaoredepa porochoaipi. ^{VI} Maamina jīāanaepira itiaipi. ^{VII} ¹² It'aa jira bat'aparí ichi juade uru bima chi trigo tau jora āyá amaai k'orea. Maapae chi tau ēechoada yaaipi maamina chi jora t'ipi uruade paapi. Māi k'īik'ama».

Juanpa Jesú porochoada

Marco 1:9-11; Luca 3:21-22

¹³ Māi ewaride Jesú Galilea tuadepa Jordán todea chesima Juanpa ichi porochoamērā. ¹⁴ Maamina Juanpa porochoaemaapa jarasima:

—Piapuru mi porochoai pia bima. ¿K'āre k'orea pī mimá cheruma?

¹⁵ Māine Jesupa p'anoosima:

—Nāiena pia oopari jīra oose. Tachia ārea jīp'a oodai p'anima Tachi Ak'ōrepa oopi bi jīra.

Ara māine Juanpa jīāasima. ¹⁶ Jesú porochoak'ari toedaipa tuá wārune māiya bide pajā ewa wāsima. Māine Jesupa Tachi Ak'ōre Jaore p'aloma jīra ichi jīri cheru unusima. ¹⁷ Māi awara Tachi Ak'ōre pajānepa edá pedearu ũrisidama. Nāiya jarasima:

«Nāit'a mi Warra chi k'īria bīpi. Mi ichi k'orea minachia sō arapá bima». ^{VIII}

Tiorepa Jesua nemietá mīesa oopiyá bada

Marco 1:12-13; Luca 4:1-13

4 Māiya bak'ari Tachi Ak'ōre Jaorepa Jesú jījūa pania newēa bidea enemeesima. Maapae tiorepa ichiá mīesa jarasima nemietá oomērā. ² Jesú ewari k'ak'o cuarenta āst'á māinepa teamasi pida nek'owēa bada pēra jarra basima. ³ Māiya bide mīesa jaraparí chesima. Ichia jarasima:

—Pī piarā Tachi Ak'ōre Warrapira, jarase nāirā mawarā p'ana pamērā.

⁴ Maamina Jesupa p'anoosima:

^{VI} Tachi Ak'ōre Jaoredepa porochoaipi. Māi jara k'īria bima chi Tachi Ak'ōre Jaore teait'a. ^{VII} Itiaipi. Griego pedeade nāiya bi bima: Uruapa porochoaipi. ^{VIII} 3:17 Isaia 42:1-4.

—Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima: abapuru nek'õ bidepa ëpëra chok'ae baiwëma, mãipari jõma Tachi Ak'õrepa jara bi ijãa bidepa chok'ae bai. ^I

⁵ Mãiya bak'ari tiorepa Jesú Jerusalén, Tachi Ak'õre p'uurudea atewāsima. Mãma Tachi Ak'õre te poro it'i bimá atewāsima. ⁶ Maapae tiorepa jarasima:

—Pi piarã Tachi Ak'õre Warrapira, nãmãipa edá jĩitise. Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima:

Tachi Ak'õrepa it'aripa peedarã peeipi pi k'ari-padamërã.

Pi áchi juade jitadaipi pi jĩru mawarapa p'uapiemaa-pa. ^{II}

⁷ Mãine Jesupa tiorea jarasima:

—Tachi Ak'õre pedeade ichiaba bi bima: “Pi Chipari Tachi Ak'õrea waa mĩesa jararãse nemietá oomërã”. ^{III}

⁸ Mãiya bak'ari tiorepa Jesú eya it'i bidea atewāsima. Mãmãipa Jesua jõma nã ijũane be p'uuru mãinepa p'uurucha ne auk'arã k'ede ak'ipisima. ⁹ Maapae tiorepa jarasima:

—Pi mi naa sĩraporode k'obeepira mãinepa miá pia pedeapira, nã ãarea miá piá teapi pi juade uru bamërã.

¹⁰ Mãine Jesupa tiorea jarasima:

—Tiore, áyá wãse. Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima: “Aba pi Chipari Tachi Ak'õreapuru pia pedease. Ichia jara bit'a oo base”. ^{IV}

¹¹ Ara mãine tiore Jesuk'á bada áyá wāsima. Mãine Tachi Ak'õrepa it'aripa peedairã Jesumá chedak'ari ichiã nek'opisidama.

Jesupa jaratea beeda

Marco 1:14-15; Luca 4:14-15

¹² Juan chi Porochoaparí eda jĩa nibi ũriside Jesú jĩitea Galilea tuadea wāsima. ¹³ Maamina Nazaré p'uurude beé pasima, mãipari Capernaum p'uurude bade wāsima. Mãi p'uuru senia choma ik'idá bima. Nep'talidepa chedaadarã Israel ijũane bima ichiaba Zabulonepa chedaadarã ijũa k'ait'a bima. ¹⁴ Mãiyasima Tachi Ak'õre pari pedeaparí Isaíapa jarada jĩra. Nãiya bisima:

¹⁵ «Mãra Zabulón ichiaba Nep'talí ijũane berã, judiorãwëa Galileade berã, senia chomanea wãpatai o k'ait'a berã, Jordán to k'ĩaria berã:

¹⁶ Mãra p'ãrione tuanasidama Tachi Ak'õre atua p'anana përa.

Maamina idi inaane p'anima Tachi Ak'õre k'awa p'aní përa.

Mãra chok'ae p'animina piuda jĩra tuanapachidama.

Maamina idi imata inaarũ jĩra Tachi Ak'õrepa piarã ichi k'orea mãrá k'awapii bima». ^V

^I 4:4 Deuteronomio 8:3. ^{II} 4:6 Salmo 91:11,12. ^{III} 4:7 Deuteronomio 6:16. ^{IV} Tiore. Mãi t'ĩ hebreo pedeadepa che bima. Deuteronomio 6:13. ^V 4:16 Isaía 9:1-2.

¹⁷ Mãi ewaridepa naa Jesupa nãiya jara nipasima: «Pajãne Bi cheruma ichidirã ichi juade ua bai k'orea. ^{VI} Mãi k'orea mãrapa nemietá oopatai itu bidak'ari ichimá chet'í».

Jesupa to bat'apatairã t'ĩna

Marco 1:16-20; Luca 5:1-11

¹⁸ Jesú Galilea senia ik'idá nine ëpëra ume unusima. Aba Simón pasima, ichiaba Pedro apatai. Abai chi ũpëa André pasima. Mãirã to batapachidama. Jesú chesipara to bat'amaa p'anasidama. ¹⁹ Jesupa áchiã jarasima:

—Mi ome chet'í. Mãrapa to bat'apata jĩra miã mãrá jarateapi ëpëerã mimá enemeenamërã.

²⁰ Ara mãine t'iri ameenak'ari Jesú ome wāsidama.

²¹ Mãi wawari wãrune Jesupa ëpëra mãicha ume unusima. Aba Zebedeo warra Santiago pasima. Abai chi ũpëa Juan pasima. Áchi ak'õre ome p'ãp'orode t'iri k'õa bet'a wãamaa p'anasidama. Maapae Jesupa áchi t'ĩsima ichi ome wãnamërã. ²² Ara mãine áchi p'ãp'orro mãinepa áchi ak'õre ameenak'ari Jesú ome wāsídama.

Jesú Galilea tuade p'irriada

Luca 6:17-19

²³ Jesú Galilea tuade ãarea p'irriasima. Judiorã arã pedeapatai techa jarateapachima Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua bai k'orea. Mãi pedea pia jarateade wãrucha ãarea ëpërarã k'ak'ua piawëa be jipa beepik'oapachima. ²⁴ Mãipuru Siria tuade ichi ãarea t'ĩ p'oa beesima. Mãi k'orea ëpërarãpa jõma wawariadepa k'ak'ua piawëa be, k'ak'ua p'ua paara be, jaore mietá parã be, wawa be mãinepa sorek'ea be ichimá enemeepachidama. Jesupa áchi ãarea jipa beepipachima. ²⁵ Mãipuru chok'arã Galileadepemarã, Decápoli ijũanepemarã, Jerusalenepemarã, Judeadepemarã mãinepa Jordán to k'ĩraripemarã Jesú k'aade wāsídama.

Tachi pia p'ananaí Jesupa jarateada

Luca 6:20-23

⁵ Épërarã chok'arã unside Jesú eyadea it'aa wãk'ari suak'abari beesima. Mãine ichi ome p'irriapatairã ichimá chesidama. ² Maapae Jesupa nãiya jarateasima:

³ «Pia p'anima mãra chi chichupuria berã k'awa p'anirã, mãi Tachi Ak'õrepa mãra ichi juade ua biëra.

⁴ Pia p'anima mãra sõp'ua p'anirã, Tachi Ak'õrepa mãi sõp'ua bit'a jõpii përa.

⁵ Pia p'anima mãrapa atepe k'awa p'ananaí k'orea jiridawëa p'anirã, Tachi Ak'õrepa mãrá jõma nã ijũa jĩanamërã teai përa.

^{VI} 4:17 Daniel 2:44.

⁶ Pia p'anima chi ächi söne jïp'a oo k'ïria p'anirã, mäi ächia k'ïria be Tachi Ak'örepa teai përa.

⁷ Pia p'anima mära k'ïra chupuria idi p'anirã, mäi Tachi Ak'örepa k'ïra chupuria idii përa.

⁸ Pia p'anima mära sönepa abapuru Tachi Ak'öre pae p'anirã, Tachi Ak'öre ununai përa.

⁹ Pia p'anima chi mäi ëpërapa nepira tachi üpëa ome uru p'ani mäi k'aripa p'anirã, Tachi Ak'öre warrarãne adai përa.

¹⁰ Pia p'anima chi jïp'a be k'orea waapëarãpa mïapi p'anirã, Pajãne Bipa ichi juade ua biëra.

¹¹ Mi k'orea k'achia pedeadaipira, mïapii p'anipira mäinepa wawaria seadepa k'achia pedeadaipira, mära pia p'anima.

¹² Minachia arapá p'anat'i, märapa nepia waibia pajãne uru p'ananai përa.

Chöarãenapema ewaride pida Tachi Ak'öre pari pedeapatairã ara mäi jïra ëp'ësidama mïapida k'orea.

T'ã mäinepa inaa bi

Marco 9:49-50; Luca 14:34-35

¹³ »Mära näi jïüne t'ã jïra p'anima. ^I Maamina t'ã k'iyaa jörsira çsämaasá mäicha k'iyaa beeima? Jäapae k'ïrianaiwëma. Tajatá amaai pia bima t'ïadamërá.

¹⁴ Mära inaa jïra p'anima, näi jïüanepemarãpa mära k'orea Tachi Ak'öre unu p'ani përa. P'uuru eyade bi çsämaasá mëranaima? ¹⁵ Ichiaba laap'ara uruapidak'ama ne yaapatai ek'ari mëra bidai k'orea. Mäi k'aepëra uruapidak'ari, ne itia ïri bipatama ëpëra te eda p'anirãpa inaa ununamërá. ¹⁶ Ara mäi jïra ëpërarã k'ïrari pia oo p'anat'i ächia Tachi Ak'öre pajãne bia pia pedeadamërá.

Jesupa Moisepa bida jarateada

¹⁷ »K'ïrisiarãt'i mi chesima Moisepa bida itu bipiemaapa, mäiyawëpira Tachi Ak'öre pari pedeapatairãpa bidada itu bipiemaapa. Mi mäi k'orea cheé pasima. Mäi k'aepëra mi chesima ächia jara p'ani jöma piarã ooi k'orea. ¹⁸ Mia piarã jararuma: pajã mäinepa näi jïüa bimisa mäi Moisepa bidadepema letra aba mi äpia pida jöiwëma, aba mäine jara bi ärea baerudea. ^{II}¹⁹ Mäinepuru ëpërapa Moisepa bidade ne oopi bi pedea oopëra, mäi äpia pida oopëra; mäiyawëpira waapëarã jarateaipira ara mäiya oopiemaapa, mäi waapëarã k'aepëra äpia baiþi Pajãne Bipa ichi juade ua bi t'äena. ²⁰ Mia piarã jararuma: Moisepa bida jarateapatairãpa oo p'ani k'aepëra mäinepa p'ariseorãpa oo p'ani k'aepëra märapa jïp'a oodaepira, Pajãne Bipa mära ichi juade ua baiwëma.

I T'ã jïra p'anima. Mäipa jara bima «mära näi jïüne p'anima ëpërarã pia p'ananamërá» wa «märapa näi jïüanepemarã Tachi Ak'öre k'ïrisiat'a jarateadaipi». II Letra aba mi äpia pida. Griego pedeade näiya bi bima: Tilde aba pida ichiaba letra aba pida.

Jesupa k'ïruupida k'orea jarateada

Luca 12:57-59

²¹ »Märapa k'awa p'anima tachi chöarãenapemarãpa näiya jarapachidama: "Mïa pearãse". ^{III} Mäinepa "Peasira mära chi chaarearãpa itiadaima". ²² Maamina mia jararuma: abaipa chïara ome k'ïruusira Tachi Ak'örepa itiaipi. Abaipa chïará k'ïra piawëa biade aru-para, mäi chi chaarearãpa itiadaima. ^{IV} Ichiaba abaipa chïará k'achia pedeasira, Tachi Ak'örepa t'ipi tau uruadea wäpiipi.

²³ »Mäipuru pi Tachi Ak'öre pae ne paapataidea ateerude, pi üpëa pi ome nepira uru bi k'ïrisiasira, pia änimara Tachi Ak'öre pae paai pada paatearãse.

²⁴ Mäipari chi änimara paapataik'á ameeþ'ari pi üpëa ome pia pedeade wãse, ichi ome söpia p'aneenai k'orea. Maapaepuru jïitea chek'ari pi änimara Tachi Ak'orea paatease.

²⁵ »Pia ooda k'orea pi chi nek'ïramaapa pi chi nepira ak'iparimá atewäipira, ode wäutade ichi ome ärea pedeade, ichi ome söpia beei k'orea. Mäiya oowëpira, ichia pi chi ak'iparí juade biipi. Maapae chi ak'iparipa pi chi jãa nibipatai te ot'eaparia jitapiipi eda jãa nibimërá.

²⁶ Mia piarã jararuma: pi jämapema wäiwëma aba pia teai bi erreara ärea p'aarudea.

K'ima awarai ome k'äipatai k'orea jarateada

²⁷ »Märapa k'awa p'anima näiya jarapatai: "K'ima awarai ome k'äirãse". ^V²⁸ Maamina mia märá jararuma: abaipa wëra ak'ik'ari k'ïrisiasira abaeda mäi wëra ome ichi sönepa nemietá oosima.

²⁹ »Mäipuru pi tau juaraaripemapa piá nemietá oopisira, mäi noet'aak'ari amaataase nemietá ooemaapa. Pi k'ak'uadepema abawëa beerumina, ewaricha Tachi Ak'öre ome baiþi. Mäiya pia bima Tachi Ak'örepa pi k'ak'ua jöma t'ipi tau uruadea bat'a peei k'aepëra.

³⁰ Ichiaba pi juaraaripemapa piá nemietá oopisira, mäi biat'ut'aak'ari amaase nemietá ooemaapa. Pi k'ak'uadepema abawëa beerumina, ewaricha Tachi Ak'öre ome baiþi. Mäiya pia bima Tachi Ak'örepa pi k'ak'ua jöma t'ipi tau uruadea bat'a peei k'aepëra.

Jesupa jarateada wëra amaanai k'orea k'ïrisiada

Mateo 19:9; Marco 10:11-12; Luca 16:18

³¹ »Ichiaba näiya jarapachidama: "Abaipa ichi wëra amaai k'ïrisiasira, chi wërá amaai k'orea k'art'a bida teai pia bima". ^{VI}³² Maamina mia jararuma imik'ïra abaipa chi k'ima awarai ome k'äiwëa bit'a amaasira mäinepa mäi wëra awarai ome k'äisira, Tachi Ak'öre taade mäi imik'ïrapa mäi wërá nemietá oopii bima,

III 5:21 Éxodo 20:13; Deuteronomio 17:8. IV Mäi chi chaarearãpa. Griego pedeade näiya bi bima: Sanedrín. Mäirã judiorã minachia k'awa be ará posoa chepachidama edaide, nepira oodai k'orea. V 5:27 Éxodo 20:14. VI 5:31 Deuteronomio 24:1.

awarai ome k'äii pada përa. Mäi awara ëpërapa wëra amaana atasira chi k'ima pamërá, mäi ëpërapa nemietá oo bima.

Tachi Ak'õre k'ĩrari piarã ne ooyade ada jarateada

³³ »Märapa k'awa p'anima tachi chõarãenapemarãpa näiya jarapachidama: "Pia Tachi Chipari k'ĩrari piarã ne ooyade aipira piarã ooi pia bima". ¹³⁴ Maamina mia jararuma: ni abai t'ĩne piarã ne oodayade arãt'ĩ. Pajã t'ĩne piarã ne oodayade arãt'ĩ, pajã Tachi Ak'õre poro jũra jĩparĩ jĩ bi suak'a beeparĩ jĩra biëra. ³⁵ Näi jũa t'ĩnepa piarã ne oodai arãt'ĩ, näi jũa Tachi Ak'õre jĩru biparĩ jĩra biëra. Ichiaba Jerusalén t'ĩnepa piarã ne oodayade arãt'ĩ, Jerusalén Tachi Ak'õre Poro jũra jĩparĩ jĩ bi p'uuru përa. ³⁶ Ichiaba ara pichi t'ĩne piarã ne ooyade arãse, pi puda aba pida p'ue t'orroapiiwëa biëra ichiaba p'ue p'aimaapiiwëa biëra. ³⁷ Märapa ne oodayade adaipira, oot'ĩ. Ichiaba oodawëane adaipira, oorãt'ĩ. Mäi paritua t'ĩne piarã ne ooyade a jarasira mäi pedea nemietaadepa che bima.

Pichi nemietá ooda choayade ada

Luca 6:29-30

³⁸ »Märapa k'awa p'anima näiya jarapatai: "Abai pida chĩara tau jĩap'et'asira chi mäiya ooda abarik'a tau jĩap'et'ai pia bima. ^{II} K'ida biap'et'asira chi mäiya ooda abarik'a k'ida biap'et'ai pia bima". ³⁹ Maamina mia jararuma: pi piawëa oosidara k'ĩup'ea choase. Abaipa pi uitarra chi juaraaripema p'esira, ichiaba uitarra juawieripema unupise p'emërá. ⁴⁰ Mäi abai pi ome k'ĩruusira chi nepira ak'ĩparĩ taade pi neet'á ĩri jĩparĩ ëemarii k'õrea, pichi neet'á ek'aripema sida tease. ⁴¹ Ichiaba ëpëra chaarea bipa ne chik'ia uapisira kilómetro aba, sõpia ua atewãse kilómetro ume. ⁴² Mäi awara abai pida piá ne idiipira tease mäinepa ne teadoopade asira, wãak'arãse.

Tachi nek'ĩramá k'ĩria bapade ada

Luca 6:27-28; 6:32-36

⁴³ »Märapa k'awa p'anima näiya jarapatait'a: "Ëpëra abai k'ĩriase, maamina pi nek'ĩramá unuema uru base". ^{III}⁴⁴ Maamina mia jararuma: mära chi nek'ĩramá k'ĩriat'ĩ. Chi märá k'achia pedeutá pia pedeat'ĩ; mära k'ĩramá p'anirã pia oot'ĩ. ^{IV} Tachi Ak'õrea it'aa chiidit'ĩ ächi k'aripamërá. ⁴⁵ Mäiya bai pi mära Ak'õre pajãne bi warrarãpi. Tachi Ak'õrepa imata ochiapiparima ëpëra sõpia berã ĩri, k'achia berã ĩri pida. Ëpëra jĩp'a be k'õrea chi jĩp'a bewëa k'õrea pida k'oe chepiparima. ⁴⁶ Maamina märapa abapuru mära k'õp'ãerorãt'a k'ĩria

I 5:33 Deuteronomio 23:21-23. II 5:38 Levítico 24:20. III Ëpëra abai k'ĩriase. K'aipa tachi nek'ĩramá ununaanait'a pia biade a jarasit'a k'awadawëma. Levítico 19:18. IV Märá k'achia pedeutá pia pedeat'ĩ; mära k'ĩramá p'anirã pia oot'ĩ. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mäi newëma.

p'ananaipira, çk'ãret'a nepia Tachi Ak'õrepa teaima? Romanepema pae erreara jirip'epatairã pida mäi jĩra oopatama. ⁴⁷ Mäi awara märapa waapëarã pia pedeasidara, çnepia oo p'anik'ãra? Chi Tachi Ak'õrene jĩãanak'apirã pida mäiya oopatama. ⁴⁸ Mäipuru jõmäirã k'ĩria beat'ĩ mära Ak'õre pajãne bipa jõmäirã k'ĩria bi jĩra.

Nenea k'edea ne teai jarateada

⁶ »Jĩrak'aua p'anat'ĩ awarairã taade nepia oodai Tachi Ak'õre pae, ächia ak'idamërá. Mäiya oosidara, mära Ak'õre pajãne bipa märá nepia teaiwëma. ² Pia nenea k'edea ne tearude seat'a Tachi Ak'õrene jĩãapataade apatairãpa oopata jĩra oorãse. Ächia ne teautade, mäi k'õrea jarapatama judiorã arã pedeapatai tede mäinepa p'uurude pida jõmäirãpa ächi k'õrea pia pedeadamërá. Mia piarã jararuma: ëpërarãpa ächi k'õrea pia pedeadait'a k'ĩria p'anĩ përa, mäi ächi k'õrea pedea pia pedeadada puru nepia uru p'anima. Mäit'u Tachi Ak'õrenepa mi äpia pida nepia uru p'aniwëma. ³⁻⁴ Pia nenea k'edea ne tearude waapëarã taade jĩk'ua pedearãse. Mi äpia pida abaia nepirirãse. Pia k'ĩup'ea nepia oo bit'a pi Ak'õrepa unuparima. Ichiapuru piá nepia teaipi. ^V

Jesupa jarateada it'aa chiidii k'õrea

Luca 11:2-4

⁵ »Pia Tachi Ak'õrea it'aa chiidirude Tachi Ak'õrene jĩãapataade apatairãpa oopatai jĩra oorãse. Ächia judiorã arã pedeapatai tede mäinepa p'uurude bai nĩp'aneenak'ari Tachi Ak'õrea it'aa chiidipatama ëpërarãpa pia ununamërá. Mia piarã jararuma: ëpërarãpa ächi pia ununai k'ĩria p'anĩ përa mäi ächi k'õrea pedea pia pedeadada puru nepia uru p'anima. Mäit'u Tachi Ak'õrenepa mi äpia pida nepia uru p'aniwëma. ⁶ Pia Tachi Ak'õrea it'aa chiidirude pichi tede eda wãse. Chi eda wãpatai jĩat'ik'ari pichi tuaba pi Ak'õrea it'aa chiidise. Pia k'ĩup'ea nepia oo bi Tachi Ak'õrepa unuparima. Ichiapuru piá nepia teaipi.

⁷⁻⁸ »Pia Tachi Ak'õrea it'aa chiidirude Tachi Ak'õrene jĩãanak'apirãpa oopatai jĩra oorãse. Ächia pedea bari k'ak'o minachia ĩri jarapatama k'ĩrisia p'anĩ përa tãaraa it'aa chiidiutade, Tachi Ak'õrepa pia ũri biëk'ãra adayá. Maamina mära Ak'õrea it'aa chiididai naena, ichia k'awa bima märapa k'ãre k'ĩria p'anĩ. ⁹ Mäipuru Tachi Ak'õrea näiya it'aa chiidit'ĩ:

"Tai Ak'õre pajãne bi, pi t'ĩ waapëarã t'ĩ k'ãepëra pi ipará bima.

¹⁰ Taipa k'ĩria p'anima tãaraawëa bide pia pichidirã pi juade ua bait'a.

V Teaipi. Waapëarã k'art'ade versículo 3-4, 6 mäinepa 18de mäi awara jara bima «waapëarã taade teaipi».

K'ĩaria p'anima pia k'ĩaria bi nãi ijũanepemarãpa oodait'a, pajãnepemarãpa oopata jĩra.

11 Taiyã chik'o tease ewaricha k'odamẽrã.

12 Taipa nemietã oodada k'ĩrisia atuase, waapẽarãpa nemietã oodada mãi taipa k'ĩrisia atuapatai jĩra.

13 Tai nemietaade baepirãse mãinepa nemietaadepe-ma k'aripase". I [Pia jãmãirã p'ue bipi, pi chi chaarea bipi ichiaba ewaricha chi minachia k'awa bipi.] II

14 »Waapẽarãpa mãra ne piawẽa oodada k'ĩrisia atu-adaipira, mãrapa ne piawẽa oodada mãra Ak'õre pa-jãne bipa k'ĩrisia atuaipi. 15 Maamina waapẽarãpa mãra ne piawẽa oodada k'ĩrisia atuadaepira, mãrapa ne piawẽa oodada mãra Ak'õre pajãne bipa k'ĩrisia atu-aiwẽma.

Nek'odak'apĩ ewari ooda k'orea

16 »Mãrapa Tachi Ak'õrene k'ĩrisiadayã nek'odak'apĩ ewaride ooutade k'ĩra piawẽa p'aneerãt'i Tachi Ak'õrene ijãapataade apatairãpa oopatai jĩra. Æchi mãiya p'anapatama jãmãirãpa k'awadamẽrã Tachi Ak'õrene k'ĩrisiadayã nek'odak'apĩ ewaride oo p'ani. Mia piarã jararuma: epẽrarãpa æchi pia jaradai k'ĩaria p'ani pẽra mãi æchi k'orea pedea pia pedeadada puru nepia uru p'anima. Mãit'u Tachi Ak'õrenepa mi ãpia pida nepia uru p'aniwẽma. 17 Maamina pia Tachi Ak'õrene k'ĩrisiadayã nek'odak'apĩ ewaride oo bide pi porode k'era wease mãinepa k'ĩra siise. 18 Mãiyara epẽrarãpa k'awadaiwẽma pia Tachi Ak'õrene k'ĩrisiadayã nek'odak'apĩ ewaride oo bit'a. Aba pi Ak'õrepuru k'awaiipi. Pia k'ĩup'ea nepia oo bit'a pi Ak'õrepa un-uparima. Ichiapururu piã nepia teaiipi.

Nepia pajãne uru bai k'orea jarateada

Luca 12:33-34

19 »Nãi ijũane nepia jirãrãt'i minachia uru p'anana k'orea. Nãi ijũanepema mok'osiaparima, simiapa ãri-parima ichiaba nechiapatairã eda wãnak'ari nechiapatama. 20-21 Mãi k'aepẽra chi piiparã bi machi sõnepa k'ĩriapatama. Mãipururu Tachi Ak'õrepa k'ĩaria bit'a mãra pida k'ĩaria p'anat'i ne aba pia bi pajãnepema uru p'anana k'orea. Jãma simiapa ãrik'ama, nepia mok'osi-ak'ama ichiaba nechiapatairã p'ue eda wãnak'ama.

Jesupa tachi tau k'orea jarateada

Luca 11:34-36

22 »Tachi tau ipira jĩra bima. Mãipururu pi tau pia bipira inaane nipaipi. 23 Maamina pi tau mietã bipira, ne k'achiade wãrune p'ue unuwẽa baiipi. Ara mãi jĩra pia nemietã oo bipira, nepia ooyade a jara bimina, pi piarã p'ãrione nima.

I Nemietaadepema. Mãi pedeapa ichiaba jara bima «tiore». II Griego pedeade chok'arã k'art'ade pedea corchetede bi newẽma.

K'ait'a tachi chipari

Luca 16:13

24 »Epẽra abai pida p'ue mimiaiwẽma ichi chipari ume p'ani pae. Ume uru bipira aba atepe pia k'ĩaria baiipi. Mãi ome nipaipi mãine chi abai itu bipi. Ara mãi jĩra chi ne minachia uru ba k'ĩaria bipa Tachi Ak'õre ome p'ue nipaiwẽma.

Tachi Ak'õrepa ichidirã ak'iparima

Luca 12:22-31

25 »Mãipururu mia jararuma: mãra sãmaasã p'anana k'orea minachia k'ĩrisiarãt'i nek'odai k'orea, netodai k'orea ichiaba ne jĩnai k'orea. ¿Tachi chok'ae bait'a chik'o k'aepẽra atepe piiparã biwẽk'ãra? ¿Tachi k'ak'ua neet'ã k'aepẽra atepe piiparã biwẽk'ãra? 26 Ak'it'i, ipana ne uadak'ama, ne baadak'ama ichiaba ne yaadak'ama. Maamina Tachi Ak'õre pajãne bipa æchiã nek'opiparima. ¿Mãra ipana k'aepẽra atepe pia p'aniwẽk'ãra? 27 ¿K'ai mãranepema, ichi k'ak'ua k'orea minachia k'ĩrisia bipa tãaraa chok'ae baima? III 28 ¿K'ãre k'orea mãrapa neet'ã k'orea minachia k'ĩrisi-apatama? Ak'it'i nep'ono sãmaasã wariparit'a. Nep'ono mimiak'ama ichiaba p'aru k'osak'ama. 29 Maamina mia jararuma: tachi chõarãenapema poro jũra jĩpari jĩ bi Salomõn ne minachia uru badamina nep'ono jĩra k'ĩrawãrea jĩk'a pasima. IV 30 Chi idiapae p'ũajãra tuchia mẽa unupatai mãi norema paapatamina Tachi Ak'õrepa wapida mãi t'õpiparima. Mãi k'aepẽra ¿ichia mãra ne piiparã jĩnamẽrã teaiwẽk'ãra? ¿K'ãre k'orea mãine p'ue ijãanawẽma?

31 »Mãipururu minachia k'ĩrisiarãt'i nek'odai k'orea, netodai k'orea mãinepa ne jĩnai k'orea. 32 Tachi Ak'õrene ijãanak'apirãpa ãarea mãi jiripatama, maamina mãra Ak'õre pajãne bipa k'awa bima mãrapa k'ãre uru p'anana p'anit'a. 33 Mãipururu k'ĩriat'i Tachi Ak'õrepa machi ichi juade ua bai ichidirã ome. Jĩrak'aua p'anat'i ichia oopi bi oodai k'orea. Mãiya mãra ne newẽa p'ani ichia ãarea teaiipi. 34 Ne nũpema minachia k'ĩrisiarãt'i, nũ pida Tachi Ak'õrepa mãra ak'i bai pẽra. Ewaricha nepira minachia baiipi.

Waapẽarã k'orea mietã pedeapatai

Luca 6:37-38; 6:41-42

7 »Waapẽarãpa nemietã oodada k'orea pedearãt'i, abaiã mãrapa nemietã oodada ak'ipiemaapa. 2 Mãrapa waapẽarãpa nemietã oodada ak'ipata jĩra, ara mãiya Tachi Ak'õrepa mãra ak'ipi. Abai pia biwẽane a jarapatai jĩra, ara mãiya Tachi Ak'õrepa mãra pia biwẽane aipi. V 3 ¿K'ãre k'orea nejarra taujãne bi machi k'õp'ãeroné ak'iparima? ¿K'ãre k'orea pak'uru

III Mãi ichiaba jara bima «¿K'ai mãranepemapa minachia k'ĩrisia bipa atepe teesoa warima?» IV Salomõn. 1 Rey 10:4-7; 10:23-25. V Abai pia biwẽane a jarapatai jĩra, ara mãiya Tachi Ak'õrepa mãra

waibia bi pi taujāne bi ak'ik'ama? ⁴ Pak'uru waibia machi taujāne bi ununawēa p'anipira ḡsāmaasā waapēarā nāiya jaradama: "Nejarra pi taujāne bi mia aubariipi?" ⁵ ḡMārapa jarapatai jīra oodak'ama! Nāirā pak'uru waibia machi taujāne bi aubarit'i. Māiya p'ue ununai pi nejarra waapēarā taujāne bi aubaridai k'orea. Ara māi jīra pia nemietá oo bi itu bise. Māiyapuru waapēarā p'ue k'aripaipi.

⁶ »Tachi Ak'ōre paepema usá tearāt'i māra k'aapiemaapa. Mārapa chi neepia k'ede siná tearāt'i māi jīri t'iapieemaapa. ^I

Jesupa jarateada Tachi Ak'ōrea it'aa chiididamērā

Luca 11:9-13; 6:31

⁷ »Māra newēa p'anī Tachi Ak'ōrea it'aa chiidi p'anat'i; māine ichia mārā teaipi. Jīri p'anat'i; ichia unupiipi. Tede eda wāpataide t'īt'i; māine chi eda wāpatai ewai jīra, ichia teaipi. ⁸ Chi it'aa chiidi bīpa jītaipi. Chi jīri bīpa unuipi. Chi t'ī bi pae tede eda wāpatai ewai pi ne teai k'orea. ⁹ Warrapa p'ana idirude ḡchi ak'ōrepa mawara teaik'āra? ¹⁰ Warrapa beta idirude ḡtaama teaik'āra? ¹¹ Māra chi k'achia berāpa māra warrarā nepia tea k'awa p'anipira, ḡmāra Ak'ōre pajāne bīpa chi idi p'anīa nepia teaiwēk'āra? ¹² Mārapa k'īria p'anīma waapēarāpa māra pia oodait'a. Māipuru, ara māi jīra mārapa waapēarā pia oot'i, chi Moisepa bidade māinepa Tachi Ak'ōre pari pedeapatairāpa bidade jāiya jara biēra.

Eda wāpatai p'isua bi

Luca 13:24

¹³⁻¹⁴ »Māra chi eda wāpatai p'isua bide wāt'i. Chi mi-etade eda wāpatai jet'ea bīma. Chi o sida jet'ea biēra māma chok'ará eda wāpatama. Maamina Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae bai k'orea eda wāpatai p'isua bīma. Chi ode p'isua biēra chaarea bīma wāi k'orea. Māi o chok'arairāpa ununak'ama.

Pak'uru k'awapatama chi nejōnepa

Luca 6:43-44

¹⁵ »Jīrak'aua p'anat'i sea Tachi Ak'ōre pari pedeapatairāne apatairā paara. Āchia piarā jīra jarateapata-ma maamina māiya p'anīma ēpērarāpa Tachi Ak'ōre pedea jījāpidaemaapa. ¹⁶⁻¹⁷ Āchia oo p'aninepa mārapa k'awadaipi piarā wa piarāwēt'a. Pak'uru piapa nejō pia chauparima maamina pak'uru mietapa nejō mietā chauparima. ḡjīri biirīpa uva chauparima? ḡWa jōjōek'apa higo chauparima? ¹⁸ Pak'uru piapa nejō mi-etá chauk'ama ichiaba pak'uru mietapa nejō pia chauk'ama. ¹⁹ Pak'uru biiri pia chauwēpira,

pia biwēane aipi. Griego pedeade nāiya bi bīma: Waapēarā chaapatai jīra, ara māiya māra chaadaipi. I Māi nāiya jara k'īria bīma: «Waapēarāpa Tachi Ak'ōre pedea ūri k'īrianak'apira, āchiá waa jaratearāt'i. Jarateadaipira māra nemietá oodaima».

t'ut'aadak'ari paapatama. ²⁰ Ara māi jīra mārapa Tachi Ak'ōre pari pedeapatairā k'awadaipi sāi piarāpēa wa sāi seaparí, āchia oo p'aninepa.

Jesú t'īne ne oo p'anī

Luca 13:25-27

²¹ »Ēpērarāpa mi āchi chipariade apatamina jōmāirā āarea Tachi Ak'ōre juade ua bīde p'ananaiwēma. Abapuru mi Ak'ōre pajāne bīpa k'īria bi oo berāt'a ichi p'uurude p'ananaipi. ²² Ichia itiai ewaride chok'arairāpa miá jaradaipi: "Tai Chipari, tai Chipari, tai pi t'ī k'orea pedeasidama, pi t'īne jaore mietaarā āyá jeret'aasidama māinepa pi t'īne ēpērarāpa ne oodak'apí oosidama". ²³ Māine mia piarā jararuma: "Mietá oopatairā, āyá wāt'i. Mia māra unuk'ama".

Te ume p'anī k'orea jarateada

Marco 1:22; Luca 6:47-49

²⁴ »Māi k'orea abaipa mi pedea ūrik'ari, oopira, nāi jīra bai pi: ēpēra k'īrisia k'awa bīpa ichi te mawara jīri oosima. ²⁵ Māine k'oe che nībeesima, nāu ibia p'ōat'i nībeesima māinepa to che nībeek'oasima; maamina ichi te t'erawāé pasima mawara jīri ooda pēra. ²⁶ Maamina chi mi pedea ūrik'ari oopira, nāi jīra bai pi: ēpēra k'īrisia newēa bīpa ichi te ipude oosima. ²⁷ Māine k'oe che nībeesima, nāu ibia p'ōat'i nībeesima māinepa to che nībeek'oasima. Māipa ichi te t'erap'et'ak'ari abaeda āarea ārisima».

²⁸ Jesupa jōma jarateak'ari ēpērarāpa k'awa k'īrisi-adaé pasima. ²⁹ Jesupa Moisepa bida jarateapatairā jīra jarateak'a pasima. Māipari minachia k'awa bīdepa pia jaratea basima.

Jesupa aida pará k'idade bada jipada

Marco 1:40-45; Luca 5:12-16

⁸ Jesú eyadepa edá cheside ēpērarā chok'ará ichi k'aade cheepirisidama. ² Māiya bide ēpēra aida pará bi Jesumá chesima. ^{II} Sīraporode k'obeek'ari nāiya idisima:

—Mi Chipari, pia k'īria bīpira, mi p'ue jīpai bīma.

³ Māine Jesupa jua jīri birude jarasima:

—Mia māiya oo k'īria bīma. jīpa beese!

Ara māine māi ēpēra aida pará bada wēpasima. ⁴ Jesupa ichiá jarasima:

—Pi jīpa beeda abaia jararāse. Māipari p'aaremá wāse pi jīpa beesit'a unumērā. Maapae ne tease Moisepa jarada jīra. ^{III} Māiya ēpērarāpa pi piarā jīpa beeda k'awadaipi.

II Jesú ewaride aida ara sāmaasā basi tachia k'awadawēa p'anīma. Maamina judiorāmá aba Tachi Ak'ōrepuru p'ue jīpa beepi basīma. Número 12:9-12; 2 Reye 5:7. Māi awara aba aidapa jītasira awara āyá bīpachidama. Levítico 13:45-46. III 8:4 Levítico 14:1-32.

Jesupa chi papaká bi pae pari mimiaparí jipada

Luca 7:1-10

⁵ Maapae Jesú Capernaum p'uurudea wásima. Māma cheside Romanepema papaká berā chi māirā chaarea ichimá chesima. Māipa nāiya chupuria idisima:

⁶ —Mi Chipari, chi mi pae pari mimiaparí tiida bima. K'ak'ua minachia p'ua biēra k'idade sorek'ea bima.

⁷ Māine Jesupa jarasima:

—Ichi jipade wāipi.

⁸ Maamina chi papaká berā chi māirā chaarea bīpa jarasima:

—Mi Chipari, mi ēpēra piawēa bima, pi mi tede eda wāit'a. Maamina pi nāmaripa pedeasira, chi mi pae pari mimiaparí jīpa beeipi. ⁹ Ara māi jīra chi mi k'aepēra atepe chaarea bīpa jararut'a, mia ijāa bapari-ma. Ichiaba mia jararut'a, chi mi juade papaká berāpa ijāa p'anaparima. Mia abaia wāpade arude, wāparima; māinepa abaia chepade arude, cheparima. Ichiaba mi pae pari mimiaparia ne oopade arude, ooparima.

¹⁰ Māi ūrside Jesupa pia k'īrisiasima. Māine ichi k'aade wā p'anirā jarasima:

—Piarā mārā jararuma: nāi ēpērapa minachia ijāa bi jīra israel ijūanepemārā t'āena aba pida unuk'ama.

¹¹ Mia mārā jararuma: imata ochiaparidepa māinepa imata baeparidepa māi tuadepemārā chok'arā chedaipi. Māirā tachi chōarāenapemārā Abrahán ome, Isá ome māinepa Jacobo ome Pajāne Bīpa ichidirā ichi juade ua bi nek'opataide suak'abari p'aneenaipi.

¹² Maamina Tachi Ak'ōrepa ēpērarā naa ua k'īria bada p'ārionea āyá jerek'oaipi. Māma jēa p'ananaipi māinepa p'uapa k'ida k'iterrea p'ananaipi.

¹³ Maapae Jesupa papaká berā chi māirā chaarea bia jarasima:

—Tede wāse. Pia ijāa bi jīra mia ooiipi.

Ara māine papaká berā chi māirā chaarea pae pari mimiaparí jīpa beesima.

Jesupa Simón Pedro p'ak'ōre jipada

Marco 1:29-34; Luca 4:38-41

¹⁴ Maapae Jesú Pedro tede wásima. Eda wāside Pedro p'ak'ōre k'iamiapa k'idade bi unusima. ¹⁵ Jesupa ichi jua t'ōmarik'ari, māi k'ia nībada tuusima. P'irabarik'ari āchiā nek'opisima.

¹⁶ K'iuk'ari ēpērarāpa chok'arā jaore mietá pará be Jesumá enemeesidama. Māine Jesupa ara jararupa chi jaore mietá āarea āyá jerek'oasima. Ichiaba k'ak'ua piawēa berā āarea jīpa beepik'oasima. ¹⁷ Māiyasima Tachi Ak'ōre pari pedeaparí Isáíapa jarada jīra. Nāiya jarasima: «Tachi k'idade beada ichia jīpasima māinepa p'ua beada ichia jōpisima». ^I

I 8:17 Isaia 53:4.

Jesú ome wānayá p'anana

Luca 9:57-62

¹⁸ Jesupa ēpērarā chi chok'arā ichi adu jūra nībi unusima. Māi k'orea ichi ome p'irriapatairā senia k'īria wānayane asima. ¹⁹ Maamina wānai naena Moisepa bīda jarateaparí Jesumá chesima. Māi ēpērapa jarasima:

Jarateaparí, pi wārumá mi pi ome wāipi.

²⁰ Jesupa ichiā jarasima:

—Et'erre k'opari te pará bima māinepa jīpana te pará bima, maamina mi, chi ēpēra Warra chi māma k'āi newēa bima.

²¹ Māine aba ichi ome p'irria baparipa jarasima:

—Mi Chipari, pi ome wāi naena mi ak'ōre itu t'ibaripise. ^{II}

²² Jesupa ichiā jarasima:

—Mi ome chese. Itu bise, chi piudaadapa chi piuda-da t'ibaridamērā. ^{III}

Jesupa nāu, senia choma ome k'īrup'epida

Marco 4:35-41; Luca 8:22-25

²³ Maapae Jesú p'āp'orrode batook'ari ichi ome p'irriapatairā sida wāsidama. ²⁴ Māiya p'anine nāu minachia p'ōat'i nībeek'ari, p'usa minachia k'īruu nībeek'ari, pania p'āp'orrode eda wā nībeesima. Māimisa Jesú k'āi basima. ²⁵ Māipuru ichi ome p'irriapatairāpa īrimanak'ari nāiya jarasidama:

—jTai Chipari, k'aripase! jTachi k'uawāmaa p'anima!

²⁶ Māine Jesupa jarasima:

—Māra k'āre k'orea ne wap'ea p'anima? jMārapa pia ijāanawēa p'anima!

P'irabarik'ari Jesupa nāua māinepa senia chomá ibia pedeasima. Ara māine jōma ap'i ūu beesima. ²⁷ Māine āchia k'awa k'īrisiadaé pasima. Nāiya jarasidama:

—Nāi k'āima? Nāupa māinepa to pida ichi pedea ūripatama.

Jesupa jaore mietá p'anana āyá jeret'aada

Marco 5:1-20; Luca 8:26-39

²⁸ Maapae senia choma k'īria wānak'ari Gadara tuadea chesidama. Māine ēpēra ume jaore mietá pará p'ani jāirā te p'ēya uriadepa ochiadak'ari Jesumá chesidama. Māi ēpēra minachia k'īruu p'anapachida pēra aba pida māmaria wānak'a pasima. ²⁹ Māine Jesua jīk'ua biasidama:

—jTachi Ak'ōre Warra! ^{IV} k'āre k'orea mi ome bariyá bima? jTai māipiyá ewari chei naena pi cheruk'āra?

II Waapēarāmá, māi ēpērapa nāiya jara bima: «Pi ome wāi naena, mia nii pia bima mi ak'ōre k'īrawēarune». III Piudaadapa chi piudada t'ibaridamērā. Jesupa piuda t'ibaridai k'orea jara biwēma. Māipari itia bima, ichi ome wāi naena, ara āchia k'īria p'ani jīra oopachida k'orea. IV Tachi Ak'ōre Warra. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Tachi Ak'ōre Warra Jesú.

³⁰ Mäi ara k'ait'a sina chi chok'ará nek'o para basima.
³¹ Mäipuru chi jaore mietaaräpa Jesua näiya chichupuria idisidama:
 —Pia tai äyá jeret'aaipira, sina k'ak'uade eda wäpise.
³² Mäine Jesupa jarasima:
 —Wät'i.
 Ara mäine jaore mietaarä mäi épërarä k'ak'uadepe-
 ma wänak'ari sina k'ak'uade eda wäsidama. Mäipa sina
 p'ira errodak'ari p'ëyanepa toedá t'ruk'oa wäsidama.
 Mäiya äarea todepa piusidama. ³³ Mäi sinarä ak'i
 p'ananapa mäiya ununak'ari, p'ira wäsidama p'uu-
 rudea. Mäma padak'ari épërarä jaore mietá pará
 beadapa mäi äarea nepirisidama. ³⁴ Mäi k'orea chi
 p'uurudepemarä äarea Jesú bimá chesidama. Un-
 unak'ari Jesua chichupuria idisidama ächi tuadepema
 äyá wämërá.

Jesupa sorek'ea bada jipada

Marco 2:1-12; Luca 5:17-26

⁹ Jesú p'äp'orrode batook'ari mäicha senia choma
 k'íaria wák'ari ichi bapari p'uurudea chesima.
² Mäma épëra sorek'ea bit'a épëra uapataide Jesumá
 enemeesidama. Jesupa unusima ächia piarä ijäa p'aní
 ichia chi sorek'ea bi p'ue jipa beepiit'a. Mäi k'orea Jesu-
 pa chi sorek'ea bia jarasima:
 —Söpia base, k'ütá. Pia nemietá ooda k'írisia atuasi-
 ma.
³ Mäma Moisepa bida jarateapatairä waapëarä
 p'anasidama. Mäiräpa k'írisiasidama: «Ichia Tachi
 Ak'öre k'írari piawëa pedea bima». ⁴ Maamina ächia
 k'írisia p'aní Jesupa k'awasima. Mäipuru jarasima:
 —Märapa çk'äre k'orea mära söne jäiya piawëa
 k'írisia p'aníma? ⁵ Märamá çchi säi jarait'a chaarea bi-
 ma? çPia nemietá ooda k'írisia atuayade ait'a wa
 p'irabarik'ari nipapade ait'a? ⁶ Tachi Ak'örepa mi, chi
 Épëra Warra bisima näi ijüane p'anípa nemietá oopatai
 k'írisia atuamërá. Mäi mără unupiipi.
 Ara mäine chi sorek'ea bia näiya jarasima:
 —P'irabarise. Pichi ne épëra uapatai atak'ari tiidá
 wäse.
⁷ Ara mäine chi sorek'ea bada p'irabarik'ari tiidá
 wäsima. ⁸ Mäi unusidaide chi mäma p'anana ne
 wap'easidama. ^{II} Maamina Tachi Ak'orea pia pedeasi-
 dama ichi jua chaareadepema épërá teada, k'ak'ua pi-
 awëa bee jipa beepimërá.

Jesupa Mateo t'ína

Marco 2:13-17; Luca 5:27-32

⁹ Jesú mämäipa wärune épëra Mateo apatai unusi-
 ma. Mäi épëra chi Romanepema pae erreara jirip'eparí

^I Griego pedeade chi eda waapëarä k'art'ade ichiaba bi bima:
 Mära söne. ^{II} Ne wap'easidama. Griego pedeade chi eda waapëarä
 k'art'ade bi bima: K'awa k'írisiadaé pasima.

tede suak'abari basima. Jesupa Mateoa jarasima: «Mi
 ome chese».

Ara mäine Mateo p'irabarik'ari Jesú ome wäsima.
¹⁰ Mäiya bak'ari Jesú Mateo tede nek'o basima. Jesú
 ome p'irriapatairä, Romanepema pae erreara
 jirip'epatairä mäinepa nemietá oopatairä Jesú ome
 nek'o p'anasidama. ¹¹ Waapëarä p'ariseoräpa mäi un-
 usidama. Mäi k'orea Jesú ome p'irriapatairä idisidama:
 —Mära jarateaparí çk'äre k'orea Romanepema pae
 erreara jirip'epatairä ome mäinepa waapëarä nemietá
 oopatairä ome ará nek'oparima?

¹² Ächia mäiya idiuta Jesupa úrik'ari jarasima:
 —K'ak'ua pia beräpa nëará teaparí jiridak'ama.
 Mäit'u chi k'ak'ua piawëa beräpa jiripatama. ¹³ Näi
 pedea k'äre jara bi k'awayá wät'i: "Änimara peadak'ari,
 mi pae paateadai k'aepëra mia k'íria bima märapa
 waapëarä k'íra chupuria p'ananait'a". ^{III} Mi chi jip'a
 berä t'íi k'orea chewëa bima, mäipari nemietá
 oopatairät'u t'íi bima Tachi Ak'öremá chedamërá. ^{IV}

Nek'odak'apí ewari k'orea jarateada

Marco 2:18-22; Luca 5:33-39

¹⁴ Mäiya bak'ari Juan chi Porochoaparí ome p'irriap-
 atairä Jesumá chedak'ari idisidama:
 —Taipa mäinepa chi p'ariseoräpa Tachi Ak'örene
 k'írisiadayá nek'odak'apí ewari oopatama, maamina
 chi pi ome p'irriapatairäpa çk'äre k'orea mäiya
 oodak'ama?

¹⁵ Jesupa ächiá jarasima:
 —Imik'írapa wëra atarude çk'ai söp'ua baima? Mäi
 imik'íra chi ichia t'ínarä ome bimisa arapá p'ananaipi.
 Maamina chi ewari ará parude waapëarä épëeräpa
 ichi äyá ateewänaipi. Maapaepuru ichia t'ínaräpa Tachi
 Ak'örene k'írisiadayá nek'odak'apí ewari oodai.

¹⁶ »Tachia neet'á sore k'öa bimá p'aru chiwidi ará
 k'osadak'ama. Mäiya k'osadaipira, chi abai jidibarirupa
 chi p'aru sore minachia atepe k'öawäipi. ¹⁷ Ichiaba
 abai pida uvaba chiwidi änimara e ooda chi sorede t'íi-
 dak'ama. Mäiya oodaipira baak'ak'ari mäi änimara e
 ooda chota jiwäipi. Maapae uvaba weawäipi mäinepa
 chi änimara e ooda äriipi. Mäipuru uvaba chiwidi äni-
 mara e ooda chiwidide t'íidai p'aníma. Mäiya umea
 tääraa choadaipi. ^V

Jesupa wërak'au jipada

Marco 5:21-43; Luca 8:40-56

¹⁸ Jesupa mäiya jaratea bide judiorä chi mäirä
 chaareadepema chesima. Mäi épëra Jesú k'írari bed-
 abari k'obeek'ari jarasima:

^{III} 9:13 Osea 6:6. ^{IV} Tachi Ak'öremá chedamërá. Griego
 pedeade chi eda waapëarä k'art'ade mäi newëma. ^V Mäine Jesupa
 k'awapisima ichi pedea ächi chöaräenapema k'írisia ome abarik'a
 ará jarateak'ama.

—Mi k'au arat'ea k'irawēasima. Maamina pi wāk'ari pi jua ichi ři bisira řrimaipi.

¹⁹ Jesú p'irabarik'ari māi ēpēra ome wāsima. Chi ichi ome p'irriapatairā sida wāsida. ²⁰ Māi wārune wēra aba āyo k'ak'o doce oamia jita bipa Jesú āpītepa ara k'ait'a wāk'ari, ichi neet'á řripema chi i t'ōmarisima.

²¹ Māiya oosima ichia chi Jesú neet'á řripema t'ōmarirupa jipa beei k'řisia bada pēra. ²² Maamina māiya t'ōmariside, Jesupa āpītepa ak'ik'ari, māiya jarasima māi wēra:

—K'au, arapaase. Piarā jipa beei'ta řjāana pēra pi jipa beesima.

Ara māine māi wēra pia beesima.

²³ Jesú judiorā chi chaarea bi tede cheside siru chaapatairā māinepa jēapatairā unusima. ²⁴ Jesupa āchiá jarasima:

—Āyá wāt'i. Wērak'au piuwēa bima, māipari k'ai bima.

Māi k'orea ēpērarāpa ichimá ak'idak'ari eesidama.

²⁵ Maamina ēpērarā āyá jeret'aak'oak'ari Jesú tiida eda wāsima. Maapae wērak'au juade jítak'ari k'irapapisima.

²⁶ Jesupa ooda k'orea ārea māi tuade ūrisidama.

Jesupa tau p'ario p'anana jipak'oa bada

²⁷ Jesú māmāipa wāsida tau p'ario p'anana ume ichi k'aade bia chesidama. Māi ēpērarāpa jik'ua jarasidama:

—Jesú, Davidepa cheda, tai k'ira chupuriase!

²⁸ Jesú tiida eda wāsida māi tau p'ario p'anani ichimá chesidama. Maapae Jesupa āchiá idisima:

—ĶMārāpa piarā řjāa p'anik'āra mia mārā p'ue jipa beepiit'a?

Āchia p'anoosidama:

—Ājā, tai Chipari.

²⁹ Maapae Jesupa āchi taude t'ōmarik'ari jarasima:

—Mārāpa řjāa p'anani řira mia oopi.

³⁰ Ara māine unu p'aneesidama. Maapae Jesupa ūraasima māi abai pida nepiripidaemaapa. ³¹ Maamina māmapema wānak'ari Jesupa āchi ome ooda jōma māi tuade jarade wāsida.

³² Māi tau p'ario p'anana wāutade waapēarāpa ēpēra k'irame t'urrá bi jaore mietá pará bi enemeesidama. ³³ Jesupa māi jaore mietá jeret'aak'ari ēpēra k'irame t'urrá badapa pedeasima. Ēpērarā māma p'anipa k'awa k'řisiadaé pasima. Nāiya jarasidama:

—Israel tuade waidi nāi řira ununak'a pasima.

³⁴ Maamina p'ariseorāpa jarasidama:

—Jāi Jesupa jaore mietá āyá jeret'aaparima, jaore mietaarā chi atepe bipa ichiá māi jua chaarea teada pēra.

Ne uu chauk'ari Ķk'aipa baadaima?

³⁵ Māiya bak'ari Jesú p'uuru waibia becha māinepa p'uuru chak'e bemá p'irria wāsima. Judiorā ará pedepatai techa jarapachima Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bi k'orea. Ichiaba māi pedea pia jaratea nipasima jōma k'ak'ua piawēa berā māinepa k'ak'ua p'ua be jipa beepik'oasima. ³⁶ Ēpērarā ará minachia nibi unuk'ari, sōchupuriasima, āchi chupuria, k'ira piaawēa para bada pēra, oveja chi ak'ipari newēa p'anani řira p'anana pēra. ³⁷ Māine ichi ome p'irriapatairā nāiya jarasima:

—Piarā nāi ēpērarā ne uu minachia chau nibapari řira p'anima. Maamina chi mimiapatairā waibiawēa p'anima. ³⁸ Māipuru chi ne uu řjūa Chiparia it'aa chiidit'i mimiapatairā ichi ne uu řjūamá peemērā.

Jesupa doce peedarā

Marco 3:13-19; 6:7-13; Luca 6:12-16; 9:1-6

10 Jesupa ichi ome p'irriapatairā doce p'anani ará t'řisima. Maapae āchiá jua chaarea teasima jaore mietá āyá jeret'aadamērā māinepa k'ak'ua piawēa be māinepa k'ak'ua p'ua be jipa beepidamērā. ² Jesupa peedarā doce p'anirā nāirā pasima: Simón, Pedro apatai; chi ūpēa André; Zebedeo warrarā Santiago māinepa Juan; ³ P'elipe; Bartolomé; Tomás; Romanepema pae erreara jirip'eparí pada Mateo; Alp'eo warra Santiago; Tadeo; ⁴ māinepa Simón Cananeo. ^{IV} Ichiaba basima Juda Iscariote, chi Jesú jítapida. ⁵ Māirā doce p'anirā Jesupa peesima. Maamina wānai naena ichia jarasima:

—Judiorāwēmá, Samaria p'uuru bemá pida wārāt'i.

⁶ Māipari judiorāmá, Israel řjūa oveja atua be řira p'animá wāt'i. ⁷ Mārā wāutamá jarat'i: "Tāaraawēa bide Pajāne Bipa ichidirā ichi juade ua baipi". ⁸ Māipuru k'ak'ua piawēa be jipa beepit'i, piudada chok'ae p'irabaripit'i, aidapa k'idade be jipa beepit'i, jaore mietá āyá jeret'aat'i. Mia mārā jua chaarea pari tearuma māiya oodamērā. Māipuru ēpērarā pari k'aripat'i. ⁹⁻¹⁰ Mārāpa oo p'anipari Tachi Ak'ōrepa ne teaipi. Māi k'orea erreara mi āpia pida ateewārāt'i, chi mimiapari-pa ichi erreara jítai pia biēra. ^V Mārā wāutade neet'á yaaparí ateewārāt'i. Ichiaba neet'á ume, řirune řjipatai māinepa tuma ateewārāt'i.

¹¹ »Mārā p'uuru waibiade māiyawēpira p'uuru k'aepeade cheutade mārāpa ēpēra sōpia be jirit'i. Māi ēpēra tede p'aneet'i aba māi p'uurudepa wāutadea.

¹² Māi tiida eda wāutade Tachi Ak'ōre t'řne chi ēpērarā jarat'i ne k'řisiadawēa p'ananamērā. ¹³ Māi tedepe-

II ^{9:36} Número 27:15-17. III Tadeo. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi t'ř k'aepeera bi bima Lebeo, Tadeo apatai. Māi Tadeo Santiago warra Juda pasima. IV Simón Cananeo. Lucapa nāiya bi bima: Simón Celote. Luca 6:15. V Erreara. Griego pedeade nāiya bi bima: Nee, p'arat'a wa cobre k'irride ateewārāt'i.

I Israel řjūanepemārāpa siru chaapatairā māinepa jēapatairā erreara teapachidama k'aripa jēane chedamērā.

marāpa mārā pia chesidade adaipira, āchi māra ome ne k'īrisiadawēa p'ananaipi. Maamina māiyanaepira, āchi p'ue ne k'īrisiadawēa p'ananaiwēma. ¹⁴ Abaipa mārā pia chesiade aepira, māiyawēpira māra pedea ūri k'īriaepira, māmāipa wāt'i. Āchi tiidaipa māiyawēpira p'uurudepa wātade yooro jora māra jirunepema jārap'et'at'i. ¹⁵ Mīa piarā jararuma: Tachi Ak'ōrepa itiai ewaride Sodoma, Gomorra p'uuru k'aepēra māi p'uuru atepē itiaipi. ^I

Jesupa jarada ichi k'orea tīāapatairā mīanai

Marco 13:9-13; Luca 21:12-19

¹⁶ »Mīa māra ēpēra k'achia t'āena peeruma. Āchia māra piawēa oodaipi usa k'achiapa oveja orrabaripari jīra. Māipuru āchi t'āena p'anine taama jīra k'īrisia k'awaa nipat'i, maamina p'aloma jīra imimirā nipat'i. ¹⁷ Ēpērarā t'āena jīrak'aua p'anat'i. Āchia māra chi ak'ipatairāmā atewānak'ari maapae judiorā arā pedeapatai tede soapa p'edaipi. ¹⁸ Mīne tīāa p'anī k'orea māra chi poro chaarearā k'īrari māinepa chi poro jūra jīparī jī p'anirā k'īrari atewānaipi. Māine mārāpa āchi k'īrari māinepa judiorāwē k'īrari pida mī k'orea pedeadaipi. ¹⁹ Māra jita enemeeutade k'īrisia paraarāt'i k'āret'a jaradai k'orea. Chi chaarearā k'īrari p'anine Tachi Ak'ōrepa k'awapiipi k'āre jaradai p'anī. ²⁰ Māi pedeautade māra k'īrisiadepa pedeadaiwēma, māipari Tachi Ak'ōre Jaorepa māra k'ak'uadepa pedeaipi.

²¹ »Abaipa ara ichi ūpēa peapiipi mīne tīāa bi k'orea. Chi ak'ōrepa ichi warra peapiipi māinepa chi warrarāpa āchi ak'ōrerā k'īruunak'ari peapidaipi. ²² Āareairāpa māra unuemaanaipi mīne tīāa p'anī k'orea. Maamina mārāpa māi ewari chaareade mīne tīāa p'anī itu bi-daepira, Tachi Ak'ōrepa k'aripaipi. ²³ P'uuru abaide ēpērarāpa māra piawēa oodai k'orea ēpēnaipira, awara p'uurudea mīruwāt'i. Mīa piarā jararuma: māra Israeldepema p'uuru becha jōma p'irriadai naena mī, chi Ēpēra Warra cheipi.

²⁴⁻²⁵ »Chi jarateparī ome baparī, chi jarateparī k'aepēra atepē k'awa biwēma. Maamina chi jarateparī jīra baipira, pia bima. Chi chipari pae pari mimiaparī sida ichi chipari k'aepēra atepē biwēma. Maamina ichi chipari jīra baipira, pia bima. Mī jaore mietaarā minachia k'awa bi Beelzebú a p'anipira, māra ara māi jīra jaradaipi. ^{II}

¿K'ai wap'eadai p'anima?

Luca 12:1-9

²⁶ »Ēpērarā wap'earāt'i. Ne āarea jīp'a biwē jīra bit'a mēra beeiwēma. Tachia k'awadawēa p'anit'a, Tachi Ak'ōrepa māi āarea jīp'a k'awapiipi. ²⁷ Mīa mārā p'āri-

^I Sodoma, Gomorra p'uuru. Génesi 19:1-29. ^{II} Griego pedeade nāiya bi bima: Te chipari jaore mietaarā chi chaarea bi Beelzebú a p'anipira, ichi ēpērarā ara māi jīra jaradaipi.

one jara bi, inaane jarat'i. Mīa māra k'īrik'á jarada te ĩripa jīk'ua jarat'i. ²⁸ Chi nāi k'ak'ua peapatairā wap'earāt'i. Āchia nāi k'ak'ua p'ue peadaima maamina tachi jaore p'ue peadaiwēma. Māipari nāi k'ak'ua māinepa tachi jaore mietade paai bit'a wap'eat'i. ²⁹ ¿Netopatawēk'āra ĩpana chae ume p'anī erreara tau aba bi pari? Maamina māra Ak'ōre pajāne bīpa māi itu biēpira, aba pida ĩpana piuiwēma. ³⁰ Māi awara Tachi Ak'ōrepa k'awa bīma mārāpa puda jōmasá uru p'anit'a. ³¹ Tachi Ak'ōrepa māra ĩpana chok'ará p'anī k'aepēra pia ak'i biēra ne wap'eadawēa p'anat'i.

Jesú k'orea k'īra p'erawēa bai

Luca 12:8-9

³² »Abaipa ēpērarā k'īrari mīne tīāa biade aipira, mī Ak'ōre pajāne bi k'īrari mīa ichi mōréane aipi. ³³ Ara māi jīra abai pida ēpērarā k'īrari mī atua biade aipira, mīa pida mī Ak'ōre pajāne bi k'īrari ichi atua biade aipi.

¿K'ai pia k'īrianai?

Luca 12:51-53; 14:26-27

³⁴ »Mī nāi tīūanea chesiade a k'īrisiarāt'i ēpēerā ne k'īrisiadawēa p'anapii k'orea. Mī māi k'orea chewēa bīma, māipari che bīma ēpērarā tausia k'īruu p'ananamērā. ^{III}³⁵ Mī chesima chi warra chi ak'ōre ome nepira parā bapii k'orea, chi k'au chi nae ome nepira parā bapii k'orea māinepa chi āyo chi p'ak'ōre ome nepira parā bapii k'orea. ³⁶ Mārāpa mīne tīāa p'anī k'orea piarā machi tiida chi nek'īramā beadaipi. ^{IV}³⁷ Abaipa chi ak'ōre wa chi nae mī k'aepēra atepē k'īria bipira, māi mī ome p'ue nipaiwēma. Abai pida chi warra wa chi k'au mī k'aepēra atepē k'īria bipira, māi mī ome p'ue nipaiwēma. ³⁸ Minachia mīa bai k'orea biwēpira, mī ome p'ue p'irriaiwēma. ^V³⁹ Abai pida nāi tīūane itu ichi k'orea k'īrisia bipira, māi atuaipi. Maamina abai pida mī k'orea piuipira, māi Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae baiipi.

Jesupa jarada tīāapatairāpa nepia jitadai

Marco 9:41

⁴⁰ »Chi mārā pia chesidade a bīpa, miá pia chesiade a bīma. Chi miá pia chesiade a bīpa chi mī Peedá pia pedea bīma. ⁴¹ Abai pida Tachi Ak'ōre pari pedeaparī pia chesiade aipira, Tachi Ak'ōrepa peeda pēra, nepia jitaipi Tachi Ak'ōre pari pedeaparīpa jitai pada jīra. Ēpēra jīp'a bia pia chesidade aipira piarā jīp'a biēra, Tachi Ak'ōrepa ēpēra jīp'a bia nepia teapari jīra māi ēpērá ara māiya teaiipi. ⁴² Mīa jararuma: abai pida chi mī ome p'irriapatairā chi k'īrisia āpia k'īria pania

^{III} Māipari che bīma ēpērarā tausia k'īruu p'ananamērā. Griego pedeade nāiya bi bima: Māipari che bīma k'īruuparī nek'o enemeei k'orea. ^{IV} 10:36 Mik'ea 7:6. ^V Minachia mīa bai k'orea biwēpira, mī ome p'ue p'irriaiwēma. Griego pedea bi bima: Māi chi piuda pak'uru k'urusu atewānak'ari, mī k'aade wāepira, mī ome p'ue baiwēma.

k'öresá teaipira, Tachi Ak'örepa piarã mäi ëpërá nepia teaipí».

11 Jesupa ichi ome p'irriapatairã doce p'anía mäi'ya jarak'ari mämäi'pa p'uuru'cha jarateade wäsima.

Jesupa Juan chi Porochoaparí k'orea jarada

Luca 7:18-35

2 Juan chi Porochoaparí eda jãa nìbisidaide, ùrisima Tachi Ak'örepa Tachi K'aripaparí teai jaradapa ne oomaa bit'a. Mäi k'orea ichi ome p'irriapatairã ume peesima Jesua näi'ya ididamërá:

3 —¿Pit'u chi chei badak'ära? Wa ¿abai ninai p'anik'ära?

4 Jesupa ächiá näi'ya p'anoosima:

—Märapa unu p'aní mänepa ùri p'aní Juaná nepiride wät'i. **5** Tau p'ário beadapa unu p'aneesidama, biiri sorek'ea beada t'ia p'aneesidama; aidapa k'idade bada jipa p'aneesidama; k'iri k'ii beada ùri p'aneesidama; piudada pada chok'ae p'aneesidama. Mäi awara chupuria k'edea chi pedea pia Tachi Ak'örepa ächi k'aripai k'orea ùri p'anima. **16** Chi mi itu biwëa ijãa bit'a pia bai.

7 Juanpa peedarã wänak'ari Jesupa chi arí p'anarã Juan k'orea näi'ya jarasima: «Ijãa pania newëa bidea märapa Juan ak'ide wäsidaide ¿k'äre ununai k'irisiasidama? ¿Näupa p'ujãra p'ot'i pari jãra bi? **8** Mäi'ya k'irisidaé pasima. Mäi ¿k'äre ununai k'irisiasidama? ¿Ëpëra neet'á pia k'ak'apia jã bit'a ununai k'irisia p'anasik'ära? Mäiyawëma; chi ëpëra neet'á pia k'ak'apia jipatairã minachia k'awa p'anirã tede p'anapatama. **9** Mäi ¿k'äre ununai k'irisiasidama? ¿Tachi Ak'öre pari pedeparí ununai k'irisia p'anasik'ära? Äjã, Tachi Ak'öre pari pedeparí ak'ide wäsidama. Juan Tachi Ak'öre pari pedeparí waapëarã k'aepëra chi atepe k'awa bima. **10** Ichi k'orea Tachi Ak'öre pedeade näi'ya bi bima:

“Chi mi pari pedeparí pi naa peeipi pi pae o jarimërá”. II

11 »Mia piarã jararuma: näi ijãane Juan chi Porochoaparí k'aepëra ëpëra aba pida atepe newëma. III Maamina Pajãne Bipa ichidirã ichi juade ua bidepema chi wariwëa k'irit'a ichi k'aepëra chi atepe k'awa baima.

12 Juan chi Porochoaparipa jaratea beesiedapema waa idi Pajãne Bipa ichidirã ichi juade ua bidepemarã atepe mäi p'anima. Ëpëra k'achiarãpa ächi k'achia oo k'iria p'anima. IV¹³ Tachi Ak'öre pari pedepatairãpa mänepa Moisé pida Tachi Ak'öre ichidirã ichi juade ua

I 11:5 Isaia 26:19; 35:5-6; 61:1-3. II 11:10 Malak'ia 3:1.

III Griego pedeade näi'ya bi bima: Wëerãpa t'önaanepema.

IV Griego pedeade mäi versículo k'irisia awara jara k'iria bima. Waapëarãmä näi'ya jara bima: «Juan chi Porochoaparipa jaratea beesiedapema it'aa Tachi Ak'öre p'uurudepemarã k'iruupatama eda wänai k'orea. Piarã ëpërarãpa äarea oo p'anima Tachi Ak'öre p'uurudepemarã padai k'orea».

bi k'orea pedeapachidama aba Juan chi Porochoaparí ewaridea. **14** Ächia jarasidama aba Elía jãra bit'a cheipi. Märapa k'awa k'iria p'anipira, chi chei pada jara p'anana; mäi Juanpi. V¹⁵ Chi k'iri parã bipa jãrak'aua ùrise.

16 »Mimá, idiapaepema ëpërarã ¿k'äre jãra p'anima? P'uuru'warrarã jemena p'anine näi'ya k'iru'pedeapatai jãra p'anima:

17 “Taipa siru chaasidaide mära paeradaé pasima.

Söp'ua k'arisidaide mära jëanaé pasima”.

18 »Juan chi Porochoaparipa nek'ok'apí ewari oopachima mänepa it'ua tok'a pasima. Maamina ëpërarãpa jarapachidama ichi jaore mietá parã bit'a. **19** Mäipari mi, chi Ëpëra Warrapa ne äarea k'oparima mänepa ne äarea toparima. Maamina ächia jarapatama mi miak'äe nek'oparipi mänepa it'ua minachia toparipi. Mäi awara jarapatama mi nemietá oopatairã ome mänepa Romanepema pae erreara jirip'epatairã ome nipapariade apatama. Maamina Tachi Ak'öre k'irisia jip'a bit'a k'awa p'anima, chi ichide ijãapatairãpa jip'a oopata përa».

Jesupa p'uurudepemarã ichide ijãanak'a berã itiada

Luca 10:13-15

20 Maapae Jesupa waapëarã p'uuru itia beesima. Mäirã p'uuru'warrarã ichi ëpërarãpa ne p'ue oodak'apí mäma äarea oodamina ächia nemietá oopatai amaanaé pasima. **21** Näi'ya jarasima:

—¿Corazín p'uurudepemarã mänepa Betsaidadepemarã chupuri p'anima, Tachi Ak'örepa itiai përa! Mia ëpërarãpa ne p'ue oodak'apí mära t'äena Tirode mänepa Sidone oodapara, mäi p'uurudepemarãpa isapea nemietá oopatai itu bidak'ari Tachi Ak'örene ijãanai pasima. VI Mäi k'orea neet'á söp'ua p'anine jipatai jãnai pasima, mänepa et'abarra jora it'aa p'odai pasima ächi poro ñri. VII²² Maamina mia märá jararuma: Tachi Ak'örepa jömãirã itiai ewaride Tirodepemarã mänepa Sidonepemarã k'aepëra mära atepe itiaipi.

23 ¿Capernaunepemarã it'aa pajãnea wänai'ära? ¡Wänaiwëma! ¡Tachi Ak'örepa mära piudaadarã p'anapataimá peeipi! VIII Mia ëpërarãpa ne p'ue oodak'apí mära t'äena Sodoma p'uuru'warrarãpa, jãi p'uuru wapida bai pasima. IX²⁴ Maamina mia jararuma: Tachi Ak'örepa äareairã itiai ewaride Sodomanepemarã k'aepëra mära atepe itiaipi.

V 11:14 Malak'ia 4:5. VI Tachi Ak'örepa Tiro mänepa Sidón itiasima. Amó 1:9-10. VII Neet'á söp'ua p'anine jipatai jãnai pasima, mänepa et'abarra jora it'aa p'odai pasima ächi poro ñri. Judiorãpa mäi'ya oopachidama, ächi piarã söp'ua p'anapachida përa ächi nemietá oodada k'orea. VIII Piudaadarã p'anapataimá. Griego pedeade näi'ya bi bima: Hades. IX Sodoma. Mäi p'uuru mänepa Gomorra Tachi Ak'örepa itiasima. Génesi 18:16—19:29.

Jesupa ĕpĕrarā ĩapaapiparii k'orea jarada

Luca 10:21-22

²⁵ Māi ewaride Jesupa jarasima: «Ak'ōre, pī pajānepe-
ma Chiparipi māinepa nāi ĩūanepema Chiparipi. Pia
ne atua berā mia jarateada k'awapida pĕra mia piā pia
pedeaiipi. Māit'u chi minachia k'awa berā pia k'awapiĕ
pasima. ²⁶ Ājā, Ak'ōre, pia māiĕya oosima jāiĕya oo k'ĕria
bada pĕra.

²⁷ »Mī Ak'ōrepa miā ara ichidepema ne ārea
k'awapisima. Abai pida atua p'anima mī, chi Warra sā-
maasā bi; aba mī Ak'ōrepuru k'awa bima. Ara māi ĩra
abai pida atua p'anima mī Ak'ōre sāmaasā bi; abapuru
mī, chi Warrapuru māi k'awa bima. Mia abaiā mī Ak'ōre
k'awapisira māi ĕpĕra pida k'awaiipi.

²⁸ »Ārea sĕ p'anipira, mimā chet'ĕ. Mia māra ĩa-
paapiipi. ¹²⁹ Miā itu ateewāpit'ĕ. Mia ne jara bi ũrit'ĕ.
Mia ārea choaparima māinepa mī sōnepa waapĕarā
k'aepĕra atepe k'awa biade a k'ĕrisiak'ama. Mimā
chedaipira māra piarā ĩapaadaipi. ³⁰ Mia jaratea bi
t'ajuwĕa bima. Mia oopi bi sida oo t'ajuwĕa bima».

Jesú mimianak'apĕ ewari Chiparipi

Marco 2:23-28; Luca 6:1-5

12 Mimianak'apĕ ewaride Jesú ĩūa trigo uudade
nipasima. Māine ichi ome p'irriapatairā jarra
p'ani pĕra trigo k'imī chae baadak'ari, chi tau k'opo-
dosidama. ² Āchia māiĕya oo p'ani waapĕarā p'ariseorā-
pa ununak'ari Jesua jarasidama:

—Ak'ise, pī ome p'irriapatairāpa mimianak'apĕ
ewaride chi tachia ne oodak'apĕt'a jāiĕya oo p'anima. **II**

³ Māine Jesupa āchiā jarasima:

—ĶMārapa Tachi Ak'ōre pedea bidade eda jaradawĕa
p'anik'āra? ĶEwariaba Davī māinepa chi ichi ome p'ir-
riapatairā jarra p'anasidaide k'āre oosidama? **III**⁴ Davī
Tachi Ak'ōre tede eda wāk'ari, Tachi Ak'ōre k'irari bida
p'ana atasima. **IV** Māi p'ana Ķabapuru p'aarerāpa k'odai
p'anasidawĕk'āra? Maamina Davipa k'ok'ari ichi ome
p'irriapatairā teasima. ⁵ Māi awara Moisepa bidade bi
bima p'aarerā mimianak'apĕ ewaride Tachi Ak'ōre te
minachia bide mimianai pia bima. **V** Maamina mimi-
anak'apĕ ewaride mimiautade, āchia Moisepa bida
māiĕya ũrinak'a pasimina, nepĕra parā biade adak'ama.
ĶMārapa māi sida eda jaradawĕk'āra? ⁶ Mia jararuma:
Tachi Ak'ōre te minachia bi k'aepĕra chi atepe bit'a nā-
ma bima. ⁷ Tachi Ak'ōre pedeade nāiĕya jara bima: «Āni-
mara peadak'ari, mī pae paateadai k'aepĕra mia k'ĕria
bima mārapa waapĕarā k'ĕra chupuria p'ananaĕt'a". **VI**
Mārapa māi pedea jara k'ĕria bi k'awadaadapara, naa

I Ārea sĕ p'anipira. Judiorā Moisepa bida jarateapatairāpa ne
chik'ĕa at'ooopi p'ani ĩra, ĕpĕrarā chi t'aju oopipachidama. Mateo
23:4. **II** 12:2 Ēxodo 34:21; Deuteronomio 23:25. **III** 12:3 1 Samuel
21:1-6. **IV** 12:4 Ēxodo 35:12-13; Levítico 24:5-9. **V** 12:5 Número
28:9-10; Ezequiel 46:4-5. **VI** 12:7 Osea 6:6.

nepĕra newĕa bea k'achia pedeadaĕ pasima. ⁸ Mī, chi
Ēpĕra Warra mimianak'apĕ ewari chiparipi.

Jesupa mimianak'apĕ ewaride ĕpĕra jipa beepida

Marco 3:1-6; Luca 6:6-11

⁹ Jesú jāmāiĕpa judiorā arā pedeapatai tede eda
wāsima. ¹⁰ Māma ĕpĕra jua sorek'ea bit'a basima.
Māine waapĕarāpa Jesú nepĕra parā biade a k'ĕria
p'ananaĕrāpa idisidama ichiā:

—ĶĒpĕra k'idade biĕpĕra, mimianak'apĕ ewaride jipapii
pia bik'āra?

¹¹ Jesupa p'anoosima:

—Māra oveja mimianak'apĕ ewaride uriade baesira
Ķjuapa jiraiwĕk'āra? ĶK'aipa māiĕya ooiwĕma? ¹² ĶĒpĕra
oveja k'aepĕra atepe piiparā biwĕk'āra? Māipuru mimi-
anak'apĕ ewaride nepia ooi pia bima.

¹³ Maapae chi jua sorek'ea bia jarasima:

—Jua iase.

Māiĕya ichi jua iaside ichi jua abaeda jipa beesima chi
jua abai ĩra. ¹⁴ Ara māine p'ariseorā tajatā wānak'ari,
pedea aumaa p'aneesidama Jesú peapidai k'orea.

Tachi Ak'ōrepa chi chipari pae pari mimiaparĕ ĩri atada

¹⁵ Jesupa māi k'ĕrisia k'awak'ari, māmapema wāsima.
Ēpĕrā minachia ichi k'aade wāsidadama. Māine Jesupa
chi k'idade beada ārea jipa beepik'oasima. ¹⁶ Ichia
waapĕarā jarapachima ichi k'orea mi āpia pida jarapi-
daemaapa. ¹⁷ Māiĕyasima Tachi Ak'ōre pari pedeaparĕ
Isaĕpa jarada ĩra. ¹⁸ Nāiĕya jarasima:

Nāi mia ĩri atada chi mī pae pari mimiaparipi. Mia
ichi k'ĕria bima. Ichi k'orea mī piarā sōpia bima.

Mī Jaore ichiā teaiipi. Ichia p'uuru becha mia ĩp'a
ook'oa bi k'orea jaraipi.

¹⁹ Ichi k'ĕruu pedeaiwĕma māinepa biawĕma. Māipu-
ru abai pida ichi pedearu p'uurude ũrinaiwĕma.

²⁰ Sia biiri p'ōnat'ĕ k'irit'a ichia p'ue beet'aiwĕma. ĩpĕra
āpia urua k'irit'a ichia k'iap'et'aiwĕma.

Ara māi ĩra chupuria berā ĩp'a oo p'ananaipi aba ne-
jōma p'uerudea.

²¹ Māine p'uuru becha ichi ni p'ananaipi, āchi k'ari-
pamĕrā. **VII**

Jesupa Tiore mietā k'orea jarateada

Marco 3:20-30; Luca 11:14-23; 12:10; 6:43-45

²² Maapae ĕpĕra jaore mietā parā bi Jesumā ene-
meesidama. Māi ĕpĕra tau p'ārio basima māinepa
k'ĕrame t'urrā basima. Jesupa ichi jipa beepisima
pedeamĕrā māinepa unu beemĕrā. ²³ Jōmāirāpa
k'awa k'ĕrisiadaĕ pasi pĕra, idisidama:

—Davidepa chei pada Ķnāi Jesuk'āra?

²⁴ Maamina āchia māiĕya jara p'ani p'ariseorāpa
ũrisidama. Māirāpa jarasidama: «Jāi ĕpĕrapa jaore mi-

VII 12:21 Isaĕa 42:1-4.

etá äyá jeret'aaparima, jaore mietaarã chi atepe bi Beelzebupa mäi jua chaarea teada përa».

²⁵ Maamina ächia k'ïrisia p'aní Jesupa k'awada përa jarasima: «Tua abarik'a berã ästu k'ïruupik'adaipira, chi jónaipí. P'uuru abarik'a berã wa te abarik'a berã ästu k'ïruupik'adaipira, tãaraa p'ananiwëma. ²⁶ Ara mäi jïra Tiorepa ara ichidí jaore mietá äyá jeret'aaipira, ara ichi ome k'ïruu bima. Mäi ichidirã ichi juade ua bi çsãmaasá ächi ará p'anaima? ²⁷ Märamá mia Beelzebú jua chaareadepa jaore mietaarã äyá jeret'aaparima. Mäiyara mära paara p'irriapatairãpa çk'ai jua chaareadepa jaore mietá äyá jeret'aapatama? Ächia k'awapidaipi märapa pia k'ïrisiadawëa p'anit'a.

²⁸ Maamina mia Tachi Ak'õre Jaoredepa jaore mietaarã äyá jeret'aa bipira, Tachi Ak'õrepa unupi bima ichi chesit'a mära ichi juade ua bai k'orea. ²⁹ Èpëra jua chaarea bi naa jï nibidaepira, çsãmaasá ichi tede eda nechide wänaima? Aba mäiya jï nibisidara p'ue ichidí neet'á chiadai p'anima. ³⁰ Chi mi lawari biwë mi ome chi nek'ïramaapi. Chi mi ome èpërarã k'aripa jirip'ewëa bipa chi jirip'eda äyá peepiparima.

³¹ »Mäipuru mia märá jararuma: èpërarãpa nemietá oopatai mäinepa k'achia pedeapatai Tachi Ak'õrepa äarea k'ïrisia atuaiipi. Maamina abai pida Tachi Ak'õre Jaore k'orea k'achia pedeapira, Tachi Ak'õrepa mäi k'ïrisia atuaiwëma. ³² Abai pida mi, chi Èpëra Warra k'achia pedeapira Tachi Ak'õrepa mäi k'ïrisia atuaiipi. Maamina abai pida Tachi Ak'õre Jaore k'achia pedeapira, Tachi Ak'õrepa mäi k'ïrisia atuaiwëma. Nãi ewaride mäiyawëpira mäi ewari parude mäi k'achia pedea bada k'orea k'ïrisia atuawëa baiipi.

³³ »Nejõ biiri pia bipira, chauk'ari, nejõ pia baiipi. Mäi pari nejõ biiri mietá bipira, chauk'ari, nejõ mietá baiipi. Nejõ biiri chi nejõnepa k'awapatama. ³⁴ ¡Taama èpërarã! çMära chi k'achiarãpa sãmaasá nepia pedeadaima? Èpërapa ichi sõne k'ïrisia bi jïra pedeparima. ³⁵ Èpëra pia bipa ichi sõne nepia uru bidepa nepia pedeparima. Maamina èpëra k'achiapa ichi sõne ne k'achia uru bidepa ne k'achia pedeparima. ³⁶⁻³⁷ Pia nepia jaraipira Tachi Ak'õrepa pi pia beepiipi. Maamina ne piawëa jaraipira itiaipi. Mia märá jararuma: Tachi Ak'õrepa itiai ewaride jõmãirãpa ichiá jaradai ächia pedea mietá paritua jaradada k'orea».

Jesupa Joná k'orea jarada

Marco 8:12; Luca 11:29-32

³⁸ Mäiya bak'ari waapëarã Moisepa bida jarateapatairã mäinepa p'ariseorãpa Jesua jarasidama:

—Jarateaparí, taipa k'ïria p'anima pia èpëerãpa ne p'ue oodak'apí ooit'a. Mäiyara k'awadaima pi pajãnepa cheda.

³⁹ Maamina Jesupa p'anoosima:

I Mäi versiculode Jesupa jara bima èpëra jua chaarea bi jï nibi jïra ichia tiore p'ueparima jaore mietá jeret'aak'oi k'orea.

—Mära idiapaepemarã èpëerã k'achia berãpa Tachi Ak'õrene jïãanai itu bimaa p'anima. Märapa mi pajãnepa che bi k'awadai k'orea k'ïria p'anima mia èpëerãpa ne p'ue oodak'apí ooit'a. Maamina mia èpëerãpa ne p'ue oodak'apí ooiwëma. Märapa abapuru Tachi Ak'õre pari pedeaparí Joná mäi jïra ununaipi. ⁴⁰ Joná beta minachia bi bide ewari ùpea äst'á mäinepa teamasi bada jïra mi, chi Èpëra Warra ewari ùpea äst'á mäinepa teamasi ijüa ek'ari baiipi. ^{II41} Mäi awara Tachi Ak'õrepa äareairã itiai ewaride Nínive p'uurudepemarã p'irabaridak'ari chi idiapaepemarã nepira pará biade adaipi. Jonapa jarada ùrisidaide ächia nemietá oopatai itu bidak'ari Tachi Ak'õremá chesidama. ^{III} Mäi Joná k'aepëra chi atepe bi nãma bimina märapa jïãanawëa p'anima. ⁴² Mäi awara Salomón ewaride Sabá tuadepema poro jüra jïparí jï bi wëra basima. Ichi tua t'imïpa chesima Salomonpa ichi k'ïrisiadepa pedea bi ùrii k'orea. ^{IV} Maamina nãi ewaride Salomón k'aepëra chi atepe bi nãma bimina märapa jïãanawëa p'anima. Mäi k'orea Tachi Ak'õrepa itiai ewaride mäi wërapa p'irabarik'ari mära nepira pará biade aipi.

Jaore mietá jïitea cheda

Luca 11:24-26

⁴³ »Èpëra k'ak'uadepema wãk'ari jaore mietá ijüa pania newëa bide jiri baparima ñapaai k'orea, maamina sãma ñapaai unuk'ama. ^{V44} Mäipuru ichi tuaba nãiya jaraparima: «Michi badamá jïitea wãipi». Mäi cherude mäi èpëra sõne nenewë jïra unuparima. K'ida pia nejarra newëa k'obi mäinepa äarea pia nibi jïra unuparima. ⁴⁵ Maapae siete jaore mietá ichi k'aepëra k'achia berã mäi èpëramá enemee'ari chi èpëra sõne p'aneene eda wãpatama. Mäipuru chi èpëra ichi naa bada k'aepëra atepe piawëa beeparima. Ara mäi jïra mine ijãawëa p'aní k'orea mära, chi idiapaepemarã k'achia berã ome, mäi atepe k'achiade p'aneenaiipi».

Jesú èpërarã ichimá chedada

Marco 3:31-35; Luca 8:19-21

⁴⁶ Jesupa mäi wapida èpërarã pedeamaa bide chi nae, chi ùpëarã ome tajata p'aní ichi ome pedea k'ïria p'anasidama. ⁴⁷ Abaipa Jesua jarasima:

—Pi nae mäinepa pi ùpëarã tajataria p'anima. Ächia pi ome pedea k'ïria p'anima.

⁴⁸ Maamina Jesupa mäi èpërá jarasima:

—Pimá çk'ait'a mi naema mäinepa mi ùpëarãma?

⁴⁹ Maapae ichi ome p'irriapatairãmä juadepa jarasima:

II 12:40 Joná 1:17. III 12:41 Joná 3:5-10. IV 12:42 1 Reye 10:1-13. V Israeldepemarãpa jarapachidama jaore mietaarã ijüa pania newëa bide p'anapatai. Isaía 34:14.

uu mietá jirip'edak'ari k'ääjñt'i paadai k'orea. Maamina trigo mi ne yaaparí tede yaat'i'».

Mostaza tau uuda k'orea nepirida

Marco 4:30-32; Luca 13:18-19

³¹ Mäicha Jesupa mäicha nepirisima jarateai k'orea: —Pajäne Bipa ichidirä ichi juade ua bit'a näi jıra bima. Épërapa mostaza tau ichi ijūane uusima. ³² Mäi mostaza tau äarea tachia uupatai k'aepëra äpia k'iri-ma. Maamina waapëarä ne uu awarai k'aepëra waibia wariparima, aba pak'uru minachia nibeerudea. Mäipuru iřpana chi pak'uru juat'aede te ook'oade chepata-ma».

P'ana ooropiparí k'orea nepirida

Luca 13:20-21

³³ Ichiaba Jesupa mäicha nepirisima jarateai k'orea: «Pajäne Bipa ichidirä ichi juade ua bit'a p'ana ooropiparí jıra bima. Mäi p'ana ooropiparí wërapa äpia atak'ari harina ome p'oerasima. Maapae minachia eapasima äarea äesäarunea».

Jesupa naa nepirida jarateada

Marco 4:33-34

³⁴ Äarea mäi Jesupa épërarä nepiridepa jarateasima. Nepiriwëa jarateak'a pasima. ³⁵ Tachi Ak'öre pari pedeparipa jarada jıra piarä mäiyasima: «Mia nepiridepa pedeaipi. Tachi Ak'örepa näi ijūa oodadepa waa idi k'awapiwëa bada, mia jaraipi». ¹

Ne uu mietá ne uu ijūane uuda k'orea Jesupa k'awapida

³⁶ Maapae Jesús épërarä ome bada tede wäsima. Ichi ome p'irriapatairä chedak'ari idisidama: —Ne uu mietá uudada k'orea taiyá k'awapise.

³⁷ Jesupa jarasima:

—Chi mäi net'a tau pia uuparí jara k'iria bima mi, chi Épëra Warra. ³⁸ Ne uu ijūa jara k'iria bima näi ijūa äarea. Chi ne uu tau pia jara k'iria bima Pajäne Bipa ichidirä ichi juade ua bidepema épërarä. Chi ne uu jara k'iria bima tiore mietaaderä. ³⁹ Chi nek'ramá, mäipa ne uu mietá uuda jara k'iria bima tiore mietapi. Chi ne uu ijūa chaudai ewari jara k'iria bima näi jöi ewari. Chi ne uu ijūa chauparí ewari mimiapatairä jara k'iria bima Tachi Ak'örepa it'aripa peedarä. ⁴⁰ Ne uu mietá ëut'aak'odak'ari paapatai jıra näi ewaride ne mäiyaiipi. ⁴¹ Mi, chi Épëra Warrapa mi Ak'örepa it'aripa peedarä peeipi nemietá oopatairä mäinepa nemietá oopatairä Mi juade ua bidepemarä jirip'ek'oaipi. ⁴² Mäirä t'ipi uruade bat'ak'oodaipi. Mäma jëa p'ananaipi mäinepa p'uupa k'ida k'iterrea p'ananaipi. ⁴³ Maamina

¹ 13:35 Salmo 78:2.

chi jip'a berä ächi Ak'öre juade imata jıra achiterrea p'ananaipi. Chi k'iri parä bipa jirak'aua ürise.

Ijūa mäinepa perla atada

⁴⁴ Pajäne Bipa ichidirä ichi juade ua bit'a erreara yoorode mëra bida jıra bima. Mäi erreara épërapa unuk'ari mëra bisima chi badamá. Maapae arapá wäk'ari jöma ichia uru bi netok'ari maapae chi ijūa atasima.

⁴⁵ »Mäi awara Pajäne Bipa ichidirä ichi juade ua bit'a näi jıra bima. Épëra ne ataparí pasima. Mäi épërapa perla chi neepia bit'a jiri bapachima atai k'orea.

⁴⁶ Mäiya bide aba minachia pia k'iri chi neepia bi unusima. Ara mäine ichia uru bi äarea netok'ari mäi atasima.

T'iri k'orea jarateada

⁴⁷ »Pajäne Bipa ichidirä ichi juade ua bit'a t'iri jıra bima. T'iri bat'adak'ari, beta wawaria peapatama. ⁴⁸ Beta minachia eda beek'ari ipudea jidibari enemeepatama. Maapae suak'abari p'aneenak'ari beta pia jabaradea jirip'epatama. Chi beta k'odak'apí amaak'opatama. ⁴⁹ Ara mäi jıra näi jöru ewari mäiyaiipi. Tachi Ak'örepa it'aripa peedarä chedak'ari épëra k'achiarä chi jip'a berä t'äenapema awara bidaipi. ⁵⁰ Maapae t'ipi uruade bat'ak'oodaipi. Mäma jëa p'ananaipi mäinepa p'uupa k'ida k'iterrea p'ananaipi.

Ne chiwidi mäinepa ne sore k'orea nepirida

⁵¹ Maapae Jesupa idisima:

—Mia jarada ¿mārāpa äarea k'awasidak'āra?

Ächia p'anoosidama:

—Äjā, tai Chipari.

⁵² Mäine Jesupa jarasima:

—Pajäne Bipa ichidirä ichi juade ua bi k'orea Moisepa bida jarateaparipa k'awasira te chipari jıra bima. Ichia yaa uru bidepema nepia chiwidi mäinepa chi chōarēnapema ak'ipiparima.

Jesú Nazaré p'uurudea wāna

Marco 6:1-6; Luca 4:16-30

⁵³ Mäiya nepiri bidepa jarateak'ari Jesús äyá wäsima.

⁵⁴ Maapae ichi p'uurudea chesima. Ewariaba judiorä arä pedepatai tede jaratea basima. Chi üri p'anipa k'awa k'irisidaé pasi përa näiya jarasidama:

—Näipa ¿sāmāipa jāi k'irisia k'awa atasima? ¿Sāmaasä épëeräpa ne p'ue oodak'apirä ichia mäi p'ue ooima? ⁵⁵ ¿Ichi tachi p'uurudepema pak'urudepa ne ook'oaparí warrawëk'āra? Ichi nae ¿Mariawëk'āra? Ichi üpëarä ¿Santiago, José, Simón mäinepa Judawëk'āra? ⁵⁶ Äarea ichi üpëawërarä sida ¿tachi t'äena p'aniwëk'āra? Mäiyapira, ¿ichia sāma jākñ k'awasima?

⁵⁷ Āchia Jesude t̄jāanai k'īrianaé pasima. Māipuru Jesupa jarasima:

—Tachi Ak'ōre pari pedeparí tua awaraidepemarāpa wap'eapatama, maamina ara ichi tuadepemarāpa wap'eadak'ama. Ichi tedepemarā pida wap'eadak'ama.

⁵⁸ Āchia t̄jāanaé pada pēra Jesupa māma ēpērarāpa ne p'ue oodak'apí p'ue minachia ooé pasima.

Herodepa Jesú K'orea ūrina

Marco 6:14-29; Luca 9:7-9

14 Māi ewaride Herode Galilea tuadepema chi chaarea bi pasima. ¹ Māi Herodepa Jesupa ooda k'orea ūrisima. ² Māipuru ichi pae pari mimiapatairā jarasima: «¡Mimá Juan chi Porochoaparí p'irabarí badapi! Māipuru jōma ēpērarāpa ne p'ue oodak'apirā p'ue oo bima».

³⁻⁴ Herodepa māiya jarasima Juan peapida pēra. Māi nāiya basima: Herodepa ara ichi ūpēa P'elipe k'ima Herodía apatai atasima. Maamina Juanpa ichiá jara-pachima: «Moisepa bidade bi bima pi ūpēa k'ima p'ue uru baiwēa bima». ^{II} Māi k'orea Herodepa Juan jita-pik'ari eda jīa nibipatai tede k'ānenapa jī nibipisima. ⁵ Juan peapi k'īria basima maamina p'uurudepemarā wap'ea bada pēra p'ue ook'a pasima. P'uurudepemarāpa k'īrisia p'anasima Juan Tachi Ak'ōre pari pedeparí pasit'a.

⁶ Herode t'ōna ewari ará pa bide Herodía k'au jōmāirā k'īrari paerasima. Herode māi k'orea miak'āe sō arapá bada pēra, ⁷ māi āwērā piarā jarasima ne paritua ichia idiru teayade asima. ⁸ Māine chi naepa ichi k'aua nāiya idipisima: «Miá p'arat'ude Juan chi Porochoaparí poro tease».

⁹ Māiya idiside Herode k'īra piawēa beesima. Maamina āarea ichi ome nek'o p'anirā k'īrari piarā jarada pēra Herodía k'aua idida oopisima. ¹⁰ Ara māine chi jīa nibipatai tede Juan poro biat'upisima. ¹¹ Juan poro p'arat'ude enemeenak'ari Herodía k'aua teasidama. Maapae chi k'aua chi naea teasima. ¹² Māiya bak'ari Juan ome p'irriapatairāpa ichi k'ak'ua ateedak'ari t'ibaridama. Maapae Jesua jarade wāsídama.

Jesupa ēpērarā joesoma mil p'anía nek'opida

Marco 6:30-44; Luca 9:10-17; Juan 6:1-14

¹³ Jesupa Juan k'īrawēana ūriside ichi tuaba p'āp'orrode t̄jūa ēpērarā newēmá wāsima. Maamina ēpērarāpa ichi sāmá wāru k'awasidaide p'uuruchadepemarā jīte ichi k'aaide wāsídama. ¹⁴ Jesú p'āp'orrodepa edá batoorude māi ēpēerā minachia nibi chupuria unuk'asima. Māipuru chi k'ak'ua piawēa k'ede jipa

I Herode. Māi Herode Antipa apachidama. Ichi k'orea nāma pedea bima: Mateo 14:1-10; Luca 3:19; 9:7-9; 13:31-33; 23:6-12. Ichi ak'ōre «Herode chi Minachia K'awa Biade» apachidama. Mateo 2:1-23. II 14:3-4 Levítico 18:16.

beepik'oasima. ¹⁵ K'iumaa bada pēra ichi ome p'irriapatairā ichimá wānak'ari jarasidama:

—Nāma ēpēra k'ait'a newēma. Māi awara k'iumaa bima. Ēpērarā jarase p'uuru bemá chik'o atade wānamērā.

¹⁶ Māine Jesupa ichi ome p'irriapatairā jarasima:

—Āchi wānaiwēa p'anima. Mārapuru nek'opit'i.

¹⁷ Maamina āchia jarasidama:

—Taipa p'ana joesoma māinepa beta ume uru p'anima.

¹⁸ Jesupa jarasima:

—Mimá enemeet'i.

¹⁹ Maapae ēpērarā jarasima p'ūajārane suak'abari p'aneenamērā. Māi p'ana joesoma p'aní māinepa beta ume p'aní ichi juade atak'ari pajānea ak'ik'ari Tachi Ak'ōrea sōpia biade asima. Maapae p'ana t'oet'aak'ari ichi ome p'irriapatairā teasima jeda k'odamērā.

²⁰ Jōmāirā nek'odak'ari jāwaasidama. Chi pichooda jirip'esidaide jabara k'ak'o doce ipirupisidama. ²¹ Māma nek'odada chi imik'īrarā cinco mil p'anasidama māinepa wērarā, warrarā joisiadawēa.

Jesú to ĩri nipada

Marco 6:45-52; Juan 6:16-21

²² Māiya bak'ari Jesupa ichi ome p'irriapatairā p'āp'orrode batoopisima ichi naa k'īaria wānamērā. Māine ichi māma beesima ēpēerā āchi tiidá peek'ayá.

²³ Jōmāirā wāpik'ari ichi tuaba eyadea Tachi Ak'ōrea it'aa chiidide wāsima. K'iuside ichi tuaba basima.

²⁴ Māimisa chi p'āp'orrode wānana to estarik'a p'anasi-ma. Māine t'umá minachia nibipa p'āp'orro wēsá bat'a uru beesima k'uap'et'ai jīra, nāu āchimá p'ōat'i nibada pēra. ²⁵ Āsā parudea Jesú āchimá senia ĩri nipasima.

²⁶ Maamina ichi ome p'irriapatairāpa māi unusidaide minachia p'erasidama. Ne wap'eapa āchi biasidama:

—¡Jaore jāiya nipi!

²⁷ Ara māine Jesupa jarasima:

—¡P'erarāt'í! ¡Mipi! ¡Ne wap'earāt'í!

²⁸ Māine Pedropa ichiá jarasima:

—Mi Chipari, piarā pipira, mi to ĩri pimá wāpise.

²⁹ Ara māine Jesupa jarasima:

—¡Chese!

Ara māine Pedro p'āp'orrodepa toeda batook'ari Jesumá to ĩri wāru pasima. ³⁰ Minachia p'ōat'i nibi unuk'ari wap'easima. Maapae edá t'aapodosima.

Māine biasima:

—¡Mi Chipari, k'aripase!

³¹ Ara māine Jesupa juade jítak'ari jarasima:

—K'ōp'āero t̄jāawēa bi, ¿pia k'āre k'orea mia pi p'ue to ĩri peeiwēane a k'īrisiasima?

³² P'āp'orrode batoosidaide nāu p'ōat'iwēa nibeesima. ³³ Maapae āarea p'āp'orrode p'aní Jesú k'īrari sīraporode k'op'aneenak'ari ichiá pia pedeasidama:

—¡Pi piarā Tachi Ak'ōre Warrapi!

Jesupa Genesare tuade k'ak'ua piawēa berā jīpa beepi- da

Marco 6:53-56

³⁴ Māiyya senia k'īaria wānak'ari, chesidama Genesare tīūane. ³⁵ Māmapema ēpērarāpa Jesú k'awasi-dama. Māipuru āarea āchi tuadea jara peesidama Jesú chesit'a. Maapae ēpērarāpa āarea chi k'ak'ua piawēa berā ichimá enemeepachidama. ³⁶ Āchia ichiá chupuria idisidama abapuru ichi neet'á i t'ōmaripipade asidama. Jesupa itu t'ōmaripida pēra āarea jīpa beek'oasidama.

Jua siipatai k'orea idida

Marco 7:1-23

15 Māiyya bak'ari waapēarā p'ariseorā māinepa Moisepa bida jarateapatairā Jerusalén p'uurudepa Jesumá chedak'ari idisidama:

² —Pi ome p'irriapatairā jua siidawēa nek'opatama. Ķ'āre k'orea tachi chōarāenapemarāpa jarateadada itu biipatama? ^I

³ Māine Jesupa p'anoosima:

—Māra pida Ķ'āre k'orea Tachi Ak'ōrepa oopi bi pedea itu biipatama ara machia oopatai oodayá oo p'aniēra? ⁴ Tachi Ak'ōrepa nāiyya jarasima: “Pi ak'ōre māinepa pi nae wap'ea p'anat'ī”. ^{II} Nāi sida jarasima: “Abaipa ichi ak'ōre wa ichi nae k'orea k'achia pedeaipira, māi nepira parā biade adak'ari, peapidaipi”. ⁵ Maamina mārapa jarateapatama ēpērapa nāiyya jarai chi ak'ōre wa chi nae: “Āarea mia uru bit'a Tachi Ak'ōrea teayade ada pēra mia māra p'ue k'aripai-wēma”. ⁶ Māiyya jarak'ari, pia biade apatama, chi ak'ōrerā k'aripapiemaapa. Māra chōarāenapemarāpa jarateadada tījāa p'ani k'orea, Tachi Ak'ōre pedea itu biipatama. ⁷ ¡Māra ēpēerā pia jīra berā! Tachi Ak'ōre pari pedeparī Isaiāpa māra k'orea piarā bisima. Nāiyya jarasima:

⁸ Nāi p'uurudepemarāpa miá pia pedeaapatama, maamina piarā āchi sōne mine k'īrisiadak'ama.

⁹ Āchi k'īria miá pia pedeaapatama. Mi pedea k'aepēra ēpēra k'īrisiat'u jarateapatama. ^{III}

¹⁰ Maapae Jesupa ēpērarā arī p'ani t'īk'ari nāiyya jarasima:

—Mi pedea ūrit'ī k'awadamērā. ¹¹ Tachia chik'o k'odada k'orea tachi mietá p'aneenak'ama Tachi Ak'ōre k'īrari. Māipari tachi it'aedepa pedea bīpa Tachi Ak'ōre k'īrari mietá biiparima.

¹² Māiyya bak'ari Jesú ome p'irriapatairāpa orrobari chedak'ari jarasidama:

^I Tachi Ak'ōre pedea jara bima p'aarerā k'uidai p'ani k'orea, maamina Jesú ewaride p'ariseorāpa jarateapachidama jōmāirāpa jua sidai pia bima chōarāenapemarāpa jaradada jīra. Levítico 22:4-8. ^{II} 15:4 Éxodo 20:12; 21:17. ^{III} 15:9 Isaia 29:13.

—Ķ'Pia k'awa bik'āra p'ariseorā sōne k'īruusidait'a jāi pedea jarada k'orea?

¹³ Jesupa p'anoosima:

—Mi Ak'ōre pajāne bīpa, ichia uudawē paara āarea ēut'aak'oaipi, chi k'arra para. ¹⁴ Māipuru p'ariseorā k'orea k'īrisiarāt'i. Āchi tau p'ārio be jīra p'anima. Tau p'ārio bīpa abai tau p'ārio bia o jarateasira, umea uride baewānaipi.

¹⁵ Māine Pedropa Jesua jarasima:

—Tachia nek'opatai k'orea pia jarateada taiyá k'awapise.

¹⁶ Jesupa idisidama:

—Ķ'Mārapa waidi atua p'anik'āra? ¹⁷ Ne āarea ēpēra it'aede wāna bidea wāparima, māiyya bak'ari amaapari-ma. Ķ'Māi k'awadawēa p'anik'āra? ¹⁸ Maamina ēpēra it'aedepa che bit'a sōnepa cheparima. Māiyya māi ēpēra mietá beepiparima Tachi Ak'ōre k'īrari. ¹⁹ Ēpēra sōnepa nāi k'īrisia mietá cheparima: mīa peai; k'īma awarai ome k'āii; nemietá awarai ome oo bai; nechiai; sea jarai; waapēarā k'orea k'achia pedea; jākiā āarea k'īrisiai. ²⁰ Jōma makīpa ēpēra Tachi Ak'ōre k'īrari mietá beepiparima, maamina jua siiwēa nek'orupa tachi mietá beepik'ama.

Jesupa cananeo wēra jīpa beepida

Marco 7:24-30

²¹ Jesú māmāiipa Tiro māinepa Sidón tuadea p'irriade wāsima. ²² Māine cananeo wēra māi tuadepema Jesú nimá chesima. Māi wērapa nāiyya jīk'ua pedea nibeesima:

—¡Mi Chipari, Davidepa cheda, mi k'īra chupuriase! Mi k'au jaore mietapa minachia mīapi bīma.

²³ Maamina Jesupa p'anooé pasima. Māine ichi ome p'irriapatairā orrobari chedak'ari ichiā nāiyya chupuria idisidama:

—Jāi wēra tachi k'aade bia nima. Ichiā āyá wāpade ase.

²⁴ Wēra cananeo pida pēra Jesupa ichiā jarasima:

—Tachi Ak'ōrepa mi peesima Israel tīūanepemarā k'aripamērā, āchi ovejarā atuadada jīra p'aniēra.

²⁵ Māine wēra Jesú k'īrari sīraporode k'obeek'ari jarasima:

—Mi Chipari, ¡k'aripase!

²⁶ Jesupa p'anoosima:

—Pia biwēma warrarāpa nek'omaa p'anit'a ēmarik'ari usará p'eut'aa teait'a.

²⁷ Māine wērapa jarasima:

—Pia piarā jara bīma, mi Chipari, maamina usapa chipari nek'opatai ek'ari chik'o jurruchoda k'oparima.

²⁸ Jesupa jarasima:

—Wēra, pia piarā tījāa bīma miā pi k'au p'ue jīpa beepit'a. Māipuru pia k'īria bi jīra miā oopi.

Ara māine chi k'au jīpa beesima.

Jesupa ĕpĕrarā cuatro mil p'anirá nek'opida

Marco 8:1-10

²⁹ Māmāipa Jesú senia choma Galileadea wāsima. Eyade it'i wāk'ari māma suak'abari beesima. ³⁰ Maapae ĕpĕrarā chok'ará ichi bimá cheepirisidama. Āchia chok'ará enemeesidama biiri sorek'ea berā, tau p'ārio berā, k'īrame t'urrá berā, jua piawĕa berā māinepa wawaria k'idade berā. Māirā Jesumá bisidama. Maapae Jesupa āarea jipa beepik'oasima. ³¹ Ēpĕra ará p'anipa unusidama chi k'īrame t'urrá beada pedea p'anit'a, chi jua piawĕa beada pia p'anit'a, biiri sorek'ea beada pia nipada, ichiaba tau p'ārio beadapa unu p'anit'a. Āareairāpa k'awa k'īrisiadaé pasi pĕra, chi Israelpema Ak'ōrea pia pedeasidama.

³² Māiya p'anine Jesupa ichi ome p'irriapatairā t'īk'ari jarasima:

—Mia nāi ĕpĕrarā sōchupuria unu bima. Ewari k'ak'o ūpea pa bima mi ome p'anit'a. Āchia nek'odai k'orea uru p'anana jōsima. Mia āchi nek'odawĕa peei k'īriawĕma āchi tiidá, ode wāutade jarra jai jitapidaemapa.

³³ Maamina ichi ome p'irriapatairāpa idisidama:

—Nāma ĕpĕerā newĕmá ḡsāma chik'o ununaima nāi ĕpĕrarā chi chok'ará p'anī pae?

³⁴ Māine Jesupa idisima:

—ḡMārapa p'ana jōmasá uru p'anima?

Āchia p'anoosidama:

—Siete uru p'anima, māinepa beta chak'e wariwĕa uru p'anima.

³⁵ Maapae Jesupa ĕpĕrarā jarasima iḡjane suak'abari p'aneenamĕrá. ³⁶ Māi p'ana siete bada māinepa beta ichi juade atak'ari Tachi Ak'ōrea sōpia biade asima. Māiyak'ari beta māinepa p'ana t'oet'aak'ari ichi ome p'irriapatairā teasima jedadamĕrá. Maapae jedasidama. ³⁷ Jōmāirāpa k'odak'ari jāwaak'oasidama. Chi pichoada jirip'esidaide jabara nepalá k'ak'o siete ipirusidama. ³⁸ Māma nek'odada chi imik'īra k'īmari mil p'anasima, wĕrarā māinepa warrarā joisiadawĕa.

³⁹ Maapae ĕpĕrarā wāpik'ari Jesú p'āp'orrode ba-took'ari Magadán iḡjanea wāsima. ^I

P'ariseorāpa Jesua ne p'ue oodak'apí oopade a p'anana

Marco 8:11-13; Luca 12:54-56

16 Māiya bak'ari waapĕarā p'ariseorā māinepa saduceorā Jesumá orrobarisidama, ichi Tachi Ak'ōrenepa che bi k'awadayá. Māi k'orea ichiá idisidama ĕpĕrarāpa ne p'ue oodak'apí oomĕrá.

² Māine Jesupa p'anoosima: «Pajā p'urea k'iumaa bipira, norema ewari pia bayade apatama. ³ Māinepa

^I Magadán. Griego pedeade chi eda waapĕarā k'art'ade bi bima: Magdala.

tap'ededa imata ochiaparieri pajā p'urea nibipira māinepa t'aua nibipira, mārapa ewari mietá bayade apatama. Mārapa māiya ewari k'īra k'awa p'animina Tachi Ak'ōrepa nāi ewaride oo bit'a k'awadak'ama.

⁴ Māra idiapaepemarā ĕpĕerā k'achia berāpa Tachi Ak'ōrene iḡjānai itu bimaa p'anima. Idi p'anima mia ne ĕpĕrarāpa ne p'ue oodak'apí oomĕrá. Maamina mia māiya ooiwĕma. Mārapa abapuru Tachi Ak'ōre pari pedeaparí Joná māiya bada iḡra ununaiḡi». ^{II}

Māiya jarak'ari, āchi ameesima.

P'ariseorā p'ana ooropiparí

Marco 8:14-21

⁵ Senia k'īaria wānak'ari Jesú ome p'irriapatairāpa p'ana atewānai k'īrisia atua p'anasidama. ⁶ Māine Jesupa jarasima:

—Jīrak'aua p'anat'i chi p'ana ooropiparí p'ariseorāné ome māinepa chi saduceorāné ome.

⁷ Jesú ome p'irriapatairāpa ara āstu pedea para beesima:

—Ichia māiya jarasima tachia p'ana enemeenaé pa-da pĕra.

⁸ Jesupa māi k'awaside jarasima:

—ḡK'āre k'orea p'ana newĕane a p'anima? ḡWapida Tachi Ak'ōrene iḡjānawĕa iḡra p'anik'āra? ⁹ ḡMārapa mia ooda unusidamina k'awadawĕa p'anik'āra? ḡK'īrisia atuasidak'āra p'ana joesoma bidepa mia ĕpĕrarā joesoma mil p'anía nek'opida? ^{III} ḡK'īrisia atuasidak'āra mārapa chi pichoada jirip'esidaide jabara k'ak'o jōmasá ipirupisidat'a? ¹⁰ ḡIchiaba k'īrisia atuasidak'āra p'ana siete p'aninepa mia ĕpĕerā cuatro mil p'anía nek'opida? ^{IV} ḡK'īrisia atuasidak'āra mārapa chi pichoada jirip'esidaide jabara nepalá jōmasá ipirupisidat'a?

¹¹ ḡSāmasá ūrinawĕa p'anima mia p'ana k'orea pedeawĕa bit'a? Māit'u mia jarasima p'ariseorā p'ana ooropiparí, saduceorāné ome jīrak'aua p'ananamĕrá.

¹² Maapaepuru k'awasidama Jesupa p'ana ooropiparí k'orea jarawĕa badat'a, māipari jara k'īria basima p'ariseorāpa māinepa saduceorāpa jarateapatai k'orea jīrak'aua p'ananamĕrá.

Pedropa Jesú k'orea jarada

Marco 8:27-30; Luca 9:18-21

¹³ Māiya bak'ari Jesú ichi ome p'irriapatairā ome P'ilipo tuade Cesarea p'uurudea chesidama. Māine Jesupa āchiá idisima:

—Ēpĕrarāpa ḡsak'á p'anima? Mi, chi Ēpĕra Warra ḡk'aiyade a p'anima?

¹⁴ Āchia p'anoosidama:

—Chi eda waapĕarāpa jara p'anima pi Juan chi Porochopariḡi. Chi eda waapĕarāpa jara p'anima pi Eliapi.

^{II} 16:4 Joná 3:3-9; Mateo 12:38-41. ^{III} 16:9 Mateo 14:17-21. ^{IV} 16:10 Mateo 15:34-38.

Wapēarāpa jara p'anima pi Jeremiapi wa Tachi Ak'ōre pari pedeapari pi.

¹⁵ Māine Jesupa idisima:

—Maamina mārapa mi ʔk'ai k'īrisia p'anima?

¹⁶ Simón Pedropa p'anoosima:

—Pi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada, Tachi Ak'ōre chok'ae bi Warrapi.

¹⁷ Jesupa jarasima:

—Pi sōpia bima, Simón, Joná warra. Ēpēra abai pida piá māi k'awapié pasima, māipari mi Ak'ōre pajāne bi pa māi k'awapisima. ¹⁸ Mia jararuma: pi Pedropi. Mia nāi mawara ʔri mi p'uuru oopi. ^I Mi āpia pida mi p'uuru p'uedaiwēma, tachi piuutade pida. ^{II}¹⁹ P'uurudepema te ewaparí tearu ʔira mia pi Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bi t'āena minachia k'awa bi ʔira biipi. ^{III} Chi pia nāi ʔjūane ne itu bi piepīra Tachi Ak'ōre pajāne bi pida māiya ne itu bi piwēma. Ichiaba chi pia nāi ʔjūane ne itu bi piipiira Tachi Ak'ōre pajāne bi pida māiya ne itu bi piipi.

²⁰ Maapae Jesupa chi ichi ome p'irriapatairā māi mi āpia pida abaia jararāpadade asima ichi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada.

Jesupa ichi peadai jarada

Marco 8:31—9:1; Luca 9:22-27

²¹ Māi ewaridepa Jesupa ichi ome p'irriapatairā jarapachima ichi Jerusaleme minachia mīai bi. Nāiya jarasima:

—P'uurudepema chaarearā juade, p'aarerā chi māirā chaarearā juade māinepa Moisepa bida jarateapatairā juade mi minachia mīai pi. Mi peapidaipi maamina ewari ūpeaide chok'ae p'irabariipi.

²² Māiya jarada k'orea Pedropa ichi awara atewāk'ari itiasima:

—Mi Chipari, māiya pedearāse. Tachi Ak'ōrepa māiyapiiwēma.

²³ Maamina Jesupa ʔiitea ak'ik'ari Pedroa jarasima:

—Tiore, mi omepema āyá wāse. Mia ooi bit'a, pia oopiama bima. Pia Tachi Ak'ōre ʔira k'īrisiawēa bima. Māipari ēpēra ʔira k'īrisia bima.

²⁴ Maapae Jesupa ichi ome p'irriapatairā jarasima:

—Abaipa mi ome wā k'īria bipira, ichia oo k'īria bit'a itu bik'ari minachia mīai k'orea bai bima. Maapae mi ome wāi bima. ^{IV}²⁵ Abai pida nāi ʔjūane pia bai k'orea jiri baipira, k'aadea ewari parude ichi atuai pi. Maamina abai pida mi k'orea piuipira, Tachi Ak'ōre ome ewaricha

I Pedro. Pedro t'ʔ griego pedeade «mawara» jara k'īria bima Nāi mawara. Pedro t'ʔ «mawara» ʔira ūri biēra wapēarāmā Jesupa nāi mawaraade arude «Pedro» jara bima. Wapēarāmā jara k'īria bima chi Pedropa jarada. Ichiaba wapēarāmā, «Jesú» jara k'īria bima. 1 Corintio 3:11; 10:4; 1 Pedro 2:6-8. II Griego pedeade nāiya bi bima: Hades eda wāpatai minachia bi. III Jesú ewaride p'uurudepema te ewaparí uru bi chi minachia k'awa bi pasima. IV Minachia mīai k'orea bai bima. Griego pedeade nāiya bi bima: Ichi k'urusu uai pia bima.

chok'ae bai pi. ²⁶ Ēpēra nāi ʔjūane ne āarea uru bide piuipira, ʔichia uru bipa k'aripaik'āra? ʔjōmasā teai bima, ichi piuemaapa? ²⁷ Piarā mi, chi Ēpēra Warra Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedarā ome cheipi mi Ak'ōre jua chaareadepa ēpēerā itiai k'orea. Māine pia oopatairā mia pia biipi, ichiaba nemietā oopatairā nepira parā biipi. ²⁸ Mia piarā jararuma: chi eda wapēarā nāma p'aní piudai naena ununaipi chi Ēpēra Warrapa ichidirā ichi juade ua bait'a. ^V

Jesú k'īra awara unupida

Marco 9:2-13; Luca 9:28-36

¹⁷ Ewari k'ak'o sei pak'ari Jesupa Pedro, Santiago māinepa chi ūpēa Juan āchi tuaba awara eya it'i bimá atewāsima. ² Māma āchi k'īrari Jesú k'īra awara unupisima. Ichi k'īra imata ʔira achiterrea unupisima māinepa ichi neet'á t'ot'oa achiterrea beesima. ³ Māiya bide āchia unusidama Moisé māinepa Elía Jesú ome pedeamaa p'aní. ⁴ Māipuru Pedropa Jesua jarasima:

—Tai Chipari, pia bima tai nāma p'anit'a. Pia k'īria bipira taipa te chak'e ūpea oodaipi, aba pi pae, aba Moisé pae māinepa aba Elía pae.

⁵ Pedro māiya pedeamaa bide ʔira inaa bipa āchi āarea t'ausima. ʔira māiya cheside nāi pedea ʔik'ua ūrisidama: «Nāit'a mi Warrapi. Mia ichi minachia k'īria bima. Mi ichi k'orea arapá bima. Ichia jara bi ūrit'ia». ^{VI}

⁶ Māi ūrisidaide ne wap'eapa jeeda barrobari p'aneesidama. ⁷ Māiya bide Jesú chek'ari āchi t'ōmarisima. Maapae jarasima:

—P'irabarit'ia. Ne wap'earāt'ia.

⁸ Āchia māicha ak'isidaide, waa wapēarā ununaé pasima. Aba Jesut'u basima.

⁹ Eyadepa edá chesidaide Jesupa āchiā nāiya jara peesima:

—Mārapa ununana mi āpia pida abaia jararāt'ia aba mi, chi Ēpēra Warra chok'ae p'irabarirudea.

¹⁰ Māine āchia Jesua idisidama:

—Māiyara Moisepa bida jarateapatairāpa ʔk'āre k'orea Elía naa chei biade apatama?

¹¹ Jesupa p'anoosima:

—Piarā Elía chei bima nejōma pia bii k'orea.

^{VII}¹² Maamina mia jararuma: Elía piarā chesima. Maamina abai pida ichi k'awadaé pasima. Māipari ēpērarāpa ēpēerāpa oo k'īria p'anana ichi ome oosidama. ^{VIII} Ara māi ʔira mi, chi Ēpēra Warra āchi juade minachia mīai pi.

V Ununaipi chi Ēpēra Warrapa ichidirā ichi juade ua bait'a. Pia k'awadawēma k'āre ununait'a. Wapēarāmā jara bima Jesú k'īra awara nibeei ununaipi. Wapēarāmā jara bima Jesú chok'ae p'irabarida, ichi pajānea wāit'a, wa Tachi Ak'ōre Jaore cheit'a ununaipi. Daniel 7:13-14. VI 17:5 Deuteronomio 18:15; Isaia 42:1. VII 17:11 Malak'ia 3:1; 4:5-6. VIII 17:12 Marco 6:14-29.

¹³ Māine Jesú ome p'irriapatairāpa k'awasidama ichia Juan chi Porochoaparí k'orea pedea basit'a. ^I

Jesupa warra jaore mietá pará bi jipa beepida

Marco 9:14-29; Luca 9:37-43

¹⁴ Āchi eyadepa edá chesidaide ēpērarā chok'ará āarea ará tuanasidama. Māine ēpēra Jesumá chesima. Māi ēpēra Jesú k'irari sīraporode k'obeek'ari jarasima:

¹⁵ —Mī Chipari, mī warra k'īra chupuriase. Minachia mīa bīma. Wawaparima, māinepa edaide minachia t'ipide baeparima māinepa edaide toeda baeparima.

¹⁶ Mīa ichi pī ome p'irriapatairāmá enemeesima, maamina p'ue jipa beepidaé pasima.

¹⁷ Jesupa jarasima:

—ĪĒpēerā k'achia berā māinepa ĩjāanak'apiirā! ĶWaa sāma māra ome baima? ĶWaa sāma māra ome choaima? Chi warra nāmá enemee't'ī.

¹⁸ Jesupa jaore mietá itiak'ari, jeret'aaside warra k'ak'uadepema āyá wāsima. Ara māine chi warra jipa beesima.

¹⁹ Māiŷa bak'ari Jesú ome p'irriapatairā ichimá wānak'ari āchi tuaba idisidama:

—ĶK'āre k'orea taipa jāi jaore mietá p'ue āyá jeret'aadaé pasima?

²⁰ Jesupa p'anoosima:

—Mārapa Tachi Ak'ōrene āpia ĩjāanawēa p'ani pēra p'uedaé pasima. Mīa piarā jararuma: mostaza net'a tau āpia k'iri jīra mārapa āpia ĩjāa p'anipara, nāi eyá nāmāipa āyá wāpade adai pasima. Māine eya āyá wāipi. Māiŷa ĩjāa p'anipara, mārapa ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí p'ue oodawēa p'ananaiwē pasima.

²¹ Maamina jaore mietá nāi jīra be āyá jeret'aadai k'orea Tachi Ak'ōrea it'aa chiididai p'anima māinepa Tachi Ak'ōrene k'īrisiadayá nek'odak'apí ewari oodai p'anima. ^{II}

Jesupa māicha ichi peadai k'orea jarada

Marco 9:30-32; Luca 9:43-45

²² Galilea tuade ará tuanasidaide Jesupa ichi ome p'irriapatairā jarasima:

—Tāaraawēa bide ēpērapa mī, chi Ēpēra Warra abai-pa jitapik'ari, ēpēerā teapi. ²³ Āchia mī peadaipi, maamina ewari ūpeaide mī chok'ae p'irabariipi.

Māi k'orea āchi k'īra piawēa p'aneesidama.

Jesupa erreara Tachi Ak'ōre te minachia bi pae teada

²⁴ Jesú māinepa ichi ome p'irriapatairā Capernaum p'uurudea chesidaide Tachi Ak'ōre te minachia bi pae erreara jirip'epatairā Pedromá wāsida. Āchia idisidama:

^I 17:13 Mateo 11:14. ^{II} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi versículo newēma.

—ĶMāra Jarateaparipa Tachi Ak'ōre te minachia bi pae erreara teaparik'āra? ^{III}

²⁵ Pedropa p'anoosima:

—Ājā, teaparima.

Pedro ichi tede eda wāsida Jesú naa pedeasima.

Nāiŷa idisima:

—Pīa Ķk'āre k'īrisia bīma, Simón? Nāi ĩjūanepema minachia k'awa p'anineerāpa ĶKairā erreara idipatama? ĶĀchidirā wa tua awaraidepemarā?

²⁶ Pedropa p'anoosima:

—Tua awaraidepemarā.

Jesupa ichiá jarasima:

—Ājā. Chi minachia k'awa p'anineerāpa teadak'ama.

²⁷ Tachi, Tachi Ak'ōreneerāmīna, māi erreara teadaipi, ēpērarāpa tachi k'orea piawēa k'īrisiapidemaapa. Māipuru senianea to iade wāse. Chi naa beta pearu it'aede erreara tau aba unuipi. Māi erreara jitak'ari, tease mī pari māinepa pi pari.

K'ai chi atepe bi

Marco 9:33-48; Luca 9:46-48; 17:1-2

18 Māi ewaride Jesú ome p'irriapatairā ichi orro-barik'ari nāiŷa idisidama:

—Pajāne Bīpa ichidirā ichi juade ua bidepemarā Ķk'ai chi atepe k'awa bit'a?

² Māine Jesupa warra chak'e t'īk'ari āchi esa bai

nībisima. ³ Nāiŷa jarasima:

—Mīa piarā jararuma: mārapa awara k'īrisiadaepīra māinepa nāi warra chae jīra p'ananaepīra, Tachi Ak'ōre Pajāne Bīpa ichidirā ichi juade ua bide p'ananaiwēma.

⁴ Maamina abai pida nāi warra jīra waapēarā k'aepēra chupurii jīra beeipīra, Tachi Ak'ōre Pajāne Bīpa ichidirā ichi juade ua bide chi atepe minachia k'awa baiipi. ⁵ Chi mīne ĩjāa bi k'orea nāi warra jīra pia pedea bīpa, miá pida pia pedeaipi.

⁶ »Abaipa chi āpia k'ede mīne ĩjāa p'ani nemietaade baepiipīra, Tachi Ak'ōrepa māi ēpēra minachia itiaipi. Māi minachia ĩbia itiai pēra piipará bīma māi ēpēra obīride k'ūruma waibia jīnak'ari senia chomanea toeda t'aa peedai. ^{IV7} ĶChi waapēarā nāi ĩjūanepemarā nemietá oopipatairā āchi chupuria p'ananaipi! Māirā paraapi, maamina chi waapēarā nemietá oopiparí, māi mīa chupuri baiipi.

⁸ »Māi k'orea pi juapa wa pi jīrupa piá nemietá oopiipīra, māi biat'uk'ari āyá amaase, nemietá oopiemaapa. Piipará bīma ewaricha bait'a Tachi Ak'ōre ome, jua mosá wa biiri mosá, jua ume māinepa jīru ume uru bi ome, māi t'ipi urua k'iik'amá eda bat'a peei k'aepēra.

^{III} Judiorā chi imik'īrarāpa āyocho māi erreara teapachidama Tachi Ak'ōre te minachia bi pia bamērā. Māi ewari ume mimiai basīma māi erreara teai k'orea. Éxodo 30:13-16; 38:25-26; 2 Crónica 24:9-14; Nehemia 10:32. ^{IV} K'ūruma waibia. Griego pedeade bi bīma: Burro k'ūruma. Māi ewaride ēpērarāpa chi net'a tau mūra k'ūrumane bapipachidama.

⁹ Ichiaba pi taupa piá nemietá oopiipira, mái nemietá ooemaapa ěut'aak'ari áyá amaase. Piipará bima ewaricha Tachi Ak'õre ome tau berrea bait'a, máiya tau ume bi t'ipi tau uruadea bat'a peei k'aepëra.

Oveja atuada k'orea nepirida

Luca 15:3-7

¹⁰ »Warra chak'erã k'řrianawëa p'anarãt'i. Mia jararuma: Tachi Ak'õrepa it'aripa peedarã mi Ak'õre k'řrari p'anipa áchi ak'ipatama. ¹¹ Piarã mi, chi Ěpëra Warra-pa chi atua berã k'aripai k'orea chesima. ^I

¹² »Mãrapa çk'ãre nãine k'řrisiadaima? Ěpërapa 100 oveja uru bidepema aba atuapira çchi 99 p'aní eyade amee'ari chi atuada jiride wãiwëk'ãra? ¹³ Mia piarã jararuma: unusira, sõpia beeipi mái oveja k'orea, chi waapëarã 99 atuadawëa p'aní k'aepëra. ¹⁴ Ara mái jıra mãra Ak'õre pajãne bipa k'řriawëma aba pida warra chak'e atuai.

Pi ũpëapa nemietá oosira pia çsãima?

Luca 17:3

¹⁵ »Pi ũpëapa pi nemietá oosira, ichimá wãk'ari mãra tuaba p'anine, pedease ichia nemietá ooda k'awamëra. Ichia pi pedea ũrisira, ichi ome sõpia beeipi. ¹⁶ Maamina pi pedea řjãawëpira, ěpëra aba wa ume ichimá ateewãse. Mãirãpa pia jara bi ãarea piarãane adaipi. ^{II}¹⁷ Wapida áchia jarauta ichia ũri k'řriawëpira, Tachi Ak'õrene řjãapatairã ãarea ará t'řk'ari, áchiá mái nepira jarase. Maamina Tachi Ak'õrene řjãapatairãpa jarauta ũri k'řriawëpira, ichi Tachi Ak'õre atua bi jıra wa Romanepema pae erreara jirip'eparí jıra itu bise.

¹⁸ »Mia piarã jararuma: Chi mãrapa nãi řjũane ne itu bipidaepira Tachi Ak'õre pajãne bi pida máiya ne itu bipiawëma. Ichiaba chi mãrapa nãi řjũane ne itu bipidaepira Tachi Ak'õre pajãne bi pida máiya ne itu bipiipi.

¹⁹⁻²⁰ »Mia nãiya jararuma: mine řjãapatairã ume wa ũpea ará p'anine mi sida mãma baiipi. Mãipuru mãranepema ume p'aní nãi řjũane mi Ak'õrea it'aa chiididai k'orea pedea audaipira, mãrapa it'aa chiidiuta mi Ak'õre pajãne bipa oopi.

K'achia ooda k'řrisia atuawëa bada k'orea nepirida

²¹ Maapae Jesú orrobarik'ari Pedropa idisima:
—Mi Chipari, mi ũpëapa mi nemietá oorude çbari k'ak'o jõmasã k'řrisia atuai bi? çBari k'ak'o siete pia bik'ãra?

²² Jesupa p'anoosima:

—Mia jararuma: bari k'ak'o siete máiya ooiwëa bima, mãipari bari k'ak'o 77 k'řrisia atuai pia bima. ^{III}

^I Griego pedeade chok'ará k'art'ade mái versículo newëma.
^{II} Mãirãpa. Griego pedeade nãiya bi bima: Ěpëra ume wa ũpea p'anipa. Deuteronomio 19:15; 1 Timoteo 5:19 ^{III} 77. Griego pedeade nãiya bi bima: Setenta veces siete. Jesupa jara bima tachi nemietá oouta ãarea k'řrisia atuadai p'ani.

²³ »Pajãne Bipa ichidirã ichi juade ua bit'a nãi jıra bima: poro jıra řjparí řj bi basima. Ewariaba mãipa k'řria basima chi ichi pae mimiapatairãpa ichia erreara teadadepa ichiá p'aadamëra. ²⁴ Mãiya bide aba enemeesidama. Mãi ěpërapa chi minachia k'awa bia erreara minachia tee pará basima. ²⁵ Mãipa p'ue p'aaiwëa bada përa, chi poro jıra řjparí řj bipa jarasima mái ěpëra netodamëra; chi k'ima, chi warrarã paara, chipari pae pari mimiapatairã jıra p'ananamëra. Ichiaba ãarea ichi neet'á uru bi paara netosidama. ²⁶ Mãine ěpëra sřraporode k'obeek'ari chi poro jıra řjparí řj bia nãiya chupuria idisima: "Mi k'řra chupuriase. Mi ninoose, mia ãarea p'aai bi përa". ²⁷ Mãine k'řra chupuriak'ari, chi poro jıra řjparí řj bipa jõma chi ěpërapa teai bada k'řrisia atuak'ari, ichi tiidá peesima.

²⁸ »Maapae mái ěpëra tajatá wãrune ichi paarairãnepema aba unusima. Mãipa ichiá erreara ãpia tee pará basima. Mãi ojřapararak'ari, řapaa k'achia nibee'ari, jarasima: "Miá tee pará bit'a p'aase". ²⁹ Mãi ichi k'řrari sřraporode k'obeek'ari jarasima: "Mi k'řra chupuriase. Mi ninoose, mia ãarea p'aai bi përa". ³⁰ Maamina chi abaipa ũri k'řriaé pasima. Mãi k'aepëra řja nibipatai tede eda řja nibipisima chi tee pará bada ãarea p'aarumá.

³¹ Chi waapëarã mimiapatairãpa mái ununak'ari, k'řra piawëa p'aneenak'ari, maapae chi poro jıra řjparí řj bimá mái ãarea jarade wãsidama. ³² Mãiya ũrik'ari, ichia chi tee pará bada t'ř peesima. Arí pak'ari, ichia nãiya jarasima: "řPi ěpëra sõk'achia bi! řPia miá chichupuria idide chek'ari, mia sõchupuria basima mãinepa pia tee pará bada k'řrisia atuasima!" ³³ Mãi çk'ãre k'orea pichidí ome k'řra chupuriaé pasima?"

³⁴ Mãi poro jıra řjparí řj bipa mái atepe k'řruu bada përa mái mimiaparí ome, řja nibipatai tede ěpërarã nemietá oopatairã juade peepisima, chi tee pará bada ãarea p'aarumá.

³⁵ »Mãi jıra oopi mi Ak'õre it'ari bipa mãra ome pida, mãra ũpëarã sõchupuriadaepira mãinepa sõnepa áchia mãra nemietá oodada k'řrisia atuadaepira.

Jesupa tachi k'ima amaapiemaapa jarateada

Marco 10:1-12; Luca 16:18

¹⁹ Mãiya jarak'ari Jesú Galilea tuadepa Judea tuadea wãsima Jordán to k'řaria. ² Ěpëerã minachia nibi ichi k'aade wãsidama. Mãma chi k'ak'ua piawëa k'ede ãarea jipa beepisima. ³ Mãiya bide chi eda waapëarã p'ariseorã chesidama. Ichiá piawëa pedepidai k'orea nãiya idisidama:

—çřmik'řrapa chi k'ima ne paritua oo bi k'orea amaai pia bik'ãra?

⁴ Jesupa p'anoosima:

—çMãrapa Tachi Ak'õre pedea bidade, nãi eda jaradawëa p'anik'ãra? Jua chiwidieda Tachi Ak'õrepa imik'řra mãinepa wëra oosima. ^{IV}⁵ Ichiaba jarasima:

“Māi k'orea imik'īrapa chi ak'ōre māinepa chi nae amee'ari ichi k'ima ome ará beeipi. Māiya k'ak'ua aba bi jīra p'ananaipī”.¹⁶ Āchi ume p'aniwēma, māipari k'ak'ua aba bi jīra p'anima. Māipuru Tachi Ak'ōrepa chi ará bidat'a abai pida amaai pia biwēma.

⁷ Māipuru āchia idisidama:

—Māiyara Moisepa ŷk'āre k'orea bisima wēra amaai pira, chi amaai k'orea k'art'a bida teai pia bima amaai naena?^{II}

⁸ Jesupa p'anoosima:

—Māra k'īriwēa p'aniēra Moisepa māiya itu bisima. Maamina Tachi Ak'ōrepa nāi tījūa ooside māiya k'īriawēa basima.⁹ Mia jararuma: imik'īra abai pa ichi k'ima awarai ome k'āiwēa bi amaak'ari, maapae k'ima awarai ataipira, māi imik'īrapa nemietá oo bima māi k'aadeapema wēra ome. [Ichia amaana wēra imik'īra awarai pa ataipira māi imik'īra pida nemietá oo bima māi wēra ome.]^{III}

¹⁰ Māine Jesús ome p'irriapatairāpa ichiá jarasidama:

—Māiya bipira, imik'īra wēra ome miak'āii piawēa bima.

¹¹ Māipuru Jesupa jarasima:

—Jōmāirā āarea p'ue tuu p'aneenaiwēma. Abapuru Tachi Ak'ōrepa māi k'īrisia teai pira, p'ue tuu bai pi.

¹² Chi eda waapēarā imik'īrarāpa āchi t'ōnaenapema p'ue warra t'ōpidak'ama. Waapēarā imik'īrarāpa p'ue warra t'ōpidak'ama māiya oopisida pēra. Ichiaba waapēarāpa k'ima atai k'īrisiadak'ama āchi Chipari Pajāne Bi pae nepia oodai k'orea.^{IV} Māra p'ue tuu p'aneenai pira, māiya p'anat'i.

Jesupa warrarā pedea pia pedeada

Marco 10:13-16; Luca 18:15-17

¹³ Maapae ēpērarāpa warrarā Jesumá enemeesidama ichi jua āchi īri bik'ari Tachi Ak'ōrea it'aa chi idimērā. Maamina Jesús ome p'irriapatairāpa māi warrarā enemeedaadarā itiasidama.¹⁴ Māipuru Jesupa jarasima:

—Warrarā mimá itu chepit'i, Pajāne Bipa ichidirā ichi juade ua bi jīra p'ani pēra.

¹⁵ Maapae ichi jua warrarā īri bik'ari wāsima.

Erreara minachia uru bi Jesús ome pedeada

Marco 10:17-31; Luca 18:18-30

¹⁶ Ewariaba k'ūtā Jesumá chesima. Māi k'ūtāpa idisidama:

—Jarateaparí, Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae bai k'orea ŷmia k'āret'a nepia ooi bima?^V

¹⁷ Jesupa p'anoosima:

^{IV} 19:4 Génesi 1:27. I 19:5 Génesi 2:24. II 19:7 Deuteronomio 24:1-4. III Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade pedea corchetede bi newēma. IV 19:12 1 Corintio 7:1-9. V Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima Jarateaparí Pia.

—ŷK'āre k'orea chi pia bi k'orea miá idi bima?^{VI} Aba pida pia biwēma, māiyawēapuru Tachi Ak'ōret'u pia bipi. Pi Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae ba k'īria bipira, ichia oopi bi pedea oose.

¹⁸⁻¹⁹ Ichia idisidama:

—ŷChi sāi?

Jesupa jarasima:

—Ēpēra pearāse, wēra awarai ome k'āirāse, nechiarāse, sea jararāse chīara k'orea, pi ak'ōre pi nae ome wap'ea base,^{VII} māinepa abai k'īriase ara pichi k'īria bi jīra.

²⁰ K'ūtāpa jarasima:

—Māi āarea oo bima.^{VIII} Mia ŷk'āre ooiwēa bima?

²¹ Māine Jesupa ichiá jarasima:

—Pi piarā jīp'a ba k'īria bipira, pia uru bi āarea ne-tode wāk'ari erreara chi nenea k'edea tease. Māiya nepia pajāne uru bai pi. Maapae mi ome p'irriade chese.

²² K'ūtāpa māi ūrik'ari k'īra piawēa wāsima, neet'á minachia uru basidepa.²³ Māine Jesupa ichi ome p'irriapatairā jarasima:

—Piarā chi t'aju bima ēpēra ibia bi, Pajāne Bi juade bai k'orea ichidirā paara.²⁴ Māicha mia jararuma: Tajuwēa bima camello akuja ātaude eda wāit'a, māi chi ēpēra errearadepa ibia bi Tachi Ak'ōre juade bai k'aepēra.

²⁵ Māine ichi ome p'irriapatairāpa k'awa k'īrisiadaé pasima, āchia Tachi Ak'ōrepa ne pará p'anirā atepa k'īriayane a k'īrisia p'anana pēra. Āchia idisidama:

—Māiyara Tachi Ak'ōrepa ŷk'ait'a k'aripaima?

²⁶ Jesupa āchi ak'ik'ari jarasima:

—Ēpērapa māi p'ue ook'ama maamina Tachi Ak'ōremá ne chi t'aju bi newēma.

²⁷ Māine Pedropa Jesua jarasima:

—Taipa ne āarea ameesidama pi ome wānai k'orea. ŷMāiya bipira k'āre nepia ununaima?

²⁸ Jesupa p'anoosima:

—Mia piarā jararuma: Tachi Ak'ōrepa ne āarea chiwidi ooi ewaride mi, chi Ēpēra Warra mi poro jūra jīparí jī bi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari beeipi. Māine māra mi ome p'irriapatairā doce poro jūra jīparí jī bi suak'a beeparide suak'abari p'aneenai pi, Israeldepema p'uuru doce p'ani nepira ak'idai k'orea.²⁹ Mi k'orea abai pa ichi te, ūpēarā, ūpēawērarā, ak'ōre, nae, k'ima, warrarā, tījūa ameeipira, ichia ameena k'aepēra cien atepa unui pi, ichiaba Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae bai pi.^{IX30} Māiya minachia chi naa p'ani

^{VI} ŷK'āre k'orea chi pia bi k'orea miá idi bima? Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: ŷK'āre k'orea mit'a piaade a bima? ^{VII} 19:18-19 Éxodo 20:12-16; Levítico 19:18. ^{VIII} Māi āarea oo bima. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade ichiaba bi bima: Māi āarea oo bima mi k'ūtāenapema. ^{IX} K'ima. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma.

k'aadea p'ananaipi, māinepa chi k'aadea p'ani naa p'ananaipi.

Uva k'äena nepirida

20 »Pajäne Bipa ichidirā ichi juade ua bit'a nāi jīra bima. Ne uu ijūa chipari basima. Tap'ede ichi mimiapatairā jiride wāsima ichi uva k'äena mimiane wānamērā. ² Waapēarā ēpērarā ome pedea ausidama ewari aba mimianana pari erreara p'aait'a. Maapae āchi ichi uva k'äena mimiane peesima.

³ Imata it'i parude chi chipari māicha p'uurudea wāsima. Māma waapēarā ēpērarā pari berā unusima. ⁴ Āchiā jarasima: "Māra sida mi ne uva k'äena mimiane wāt'i. Māipari mia erreara ara machia mimiauta jīra teaipi". Ara māine wāsida. ⁵ Imat'ip'a chi chiparipa māicha abarik'a oosima. ⁶ Maapae jōma imata baepodode māicha p'uurudea wāsima. Waapēarā ēpērarā pari berā unuk'ari idisima: "ǀK'āre k'orea idi mimi-anawēa p'anima?" ⁷ Āchia p'anoosidama: "Abai pida taiyá mimiat'a teadawēma". Māine ichia jarasima: "Māra sida mi uva k'äena mimiane wāt'i. Māipari mia erreara ara machia mimiauta jīra teaipi". ^I

⁸ »K'iumaa beek'ari chi chiparipa chi mimiapatairā chi chaarea bia jarasima: "Chi mimiapatairā t'ǀk'oak'ari āchi mimianana pari erreara tease. Chi k'aadea chedaadarā naa p'aase, waa māi chi naa ēpēerā mimia teadaadarā". ⁹ Chi imata baepodode mimiane wā p'anana chi chaarea bimá naa chesidama. Māine āchicha ewari aba abarik'a mimiana jīra jitasidama. ¹⁰ Māipuru chi naa mimiane wā p'anana chesidaide k'ǀrisiasidama erreara atepe p'aait'a, maamina abarik'a p'aasima. ¹¹ Māipuru chi uva k'äena chipari ome piawēa pedea p'aneesidama. ¹² Nāiya jarasidama: "Jāi k'aadea chedada hora abapuru mimiasidama, maamina pia taiyá teada jīra āchiā pida teasima. Tai pisiade ewari āarea ibia mimiasidama". ¹³ Maamina chi chiparipa p'anoosima: "K'ōp'āero, mia pi ome jip'a oo bima. ǀPia mi ome pedea ausiwēk'āra ewari aba mimiana pari māi erreara jitai k'orea? ¹⁴ Pi erreara jita'ari wāse. Mia piá teada jīra chi k'aadea mimia p'anana tea k'ǀria bima. ¹⁵ ǀPimá, mi errearadepa michia k'ǀria bi ooiwēa bik'āra? ǀPi sōk'achia bik'āra māi mi sōpia baparideepuru?"

¹⁶ »Ara māi jīra chi k'aadea p'ani naa p'ananaipi māinepa chi naa p'ani k'aadea p'ananaipi. ^{II}

Jesupa ichi peadai k'orea māicha jarada

Marco 10:32-34; Luca 18:31-34

¹⁷ Jesús Jerusalenea wārune ichi ome p'irriapatairā doce p'ani awara ateewāk'ari āchiā jarasima: ¹⁸ "ǀrit'i,

^I Māipari mia erreara ara machia mimiauta jīra teaipi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. ^{II} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade ichiaba bi bima: Tachi Ak'ōrepa chok'arā t'ǀpee bima, maamina waibiawēa jiri ataipi.

tachi Jerusalenea wāutama. Jāma abaipa mi, chi Ēpēra Warra jitapik'ari, p'aarerā chi māirā chaarearā juade māinepa Moisepa bida jarateapatairā juade biipi. Āchia mi piui biade a jaradaipi. ¹⁹ Maapae mi judiorāwēa teadaipi. Māirāpa mi oo uru p'anana'ari, soapa p'edak'ari maapae k'urusude peadaipi. Maamina ewari ūpeaide chok'ae p'irabariipi".

Zebedeo warrarāpa ididada

Marco 10:35-45

²⁰ Māiya bak'ari Zebedeo k'ima māinepa ichi warrarā Jesumá chesidama. Māi wēra ichi k'ǀrari sǀraporode bedabari k'obeesima chichupuria idii k'orea. ²¹ Māine Jesupa idisima:

—Pia ǀk'āre k'ǀria bima?

Ichia p'anoosima:

—Jarase, pi jōmāirā chipari beerude, mi warrarā suak'abari p'aneenamērā pik'á, aba juaraari, aba juawieri.

²² Māine Jesupa jarasima:

—Mārapa atua p'anima k'āre idi p'anit'a. Mi minachia mīaipi. ǀMāra sida piarā māi jīra mīana k'orea p'anik'āra? ^{III}

Āchia p'anoosidama:

—Ājā, p'uedaipi.

²³ Māine Jesupa jarasima:

—Māra sida piarā mi jīra minachia mīanaipi. ^{IV}

Maamina mi juaraari wa juawieri suak'abari p'aneenait'a mia māiya p'ue jaraiwēma. Mi Ak'ōrepuru māiya jara bima.

²⁴ Māi chi waapēarā diez p'anipa māi ūrisidaide k'ǀrusidama Santiago māinepa chi ūpēa Juan ome.

²⁵ Māine Jesupa āchi t'ǀk'oak'ari jarasima:

—Mārapa k'awa p'anima chi nāi ijūanepema minachia k'awa p'anirāpa jua chaareadepa āchi ēpēerā āchi juade ua p'anit'a minachia chok'apatama. Māiya oopatama chi waapēarāpa āchi chi atepe p'aniane a k'ǀrisiadamērā. ²⁶ Maamina māra māiya p'ananaiwēa p'anima. Māranepema chi atepe ba k'ǀria bipira chi waapēarā pae pari mimiaparí jīra bai bima. ²⁷ Chi atepe ba k'ǀria bit'a jōmāirā k'aepēra chi chipari pae pari mimiaparí jīra bai bima. ²⁸ Māi jīra mi, chi Ēpēra Warra chewēa bima ēpēerā chi mi pae pari mimiapatairā padamērā. Māipari mi che bima ēpēerā pae pari mimiaparí bai k'orea. Māiya mi piupi ēpēerā minachia k'aripai k'orea.

Jesupa tau p'ario be ume jipa beepida

Marco 10:46-52; Luca 18:35-43

²⁹ Jericó p'uurudepa wāsidaide Jesús k'aade ēpērarā chok'arā wāsida. ³⁰ Māiya wāutade tau p'ario p'ani

^{III} Griego pedeade nāiya bi bima: ǀMāra mi porochoadai jīra porochoadaik'āra? ǀMia netoi bi māra pida p'ue todaik'āra? ^{IV} Jesupa jarada jīra piarā māiyasima. Hecho 12:1-3; Apocalipsi 1:9.

ume o bik'á suak'abari p'anasidama. Jesú áchi k'ait'a wāru ūrisidaide nāiya biasidama:

—ǝTai Chipari, Davidepa cheda, tai k'īra chupuriase!

³¹ Māine ēpērarāpa áchi itiasidama k'īup'eadamērā, maamina áchia māicha biasidama:

—ǝTai Chipari, Davidepa cheda, tai k'īra chupuriase!

³² Maapae Jesú bai nibeesima. Áchi t'īk'ari idisima:

—ǝK'āre k'īria p'anima mia mārā ooit'a?

³³ Áchia jarasidama:

—Tai Chipari, k'īria p'anima tai taupa unu p'aneenait'a.

³⁴ Jesupa áchi chupuri ununa pēra áchi tau t'ōmarisima. Ara māine unu p'aneesidama, māinepa Jesú ome wāsida.

Jesú Jerusalenea cheda

Marco 11:1-11; Luca 19:28-40; Juan 12:12-19

21 Jerusalén k'ait'a cheutade Betp'aké p'uurude chesidama, Olivo eya k'ait'a. Māine Jesupa ichi ome p'irriapatairā ume p'uurudea peesima. ² Áchiá nāiya jarasima: «Tachi k'īrari bi p'uurudea wāt'i. Māma pautade mūra wēra warra pará bi jǝ nibi ununaipi. Ēranak'ari umea mimá enemeet'i. ¹³ Abaipa mārā k'āre k'orea māiya oo p'aniane a idiipira, nāiya jarat'i: “Tachi Chiparipa k'īria bima. Maamina naane nāi mūra tea peeipi”».

⁴ Māiya basima Tachi Ak'ōre pari pedeaparipa jarada jīra. Nāiya jarasima:

⁵ «Sión p'uurudepemarā nāiya jarat'i:

“Ak'it'i, mārā chipari mūra ĩri mārámá cheruma.

Chi ēpēra minachia k'awa bi jīra chewēma. Mūra chak'e ĩri cheruma”». ^{II}

⁶ Ara māine Jesú ome p'irriapatairā ume p'ani wānak'ari Jesupa jarada jīra oosidama. ⁷ Mūra wēra māinepa chi warra Jesumá ateewānak'ari chi áchia anamari jǝ p'anana mūra ĩri bisidama. Maapae Jesú māi ĩri suak'abari beesima Jerusalén p'uurudea wāi k'orea. ⁸ Ēpērarā ode chi chok'ará nibasima.

Waapēarāpa chi áchia anamari jǝ p'anana ojāne t'ōk'oosidama, Jesú māi ĩri wāmērā. Waapēarāpa k'irú t'īdak'ari, bipachidama māi ojāne, áchi poro jūra jǝpari jǝ bi pai biade a k'īrisia p'anana pēra. ⁹ Jesú naa wāutapa māinepa k'aade cheutapa sō arapá biapachidama:

ǝMinachia pia bima Davidepa cheda!

ǝMinachia pia bima Tachi Chipari t'īnēpa cheru! ^{III} ǝMinachia pia bima chi Pajāne bit'a!

¹⁰ Jesú Jerusalene wāsida, p'uurudepemarā āarea piuk'a nibeesima. Nāiya idipachidama:

—Ichi ǝjāit'a k'aima?

¹¹ Idiutacha Jesú ome chedaadarāpa p'anoopachidama:

I Mūra wēra. Griego pedeade bi bima: Burra. II 21:5 Zak'aria 9:9. III Minachia pia bima. Arameo pedeade Hosanna. Salmo 118:25-26.

—Jāi Jesupi, Tachi Ak'ōre pari pedeaparipi. Ichi Nazaré p'uurudepemama, māinepa Galilea tuadepe-mama.

Jesupa ne netopatairā āyá jerek'oada

Marco 11:15-19; Luca 19:45-48; Juan 2:13-22

¹² Māiya bak'ari Jesú Tachi Ak'ōre te minachia bidea wāsima. Māma tajata ne netopatairā māinepa ne atapatairā ome unusima. ^{IV} Māiya unuk'ari, Jesupa áchi āarea āyá jeret'aak'oasima. ^V Māma jira bat'ak'oasima ne nek'opatai chi erreara tau tua awaraidepema k'āpiapatairāné māinepa p'aloma netopatairā suak'abari p'aneepatai sida. ^{VI}¹³ Áchiá nāiya jarasima:

—Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima: “Mi te it'aa chi idipatai teade adaipi”. Maamina mārāpa nechiapatai te uria bi jīra papisidama. ^{VII}

¹⁴ Jesú Tachi Ak'ōre te eda baside tau p'ārio berā māinepa biiri sorek'ea berā ichimá cheepirisidama. Māine áchi jipa beepik'oasima. ¹⁵ Maamina Jesupa māma ēpērarāpa ne p'ue oodak'apí oo bit'a ooside, wararā Tachi Ak'ōre te minachia bi p'anana Jesua nāiya jǝk'ua biasidama: «ǝMinachia pia bima Davidepa cheda!» Māi p'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa Moisepa bida jarateapatairāpa māi unusidaide k'īruusidama. ^{VIII}¹⁶ Áchia Jesua nāiya jarasidama:

—ǝMāiyara nāi warrarāpa jara p'anit'a pia ūri bik'āra?

Jesupa p'anoosima:

—Ājā. ǝMārāpa nāi pedea eda jaradawēa p'anik'āra?

“Pia warrarā māinepa juto k'ede bisima piá pia pedeadamērā”. ^{IX}

¹⁷ Maapae Jesupa áchi amee'ari Jerusalenepa Betania p'uurudea k'āine wāsima.

Higojō biiri p'urpada

Marco 11:12-14; 11:20-26

¹⁸ Norema tap'ede Jesú māicha Jerusalenea wāsima. Wārune jarrapisia nibeesima. ¹⁹ Māine higojō biiri ok'á nibi unusima. ^X Maamina ará wāsida chi k'irúawa nibi unusima. ^{XI} Māipuru higojō biiria jarasima:

—ǝPi waa chawwēa baipei!

IV Ne netopatairā. Tachi Ak'ōre te minachia bide tajata ne netopachidama, ēpērarāpa ne teadayá Tachi Ak'ōre pae. V 21:12 Zak'aria 14:21. VI Erreara tau tua awaraidepema k'āpiapatairāné. Māi ewaride Tachi Ak'ōre te minachia bide, erreara tau neepia netopachidama ēpērarā tua awaraidepa cheutá, māi erreara tua awaraidepemanepa p'ue p'aadaiwē pada pēra Tachi Ak'ōre pae. VII Mi te it'aa chiidipatai teade adaipi. Isaia 56:7Nechiapatai te uria. Jeremia 7:11. VIII Judiorāpa jarapachidama tau p'ārio berā māinepa jīru piawēa berā Tachi Ak'ōre te minachia bidea p'ue wānai piawēa basima. 2 Samuel 5:8. IX 21:16 Salmo 8:2. X Tachi Ak'ōre pedeade māi higojō biiri Israel p'uuruade a jara k'īria bima. XI Israel tuade higojō chak'e marzo māinepa abrilde k'odai p'anima. Chi higojō chak'e ununaipira k'awapatama junione āpia chauí ichiaba agostodepa aba octubredea minachia chauí. Maamina Jesupa k'irúawa ununa pēra k'awasima jōma māi āyone higo chauiwēt'a.

Ara māine higojō biiri p'urpasima. ²⁰ Jesú ome p'irriapatairāpa māi unusidaide idisidama, k'awa k'īrisi-adaé pasi pēra:

—¿K'āre k'orea jāi higojō biiri jāiya p'urpasima?

²¹ Jesupa p'anoosima:

—Mia piarā jararuma: piarā Tachi Ak'ōrepa mārāpa idi p'ani p'ue ooyade a k'īrisia p'anipira, māinepa ichia p'ue ooiwēane a p'anipira, mia jāi higojō biiri ooda k'aepēra mārāpa atepe oodaipi. Mārāpa cha bi eyá āyá wāpade adaipira māinepa p'usadea eda baewāpade adaipira, ara māiya baewāipi. ²² Mārāpa Tachi Ak'ōre ne it'aa chiididak'ari, māinepa ichia māi piarā teait'a a k'īrisia p'anipira, māi ne āarea jitadaipi.

¿K'ai t'īne Jesupa jaratea bima?

Marco 11:27-33; Luca 20:1-8

²³ Jesú māicha Tachi Ak'ōre te minachia bi k'ait'a chek'ari jaratea beesima. Māiya bide p'aarerā chi māirā chaarearā māinepa judiorā chaarearā ichimá chesidama. Āchia Jesua nāiya idisidama:

—Pia nāma oo bi ¿k'aipa oopi bima? ^I

²⁴ Jesupa p'anoosima:

—Mia pida mārā ne idiipi. Mārāpa māi p'anoosidara, mia pida jaraipi k'aipa miá māiya oopi bit'a. ²⁵ ¿Sāmāipa Juan chesima porochoamērā? ¿Pajāne Bipa ichi peesima, wa nāi ijūanepemārāpa? ^{II}

Māine ara āstu pedea para beesima: «Pajāne Bipa peesiade adaipira, ichia jaraipi: “Māi ¿k'āre k'orea ijāanaé pasima?” ²⁶ Maamina taipa p'ue epērapa ichi peesiade adaiwēma».

Āchia māiya jarasidama chi epēerā p'uurudepemarā wap'ea p'ani pēra. Chi p'uurudepemarāmá, māi Juan piarā Tachi Ak'ōre pari pedeparí pasima. ²⁷ Māipuru Jesua p'anoosidama:

—Taipa atuapi.

Māine Jesupa jarasima:

—Māiya bipira mia pida mārā jaraiwēma k'aipa miá jāiya oopi bit'a.

Warra ume p'ani k'orea nepirida

²⁸ Māiya p'anine Jesupa p'aarerā chi māirā chaarearā māinepa judiorā chaarearā jarasima:

—Mārāpa nāi nepira k'orea ¿k'āret'a k'īrisia p'anima? Epēra basima. Māi epērapa warra ume uru basima. Ewariaba chi napemá nāiya jarasima: “Warra, mimiane wāse mi uva k'āena”. ²⁹ Māine chi warrapa p'anoosima: “¡Mi wāiwēma!” Maamina māiya bak'ari pia k'īrisiak'ari mimiane wāsima. ³⁰ Maapae chi ak'ōrepa chi warra abaia abarik'a jarasima. Māine chi abai warrapa

^I Pia nāma oo bi. Nāi jara k'īria bima Jesupa ne netopatairā āyá jerek'oada, wa jara bima sāmaasá Jesú Jerusalene cheda, wa ichia tau p'ario berā māinepa jiru piawēa berā Tachi Ak'ōre te minachia bi k'ait'a jipa beepida, wa p'uurude jaratea bi. ^{II} 21:25 Mateo 3:1-12; Juan 1:6-28.

p'anoosima: “Pia bima, ak'ōre, mi wāipi”. Maamina wāe pasima. ³¹ Māi mārāmá ¿chi sāi warrapa chi ak'ōrepa k'īria bada oosima?

Āchia p'anoosidama:

—Chi naapemapa.

Māine Jesupa āchiá jarasima:

—Ājā. Maamina piarā mia jararuma: Romanepema pae erreara jirip'epatairā māinepa wēra k'achia berā mārā k'aepēra Tachi Ak'ōre ichidirā ichi juade ua baparidea wānaipi. ^{III}³² Juan chi Porochoaparipa jarateade che basima mārā jip'a nipadamērā, maamina ijāanaé pasima. Maamina Romanepema pae erreara jirip'epatairāpa māinepa wēra k'achia berā pida ijāasidama. Mārāpa māi unusidamina, machia nemietá oopatai itu bidaé pasima ichia jarateada ijāanai k'orea.

Jesupa mimiapatairā k'achia berā k'orea nepirida

Marco 12:1-12; Luca 20:9-19

³³ »Ūrit'i. Māicha awara nepiriipi. Epēra basima. Ewariaba māi epērapa uva uuk'ari ^{IV} ichi ne uu ijūa mawarapa adu jūk'asima. Mawara uria waibia uya k'orosima uvaba jui k'orea. Ichiaba te it'i oosima māmāipa āarea ak'ii k'orea. Maapae ichi ne uu ijūa waapēarā epērarā juade bisima. Āchi ome pedea ausidama uva baautade ichiá jōmasá teadait'a. Māiya pedeak'ari chi chipari tua awaraidea wāsima. ³⁴ Maapae uva baapatai ewari ará pak'ari, chi chiparipa ichi pae mimiapatairā peesima chi uva k'āenane mimiapatairāpa māi chi ichipaepema tea peedamērā.

³⁵ Māine chi uva k'āenane mimiapatairāpa chi ichi pae mimiapatairā jitadak'ari; aba jok'aesidama, aba peesidama māinepa aba mawarapa bat'asidama. ³⁶ Māiya bak'ari chi chiparipa māicha waapēarā mimiapatairā peesima. Māirā chi naa wānana k'aepēra chi chok'ará wāsidama. Maamina chi uva k'āenane mimiapatairāpa māi naena oodada jira oosidama māirā ome.

³⁷ »Māi k'aadea chi chiparipa māicha ichi warra āchimá peesima. Māi nāiya k'īrisiasima: “Mi warra wap'eadai p'aniék'āra” asima. ³⁸ Maamina āchia māi warra unusidaide ara āchi tuaba pedea para beesima: “Jāipa chi ak'ōre piuk'ari, ichia ne uru bada āarea jāipi. ¡Māipuru ichi peadaipi! Māiya nāi ijūa tachi pae beepi”. ³⁹ Ara māine chi warra jitadak'ari, chi uva k'āenanepema atewānak'ari peasidama. ⁴⁰ Jāi chi chipari cherude ichi uva k'āenane mimiapatairā ome ¿k'āre ooma?

⁴¹ Māine p'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa judiorā chaarearā pida nāiya p'anoosidama:

—Ichia māi epēerā k'achia berā sōchupuriawēa peak'ari, waapēarā epērarā ome pedea auiipi ichi uva

^{III} Tachi Ak'ōre ichidirā ichi juade ua baparidea wānaipi. Griego pedeade nāiya bi bima: Tachi Ak'ōre ichidirā ichi juade ua baparidea naa wānaipi. ^{IV} 21:33 Isaías 5:1-7.

k'äena ak'idamērā. Māi ēpērarāpa ichiá uva teadai p'anit'a māi chauk'ari teadaipi.

42-43 Māine Jesupa āchia jarasima:

—Ara māiya Tachi Ak'ōrepa māra k'aepēra ēpērarā awarairāt'u ichi juade ua baiپی. Māirāpuru ichia k'īria bi oodaipi. Mārapa ζTachi Ak'ōre pedea eda jaradawēk'āra? Nāiya jara bima:

“Chi te oopatairāpa mawara amaanana pada, māi mawara chi atepe piipará beesima.

Nāi Tachi Chiparipa māiya ooda pēra tachimá minachia pia beesima”.^I

44 Paritua māi mawara īri ēpēra baesira abaeda āarea āriipi, māinepa chi mawara abai īri baesira māi ēpēra perp'et'aipi.^{II}

45 P'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa p'ariseorā pida māi jarateada ūrisidaide k'awasidama Jesupa ara āchi k'orea pedea basima. 46 Māipuru āchia Jesú jita k'īria p'anasidama. Maamina p'uurudepema ēpērarā wap'ea p'ani pēra itu bisidama. P'uurudepema māra k'īrisia p'anasima Jesú Tachi Ak'ōre pari pedea parí.

Miak'āik'ari arapaapatai ewari k'orea nepirida

Luca 14:15-24

22 Jesupa p'aarerā chi māirā chaarearā māinepa judiorā chaarearā māicha jarateamaa beek'ari, nepirisima: 2 «Pajāne Bipa ichidirā ichi juade ua bit'a nāi jira bima: ēpēra minachia k'awa bi basima. Miak'āipatai arapaapatai ewari oopisima ichi warra pae. 3 Chi ichi pae pari mimiapatairā peesima ichia ēpērarā t'ī pee bada atade wānamērā. Maamina chedai k'īrianaé pasima.

4 «Maapae māicha ichi pae mimiapatairā jara peek'ari, māiya jarasima: “Jarade wāpadade asima, mia t'ī peedarā ēpērarā chedamērā chik'o chuu nibiēra. Peapisima p'ak'a māinepa ānimara awara porek'ea berā. Māi āarea chuu nibiēra, chepadade asima miak'āipatai arapaapatai tede”. 5 Maamina māi ēpērarāpa ūrinaé pasima ichia jara peeda. Abaipa ichi t'jūa ak'ide wāsima. Abai ichi ne netopataimá wāsima. 6 Waapēarāpa chi minachia k'awa bi mimiapatairā jitaradak'ari jok'aedak'ari peasidama. 7 Māi k'orea chi minachia k'awa bi minachia k'īruusima. Ichi papaká berā peek'ari māi ēpērarā mīa peapatairā jitaradak'ari, k'enanak'ari, maapae āchi p'uuru paasidama.

8 «Māiya bak'ari chi minachia k'awa bipa ichi mimiapatairā jarasima: “Mi warra miak'āipatai arapaapatai ewari oodaipi, maamina mia māi t'ī peedarā ēpērarā nāma p'ananai pia biwēma. 9 Māi k'orea waapēarā ēpērarā o becha jiride wāpadade asima. Mārapa unuutarā jarapadade asima mi warra miak'āipatai arapaap-

^I 21:42-43 Salmo 118:22-23. ^{II} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi versículo newēma. Mawara. Isaia 8:14-15; Daniel 2:34-35; 2:44-45.

atai tede chedamērā”. 10 Ara māine ichi mimiapatairā o becha wāsidama. ēpērarā chok'ará enemeesidama; ēpērarā pia berā māinepa mietá berā. Māiya ēpērarā minachia arā nibeesima miak'āipatai tede.

11 «Chi minachia k'awa bipa t'ī peedarā ak'ide wāsida ēpēra aba unusima miak'āipatai k'ak'apia neet'á jīwēa bit'a. 12 Chi minachia k'awa bipa māi ēpērá idisima: “K'ōp'āero, pi ζsāmaasá nāma eda bima, neet'á k'ak'apiawēa bit'a?” Māi ēpēra k'īup'lea beesima. 13 Māine chi minachia k'awa bipa ichi mimiapatairā jarasima: “Nāi ēpēra jua māinepa jīru biradak'ari tajatá p'ārionea ateewāt'ī. Māma jēa p'anapatama māinepa p'uapa k'ida k'iterrea p'anapatama”. 14 Tachi Ak'ōrepa chok'ará t'ī pee bima, maamina waibiawēa jiri ataiپی».

Romanepema minachia k'awa bi pae erreara p'aadai k'orea jarateada

Marco 12:13-17; Luca 20:20-26

15 Māiya bak'ari p'ariseorāpa pedea ausidama Jesupa pedea āyá pedeapidai k'orea. 16 Māi k'orea p'ariseorāpa āchi ome p'irriapatairā māinepa Herode lawari p'anirā Jesumá peesidama. Māirāpa Jesua jarasidama: —Jarateaparí, taipa k'awa p'anima pi ēpēra jīp'a bit'a. Abai pida piá awara k'īrisiapik'ama, pia ēpērarā āarea abarik'a unupariideepuru. Māipari Tachi Ak'ōre o k'orea piarā jarateaparima. 17 Māiya bipira taiyá jarase: Romanepema pae erreara jirip'epatai ζtachi judiorāpa p'aadai pia bik'āra wa māiyawē?

18 Jesupa k'awa bada pēra māirāpa k'īrisia mietá uru p'anit'a, māipuru māiya jarasima:

—Māra ēpēerā pia jira berā, ζk'āre k'orea miá pedea piawēa pedeapidayá jāiya p'anima? 19 Erreara tau tachia p'aapatai aba ak'ipit'ī.

Ara māine erreara tau aba ak'ipisidama. ^{III}20 Jesupa ak'ik'ari idisima:

—ζK'ai k'īra nāine bi bima māinepa k'ai t'ī eda bi bima?

21 Āchia p'anoosidama:

—Romanepema chi atepe poro chaarea bidé.

Maapae Jesupa jarasima:

—Māiyara chi Romanepema chi atepe poro chaarea bidé māi ichidí ichiá teat'ī, ichiaba chi Tachi Ak'ōrené māi chi Tachi Ak'ōrea teat'ī.

22 Māi ūrisidaide k'awa k'īrisiadaé pasima. Ara māine āyá wāsidama.

Chok'ae p'irabaripatai k'orea Jesupa jarada

Marco 12:18-27; Luca 20:27-40

23 Ara māi ewaride waapēarā saduceorā Jesumá chesidama. Saduceorāpa jarapatama piudaadarā

^{III} Erreara tau. Griego pedeade bi bima: denario p'arat'a tau.

chok'ae p'irabaridaiwēt'a. ^I Māipuru Jesua nāiya jarasidama:

²⁴ —Jarateaparí, Moisepa tachi pae bisima ēpēra warra newēa bi piusira, ichi ūpēapa chi p'ētá atai pia bima chi ūpēa piuda k'orea warra unui k'orea.

^{II}²⁵ Ewariaba tai t'āena siete ūpēarā p'anasidama. Chi īwinipa k'ima atasima maamina warra newēa piuda pēra chi māi řaripema ūpēapa chi p'ētá atasima.

²⁶ Maamina māi ichiaba warra newēa piusima. Māiya bak'ari, chi māi řaripemapa p'ētá atasima. Maamina aba māi jīra warra newēa piusima. Āarea māi siete p'anī abarik'a māiyasidama. ²⁷ Māiya bak'ari chi wēra sida piusima. ²⁸ Māi ūpēarā siete p'anīpa māi wēra ata p'anasidama. Māiyara chok'ae p'irabaripatai ewaride řchi sāipa ichi uru beema?

²⁹ Māipuru Jesupa p'anoosima:

—Mārapa Tachi Ak'ōre pedea māinepa ichi jua chaarea bi atua p'anī pēra, pia k'řrisia atua p'anīma.

³⁰ Ūrit'i. Chok'ae p'irabaripatai ewaride ēpērarāpa k'ima waa atadaiwēma, waa k'ima teadaiwēma, māipari Tachi Ak'ōrepa it'aripa pe dairā jīra p'ananaipi.

³¹ Tachi Ak'ōrepa piudaadarā chok'ae p'irabaripatai k'orea jarada řmārapa eda jaradawēa p'anīk'āra?

³² Nāiya jarasima: “Mī Abrahán Pajānepema Ak'ōrepi, Isá Pajānepema Ak'ōrepi māinepa Jacobo Pajānepema Ak'ōrepi”. ^{III} Ichi chi piudaadarā Ak'ōrewēma, māipari chi chok'ae berā Pajānepema Ak'ōrepi.

³³ Jesupa māiya jaratea bi ūriutade ēpērarāpa k'awa k'řrisiadaé pasima.

Tachi Ak'ōrepa jara bieda chi piipará bi

Marco 12:28-34

³⁴ P'ariseorāpa k'awasidama Jesupa saduceorā k'řp'eapida. Māi k'orea āchi ará nibeedak'ari Jesumá wāsidama. ³⁵ Māiřānepema aba Moisepa bida jarateaparí pasima. ^{IV} Māipa Jesú piawēa pedeapii k'orea nāiya idisima:

³⁶ —Jarateaparí, Tachi Ak'ōrepa oopi bi pedeadepe-ma řsāi chi atepe piipará bima?

³⁷⁻³⁸ Jesupa nāiya p'anoosima:

—Chi naa bida nāiya jara bima: “Āarea pi sōnepa, āarea pi jaoredepa māinepa āarea pi k'řrisiadepe pia pichi Chipari, Tachi Ak'ōre k'řriase”. ^V Tachi Ak'ōrepa oopi bi pedeadepe-ma māt'a chi atepe piipará bima.

³⁹ Māinepa ara māi řaripema nāi jīra bima. Nāiya jara bima: “Abai k'řriase ara pichi k'řria bi jīra”. ^{VI}⁴⁰ Māi k'řrisia atepe ume p'anīne tachia řjāanaipira, jōma Moisepa bidade māinepa Tachi Ak'ōre pari pedeapatairāpa bidaadade řjāanaipi.

^I 22:23 Hecho 23:8. ^{II} 22:24 Deuteronomio 25:5-10. ^{III} 22:32 Éxodo 3:6. ^{IV} Moisepa bida jarateaparí pasima. Māi griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade newēma. ^V 22:37-38 Deuteronomio 6:4-5. ^{VI} 22:39 Levítico 19:18.

Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada řk'ai waradema?

Marco 12:35-37; Luca 20:41-44

⁴¹ Māi P'ariseorā wapida arí p'anīne Jesupa āchiá idisima:

⁴² —Māramá Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada řk'aidí warrama?

Āchia p'anoosidama:

—Davidepi.

⁴³ Māine Jesupa idisima:

—Māiya bipira, Davipa řk'āre k'orea Tachi Ak'ōre Jaoredepa ichi mī Chipariade asima? Davipa nāiya jarasima nāi bidade:

⁴⁴ Tachi Chiparipa jarasima Mī Chiparia: “mī juaraari suak'abari beese, aba mīa pichi nek'řramá pichi juade birudea”. ^{VII}

⁴⁵ Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada Davipa māi mī Chipariade a jara bipira, řsāmaasá māi Davi warra paima?

⁴⁶ Māine abai pida Jesua p'ue p'anoonaé pasima. Ara māmāipa abai pida Jesua waa ne ididai k'řrianaé pasima.

Jesupa p'ariseorā k'orea k'achia pedeada

Marco 12:38-40; Luca 11:37-54; 20:45-47

23 Māiya bak'ari Jesupa ichi ome p'irriapatairā māinepa waapēarā ēpērarā nāiya jarasima:

² «Moisepa bida jarateapatairāpa māinepa p'ariseorāpa Moisepa jaratea bada jarateapatama. ³ Māipuru āchia jarapatai jīra āarea oot'i. Maamina āchia ara āchia jaratea p'anī jīra oodak'ama. Māipuru āchia oo p'anī jīra oorāt'i. ⁴ Āchia ēpērarā ne chaarea oopipatama, ne chik'ia at'ooopi p'anī jīra. Maamina māi āchia mi āpia pida k'aripadak'ama māi oodamērā.

⁵ »Āchia ne āarea oopatama waapēarāpa pia ununamērā. Tachi Ak'ōre pedea k'art'ade bida ne yaaparí chak'ede eda bidak'ari āchi tau bīride māinepa juap'ot'ode řjpatama. Maamina chi ne yaaparí jobia oopatama waapēarāpa pia ununamērā. Ichiaba māi k'orea āchia neet'á i jijichoa teesoa be k'osadak'ari řjpatama. ^{VIII}⁶ Nek'ode wānak'ari waapēarā ome, suak'abari p'aneenai k'řriapatama jōmāirā taade, minachia k'awa berā suak'abari p'aneepataide. Judiorā ará pedeapatai tede pida ara māi jīra oopatama. ⁷ Ichiaba p'uurude ninane k'řriapatama ēpērarāpa āchiá wap'eadepe “Jarateaparí” adamērā.

⁸ »Maamina māra abarik'a p'anīera ūpēarā jīra, māinepa Jarateaparí aba uru p'anī pēra k'řriarāt'i ēpērarāpa mārā “Jarateaparí” adait'a. ^{IX}⁹ Māi awara nāi řjūanepema mi āpia pida abaia pida “tai ak'ōre” arāt'i,

^{VII} 22:44 Salmo 110:1. ^{VIII} 23:5 Deuteronomio 6:6-9; Número 15:37-41. ^{IX} Jarateaparí aba uru p'anī pēra. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade ichiaba bi bima: Ichi Cristopi.

Ak'öre abapuru pajäne uru p'ani përa. ¹⁰ Mäinepa k'iriarāt'i ēpërarāpa mārā "tai chipari" adait'a, mārā Chipari abapuru biëra. Ichi Tachi Ak'örepa Tachi K'aripaparí teai padapi. ¹¹ Māranepema chi atepe bi waapëarā pae pari mimiaparí pai bima. ¹² Chi atepe bai k'iria bi, Tachi Ak'örepa mõi wariwëa biipi. Abai pida ara ichi āpia bi jira k'irisiasira Tachi Ak'örepa mõi chi atepe bi jira biipi.

¹³ »;Māra p'ariseorā, Moisepa bida jarateapatairā, chi pia jira berā, chupuri p'anima Tachi Ak'örepa itiai përa! Mārāpa ēpërarā Pajäne Bipa ichidirā ichi juade ua bi k'orea itu k'awapidak'ama. Machia k'iriawëa p'anima ichia mārā p'e uru bait'a mäinepa waapëarāpa mäiya k'iria p'anirā mārāpa itu oopidak'ama.

¹⁴ »;Māra p'ariseorā, Moisepa bida jarateapatairā, chi pia jira berā, chupuri p'anima Tachi Ak'örepa itiai përa! Mārāpa p'ētāarā neet'ā ēemaripatama mäinepa minachia tāaraa it'aa chiidipatama ēpërarāpa mārā pia ununamērā. ;Māipuru Tachi Ak'örepa mārā mõi atepe itiaipi waapëarā k'aepëra! ^I

¹⁵ »;Māra p'ariseorā, Moisepa bida jarateapatairā, chi pia jira berā, chupuri p'anima Tachi Ak'örepa itiai përa! Nāi jūane mäinepa seniane wāpatama mārāpa jarateade nipada abaiā jīāpidai k'orea. Maamina mõi ēpëra mārā ome p'irriaparí mārā k'aepëa atepe k'achia beeipi mäinepa mārā k'aepëa atepe t'ipi tau uruade paawāipi.

¹⁶ »;Māra chupuri p'anima Tachi Ak'örepa itiai përa! Tau p'ario be jira p'anima. ¿Sāmaasā ēpëra waapëarā o paritua unupipatama? Nāiya piawëa jarateapatama: "Abaiāpa Tachi Ak'öre te minachia bi t'ine piarā ne ooi jaraipira, maapae mõi oopira, mietā oowëa biade apatama. Maamina Tachi Ak'öre tede nee bi t'ine ne ooi jaraipira, piarā ooi pia biade apatama". ¹⁷ ;Māra k'irisia nea p'anima! ;Tau p'ario berā jira p'anima! ¿Chi sāi pia bima? ¿Tachi Ak'öre te minachia bi chi nee k'aepëra atepe piiparā biwëk'āra? Mõi nee Tachi Ak'öre pae pia bima abapuru Tachi Ak'öre tede biëra.

¹⁸ »Mārāpa nāi sida jarapatama: "Abaiāpa ānimara paapatai t'ine piarā ne ooi jaraipira, maapae mõi oopira, mietā oowëa biade apatama. Maamina chi ānimara t'ine ne ooi jaraipira, piarā ooi pia bima".

¹⁹ ;Māra k'irisia nea p'anima! ;Tau p'ario berā jira p'anima! ^{II} ¿Chi sāi pia bima? ¿Chi ne paapatai chi ānimara k'aepëra atepe piiparā biwëk'āra? Tachi Ak'ōremā mõi ānimara pia bima abapuru ne paapatai ři biëra.

²⁰ »Ūrit'i: abai pida ne paapatai t'ine piarā ne ooi jaraipira, abapuru mõi t'ine mäiya jaraiwëa bima. Māipari chi mõi ři bi ānimara t'ine mäiya jarai bima.

²¹ Mõi awara abai pida Tachi Ak'öre te minachia bi t'ine piarā ne ooi jaraipira, abapuru mõi t'ine mäiya

^I Griego pedeade chi eda waapëarā k'art'ade mõi versículo newëma. ^{II} Mārā k'irisia nea p'anima. Griego pedeade chi eda waapëarā k'art'ade mõi newëma.

jaraiwëa bima. Māipari Tachi Ak'öre mõi tede bi t'ine mäiya jarai bima. ²² Mõi awara abai pida pajā t'ine piarā ne ooi jaraipira, Tachi Ak'öre suak'a beeparí t'ine mäiya ooi jara bima ichiaba Tachi Ak'öre mārā suak'abari bi t'ine piarā ne ooi jara bima.

²³ »;Māra p'ariseorā, Moisepa bida jarateapatairā, chi pia jira berā, chupuri p'anima Tachi Ak'örepa itiai përa! Menta k'irú, anís net'a tau, comino ome Tachi Ak'öre pae awara bipatama, mõi diezedepemacha, aba. Maamina Moisepa bidade chi atepe bi oodak'ama; chīara ome jīp'a oodak'ama, k'ira chupuriadak'ama mäinepa Tachi Ak'ōrene jīāanak'ama. Oodai pia bima ichi pedea bida jara bi jira, machi k'irú awara bipata jira Tachi Ak'öre pae. ²⁴ ;Māra tau p'ario be jira p'anima, o paritua unupimaa p'aniëra waapëarā! ;Pania nest'apatama ānimara chaerā eda wāpidaemaapa pania topataide. Maamina mārāpa k'awadawëa, camello k'ak'ua nepalā āarea mi peemaa p'ani jira p'anima. ^{III}

²⁵ »;Māra p'ariseorā, Moisepa bida jarateapatairā, chi pia jira berā, chupuri p'anima Tachi Ak'örepa itiai përa! Mārāpasu mäinepa p'arat'u řipema pia siipatama, maamina eda mietā bima. Ara mõi jira mārā sōne ne āarea ara machi pae ata k'riapatama mäinepa chi mārāpa k'iria oodat'a mait'u oopatama. ²⁶ ;P'ariseo tau p'ario be jira p'anima! Naa pasu mäinepa p'arat'u eda siise; maapae řipema sida pia si beeipi. ^{IV}

²⁷ »;Māra p'ariseorā, Moisepa bida jarateapatairā, chi pia jira berā, chupuri p'anima Tachi Ak'örepa itiai përa! Mārāpa jāirā te mawara řipema t'ot'oa p'iripatama, pia ununamērā. Maamina mõi jāirā tiida k'ak'ua minachia beraadada chi mik'ia nibima, chi biiri paara.

²⁸ Ara mõi jira mārā ēpëra řipema jīp'a berā jira p'anima, maamina piarā mārāpa jarateapatāi oodak'ama. Ichiaba edaria mārā āarea sōk'achia p'anima.

²⁹ »;Māra p'ariseorā, Moisepa bida jarateapatairā, chi pia jira berā, chupuri p'anima Tachi Ak'örepa itiai përa! Mārāpa Tachi Ak'öre pari pedeapatairā jāirā te ři te chae oopatama. Waapëarā jīp'a berā jāirā tede pida ara mõi jira auk'arā oopatama. ³⁰ Māine mārāpa jarapatama: "Tachi chōarāenapema ewaride p'ananapara, Tachi Ak'öre pari pedeapatairā k'aripa peadaiwë pasima". ³¹ Māiya mārāpa jara p'anima Tachi Ak'öre pari pedeapatairā mīa peapatairānepa chedaadarāpi. Mārā ara āchi jira p'anima. ³² ;Māipuru mārā chōarāenape-marāpa nemietā oodai pada, jōma oot'í!

³³ »;Māra taama jira p'anima! ¿Tachi Ak'örepa machi nepira parā biade ak'ari, t'ipi tau urua nibidea peeiwëane a k'irisia p'anik'āra? ³⁴ Mia Tachi Ak'öre pari

^{III} Judiorāpa camello k'odak'a pasima. Levítico 1:14. Jesupa mäiya jarasima k'awapii k'orea chi judiorā minachia k'awa berāpa chi Tachi Ak'öre k'orea jarateadada piiparā bit'a k'irisia atuapachidama. Māipari tachi ne āpia k'ede ooi k'orea minachia jarateapachidama. ^{IV} P'arat'u. Griego pedeade chi eda waapëarā k'art'ade mõi newëma.

pedeapatairã, k'ïrisia k'awa berã mãinepa Moisepa bi-da jarateapatairã mãramá peeipi. Maamina mãrapa chi eda waapëarã peadaipi mãinepa chi eda waapëarã k'urusude barijira bidaipi. Waapëarã mãra judiorã arã pedeapatai tede soapa p'edaipi mãinepa p'uuruucha ëp'ënaipi. ³⁵ Mãipuru jõma chõarãenapemarã jïp'a berã peadada k'orea, Tachi Ak'õrepa mãra itiaipi: Abel jïp'a bi peadada k'orea, Berequía warra Zak'aria peada-da k'orea mãinepa ãarea waapëarã peadada k'orea pi-da. Zak'aria Tachi Ak'õre te tajataria chi ãnimara paap-atai k'ait'a peasidama. ¹³⁶ Mia piarã jararuma: jõma mãi ëpërarã peadada k'orea Tachi Ak'õrepa idiapaepe-ma ëpërarã itiaipi.

Jesú Jerusalén k'orea sõ parã bada

Luca 13:34-35

³⁷ »jJerusalén, Jerusalén, mãrapa Tachi Ak'õre pari pedeapatairã peapatama! jTachi Ak'õrepa peedarã sida mawarapa bat'a peapatama! ^{II} Mia bari k'ak'o minachia mãra arã jerep'e k'ïria basima et'erre wërapa ichi warrarã ïk'arra ek'ari jerep'epari jïra. Maamina mãrapa k'ïrianaé pasima. ³⁸ Mãipuru Tachi Ak'õre waa mãra ome baiwëma. ^{III39} Mia jara bima: mãrapa mi waa ununaiwëma nãiya jarautamá: “jMinachia pia bima chi Tachi Chipari t'ïne cherut'a!”». ^{IV}

Tachi Ak'õre te minachia bi ãrinai pada k'orea Jesupa jarada

Marco 13:1-23; Luca 21:5-24

24 Jesú Tachi Ak'õre te minachia bi edariipa tajatã wãru pasima. Mãine ichi ome p'irriapatairã ichi orrobari chedak'ari jarasidama:

—Ak'ise Tachi Ak'õre te minachia bi mãinepa te k'ait'a be pi-ia k'edema.

² Mãine Jesupa ãchiã jarasima:

—Ãjã, mãrapa unu p'anì pia k'edema. Maamina piarã mia jararuma: nãi mawara p'ãnana pada ãarea ãriipi.

³ Jesú Olivo eyade suak'abari baside ichi ome p'irriapatairã ichimã wãnak'ari ãchi tuaba nãiya idisidama:

—Taiyã jarase, Tachi Ak'õre te minachia bi ¿sãapae mãi ãriima? ¿K'ãrenepa k'awadaima pi cheit'a? Mãinepa ¿k'ãrenepa k'awadaima mãi jõi ewari k'ait'a parude?

⁴ Jesupa p'anoosima:

—Jïrak'aua nipat'ï abaiã pida mãra seapiemaapa.

⁵ Chok'arairãpa jaradaipi: “Mi Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jara bada”. Mãiya ëpëerã minachia ãarea seadaipi.

⁶ P'uuru aba bi awarai ome k'ïruupik'a nibi mãinepa mãi k'ïruupik'a nibi ùriutade, p'erarãt'ï. Mãi jõma

I Abel. Génesi 4:3-8 Zak'aria. Mãi Zak'aria ak'õre Joyadã pasima. 2 Crónica 24:20-22. Berequía warra Zak'aria. Zak'aria 1:1. II 23:37 1 Rey 9:10; Jeremia 2:30. III 23:38 Jeremia 22:5. IV 23:39 Salmo 118:26.

mãiyai bima. Maamina nãi ewari waidi paiwëma. ⁷ Jjã aba bi jãu awarai ome k'ïruupik'a nibaipi. Ichiaba tua abaidepema poro jãra jãparí jã bi tua awaraidepema poro jãra jãparí jã bi ome k'ïruupik'a nibaipi. ^V Tuacha jarra minachia oodaipi mãinepa iurumia minachia wãipi. ⁸ Maamina mãi ãarea chi ïrapuru ãpia minachia mãinaidepemapi, wëra warra p'ua bi jãra.

⁹ »Mãi ewaride ëpërarãpa mãra jitadak'ari teadaipi mãipidak'ari peadamërá. Mine jãã p'anì k'orea jõmãirãpa mãra unuemaanaipi. ¹⁰ Mãi k'orea ëpërarã chok'arairãpa mine jãã p'anit'a itu bidaipi. Mãine chi jita-pidaipi mãinepa chi unuemaanaipi. ¹¹ Tachi Ak'õre pari pedeapatai chi piarãwëa berã chedaipi. Mãirãpa ëpërarã chok'arã seadaipi. ¹² Mãiya mãi atepe nemietã oodai përa, ëpërarã chok'arairãpa waapëarã waa k'ïria uru p'ananaiwëma. ¹³ Maamina chi k'aadepema ewari parudea mine wapida jãã p'anì itu bidaepira, Tachi Ak'õrepa mãi k'aripaipi ichi ome chok'ae p'ananaimërá. ¹⁴ Mãine chi pedea pia Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua bi k'orea jõma nãi jãuane jaradaipi p'uuru becha ùrinamërá. Mãiya bak'aripuru nãi ewari jõipi.

¹⁵⁻¹⁶ »Tachi Ak'õre pari pedeaparí Danielpa k'art'ade bisima Tachi Ak'õre te minachia bide, eda chi pia bi tejãne, abaiãpa chi nemietã Tachi Ak'õrepa k'ïriak'ai biipi. ^{VI} (Chi k'art'a eda jara bipa k'ãre jara bit'a k'awai bima). Mãrapa mãi unuutade Judea tuade berã eyadea mïruwãnai p'anima. ¹⁷ Mãine ëpëra ichi te ïri bi ichi tede eda wãiwëa bima ne ateewãi k'orea. ¹⁸ Chi ne uu jãuane bipa ichi neet'ã ïri jãparí jãitea atade wãiwëa bima. ¹⁹ Mãi ewaride wërarã biak'oa berã mãinepa warra juto ua berã chupuria p'aneenaipi. ²⁰ Tachi Ak'õrepa it'aa chiidit'ï ewari ewãrapiemaapa mãra mïruwãutade, wa mimianak'apí ewaride baepiemaapa. ²¹ Mãi ewaride ëpërarã minachia chupuria mãinaipi. Tachi Ak'õrepa nãi jãu oosiedapema ëpërarã mãi jãra atepe mãipik'a pasima, ichiaba mãiya bak'ari waa ara mãi jãra mãinaiwëma. ²² Tachi Chiparipa mãi ewari edã baepiëpara mi ãpia pida ëpëra baiwë pasima. Maamina ichia mãi ewari edã baepisima, ichia jiri atada ëpëerã k'orea.

²³ »Mãi ewaride abaiãpa mãrã jaraipira: “Ak'it'ï, Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada nãma bima”, mãi jãarãt'ï. Waapëarãpa “chawa biade” aipira, mãi sida jãarãt'ï. ²⁴ Mãi ewaride waapëarãpa ara ãchi Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradaade a jaradaipi. Ichiaba waapëarãpa sea jaradaipi ãchi Tachi Ak'õre

V Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade ichiaba nãiya bi bima: Píawëa bai wawaria pak'oodaipi. VI Griego Antioco Epip'aneopa Tachi Ak'õre te minachia bide nemietã bisima Jesú t'õnai naena. Maamina Jesupa jarasima mãi Antiocopa ooda jãra mãicha mãiyait'a. Waapëarã mãi Jesupa jarada piarã mãiyasima romanepemarãpa Jerusalén p'uuru mãinepa Tachi Ak'õre te minachia bi ãyo 70de jõma ãrisidaide. Waapëarã mãi jara bima chi ëpëra k'achia bipa mãiya ooit'a. 2 Tesalonicense 2:3-10. Mãinepa waapëarã mãi Jesupa jarada k'aadepema ewaride mãiyaiipi. Daniel 9:27; 11:31; 12:11.

pari pedeapataiade adaipi. Māirāpa ēpērarāpa ne p'ue oodak'apí waibia be oodaiپی ēpērarā seadai k'orea. Tachi Ak'ōrepa jiri atadairā sida p'ue seadai para, āchi sida seadai pasima. ²⁵ Jōma makī mīa mārā jarasima māiyai naena.

²⁶ »Māipurū abai pida mārā jaraipira: “Ūrit'i, Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada ijūa pania newēa bide bima”, jāma wārāt'i. Waapēarāpa jaraipira: “Ak't'i, ichi nāma tede eda bima”, māi ijāarāt'i. ²⁷ Ēpēra Warra cheru jōmāirāpa pia ununaipi, pa p'up'ureaparí imata ochiaparidepa imata waa baewāparidepa pia unupata jira. ²⁸ Ākosi minachia chepatamá k'ak'ua piuda bari bit'a. Ara māi jira jōmāirāpa k'awadaipi.

Ēpēra Warra chei bi k'orea jarateada

Marco 13:24-37; Luca 21:25-33; 17:26-30; 17:34-36

²⁹ »Ēpērarā minachia mīa p'ananak'ari ara māiya imata p'arioipi. Jedek'o sida waa jērat'uiwēma. K'āk'āi pajānepa baek'odaipi. Āarea pajāne be orek'odaipi. ³⁰ Māine pajāne ne ununaipi. Māi mi, chi Ēpēra Warra cherudepemapi. Māi unuutade jōma nāi ijūane berā p'uuru jēanaipi chi p'erapa. ^{II} Mi jīarane jua chaareade pa cheru māinepa k'īrawārea achiterrea bi ununaipi. ³¹ Māine ānimara k'achu chaarude mīa Tachi Ak'ōrepa it'aripa peadairā tuacha wāpiipi Tachi Ak'ōrepa jiri atadairā tausia arā jeredamērā.

³² »Higo biiri k'orea nepirida k'awat'i. Chi pak'uru jua t'uk'u nibēek'ari k'irú cheparima. Māinepa jōmāirāpa k'awa p'anima tāaraawēa bide iu p'oit'a. ³³ Ara māi jira mīa jarada māi āarea unuutade k'awat'i mi chei ewari arā pamaa bit'a ³⁴ Mīa mārā piarā jararuma: nāi ewaridepema ēpērarā piudai naena māi āarea māiyaiپی. ³⁵ Pajā māinepa nāi ijūa jōipi, maamina mi pedea jōiwēma.

³⁶ »Maamina abai pida māi ewari sāapae māiyait'a k'awadawēma. Tachi Ak'ōrepa it'aripa peadairā pida atua p'anima. Mi, chi Ēpēra Warra pida atua bima. Abapuru mi Ak'ōrepuru māi k'awa bima. ^{III}³⁷ Chi Ēpēra Warra chei ewari māi Noé ewaride bada jira baiپی. ^{IV}³⁸ To piruii naena ēpērarā nek'opachidama, netopari topachidama, miak'āipachidama māinepa chi k'aurā k'ima teak'opachidama. Māiya p'anapachidama aba Noé p'āp'orro nepalā bide batoorudea. ³⁹ Āchia p'āp'orro chei k'orea k'awadak'a pasima. Maamina piarā cheside āchi āarea todepa āarea piusidama. ^V Chi p'āp'orro ara māiya cheda jira mi, chi Ēpēra Warra māiya cheipi. ⁴⁰ Māi ewaride ēpēra ume āchi ijūane mimia p'anine mi, chi Ēpēra Warrapa aba atewāipi maamina chi abai ameeipi. ⁴¹ Ichiaba wēra ume k'ūru-

mane trigo bamaa p'ananaipi. Aba it'aa atewāipi; chi abai ameeipi.

⁴² »Māipurū tau parā p'anat'i atua p'aniēra sāapae chei machi Chipari. ⁴³ Nāi k'awat'i: te chiparipa nechia-parí sāapae chei k'awa bīpara, k'āiwēa bai pasima tede eda wāpiemaapa. ⁴⁴ Ara māi jira mārā sida tau parā p'anat'i. Mārāpa mi, chi Ēpēra Warra chei atua p'anine cheipi.

Mimiapatairā ume p'ani k'orea jarada

Luca 12:41-48

⁴⁵ »Te chipari pae pari mimiaparí k'īrisia k'awa bīpa jīp'a oopari jira beat'i. Ichi chiparipa waapēarā ichi pae pari mimiapatairā ichi juade bisima ewari arā parude nek'opi bamērā. ⁴⁶ Chi te chipari pae pari mimiaparipa māiya oo bit'a ichi chiparipa unune cheipira, ichi sōpia baiپی. ⁴⁷ Mīa piarā jararuma: chi chiparipa āarea ichia uru bit'a māi ichi pae pari mimiaparí juade biipi. ⁴⁸ Maamina māi mimiaparí sōk'achia baiپی, ichi sōne “mi chipari tāaraayane” aipi. ⁴⁹ Māine ichia chi waapēarā mimiapatairā jok'ae baiپی māinepa piu nipa-patairā ome nek'o beek'ari it'ua to baiپی. ⁵⁰ Abaeda ichi chipari chei k'īrisiawēa bide ara māiya bide cheipi. ⁵¹ Maapae chi chiparipa minachia itiak'ari chi pia jira berā ome eda jīa nibiipiپی. Māma āareairā jēa p'ananaipi māinepa p'uapa k'ida k'iterrea p'ananaipi.

Jesupa āwērarā diez p'ani k'orea nepirida

²⁵ »Pajāne Bīpa ichidirā ichi juade ua bit'a nāi jira baiپی: āwērarā diez p'anasidama. Āchicha ĩpira atadak'ari, k'īramá nine wāsidama chi imik'īra miak'āii bi ome ununai k'orea. ² Māi āwēra joesoma p'ani k'īrisia minachia p'anasidama. Māinepa waapēarā joesoma p'ani k'īrisia nea p'anasidama. ³ Chi k'īrisia nea p'anipa āchi ĩpira atewāsidama maamina olivo ta waibia atewānaé pasima eda wea p'ananai k'orea. ⁴ Māine chi k'īrisia k'awa p'anipa āchi ĩpira enemeesidama māinepa olivo ta minachia enemeesidama. ⁵ Chi miak'āii pada ome imik'īra tāaraa bada pēra, jōmāirā tap'ok'eadak'ari k'āisidama.

⁶ Māine teamasi estarik'a pedea jīk'ua ūrisidama: “¡Chi miak'āi bi ome imik'īra cheruma! ¡Ichi pia pedeade wāt'!” ⁷ Ara māine jōma māi āwēra p'irabaridama āchi ĩpira pia uruapidai k'orea. ⁸ Māine chi k'īrisia nea p'anipa chi k'īrisia k'awa p'anipa jarasidama: “Tai ĩpira k'īiwāmaa bi pēra, māra olivo tadepe-ma āpia pida teat'!” ⁹ Maamina chi k'īrisia k'awa p'anipa p'anoosidama: “Taipa mārā teadaiپی, āarea araai-wēa bima. Pia bima mārā pae atade wānai p'anima”. ¹⁰ Ara māine olivo ta atade wāsidama. Māimisa chi imik'īra miak'āi bi chesima. Maapae chi k'īrisia k'awa p'ani ichi ome eda wāsidama sō arapá miak'āipatai

I 24:29 Isaia 13:9-10; 34:4; Ezequiel 32:7; Joel 2:10-11; 3:15.

II 24:30 Daniel 7:13-14; Zak'aria 12:10. III Mi, chi Ēpēra Warra pida atua bima. Māi griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade newēma.

IV 24:37 Génesi 6:5-8. V 24:39 Génesi 7:6-24.

tedea. Ara māine chi te chipari pae pari mimiaparipa chi eda wāpatai jāt'isima.

¹¹ Māiya bak'ari chi olivo ta atade wā p'anana jīitea chedak'ari jarasidama: "Tai chipari, tai chipari, eda wāpatai ewase, tai eda wānai k'orea". ¹² Maamina chi miak'āi bi imik'irapa jarasima: "Mia piarā jararuma: mia māra atuama".

¹³ »Māi k'orea māra tau parā p'anat'i. Mi, chi Ēpēra Warra chei ewari māinepa chi hora atua p'anima. ^I

Jesupa erreara teada k'orea nepirida

Luca 19:11-27

¹⁴ »Pajāne Bipa ichidirā ichi juade ua bit'a nāi jīra bima: Ēpēra tua awaraidea wāi k'orea basima. Māipuru chi ichi pae pari mimiapatairā t'īk'oak'ari ichi erreara āchicha teasima ne oo p'aninepa it'aa eapapidamērā. ¹⁵ Āchicha erreara teasima ara āchi k'īrisiacha, māi erreara eapapidamērā. Abaia erreara tau k'ak'o joesoma mil teasima. Abaia erreara tau k'ak'o ume mil teasima. Abaia erreara tau aba mil teasima. Maapaepuru āyā wāsima.

¹⁶ Chi joesoma mil jitada mimiane wāsima māi erreara eapapii k'orea. Māinepa ichia erreara awara māicha mil joesoma eapapisima. ¹⁷ Ara māi jīra chi ume mil jitadapa awara māicha ume mil eapapisima. ¹⁸ Maamina chi aba mil jitadapa māi erreara yoorobade yaasima.

¹⁹ »Tāaraa bide chi chipari chesima. Maapae ichia erreara ameenā k'orea chi ichi pae pari mimiapatairā idisima. ²⁰ Chi joesoma mil jitada chek'ari awara joesoma mil teadadepa mia awara joesoma mil enemeesima". ²¹ Chi chiparipa jarasima: "Mi pae pari mimiaparī, piapi. Pia jīp'a ooparima. Mia āpia teadadepa pia arī ooda pēra, mia ne minachia pi juade biipi. Eda chese mi ome sō arapaade".

²² Maapae chi ume mil jitada chek'ari jarasima: "Mi chipari, pia mil k'ak'o ume teadadepa mia awara ume mil enemeesima". ²³ Chi chiparipa jarasima: "Mi pae pari mimiaparī, piapi. Pia jīp'a ooparima. Mia āpia teadadepa pia pia ooda pēra mia ne minachia pi juade biipi. Eda chese mi ome sō arapaade".

²⁴ »Maamina chi aba mil jitada chek'ari jarasima: "Mi chipari, mia k'awa bima pia chīara k'īra chupuriak'ama erreara atai k'orea. Māi awara waapēarāpa uudadadepa pi baparima. ²⁵ Māi k'orea mi wap'easima. Pi erreara yoorode yaasima atuapiemaapa. Maamina nāma uru bima". ²⁶ Māine chi chiparipa jarasima: "Mi pae pari mimiaparī pi piawēa bima! Pi chi k'oa baparima! Pia piarā k'awa basima mia chīarané ataparit'a māinepa chīarapa uudadadepa baparit'a. ²⁷ Māipuru erreara yaapatai tede mi erreara yaai pasima. Māiya

^I Ēpēra Warra chei. Māi griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade newēma.

oodapara mi cherude mi erreara māinepa chi māi eapapida ome jitai pasima".

²⁸ »Maapae chi chiparipa jarasima: "Ichia erreara aba mil uru bi ēemarinak'ari chi diez mil uru bia teat'i.

²⁹ Abaipa Tachi Ak'ōre k'orea piarā k'awaipira, Tachi Ak'ōrepa māi atepe k'awapiipi. Maamina chi atua bipa ne k'awa bi k'īrisiaipira, ichia k'īrisia bi sida Tachi Ak'ōrepa māi ēemariipi. ³⁰ Jāi chipari pae pari mimiaparī piawēa bi tajatā p'ārionea āyā jeret'aat'i. Māma berā jēa p'anaparima māinepa p'uapa k'ida k'iterrea p'anaparima".

Jōmāirā nemietā oodada k'orea āarea ak'ii jarada

³¹ »Mi, chi Ēpēra Warra jōma Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedarā ome k'īrawārea cherude, mi poro jūra jīparī jī bi suak'a beeparī k'īrawārea bide suak'abari beepi ēpērarā ak'ii k'orea. ³² Māine ēpērarā tuadepemacha mi k'īrari cheepiridaipi. Māirā mia awara awarā biipi oveja ak'iparipa ichi oveja cabra ome tausia p'anana awara awarā bipari jīra. ³³ Chi oveja jīra berā mi juaraari biipi. Chi cabra jīra berā mi juawieri biipi. ³⁴ Maapae mi, chi Minachia k'awa bipa juaraari p'anirā nāiya jaraipi:

"Māra, mi Ak'ōrepa pia beepidairā, chet'i. Ichi p'uurude pia p'anat'i. Nāi jīūa oosiedapema māi p'uuru māra pae oo basima. ³⁵⁻³⁶ Mi jarra baside mārapa miā nek'opisidama; mi opisia baside pania teasidama; mi chīara jīūanepema jīra nipaside māra tedea ateewāsidadama; mia neet'ā newēa baside miā teasidama; mi k'idade baside ak'ide chesidama; māinepa mi eda jīa nibipatai tede baside ak'ide chesidama".

³⁷ »Māine chi jīp'a berāpa ididaipi: "Tai Chipari, ¿Sāapae pi jarrapisia basima? ¿Sāapae taipa piā nek'opisidama? ¿Sāapae pi opisia nibasima? ¿Sāapae taipa piā pania teasidama? ³⁸ ¿Sāapae pi chīara jīūanepema jīra nipasima? ¿Sāapae tai tedea pi ateewāsidadama? ¿Sāapae taipa neet'ā piā teasidama? ³⁹ ¿Sāapae pi k'idade baside wa eda jīa nibipatai tede baside taipa ak'ide wāsidadama?"

⁴⁰ Māine mia p'anooipi: "Mia piarā jararuma: mārapa mi ūpēarā chi k'aepe k'ede k'aripasidaide ichiaba mi k'aripasidama".

⁴¹ »Maapae mi juawieri p'anirā jaraipi: "Māra, Tachi Ak'ōrepa nepira parā biade apatairā, mik'aapema āyā wāt'i t'ipi tau urua k'iiwāk'ā nibideā. Māi Tachi Ak'ōrepa bisima tiore, ichidirā ome itiai k'orea. ⁴² Mi jarra baside mārapa nek'opidaé pasima; mi opisia baside pania teadaé pasima. ⁴³ Chīara jīūanepema jīra nipaside machi tedea ateewānaé pasima; mi neet'ā newēa baside mārapa teadaé pasima; mi k'idade baside, eda jīa nibipatai tede baside pida mārapa mi ak'ide chedaé pasima".

⁴⁴ »Māine āchia ididaipi: «Tai Chipari, taipa pi jarra nibi, opisia nibi, chīara jūānepema jīra nipaside, neet'á newēa bi, k'idade bi, wa eda jīa nibipatai tede bi un-unak'a pasima. ¿Sāapae pi k'aripadaé pasima?»

⁴⁵ »Māine mia p'anooipi: «Mia piarā jararuma: mārapa chi k'aepe k'ede k'aripadaé paside mi sida k'aripadaé pasima». ⁴⁶ Maapae Tachi Ak'ōrepa āchi t'ipi tau urua k'iiwāk'á nibidea peek'oaipi, maamina chi jīp'a berā ichi ome atewwāipi ewaricha chok'ae beadamērā.

Jesú jitapidai pedea audada

Marco 14:1-2; Luca 22:1-2; Juan 11:45-53

26 Jōma māi jarateak'ari Jesupa ichi ome p'irriapatairā jarasima:

² —Mārapa k'awa p'anima ewari ume parude, Egitodepa wānana k'īrisiapatai ewari oodaipi. ¹ Māine abaipa mi, chi Ēpēra Warra jitapiipi k'urusude barijira bik'ari, peadamērā.

³ Māimisa judiorā chaarearā, Moisepa bida jarateapatairā māinepa p'aarerā chi māirā chaarearā Caip'á te chomane āarea ará jere nibeesima. Māi Caip'á p'aare minachia k'awa bi basima. ⁴ Māine pedea ausidama Jesú k'īup'ea jitadak'ari peapidai k'orea. ⁵ Maamina jarasidama:

—Arapaapatai ewaride jitadaiwēma ēpēerā k'īruupi-daemaapa».

Wērapa nardo k'era Jesú poro ĩri weada

Marco 14:3-9; Juan 12:1-8

⁶ Māi ewaride Jesú Betania p'uurude Simón aida jita bada temá basima. ⁷ Māine wēra ichimá chesima. Māi wērapa pot'eya alabastro mawara ooda enemeesima. **II** Pot'eya k'era minachia neepia bi ipiru basima. Jesú suak'abari beek'ari nek'omaa bide wērapa orrobarik'ari māi k'era ichi poro ĩri weasima. ⁸ Jesú ome p'irriapatairāpa māi ununak'ari k'īruusidama. Nāiya jarasidama:

—¿K'āre k'orea jāi k'era pari ārisima? ⁹ Netodapara erreara minachia jitadai pasima. Māinepa chichupuria k'ede k'aripadai pasima.

¹⁰ Maamina Jesupa māi ūrina pēra jarasima:

—¿K'āre k'orea ichi itia p'anima? Ichia mi jāiya ooda pia bima. ¹¹ Chichupuria k'ede ewaricha māra t'āena p'ananaipi, maamina mi māra ome ewaricha baiwēma. ¹² Tāaraawēa bide, mi piuk'ari t'ibaridaipi. Nāi wērapa

*I Egitodepa wānana k'īrisiapatai ewari. Griego pedeade Pascua bi bima. Egitodepa wānai naena, te becha, judiorāpa oveja aba peadak'ari chi oadepa te eda wāpataik'á tīitau p'īrisidama. Māiya oosidama Tachi Ak'ōrepa egitopidarā itiai ewate māine piudaemaapa. Naapae Jesupa jara bima ichit'a māi oveja jīra biade bima, ichi k'urusude barijira bik'ari, ichi oa āripiyade a bima. Jesupa māiya oosima Tachi Ak'ōrea ichide jīapatairā āarea itiapemaapa. Éxodo 12:1-27. **II** Alabastro. Māi mawara t'ot'orroa paapaa bima. Āpia chaareawēa biēra ne oopatama. Judiorāpa alabastro Egito tuadepa enemeepachidama. Jōma alabastro ne ooda neepia bima.*

mi māi k'orea k'erapa p'irisima. ¹³ Mia piarā jararuma: jōma nāi jūāne chi pedea pia mi k'orea jarautamá nāi wērapa ooda nepiridaipi ichi k'īrisiadamērā.

Judapa Jesú jitapii k'orea k'īrisiada

Marco 14:10-11; Luca 22:3-6

¹⁴ Juda Iscariote apatai Jesupa doce peedairānepe-pasima. Māi Juda p'aarerā chi māirā chaarearāmá wāsima. ¹⁵ Ichia nāiya idisima:

—Mia mārá Jesú jita teaipira, ¿mārapa miá jōmasá teadaima?

Māine āchia erreara tau treinta teasidama. **III**¹⁶ Māi ewaridepa Judapa k'īrisia basima sāmaasá Jesú jitapii.

Jesupa doce peedairā ome nek'oda

Marco 14:12-25; Luca 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corintio 11:23-26

¹⁷ Judiorā p'ana ooropiparí newēa k'opatai arapaapatai ewari pasima. Tomioama māiya k'opachidama. Chi naapema ewaride chi Jesú ome p'irriapatairāpa ichimá wānak'ari idisidama:

—¿Pia sāma k'īria bima taipa Egitodepa wānana k'īrisiapatai ewari nek'opatai pi pae oodait'a?

¹⁸ Jesupa p'anoosima:

—Jerusalenea tachia k'awa p'ani ēpēramá wāt'í. Ichia nāiya jarat'í: «Tachi Jarateaparipa jara bima ichi ewari k'ait'a bi. Ichia māinepa chi ichi ome p'irriapatairā pida arapá nek'opatai k'odaipi pi tiida, Egitodepa wānana k'īrisiada k'orea».

¹⁹ Ara māine Jesupa jarada jīra ichi ome p'irriapatairāpa Egitodepa wānana k'īrisiapatai ewari nek'opatai oosidama.

²⁰ K'iuk'ari Jesú, chi ichi ome p'irriapatairā doce p'ani ome nek'opatai ik'idá suak'abari beesima. ²¹ Nek'omaa p'anine ichia jarasima:

—Mia piarā jararuma: aba māranepemapa mi jitapiipi.

²² Māipuru āchi minachia k'īra piawēa p'aneesidama. Ara māine āchia abaabá idisidama ichiá:

—Mi Chipari, ¿mia māiyaik'āra?

²³ Ichia p'anoosima:

—Chi mi ome p'arat'u aba bide nek'omaa bipa mi jitapiipi. **IV**²⁴ Piarā mi, chi Ēpēra Warra piui bima Tachi Ak'ōre pedeade bi bi jīra. **V** Maamina chi mi jitapii bi ēpēra māi chichupuria baipi! Pia basima, māi ēpēra t'ōwēa badapara.

²⁵ Māine Juda, chi Jesú jitapii bipa idisima:

—Jarateaparí, ¿mia māiyaik'āra?

Jesupa p'anoosima:

—Ājā, pia māiya jara bima.

²⁶ Nek'omaa p'anine Jesupa p'ana juade jitak'ari it'aa chiidik'ari Tachi Ak'ōrea sōpia biade a jarasima. Maa-

III 26:15 Zak'aria 11:12; Éxodo 21:32. **IV** 26:23 Salmo 41:9. **V** 26:24 Salmo 22; Salmo 118:22; Isaia 52:13—53:12.

pae t'oet'aak'ari ichi ome p'irriapatairã tearude jarasima:

—Jitat'i. K'ot'i. Nãi mi k'ak'uapi.

²⁷ Maapae pasu jitak'ari Tachi Ak'õrea sõpia biade asima. Maapae ãchiã tearude jarasima:

—Jõmäirãpa tot'i. ²⁸ Nãi mi oapi. Mi oa ãrirunepa Tachi Ak'õrepa pedea chiwidi bi bima chok'arã ãpãerãpa nemietã oodada k'õrisia atuai k'orea. ¹²⁹ Mia jararuma: mia uvaba waa toiwẽma aba mi Ak'õrepa jõma ichidirã ichi juade ua beerudea. Mãiyapuru mia mãra ome uvaba mãicha toipi. ^{II}

Pedropa Jesú ichi tuaba ameeiwẽane ada

Marco 14:26-31; Luca 22:31-34; Juan 13:36-38

³⁰ Maapae Tachi Ak'õre pedea bi bidadepema k'aridak'ari Olivo eyadea wãsidama. ^{III}³¹ Mãine Jesupa ãchiã jarasima:

—Nãi teamasi mãrapa ãarea mi tuaba ameenaiipi. Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima: "Mia chi oveja ak'iparí pearude chi oveja jĩichoadaipi". ^{IV}³² Maamina mi chok'ae p'irabarik'ari mãra naa wãipi Galilea tuadea.

³³ Mãine Pedropa Jesua jarasima:

—Jõmäirãpa pi tuaba ameenaimina, mia pi ameeiwẽma.

³⁴ Jesupa Pedroa jarasima:

—Mia piarã jararuma: piarã ara nãi teamasi et'erre pirui naena pia bari k'ak'o ãpea mi unuk'aade aipi.

³⁵ Maamina Pedropa jarasima:

—Mi pi ome peautamina, pi tuaba ameeiwẽma. Chi waapãarãpa ara abarik'a jarasidama.

Jesú Getsemanine Tachi Ak'õrea it'aa chiidida

Marco 14:32-42; Luca 22:39-46

³⁶ Jesú mãinepa chi ichi ome p'irriapatairã Getsemaní apataimã pade wãsidama. Mãma Jesupa ãchiã jarasima:

—Mi jãmã Tachi Ak'õrea it'aa chiidide wãrumisa nãma suak'abari p'aneet'i.

³⁷ Maapae Zebedeo warrarã ume p'aní, Pedro ome awara ateewãsima. Ichi mãiya bai biẽra, k'õra piawẽa beek'ari, sõp'ua beesima. ³⁸ Mãine ãchiã jarasima:

—Mi piui jĩra bima sõp'uapa. Nãma p'aneet'i. Mi ome k'ãinawẽa p'anat'i.

³⁹ Jesú wawã wãk'ari sĩraporode bedabari k'obeek'ari, ichi tau biĩri jĩũanea t'õmaripik'ari Tachi Ak'õrea it'aa chiidisima: «Ak'õre, pia k'õria bipira, mi itu

I Pedea chiwidi. Jeremia 31:31-34. Tachi Ak'õrepa naa israel jĩũanepemãrã ome pedea bisima Éxodo 24:6-8. Chiwidi. Griego pedeade chi eda waapãarã k'art'ade mãi newẽma. II Uvaba mãicha toipi. Griego pedeade mãi ichiaba jara bima: Uvaba chiwidi toipi. III Mãi arapaapatai ewaride judiorãpa nek'odai naena Salmo 113—114k'aripachidama. Nek'odak'ari Salmo 115—118k'aripachidama. IV 26:31 Zak'aria 13:7.

mãipirãse. ^V Maamina mia k'õria bi jĩra oorãse. Oose piapuru k'õria bi jĩra».

⁴⁰ Maapae Jesú ichi ome p'irriapatairã ãpea p'anímã jĩitea cherude ãchi k'ãi p'aní unusima. Pedroa jarasima:

—¿Mãra mi ome mi ãpia pida hora aba pida p'ue chok'ae p'ananiwẽk'ãra? ⁴¹ Mãra tau parã p'anat'i. Tachi Ak'õrea it'aa chiidit'i mãra nemietaade baedemaapa. Mia k'awa bima mãrapa nepia oo k'õria p'anit'a. Maamina machi k'ak'uapa choadawẽa p'anima.

⁴² Maapae Jesú mãicha wãk'ari Tachi Ak'õrea it'aa chiidisima: «Mi Ak'õre, mi minachia mãapiipira, pia k'õria bi jĩra mãipise».

⁴³ Ichi ome p'irriapatairãmã mãicha cherude k'ãi p'aní unusima. Æchi tau tap'ok'ea wãna p'anasidama.

⁴⁴ Æchi mãicha ameek'ari wãsima. Tachi Ak'õrea abarik'a it'aa chiidisima. ⁴⁵ Maapae ichi ome p'irriapatairãmã jĩitea chek'ari jarasima:

—Mãra ¿wapida k'ãi p'anik'ãra? Mi ewari arí pasima. Abaipa mi, chi Æpãra Warra ãpãerã k'achia p'aní juade teaipi. ⁴⁶ P'irabarit'i. Wãtima. Ak'it'i, chi mi jitapii bi ãpãra ara k'ait'a cheruma.

Jesú jitadada

Marco 14:43-50; Luca 22:47-53; Juan 18:2-11

⁴⁷ Jesú wapida pedemaa bide Juda chesima. Mãi Juda Jesupa doce pedairãnepema pasima. Æpãrarã chok'arã k'õruupatai nek'o paara, pak'uru paara ichi ome chesidama. Æchi p'aarerã chi mãirã chaarearãpa mãinepa judiorã chaarearãpa peedaadarã pasima. ⁴⁸ Chi jitapii bipa ãchiã jara basima sãmaasã ooit'a Jesú k'awadamẽrã. Nãiya jarasima: «Chi mãia uitarra sõru, mãit'u Jesupi. Mãi jitat'i».

⁴⁹ Mãine Juda Jesú k'ait'a wãk'ari jarasima:

—¡Jarateaparí!

Mãiya jarak'ari Jesú uitarra sõsima. ⁵⁰ Jesupa ichiã jarasima:

—K'õp'ãero, pichia oode cheru oose. ^{VI}

Ara mãine waapãarã orrobaridak'ari Jesú jitasidama.

⁵¹ Mãine Jesú ome p'irriaparí abaipa ichi k'õruuparí nek'o ãut'aak'ari p'aare minachia k'awa bi pae pari mimiaparí k'õri oat'ut'aasima. ⁵² Maapae chi k'õri oat'ut'aadá Jesupa jarasima:

—Pichi k'õruuparí nek'o yaase. Chi nek'odepa k'õruuparí nek'odepa piuparima. ⁵³ Mi Ak'õrea idiipira ara mãine ichia it'aripa peedarã minachia peeipi. ¿Pia mãi k'awawẽa bik'ãra? ⁵⁴ Maamina mãiya oorupara ichi Pedeade mi k'orea bi bit'a ¿sãmaasã mãiya baeima?

⁵⁵ Maapae Jesupa ãchiã jarasima:

—Mãrapa ¿k'ãre k'orea k'õruuparí nek'o mãinepa pak'uru paara mi jãiya jitade chesidama? ¿Mãramã, mi chi nechaparí mietã bik'ãra? Mãa ewaricha Tachi Ak'õre

^V Mi itu mãipirãse. Griego pedeade nãiya bi bima: Nãi pasu minepema ãyã bise. ^{VI} Pichia oode cheru oose. Mãi pedea ichiaba jara bima: «¿K'ãre oode che bima?»

te eda mǎrá jaratea suak'abari bapachima. ¿K'ǎre k'orea mi mǎma jǒmǎirǎ taade jitadaé pasima?
⁵⁶ Maamina āarea nǎi oo p'anima Tachi Ak'ǒre pari pedeapatairǎpa bidada jǐra mǎiya baemǎrá.
 Mǎiya bide Jesú ome p'irriapatairǎpa ichi ameenak'ari, āarea mǐruwǎsidama.

Jesú chi minachia k'awa p'anirǎ k'írari bada

Marco 14:53-65; Luca 22:54-55; 22:63-71; Juan 18:12-24

⁵⁷ Maapae Jesú jitadaadarǎpa ichi p'aare minachia k'awa bi Caip'amá enemeesidama. Mǎi Caip'á tede Moisepa bida jarateapatairǎ, judiorǎ chi mǎirǎ chaarearǎ ome arǎ jere tuanasidama. ⁵⁸ Mǎine Pedro Jesú k'aade t'imí nine, chi p'aare minachia k'awa bi temá chesima. Chi te audu júk'a bide eda wǎk'ari, Pedro chi te ot'eapatairǎ ome suak'abari beesima, Jesú ome sǎmaasǎ oodai k'awai k'orea.

⁵⁹ Mǎine p'aarerǎ chi mǎirǎ chaarearǎpa mǎinepa āarea chi judiorǎ chi mǎirǎ chaarearǎpa épǎerǎ jirisidama Jesú k'orea sea k'achia pedeadamǎrá. Ichi nepira parǎ biade adak'ari peapidai k'írasisidama. ⁶⁰ Épǎerǎ chok'arairǎpa sea jarade chesidamina ichi k'orea k'achia pedeadai newǎ pasima. Mǎiya p'anine épǎera ume chesidama. ⁶¹ Mǎirǎpa jarasidama:

—Nǎi épǎerapa jarasima: “Mia Tachi Ak'ǒre te minachia bi p'ue āarea ārik'ari, ewari ũpeaide mǎicha ooyade asima”.^I

⁶² Mǎine chi p'aare minachia k'awa bi bai nibeek'ari Jesua idisima:

—Chi pia nemietá oodaade a p'anit'a ¿mǎi piarǎk'ǎra? ¿Pia mi āpia pida p'anooiwǎk'ǎra?

⁶³ Maamina Jesú k'ŭp'ea beesima. ^{II} Mǎiya bide p'aare minachia k'awa bipa ichiá jarasima:

—Tachi Ak'ǒre chok'ae bi k'írari taiyá piarǎ jarase. ¿Pi Tachi Ak'ǒrepa Tachi K'aripaparí teai jara badak'ǎra? ¿Pi Tachi Ak'ǒre Warrak'ǎra?

⁶⁴ Jesupa p'anoosima:

—ǎjǎ, pia mǎiya jara bima. Mǎi awara mia jararuma: idiipa naa mǎrapa mi, chi Épǎera Warra ununaipi Tachi Ak'ǒre chi Ne Āarea P'ue Bi Juaraari suak'abari bit'a mǎinepa jǎarane cherut'a. ^{III}

⁶⁵ Mǎine chi p'aare minachia k'awa bipa k'írururopa ichia neet'á jǎ bada ārik'ari jarasima:

—jǎiya ichia Tachi Ak'ǒre k'orea k'achia pedea bima! ¿K'ǎre k'orea épǎerǎ waa k'írria p'anima, ichi k'orea pedeadamǎrá? Mǎrapa ũrisidama chi ichia Tachi Ak'ǒre k'orea k'achia pedea bit'a. ⁶⁶ Mǎramá ¿ichi ome sǎmaasǎ oodai p'anima?

ǎchia p'anoosidama:

—Ichi nepira parǎ bima. Mǎi k'orea peadai p'anima. ^{IV}

I 26:61 Juan 2:19. II 26:63 Isaia 53:7. III 26:64 Salmo 110:1; Daniel 7:13-14. IV 26:66 Levítico 24:15-16.

⁶⁷ Maapae chi eda waapǎerǎpa Jesú k'írarramá taba idusidama mǎinepa sǎsidama. Waapǎerǎpa ichi jok'aedak'ari, ^{V68} jarasidama:

—jPi Tachi Ak'ǒrepa Tachi K'aripaparí teai jarada paipira, Tachi Ak'ǒrenepa pedease! jTaiyá jarase k'aipa pi sǎsit'a!

Pedropa Jesú unuk'aade ada

Marco 14:66-72; Luca 22:56-62; Juan 18:15-18; 18:25-27

⁶⁹ Pedro mǎi te tuda suak'abari baside, mimiaparí wǎra aba ichimá chesima. Mǎi wǎrapa jarasima:

—Pi Jesú Galileadepema ome p'irria bapachima.

⁷⁰ Maamina Pedropa jǒmǎirǎ k'írari mǎrasima. Nǎiya jarasima:

—Mia atua bima pia k'ǎre jara bit'a.

⁷¹ Maapae Pedro edaipa tajataria wǎru pasima. Te eda wǎpataide, awarai mimiaparí wǎrapa ichi unuk'ari chi arí p'anandarǎ jarasima:

—Cha nǎi Jesú Nazaredepema ome p'irria bapachima.

⁷² Maamina Pedropa mǎicha mǎrasima:

—Mia piarǎpǎa jararuma: jǎi épǎera atuama.

⁷³ Tǎaraawǎa bide chi arí p'anandarǎpa Pedromá wǎnak'ari jarasidama:

—Piarǎ pi jǎi Jesú ome p'irria bapachima. Pia p'ue mǎeraiwǎma, Galileadepema jǐra pedeapari pǎra.

⁷⁴ Pedropa jarasima:

—jMia sea jaraipira Tachi Ak'ǒrepa mi itiaipi! Piarǎpǎa jararuma: mia jǎi épǎera atuama.

Ara mǎine et'erre pirusima. ⁷⁵ Mǎine Pedropa k'írasisidama Jesupa nǎiya jara badat'a: «Et'erre pirui naena pia bari k'ak'o ũpea mi unuk'aade aipi». ^{VI} Maapae Pedro tajatǎ wǎk'ari minachia sǒp'uapa jǎasima.

Juda piuda

Hecho 1:18-19

²⁷ Tap'ededa āarea p'aarerǎ chi mǎirǎ chaarearǎ mǎinepa judiorǎ chi mǎirǎ chaarearǎ pedea ausidama Jesú peapidai k'orea. ² Maapae jǎnak'ari, ichi Romanepema épǎera Poncio Pilato apataimá ateewǎsidama. Mǎi Pilato Judea tuadepema chi poro chaarea bi pasima. ^{VII}

³ Mǎine Judapa k'awasima Jesú peadait'a. Ichia jitapi bada pǎra minachia sǒp'uasima. Ara mǎine ichia treinta erreara atada p'aarerǎ chi mǎirǎ chaarearǎmá mǎinepa judiorǎ chaarearǎmá jǐitea teade wǎsima.

⁴ Āchiá jarasima:

—Mia épǎera nepira newǎa bi jitapida pǎra nemietá oosima.

V 26:67 Isaia 50:6. VI 26:75 Mateo 26:34. VII Pilato. Romanepemǎrǎ minachia k'awa bi Tiberio apataipa Pilato Judea tuadepema minachia k'awa bit'a bisima āyo 26—36. Chi judiorǎ chaarearǎpa Jesú Pilatomá ateewǎsidama āchia chi eda jǎa niberǎ p'ue peadaiwǎa p'anasi pǎra. Aba romanepemǎrǎpa mǎiya itia p'anapachidama.

Māine āchia jarasidama:

—¿Taimá māi sāima? Māi porepi.

⁵ Maapae Judapa chi erreara Tachi Ak'ōre te minachia bide eda bat'a peesima. Maapae māmāipa wāk'ari itu jīk'aradepa obiiri jīk'ari piusima. ⁶ Juda wāk'ari p'aarerā chi māirā chaarearāpa māi erreara jīrip'edak'ari jarasidama: «Nāi erreara Tachi Ak'ōrea teadada erreara ome p'ue bidaiwēma, ēpēra peapidai k'orea p'aadada pada pēra».

⁷ Māi k'orea pedea audak'ari māi errearadepa tījūa atasidama ēpēra tua awaraidepema piudak'ari awara t'ibaridai k'orea. Māi tījūa Chok'o K'aparí Íjūa apachidama. ⁸ Maamina māi ewaridepa naa «Oa Íjūa» apatama. ⁹ Māi māiyasima Tachi Ak'ōre pari pedeparí Jeremiapa jarada jīra. Nāiya jarasima:

«Āchia erreara tau treinta jitasidama. Māi erreara neepia bit'a israel tījūanepemarāpa ichi k'orea bi p'anasima.

¹⁰ Māi errearadepa āchia chok'o k'aparí tījūa atasidama Tachi Chiparipa miá jarada jīra». ^I

Jesú Pilato k'irari bada

Marco 15:1-5; Luca 23:1-5; Juan 18:28-38

¹¹ Māine Jesú Pilato k'irari basima. Pilatopa ichiá idisima:

—¿Pi piarā judiorā poro jūra jīparí jī bik'āra?

Jesupa p'anoosima:

—Ājā, pia māiya jara bima.

¹² Māine p'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa judiorā chaarearāpa ichia ne minachia k'achia oo biade asidama, maamina ichia p'anooé pasima. ¹³ Māipuru Pilatopa Jesua idisima:

—Āchia ne minachia pedeamaa p'anima, pi nepira pará biade adai k'orea. ¿Māi ūriwēa bik'āra?

¹⁴ Maamina Jesupa pedea aba pida p'anooé pasima.

II Māipuru Pilatopa k'awa k'irisawēa beesima.

Jesú peadai k'orea jaradada

Marco 15:6-20; Luca 23:13-25; Juan 18:38—19:16

¹⁵ Āyocha judiorāpa māi arapaapatai ewari oo p'anine, Pilatopa ēpēra aba eda jīa nibi ewa peepachima, māi chi p'uurudepema ēpēerāpa idiutat'a. ¹⁶ Māi ewaride romanepemarāpa aba eda uru jīa nibi uru p'anasidama, Barrabá apatai. Ēpērarā chok'arairāpa māi Barrabá t'ī ūri p'anapachidama. ¹⁷⁻¹⁸ Pilatopa k'awa basima āchia Jesú jitapi p'anana ichi unuema uru p'anananeepuru. Māipuru chi ēpērarā minachia cheepiri nibia idisima:

—¿K'ai mārapa k'iria p'anima mia k'ēt'aamērā: Barrabá wa Jesú, māi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradamanait'a? ^{III}

I 27:10 Jeremia 18:1-3; 19:1-4; 32:6-7; Zak'aria 11:12-13. II Pedea aba pida p'anooé pasima. Isaías 53:7. III Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade Barrabá k'aepēra Jesú Barrabá bi bima.

¹⁹ Pilato ēpērarā nepira ak'iparide suak'abari beeside, chi k'imapa nāi pedea ichimá jara peesima: «Jāi ēpēra jīp'a bi k'ēt'aase. Idi ichi ome k'āmok'araada pēra mi minachia wap'ea bima».

²⁰ Māine p'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa judiorā chaarearāpa chi minachia cheepiri nibia idipade asidama Pilatoa Barrabá k'ēt'aapii māi pari Jesú peadamērā. ²¹ Māiya p'anine Pilatopa chi minachia nibia idisima:

—Nāi umenepema ¿chi sāi mia k'ēt'aai k'iria p'anima?

Āchia Barrabá k'ēt'aapade asidama.

²² Pilatopa idisima:

—Māiyara mia ¿k'āret'a ooima Jesú ome, chi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradamanait'a?

Jōmāirāpa jarasidama:

—¿K'urusude barijira bik'ari peapise!

²³ Pilatopa idisima:

—¿K'āre k'orea māiya ooima? Ichia ¿k'āre nemietá oosima?

Māiya pedea bide āchia ara māi wariara ibia bia para beesima:

—¿K'urusude barijira bik'ari peapise!

²⁴ Māiya p'anine Pilatopa k'awasima ēpērarāpa ichi pedea tījanawēa p'anasit'a. Māi awara unusima ēpērarā minachia piuk'a nibit'a. Maapae jōmāirā k'irari paniapa ichi jua siik'ari jarasima:

—Nāi ēpēra jīp'a bi peauta k'orea mi nepira pará beeiwēma. ^{IV} ¿Māit'u machi nepirapi!

²⁵ Māine āareairāpa p'anoosidama:

—¿Māiyara tai māinepa tai warrarā nepira pará p'ananaipi ichi piuda k'orea!

²⁶ Maapae Pilatopa Barrabá k'ēt'aasima. Maamina ichi papaká berá jarasima Jesú soapa p'edak'ari k'urusude barijira bik'ari peadamērā.

²⁷ Ara māine Pilato papaká berāpa Jesú āchi te choma Pretorio apataidea ateesidama. Māma waapēarā papaká berā t'īnak'ari ichimá jūranak'ari orrobarisidama. ²⁸ Maapae Jesú neet'á wēanak'ari k'ak'ua īri jīpatai p'urea bi jīpisidama. ²⁹ Poro jūra jīparí īri k'ada ichi porode jīpisidama ichiaba ichi juaraara pak'uru teasidama poro jūra jīparí jī bīpa uru bapari jīra. Maapae ichi k'irari sīraporode k'op'aneenak'ari, oo uru p'ananak'ari jarasidama: «¿Minachia pia bima, chi judiorā poro jūra jīparí jī bit'al!»

³⁰ Maapae taba idupachidama ichiaba pak'uru ichi juade bi ēemarinak'ari poromá uupachidama.

^{V31} Māiya ichi oo uru p'ananak'ari āchia jīpidada wēasidama. Maapae ichia jī bada māicha jīpidak'ari k'urusude barijira bide atewāsidama peadai k'orea.

IV Jīp'a bi. Māi griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade newēma. V 27:30 Isaías 50:6.

Jesú k'urusude barijira bidada

Marco 15:21-32; Luca 23:26-43; Juan 19:17-27

³² Māmāipa wāsidaide papaká berāpa ēpēra Simón apatai unusidama. Ichi Cirene p'uurudepema pasima. Āchia māi Simonoa Jesú k'urusu uapisidama. ³³ Ari pasidama ijūa Gólgota apataimá. Gólgota jara k'iria bima «Tachi Poro Biri». ³⁴ Māma uvaba asia hiel apataidea p'oerada Jesua teasidama māi p'ua choamērā, maamina to ajorok'ari k'iriaé pasima. ^I

³⁵ Maapae papaká berāpa Jesú k'urusude barijira bisidama. Māirāpa ne jemenasidama k'awadai k'orea k'aipa chi neet'á atai. [Māiya oosidama Tachi Ak'ōre pari pedeparipa jarada māiya baemērā. Nāiya jarasima: «Mi neet'á āchicha jedasidama. Ne jemenasidama k'awadai k'orea k'aipa mi neet'á atai».] ^{II}³⁶ Maapae suak'abari p'aneenak'ari ak'i p'aneesidama abai pida Jesú k'aripade chepidaemaapa.

³⁷ Pak'uru p'ep'edeade nāi pedea bidak'ari, māi barijira bisidama Jesú poro ĩri k'urusude, k'awapidai k'orea ichi k'āre k'orea peautat'a: «Nāi Jesú, chi judiorā poro jūra jīpari jī bipi». ³⁸ Ichiaba nechiapatai mietá be ume Jesuk'á k'urusude barijira bisidama, aba ichi juaraari, aba ichi juawieri. ³⁹ Māine waapēarā ichi k'ait'a wānak'ari āchi poro p'ip'iriadak'ari Jesua nāiya piawēa pedepachidama: ^{III}

⁴⁰ —Pia Tachi Ak'ōre te minachia bi ārik'ari ewari ũpeaide māicha p'ue oopira, ipiārā ara pichi tuaba k'aripase! Pi Tachi Ak'ōre Warrapira, jāi k'urusudepa edá chese.

⁴¹ Ara māiya p'aarerā chi māirā chaarearāpa, Moisepa bida jarateapatairāpa māinepa judiorā chaarearā pida Jesú oo uru p'anipa nāiya jarapachidama:

⁴² —Ichia waapēarā k'aripasima, maamina ara ichi tuaba p'ue k'aripawēma. Ichi Israeldepema poro jūra jīpari jī bipira, nāiena jāi k'urusudepa edá chese. Māiyara ijāanaipi. ⁴³ Ichia k'irisia bima Tachi Ak'ōre ichi ome bit'a. ¿Ichi Tachi Ak'ōre Warraade aé pasik'āra? Māiya bipira Tachi Ak'ōrepa ichi piarā k'iria bipira, ara nāiena k'aripai pia bima. ^{IV}

⁴⁴ Ichiaba chi nechiapatai mietá be ichi k'ait'a k'urusude barijira bidada pida ara māi jīra k'achia pedeasidama.

Jesú k'urusude piuda

Marco 15:33-41; Luca 23:44-49; Juan 19:28-30

⁴⁵ Imat'iip'aidepa waa imata baarea ijūa āarea p'ārio nibeesima. ^V⁴⁶ K'ewarā hora ũpea pak'ari Jesupa jik'ua biasima:

—¿Eli, Eli, lama sabactani?

^I 27:34 Salmo 69:21. ^{II} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade pedea corchetede bi newēma. Salmo 22:18. ^{III} 27:39 Salmo 22:7; 109:25. ^{IV} 27:43 Salmo 22:8. ^V 27:45 Amó 8:9-10.

Māi arameo pedeade jara k'iria bima: «Mi Ak'ōre, mi Ak'ōre ¿k'āre k'orea mi tuaba ameesima?» ^{VI}

⁴⁷ Māi pedea ũrisidaide chi eda waapēarā māma k'ait'a p'anipa jarasidama:

—Ichia Elía t'īmaa bima.

⁴⁸ Ara māine ēpēra aba p'ira wāk'ari, uvaba jijiyá motá bide bek'eak'ari pak'urude ook'ari Jesua teasima tomērā. ^{VII}⁴⁹ Maamina waapēarāpa jarasidama:

—Nise, ak'idaipi Eliapa k'aripade chei k'awadayá.

⁵⁰ Māiya bide Jesú māicha jik'ua biak'ari k'irawēasima. ⁵¹ Ara māine chi Tachi Ak'ōre te minachia bide eda p'aru eatia jira bi esa it'ipa edá k'ōwāsima. Ichiaba iurumia wāsima. ^{VIII} Māipa mawara nepalá t'owāk'oasima. ⁵² P'ēya te uriade piudada pada t'ibaridada ewawāk'oasima. Māine Tachi Ak'ōrene ijāa berā piudada chok'ará chok'ae p'irabarik'oasidama. ⁵³ Āchi beada uriadepa wāk'oasidama. Jesú chok'ae p'irabarik'ari Tachi Ak'ōre pae bi p'uuru Jerusalem wāsida. Māma chok'arairāpa āchi unusidama.

⁵⁴ Romanepema papaká berā chi māirā chaarea bipa, ichi papaká berā pida Jesú ak'i p'anasidama abai pida k'aripapidaemaapa. Maamina iurumiapa māiyak'oaru unusidaide minachia p'eradak'ari jarasidama:

—Piarā nāi ēpēra Tachi Ak'ōre Warra pasima.

⁵⁵ Māine chok'ará wēerāpa t'imīpa ak'i tuanasidama. Jesú Galileadepa cheside ichi k'aripadayá nipa-pachidama. ⁵⁶ Āchi t'āena María Magdalena māinepa chi abai María basima. Māi María Santiago, José nae pasima. Ichiaba Zebedeo k'ima pasima.

Jesú t'ibaridada

Marco 15:42-47; Luca 23:50-56; Juan 19:38-42

⁵⁷ K'iupodode ēpēra erreara minachia uru bi José apatai chesima. Māi José Arimatea p'uurudepema pasima. ^{IX} Ichi sida Jesú ome p'irriapachima. ⁵⁸ Ichi Pilatomá wāk'ari Jesú k'ak'ua idisima t'ibarii k'orea. Maapae Pilatopa teapisima. ⁵⁹ Ara māine Josepa Jesú k'ak'ua atak'ari poroba t'oorro chiwidipa t'uyasima. ⁶⁰ Maapae p'ēya uria chiwidi k'orodade eda bisima. Chi uria māi Josedé pasima. Maapae mawara waibia bit'a chi uriadea p'irabari ateawāk'ari jīap'et'a nibak'ari wāsima. ⁶¹ Jesú t'ibarisidaide María Magdalena, abai María ome arí suak'abari p'anasidama.

Pilatopa papaká berā Jesú t'ibarida ak'ipida

⁶² Norema mimianak'apí ewari pasima. Māine p'aarerā chi māirā chaarearā māinepa p'ariseorā tausia Pilatomá wānak'ari jarasidama:

^{VI} 27:46 Salmo 22:1. ^{VII} 27:48 Salmo 69:21. ^{VIII} P'aru eatia jira bi. Éxodo 26:31-33; Hebreo 9:1-15 Iurumia wāsima. Amó 8:8-10. ^{IX} Arimatea p'uuru. Hebreo pedeade māi p'uuru Ramá wa Ramataim t'ī jarapachidama. 1 Samuel 1:1.

⁶³ —Tai chipari, taipa k'ĩrisia p'anima jāi ĕpĕra seayá bi wapida chok'ae baside nāiya jarasima: “Mĩ ewari ũpeaide chok'ae p'irabariipi”. ⁶⁴ Māipuru ichi t'ibarida ewari ũpea minachia ak'ipise ichi ome p'irriapatairāpa teamasi chedak'ari ichi k'ak'ua chiapidaemaapa. Māiya āchia p'ue jaradaiwēma p'uurudepemarā ichi piu bada chok'ae p'irabarisit'a. Āchia ichi chok'ae p'irabariside adaipira, ichia naa sea ooda k'aepĕra māi seadepa wariara atepe seadaipi.

⁶⁵ Pilatopa āchiá jarasima:

—Cha p'ani papaká berā ichi t'ibaridaadamá ateewā-nak'ari pia ot'eapit'i.

⁶⁶ Ara māine papaká berāpa chi p'ĕya te uria wawá jōat'idak'ari, māi mawara ĩri tauchaa bisidama abaipa ewauta k'awadai k'orea. Maapae ot'ea p'aneesidama.

Jesú chok'ae p'irabarida

Marco 16:1-8; Luca 24:1-12; Juan 20:1-10

28 Mimianak'apí ewari jōk'ari tomio āsā pa wārune, María Magdalena, abai María ome Jesú t'ibaridaadamá ak'ide wāsidama. ² Māine iurumia minachia oresima. Tachi Chiparipa it'aripa peeda chek'ari uria jōat'i k'obi mawara āyá bik'ari māi ĩri suak'abari beesima. ³ Ichi k'ĩra pa achiterreapari jĩra urua basima. Ichi neet'á minachia t'ot'oa basima. ⁴ Ichi minachia wap'ea p'aniĕra papaká berā wiwirria nip'aneenak'ari abaeda piuda jĩra p'aneesidama. ⁵ Maamina Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa wĕrarā jarasima:

—Wap'earāt'i. Mĩa k'awa bima mārāpa Jesú k'urusude barijira bidada jiri p'anit'a. ⁶ Ichi nāma biwĕma. Piarā chok'ae p'irabarisima ichia jarada jĩra. ¹ Ichi t'ibaridaadamá ak'ide chet'i. ⁷ Māi isapea wānak'ari ichi ome p'irriapatairā nāiya jarat'i: “Ichi piu bada chok'ae p'irabarisima. Ichi mārā naa wāipi Galilea tuadea. Jāma ichi ununaipi”. Māi mĩa mārā jarade chesima.

⁸⁻⁹ Ara māine wĕrarā Jesú k'ak'ua t'ibaridaadamāipa p'ira wāsidama. Wap'ea p'anank'ari maamina sō arapá wāsidama. Jesú ome p'irria p'anank'ari jarade wāu-

I 28:6 Mateo 16:21; 17:23; 20:19.

tade Jesú chek'ari āchiá pia pedeasima. Maapae wĕrarā ichimá chedak'ari ichi jĩru oredak'ari, ichi minachia k'ĩriasidama. ¹⁰ Māiya p'anine Jesupa jarasima: —Ne wap'earāt'i. Ūpĕarā jarade wāt'i Galilea tuadea wānamĕrá. Jāma āchia mi ununaipi.

Papaká berāpa nepiridada

¹¹ Wĕrarā wāutamisa waapĕarā papaká berā Jesú t'ibaridaadamá ak'i p'anana p'uurudea wāsidama. Āchia ununana p'aarerā chi māirā chaarearā jōma nepirisidama. ¹² Māi k'orea p'aarerā chi māirā chaarearā māinepa judiorā chaarearā ome ará p'anasi-dama. Pedeaba audak'ari papaká berā erreara minachia teasidama. ¹³ Teautade nāiya jarasidama: «Abaipa idisira, jarat'i mārā k'āi p'animisa chi Jesú ome p'irriadaadarā teamasi chedak'ari ichi k'ak'ua chia ateewāsidat'a. ¹⁴ Pilatopa mārā k'āinana ũriipira, tai ichi ome mārā k'orea pedeadaipi nepirade baepidaemaapa».

¹⁵ Maapae papaká berāpa erreara jitadak'ari jarasidama chi Jesú ome p'irriadaadarāpa ichi k'ak'ua chia ateewāsidat'a. Judiorāpa idiapae pida māiya jarapatama.

Jesupa peedairā ichi unupida

Marco 16:14-18; Luca 24:36-49; Juan 20:19-23

¹⁶ Māiya bak'ari Jesú ome p'irriapatairā once p'ani Galilea tuadea wāsidama Jesupa jaradamá eyadea.

¹⁷ Ichi unusidaide ichiá pia pedeasidama maamina waapĕarāpa āpia ĩjāanaé pasima. ¹⁸ Māine Jesú āchi k'ait'a chek'ari jarasima:

—Tachi Ak'ōrepa miá jua chaarea teasima pajāne māinepa nāi ĩjūane ne ārea mi juade uru bamĕrá. ¹⁹ Māi k'orea ārea p'uuru becha wānak'ari jarateat'i mi ome p'irriadamĕrá. Āchi chi Ak'ōre t'ĩnĕpa, chi Warra t'ĩnĕpa, Tachi Ak'ōre Jaore t'ĩnĕpa porochoat'i. ²⁰ Āchiá jarateat'i mĩa mārā jarada jōma ĩjāanak'ari oodamĕrá. Māine mi mārā ome ewaricha baipei aba nāi ewari jōrunea.

II 28:18 Daniel 7:13-14.

MARCO

Nāi k'art'a Marcopa bisima. Jerusalenepema judio pasima. Chi naepa Jerusaleme te uru basima (). Bernabé ichi meme warra pasima (). Ichia Pablo k'aripapachima. (). Pablopa māinepa Bernabepa Jesú k'orea naa jarateade wāsidaide Marco ateewāsídama (). Hecho k'art'ade ichi t'ĩ «Juan Marco» māiyya jara bima. Pedropa Marco «mī warraade» asima. Māipuru waapēarāmá chi Pedropa Jesú k'orea nepiri bada, māi Marcopa k'art'ade bisima. Mateo māinepa Lucapa āchi k'art'a bidai naena Marcopa nāi k'art'a bisima. Roma p'uurude Pedro ome baside ūpēarā judiorāwē pae griego pedeade bisima. Marcopa naa bisima Juanpa Jesú porochoada k'orea () māinepa tiorepa Jesua nemietá mīesa oopiyyá bada k'orea (). Māi ģari bi bima Jesupa Galilea tuade oo bada k'orea () māinepa Galileadepa Jerusalemea wārune jaratea bada k'orea (). Eda bi bima Jesupa ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí oo bada k'orea māinepa Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade uru bi k'orea jaratea bada k'orea. K'aadea bi bima Jesú Jerusaleme ne māiyya bai bi k'orea (). Nāi k'art'ade pia ak'ipi bima Jesú judiomina waapēarā judiorāwēpa pia t̄jāapachidama ichi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada pasit'a (). Jesú nāi t̄jūanea cheé pasima chi atepe bai k'orea māipari minachia mīai k'orea (). Tachi pae nāi k'ĩrisia pia bima: «Abaipa mī ome wā k'ĩria bipira, ichia oo k'ĩria bit'a itu bik'ari minachia mīai k'orea bai bima. Maapae mī ome wāi bima». ().

Juan chi Porochoaparipa jarateada

Mateo 3:1-12; Luca 3:1-9; 3:15-17; Juan 1:19-28

1 ¹⁻² Nāi chi pedea pia Tachi Ak'ōre Warra Jesu-cristo k'orea bidapi. Naena chi Tachi Ak'ōre pari pedeparí Isaíapa nāiyya bisima:

«Chi mī pari pedeparí pi naa peeipi, pi pae o jarimērá. ^I

³ Ēpēra t̄jūa pania newēa bide t̄jk'ua pedea bima:

“O jarit'ĩ Tachi Chipari pia chemērā.

O ichi pae t̄jip'a jarit'ĩ».

⁴ Māiyya Juan chi Porochoaparí t̄jūa pania newēa bide ēpēerā jaratea beesima āchia nemietá oopatai itu bidak'ari Tachi Ak'ōremá chedamērā. Ichia jarasima māiyya oosidara Tachi Ak'ōrepa āchi nemietá oodada k'ĩrisia atuat'ia. Maapae porochoadai p'aniane apachima. ⁵ Māine ēpēerā Jerusalenepemará māinepa ārea Judea tuadepemará Juanmá wāpachidama. Āchia nemietá oodada ichi k'ĩrari jaradak'ari āchi Jordán tode porochoapachima.

⁶ Juan neet'á camello k'ara k'ada t̄jipachima. Ichi k'ĩr-ride t̄jiparí ānimara e ooda t̄jipachima. ^{III} Sisi k'opachima māinepa mēapema jirrijō jōpachima. ⁷ Māine nāiyya jarateapachima: «Mī k'aadea aba cheipi. Ichi mī k'aepēra atepe bima. Māipuru mī s̄iraporode k'obeek'ari, ichia t̄jirune t̄jī bi ērai k'orea mī māi pae pida pia biwēma. ⁸ Piarā mia māra paniapa porochoasima maamina ichia Tachi Ak'ōre Jaoredepa porochoaipi».

I 1:1-2 Malak'ia 3:1. II 1:3 Isaia 40:3. III Ichi k'ĩr-ride t̄jiparí ānimara e ooda t̄jipachima. Juan chi Porochoaparipa neet'á t̄jipachima chi Tachi Ak'ōre pari pedeparí Elía t̄jipachi t̄jira.

Juanpa Jesú porochoada

Mateo 3:13-17; Luca 3:21-22

⁹ Māi ewaride Jesú Nazaré p'uuru Galilea t̄jūane bidepa Juan bimá wāsima. Māma cheside Juanpa Jordán tode ichi porochoasima. ¹⁰ Jesú todaipa ochiaside pajā ewa nibit'a unusima. Māine Tachi Ak'ōre Jaore p'alo-ma t̄jira ichi ģiri cheru unusima. ¹¹ Tachi Ak'ōrepa pajānepa edá nāiyya pedeasima: «Pi mī Warra chi k'ĩria bipi. Pi k'orea mī sō arapá bima». ^{IV}

Tiorepa Jesua nemietá mīesa oopiyyá bada

Mateo 4:1-11; Luca 4:1-13

¹² Māine Tachi Ak'ōre Jaorepa Jesú t̄jūa pania newēa bide wāpisima. ¹³ Māma ewari k'ak'o cuarenta tiorepa ichiá mīesa jarasima nemietá oomērā. Māma ānimara mietá t'āena basima māinepa Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairāpa ichi k'aripa p'anasima.

Jesupa jaratea beeda

Mateo 4:12-17; Luca 4:14-15

¹⁴ Juan chi Porochoaparí eda t̄jira nibidak'ari Jesú Galilea tuadea wāk'ari chi pedea pia Tachi Ak'ōre k'orea jarateapachima. ^{V15} Nāiyya jarapachima: «Chi ewari ará pasima. Tāaraawēa bide Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua baiipi. ^{VI} Mārāpa nemietá oopatai itu bidak'ari māi pedea pia t̄jāat'ĩ».

IV 1:11 Isaia 42:1. V Pedea pia Tachi Ak'ōre k'orea. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Chi pedea pia Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bi k'orea. VI 1:15 Daniel 2:44.

Jesupa to bat'apatairã t'ĩna

Mateo 4:18-22; Luca 5:1-11

¹⁶ Jesú Galilea senia ik'idá wãrune Simón mãinepa chi ùpëa André unusima. Mãirã to bat'apatairã pasi përa, to bat'amaa p'anasidama. ¹⁷ Mãiya p'anine Jesupa ãchiã jarasima:

—Mi ome chet'ì. Mãrapa to bat'apata jĩra mia mãrà jarateaipi ãpëerã mimá enemeenamãrá.

¹⁸ Ara mãine t'iri ameenak'ari Jesú ome wãsidama.

¹⁹ Mãmãipa naa wãsideide, Jesupa Santiago mãinepa chi ùpëa Juan unusima. Áchi Zebedeo wararã pasima. P'ãp'orrode t'iri k'õa bet'a wãamaa p'anasidama. ²⁰ Mãine Jesupa áchi sida t'ĩsima ichi ome wãnamãrá. Ara mãine Santiago mãinepa Juanpa áchi ak'õre Zebedeo mãinepa chi ichi pae mimiapatairã p'ãp'orrode ameenak'ari Jesú ome wãsidama.

Jesupa jaore mietá ãyá jeret'aada

Luca 4:31-37

²¹ Áchi Capernaum p'uurudea wãsidama. Maapae mimianak'apí ewaride Jesú judiorã ará pedeapatai tedeã wãk'ari Tachi Ak'õre pedea jaratea beesima.

²² Jaratea bide jõmãirãpa k'awa k'ĩrisiadaé pasima. Chi Moisepa bida jarateapatairã jĩra jarateak'a pasima. Mãipari minachia k'awa bidepa pia jaratea basima.

²³ Mãiya p'anine, mãi judiorã ará pedeapatai tede, ãpëra jaore mietá pará bi nãiya jĩk'ua pedeasima:

²⁴ —Jesú Nazaredepema! ¿K'ãre k'orea tai waa oo bima? ¿Tai k'enane chesik'ãra? ^I Mia k'awa bima pi k'ait'a: jPi Tachi Ak'õrepa peedapi!

²⁵ Jesupa chi jaore mietá nãiya itiasima:

—K'ĩup'ease! Jãi k'ak'uadepema ãyá wãse.

²⁶ Ara mãine chi jaore mietapa chi ãpëra wawapik'ari, ya minachia biak'ari ãyá wãsima.

²⁷ Mãipuru ãareairãpa k'awa k'ĩrisiadaé pasima. Ara áchi paara idi para beesima: «¿Nãi k'ãrema? Jesupa jaratea bi mãi chiwidiipi, ichi juade ãarea uru bidepa pia jarateapari përa. Chi jaore mietaarã pida ichia jararut'a ùripatama».

²⁸ Mãi k'orea jõma Galilea tuade tãaraawëa bide Jesú t'ĩ p'oa nibeasima.

Jesupa Simón Pedro p'ak'õre jipa beepida

Mateo 8:14-17; Luca 4:38-41

²⁹ Mãine chi judiorã ará pedeapatai tedepa wãnak'ari Simón tedeã wãsidama Jesú, Santiago mãinepa Juan. Simón ùpëa André sida mãma basima. ³⁰ Mãine Jesupa jarasidama Simón p'ak'õre k'iamiapa k'idade bit'a. ³¹ Orrobarik'ari, juade jítak'ari p'irabaripisima.

^I ¿Tai k'enane chesik'ãra? Jesupa áchi peaiwë pasima, mãipari áchi itiai pasima, ewaricha mãanamãrá.

Ara mãine k'iamia tuusima. Maapae Simón p'ak'õrepa áchiã nek'opisima.

³² K'iuk'ari ãpëerãpa k'ak'ua piawëa be mãinepa jaore mietá pará be Jesumá ateewãsidama. ³³ Chi p'uurudepemarã ãarea chi eda wãpataik'á minachia nibasima. ³⁴ Jesupa chi wawaria k'ak'ua piawëa beada minachia jipak'oasima. Mãinepa ichiaba chi jaore mietá minachia ãyá jeret'aak'oasima. Chi jaore mietaarãpa ichi k'awa p'anasi përa Jesupa áchiã pedeapik'a pasima.

Galileade jaratea nipada

Luca 4:42-44

³⁵ Teamasieda wapida p'ãrio nibieda Jesú p'irabarik'ari, mãe ãpëra newëmá wãk'ari, mãma it'aa chiidi beesima. ³⁶ Mãine Simón mãinepa chi ichi ome p'anirãpa ichi jiride wãsidama. ³⁷ Ichi unusidaide jarasidama:

—Áareairãpa pi jiri p'anima.

³⁸ Mãine Jesupa jarasima:

—Nãmapema wãtima waapëarã p'uuru ara k'ait'a be-deã mãia jãma p'ue jarateai bi përa. Mi mãi k'orea chesima.

³⁹ Mãiya Galilea tuade ãarea p'irriasima. Judiorã ará pedeapatai techa jarateapachima. Ichi wãrumá jaore mietá ãyá jerek'oapachima.

Jesupa aida pará bi jipa beepida

Mateo 8:1-4; Luca 5:12-16

⁴⁰ Mãiya bide ãpëra aida pará bi ^{II} Jesumá orrobarik'ari, sĩraporode k'obeek'ari nãiya chichupuria idisima:

—Pia k'ĩria bipira, mi p'ue jipai bima.

⁴¹ Jesupa sõchupuriada përa ichi jua ãri birude nãiya jarasima:

—Mãiya oo k'ĩria bima. jJipa beese!

⁴² Ara mãine chi ãpëra aida pará bada wëpasima. Jipa beesima. ⁴³ Mãine Jesupa ichiã pia wãpade aside, nãiya ibia pedeasima:

⁴⁴ —Pi jipa beeda mi ãpia pida abaia jararãse. Mãipari p'aaremá wãse pi jipa beesit'a unumãrá. Maapae Tachi Ak'õre k'ĩrari pia beei k'orea Moisepa jarada jĩra ne tease. ^{III} Mãiya ãpëerãpa k'awadaipi pi piarã jipa beesit'a.

⁴⁵ Maamina ãareairã ichi jipa beeda mërawëa nepiri beesima. Mãi k'orea Jesú mi ãpia pida p'uurude waapëarã p'uuru bemaapida wãiwëa basima. Mãipari p'uuru awara nipapachima ãpëerã beadak'amá.

^{II} Jesú ewaride piarã chi aida sãmaasã basit'a tachia mãi k'awadawëa p'anima. Maamina judiorãmaarã aba Tachi Ak'õrepuru p'ue jipa beepii basima. Número 12:9-12; 2 Reye 5:7. Mãi awara, abaipa jãi aida jitasira awara bade wãi basima. Levítico 13:45-46. ^{III} 1:43-44 Levítico 14:1-32.

Maamina ěpěerā p'uuruchadepemārā ichimá wāpachidama.

Jesupa ěpěera biiri sorek'ea bi jipa beepida

Mateo 9:1-8; Luca 5:17-26

2 Māiya bak'ari Jesú māicha Capernaum p'uurudea wāk'ari, ěpěerāpa ichi tiida biade a jara para beesima. 2 ěpěerā minachia chesidadeepuru, waa k'ida neé pasima, chi eda wāpataik'á pida. Māine Jesupa Tachi Ak'ōre pedea jaratea basima. 3 Māiya bide ěpěera k'īmari p'anirāpa biiri sorek'ea bit'a enemeesidama. 4 Maamina ěpěerā minachia nibidepa ichi Jesú bimá p'ue ateewānaé pasi pěra, te ĩri uria oodak'ari chi sorek'ea bi chi ěpěera uapataide bari bit'a edá t'aa peesidama Jesumá. 5 Jesupa āchia piarā ĩjāa p'aní k'awak'ari, chi sorek'ea bia nāiya jarasima:

—K'ūtá, pia nemietá ooda mia k'īrisia atuasima.

6 Māine chi Moisepa bida jarateapatairā chi eda waapěarā māma suak'abari p'anasidama. Māirāpa k'īrisiasidama: 7 «ǵK'āre k'orea māiya pedea bima? ĩTachi Ak'ōre k'īrari piawěa pedea bima! Aba Tachi Ak'ōrepuru ěpěerapa nemietá ooda p'ue k'īrisia atu-aipi».

8 Ara māine Jesupa āchia k'īrisia p'anít'a ichi sōne k'awasima. 1 Māipuru āchiá jarasima:

«ǵK'āre k'orea māra sōne jāiya k'īrisia p'anima?

9 Māramá ǵchi sāi jarait'a chaarea bima: "Pia nemietá ooda k'īrisia atuayade ait'a wa p'irabarik'ari pi ne ěpěera uapatai atak'ari nipapade ait'a?" 10 Tachi Ak'ōrepa mi, ěpěera Warra bisima nāi ĩjūane p'anipa nemietá oopatai k'īrisia atuaměrá. Māi mārā unupiipi».

Ara māine chi sorek'ea bia nāiya jarasima:

11 —P'irabarise. Pichi ne ěpěera uapatai atak'ari tiidá wāse.

12 Ara māine ichi p'irabarik'ari, ichi ne ěpěera uapatai atak'ari āareairā k'īrari wāsima. Māi k'orea āareairāpa k'awa k'īrisiadaé pasima māinepa Tachi Ak'ōrea pia pedea tuaneesidama. Nāiya jarasidama:

—ĩEwariaba pida nāi jīra tachia ununak'a pasimal!

Jesupa Leví t'īna

Mateo 9:9-13; Luca 5:27-32

13 Māiya nak'ari Jesú māicha Galilea senia ik'idá wāsima. Māine ěpěerā chok'ará ichimá wāpachida pěra, ichia āchiá jarateapachima. 14 Wārune Jesupa Alp'eo warra Leví unusima. Māi Leví chi Romanepema pae erreara jirip'eparí tede suak'abari basima. Jesupa ichiá jarasima: «Mi ome chese».

Ara māine Leví p'irabarik'ari Jesú ome wāsima.

15 Māiya nak'ari Jesú chi ichi ome p'irriapatairā paara Leví tiidá nek'ode wāsida. Minachia chi Romanepema pae erreara jirip'epatairā māinepa minachia ne-

mietá oopatairā II māma suak'a p'anasidama, āchi sida Jesú ome p'irriapachida pěra. 16 Māiya p'anine Moisepa bida jarateapatairā (chi māirā sida p'ariseorā pasima), āchia Jesú k'ai ome nek'o bit'a unusidama. Māi k'orea p'ariseorāpa Jesú ome p'irriapatairā idisidama:

—Mārā jarateaparipa ǵk'āre k'orea Romanepema pae erreara jirip'epatairā māinepa waapěarā nemietá oopatairā ome ará nek'oparima?

17 Māi ũrik'ari Jesupa jarasima:

—Chi k'ak'ua pia bepa něarā teaparí jiridak'ama. Māipari chi k'ak'ua piawěa bepa ichi jiripatama. Mi chi jīp'a berá t'ī k'orea chewěa bima, māipari nemietá oopatairāt'u t'ī bima Tachi Ak'ōremá chedaměrá.

Jesua nek'odak'apí ewari k'orea ididada

Mateo 9:14-17; Luca 5:33-34

18 Māi ewaride chi Juan chi Porochoaparí ome p'irriapatairāpa māinepa p'ariseorāpa Tachi Ak'ōrene k'īrisiadayá nek'odak'apí ewari oo p'anasidama. Māiya p'anine waapěarāpa Jesumá orrobaridak'ari idisidama:

—Chi Juan ome p'irriapatairāpa māinepa p'ariseorāpa Tachi Ak'ōrene k'īrisiadayá nek'odak'apí ewaride oopatama. Maamina chi pi ome p'irriapatairāpa ǵk'āre k'orea māiya oodak'ama?

19 Jesupa p'anoosima:

—ĩmik'īrapa wěra atarude ǵk'aipa Tachi Ak'ōrene k'īrisiadayá nek'odak'apí ewaride ooima? Māi imik'īra chi ichia t'īnarā ome bimisa nek'odak'apí ewaride oodaiwěma. 20 Maamina chi ewari ará parude waapěarā ěpěerāpa ichi āyá ateewānaipi. Māi ewaridepuru ichia t'īnarāpa Tachi Ak'ōrene k'īrisiadayá nek'odak'apí ewari oodaipi.

21 Tachia neet'á sore k'ōa bimá p'aru chiwidi ará k'osadak'ama. Māiya k'osadaipira, chi abai jidibarirupa chi p'aru sore minachia atepe k'ōawāipi. 22 Māinepa abai pida uvaba chiwidi ānimara e ooda chi sorede t'īdak'ama. Māiya oodaipira baak'ak'ari māi ānimara e ooda chota jīawāipi. Maapae uvaba weawāipi māinepa chi ānimara e ooda āriipi. Māipuru uvaba chiwidi ānimara e ooda chiwidide t'īdai p'anima. III

Jesú chi mimianak'apí ewari chiparipi

Mateo 12:1-8; Luca 6:1-5

23 Mimianak'apí ewaride Jesú ĩjūa trigo uudade wāsidaide, chi ichi ome p'irriapatairāpa trigo k'imi chae baa p'aneesidama k'odai k'orea. 24 Māi k'orea p'ariseorā āchi k'aade cheutapa Jesua jarasidama:

—Ak'ise, pi ome p'irriapatairāpa ǵk'āre k'orea mimianak'apí ewaride chi tachia oodak'apit'a jāiya oo p'anima?

II Nemietá oopatairā. Māirā judiorā chi p'ariseorāpa jarateapatai jīra oodak'a pasima. III Māineepuru Jesupa k'awapisima ichi pedea āchi chōarāenapema k'īrisia ome abarik'a jarateak'at'a.

I Sōne. Griego pedeade nāiya bi bima: Jaorede.

25 Jesupa áchiá jarasima:

—¿Tachi Ak'õre pedea bidade eda jaradawëa p'anik'ãra? Ewari aba Daví mãinepa chi ichi ome p'irriapatairãpa k'odai k'orea nea p'anasidama. Jarra p'anasidaide ¿k'ãre oosidama? ^I26 Abiatar p'aare minachia k'awa bi baside, Daví Tachi Ak'õre tede eda wãk'ari Tachi Ak'õre k'irari bida p'ana atasima. ^{II} Mãi p'ana ¿abapuru p'aarerãpa k'odai p'anasidawëk'ãra? Maamina Davipa k'ok'ari ichi ome p'irriapatairã teasima.

27 Maapae Jesupa áchiá jarasima:

—Tachi Ak'õrepa ëpëra ooé pasima mimianak'apí ewari ak'idamërá mãipari mimianak'apí ewari bisima ëpëerã ãpaadamërá. ²⁸ Mi, chi Ëpëra Warra mimi-anak'apí ewari chiparipi.

Jesupa mimianak'apí ewaride ëpëra jipa beepida

Mateo 12:9-14; Luca 6:6-11

3 Mãicha Jesú judiorã ará pedeapatai tede eda wãsima. Mãma ëpëra jua sorek'ea bit'a basima.

² Waapëarãpa Jesú ak'i p'anasidama mimianak'apí ewaride mãi ëpëra jipa beepii k'awadayá. Jipa beepisira Jesú k'orea k'achia pedeadai k'irisia p'anasidama.

³ Mãine Jesupa chi ëpëra jua sorek'ea bia nãiya jarasima:

—P'irabarik'ari, ãareairã taade bai nibeese.

⁴ Maapae Jesupa áchiá idisima:

—¿Mimianak'apí ewaride k'ãre oodai p'anima? ¿Nepia ooima, wa nemietá ooima? ¿Abai k'idade bi k'aripai wa itu piupiik'ãra?

Maamina áchi k'itup'ea p'aneesidama. ⁵ Mãine Jesú k'ira piawëa beesima áchi sã chaarea p'anasideepuru. Áchi k'iruu ak'iside chi jua sorek'ea bia jarasima:

—Jua iase.

Mãiya iaside ichi jua jipa beesima. ⁶ Ara mãine p'ariseorã tajatá wãnak'ari chi Herodedepemarã paara pedea aumaa p'aneesidama, Jesú sãmaasá peadai k'orea.

Galilea senia ik'idá tuanana

⁷ Galilea tuadepemarã minachia ichi k'aade wãside, Jesú mãinepa chi ichi ome p'irriapatairã Galilea seniane wãsidama. ^{III}8 Jesupa ëpëerãpa ne p'ue oodak'apí oo bit'a ùrinak'ari, ëpëerã Judea tuadepemarã, Jerusalén p'uurudepemarã, Idumea tuadepemarã, Jordán to k'iraria laopemarã, Tiro tuadepemarã mãinepa Sidón tuadepemarã chi Jesú bimá wãsidama. ⁹⁻¹⁰ Ichia k'ak'ua piawëa be jipa beepi bada përa ëpëerãpa chi s'is'ak'oa wãpachidama ichi k'ak'ua t'õmaridai k'orea. Ichimá p'isua nibeepidaemaapa, Jesupa ichi ome p'irriapatairã jarasima p'ãp'orro jiri uru p'ananamërá.

I 2:25 1 Samuel 21:1-6. II 2:26 Levítico 24:5-9. III Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade ichiaba nãiya bi bima: Judeadepemarã sida.

¹¹ Ëpëra jaore mietá pará bepa Jesú unuutade ichi k'irari s'iraporode k'op'aneenak'ari jaore mietaarãpa ne wap'eadepa biapachidama: «¡Pí Tachi Ak'õre Warrapi!»

¹² Maamina Jesupa jaore mietaarã minachia jarapachima ichi k'orea jarapidaemaapa.

Jesupa ëpëra doce p'ani jiri atada

Mateo 10:1-4; Luca 6:12-16

¹³ Mãiya nak'ari Jesú eyadea wãk'ari chi ichia k'iriarut'a t'isima. Áchia orrobaridak'ari, ¹⁴ maapae doce p'anirã jiri atak'ari, «ichia peedairã» bik'oasima ichi ome p'irriadamërá mãinepa ichi pedea jara nipadamërá. ^{IV}15 Jesupa áchiá jua chaarea teasima k'ak'ua piawëa be jipa beepidamërá mãinepa jaore mietá ãyá jeret'aadamërá. ¹⁶ Chi ichia doce p'ani peeda nãirãpi: Simón (Jesupa ichi t'is bida Pedropi), ^V17 Zebedeo warra Santiago, mãinepa chi ùpëa Juan. Mãi ùpëarã Jesupa t'is bisima Boanerge, mãi t'is «pa wararã» jara k'irria biëra. ¹⁸ Nãirã sida bisima: André, P'elipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Alp'eo warra Santiago, Tadeo, Simón Cananeo ^{VI}19 mãinepa Juda Iscariote, chi mãiya bak'ari Jesú jitapi bada.

Jesú k'orea k'achia pedeadada

Mateo 12:22-32; Luca 11:14-23; 12:10

²⁰ Maapae Jesú tiidá eda wãside mãicha ëpëerã minachia chesidama. Mãipa Jesú mãinepa chi ichi ome p'irriapatairãpa p'ue nek'odaé pasima. ²¹ Jesú ichidirãpa mãi k'awadak'ari ichi atade wãsidama, ichi k'ira piawëa biade a p'aniëra. ²² Maamina Moisepa bida jarateapatairã Jerusalén p'uurudepa chedaadapa jarasidama:

—Jãi Jesú jãiya bima chi jaore mietaarã chi atepe bi Beelzebú ichi k'ak'uade uru bi përa. Ichia jaore mietá ãyá jeret'aaparima, Beelzebupa mãi jua chaarea teada përa.

²³ Mãi ùrik'ari Jesupa áchi t'ik'ari maapae nãiya nepirisima. Nãiya jarasima: «¿Sãmaasá Tiorepa ara ichi ãyá jeret'aima? ²⁴ Tua abarik'a berã ástu k'iru-upik'adaipira, chi jõnaipi. ²⁵ Mãinepa te abarik'a berã ástu k'iruupik'adaipira, tãaraa p'ananaiwëma. ²⁶ Ara mãi jira Tiorepa ara ichi jaore mietaarã paara k'iruuk'ari maapae chi eda waapëarã ãyá wãnak'ari ¿sãmaasá áchi ará p'ananaima? ãarea jõipi.

²⁷ »Mãinepa ëpëra jua chaarea bi naa jã nibidaepira, ¿sãmaasá ichi tede eda nechide wãnaima? Aba mãiya jã nibisidara p'ue ichidí neet'á chiadai p'anima.

²⁸ »Piarã ara mia mãrá jararuma: ëpëerãpa nemietá oopatai mãinepa k'achia pedeapatai Tachi Ak'õrepa mãi ãarea abarik'a k'irisia atuaipi. ²⁹ Maamina abaipa

IV Ichia peedairã. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mãi newëma. V Chi ichia doce p'ani peeda nãirãpi. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mãi newëma. VI Simón Cananeo. Luca p'ãiya bi bima: Simón Celote. Luca 6:15.

Tachi Ak'õre Jaore k'orea k'achia pedeaipira, Tachi Ak'õrepa mǎi k'ĩrisia atuaiwēma. Mǎi ěpĕra ewaricha nepirade baiþi».

³⁰ Jesupa mǎiya jarasima ichia jaore mietá uru biade adada pĕra.

Jesú ěpĕerǎ ichimá chedada

Mateo 12:46-50; Marco 3:21; Luca 8:19-21

³¹ Mǎine Jesú ũpĕarǎ mǎinepa chi nae chesidama. Āchi tajata p'aneesidama mǎinepa abaia chi Jesú t'ĩ peesidama. ³² Maapae ěpĕerǎ Jesuk'á suak'abari bepa ichiá jarasidama:

—Pi nae mǎinepa pi ũpĕarǎ tajataria p'anima. I Āchia pi jiri p'anima.

³³ Maamina Jesupa jarasima:

—Mǎramá ħk'ait'a mi naema mǎinepa mi ũpĕarǎma?

³⁴ Chi ichi k'ait'a suak'abari bemá ak'ik'ari jarasima:

—Nǎirǎ mi naepi mǎinepa mi ũpĕarǎpi. ³⁵ Chi Tachi Ak'õrepa k'ĩria bi oo bet'a, mǎit'u mi ũpĕapi, mi ũpĕawĕrapĭ, mǎinepa mi naepi.

Ne uuda k'orea nepirida

Mateo 13:1-9; Luca 8:4-8

4 Mǎicha Jesupa Tachi Ak'õre pedea senia minachia bi ik'idá jaratea beesima. Mǎine ichimá minachia cheepirisidama. Mǎipuru p'ǎp'orode ba-took'ari suak'abari beesima. Chi ěpĕerǎ to ik'idá tua-neesidama. ² Maapae Jesupa ne minachia nepiri bidepa jarateasima. Nǎiya jarasima:

³ «ĭŨrit'ĩ! ěpĕra ne p'ode wǎsima. ⁴ Mǎiya p'o nine chi eda waapĕarǎ net'a tau ode baek'oasima. Mǎine ĩpana cheepiridak'ari mik'oasidama. ⁵ Chi eda waapĕarǎ chi net'a tau ĩjũa mawara idá bide baek'oasima. Chi ĩjũa mawara t'at'adá biĕra ĩjũa namia basima. Mǎipuru chi net'a tau isapea t'õnosima. ⁶ Maamina pisia wǎsiapa p'urpasima chi k'arra ĩria bada pĕra. ⁷ Mǎinepa chi eda waapĕarǎ net'a tau ĩjũa ĩri idá bide baek'oasima. Chi mǎma baek'oada waridak'ari ĩk'ara ĩri pará bĭpa pira k'enasima. Mǎipa p'ue chaudá pasima. ⁸ Maamina chi eda waapĕarǎ net'a tau ĩjũa piade baek'oasidama. Mǎi t'õnonak'ari, waridak'ari, maapae waapĕarǎ minachia chausidama, mǎi awara atepe chausidama, mǎi awara mǎi atepe pará chausidama». II

⁹ Maapae Jesupa jarasima: «Chi k'ĩri pará bĭpa ĩrak'aua ũrise».

Jesupa ħk'ǎre k'orea nepiri bidepa jarateasima?

Mateo 13:10-17; Luca 8:9-10

¹⁰ ěpĕerǎ wǎnak'ari Jesú ome p'irriapatairǎ doce p'anĭpa mǎinepa waapĕarǎ ichik'á p'anapapa

I *Griego pedeade chi eda waapĕarǎ k'art'ade ichiaba nǎiya bi bima: Pi ũpĕawĕrarǎ.* II *Griego pedeade nǎiya bima: Waapĕarǎ chausidapa treinta teasima, abaipa sesenta teasima mǎinepa abaipa cien teasima.*

idisidama chi ichia nepiri bidepa jarateada k'orea.

¹¹ Jesupa p'anoosima: «Chi Tachi Ak'õrepa ichidirǎ ichi juade ua bi k'orea āareairǎ k'awapiwĕa bimina mǎrǎ k'awapi bima. Maamina waapĕarǎ mia nepiri bidepa pedea bima,

¹² “āchia minachia ak'ĩ p'anĭmina mǎi ununaemaapa, mǎinepa minachia ũri p'anĭmina mǎi k'awadaemaapa.

Mǎiya p'ananaiwĕ pasira, Tachi Ak'õremá chedak'ari āchia nemietá oopatai mǎi ichia k'ĩrisia atuai pasima” III».

Jesupa chi nepirida k'orea jarateada

Mateo 13:18-23; Luca 8:11-15

¹³ Mǎine Jesupa āchiá jarasima: «ħMǎrapa mǎi nepira ũrinawĕk'ǎra? Mǎiyara ħsǎmaasǎ chi waapĕarǎ ũri-naima? ¹⁴ Ũrit'ĩ. Chi net'a tau p'oparĭ Tachi Ak'õre pedea jaraparĭ ĩra bima. ¹⁵ Chi net'a tau ode baeda chi Tachi Ak'õre pedea ũri p'anĭrǎ ĩra bima. Mǎi pedea ũri p'anĭma, maamina ara mǎine tiore chek'ari mǎi pedea āchi sōne cheda k'ĩrisia atuapiparima. ¹⁶ Chi net'a tau mawara idá bi ĩjũane p'odapa nǎi jara bima: waapĕarǎ ěpĕerǎpa Tachi Ak'õre pedea ũrinak'ari minachia arapá ũripatama. ¹⁷ Maamina minachia k'arra jitawĕa be pĕra tǎaraa choadak'ama. Nepirade baeutade mǎiyawĕpira Tachi Ak'õre pedea ĩjǎa p'anĭ k'orea ěpĕerǎpa mĭapiutade āchia ĩjǎa p'anana itu bĭpatama. ¹⁸ Net'a tau ĩjũa ĩri idá bide baedapa nǎi jara bima: chi eda waapĕarǎ ěpĕerǎpa Tachi Ak'õre pedea ũripatama. ¹⁹ Maamina nǎi ĩjũane sǎmaasǎ pia beadai k'orea minachia k'ĩrisiapatama. Ne āarea uru p'ananaipira, arapá p'ananai k'ĩrisiapatama. Ichiaba ne wawaria minachia k'ĩriapatama. Mǎipa āarea Tachi Ak'õre pedea waa ũripik'ama, ne uu warida chauk'á bapari ĩra. ²⁰ Maamina chi net'a tau ĩjũa piade p'oda nǎiya jara k'ĩria bima: chi eda waapĕarǎpa Tachi Ak'õre pedea pia ũrinak'ari ĩjǎapatama. Mǎirǎ chi waapĕarǎpa nepia āpia oopatama mǎinepa chi waapĕarǎpa ne wait'apea oopatama, mǎi awara chi waapĕarǎpa ne minachia oopatama». IV

Laap'ara k'orea nepirida

Mateo 5:15; Luca 8:16-18

²¹ Ichiaba nepirisima: «Laap'ara enemeparik'ǎra ħne yaapatai ek'ari bii k'orea, wa k'ǎipatai ek'ari bii k'orea? Mǎiyawĕma, laap'ara nek'opatai ĩri bĭpatama. ²² Ara mǎi ĩra ne āarea mĕranat'a jǎapae mǎi unuipi. Chi tachi k'awadawĕa p'anĭt'a jǎapae Tachi Ak'õrepa āarea k'awapiipi. ²³ Chi k'ĩri pará bĭpa ĩrak'aua ũrise».

²⁴ Mǎi awara Jesupa jarasima: «Mia jaratea bit'a ĩrak'aua ũrit'ĩ. Abai pia biwĕane a jarapatai ĩra, ara

III *4:12 Isaia 6:9-10.* IV *Griego pedeade nǎiya bi bima: Waapĕarǎpa treinta chaupatama, waapĕarǎpa sesenta chaupatama mǎinepa waapĕarǎpa cien chaupatama.*

māiya Tachi Ak'ōrepa māra pia biwēane aipi māinepa mārá atepe k'awapiipi. ²⁵ Abaipa Tachi Ak'ōre k'orea pi-arā k'awapiira, Tachi Ak'ōrepa māi atepe k'awapiipi. Maamina chi atua bīpa ne k'awa bi k'īrisiaipira, ichia k'īrisia bi sida Tachi Ak'ōrepa māi ēemariipi».

Ne uu ijūa sāmaasá wariparii k'orea nepirida

²⁶ Jesupa nepiripodosima:

—Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bit'a net'a tau ijūane p'opari jīra bima. ²⁷ Teamasi chi ēpēra k'ai bimisa māinepa āsā chok'ae bimisa chi net'a tau t'ōnok'ari, wariparima. Chi p'odapa sāmaasá waripi bit'a k'awak'amina māiyaparima. ²⁸ Ijūane ara ichi tuaba t'ōnoparima. Chi t'uk'u ochiaparima. Maapae chi k'irū ochiak'ari, otoparima. Otok'ari maapae net'a tau minachia chauparima. ²⁹ Maapae chi net'a tau waraak'ari, ēpērapa nek'odepa t'iat'uk'ari jirip'epodoparima chi ewari pada pēra.

Mostaza net'a tau k'orea nepirida

Mateo 13:31-32; 13:34-35; Luca 13:18-19

³⁰ Jesupa ichiaba jarasima: «¿Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bit'a k'āre jīra bima? ¿Chi sāi nepirat'a jarateaima pia k'awadamērā? ³¹ Mostaza tau jīra bima. Māi mostaza tau chi waapēarā net'a tau k'aepēra chi āpia parā bima. ³² Maamina uk'ari minachia wariparima pak'uru nepalā waapēarā k'aepēra, māinepa chi jua sida jaachoaparima. Māipuru ipana chi pak'uru ju-at'aede te ook'oapatama».

³³ Māiya nepiri bidepa Jesupa jarateapachima ēpēerāpa māi waa ūriutamā. ³⁴ Nepiriwēa jarateak'a pasima. Maamina ichi ome p'irriapatairā āchi tuaba arā p'anine āarea jarateapachima.

Jesupa nāu māinepa senia ap'i bapida

Mateo 8:23-27; Luca 8:22-25

³⁵ Māi ewaride k'iupodode Jesupa ichi ome p'irriapatairā jarasima:

—¡K'īaria lao wātima!

³⁶ Ara māine āchia ēpēerā arī p'anī ameenak'ari Jesú ome, chi badamá p'āp'orrode k'īaria wāsidama. P'āp'orro awarairā āchi paara wāsidama. ³⁷ Māiya p'anine nāu minachia p'ōat'i nibeasima. Māipuru pania t'umá minachia p'āp'orrode eda wā nibeasima. Chi p'āp'orro pirupodo basima. ³⁸ Māine Jesú p'āp'orro ātauari k'ai basima porok'au īri. Māi k'orea ichi ome p'irriapatairāpa īrimanak'ari nāiya jarasidama:

—Jarateaparí, ¿K'awawēk'āra tai k'uawāmaa p'anit'a?

³⁹ Maapae Jesú p'irabarik'ari, chi nāua itiak'ari, senia chomá minachia nāiya itiasima:

—¡K'īup'ea base! ¡Ap'i base!

Ara māine nāu k'īup'ea beesima māinepa āarea ap'i ūu beesima. ⁴⁰ Māiya bide Jesupa āchiā jarasima:

—Māra ¿k'āre k'orea minachia wap'ea p'anima?

¿K'āre k'orea Tachi Ak'ōrene ijāanawēa p'anima?

⁴¹ Maamina Jesupa ooda k'orea āchi minachia p'era p'anasidama. Māipuru ara āchi tuaba idi para beesima:

—Nāi ¿k'ai ēpērama? Nāupa māinepa to pida ichi pedea ūripatama.

Jesupa jaore mietá chok'ará āyá jeret'aada

Mateo 8:28-34; Luca 8:26-39

⁵ Maapae senia k'īaria wānak'ari Gerasa tuadea pasidama. ¹² Jesú p'āp'orrodepa eda wāside ara māine ēpēra jaore mietá parā bi jāirā te p'ēya uriadepa ichimá chesima. ³ Māi ēpēra jāirā te uriade bapachima. Abai pida ichi p'uedak'a pasima, k'ānenapa jūta sida. ⁴ Bari k'ak'o minachia ichi k'ānenapa jīru jīpachidamina, jua sida jīpachidamina āarea t'ēek'oapachima. Ichi mi āpia pida p'uedak'a pasima. ⁵ Teamasi, āst'á pida jāirā tede māinepa eyade bia nipapachima. Ara ichi k'ak'ua mawarapa sīpachima. ⁶ Ichia t'imīpa Jesú un-uside p'ira chesima. Jesú k'īrari sīraporode k'obeek'ari, ⁷ jīk'ua biak'ari, nāiya jarasima:

—Tachi Ak'ōre chi Atepe bi Warra, Jesú, ¿k'āre k'orea mi ome bariyá bima? ¿Tachi Ak'ōre k'īrari piarāpēa jarase mi mīapiiwēt'a!

⁸ Māiya pedeasima Jesupa ichiā nāiya jara bada pēra: «¡Jaore mietá, nāi ēpēra k'ak'uadepema āyá wāse!»

⁹ Maapae Jesupa chi jaore mietá idisima:

—¿Pi t'ī k'aima?

Chi jaore mietapa p'anoosima:

—Mi t'ī Chi Chok'araade II apatama, tai minachia p'aniēra.

¹⁰ Māine jaore mietapa Jesua chichupuria idisima māi tuadepema āyá jeret'aapiemaapa. ¹¹ Māiya p'anine ara k'ait'a bi eyade sina chok'ará nek'o tuanasidama. ¹² Māi k'orea chi jaore mietaarāpa Jesua nāiya chichupuria idisidama:

—Tai jāirā sina k'ak'uade itu wāpise.

¹³ Māiya Jesupa itu wāpisima. Chi jaore mietaarā ēpēra k'ak'uadepema āyá wānak'ari sina k'ak'uade eda wāsidama. Maamina eda wānak'ari sina p'ira erro-dak'ari p'ēyanepa toedá t'īu wāk'oasidama. Āarea todepa piusidama. Māirā sina dos mil p'anasidama.

¹⁴ Māine chi sinarā ak'i p'anana p'uurudea p'ira wāsidama. Āchi p'uurudepemarā māinepa chi p'uuru k'ait'a berá jaore mietá parā bada k'orea āarea nepirisidama. Māipuru ak'ide cheepirisidama. ¹⁵ Jesú bimá cheutade, māi ēpēra jaore mietá chok'ará uru bada unusidama. Māi suak'abari bi, neet'á jī bi māinepa k'īra pia bi unusidaide, p'erasidama. ¹⁶ Chi māi ununaanapa waapēarā nepirisidama chi jaore mietá parā bada

I Gerasa. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Gadara wa Gergasa. II Chi Chok'araade. Griego pedeade nāiya bi bima: Legión. Māipa jara bima papaká berá sei mil.

māinepa chi sinarā sāasit'a. ¹⁷ Māipuru Jesua chichupuria idisidama āchi tuadepema āyá wāmērā.

¹⁸ Jesú p'āp'orode batooside chi jaore mietá pará badapa chichupuria idisima ichi ome wāi k'orea.

¹⁹ Maamina Jesupa itu wāpié pasima. Māipari jarasima:

—Tiidá wāk'ari pi ēpēerā jarase Tachi Chiparipa pi ome ne waibia oodat'a. Āchiá nepirise sāmaasá ichia pi minachia k'īra chupuriasit'a.

²⁰ Ara māine chi jaore mietá pará bada wāk'ari jōma Decápoli tuade nepiripachima Jesupa ichi ome ne waibia oodat'a. Māipuru āareairāpa k'awa k'īrisiadaé pasima.

Jesupa wērak'au jīpa beepida

Mateo 9:18-26; Luca 8:40-56

²¹ Jesú jīitea p'āp'orode senia k'īaria lao wāk'ari ēpēerā minachia ichi bimá chesidama to ik'idá.

²² Māiya bide ēpēra Jairo apatai chesima. Māi Jairo judiorā ará pedepatai tede chi minachia k'awa bi pasima. Māine Jairo Jesú k'ait'a chek'ari ichi jīru k'ait'a bedabari k'obeek'ari, ²³ nāiya chichupuria idisima:

—Mī k'au chae piuraa bīma. Pi jua ichi ři bide chese jīpa beemērā.

²⁴ Ara māine Jesú ichi ome wāsima. Ēpērarā chok'arā Jesú ome wāuta pēra p'isua nibasima. ²⁵ Māine ēpēerā t'āena wēra aba āyo k'ak'o doce oamia jita bit'a nipasima. ²⁶ Māi wērapa nearā teapatairā ichi erreara āarea teadamina jīpa beaé pasima. Chok'arā nēarā teapatairāpa ichi minachia mīapisidama maamina māicha wariara k'idade beesima. ²⁷⁻²⁸ Māine Jesú k'orea pedea p'ani ūrik'ari ēpēerā t'āena Jesú āpīte k'ait'a wāsima. Nāiya k'īrisiasima: «Ichi neet'á řipema t'ōmariipira, mī jīpa beeipi». Ara māine Jesú neet'á k'īup'ea t'ōmarisima. ²⁹ Ara māine chi oa p'oasima māinepa ichia k'awasima ichi k'ak'ua jīpa beesit'a māi oamīapa mīa bapachit'a. ³⁰ Maamina Jesupa k'awasima ichi jua chaareadepa abai jīpa beesit'a. Māipuru jīitea ak'ik'ari idisima:

—Mī neet'á ¿k'aipa t'ōmarisima?

³¹ Māine ichi ome p'irriapatairāpa jarasidama:

—¿Sāmaasá idi bīma k'aipa pi t'ōmarisit'a? Pīa unu bīma ēpēerāpa pi p'isua uru p'anit'a.

³² Māiya jarasidamina, Jesupa jōmāirāmá ak'isima ichi māiyana k'awai k'orea. ³³ Māiya bide wēra ne wap'eapa ore nibasima Jesudepa jīpa beeda k'awa bi pēra. Maapae Jesumá chek'ari ichi k'īrari bedabari k'obeek'ari jarasima:

—Mīa piarā pi t'ōmarisima.

³⁴ Māipuru Jesupa ichiá jarasima:

—K'au, piarā jīpa beeit'a řjāana pēra pi jīpa beesima. Ne k'īrisiawēa wāse. Waa māiya mīa baiwēma.

³⁵ Jesú wapida pedeamaa bide Jairo tedepa waapēarā chedak'ari ichiá jarasidama:

—Pi k'au k'īrawēasima. ¿K'āre k'orea chi Jarateaparia waa jara bīma?

³⁶ Māiya jaradada ūrisimina, Jesupa Jairoa jarasima:

—Ne wap'earāse. Sōnepa řjāase.

³⁷ Maapae Jesupa Pedro, Santiago māinepa Santiago ūpēa Juan māi Jairo tiidá atewāsima. Chi waapēarā itu wāpié pasima. ³⁸ Jairo temá cheutade Jesupa ūrisima ēpēerā ooroa jēa p'anit'a. ³⁹ Eda wāk'ari Jesupa chi jēa p'anirā jarasima:

—¿K'āre k'orea jāiya jēa p'anima? Jāi wērak'au piuwēa bīma, māipari k'ai bīma.

⁴⁰ Māipuru ēpēerāpa ichi k'orea eesidama. Maamina Jesupa jōmāirā tajatá wāpisima. Maapae ichi ome p'irriapatairā ūpea, chi wērak'au ak'ōre māinepa chi nae eda atewāsima chi wērak'au badamá. ⁴¹ Wērak'au juade jītak'ari Jesupa jarasima:

—Talitá cum. (Māi arameo pedeade jara bīma: "K'au chae, mīa piá jararuma: p'irabarise").

⁴² Ara māine chi wērak'au p'irabarik'ari p'irria beesima. Ichi doce āyo basima. Māi k'orea āareairāpa k'awa k'īrisiadaé pasima. ⁴³ Maamina Jesupa āchiá minachia jarasima mi āpia pida abai jarapidaemaapa. Māinepa jarasima wērak'aua nek'opidamērā.

Jesú Nazarede bada

Mateo 13:53-58; Luca 4:16-30

6 Māmāipa Jesú ichi p'uurudea wāsima. Ichi ome p'irriapatairā sida wāsīdama. ² Mimianak'apí ewaride Jesupa judiorā ará pedepatai tede Tachi Ak'ōre pedea jaratea beesima. Māine chok'arā ūri p'anipa k'awa k'īrisiadaé pasi pēra māiya jara tuaneesidama:

—Ichia ¿sāmāipa jāi k'īrisia k'awasima? ¿K'aipa ichiá k'īrisia teasima? ¿Sāmaasá ēpēerāpa ne p'ue oodak'apirā ichia māi p'ue ooima? ³ ¿Ichia pak'urudepa ne ook'oapariwēk'āra? ¿María warrawēk'āra? ¿Ichi ūpēarā Santiago, José, Juda māinepa Simonwēk'āra? ¿Ichi ūpēawērarā sida tachi t'āena p'aniwēk'āra?

Āchia Jesude řjāanai k'īrianaé pasima. ⁴ Māipuru Jesupa jarasima:

—Tachi Ak'ōre pari pedeparí tua awaraidepemarāpa wap'eapatama, maamina ara ichi tuadepemarāpa, chi ichi ūpēarā ara k'ait'apemarāpa māinepa chi ichi tede pemarā pida wap'eadak'ama.

⁵ Māma Jesupa ne oodak'apí p'ue ooé pasima. Abapuru chi eda k'idade be ři ichi jua birude jīpa beepik'oasima. ⁶ Ichi p'uurudepemarāpa řjāanaé pada pēra Jesupa k'awa k'īrisiawēa beesima.

Jesupa doce jiri atadairā peeda

Mateo 10:5-15; Luca 9:1-6

Jesupa p'uuru chak'e becha jaratea wāsima. ⁷ Ichia chi doce jiri atadairā āarea ará t'řsima. Āchirā jua

chaarea teasima jaore mietá áyá jeret'aadaměrá. Maa-pae p'uuru chak'e becha umeemea peesima. ⁸ Áchi wānai naena jarasima māi wāutade mi āpia pida ne ateewāpidaemaapa. Ode chik'o, neet'á yaaparí māinepa erreara sida ateewānaiwēa p'aniane asima. Tumaawa puru ateewānai p'aniane asima. ⁹ Māinepa jarasima jīrone jīpatai ateewānai p'anit'a, maamina neet'á ume ateewārāt'i. ¹⁰ Māi awara jarasima:

—Māra paritua p'uurude cheutade ēpěra tiida chi abai temá wāutapira māma p'aneet'i aba p'uurudepa wāutadea. ¹¹ Maamina āchia mārá pia chesidade adaepira māinepa māra pedea ūri k'īrianaepira, māmāipa wāt'i. Wāutade yooro jora māra jīrunepema jārap'et'at'i, Tachi Ak'ōrepa māi k'īriawēa bit'a āchiá un-upidai k'orea. ^I

¹² Ara māine chi Jesú ome p'irriapatairā wāsidama. Wāutacha ēpěerá jarapachidama āchi nemietá oopatai itu bidak'ari Tachi Ak'ōremá chedaměrá. ¹³ Māi awara minachia jaore mietá ēpěerā k'ak'uadepema áyá jerek'oasidama māinepa minachia chi k'idade be olivo taapa p'iriutade jīpa beepipachidama. ^{II}

Herodepa Jesú k'orea ūrina

Mateo 14:1-12; Luca 9:7-9

¹⁴ Herode Galilea tuadepema chi poro jūra jīparí jī bi pasima. ^{III} Māi Herodepa Jesupa ooda k'orea ūrisima. Chi eda waapēarāpa Jesú k'orea nāiya jarapachidama: «Juan chi Porochoaparí chok'ae p'irabarisima. Māipuru jōma ēpěerāpa ne p'ue oodak'apiirā p'ue oo bīma». ^{IV}

¹⁵ Waapēarāpa jarasidama Jesú Tachi Ak'ōre pari pedeaparí Eliapi. Chi waapēarāpa jarasidama: «Ichi Tachi Ak'ōre pari pedeaparí tachi chōarāenapema p'anana jīra bīpi».

¹⁶ Maamina Herodepa māiya ūrik'ari jarasima: «Māi Juanpi. Mīa ichi poro biat'upisimina, piuda chok'ae p'irabarisima».

¹⁷⁻¹⁸ Herodepa Juan peapida nāiya basima: Herodepa ara ichi ūpēa P'elipe k'ima atasima. Māi wēra Herodía apachidama. Herodepa ichi āyore atada pēra Juanpa jarapachima: «Moisepa bidade bi bīma pi ūpēa k'ima p'ue uru baiwēa bīma». ^V Māi k'orea Herodepa Juan jitapik'ari jīra nibipatai tede k'ānenapa jī nibipisima.

¹⁹ Māi awara Herodiapa Juan k'īramá basima. Ichi peapi k'īria basima maamina p'ue oowēa basima.

^I Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bīma: Mīa piarā jararuma: Tachi Ak'ōrepa itiai ewaride Sodoma, Gomorra p'uuru k'aepēra māi p'uuru atepē itiaipi. ^{II} Jesú ome p'irriapatairāpa k'idade be olivo taapa p'iridak'a pasima jīpa beepidai k'orea. Māipari māiya p'iriutade k'awapipachidama Tachi Ak'ōrepuru ēpěerā jīpa beepi bit'a. Santiago 5:14-15. ^{III} Herode. Māi Herode «Antipa» apachidama. Ichi k'orea nāma pedea bīma: Mateo 14:1-10; Luca 3:19; 9:7-9; 13:31-33; 23:6-12. Ichi ak'ōre «Herode chi Minachia k'awa Biade» apachidama. Mateo 2:1-23. ^{IV} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bīma Herodepa māiya jarasit'a. ^V 6:17-18 Levítico 18:16.

²⁰ Herodepa Juan wap'ea basima Juan ēpěra jīp'a bit'a māinepa Tachi Ak'ōre pae bit'a k'awasi pēra. Māipuru Juan ak'i bapachima, māinepa ichia jarateada ūri k'īria bapachimina k'awa k'īrisiawēa beepachima.

²¹ Jāapae Herodiapa k'awasima ichia sāmaasá Juan p'ue peapiit'a. Nāiya basima: Māi Herode t'ōna ewari paside nek'opatai waibia oopisima. Herode tedepe-marā chi chaarearā, papaká be chi chaarearā māinepa chi Galilea tuadepema chi chaarearā t'īpisima ichi ome nek'odaměrá. ²² Māiya nek'o p'anine Herodía k'au eda chek'ari jōmāirā k'īrari paerasima. Māipa Herode māinepa chi ichi ome nek'o p'anirā minachia arapaasidama. Herodepa māi āwērā piarā jarasima:

—Pīa k'īriarut'a miá idise. Ara māine mīa piá māi teaipi.

²³ Ichia piarā jarasima:

—Pīa miá idiru mīa āarea teaipi. Māinepa chi mīa uru bidepema estarik'a teaipi.

²⁴ Herodía k'au tajatá wāk'ari ichi naea nāiya idisima:

—Mīa k'āre idiima?

Māine chi naepa p'anoosima:

—Juan chi Porochoaparí poro idise.

²⁵ Chi k'au Herodemá isapea jīitea wāk'ari nāiya jarasima:

—Mīa k'īria bīma ara nāiyana pia Juan chi Porochoaparí poro miá p'arat'ude teait'a.

²⁶ Māiya idiside Herode minachia sōk'achia beesima. Maamina ichi ome nek'o p'anirā k'īrari piarā jarada pēra māi āwērapa idida p'ue teawēane aé pasima.

²⁷ Ara māine Herodepa chi jīra nibipatai tedepema chi ēpěra peaparí wāpisima Juan poro enemeeměrá. Wāk'ari, Juan poro biat'uk'ari, ²⁸ ichi poro p'arat'ude enemee'ari Herodía k'aua teasima. Maapae chi k'au-pa chi naea teasima.

²⁹ Chi Juan ome p'irriapatairāpa māi ūrisidaide Juan k'ak'ua jiride wānak'ari t'ibaride ateewāsidama.

Jesupa cinco mil p'anía nek'opida

Mateo 14:13-21; Luca 9:10-17; Juan 6:1-4

³⁰ Māiya nak'ari Jesupa peedairā ichi ome ará p'aneenak'ari, āchia oodada māinepa jarateadada ichiá nepirisidama. ³¹ Māiya p'anine ēpěerā minachia cheepirisidama. Áchi k'aripa p'anipa p'ue nek'odaé pasima. Māipuru Jesupa jarasima:

—Wātima ēpěerā newēmá māma ĩapaadai k'orea.

³² Ara māine āchi tuaba p'āp'orrode jīua ēpěerā newēmá wāsidama. ³³ Maamina ēpěerā minachia nibi-pa āchi wāuta unusidama. Māine k'awasidama k'airāt'a jāiya wāutat'a. Māipuru p'uuruchadepemarā āchi wāutamá jīte p'ira wānak'ari āchi naa pasidama. ³⁴ Jesú p'āp'orrodepa edá batoorude māi ēpěerā minachia nibi unuk'ari, sōchupuriasima, āchi oveja chi ak'iparí newēa p'aní jīra p'anana pēra. Māi k'orea āchiá ne āarea jaratea beesima.

³⁵ K'iúmaa bada përa ichi ome p'irriapatairã ichimá wãnak'ari jarasidama:

—Nãma ëpëra k'ait'a newëma. Mãi awara k'iúmaa bi-ma. ³⁶ Ëpërarã jarase mãi mĩa eudade te k'obemá mãinepa p'uuru bemá chik'o atade wãnamërá. ^I

³⁷ Maamina Jesupa jarasima:

—Märapuru nek'opit'i.

Mãine áchia jarasidama:

—¿K'äre taipa k'opidaima? ¿Pia k'ïria bik'ãra taipa jö-ma nãi ëpëerã pae p'ana atade wãnait'a? Jedek'o k'ak'o ocho mimiai bima mãi erreara jitai k'orea.

³⁸ Mãine Jesupa idisima:

—¿Tachia p'ana jömasá uru p'anima? Ak'ide wãt'i.

Ara mãine wãsidama. Ak'idak'ari jarade chesidama:

—P'ana joesoma mãinepa beta ume uru p'anima.

³⁹ Maapae Jesupa äareairã jarasima p'üajãra ïri ara áchi k'ak'awá posoa suak'abari p'aneenamërá. ⁴⁰ Ara mãine chi eda waapëarã cicienea mãinepa cicicuentá áchi k'ak'awá posoa suak'abari p'aneesidama. ⁴¹ Jesupa p'ana joesoma p'ani mãinepa beta ume p'ani ichi juade atak'ari pajãnea ak'ik'ari Tachi Ak'õrea söpia biade asima. Maapae p'ana t'oet'aak'ari ichi ome p'irriapatairã teasima jedadamërá. Beta ume p'ani sida teasima jedadamërá. ⁴² Maapae äareairã nek'odak'ari jäwaasidama. ⁴³ Chi Jesús p'irriapatairãpa p'ana mãinepa beta pichoada jirip'esidaide jabara k'ak'o doce ipirupisidama. ⁴⁴ Mãma chi nek'odaadarã cinco mil p'anasidama.

Jesú to ïri nipada

Mateo 14:22-27; Juan 6:16-21

⁴⁵ Mãiya bak'ari Jesupa ichi ome p'irriapatairã p'äp'orrode batoopisima ichi naa k'ïria lao, Bet-saidadea wãnamërá. Mãine ichi mãma beesima ëpëerã áchi tiidá peek'ayá. ⁴⁶ Jömmãirã wãpik'ari eyadea Tachi Ak'õrea it'aa chiidide wãsima. ⁴⁷ K'iúside chi Jesús ome p'irriapatairã p'äp'orrode to estarik'a p'anasi-dama. Mãine Jesús tua ichi tuaba basima. ⁴⁸ Mãmãipa unusima chi ichi ome p'irriapatairãpa áchi toyadepa minachia mĩa wii p'anit'a, chi nãu áchimá minachia p'öat'i nibi përa. Ásã parudea Jesús áchi k'ait'a senia ïri nipasima. Mãiya áchi wãyá wãru pasima. ⁴⁹⁻⁵⁰ Mãine áchia ichi to ïri cheru ununak'ari jaoreade a k'ïrisiasidama. Mãipuru minachia p'eradak'ari äareairãpa ne wap'eapa biasidama. Ara mãine Jesupa jarasima:

—¡P'erarãt'! Mipi. ¡Ne wap'earãt'!

⁵¹ Jesús p'äp'orrode batooside nãu p'öat'iwëa nibeesima. Mãipuru minachia ne wap'easidama mãinepa k'awa k'ïrisiadawëa p'aneesidama, ⁵² áchi sã chaarea p'anana përa mãinepa chi Jesupa p'ana äpia bidepa ëpëerã chok'ará nek'opida k'orea k'awadawëa p'anasi-dama.

I Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade bi bima: chik'o k'odai newë përa.

Jesupa Genesare tuade k'idade be jipa beepida

Mateo 14:34-36

⁵³ Mãiya senia k'ïria wãnak'ari, chesidama Genesare tãjüane. Mãma chi p'äp'orro jã nibisidama.

⁵⁴ P'äp'orrodepa tua batoosidaide ara mãine chi mãmapemarãpa Jesús k'awasidama. ⁵⁵ Mãi k'orea p'uuru-ruha p'ira wãsidama áchi k'idade be Jesumá atewã-namërá. Ëpëerãpa Jesús sãma bit'a ürisidaide chi k'ak'ua piawëa be ne ëpëra uapataide ichimá atewã-pachidama. ⁵⁶ Ichi wãruha ëpëerãpa k'ak'ua piawëa k'ede tajatá ëpëerã minachia nibiparimá atewãpachidama. P'uuru chak'ede, p'uuru bede mãinepa te idá k'edemá mãiya oopachidama. Áchia ichiá chupuria idisidama abapuru ichi neet'á i t'ömaripipade asidama. Jesupa itu t'ömaripida përa äarea jipa beek'oasidama.

Jua siipatai k'orea jarateada

Mateo 15:1-20

⁷ Ewariaba p'ariseorã mãinepa Moisepa bida jarateapatairã Jerusalén p'uuru-depa Jesumá chesidama. ² Mãine unusidama chi eda waapëarã Jesús ome p'irriapatairã jua siidawëa nek'o p'anit'a, mãi chöarãenapemarãpa oopachida jãra. ^{III3} (P'ariseorãpa mãinepa chi waapëarã judiorãpa jua mi äpia pida p'ue siidawëa nek'odak'ama, chi chöarãenapemarãpa jarateadada jãra. ^{III4} Mãinepa ne netopataidepa chedak'ari p'ue jua siidawëa nek'odak'ama. Mãi awara chöarãenapemarãpa jarateadada jãra ne minachia oopatama: áchi pasu, chok'o mãinepa p'arat'u cobre ooda, siipatama). ^{IV5} Mãine p'ariseorãpa mãinepa Moisepa bida jarateapatairãpa Jesua idisidama:

—¿K'äre k'orea pi ome p'irriapatairãpa tachi chöarãenapemarãpa jarateadada oodak'ama? Mãi jarateadada itu bidak'ari, áchi jua siidawëa nek'opatama.

⁶ Jesupa p'anoosima:

—Mãra ëpëerã pia jãra berã, Tachi Ak'õre pari pedeparí Isaíapa mãra k'orea nãiya bisima:

Nãi p'uuru-depemarãpa miá pia pedeapatama, maamina piarã áchi söne mine k'ïrisiadak'ama.

⁷ Áchi k'ïria miá pia pedeapatama.

Mi pedea k'aepëra ëpëra k'ïrisiat'u jarateapatama. ^V

⁸ Mãiya chi Tachi Ak'õrepa oopi bi pedea mārāpa itu bipatama, chöarãenapemarãpa jarateadadat'u tãjãnai k'orea. ^{VI}

⁹ Mãi awara Jesupa jarasima:

—Mãmámã pia bima Tachi Ak'õrepa oopi bi pedea awara bidait'a, ara machia oopatai oodai k'orea.

II Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade nãiya bi bima: Áchi itiasidama. III Chi p'aarerã jua siidai p'ani k'orea bi bima, maamina Jesús ewaride p'ariseorãpa jarapachidama äareairãpa mãiya oodai p'anit'a. Levítico 22:4-8 IV Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade bi bima: K'ida. V 7:7 Isaía 29:13. VI Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade ichiaba nãiya bi bima: Mārāpa chok'o mãinepa pasu siipatama. Mārāpa ne minachia mãi jãra oopatama.

¹⁰ Moisepa nāiya jarasima: “Pī ak’ōre māinepa pī nae wap’ea base”. ^I Nāi sida jarasima: “Abaipa ichi ak’ōre wa ichi nae k’orea k’achia pedeaipira, māi nepira parā biade adak’ari, peapidaipi”. ¹¹ Maamina mārapa jarapatama chi warrapa chi ak’ōrea wa chi naea nāiya jara-parima: “Āarea mia uru bit’a Tachi Ak’ōrea teayade ada pēra mia māra p’ue k’aripaiwēma”. ^{II}¹² Māiya jarateapatama chi warrapa chi ak’ōre māinepa chi nae k’aripa-piemaapa. ¹³ Māiya māra chōarāenapemarāpa jarateadada t̄jāa p’aninepa Tachi Ak’ōre pedea itu bi-patama. Mārapa ne minachia ara māi j̄ira oopatama.

¹⁴ Ya māicha Jesupa ēpēerā minachia nibi t’īk’ari nāiya jarasima:

—Āareairāpa mi pedea ūrit’i k’awadamērā. ¹⁵ Tachia chik’o k’odada k’orea tachi mietá p’aneenak’ama Tachi Ak’ōre k’īrari. Māipari tachi sōnepa pedea bīpa Tachi Ak’ōre k’īrari mietá biparima. ¹⁶ Chi k’īri parā bīpa j̄irak’aua ūrise. ^{III}

¹⁷ Maapae Jesupa chi ēpēerā amēek’ari tiidá wāk’ari ichi ome p’irriapatairāpa chi ichia nepirida k’orea idisidama. ¹⁸ Māine Jesupa jarasima:

—¿Māra pida māi p’ue ūrinawēk’āra? ¿Nāi k’awadawēa p’anik’āra? Chi tachia chik’o k’outapa māi tachi mietá beepik’ama, ¹⁹ tachi sōne eda wāwēa bi pēra. Māipari bide wāk’ari tajatá amaaparima.

Māiya jara bidepa Jesupa k’awapisima ne āarea k’odai pia bit’a. ²⁰ Maapae jarasima:

—Chi ēpēra sōnepa k’īrisia che bīpa māi ēpēra mietá beepiparima Tachi Ak’ōre k’īrari. ²¹⁻²² Nāi āarea ēpēra sōnepa cheparima: k’īrisia mietá, nemietá awarai ome oo bai, nechiai, mīa peai, k’ima awarai ome k’āii, āarea uru ba k’īria bai, ne k’achia oo bai, ēpēra sea, tachi k’ak’uapa nemietá minachia oo k’īria bit’a ooi, abaipa uru bi k’orea piawēa k’īrisiai, abai k’orea sea jarai, abai k’aepēra atepe pia bi j̄ira k’īrisiai māinepa atua bi j̄ira bai. ²³ Māi nemietá āarea tachi sōnepa che bīpa ēpēra Tachi Ak’ōre k’īrari mietá beepiparima.

Jesupa wērak’au jīpa beepida

Mateo 15:21-28

²⁴ Jesú māmāipa Tiro tuadea wāk’ari ēpēra tede beesima. ^{IV} Ichi sāma bit’a mi āpia pida abaia k’awapi k’īriawēa basima. Maamina k’awasidama. ²⁵ Māi tuade wēra basima. Ichi k’au jaore mietá parā basima. Māi wērapa Jesú k’orea ūrside ichi bimá wāk’ari ichi j̄iru k’ait’a s̄iraporode k’obeesima. ²⁶ Māine chichupuria idisima Jesupa jaore mietá ichi k’au k’ak’uadepema āyá jeret’aamērā. Maamina chi wēra judio wērawē pasima. ^V Māawēa Sirop’enicidepema pasima. ²⁷ Jesupa ichiá jarasima:

I 7:10 Éxodo 20:12; 21:17. II Mīa uru bit’a Tachi Ak’ōrea teayade ada. Griego pedeade nāiya bi bima: Nāi Corban. III Griego pedeade chi eda waapēarā k’art’ade māi versículo newēma. IV Tiro. Griego pedeade chi eda waapēarā k’art’ade māi awara bi bima:

—Warrarā itu naa k’opise. Pia biwēma warrarāpa nek’omaa p’anit’a ēemarik’ari usarā p’eut’aa teait’a.

²⁸ Māine wērapa p’anoosima:

—Pia jara bit’a piarāpi, mi Chipari, maamina warrarāpa chik’o jurruchoa pida usapa nek’opatai ek’ari k’opatama.

²⁹ Māi ūrik’ari Jesupa jarasima:

—Pia māiya pia p’anoona pēra ne k’īrisiawēa tiidá wāse. Pī k’au k’ak’uade bada jaore mietá āyá wāsima.

³⁰ Ichi tiidá cheside ichi k’au k’idade ne k’īrisiawēa bit’a unusima. Chi jaore mietá piarā āyá wāsima.

Jesupa ēpēra k’īri k’ii bi jīpa beepida

Mateo 15:29-31

³¹ Jesú Tiro tuade bada j̄itea wāsima. Sidón tuade wāk’ari Decápoli lawari p’asak’ari, maapae Galilea senia anea wāsima. ³² Māma ēpēerāpa k’īri k’ii bit’a Jesumá ateewāsídama. Māi ēpēra ichiaba k’īrame t’urrá basima. Āchia Jesua chichupuria idisidama ichi jua māi ēpēra īri bik’ari jīpa beepimērā. ³³ Ara māine Jesupa chi ēpēerā minachia nibi māi awara ateewāsima, māi ichi ome tuaba bayá. Maapae ichi jua jimini chi ēpēra k’īri uriade berajuk’ari, ara ichi juadepa ichi iduba j̄itak’ari, chi ēpēra k’īrame t’ōmarisima. ³⁴ Maapae pajānea ak’ik’ari ibia f̄apaak’ari arameo pedeade jarasima: «¡Ep’atá!» Māi pedea jara k’īria bima «Ewase». ³⁵ Ara māine ichi k’īri ewak’ari, pia ūri beesima. Ichi k’īrame jīpa beeda pēra pia pedea beesima.

³⁶ Jesupa āchiá jarasima māi k’orea mi āpia pida abaia jarapidaemaapa. Ichia māiya jara bapachimina, māi wariara nepiripachidama. ³⁷ Chi arí p’anirāpa minachia k’awa k’īrisiadawēa p’aneesidama. Nāiya jarasidama: «Jesupa ne āarea pia oo bima. ¡Chi k’īri k’ii be ūriparima māinepa chi k’īrame t’urrá be pedeaiparima!» ^{VI}

Jesupa k’īmari mil p’ania nek’opida

Mateo 15:32-39

8 Māi ewaride māicha ēpēerā minachia Jesumá chesidama. Āchi nek’odai newē pēra, Jesupa ichi ome p’irriapatairā t’īk’ari jarasima:

² —Mīa nāi ēpēerā sōchupuria unu bima. Ewari k’ak’o ūpea pa bima mi ome p’anit’a. Āchia nek’odai k’orea uru p’anana jōsima. ³ Mīa āchi nek’odawēa āchi tiidá peek’aipira, ode wāutade jarra jai j̄itadaiipi, chi eda waapēarā chi t’im̄ipa che p’ani pēra.

⁴ Chi ichi ome p’irriapatairāpa idisidama:

—Nāma ēpēerā newēmá ¿sāma jāi ēpēerā pae nek’opidai k’orea atadaima?

⁵ Māine Jesupa idisima:

—¿Mārapa p’ana jōmasá uru p’anima?

Māinepa Sidón. V Judio wērawē. Griego pedeade nāiya bi bima: Griego. VI 7:37 Isaia 35:5-6.

Āchia p'anoosidama:

—Siete.

⁶ Māine Jesupa ĕpĕerā jeeda suak'abari beepik'oasi-ma. Māi p'ana siete ichi juade atak'ari Tachi Ak'orea sōpia biade asima. Maapae p'ana t'bet'aak'ari ichi ome p'irriapatairā teasima jedadamērā. Ara māiŷa oosidama. ⁷ Māinepa beta chae wariwĕa uru p'anasidama. Jesupa māi k'orea Tachi Ak'orea sōpia biade ak'ari chi ichi ome p'irriapatairā teasima jedadamērā. ⁸ Chi ĕpĕerāpa k'odak'ari jāwaak'oasidama. Chi pichoada jirip'esidaide jabara nepalā k'ak'o siete ipirusidama. ⁹ Chi māi nek'odada k'īmari mil p'anasidama. Maapae Jesupa chi ĕpĕerā peek'ak'ari, ¹⁰ ara māine ichi, chi ichi ome p'irriapatairā paara p'āp'orode batoodak'ari Dalmanuta tuadea wāsida.

P'ariseorāpa Jesua ĕpĕerāpa ne p'ue oodak'apí oopade a ididada

Mateo 16:1-4; Luca 12:54-56

¹¹ Māi ewaride p'ariseorā chedak'ari Jesú ome k'īruu pedea p'anasidama. Āchia k'awa k'īria p'anasidama ichi piarā pajānĕpa che bi k'awadayā. Māipuru āchia Jesua idisidama ĕpĕerāpa ne p'ue oodak'apí oomērā.

¹² Jesú ibia řapaak'ari jarasima:

—Māra idiapaepemārā ĕpĕerāpa řk'āre k'orea ĕpĕerāpa ne p'ue oodak'apí unu k'īria p'anima, mi Tachi Ak'orenĕpa cherut'a k'awadayā? Mia piarā jararuma: mia ĕpĕerāpa ne p'ue oodak'apí ooiwĕma.

¹³ Māiŷa jarak'ari p'ariseorā ameesima. Jesú ichi ome p'irriapatairā paara p'āp'orode batoodak'ari senia k'īria lao wāsida.

P'ariseorā p'ana ooropiparí

Mateo 16:5-12

¹⁴ Māi wāutade chi Jesú ome p'irriapatairāpa p'ana atewānai k'īrisia atua p'anasidama. Māi p'āp'orode p'ana abapuru uru p'anasidama. ¹⁵ Māine Jesupa jarasima:

—Jīrak'aua p'anat'i chi p'ana ooropiparí p'ariseorāné ome māinepa chi Herodedé ome.

¹⁶ Jesú ome p'irriapatairāpa ara āstu pedea para beesima:

—Ichia māiŷa jarasima tachia p'ana enemeenaé pada pĕra.

¹⁷ Jesupa māi k'awaside jarasima:

—řk'āre k'orea p'ana newĕane a p'anima? řMia ooda mārapa unusidamina wapida k'awadawĕk'āra? řWapida atua p'anik'āra mi k'ait'a? ¹⁸ řMāra tau uru p'animi-na ununak'ama? řK'īri uru p'animina ŷrinak'ama? Mia ooda řk'īrisia atuasidak'āra? ¹⁹ Mia chi p'ana joesoma bidepa ĕpĕerā joesoma mil p'anĕa nek'opiside řjabara k'ak'o řomasā mārapa chi pichoada jirip'esidama?

Āchia p'anoosidama:

—Doce.

²⁰ Jesupa jarasima:

—Māinepa mia p'ana siete p'anĕpa mia ĕpĕerā mil k'īmari p'anĕa nek'opiside řjabara nepalā řomasā chi pichoada jirip'esidama?

Āchia p'anoosidama:

—Siete.

²¹ Maapae Jesupa āchiā idisima:

—řK'āre k'orea mārapa waidi ŷrinawĕa p'anima?

Jesupa ĕpĕera tau p'ario bi jipada

²² Betsaida p'uurude chesidaide waapĕarāpa ĕpĕera tau p'ario bi Jesumā atewānak'ari chichupuria idisidama t'ōmarik'ari ya jipamērā. ²³ Jesupa māi tau p'ario bi juade jita'ari p'uuru awara atewāsima. Maapae chi ĕpĕera taude iduk'ari, ichi jua řri bik'ari nāiŷa idisima:

—řNe p'ue unu bik'āra?

²⁴ Māine chi ĕpĕerapa ak'ik'ari jarasima:

—Mia ĕpĕerā unu bima maamina pak'uru řra wā p'anit'a unu bima.

²⁵ Jesupa māicha ichi jua chi ĕpĕera tau řri bisima. Māine chi ĕpĕerapa minachia unu beesima ichi tau jipada pĕra. Ne āarea jĕrat'ū unu beesima. ²⁶ Jesupa ichiā nāiŷa jarasima:

—Tiidā wārunĕ p'uurude eda wāřase, māinepa mia ooda mi āpia pida abaia jararāse. ^I

Pedropa Jesú k'orea jarada

Mateo 16:13-20; Luca 9:18-21

²⁷ Māiŷa bak'ari Jesú chi ichi ome p'irriapatairā ome Cesarea-P'ilipo tuade chi p'uuru chak'e becha p'irriade wāsida. Ode wāutade Jesupa chi ichi ome p'irriapatairā idisima:

—ĕpĕerāpa mi řk'aiyade a p'anima?

²⁸ Āchia p'anoosidama:

—Chi eda waapĕarāpa jara p'anima pi Juan chi Porochopari pi. Chi eda waapĕarāpa jara p'anima pi Eliapi. Chi eda waapĕarāpa jara p'anima pi Tachi Ak'ore pari pedeparipi.

²⁹ Māine Jesupa idisima:

—Maamina mārapa mi řk'ai k'īrisia p'anima?

Pedropa p'anoosima:

—Pi Tachi Ak'orepa Tachi K'aripaparí teai jaradapi. ^{II}

³⁰ Jesupa ichi k'orea mi āpia pida abaia jararāpadade asima.

^I Mia ooda mi āpia pida abaia jararāse. Griego pedeade chi eda waapĕarā k'art'ade māi newĕma. ^{II} Tachi Ak'orepa Tachi K'aripaparí teai jarada. Māi griego pedeade Cristo bi bima. Cristo t'īwĕma. Jara bima «Tachi Ak'orepa Tachi K'aripaparí teai jarada» wa «Tachi Ak'orepa Tachi Chipari bida». Arameo pedeade Mesías jarapatama.

Jesupa ichi piui bit'a jarada

Mateo 16:21-28; Luca 9:22-27

³¹ Māiŷa bak'ari Jesupa chi ichi ome p'irriapatairā nāiŷa jaratea beepachima ichi minachia mīa bai bi k'orea:

—P'uurudepema minachia k'awa berāpa, p'aarerā chi mairā chaarearāpa māinepa Moisepa bida jarateapatairā pida mi itu bidak'ari peapidaipi. Maamina mi ewari ŷpeaide chok'ae p'irabariipi.

³² Jesupa māi āarea jarak'ari, Pedropa ichi awara ateewāk'ari itiasima. ³³ Maamina Jesupa chi ichi ome p'irriapatairāmā jītea ak'irude Pedroa nāiŷa itiasima: «Tiore, mi omepepa āyā wāse. Pia Tachi Ak'ōre jīra k'īrisiawēa bima. Māipari ēpēra jīra k'īrisia bima».

³⁴ Jesupa chi ichi ome p'irriapatairā māinepa chi ēpēerā minachia nibi t'īk'oak'ari jarasima:

«Abaipa mi ome wā k'īria bipira, ichia oo k'īria bit'a itu bik'ari minachia mīai k'orea bai bima. Maapae mi ome wāi bima. ¹³⁵ Abai pida nāi ijūane pia bai k'orea jiri baipira, māi atuaipi. Maamina abai pida mi k'orea piupira wa chi pedea pia jara bi k'orea piupira, Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae baiipi. ³⁶ Ēpēra nāi ijūane ne āarea uru bide piupira, ŷichia uru bipa k'ari-paik'āra? ³⁷ ŷjōmasā teai bima, ichi piuemaapa?

³⁸ Abaipa nāi ijūane nemietā oo be t'āena mi māinepa mi pedea atua biade aipira, mi, chi Ēpēra Warra jua chaarea parā bi cherude māi ēpēra atua biade aipi. Māi ewaride mi Ak'ōre jua chaarea bidepa cheipi, chi ichia it'aripa peadairā pia berā paara».

9 Māinepa Jesupa jarasima:

—Mia piarā jararuma: chi eda waapēarā nāma p'ani piudai naena ununaipi Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bait'a, ichi jua chaareadepa. **II**

Jesú k'īra awara unupida

Mateo 17:1-13; Luca 9:28-36

² Ewari k'ak'o sei pak'ari Jesupa Pedro, Santiago māinepa Juan āchi tuaba eya it'i bimā ateewāsima. Māma āchi k'īrari Jesú k'īra awara unupisima. ³ Ichi neet'á t'ot'oa achiterrea beesima. Nāi ijūane abai pida ichi neet'á t'ōrune, māiŷa t'ot'oa achiterrea p'ue beepik'ama. ⁴ Māine Elía māinepa Moisepa āchiá unupidak'ari, Jesú ome pedeamaa p'aneesidama. ⁵ Māi k'orea Pedropa Jesua jarasima:

—Jarateaparí, pia bima tai nāma p'anit'a. Taipa te chak'e ŷpea oodaima; aba pi pae, aba Moisé pae māinepa aba Elía pae.

I Minachia mīai k'orea bai bima. Griego pedeade nāiŷa bi bima: Ichi k'urusu uai bima. II Ununaipi Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bait'a. Māi pia k'awadawēa p'anima k'āre ununait'a. Chi eda waapēarāmā jara k'īria bima Jesú chok'ae p'irabariit'a, ichi pajānea wāit'a wa Tachi Ak'ōre Jaore cheit'a.

⁶ Pedropa k'āre jarai k'awaé pasima, āchi āarea p'era p'anasidaidepa. ⁷ Māiŷa bide jīrapa āchi āarea t'ausima. Māi jīranepa nāi pedea jīk'ua ŷrisidama: «Nāi mi Warrapi. Ichi mia minachia k'īria bima. Ichia jara bit'a ŷrit'í».

⁸ Ara māine āchik'á ak'isidaide waa waapēarā ununaé pasima. Aba Jesut'u basima.

⁹ Maapae eyadepa edá chesidaide Jesupa āchiá chi eyade ununaanat'a mi āpia pida abaia jararāpadade asima aba chi Ēpēra Warra chok'ae p'irabarirudea. ¹⁰ Māi jarada pada mēra uru p'aneesidama. Maamina, āchi tuaba māi «chok'ae p'irabariyade» a bada k'orea pedeapachidama. ¹¹ Maapae Jesua idisidama:

—Māiyara Moisepa bida jarateapatairāpa ŷk'āre k'orea Elía naa chei biade apatama?

¹² Jesupa p'anoosima:

—Piarā Elía naa chei bima nejōma pia bii k'orea. **III** Maamina ŷk'āre k'orea Tachi Ak'ōre pedeade bi bima chi Ēpēra Warra minachia mīai bak'ari ēpēerāpa ichi itu bidait'a? ¹³ Mia mārā jararuma: Elía piarā chesima. **IV** Maamina Tachi Ak'ōre pedeade bi bi jīra ēpēerāpa oo k'īria p'anana ichi ome oosidama.

Jesupa warra jaore mietá uru bi jipada

Mateo 17:14-21; Luca 9:37-43

¹⁴ Jesú, Pedro, Santiago māinepa Juan chi eda waapēarā Jesú ome p'irriapatairā p'animá chedak'ari, ēpēerā minachia nibit'a unusidama. Chi eda waapēarā Moisepa bida jarateapatairā āchi ome k'īruu pedea tuanasidama. ¹⁵ Jesú unusidaide āareairāpa minachia k'awa k'īrisiadaé pasima. Ara māine ichimá p'irasisidama pia pededai k'orea. ¹⁶ Jesupa āchiá idisidama:

—ŷk'āre k'orea k'īruu pedea p'anima?

¹⁷ Māi chi minachia nibidepema abaipa p'anoosima:

—Jarateaparí, mi warra enemeesima pia jipa beepimērā. Ichi jaore mietá uru bima. Māi jaore mietapa ichi k'īrame t'urrá uru bima. ¹⁸ Chi jaore mietapa jitarucha jeeda bat'a peeparima, ik'ok'op'ea beepiparima, chi k'ida k'osterrea māinepa k'ak'ua ŷbia beepiparima. Mia pi ome p'irriapatairā jarasima jāi jaore mietá āyā jeret'aadamērā. Maamina p'uedaé pasima.

¹⁹ Jesupa jarasima:

—jĒpēerā ijāanak'apīrā! ŷWaa sāma māra ome baima? ŷWaa sāma māra ome choaima? Chi warra nāmā enemeet'í.

²⁰ Ara māine chi warra Jesumá ateewāsidadama. Chi jaore mietapa Jesú unurune chi warra k'ak'ua orepi'ari, māi jeeda baek'ari māinepa it'aedea k'ok'op'ea beesima. ²¹ Jesupa chi ak'ōrea idisidama:

—ŷEwari jōmasā pa bima ichi jāiŷa bit'a?

Chi ak'ōrepa p'anoosima:

III 9:12 Malak'ia 3:1; 4:5-6. **IV 9:13** Mateo 11:14; 17:11-12; Marco 6:14-29; Luca 1:16-17.

—Ichi ãpia basiedapema jáiya bima. ²² Bari k'ak'o minachia ichi t'ipide baepiparima mãinepa toeda baepiparima ichi peai k'orea. Tai k'ira chupuriase. P'ue k'aripai bipira, k'aripase.

²³ Mãine Jesupa jarasima:

—Pia ¿sãmaasá "mia p'ueima" a bima? Chi ijãa bipa ne ãarea p'ue bima.

²⁴ Ara mãine chi ak'õrepa jik'ua jarasima:

—Mia ijãa bima maamina k'aripase mia pia ijãai k'orea.

²⁵ Jesupa epẽerã arã minachia cheuta ununa pẽra chi jaore mietã nãiya itiasima:

—K'iri k'iipiparí mãinepa k'irame t'urraapiparí jaore mietã, mia piã jararuma: nãi warra k'ak'uadepema ãyã wãse. Waa ichi k'ak'uade eda wãrãse.

²⁶ Ara mãine chi jaore mietã biak'ari chi warra mãicha ibia wiwirriapisima. Maapae ichi k'ak'uadepema wãsimina, chi warra wapida piuda jira beesima. Mãipuru chi arí p'anirãpa jara tuaneesidama:

—Ai, jãi warra k'irawẽasima!

²⁷ Maamina Jesupa ichi juade jítak'ari p'irabaripisima. Mãine chi warra bai nibeesima. ²⁸ Jesús tiidã wãk'ari chi ichi ome p'irriapatairãpa ãchi tuaba idisidama:

—¿K'ãre k'orea taipa jãi jaore mietã p'ue ãyã jeret'aadaé pasima?

²⁹ Jesupa p'anoosima:

—Tachi Ak'õrea it'aa chiididai p'anima mãinepa Tachi Ak'õrene k'irisiadayã nek'odak'apí ewari oodai p'anima, nakii jaore mietã ãyã jeret'aadaí k'orea. ^I

Jesupa ichi peadai k'orea jarada

Mateo 17:22-23; Luca 9:44-45

³⁰ Mãmãipa Galilea tuade p'irria wãsidama. Maamina Jesupa sãma p'anit'a mi ãpia pida abaiã k'awapii k'irawẽa basima, ³¹ chi ichi ome p'irriapatairã jaratea bada pẽra. Mãine ãchiã jarasima: «Mí, chi Epẽra Warra abaiã jítapik'ari, epẽerã teaipí. Æchia mí peadaipí, maamina ewari ùpeaide mí chok'ae p'irbariipi».

³² Maamina ãchia mãi k'awa ùrinaé pasima, mãinepa mãi k'orea ichiã ididai wap'ea p'anasidama.

¿K'ai chi atepe bima?

Mateo 10:42; 18:1-9; Luca 9:46-50; 17:1-2

³³ Maapae Capernaum p'uurude padak'ari, tiida p'aneenak'ari Jesupa idisima:

—¿K'ãre ode pedea nipasidama?

³⁴ Æchi k'itup'lea p'aneesidama piarã k'iruu pedea chedada pẽra. Ara ãstu k'iruu pedea p'anasidama k'ai chi atepe bit'a k'awadai k'orea. ³⁵ Maapae Jesús suak'abari beek'ari chi doce p'aní t'ik'ari jarasima:

^I Mãinepa Tachi Ak'õrene k'irisiadayã nek'odak'apí ewari oodai p'anima. Griego pedeade chi eda waapẽarã k'art'ade mãi newẽma.

—Abaipa chi atepe ba k'irria bipira, jõmãirã k'aepẽra k'aepẽ bai bima. Chi waapẽarã pae pari mimiaparí bai bima.

³⁶ Maapae warra chak'e jítak'ari ãchi esa bai nibisima. Orek'ari jarasima:

³⁷ —Chi mine ijãa bidepa warrarã pia pedea bipa, miã pida pia pedea bima. Chi miã pia pedearupa abapuru miã pia pedewẽma, mãipari chi mí Peedã pida pia pedea bima.

³⁸ Mãine Juanpa Jesua jarasima:

—Jarateaparí, taipa unusidama epẽrapa pí t'ĩnepa jaore mietã ãyã jeret'aa bit'a. Maamina ichi tachi ome niwẽ pẽra taipa jarasidama waa mãiya oopiemaapa.

³⁹ Mãine Jesupa jarasima:

—Mãiya oorãt'i. Chi mí t'ĩnepa epẽerãpa ne p'ue oodak'apí oo bipa mí k'orea p'ue piawẽa pedewẽma.

⁴⁰ Chi tachi nek'irramaawẽ, mãi tachi lawari bima.

⁴¹ Mia piarã jararuma: mãra mõré pẽra abaiã mãrã pania teaipira, Tachi Ak'õrepa piarã mãi epẽrã nepia teaipí.

⁴² »Abaipa chi ãpia k'ede mine ijãa p'aní nemietaade baepiipira, Tachi Ak'õrepa mãi epẽra minachia itiaipí. Mãi minachia ibia itiai pẽra piiparã bima mãi epẽra obiride k'uruma jĩnak'ari p'usade edã t'aa peedait'a.

⁴³⁻⁴⁴ Pí juapa piã nemietã oopisira, mãi biat'ut'aase nemietã ooemaapa. Piiparã bima jua mosã ewaricha Tachi Ak'õre ome bait'a, mãi tachi jua ume uru bí ome t'ipi tau urua nibi k'iik'amã wãi k'aepẽra. ^{II45-46} Ara mãi jira pí jirupa piã nemietã oopisira, mãi biat'ut'aase, nemietã ooemaapa. Piiparã bima sãta bak'ea ewaricha Tachi Ak'õre ome bait'a, mãi tachi jiru ume uru bí ome t'ipi tau urua nibideã bat'a peei k'aepẽra. ^{III47} Mãinepa pí taupa piã nemietã oopisira, mãi noet'aase nemietã ooemaapa. Piiparã bima ewaricha Tachi Ak'õre ome tau berrea bait'a, tau ume uru bí ome t'ipi tau uruadeã bat'a peei k'aepẽra. ⁴⁸ Mãma k'í piudak'ama mãinepa chi t'ipi tau sida k'iik'ama. ^{IV}

⁴⁹ Tachi minachia mãi p'aninepa Tachi Ak'õre pae pia p'ananaipí, t'ã ne k'iurude p'iripari jira. ^{V50} T'ã pia bima maamina k'iyaaawẽa beesira ¿sãmaasã mãicha k'iyaa beeima? Mãipuru Tachi Ak'õre pae pia p'anat'i. ^{VI} Mãinepa ara machi epẽerã paara sõpia p'anat'i.

Jesupa wẽra amaapatai k'orea jarada

Mateo 19:1-12; Luca 16:18

10 Maapae Jesús Capernaum p'uurudepa Judea tuadeã wãsima Jordán to k'aria. Epẽerã minachia

^{II} Griego pedeade chi eda waapẽarã k'art'ade ichiaba nãiya bí bima: Mãma k'í piudak'ama mãinepa chi t'ipi urua nibi sida k'iik'ama.

^{III} Griego pedeade chi eda waapẽarã k'art'ade mãinepa nãiya bí bima: Mãma k'í piudak'ama mãinepa chi t'ipi tau k'iik'ama. ^{IV 9:48} Isaia 66:24. ^V Mãi versículo t'aju bima. Griego pedeade nãiya bí bima: Æarea t'ipi taudẽpa t'ã atak'ari k'iyaa'oaipí. ^{VI} Mãipuru Tachi Ak'õre pae pia p'anat'i. Mãi griego pedeade t'aju bima. Nãiya bí bima: T'ã uru p'anat'i machi t'ãena.

nibi māicha ichimá cheepirisidaide ichia oopari jīra āchiá jaratea beesima. ² Māiya bide chi eda waapēarā p'ariseorā chesidama. Ichiá piawēa pedeapidai k'orea nāiya idisidama:

—¿Imik'irapa chi k'ima amaai pia bik'āra?

³ Jesupa p'anoosima:

—¿Moisepa k'āre bisima?

⁴ P'ariseorāpa p'anoosidama:

—Moisepa māi itu bipisima. Chi imik'irapa chi wēra amaai k'orea k'art'a bik'ari maapae wērá teak'ari, māi amaai bima. ^I

⁵ Māine Jesupa jarasima:

—Moisepa māi pedea bisima māra k'ūriwēa p'aniēra.

⁶ Maamina jua chiwieda Tachi Ak'ōrepa imik'ira māinepa wēra oosima. ^{II} Māipuru imik'irapa chi ak'ōre māinepa chi nae amee'ari ichi k'ima ome ará beepi. ⁸ Māiya k'ak'ua aba bi jīra p'ananaipi. ^{III} Āchi ume p'aniwēma, māipari aba bi jīra p'anima. ⁹ Māipuru Tachi Ak'ōrepa chi ará bidat'a abai pida amaai pia biwēma.

¹⁰ Tiidá wānak'ari chi Jesú ome p'irriapatairāpa ichiá māi k'orea idisidama. ¹¹ Māine Jesupa p'anoosima:

—Imik'ira abaipa ichi k'ima awarai ome k'āiwēa bit'a amaak'ari, maapae wēra awarai ataipira, māi imik'irapa nemietá oo bima māi k'aadeapema wēra ome.

¹² Māinepa wērapa ichi k'ima amaak'ari awarai imik'ira ataipira, māi wērapa nemietá oo bima.

Jesupa warrarā pia pedeada

Mateo 19:13-15; Luca 18:15-17

¹³ Māine ēpēerāpa warrarā Jesumá enemeesidama ichi jua ĩri bik'ari pia pedeamērā. Maamina chi Jesú ome p'irriapatairāpa chi warrarā enemeedaadarā itiasidama. ¹⁴ Jesupa māi k'awaside, k'īruuk'ari nāiya jarasima:

—Warrarā mimá itu chepit'i, āchi chi Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bi jīra p'anī pēra. ¹⁵ Mia piarā jararuma: warra chak'e ichi ak'ōre k'aade wāpari jīra abai pida Tachi Ak'ōre k'aade wāepira, māi ēpēra Tachi Ak'ōre juade baiwēma ichidirā paara.

¹⁶ Maapae chi warrarā ichi juadepa orek'oak'ari ichi jua āchi ĩri bik'oak'ari ya pia pedeasima.

K'ūtá errearadepa ibia bi Jesú ome pedeada

Mateo 19:16-30; Luca 18:18-30

¹⁷ Jesú māmāipa wārune ēpēra ichimá p'ira chesima.

Māi ēpēra Jesú k'īrari sīraporode k'obeek'ari idisima:

—Pia Jarateaparí, ¿mia k'āre ooi bima Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae bai k'orea?

¹⁸ Jesupa p'anoosima:

—¿K'āre k'orea mi pia biade a bima? Aba pida pia biwēma; abapuru Tachi Ak'ōret'u pia biipi. ¹⁹ Pia k'awa bima Tachi Ak'ōrepa oopi bi pedea. Nāiya jara bima: ēpēra pearāse, wēra awarai ome k'āirāse, nechiarāse, sea jararāse chīra k'orea, searāse, pi ak'ōre pi nae ome wap'ea base.

²⁰ Māine ēpērapa jarasima:

—Jarateaparí, k'ūtāenapema mia māi āarea oo bima.

²¹ Māine Jesupa k'īria bidepa ichi ak'ik'ari jarasima:

—Ne abawēa bima. Pia uru bi āarea netode wāk'ari erreara chi nenea k'edea tease. Māiya nepia pajāne uru baiipi. Maapae mi ome p'irriade chese. ^{IV} ²² Māi ūrik'ari sōk'achia beek'ari, k'īra piawēa wāsima, neet'á minachia uru basidepa. ²³ Māine Jesupa p'irrabari ak'ik'ari chi ichi ome p'irriapatairā jarasima:

—Piarā chi t'aju bima ēpēra errearadepa ibia bi Tachi Ak'ōre juade bai k'orea, ichidirā paara.

²⁴ Chi ichi ome p'irriapatairāpa k'awa k'īrisiadaé pasima. ^V Maamina Jesupa māicha jarasima:

—Warrarā, chi t'aju bima ēpēra errearadepa ibia bi Tachi Ak'ōre juade bai k'orea, ichidirā paara.

²⁵ T'ajuwēa bima camello akuja ātaude eda wāit'a, māi chi ēpēra errearadepa ibia bi Tachi Ak'ōre juade bai k'aepēra.

²⁶ Chi ichi ome p'irriapatairāpa aba māicha k'awa k'īrisiadaé pasima. Māine ara āchi paara pedeapachidama:

—Māiyara Tachi Ak'ōrepa ¿k'ait'a k'aripaima?

²⁷ Jesupa āchi pia ak'ik'ari jarasima:

—Ēpērapa māi p'ue ook'ama maamina Tachi Ak'ōremá ne chi t'aju bi newēma.

²⁸ Māine Pedropa Jesua jarasima:

—Taipa ne āarea ameesidama pi ome wānai k'orea.

²⁹ Jesupa jarasima:

—Mia piarā jararuma: mi k'orea māinepa chi pedea pia k'orea abaipa ichi te, ūpēarā, ūpēawērarā, nae, ak'ōre, warrarā māinepa ijūa ameeipira, ³⁰ ichia ameena k'aepēra nāi ewaride cien ataiipi: te, ūpēarā, ūpēawēra, nae, warrarā māinepa ijūa. Ēpērarāpa ichi piawēa oodai k'orea ēp'ēnaipi maamina chi k'aadepe-ma ewaride Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae baiipi.

³¹ Māiya minachia chi naa p'anī k'aadea p'ananaipi, māinepa chi k'aadea p'anī naa p'ananaipi.

Jesupa ichi piui māicha jarada

Mateo 20:17-19; Luca 18:31-34

³² Jerusalenea wāsidaide Jesú naa wāsima. Māma wāuta k'orea chi ichi ome p'irriapatairāpa k'awa k'īrisi-adawēa p'anasidama māinepa chi k'aadea wāutarā ne wap'ea p'anasidama. Māiya p'anine Jesupa māicha chi

IV Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade ichiaba nāiya bi bima: Pichi k'urusu jitase. V K'awa k'īrisiadaé pasima. Chi Jesú ome p'irriapatairāpa k'īrisia p'anasima Tachi Ak'ōrepa chi errearadepa ibia berā atepē pia p'aneepisit'a.

doce p'ani awara ateewāk'ari, ichi māiyai bi k'orea jarasima:

³³ —Ūrit'í, tachi Jerusalenea wāutama. Jāma abaipa mi, chi Ēpēra Warra jitapik'ari, p'aarerā chi māirā chaarearā juade māinepa Moisepa bida jarateapatairā juade biipi. Āchia mi piui biade a jaradak'ari ju-diorāwēa teadaipi. ³⁴ Māirāpa mi oo uru p'ananak'ari, taba idudak'ari, soapa p'edak'ari peadaipi. Maamina ewari ūpeaide mi chok'ae p'irabariipi.

Zebedeo warrarāpa ididada

Mateo 20:20-28

³⁵ Zebedeo warrarā Santiago māinepa Juan Jesumá chedak'ari jarasidama:

—Jarateaparí, taipa k'īria p'anima chi taipa idiutat'a pia taiyá teait'a.

³⁶ Jesupa idisima:

—¿K'āre k'īria p'anima mia māra pae ooit'a?

³⁷ Āchia p'anoosidama:

—Pi jōmāirā chipari beerude tai pichi ome itu suak'abari beepise, aba pi juaraari aba pi juawieri. ^I

³⁸ Māine Jesupa āchiá jarasima:

—Mārapa atua p'anima k'āre idi p'anit'a. Mi minachia mīaiipi. ¿Māra sida piarā māi jīra mīanai k'orea p'anik'āra? ¿Mi minachia mīarune porochoauta jīra ara māiya māra p'ue porochoapidai p'anik'āra? ^{II}

³⁹ Āchia p'anoosidama:

—Ājā, māiya p'ue p'anima.

Māine Jesupa jarasima:

—Mārapa chi pasu mia to bit'a todaipi māinepa mi minachia mīapidayá porochoadai jīra māra ara māiya ichiaba porochoadaipi. ^{III}⁴⁰ Maamina mi juaraari wa mi juawieri suak'abari p'aneenait'a mia māiya p'ue jaraiwēma. Tachi Ak'ōrepuru māiya jaraipi chi ichia bi-da pae.

⁴¹ Māine chi waapēarā diez p'anipa Santiago māinepa Juanpa idi p'anit'a ūrisidaide, āchi ome k'īru-usidama. ⁴² Māine Jesupa āchi t'īk'oak'ari jarasima:

—Mārapa k'awa p'anima chi nāi jīūanepema minachia k'awa p'anirāpa jua chaareadepa āchi ēpēerā āchi juade ua p'anit'a minachia chok'apatama. Māiya oopatama chi waapēarāpa āchi chi atepē p'aniane a k'īrisiadamērā. ⁴³ Maamina māra māiya p'ananaiwēa p'anima. Māranepema chi atepē ba k'īria bipira chi waapēarā pae pari mimiaparí jīra bai bima. ⁴⁴ Chi atepē ba k'īria bit'a jōmāirā k'aepēra chi chipari pae pari mimiaparí jīra bai bima. ⁴⁵ Māipuru mi, chi Ēpēra Warra chewēa bima ēpēerā chi mi pae pari mimiapatairā padamērā. Māipari mi che bima ēpēerā pae pari mimi-

^I Jōmāirā chipari beerude. Griego pedeade nāiya bi bima: Pichidirā pichi juade pia ua beerude. ^{II} Griego pedeade nāiya bi bima: ¿Māra mi porochoadai jīra porochoadaik'āra? ¿Mia ne toi bi māra pida p'ue todaik'āra? ^{III} Jesupa jarada jīra piarā māiyasima. Hecho 12:1-3; Apocalipsi 1:9.

aparí bai k'orea. Māiya mi piuiipi ēpēerā minachia k'aripai k'orea.

Jesupa ēpēra tau p'ārio bi jipa beepida

Mateo 20:29-34; Luca 18:35-43

⁴⁶ Jesús, ichi ome p'irriapatairā māinepa ēpēerā minachia p'ani Jericó p'uurude pasidama. Wāutade ēpēra tau p'ārio bi o ik'idá erreara idi bi suak'abari basima. Māi ēpēra Timeo warra Bartimeo pasima. ⁴⁷ Bartimeopa ūrisima Jesús Nazaredepema māma wārut'a. Māipuru bia beesima:

—¡Jesús, Davidepa cheda, mi k'īra chupuriase!

⁴⁸ Māine ēpēerā minachia p'anirāpa ichi itiasidama k'īrup'eamērā, maamina ichia atepē ibia biasima:

—¡Jesús, Davidepa cheda, mi k'īra chupuriase!

⁴⁹ Māi ūriside Jesús bai ni-beek'ari, nāiya jarasima:

—Ichi t'īt'í.

Māine chi tau p'ārio bi t'īnak'ari jarasidama:

—Sōpia base. P'irabarise. Jesupa pi t'ī bima.

⁵⁰ Ara māine Bartimeopa ichia neet'á īri jī bada ērak'ari isapea p'irabarik'ari Jesumá wāsima. ⁵¹ Māine Jesupa ichiá idisima:

—¿K'āre k'īria bima mia ooit'a pi k'orea?

Chi tau p'ārio bipa jarasima:

—Jarateaparí, mi taupa unu k'īria bima.

⁵² Māine Jesupa jarasima:

—Wāse. Pia jīāana pēra jipa beesima.

Ara māine chi tau p'ārio badapa unu beesima. Maa-pae Jesús ome ode wāsima.

Jesús Jerusalene cheda

Mateo 21:1-11; Luca 19:28-40; Juan 12:12-19

11 Jerusalén k'ait'a cheutade Betp'aké māinepa Betania p'uurude chesidama, Olivo eya k'ait'a.

Māine Jesupa ichi ome p'irriapatairā ume p'uurudea peesima. ² Āchiá nāiya jarasima: «Tachi k'īrari bi p'uurudea wāt'í. Pautade mārapa mūra chae ununaiipi. Māi mūra chae īri aba pida bat'oodak'a pasima. Ēranak'ari nāmá enemeet'í. ³ Abaipa māra k'āre k'orea māiya oo p'aniane a idiipira nāiya jarat'í: “Tachi Chiparipa nāi k'īria bima ya ara naane jīitea tea peeipi”».

⁴ Ode wāutade chi mūra chae chipari tede eda wā-patai k'ait'a jī nibit'a ununak'ari ērasidama.

⁵ Waapēarā arí p'anirāpa idisidama: «¿K'āre oo p'anima? ¿K'āre k'orea jāi mūra chae ēramaa p'anima?»

⁶ Jesupa jarada jīra p'anoosidaide chi arí p'anipa itu ērapisidama. ⁷ Maapae chi mūra chae Jesumá ateewānak'ari chi āchia anamari jī p'anana mūra īri bidak'ari maapae Jesús māi īri suak'abari beesima. ⁸ Ēpēerā minachia p'anirāpa āchia anamari jī p'anana ode t'ōk'oasidama. Chi eda waapēarāpa pak'uru jua k'irú pará be mēa biat'udada ojāne t'ōk'oasidama. ^{IV}⁹ Māiya

ooutade chi ichi naa wã p'anirãpa mǎinepa chi k'aadea che p'anirãpa jĩk'ua jarasidama:

¡Minachia pia bima chi Tachi Chipari t'ĩnepa cherut'a!^I

¹⁰ ¡Minachia pia bima tachi chõarãenapema Davidepa cheda! ¡Ichia ichidirã ichi juade ua baipi!

¡Minachia pia bima chi Pajãne Bit'a!

¹¹ Jesú Jerusalene wãside Tachi Ak'õre te minachia bidea wãsima. ãarea ak'ik'ari k'iumaa biẽra chi ichia doce jiri atadairã ome Betania p'uurudea jĩitea wãsidama.

Higojõ biiri p'urpada

Mateo 21:18-19

¹² Norema Betania p'uurudepa wãutade Jesú jarapisia niibesima. ¹³ Mǎine higojõ biiri k'irú pará bi t'imĩpa unusima. Higo chaudai ewariwẽmina Jesupa ak'ide wãsima chi mǎiya chau nibi k'awayá. Ará parude k'irúawa nibi unusima. ¹⁴ Mǎine Jesupa higojõ biiria jarasima: «¡Abai pida pi nejõ waa jõnawẽma!»

Mǎiya pedesit'a chi ichi ome p'irriapatairãpa ũrisidama.

Jesupa ne netopatairã ãyá jerek'ooda

Mateo 21:12-17; Luca 19:45-48; Juan 2:13-22

¹⁵ Jesú Jerusalene mǎicha chek'ari Tachi Ak'õre te minachia bidea wãsima. Mǎma tajata ne netopatairã mǎinepa ne atapatairã ome unusima. Mǎiya unuk'ari, Jesupa ãchi ãarea ãyá jeret'aak'basima. Mǎma jira bat'ak'basima ne nek'opatai chi erreara tau tua awaraidepema k'ãpiapatairãné mǎinepa p'aloma netopatairã suak'abari p'aneepatai sida. ¹⁶ Mǎi awara mi ãpia pida chi ne netopatai neet'á itu ateeipié pasima chi Tachi Ak'õre te minachia bi edaria. ¹⁷ ãchiá nǎiya jarateasima:

—Tachi Ak'õre pedeade nǎiya bi bima: “Mi te it'aa chi idipatai teade adaipi, nǎi ãarea p'uurudepemarã pae”. Maamina mǎrapa “nechiapatai te uria bi jĩra” papisidama. ^{III}

¹⁸ Mǎi pedea ũrisidaide p'aarerã chi mǎirã chaarearãpa mǎinepa Moisepa bida jarateapatairãpa Jesú wap'leasidama ichia jaratea bi ãareairãpa pia ũri p'ani pẽra. Mǎipuru jiri p'aneesidama ichi sãmaasã peadait'a. ¹⁹ Mǎi ewari baepodoside Jesú chi ichi ome p'irriapatairã ome mǎi p'uurudepema wãsidama.

IV Pak'uru jua k'irú pará be mēa biat'udada ojãne t'õk'oasidama. Mǎi ewaride mǎiya oopachidama epẽra minachia k'awa bia pia pedeadamẽra. I Minachia pia bima. Arameo pedeade Hosanna jarapatama. Salmo 118:25-26. II Israel tuade higojõ chak'e marzode mǎinepa abrilde k'odai p'anima. Chi higojõ chak'e ununaipira k'awapatama junione ãpia chau ichiaba agostodepa aba octubredea minachia chau. Maamina Jesupa k'irúawa ununa pẽra k'awasi-ma jõma mǎi ãyone higo chawiwẽt'a. Israel chi higo pak'uru jĩra bima. Osea 9:10; Mik'ea 7:1-2. III Mi te it'aa chiidipatai teade adaipi. Isaia 56:7Nechiapatai te uria bi jĩra. Jeremia 7:11.

Higojõ biiri p'urpa nibeeda

Mateo 21:20-22

²⁰ Tap'ededa chi higojõ biirik'á wãsideide, chi k'arra p'oak'ari p'urpa nibit'a unusidama. ²¹ Mǎine Jesupa jarada Pedropa k'ĩrisiak'ari nǎiya jarasima:

—Jarateaparí, ak'ise. Chi pia k'achia pedea badá mǎi higojõ biiri p'urpasima.

²² Jesupa jarasima:

—Mǎrapa Tachi Ak'õrene jĩãana p'anima. ²³ Mǎi piarã jararuma: parituapa cha bi eyá ãyá wãpade maa-pae p'usadea eda baewãpade asira, ara ichia jararu jĩra mǎiyaiipi. Maamina mǎi piarã ichi sõne k'ĩrisiawẽa bima ichia jararu mǎiyaiwẽt'a, mǎipari piarã mǎiyait'a jĩãai bima. ²⁴ Mǎipuru mǎi mǎrá jararuma: mǎrapa Tachi Ak'õrea ne it'aa chiididak'ari, mǎinepa ichia mǎi piarã teait'a a k'ĩrisia p'anipira, mǎi ne ãarea jitadaipi.

²⁵ Mǎinepa mǎrapa Tachi Ak'õrea it'aa chiidiutade abai ome k'ĩruu p'anapira, mǎi epẽrapa ne piawẽa ooda naa k'ĩrisia atuati, mǎrapa ne piawẽa oodada mǎra Ak'õre pajãne bipa ichiaba k'ĩrisia atuamẽrá. ²⁶ Abaipã ne piawẽa oodat'a mǎrapa mǎi k'ĩrisia atuadaepira, ichiaba mǎrapa ne piawẽa oodada mǎra Ak'õre pajãne bipa k'ĩrisia atuaiwẽma. ^{IV}

¿K'ai t'ĩnepa Jesupa jaratea bima?

Mateo 21:23-27; Luca 20:1-8

²⁷ Maapae mǎicha Jerusalene chesidama. Jesú Tachi Ak'õre te minachia bi k'ait'a wãrune, p'aarerã chi mǎirã chaarearã, chi Moisepa bida jarateapatairã mǎinepa judiorã chi mǎirã chaarearã ichimá chesidama.

²⁸ ãchia Jesua nǎiya idisidama:

—Pia nãma oo bi ¿k'aipa oopi bima?

²⁹ Jesupa p'anoosima:

—Mia pida mǎrá ne idiipi. Mǎrapa mǎi p'anoosidara, mia pida jaraipi k'aipa miá mǎiya oopi bit'a. ³⁰ ¿Sãmãipa Juan chesima porochoamẽrá? ¿Pajãne Bipa ichi peesima, wa nǎi jĩuanepemarãpa? P'anoot'ĩ.

³¹ Mǎine ara ãstu pedea para beesima: «Tachi Pajãnepema Ak'õrepa ichi peesiade adaipira, ichia jaraipi: “Mǎi ¿k'ãre k'õrea jĩãanaé pasima?” ³² Maamina taipa p'ue “epẽrapa ichi peesiade” adaiwẽma».

ãchia mǎiya jarasidama chi epẽerã p'uurudepemarã wap'ea p'ani pẽra. Chi p'uurudepemarãmá, mǎi Juan piarã Tachi Ak'õre pari pedeaparí pasima. ³³ Mǎipuru Jesua p'anoosidama:

—Taipa atuapi.

Mǎine Jesupa jarasima:

—Mǎiya bipira mia pida mǎrá jaraiwẽma k'aipa miá jãiya oopi bit'a.

IV Griego pedeade chi eda waapẽarã k'art'ade mǎi versículo newẽma.

Chi mimiapatairã k'achia berã k'orea nepirida

Mateo 21:33-46; Luca 20:9-19

12 Mäine Jesupa nepiri bidepa näiya jarasima:

—Ēpëra basima. Ewariaba mäi ěpërapa uva uuk'ari ichi ne uu ijũa mawarapa adu jũk'asima. Mawara uria waibia uya k'orosima uvaba jui k'orea. Ichiaba te it'i oosima mãmãipa äarea ak'ii k'orea. Maa-pae ichi ne uu ijũa waapëarã ěpëerã juade bisima. Ächi ome pedea ausidama uva baautade ichiã jõmasã teadait'a. Mäiya pedea k'ari chi chipari tua awaraide a wäsima.

² Maapae uva baapatai ewari pak'ari, chi chiparipa ichi pae pari mimiaparí peesima chi uva k'äenane mimiapatairãpa mäi chi ichipaepema uva tea peedamërá. ³ Maamina ichi jitadak'ari, jok'aedak'ari maapae k'ak'uá jĩtea jeret'aa peesidama. ⁴ Mäiya nak'ari chi chiparipa mäicha mimiaparí awarai peesima ichiã teadai p'anit'a teadamërá. Maamina mäi poro ěap'et'adak'ari, ^I ya maapae ichi k'orea eesidama. ⁵ Mäiya nak'ari chi chiparipa mäicha awarai peesima maamina mäi peesidama. Mäiya nak'ari chi ichi pae pari mimiapatairã minachia peesima. Waapëarã jok'aesidama; waapëarã peesidama.

⁶ »Chi chiparipa mäicha ěpëra aba uru basima; mäi ichi warra minachia k'ĩria bi pasima. «Mi warra wap'eadai p'aniék'ãra» a k'ĩrisiak'ari, mäi peesima.

⁷ Maamina chi ne uu ijũa mimiapatairãpa chi mäi warra unusidaide ächi tuaba jarasidama: «Jãipa chi ak'õre piuk'ari, ichia ne uru bada äarea jãaipì. jMäipuru ichi peadaipi! Mäiya chi ijũa tachidí paipì».

⁸ Ara mäine ichi jitadak'ari peesidama. Maapae chi uva k'äenane äyá jirat'aasidama. ⁹ Mäipuru chi ne uu ijũa chiparipa çk'ãre ooima? Ará wãk'ari ächi äarea k'enak'ari maapae ichi uva k'äena awarairã ak'ipiipi.

¹⁰ Mãrapa çTachi Ak'õre pedea eda jaradawëk'ãra? Näiya jara bima:

«Chi te oopatairãpa mawara amaanana pada, mäi mawara chi atepe piipará beesima.

¹¹ Näi Tachi Chiparipa mäiya ooda përa tachimá minachia pia beesima» ^{II}».

¹² P'aarerã chi mäirã chaarearãpa k'awasidama Jesupa mäi nepiridadepa ächi k'orea pedeada përa, Jesú jita k'ĩria p'anasidama. Maamina chi ěpëerã nibi wap'ea p'anì përa ichi itu bidak'ari äyá wäsidama.

çRomanepema pae erreara p'aadai p'anik'ãra?

Mateo 22:15-22; Luca 20:20-26

¹³ Mäiya nak'ari p'ariseorãpa mäinepa Herodedepemarãpa Jesumã ěpëerã peesidama ichiã piawëa pedea pidai k'orea. ¹⁴ Chedak'ari jarasidama:

^I Mäi poro ěap'et'adak'ari. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade ichiaba näiya bi bima: Mawara bat'asidama. ^{II} 12:11 Salmo 118:22-23.

—Jarateaparí, taipa k'awa p'anima pi ěpëra jĩp'a bit'a. Abai pida piã awara k'ĩrisiapik'ama, piã ěpëerã äarea abarik'a unupariideepuru. Mäipari Tachi Ak'õre o k'orea piarã jarateaparima. Romanepema pae erreara jirip'epatai çtachi judiorãpa p'aadai pia bik'ãra wa mäiyawë?

¹⁵ Maamina Jesupa ächi ěpëerã pia jĩra berãt'a k'awa-side, näiya jarasima:

—Mãrapa çk'ãre k'orea mi piawëa pedea pii k'ĩria p'anima? Erreara tau enemeet'i mia ak'ii k'orea.

¹⁶ Ara mäine ateewäsídama. Mäine Jesupa idisima: —çK'ai k'ĩra näine bi bima? çK'ai t'ĩ eda bi bima?

Ächia p'anoosidama:

—Romanepema chi atepe poro chaarea bidé.

¹⁷ Mäine Jesupa jarasima:

—Mäiyara chi Romanepema chi atepe poro chaarea bidé mäi ichidí ichiã teat'i, ichiaba chi Tachi Ak'õrené mäi chi Tachi Ak'õrea teat'i.

Ächia Jesú k'orea k'awa k'ĩrisiadaé pasima.

Piudaadarã chok'ae p'irabaridai k'orea jarada

Mateo 22:23-33; Luca 20:27-40

¹⁸ Maapae chi eda waapëarã saduceorã Jesú orrobarisidama. Saduceorãpa jarapatama piudaadarã chok'ae p'irabaridaiwët'a. Mäipuru Jesua näiya idisidama:

¹⁹ —Jarateaparí, Moisepa tachi pae bisima ěpëra warra newëa bi piusira, ichi ùpëapa chi p'ëtã atai pia bima chi ùpëa piuda k'orea warra unui k'orea.

^{III}²⁰ Ewariaba ùpëarã siete p'anasidama. Chi iwinipa k'ima atasima maamina warra unui naena, piusima.

²¹ Chi mäi ãaripema ùpëapa chi p'ëtã atasima maamina ara mäi jĩra warra newëa piusima. Ara mäi jĩra ãaripema ùpëapa chi p'ëtã atasima maamina ara mäiya piusima. ²² Chi ùpëa äareairãpa mäi wëra atasidama maamina warra newëa piusidama. Mäiya bak'ari chi wëra sida piusima. ²³ Mäi ùpëarã siete p'anipa mäi wëra ata p'anasidama. Mäiyara chok'ae p'irabariutade çchi säipa ichi uru beeima?

²⁴ Mäi k'orea Jesupa p'anoosima:

—çPia k'ĩrisia atua p'aniwëk'ãra? jMãrapa Tachi Ak'õre pedea mäinepa ichi jua chaarea bi atua p'anima! ²⁵ Ürit'i. Chok'ae p'irabariutade, ěpëerãpa k'ima waa atadaiwëma wa wëra imik'ĩrá teadaiwëma, mäipari Tachi Ak'õrepa it'aripa peedairã jĩra p'ananaipi. ²⁶ çMãrapa chi piudaadarã chok'ae p'irabaridai k'orea chi Moisé k'art'ade eda jaradawëk'ãra? Tachi Ak'õrepa pak'uru jeeda urua nibi k'orea Moisea jarasima: «Mi Abrahán Pajãnepema Ak'õrepi, Isá Pajãnepema Ak'õrepi mäinepa Jacó Pajãnepema Ak'õrepi». ^{IV}²⁷ jIchi chi piudaadarã Ak'õrewëma, mäipari chi chok'ae berã

Pajānepema Ak'ōrepi! ;Māra minachia k'awa k'īrisi-
adawēa p'anima!

Tachi Ak'ōrepa oopi bi pedea chi māi piipará bi
Mateo 22:34-40

²⁸ Māiya pedea p'anine chi Moisepa bida jarateap-
atairānepema aba bīpa Jesú orrobarik'ari, chi Jesupa
saduceorá pia p'anoonat'a ūri basima. Māipuru idisi-
ma:

—Tachi Ak'ōrepa oopi bi pedeadepema ¿sāi chi atepe
piipará bima?

²⁹ Jesupa p'anoosima:

—Chi piipará bi nāipi: “Ūrit'i, israel ijūanepemará.
Tachi Ak'ōre, Tachi Chipari aba bīpi. ³⁰ Āarea pi sōnepa,
āarea pi jaoredepa, āarea pi k'īrisiadepa māinepa
āarea pi jua chaareadepa pia pichi Chipari, Tachi
Ak'ōre k'īriase”. Tachi Ak'ōrepa oopi bi pedeadepema
māit'a chi atepe piipará bima. ³¹ Māinepa chi māi ĩari
bi nāipi: “Abai k'īriase ara pichi k'īria bi jīra”. ¹ Māi
umepema pedea k'aepēra māi piipará newēma.

³² Māine chi Moisepa bida jarateaparipa jarasima:

—Pia bima, Jarateaparí, pia jara bi jīra Tachi Ak'ōre
abapuru bima, waa ichi awara newēma. ³³ Tachia pi-
arā āarea tachi sōnepa, āarea tachi k'īrisiadepa
māinepa āarea tachi jua chaareadepa āarea Tachi
Ak'ōre k'īrianai p'anima. Māinepa abai ara tachi k'īria
bi jīra k'īrianai p'anima. Māi ānimara minachia Tachi
Ak'ōrea paateapatai k'aepēra māi atepe pia bima.

³⁴ Pia p'anoona pēra, Jesupa ichiá jarasima:

—Pi Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bai k'ait'a bi-
ma.

Ara māmāipa abai pida Jesua waa ne ididai k'īrianaé
pasima.

Tachi k'aripaparí teai jarada ¿k'ai warrama?

Mateo 22:41-46; Luca 20:41-44

³⁵ Jesupa Tachi Ak'ōre te eda jaratea baside ēpēerá
nāiya idisima:

—Chi Moisepa bida jarateapatairāpa ¿k'āre k'orea
Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada Daví war-
raade a p'anima? ³⁶ Ara māi Davipa Tachi Ak'ōre Jaore-
depa nāiya jarasima:

Tachi Chiparipa mi Chiparia nāiya jarasima: mi
juaraari suak'abari beese, aba mia pichi nek'īramá
pichi juade birudea. ^{II}

³⁷ Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada ara chi
Davipa māi mi Chipariade a bīpira, ¿sāmaasá Daví war-
ra paima?

Jesupa māiya jaratea bit'a chok'arairāpa ēpēerāpa
sōpia ūri tuanasidama.

I 12:31 Levítico 19:18. II 12:36 Salmo 110:1.

Jesupa p'ariseorā k'orea k'achia pedeada

Mateo 23:1-36; Luca 11:37-54; 20:45-47

³⁸ Jesupa jarateapodoside nāiya jarasima: «Jīrak'aua
p'anat'i chi Moisepa bida jarateapatairā k'orea. Āchia
neet'á teeso a anamari jīpatama. Māi awara p'uurude
ninane k'īriapatama ēpēerāpa āchiá pia pedeadamērā.

³⁹ Judiorā ará pedeapatai tede āchi suak'abari
p'aneepatama jōmāirā taade, minachia k'awa berā
suak'abari p'aneepataide; nek'outade ara māi jīra
oopatama. ⁴⁰ P'ētāarā neet'á ēemaripatama māinepa
minachia tāaraa it'aa chiidipatama ēpēerāpa māra pia
ununamērā. Māi k'orea Tachi Ak'ōrepa āchi atepe
it'iaipi».

Chi p'ētāpa erreara tau teada

Luca 21:1-4

⁴¹ Tachi Ak'ōre te minachia bi k'orea erreara bīpatai
k'īrari suak'abari baside, Jesupa unusima ēpēerāpa er-
reara tau eda bi p'anit'a. Chi ēpēerā minachia nibi er-
rearadepa ibia berāpa erreara minachia eda bīpachi-
dama. ⁴² Māine p'ētá chupuria k'iripa erreara tau
neepiawēa ume bit'a eda bisima. ⁴³ Jesupa ichi ome
p'irriapatairā t'īk'ari jarasima:

—Mia piarā mārā jararuma: jāi p'ētá chupuria k'iripa
atepe teasima āareairāpa teadada k'aepēra. ⁴⁴ Āchia
chi erreara beedadepema teasidama, maamina chi
wēra chupuria k'iripa nek'oi k'orea uru badadepema
āarea teasima.

Tachi Ak'ōre te minachia bi ārinai pada Jesupa jarada

Mateo 10:16-25; 24:1-28; Luca 17:22-24; 21:5-24

13 Jesú Tachi Ak'ōre te minachia bi edariipa tajatá
wārune, ichi ome p'irriapatairānepema abaipa
jarasima:

—Jarateaparí, ;Ak'ise nāi mawara nepalá be māinepa
nāi te pia k'ede!

² Māine Jesupa āchiá jarasima:

—Chi mārāpa nāi te unu p'anit'a minachia k'obepi.
Nāi mawara p'ānana pada āarea āriipi.

³ Maapae Olivo eyadea wāsídama, chi Tachi Ak'ōre te
minachia bi k'īrari. Jesú māma suak'abari baside Pe-
dropa, Santiagopa, Juanpa māinepa Andrepa āchi tua-
ba ichiá idisidama:

⁴ —Taiyá jarase: Tachi Ak'ōre te minachia bi ¿sāapae
māi āriima? ¿K'ārenepa k'awadaima māi ewari k'ait'a
parude?

⁵ Māine Jesupa jarasima:

—Jīrak'aua nipat'i abaia pida māra seapiemaapa.

⁶ Chok'arairāpa jaradaipi: “Mi Tachi Ak'ōrepa Tachi
K'aripaparí teai jara bada”. Māiya ēpēerā minachia
āarea seadaipi. ⁷ P'uuru aba bi awarai ome k'īruupik'a
nibi māinepa māi k'īruupik'a nibi ūriutade, p'erarāt'i.

Māi jōma māiyai bima. Maamina nāi ewari waidi pai-wēma. ⁸ Ījūa aba bi ĩjūa awarai ome k'ĩruupik'a nĩbaipi. Ichiaba tua abaidepema poro jūra jĩpari jĩ bi tua awaraidepema poro jūra jĩpari jĩ bi ome k'ĩruupik'a nĩbaipi. Tuacha iurumia wāipi māinepa jarra minachia baipei. Maamina māi chi ĩrapuru āpia minachia mĩanaidepemapi, wēra warra p'ua bi jĩra.

⁹ »Jĩrak'aua p'anat'i. Māra chi ak'ipatairāmá ateewā-nak'ari maapae judiorā ará pedeapatai tede soapa p'edaipi. Mĩne ĩjāa p'ani k'orea āchia māra chi poro chaarearā k'ĩrari māinepa chi poro jūra jĩpari jĩ p'anirā k'ĩrari ateewānaipi. Māine mārapa mi k'orea āchi k'ĩrari pedeadaipi. ¹⁰ Maamina nāi ewari pai naena chi pedea pia mi k'orea p'uuruha āarea jaradai p'anima. ¹¹ Māra jita enemeeutade k'ĩrisia paraarāt'i k'āret'a jaradai k'orea. Chi chaarearā k'ĩrari p'anine Tachi Ak'ōrepa k'awapiipi k'āre jaradai p'ani. Māi pedeautade māra k'ĩrisiadepea pedeadaiwēma, māipari Tachi Ak'ōre Jaorepa māra k'ak'uadepea pedeaipei. ¹² Abaipa ara ichi ũpēa peapiipi mĩne ĩjāa bi k'orea. Chi ak'ōrepa ichi warra peapiipi māinepa chi warrarāpa āchi ak'ōrerā k'ĩruunak'ari peadaipi. ¹³ Mĩne ĩjāa p'ani k'orea jōmāirāpa māra unuemaanaipi. Maamina chi k'aadepema ewari parudea mĩne wapida ĩjāa p'ani itu bidaepira, Tachi Ak'ōrepa māi k'aripaipi ichi ome chok'ae p'anamērā.

¹⁴ »Chi nemietá Tachi Ak'ōrepa k'ĩriak'ai ichi baiwēa bimá mārapa māi unuutade Judea tuade berā eyadea mĩruwānai p'anima. ^I (Chi k'art'a eda jara bipa k'āre jara bit'a k'awai bima). ¹⁵ Māine ěpēra ichi te ĩri bi ichi tede eda wāiwēa bima ne ateewāi k'orea. ¹⁶ Chi ne uu ĩjūane bipa ichi neet'á ĩri jĩpari jĩitea atade wāiwēa bima. ¹⁷ Māi ewaride wērarā biak'oa berā māinepa warra juto ua berā chupuria p'aneanaipi. ¹⁸ Tachi Ak'ōrea it'aa chiidit'i māi mĩruwānai ewaride māiya ewārapieemaapa. ¹⁹ Māi ewaride ěpēerā minachia chupuria mĩanaipi. Tachi Ak'ōrepa nāi ĩjūa oosiedape-ma ěpēerā māi jĩra atepe mĩapik'a pasima, ichiaba māiya bak'ari waa ara māi jĩra mĩanaiwēma. ²⁰ Tachi Chiparipa māi ewari edá baepiēpara mi āpia pida ěpēra baiwē pasima. Maamina ichia māi ewari edá baepisima, ichia jiri atada ěpēerā k'orea.

²¹ »Māi ewaride abaipa mārá jaraipira, "Ak'it'i, Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada nāma bima", māi ĩjāarāt'i. Waapēarāpa "Ak'it'i, chawa biade" aipira, māi sida ĩjāarāt'i. ²² Māi ewaride waapēarāpa ara āchi

I Chi nemietá Tachi Ak'ōrepa k'ĩriak'ai. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: Tachi Ak'ōre pari pedeapari Danielpa jarada. Daniel 9:27; 11:31; 12:11. Griego Antioco Epip'aneopa Tachi Ak'ōre te minachia bide nemietá bisima Jesú t'ōnai naena. Maamina Jesupa jarasima māi Antiocopa ooda jĩra māicha māiyait'a. Waapēarāmá Jesupa jarada piarā māiyasima romanepemarāpa Jerusalén p'uuru māinepa Tachi Ak'ōre te minachia bi āyo 70de jōma ārisidaide. Waapēarāmá jara bima chi ěpēra k'achia bipa māiya ooit'a. 2 Tesalonicense 2:3-10. Māinepa waapēarāmá Jesupa jarada k'aadeapema ewaride māiyaipi.

Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradaade a jaradaipi. Ichiaba waapēarāpa sea jaradaipi āchi Tachi Ak'ōre pari pedeapataiade adaipi. Māirāpa ěpēerāpa ne p'ue oodak'apí waibia be oodaipi ěpēerā seadai k'orea. Tachi Ak'ōrepa jiri atadairā p'ue seadaipara, āchi sida seadai pasima. ²³ Tau pará p'anat'i. Mia mārá āarea jarasima māi māiyai naena.

Ěpēra Warra chei k'orea bida

Mateo 24:29-44; Luca 21:25-36

²⁴ »Māi ewaride ěpēerā minachia mĩa p'ananak'ari imata p'āriopi. Jedek'o sida waa jērat'ĩuiwēma.

²⁵ K'āk'āi pajānepa baek'odaipi. Āarea pajāne be orek'odaipi.

²⁶ »Māi ewaride mi, chi Ěpēra Warra, mi jua chaareadepa jĩfararāne cheit'a māinepa k'ĩrawārea bit'a ununaipi. ^{II}²⁷ Māine mĩa Tachi Ak'ōrepa it'aripa peadairā tuacha wāpiipi Tachi Ak'ōrepa jiri atadairā tausia ará jeredamērā.

²⁸ »Higo biiri k'orea nepirida k'awat'i. Chi pak'uru jua t'uk'u nibeek'ari k'irú cheparima. Māinepa jōmāirāpa k'awa p'anima tāaraawēa bide iu p'oait'a. ²⁹ Ara māi jĩra mia jarada unuutade k'awat'i mi chei ewari ará pama bit'a. ³⁰ Mia mārá piarā jararuma: nāi ewaridepe-ma ěpēerā piudai naena māi āarea māiyaipi. ³¹ Pajā māinepa nāi ĩjūa jōipi, maamina mi pedea jōiwēma.

³² »Maamina abai pida māi ewari sāapae māiyait'a k'awadawēma. Tachi Ak'ōrepa it'aripa peadairā pida atua p'anima. Mi, chi Ěpēra Warra pida atua bima. Abapuru mi Ak'ōrepuru māi k'awa bima.

³³ »ĪTau pará p'anat'! ĪAk'! p'anat'! ^{III} Mārapa chi ewari sāapae chei atua p'anima. ³⁴ Māi ewari cheru nāi jĩra bima: ěpēra tua awaraidea wārune chi ichi pae pari mimiapatairā ameparima ichi te ak'idamērā. Āchicha bĩparima ne oodamērā. Chi eda wāpatai ak'iparia jara-parima pia ak'! bamērā. ³⁵ Ara māi jĩra māra pida atua p'anima māra Te Chipari sāapae cheit'a: k'ewarā, tea-masi estarik'a, et'erre pirurude wa tap'ede. Māipuru tau pará p'anat'i, ³⁶ ara atua nibide, mi māi cherude māra k'āi p'ani unuemaapa. ³⁷ Chi mia mārá jara bit'a āareairā pida jara bima: tau pará p'anat'i.

Jesú peadai k'orea k'ĩrisia jiri p'anana

Mateo 26:1-5; Luca 22:1-2; Juan 11:45-53

14 Ewari ume parude judiorāpa Egitodepa wānana k'ĩrisiapatai ewari ^{IV} oodai pasima. Māi arapaapatai ewaride p'ana ooropiparí newēa k'opata-

II 13:26 Daniel 7:13-14. III ĪTau pará p'anat'! ĪAk'! p'anat'! Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: It'aa chiidit'i. IV Egitodepa wānana k'ĩrisiapatai ewari. Griego pedeade Pascua bi bima. Egitodepa wānai naena, te becha, judiorāpa oveja aba peadak'ari chi oadepa te eda wāpataik'á tĩtau p'ĩrisidama. Māiya oosidama Tachi Ak'ōrepa egitopidarā itiai ewate māine piudaemaapa. Naapae Jesupa jara bima icht'a māi oveja jĩra biade bima, ichi k'urusude barijira bik'ari, ichi oa āripiyade a bima. Jesupa māiya

ma. Mäine p'aarerä chi mäirä chaarearäpa mäinepa Moisepa bida jarateapatairä ome k'irisia jiri p'anasi-dama Jesú k'itup'ea jitadak'ari peapidai k'orea. ² Maamina jarasidama: «Arapaapatai ewaride jitadaiwēma ēpēerä k'itruupidaemaapa».

Wērapa nardo k'era Jesú poro ĩri weada

Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8

³ Mäi ewaride Jesú Betania p'uurude chi Simón aida-pa k'idade bada tede basima. Nek'opataide suak'abari bide wēra ichimá chesima. Mäi wērapa pot'eya alabastro mawara ooda enemeesima. Pot'eya nardo k'era chi ichiawa, chi neepia bit'a ipiru basima. Mäine wērapa chi pot'eya obiri beet'aak'ari, maapae k'era Jesú poro ĩri weasima. ⁴ Mäipuru chi eda waapēarä arí p'ani k'itruunak'ari ächi tuaba jarasidama:

—¿K'äre k'orea jāi k'era pari ärisima? ⁵ Netodapara erreara minachia ¹ jitadai pasima. Mäinepa chichupuria k'ede k'aripadai pasima.

Mäi wēra minachia itiasidama. ⁶ Maamina Jesupa jarasima:

—Itu bit'i. ¿K'äre k'orea ichi itia p'anima? Ichia mi jāiya ooda pia bima. ⁷ Chichupuria k'ede ewaricha māra t'äena p'ananaipi; mārapa k'iria p'anipira p'ue ächi k'aripadai p'anima. Maamina mi māra ome ewaricha baiwēma. ⁸ Nāi wērapa ara ichi p'ue oosima. Tāaraawēa bide mi piuk'ari t'ibaridaipi. Ichia mi māi k'orea k'erapa p'irisima. ⁹ Mia piarā jararuma: jōma nāi ĩjūane chi pedea pia mi k'orea jarautamá nāi wērapa ooda nepiridaipi ichi k'irisidamērā.

Judapa Jesú jitapi k'orea k'irisida

Mateo 26:14-16; Luca 22:3-6

¹⁰ Juda Iscariote Jesupa doce peedairānepema pasima. Mäi Juda p'aarerä chi mäirä chaarearāmá wāsima Jesú jitapii k'orea. ¹¹ Mäi ũrisidaide ächi arapaadak'ari Judá erreara teadayade asidama. Mäine Judapa jiripachima sāmaasá Jesú jitapiit'a.

Jesupa doce jiri atadairä ome nek'oda

Mateo 26:17-29; Luca 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corintio 11:23-26

¹² Judiorä p'ana ooropiparí newēa k'opatai arapaapatai ewari pasima. Tomioama māiya k'opachidama mäinepa chi naapema ewaride oveja chak'e peadak'ari k'opachidama. Mäi ewaride chi Jesú ome p'irriapatairäpa ichiá idisidama:

—¿Pia sāma k'iria bima taipa chik'o k'odayá ^{II} oode wānait'a?

¹³ Mäine Jesupa ichi ome p'irriapatairä ume t'ik'ari nāiya jarasima:

oosima Tachi Ak'orea ichide ĩjāapatairä āarea itiapemaapa. Éxodo 12:1-27. I Erreara minachia. Griego pedeade nāiya bi bima: Denario 300 wāyá bima. Épēra āyoama mimiai basima, māi erreara jitai k'orea. II Chik'o k'odayá. Griego pedeade nāiya bi bima: pascha.

—Jerusalén p'uurudea wāt'i. Jāma mārapa ununaipi imik'irapa pania chok'ode ateerut'a. Mäi k'aade wāt'i.

¹⁴ Ichi eda wārumá chi te chiparia jarat'i: "Tachi Jarateaparipa nāi idipisima: mia mäinepa mi ome p'irriapatairäpa Egitodepa wānana k'irisipatai ewari nek'opatai ¿sāma k'odaima?" ¹⁵ Mäipa tejā it'aria lao nepalá āarea pia oo nibit'a unupiipi. Māma tachi chik'o oot'i.

¹⁶ Chi Jesupa jiri atadairä ume p'uurudea wāsidama. Wāutade āarea Jesupa ächiá jarada ĩira unusidama. Ara mäine chi Egitodepa wānana k'irisipatai ewari nek'opatai oosidama.

¹⁷ K'iuk'ari Jesú, chi ichi ome p'irriapatairä doce p'ani ome chesidama. ¹⁸ Mäi suak'a p'aneenak'ari nek'omaa p'anine Jesupa jarasima:

—Mia piarā jararuma: aba mi ome nek'omaa bipa mi jitapiipi.

¹⁹ Maapae sōk'achia p'aneenak'ari, ächia abaabá Jesua idisidama:

—¿Mia māiyaik'āra?

²⁰ Jesupa jarasima:

—Aba māra docedepemarāpa mi ome p'arat'u aba bide chi p'ana ará bek'eak'ari k'o bipa, māipa mi jitapiipi. ²¹ Piarā mi, chi Épēra Warra piui bima Tachi Ak'ōre pedeade bi bi ĩira. ^{III} Maamina chi mi jitapii bi épēra māi chichupuria baipi! Pia basima, māi épēra t'ōwēa badapara.

²² Nek'omaa p'anine Jesupa p'ana juade jitak'ari it'aa chiidik'ari Tachi Ak'ōrea sōpia biade a jarasima. Maapae t'obet'aak'ari ächiá tearude nāiya jarasima:

—Jitat'i. Nāi mi k'ak'uapi.

²³ Maapae pasu jitak'ari Tachi Ak'ōrea sōpia biade asima. Mäi ächiá teak'ari, āareairāpa tosidama.

²⁴ Mäine Jesupa jarasima:

—Nāi mi oapi. Mi oa ārirunepa Tachi Ak'ōrepa pedea chiwidi bi bima chok'ará épēerä pae. ^{IV} ²⁵ Mia piarā jararuma: mia uvaba waa toiwēma aba Tachi Ak'ōrepa jōma ichidirä ichi juade ua beerudea. Mäiyapuru mia uvaba māicha toipi. ^V

Pedropa Jesú itu biwēane ada

Mateo 26:30-35; Luca 22:31-34; Juan 13:36-38

²⁶ Maapae Tachi Ak'ōre pedea bi bidadepema k'aridak'ari Olivo eyadea wāsidama. ^{VI} ²⁷ Wāutade Jesupa jarasima:

—Nāi teamasi mārapa āarea mi tuaba ameenaiipi. Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima: "Mia chi oveja ak'iparí pearude chi oveja ĩiichoadaiipi". ^{VII} ²⁸ Maamina

III 14:21 Salmo 22; Salmo 118:22; Isaia 52:15—53:12. IV Pedea chiwidi. Tachi Ak'ōre naa israel ĩjūanepemarā ome pedea bisima. Éxodo 24:6-8; Jeremia 31:31-34. V Uvaba māicha toipi. Griego pedeade māipa ichiaba jara bima: Uvaba chiwidi toipi. VI Mäi arapaapatai ewaride nek'odai naena Salmo 113—114

Salmo 115—118

VII 14:27 Zak'aria 13:7.

mi chok'ae p'irabarik'ari māra naa wāipi Galilea tu-
adea.

²⁹ Māine Pedropa Jesua jarasima:

—Jōmāirāpa pi tuaba ameenaimina, mia pi ameeiwē-
ma.

³⁰ Jesupa Pedroa jarasima:

—Mia piarā jararuma: idi, ara nāi teamasi, et'erre
bari k'ak'o ume pirui naena pia bari k'ak'o ūpea mi
unuk'aade aipi.

³¹ Maamina Pedropa māicha jarasima:

—Mi pi ome peautamina, pi tuaba ameeiwēma.
Chi waapēarāpa ara abarik'a jarasidama.

Jesupa Getsemanine Tachi Ak'ōrea it'aa chiidida

Mateo 26:36-46; Luca 22:39-46

³² Maapae Getsemaní apataimá pasidama. Jesupa
chi ichi ome p'irriapatairā jarasima:

—Mia Tachi Ak'ōrea it'aa chiidirumisa nāma
suak'abari p'aneet'i.

³³ Maapae Pedro, Santiago māinepa Juan awara
ateewāsima. Ichi māiya bai biēra, k'īra piawēa beek'ari,
sōp'ua beesima. ³⁴ Māine jarasima:

—Mi piui jīra bima sōp'uapa. Nāma p'aneet'i. Mi jīra
k'āinawēa p'anat'i.

³⁵ Jesú wawá wāk'ari sīraporode bedabari
k'obeek'ari, ichi tau biiri iŷūanea t'ōmaripik'ari Tachi
Ak'ōrea it'aa chiidisima chi Ak'ōrepa k'īria bipira, ichi
k'aripamērā jāi mīai bidepema. ³⁶ Nāiya jarasima:
«Ak'ōre, pia ne āarea p'ue ooi bima. Mi itu mīapirāse. I
Maamina mia k'īria bi jīra oorāse. Oose piapurū k'īria
bi jīra».

³⁷ Jesú jīitea cherude āchi k'āi p'anit'a unusima. Pe-
droa jarasima:

—Simón, pi ¿k'āre k'orea k'āi bima? ¿Hora aba pida
p'ue chok'ae baiwēk'āra? ³⁸ Māra tau parā p'anat'i.
Tachi Ak'ōrea it'aa chiidit'i māra nemietaade baedae-
maapa. Mia k'awa bima mārapa nepia oo k'īria p'anit'a.
Maamina machi k'ak'uapa choadawēa p'anima.

³⁹ Jesú māicha wāk'ari ichia naa it'aa chiidida Tachi
Ak'ōrea it'aa chiidisima. ⁴⁰ Maapae chi ichi ome p'irria-
patairāmā māicha cherude k'āi p'ani unusima. Āchi tau
tap'ok'ea wāna p'anasidama. Māine Jesua k'āre
p'anoonait'a k'awadaé pasima.

⁴¹ Bari k'ak'o ūpea māiya āchimá cherude Jesupa
jarasima:

—Māra ¿wapida k'āi p'anik'āra ya ĩapaamaa
p'anik'āra? Ya wariawēpi; mi ewari ará pasima. Abaipa
mi, chi Ēpēra Warra ēpēerā k'achia p'ani juade teaipi.
⁴² P'irabarit'i. Wātima. Ak'it'i, Chi mi jitapii bi ēpēra ara
k'ait'a cheruma.

I Mi itu mīapirāse. Griego pedeade nāiya bi bima: Nāi pasu
minepema āyá bise.

Jesú jitadada

Mateo 26:47-56; Luca 22:47-53; Juan 18:2-11

⁴³ Jesú wapida pedeamaa bide Juda chesima. Māi Ju-
da Jesupa doce peedairānepema pasima. Ēpēerā
chok'arā k'īruupatai nek'o paara māinepa pak'uru
paara ichi ome chesidama. Chi p'aarerā chi māirā
chaarearāpa, Moisepa bida jarateapatairāpa māinepa
judiorā chi māirā chaarearāpa āchi peek'adada pasi-
ma. ⁴⁴ Chi jitapii bīpa āchiá jara basima sāmaasá ooit'a
Jesú k'awadamērā. Nāiya jarasima: «Chi mia uitarra
sōru, māt'u Jesupi. Ichi jitadak'ari, pia p'ājīnak'ari,
ateewāt'i».

⁴⁵ Maapae chek'ari, Juda Jesumá orrobarik'ari jarasi-
ma:

—¡Jarateaparí!

Māiya jarak'ari Jesú uitarra sōsima. ⁴⁶ Ara māine chi
ichi ome chedaadapa Jesú jitasidama. ⁴⁷ Māine chi
Jesú ome p'irriaparí abaipa ichi k'īruuparí nek'o
ēut'aak'ari chi p'aare minachia k'awa bi pae pari mimi-
aparí k'īri oat'ut'aasima. ⁴⁸ Māine Jesupa āchiá jarasi-
ma:

—Māra ¿k'āre k'orea k'īruuparí nek'o māinepa
pak'uru paara mi jāiya jitade chesidama? ¿Māramá, mi
chi nechaparí mietá bik'āra? ⁴⁹ Mia ewaricha Tachi
Ak'ōre te eda mārā jaratea basima. ¿K'āre k'orea mi
māma āareairā taade jitadaé pasima? Maamina nāiya
oo p'anima Tachi Ak'ōre pedeade bi bit'a piarā māiyai
bi pēra. II

⁵⁰ Māiya bide chi Jesú ome p'irriapatairā āareairāpa
ichi ameenak'ari āarea mīruwāsida. ⁵¹ Maamina
k'ūtá abai porobapa pira bit'a Jesú k'aade wāsima.
Māiya bide ichi sida jitasidama. ⁵² Maamina ichia poro-
ba wēat'aak'ari āk'adá mīruwāsima.

Jesú chi minachia k'awa p'anirā k'īrari bada

Mateo 26:57-68; Luca 22:54-71; Juan 18:12-24

⁵³ Maapae Jesú p'aare minachia k'awa bi bimá
ateewāsida. Māma jōma p'aarerā chi māirā
chaarearā, judiorā chi māirā chaarearā māinepa Moi-
sepa bida jarateapatairā ará jere tuanasidama.

⁵⁴ Māine Pedro Jesú k'aade t'imi nine, chi p'aare mi-
nachia k'awa bi temá chesima. Chi te audu jūk'a bide
eda wāk'ari, Pedro chi te ot'eapatairā ome t'ipi k'ā
suak'abari beesima.

⁵⁵ Māine p'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa
āarea chi judiorā chi māirā chaarearāpa ēpēerā jirisi-
dama Jesú k'orea k'achia pedeadamērā. Ichi nepirade
baepidak'ari peapidayade a k'īrisiasidama. Maamina
āpia pida ununaé pasima. ⁵⁶ Minachia p'anirāpa Jesú
k'orea sejarapachidama, maamina āchia sejaradada

II 14:49 Isaia 53:12.

māi, māi ome abarik'a bak'a pasima. ⁵⁷ Māiŷa p'anine waapēarāpa p'irabaridak'ari sea jarasidama:

⁵⁸ —Taipa ūrisidama ichia nāiŷa jara bit'a: “Ēpēerāpa oodada Tachi Ak'ōre te minachia bi mia āriipi, maamina ewari ūpeaide mia te awara ooipi, māi ēpēerā juapa oodadawēt'a”. ^I

⁵⁹ Maamina ara māiŷa jara p'animina, āchia jaradaa-dat'a arí baé pasima. ⁶⁰ Māine chi p'aare minachia k'awa bi esa bai niḃeek'ari Jesua idisima:

—Chi pia nemietá oodaade a p'anit'a ŷmāi pi-arāk'āra? ŷPia mi āpia pida p'anooiwēk'āra?

⁶¹ Jesú k'ŷup'ea beek'ari, mi āpia pida p'anooé pasima. Māiŷa bide chi p'aare minachia k'awa bipa māicha Jesua idisima:

—ŷPi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradak'āra? ŷPi Tachi Ak'ōre Pia Bi Warrak'āra?

⁶² Jesupa p'anoosima:

—Ājā, mipi. Mārāpa mi, chi Ēpēra Warra ununaipi Tachi Ak'ōre chi Ne Ārea P'ue Bi juaraari suak'abari bit'a māinepa jīarane cherut'a. ^{II}

⁶³ Māine chi p'aare minachia k'awa bipa k'ŷruurupa ichia neet'á jī bada ārik'ari jarasima:

—ŷK'āre k'orea ēpēerā waa k'ŷria p'anima, ichi k'orea pedeadamērā? ⁶⁴ ŷMārāpa ūrisidama chi ichia Tachi Ak'ōre k'orea k'achia pedea bit'a! Māramá ŷichi ome sāmaasá oodai p'anima?

Māine jōmāirāpa jarasidama Jesú nepira pará bi k'orea peadai p'anit'a.

⁶⁵ Maapae chi eda waapēarāpa Jesú taba idusidama; māinepa ichi k'ŷra p'ājīnak'ari, sīpachidama. Māiŷa nak'ari, jarapachidama:

—ŷTachi Ak'ōrenepa jarase k'aipa pi sīsit'a!

Māiŷa p'anine Tachi Ak'ōre te minachia bidepema ot'eapatairāpa Jesú jitadak'ari sīpachidama.

Pedropa Jesú unuk'aade ada

Mateo 26:69-75; Luca 22:56-62; Juan 18:15-18; 18:25-29

⁶⁶ Pedro māi te tuda baside chi p'aare minachia k'awa bi pae mimiaparí wēra aba chesima. ⁶⁷ Māi wērapa ichi t'ipi k'āmaa bit'a unusima. Ak'i niḃeek'ari jarasima:

—Pi sida Jesú Nazaredepema ome p'irria basima.

⁶⁸ Māine Pedropa nāiŷa mērasima:

—Mia jāi ēpēra unuk'ama. Mia atua bima pia k'āre jara bit'a.

Māiŷa jarak'ari Pedro āyá awara wāsima chi eda wāpataik'á. Māine et'erre pirusima. ^{III}⁶⁹ Chi mimiaparí wērapa Pedro unuk'ari chi arí p'anandarā māicha jarasima:

—Cha bi āchidepemapi.

^I 14:58 Juan 2:19-22. ^{II} 14:62 Salmo 110:1; Daniel 7:13-14. ^{III} Māine et'erre pirusima. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma.

⁷⁰ Pedropa māiŷa ūrik'ari māicha mērasima.

Tāaraawēa bide chi arí p'anandarāpa māicha Pedropa jarasidama:

—Piarā pi āchidepemapi. Pi Galileadepemat'a jāiŷa bima. Ara āchi jīra pedeparima. ^{IV}

⁷¹ Pedropa jarasima:

—ŷMia sea jaraipira Tachi Ak'ōrepa mi itiaipi! Pi-arāpēa jararuma: mia chi ēpēra mārāpa jara p'ani māi atuama.

⁷² Māiŷa bide et'erre māicha pirusima. Ara māine Pedropa k'ŷrisiasima Jesupa nāiŷa jara badat'a: «Et'erre bari k'ak'o ume pirui naena pia bari k'ak'o ūpea mi unuk'aade aipi». ^V Pedropa māinepema k'ŷrisiarude minachia jēasima.

Jesú Pilato k'ŷrari ateewānana

Mateo 27:1-2; 27:11-14; Luca 23:1-5; Juan 18:28-38

15 Ara māi āsā paēra p'aarerā chi māirā chaarearā, judiorā chi māirā chaarearā, Moisepa bida jarateapatairā, māirā āareairāpa, ^{VI} pedea ausidama Jesú Pilatomá ateewānai k'orea. ^{VII} Ara māine Jesú jua biradak'ari ateewāsida. ² Pilatopa Jesua idisima:

—ŷPi piarā judiorā poro jūra jīparí jī bik'āra?

Jesupa p'anoosima:

—Ājā, pia māiŷa jara bima.

³ Māine p'aarerā chi māirā chaarearāpa ichia ne minachia k'achia oo biade a jarasidama. ⁴ Māipuru Pilatopa māicha Jesua idisima:

—Pia ne minachia k'achia oo biade a jara p'anima. ŷP'anooiwēk'āra?

⁵ Maamina Jesupa māi sida p'anooé pasima. Māipuru Pilatopa k'awa k'ŷrisiawēa beesima.

Jesú peadai k'orea jaradada

Mateo 27:15-31; Luca 23:13-25; Juan 18:38—19:16

⁶ Āyocha judiorāpa māi arapaapatai ewari oo p'anine Pilatopa ēpēra aba eda jīa niḃi ewa peepachima, māi chi p'uurudepema ēpēerāpa idiutat'a. ⁷ Māine ēpēra aba Barrabá apatai basima. Māi Barrabá chi ichidirā paara māi k'ŷruupik'asidaide mīa pea p'anasidama. Māi k'orea eda jīa niḃisidama chi ēpēerā ichidirā paara.

⁸ Māine judiorā minachia p'anipa Pilatomá chedak'ari idi p'aneesidama chi ichia āyocha ooparit'a oomērā.

⁹⁻¹⁰ Pilatopa k'awa basima p'aarerā chi māirā chaarearāpa Jesú jitapi p'anana ichi unuema uru

^{IV} Āchi jīra pedeparima. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. ^V 14:72 Marco 14:27-31. ^{VI} Māirā āareairāpa. Griego pedeade nāiŷa bi bima: Sanedrín. ^{VII} Pilato. Romanepemārā minachia k'awa bi Tiberio apataipa Pilato Judea tuadepema minachia k'awa bit'a bisima āyo 26—36. Chi judiorā chaarearāpa Jesú Pilatomá ateewāsida māicha chi eda jīa niḃerā p'ue peadak'apachi pēra. Aba romanepemārāpa māiŷa itia p'anapachidama.

p'anananeepuru. Māi k'orea chi ĕpĕerā minachia cheepiri nibia idisima:

—ĶMārāpa k'ĕria p'anik'āra mia nāi judiorā poro jūra jĕpari jĕ bi k'ĕet'ait'a?

¹¹ Māine p'aarerā chi māirā chaarearāpa chi minachia cheepiri nibia nāiya jarasidama: “Pilatoa jarat'i Barrabā k'ĕet'aapimĕrā”. ¹² Māi k'orea Pilatopa māicha āchia idisima:

—Māiyara mārāpa judiorā poro jūra jĕpari jĕ biade apatai Ķmia māi k'āre ooima?

¹³ Māine āchia jĕk'ua bia p'aneesidama:

—ĶK'urusude barijira bik'ari peapise!

¹⁴ Pilatopa idisima:

—ĶK'āre k'orea? ĶIchia k'āre nemietā oosima?

Māiya pedea bide āchia ara māi wariara ĩbia bia para beesima:

—ĶK'urusude barijira bik'ari peapise!

¹⁵ Pilato ĕpĕerā ome piawĕa beĕmaapa Barrabat'a k'ĕet'aasima. Maamina ichi papakā berā jarasima Jesú soapa p'edak'ari k'urusude barijira bidak'ari peadamĕrā.

¹⁶ Ara māine papakā berāpa Jesú āchi te choma Pretorio apataide eda atewāsidama. Māma waapĕarā papakā berā sida t'ĕsidama. ¹⁷ Maapae ichi k'ak'ua ĕri anamari jĕpari arena k'ĕra bit'a jĕpidasidama. Poro jūra jĕpari ĕri k'adak'ari, ichi porode jĕpidasidama. ¹⁸ Maapae jĕk'ua jara p'aneesidama:

—ĶMinachia pia bima, chi judiorā poro jūra jĕpari jĕ bit'a!

¹⁹ Ichi poromā pak'urupa upachidama māinepa taba idupachidama. Sĕraporode k'op'aneesidama ichi piarā minachia wap'ea p'ani jĕra. ²⁰ Ichi oo uru p'ananak'ari āchia chi anamari jĕpari arena k'ĕra bit'a jĕpidada wĕasidama. Maapae ichia jĕ bada māicha jĕpidak'ari k'urusude barijira bide atewāsidama peadai k'orea.

Jesú k'urusude barijira bidada

Mateo 27:32-44; Luca 23:26-43; Juan 19:17-27

²¹ Jesú p'uuru awara atewāsideide ĕpĕra Simón apatai Jerusalenea cheru pasima. Alejandro māinepa Rup'o ak'ōre pasima. ^I Ichi Cirene p'uurudepema pasima. Chi papakā berāpa māi ĕpĕrā Jesú k'urusu uapisidama.

²² Māiya Jesú ĩjūa Gólgota apataimā atewāsidama. Gólgota jara k'ĕria bima «Tachi Poro Bĕri». ²³ Māma uvaba asia mirradea p'oerada Jesua teasidama māi p'ua choamĕrā. Maamina toĕ pasima. ²⁴ Maapae k'urusude barijira bisidama. Māiya nak'ari ne jemenasidama Jesupa neet'á jĕ bada sāmaasá ara āchi k'ak'awá jitadai k'awadayá.

²⁵ Jesú k'urusude barijira bisidaide tap'ededa la nueve pa basima. ²⁶ Chi pak'uru p'ep'edeade ichi k'āre

I 15:21 Romano 16:13.

k'orea piui bi k'orea nāiya bi basima: «Judiorā Poro Jūra jĕpari jĕ bi». ²⁷ Ichiaba nechĕapatai mietá be ume Jesuk'á k'urusude barijira bisidama, aba ichi juaraari, aba ichi juawieri. ²⁸ [Māiyasima Tachi Ak'ōre pedeade jara bi jĕra. Nāiya jara bima:

«Ichi ĕpĕra mietá jĕra peasidama.»] II

²⁹ Māine waapĕarā ichi k'ait'a wānak'ari āchi poro p'ip'iriadak'ari Jesua nāiya piawĕa pedeapachidama:

—Pia Tachi Ak'ōre te minachia bi ārik'ari ewari ũpeaide māicha p'ue ooipira, ³⁰ jĕjāi k'urusudepa edá chek'ari, ara pichi tuaba k'aripase!

³¹ Ara māiya p'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa chi Moisepa bida jarateapatairā pida Jesú oo uru p'anipa nāiya jarapachidama:

—Ichia waapĕarā k'aripasima, maamina ara ichi tuaba p'ue k'aripawĕma. ³² Māiyara Ķichi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradak'āra? Ichi Israeldepema poro jūra jĕpari jĕ bipira, nāiena jāi k'urusudepa edá chese. Māiyara taipa k'awadak'ari, ĩjāanaipi.

Māine chi Jesuk'á k'urusude barijira bidada pida abarik'a k'achia pedeapachidama.

Jesú k'urusude piuda

Mateo 27:45-56; Luca 23:44-49; Juan 19:28-30

³³ ĩmat'iip'aidepa waa ĩmata baarea ĩjūa āarea p'ārio nibeesima. ³⁴ Hora ũpea pak'ari Jesupa jĕk'ua jarasima: «Eloí, Eloí, Ķlama sabactani?»

Māi arameo pedeade jara k'ĕria bima: «Mĕ Ak'ōre, mĕ Ak'ōre, Ķk'āre k'orea mĕ tuaba ameesima?»

³⁵ Māi pedea ũrisidaide chi eda waapĕarā māma k'ait'a p'anipa jarasidama:

—Ūrit'i, ichia Elía t'ĕmaa bima.

³⁶ Māine ĕpĕra aba p'ira wāk'ari, uvaba jijiyá motá bide bek'eak'ari pak'urude ook'ari Jesua teasima tomĕrā. Maapae chi ĕpĕrapa jarasima:

—Itu bit'i; ak'idaipi Elía chek'ari chi k'urusudepema ĩjūanea bĕi k'awadayá.

³⁷ Māine Jesú ĩbia biak'ari, piusima. ³⁸ Ara māine chi Tachi Ak'ōre te minachia bide eda p'aru eatia jira bi esa it'ipa edá k'ōawāsima. III³⁹ Romanepema papakā berā chi māirā chaarea bi Jesú k'ĕrari basima. Ichia Jesú māiya piuru unuside jarasima:

—Piarā nāi ĕpĕra Tachi Ak'ōre Warra pasima.

⁴⁰ Māine chi eda waapĕarā wĕrarāpa t'imĕipa ak'ĕi p'anasidama. Āchi t'āena María Magdalena, Salomé māinepa chi abai María basima. Māi María, Santiago chi k'ūtá apatai māinepa José nae pasima. ⁴¹ Jesú Galileade baside māi wĕrarā ichi ome p'irriasidama māinepa k'aripa p'anasidama. Māi awara māma wĕerā awarairā minachia nibasima, chi Jesú ome Jerusalenea wā p'ananat'a.

II *Griego pedeade chi eda waapĕarā k'art'ade versículo 28 newĕma. Isaia 53:12 III 15:38 Éxodo 26:31-33; Hebreo 9:1-15.*

Jesú t'ibaridada

Mateo 27:57-61; Luca 23:50-56; Juan 19:38-42

⁴² Norema mimianak'apí ewari pasima. Mãi ewari k'orea judiorã ne oo p'anasidama. K'iupodode, ⁴³ José Arimatea p'uurudepema Pilatomá wãk'ari Jesú k'ak'ua idisima t'ibarii k'orea. Mãi José judiorã chi mairã chaarearãnepema aba chi atepe bi pasima mairãnepa k'ria basima Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua bamërã. ⁴⁴ Mairã Pilatopa Jesú isapea piusit'a p'ue tããá pasi përa, papaká berã chi mairã chaarea bi t'ik'ari mãia idisima Jesú piarã piusi k'awai k'orea. ⁴⁵ Maapae Jesú piusiade ada përa Pilatopa Josea chi k'ak'ua k'urusudepema edá atapade a jarasima. ⁴⁶ Josepa poroba t'oorro atak'ari Jesú k'ak'ua k'urusudepema edá jirak'ari mãi porobapa p'irasima. Maapae p'eya uria k'orodade eda bik'ari mawara waibia bit'a chi uriadea p'irabari ateewãk'ari jãp'et'a nibisima. ⁴⁷ María Magdalenapa mairãnepa José nae Mariapa Jesú k'ak'ua mãma biutat'a unu p'anasidama. I

Jesú chok'ae p'irabarida

Mateo 28:1-10; Luca 24:1-12; Juan 20:1-10

16 Mimianak'apí ewari jök'ari María Magdalena, Santiago nae Mariapa mairãnepa Salomepa k'era atasidama Jesú k'ak'ua p'iridai k'orea. ² Tomione II tap'ededa, imata ochiarude, Jesú t'ibaridaadamá wãsidama. ³ Mairã nãiya jara nipasidama: «¿Jã mawara waibia bipa uria jõt'i bit'a k'aipa tachiã äyã pira teaima?»

⁴ Maamina arí padak'ari, ak'utade chi mawara nepalá bit'a äyã pira k'obit'a unusidama. ⁵ Ara mãine chi uriade eda wãnak'ari k'ütã aba ächi juaraari suak'abari bit'a unusidama. Ichi anamari jã bi t'orroa basima. Mãi k'orea chi wërarã p'erasidama. ⁶ Mãi k'ütãpa ächiã jarasima:

—P'erarãt'i. Mãrapa Jesú Nazaredepema k'urusude barijira bidada jiri p'anima. Ichi chok'ae p'irabarisima. Ichi t'ibaridaadamá ak'it'i. Nãma biwëma. ⁷ Naapae jarade wãt'i chi ichi ome p'irriapatairã mãinepa Pedro, Jesú ächi naa Galilea tuadea wãrut'a. Mãma ichi ununaipi ara ichia naena jarada jãra. III

⁸ Mairã p'era p'anipa k'ak'ua wiwirriadak'ari, chi wërarã Jesú k'ak'ua t'ibaridaadamãipa mĩruwãsidama.

I José. Mãi José chi Jesú k'ak'ua Pilatomá wãk'ari ididawëpi. Mãyawëapuru Santiago ùpëapi. Marco 15:40; 16:1. II Tomione. K'ãp'ura pedeade bi bima: El primer día de la semana. III 16:7 Marco 14:28.

Ne wap'ea p'aní përa mi ãpia pida abaia jaradaé pasima. IV

Jesupa María Magdalená unupida

Juan 20:11-18

⁹ Tomione tap'ededa Jesú chok'ae p'irabarik'ari naa María Magdalená unupisima. Mãi wëranepema Jesupa naena jaore mietaarã siete äyã jeret'aa basima.

¹⁰ Maapae María chi Jesú ome p'irriapatairã má chi Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa jara peeda jarade wãside, mãi ächi sõp'uapa jëa p'anasidama. ¹¹ Maamina Mariapa ächiã Jesú chok'ae bit'a unusiade aside, mãi tããanaé pasima.

Jesupa waapëarã ume p'anía ichi unupida

Luca 24:13-35

¹² Mãiya nak'ari Jesú ome p'irriapatairã ume p'uurudepa wãuta pasima. Mairã Jesupa ara ichi k'ria awara unupisima. ¹³ Ächi jãitea wãnak'ari chi waapëarã jarasidama. Maamina tããanaé pasima.

Chi Jesú ome p'irriapatairã ichi unupida

Mateo 28:16-20; Luca 24:36-44; Juan 20:19-23

¹⁴ Mãiya nak'ari chi Jesú ome p'irriapatairã once p'aní nek'omaa p'anasidaide ara ichi unupisima. Ächi sõ chaareadepa tããanawëa p'anana përa mãinepa chi ichi chok'ae p'irabarida ununaanapa ächiã jarada tããanawëa p'anana përa, ächi itiasima.

¹⁵ Maapae Jesupa ächiã jarasima: «Tuacha wãnak'ari chi pedea pia mi k'orea äareairã jarat'i. ¹⁶ Mãi pedea tããasidara mãinepa porochoasidara Tachi Ak'õrepa mãi k'aripaipi. Maamina chi mãi pedea tããawë bit'a ichia mãi itiaipi. ¹⁷ Chi mãine tããa p'anirãpa nãi ëpëerãpa ne p'ue oodak'apí oodaipi: mi t'inepa jaore mietaarã äyã jeret'aadaipi mãinepa pedea chiwidi pededaipi. ¹⁸ Taama ara ächi juapa jitadaipi. Nearã mietã todaipira mãipa ächi jitaiwëma. Mãinepa chi k'idade berã ächi jua ãri biutade mãi jipa p'aneenaiipi».

Jesú pajãnea wãna

Luca 24:50-53

¹⁹ Mãiya jarak'ari Tachi Ak'õrepa Tachi Chipari Jesú it'aa pajãnea ateewãsima. Mãma ichi juaraari suak'abari beesima. ²⁰ Maapae chi Jesú ome p'irriapatairãpa ichi pedea ächi wãutacha jarasidama. Tachi Chiparipa ächi k'aripapachima. Èpëerãpa ne p'ue oodak'apirã oopi bidepa k'awapipachima ächia jara p'aní piarãt'a.

IV Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade versículo 9—20 newëma.

LUCA

Nāi k'art'a Lucapa bisima. Ichi griegodepemaane a k'īrisia p'anima. māinepa jara bima Luca Pablo ome p'irria basit'a. Mateopa, Marco pida āchicha k'art'a Jesucristo k'orea bidak'ari Lucapa nāi k'art'a bisima.

Lucapa nāi k'art'a ēpēra chi minachia k'awa bi Teóp'ilo pae bisima ichia k'awamērā Jesús k'orea jarateadada pi-arāpi (). Waapēarā k'aepēra Lucapa minachia bisima Juan chi Porochoaparí t'ōna k'orea () māinepa Jesús t'ōna k'orea (). Māi ħari bi bima Juanpa Jesús porochoda k'orea (), Jesús naa beada chōarāenapemarā t'ġ k'orea () māinepa tiorepa Jesua nemietá mīesa oopiyá bada k'orea (). Māi ħari bi bima Jesupa Galilea tuade jaratea nipa-da k'orea () māinepa Jerusalenea wārune jaratea bada k'orea ().

Māi k'aadea bi bima Jesús Jerusaleña bada k'orea: Jerusaleñ p'uuru k'orea jēana, k'urusude peadada, chok'ae p'irabarida, māinepa ichide ġjāa berā k'īrari pajānea wāna ().

Lucapa pia bisima Tachi Ak'ōrepa ēpēerā itiai k'orea () māinepa nemietá oopatairā ichimá ġīitea cheutarā k'aripai k'orea (). Minachia bisima nemietá oopatairā Jesupa k'īra chupuria idida: judiorā māinepa judiorāwē, Samari-adeperā, nenea k'ede māinepa Romanepema pae erreara ġirip'epatairā.

Luca k'art'ade arí bi bima wērarā sida Jesús lawari p'anasit'a. Bi bima Elisabé k'orea (), María k'orea (), Ana k'orea () māinepa Jesús k'aripapatairā k'orea () māinepa wēerāpa ichi chok'ae p'irabarida naa k'awasida k'orea ().

Lucapa Teop'iloa bi tea peeda

1 Tachi Ak'ōrepa tachi t'āena ooda k'orea, ēpēerā chok'arairāpa k'art'ade bi k'īria p'anasidama.

2 Chi māi ooda ununaanapa māi nepirisidama māinepa jarateasidama. Maapae chi k'art'a bidaadapa māi bisidama. **3** Māipuru mia āchia bidada māinepa nepiridada k'orea ārea idi basima. Maapae māi k'īrisiak'ari, mia nāi nepira bīmaa bima pi pae, chi minachia k'awa bi Teóp'ilo pae. **4** Māiya pia k'awaiipi piá jarateadada piarāpi.

Juan chi Porochoaparí t'ōi k'awapida

5 Herode Judea tuadepema minachia k'awa bi paside p'aare Zak'aria apachidai basima. **I** Māi Zak'aria mimia-pachima p'aarerā waapēarā paara; māi Abía apachidaidepema pasima. **II** Chi k'ima Elisabé Aarón ēpērarānema cheda pasima. **6** Āchi umea Tachi Ak'ōre k'īrari ġīp'a p'anasidama. Tachi Chiparipa oopi bi pedea ġōma ġjāapachida pēra, waapēarāpa k'achia pedeadai-wēa p'anasidama. **7** Maamina Elisabé warra t'ōk'a pada pēra warra nea p'anasidama. Māi awara minachia chōa p'anasidama.

8 Māiya p'anine Zak'aria Tachi Ak'ōre te minachia bide mimiapatai ewari pasima. Māipuru ichi, waapēarā p'aarerā ichi ome mimiapatai sida Tachi Ak'ōre k'īrari mimia p'anasidama. **9** Māine p'aarerāpa oopatai ġīra ne jemena ajorosidama k'awadai k'orea k'aipa Tachi

I Herode. Māi Herode «chi Minachia K'awa biade» apatama.
II Abía. Abía chōarāenapema p'aare pasima. 1 Crónica 24:10.

Chipari te minachia bide eda āp'o k'era uruapik'ari ameeit'a. Māine Zak'aria t'ġt'u baesima.

10 Āp'o k'era paateai hora pada pēra Zak'aria eda wāsima. **III** Māine ēpēerā chok'arairāpa tajataria Tachi Ak'ōrea it'aa chiidimaa p'anasidama. **11** Māiya bide Tachi Chiparipa it'aripa peeda, āp'o k'era paateapatai bik'á juaraari unupisima. **12** Ichi unuside Zak'aria minachia p'erak'ari k'awa k'īrisiaé pasima. **13** Maamina Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa jarasima:

—Wap'earāse. Pia Tachi Ak'ōrea it'aa chiidi bada ichia ūrisima. Pi k'ima Elisabepa warra t'ōipi. Ichi t'ġ bise Juan. **14-15** Uvaba asia māinepa it'ua tok'á baipei. Warra t'ōi naena, Tachi Ak'ōre Jaore ichi ome baima. Māi warra k'orea ēpēerā minachia sō arapaadaipi. Ichi Tachi Chipari k'īrari chi waibia pai pēra, pi sida minachia arapá baipei. **IV** **16** Ichia chok'ará israel ġjūanepemarā Tachi Ak'ōremá ġīitea chepiipi. **17** Eliapa uru bada jaore, māinepa ichi jua chaareadepema sida pi warrapa uru baipei. Māinepa ichi Tachi Chipari naa wāipi chi ak'ōrerā māinepa chi naerā āchi warrarā ome sōpiapii k'orea. **V** Māi awara ichia ġjāanak'apiirā sida k'aripaipi ġīp'a berāpa k'īrisiapatai ġīra k'īrisiadamērā. Māiya k'aripaipi p'uurudeperāpa Tachi Chiparia pia pedeadamērā.

18 Māine Zak'aríapa chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedá idisima:

—ġMia sāmaasá k'awai pia jara bi piarāt'a? Mi minachia chōa bima. Mi k'ima sida chōtá bima.

19 Chi it'aripa peedapa Zak'aria jarasima:

III Āp'o k'era paateai hora. Éxodo 30:34-38. **IV** 1:14-15 Número 6:1-5; Jucee 13:2-5. **V** 1:17 Malak'ia 4:5-6.

—Mi Gabrielpi, Tachi Ak'õre pae pari mimiaparipi. Ichia mi pimá peesima mái pedea pia jaramérá. ²⁰ Mia jara bima Tachi Ak'õrepa bida ewaride piarã máiyaiipi. Maamina pia mi pedea ijãáe pada përa, k'írame t'urrá beeyade asima, mia nãí ewari jarada ará parudea.

²¹ Mãmisa ëpërarãpa tajataria ni p'anasidama. Ächia k'awadawëa p'anasidama k'äre k'orea Zak'aria jáiya eda tãaraamaa basit'a. ²² Máiya bide ichi tajatá chesima maamina p'ue pedeaé pasima. K'írame t'urrá beesideepuru, juadepa puru su jara beepachima. Máipa ëpërarãpa k'awasidama Tachi Ak'õrepa ichiá ne unupisit'a.

²³ Máí Zak'ariápa chi mimiat'a p'aare judiodé jõma ook'ari, ichi tiidá wásima. ²⁴ Máiya bak'ari chi k'ima Elisabé biak'oa beesima. Máipuru Elisabé jedek'o joesoma tiida beesima. Náiya k'írisiasima: ²⁵ «Tachi Chiparipa mi k'aripasima biak'oa beemérá. Jáiya ichia pia oodapa mi k'íra p'era bada äyá bisima. Èpërarãpa mi k'orea waa k'achia pedeadaiwëma».

It'aripema peedapa Mariá jarada

²⁶⁻²⁷ Elisabé jedek'o k'ak'o sei biak'oa beek'ari Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda Gabriel Galilea tuade, Nazaré p'uurudea peesima äwëra waidi imik'íra ome k'áik'apí Mariamá. Máí Mariá José ome miak'áii pasima. José Davidepa cheda pasima. ²⁸ Chi it'aripa peeda Mariamá chek'ari náiya jarasima:

—¡Mariá! Tachi Chiparipa pi pia uru bima. ^I Ichi pi ome bima.

²⁹ Máí pedea úriside Mariapa k'awa k'írisiaé pasima, k'äre k'orea chi Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda máiya pedea bit'a. ³⁰ Máine chi Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa ichiá jarasima:

—María, wap'earãse; Tachi Ak'õrepa pi k'aripa bima.

³¹ Biak'oa beek'ari warra t'õipi. Máí warra t'í bise Jesús. ^{II}³² Ichi chi minachia k'awa bi paipi máinepa Tachi Ak'õre chi Atepe bipa ichi Warraade aipi. Tachi Chiparipa ichi israel ijüanepemarã chi minachia k'awa bi biipi ichi chõarãenapema Daví bada jïra. ³³ Ichi Jacobodepa chedaadarã chi minachia k'awa bi baipi. Ewaricha ichidirã ichi juade ua baipi. ^{III}

³⁴ Máine Mariapa chi it'aripa peedá idisima:

—Mi imik'íra ome k'áik'apí, ¿sãmaasá biak'oa beeima?

³⁵ Chi it'aripema peedapa p'anoosima:

—Tachi Ak'õrepa ichi Jaore pimá peek'ari, ichi jua chaareadepa pi ome baipi. ^{IV} Máipuru ichia tearu warra pia t'õru, Tachi Ak'õrepa ichi Warraade aipi.

³⁶ Máinepa pi üpëawëra Elisabé biak'ooda jedek'o

^I Tachi Chiparipa pi pia uru bima. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade náiya bi bima: Tachi Ak'õrepa pi waapëarã wërarã k'apëra pia uru bima. ^{II} 1:31 Mateo 1:21. ^{III} 1:33 2 Samuel 7:8,16. ^{IV} Pi ome baipi. Griego pedeade náiya bi bima: Ichi Jaore pimá cheipi, jïra jïra.

k'ak'o sei pa bima, chõtá bimina. Ichi warra t'õk'aade apachidamina, imik'íra warra t'õpiipi. ^V³⁷ Tachi Ak'õrepa p'ue ooiwëa bi newëma.

³⁸ Mariapa p'anoosima:

—Mi Tachi Chipari pae pari mimiaparipi. Pia bima pichia jara bi jïra ichia ooit'a mi ome.

Maapae chi Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda wásima.

Mariapa Elisabé ak'ide wãna

³⁹ Máiya bak'ari Mariá isapea Elisabé p'uurudea wásima. Máí p'uuru Judea ijüa eya pará bide bima.

⁴⁰ Mãmá Zak'aria tede eda wãk'ari Elisabea pia pedeasima.

⁴¹ Elisabepa Mariá pedea úrirune ichi warra bide eda k'iri totomíasima. Ara máine Elisabé Tachi Ak'õre Jaorede beesima. ⁴² Máine Elisabepa Mariá náiya jïk'ua jarasima:

—Pi piarã waapëarã wërarã k'apëra Tachi Ak'õrepa pia k'aripa bima. Pi warra sida Tachi Ak'õrepa pia k'aripaipi. ⁴³ ¿Mi k'aima, mi Chipari naepa náiya ak'ide che bima? ⁴⁴ Piarã pi pedea úrirune warra mi bide bi ara-papa totomíasima. ⁴⁵ Tachi Chiparipa jarada piarã máiyai ijãana përa pi minachia pia bima.

⁴⁶ Máine Mariapa jarasima:

«Sõnepa mia jararuma: Tachi Chipari chi Atepe bipi. ^{VI}

⁴⁷ Mi sõ arapá bima Tachi Ak'õre ome, mi k'aripaparí.

⁴⁸⁻⁴⁹ Mi ichi pae pari mimiaparí wëra jïra bimina, máinepa minachia k'awa biwëmina, mi pia ak'isima. Idiipa waa jõmãirãpa jaradaipi Tachi Ak'õrepa nejõma p'ue bipa mi minachia k'aripa bima, mi pae ne waibia oo biëra.

¡Aba ichit'a Tachi Ak'õrepi!

⁵⁰ Máipuru ichi wap'ea berã ewaricha k'íra chupuria baparima.

⁵¹ Tachi Ak'õrepa ichi jua chaareadepa ne waibia ook'oasima.

Ara ächi tuaba chi minachia k'awa k'írisia berã ichia äyá jïichoapisima.

⁵² Chi atepe beada äyá jeret'aak'oak'ari chi k'aepe k'ede chi atepe bik'oasima.

⁵³ Chi nenea k'ede ne jõma pia teasima, maamina chi minachia uru beadá jua k'ak'uá äyá wãpik'oasima.

⁵⁴⁻⁵⁵ Ichi pae pari mimiaparí Israel p'uuru k'aripasima. Ichia Abrahán, ichidepa chedaadarã sida ewaricha k'íra chupuriasima tachi chõarãenapemarã jarada jïra».

⁵⁶ Mariá Elisabé tede jedek'o k'ak'o üpea bak'ari ichi tede wásima.

^V Pi üpëawëra. Griego pedeade máí pedea pia úri biwëma. ^{VI} 1:46 1 Samuel 2:1-10; Salmo 113:5-9.

Juan chi Porochoaparí t'õna

57 Ichi ewari paside Elisabé warra t'õsima. 58 Ichi ara k'ait'a p'anapatairãpa, ichidirã pida mãi úrisidaide ichi ome sô arapá p'aneesidama Tachi Chiparipa minachia k'íra chupuriada përa.

59 Warra t'õk'ari ewari k'ak'o ocho pa bide ateewãsi-dama warra k'ak'ua tauchaadaí k'orea. I Mãine waapëarãpa ichi ak'õre t'í Zak'aria t'í j'ira bi k'íria p'anasidama. 60 Maamina chi naepa jarasima:

—Mãiya t'í bidaiwëma, mãipari ichi t'í bidaiipi Juan.

61 Áchia jarasidama:

—¿K'ãarea mãi t'í bidaima? Mãra ëpërarã t'ãena mãi t'í newëma.

62 Maapae chi ak'õre Zak'ariá juadepa idisidama k'ãre t'í bi k'íria bi k'awadayá. 63 Mãi k'orea Zak'ariapa pak'uru p'ep'edea peda enemeepisima. Mãine nãiya bisima: «Ichi t'í Juan bidaiipi».

Mãi unusidaide jõmãirãpa k'awa k'írisiadaé pasima.

64 Ara mãine Zak'aria k'írame t'urrá bada mãicha pedeasima mãinepa Tachi Ak'õrea pia pedeasima.

65 Jõma áchi k'ait'apemarãpa mãi k'orea úrisidaide Tachi Ak'õre wap'ea p'anipa jõma Judea tua eya pará bide nepiripachidama. 66 Jõma mãi úrinaanapa jarapachidama: «Mãiya paipira, mãi warra chi atepe paipi». Mãiya jarasidama Tachi Chipari jua chaarea chi warra ome biëra.

67 Maapae chi Juan ak'õre Zak'ariapa Tachi Ak'õre Jaoredepa nãiya pedeasima:

68 «¡Israel p'uuru Tachi Ak'õre minachia pia bima, ichi ëpërarã k'aripai k'orea chesideepuru!

69 Ichi pae pari mimiaparí Davidepa cheda peeruma Tachi k'aripaparí jua chaarea bit'a bamërá. II

70 Naena Tachi Ak'õrepa ichi pari pedeapatairã mãi k'orea jarapisima.

71 Ichia jarapisima jõma tachi nek'íramá, mãinepa tachi unuema p'aní áchi jua chaareadepema k'aripait'a.

72 Mãiya ooipi tachi chõarãenapemarã k'íra chupuri-ayade ada përa

ichiaba áchi ome pedea bida jõma ooyade ada përa.

73-74 Ichia tachi chõarãenapema Abrahamá jarasima tachi chi nek'íramá jua chaareadepema k'aripai.

Mãiya ne wap'eawëa tachia ichi pae nepia oo p'ananaí.

75 Tachi chok'ae p'animisa ichi k'írari pia j'ip'a ni-padaipi».

76 Maapae Zak'ariapa ichi warra k'orea nãiya jarasima: «Warra, pi Tachi Ak'õre chi atepe bi pari pedeapariade adaipi. Pi Tachi Chipari naa wãipi ichi o jarii k'orea. III

I 1:59 Génesi 17:10-12. II 1:69 2 Samuel 7:12-13; Salmo 132:17. III 1:76 Malak'ia 3:1.

77 Pia israel ijũanepemarã k'awapiipi sãmaasá Tachi Ak'õrepa áchi nemietá k'írisia atuak'ari k'aripait'a.

78 Ichia tachi minachia k'íra chupuria biëra, imata pa-jãne ochiapari j'ira, ara mãiya Tachi K'aripaparí pajãnepa cheipi.

79 Mãipa chi p'ãrione berá, mãinepa chi piudai wap'ea berá Tachi Ak'õrepa ichi inaa k'awapiipi.

Ichiaba tachiá k'awapiipi sãmaasá ichi ode ne k'írisiawëa nipadaí k'orea».

80 Chi warra warisima mãinepa Tachi Ak'õre Jaoredepa chaarea beesima. Chõa bak'ari ijũa pania newëa bide bade wãsima. Mãma bapachima aba israel ijũanepemarã k'írari pedearudea.

Jesú t'õna ewari

Mateo 1:18-25

2 Mãi ewaride Romanepema chi atepe poro chaarea bi Augusto apataipa ëpërarã ichi juade uabidepemarã ãarea joisiapisima. IV2 Mãi ewaride Cirenio Siria ijũane chi chaarea bi paside mãi chi naa ëpërarã joisiapida pasima. 3 Mãine jõmãirã áchi p'uuru-rucha wãsidama joisiadamërá.

4 Mãi ewaride José Galilea tuade Nazaré p'uurude bapachima. Ichi Davidepa cheda përa Judea tuade Belén p'uurudea wãsima. Belén Daví t'õna p'uuru pasima. 5 Ichi k'ima pai bi María ome wãsima áchi joisiadamërá. Mãi ewaride María biak'oa basima. 6 Belene p'anine María warra t'õi ewari pasima. 7 K'ãipatai te pari newë përa ichi warra iwini t'õna p'arupa pirak'ari ánimara nek'opataide eda bisima.

Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda oveja ak'ipatairã unupida

8 Mãi teamasi oveja ak'ipatairãpa áchi oveja Belén k'ait'a ak'í p'anasidama. 9 Mãiya bide Tachi Chiparipa it'aripa peedapa áchiá unupisima. Mãine Tachi Ak'õre k'írawãrea achiterrea bi áchik'á minachia inaa jërat'iusima. Mãi k'orea oveja ak'ipatairã minachia p'erasidama. 10 Maamina Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa áchiá jarasima: «Wap'earãt'í. Mia pedea pia mãrá jarade chesima. Mãi pedea k'orea jõmãirã sô arapá p'aneenaiipi. 11 Idi Daví t'õna p'uuru Belene mãra k'aripaparí t'õsima. Ichi Cristopi, Tachi Chiparipi. V12 Nãinepa mãrapa k'awadaipi mia piarã jararu: mãrapa mãi warra chak'e p'arupa pira bi ánimara nek'opataide ununaipi».

13 Ara mãine Tachi Ak'õrepa it'aripa peedarã chok'arã unupisima. Jõma áchia Tachi Ak'õre k'orea nãiya pia pedeasidama:

IV Ichia mãiya oopisima p'uuru becha ichi pae erreara jirip'epii k'orea. V Cristo. Cristo t'íwëma. Jara bima «Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jara bada» wa «Tachi Ak'õrepa Tachi Chipari teada». Arameo pedeade bi bima: Mesías.

14 «Tachi Ak'õre it'i pajãne bi pi-ia bima! ¡Tachi Ak'õrepa pia unu bi epërarã nã iñũane ne k'ĩrisiadawëa p'ananaima!»^I

15 Maapae Tachi Ak'õrepa it'aripa peedarã pajãnea wãsidama. Mãine oveja ak'ipatairãpa ara achit'u jarasidama: «Wãtima Belenea, Tachi Chiparipa jara peeda ak'idai k'orea».

16 Ara mãine isapea wãsidama. Mãma padak'ari María, José, chi warra chak'e ome unusidama. Warra chak'e ãnimara nek'opataide eda basima. 17 Mãi un-unak'ari Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa chi warra k'orea jarada achia jõmãirã nepirisidama. 18 Chi oveja ak'ipatairãpa jara p'ani ùrisidaide jõmãirãpa mãi k'orea k'awa k'ĩrisiadawëa p'aneesidama. 19 Maamina chi nae Mariapa mãi ãarea ichi sõne minachia k'ĩrisia bapachima. 20 Oveja ak'ipatairã jĩitea wãutade achia ununana k'orea mãinepa ùrinana k'orea Tachi Ak'õre k'orea pia pedeasidama. Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa jarada jĩra piarã jõma mãiyasima.

Jesú Tachi Ak'õre te minachia bidea enemeenana

21 Warra t'õk'ari ewari k'ak'o ocho pa bide chi warra k'ak'ua tauchaasidama. Mãine ichi t'ĩ Jesú bisidama, chi nae biak'oi naena Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa jarada jĩra.

22 María warra t'õk'ari, chi judiorã wëerãpa nipachida jĩra ãarea ara mãiya oosima, Moisepa bidade bi bi jĩra. ^{II} Mãi ewari parude, ichia chi ak'õre ome warra chak'e Jerusalenea ateewãsidama Tachi Chipari k'ĩrari bidai k'orea. 23 Mãiya oosidama Tachi Chiparipa Moisea bipidade nãiya bi bi përa: «Jõma warra ïwini Tachi Chiparia teadai pia bima». ^{III}24 Mãi awara Tachi Ak'õre k'ĩrari pia p'aneenai k'orea chi naepa mãinepa chi ak'õrepa p'aloma paapisidama Tachi Chiparipa Moisea bipidade nãiya bi bi përa: «P'aloma wa soerre ume paateai pia bima». ^{IV}

25 Mãi ewaride epëra Simeón apatai Jerusalene basima. Mãi Simeón jip'a basima mãinepa Tachi Ak'õrepa jara bi jĩra pia oopachima. Ichia ni basima Tachi Ak'õrepa Israel p'uuru sõpiapii ewarit'a. ^V Tachi Ak'õre Jaore ichi ome basima. 26 Naena Tachi Ak'õre Jaorepa ichiã k'awapisima ichi k'ĩrawëai naena Tachi Chiparipa Tachi K'aripaparí teai jarada unuit'a. 27 Moisepa bidade bi bi jĩra oodai k'orea, Jesú ak'õrepa chi nae ome ichi Tachi Ak'õre te minachia bidea ateewãsideide, Tachi Ak'õre Jaorepa Simeón arã wãpisima. 28 Simeónpa chi warra unuk'ari, jirak'ari maapae Tachi Ak'õrepa nãiya pia jarasima:

29 «Mĩ Chipari, jãiyapuru pi pae pari mimiaparí ne k'ĩrisiawëa piupise, pia jarada jĩra ooda përa.

^I ¡Tachi Ak'õrepa pia unu bi epërarã nã iñũane ne k'ĩrisiadawëa p'ananaima! Griego pedeade mãi pia ùriwëa bima. ^{II} 2:22 Levítico 12:1-8. ^{III} Warra ïwini. Éxodo 13:2. ^{IV} 2:24 Levítico 12:6-8. ^V 2:25 Isaia 40:1-5; 49:13-16; 57:18-19; 61:1-3.

30 Pia Tachi K'aripaparí teai jarada mãi unupisima.

31 Pia ichi bisima ãarea p'uurudepemarãpa un-unamërá. ^{VI}

32 Ichi inaa jĩra bai pi judiorãwëpa pi k'orea k'awadamërá.

Ichi k'orea, pi p'uuru Israel k'orea pia jaradaipi». ^{VII}

33 Simeónpa achia warra k'orea jara bi ùrisidaide Jesú ak'õrepa chi nae ome k'awa k'ĩrisiadae pasima.

34 Mãine Simeónpa achia pia jarak'ari Mariã nãiya jarasima:

—Tachi Ak'õrepa nã warra teasima israeldepemarã chok'arairã pia bimërá mãinepa ichiaba chok'arairã pi-awëa biyã. K'awapiipi ichi Tachi Ak'õrenepa che bit'a, maamina ichi k'orea k'achia pedeadaipi. 35 Mãiya chok'arairãpa achia sõne mëra uru be unupiipi. Ichiaba pi minachia sõp'ua bai pi k'ĩruuparí nek'opa su bi jĩra.

36 Arí Tachi Ak'õre pari pedeaparí Ana apatai basima. Ichi Aserdepa cheda P'aniel k'au pasima. Ichi chõtã basima. Awëra bit'a k'ima atak'ari siete ãyo bide p'ëtã pasima. 37 Ichi p'ëtã beeda ãyo 84 basima. ^{VIII}

Ewaricha ãst'ã, teamasi pida Tachi Ak'õre te minachia bidea wãpachima Tachi Ak'õrepa pia pedei k'orea, Tachi Ak'õrene k'ĩrisiadayã nek'odak'apí ewaride ooi k'orea mãinepa Tachi Ak'õrepa it'aa chiidii k'orea. 38 Mãi chõtã Jesú ak'õre mãinepa chi naemã orrobarik'ari Tachi Ak'õrepa sõpia bayade asima. Maapae chi Tachi Ak'õrepa Jerusalén p'uuru k'aripai ewari ni p'anirã chi warra chak'e k'orea pedeasima. ^{IX}

39 Moisepa bidade bi jĩra jõma ook'ari José, María ome Galilea tuade achia p'uuru Nazaredea jĩitea wãsidama. 40 Chi warra warisima mãinepa Tachi Ak'õre Jaoredepa chaarea beesima. Ichia minachia k'awasima mãinepa Tachi Ak'õrepa ne ãareane ichi k'aripapachima.

Jesú Tachi Ak'õre te minachia bide bada

41 ãyocha Jesú ak'õre mãinepa chi nae Jerusalenea wãpachidama judiorã Egitodepa wãnana k'ĩrisiapatai ewari oodai k'orea. ^X42 Jesú doce ãyo baside achia wãsidama mãi arapaapatai ewari oodai k'orea jõma judiorãpa oopatai jĩra. Jesú sida achia ome wãsidama. 43 Mãi arapaapatai ewari jõk'ari achia jĩitea wãsidama. Maamina achia warra Jesú Jerusalene beesima. Mãi achia atua p'anasidama. 44-45 K'ĩrisia p'anasidama Jesú epërarã t'ãena nipasit'a. Mãiya ewari aba pa basima. K'ewarã ichi jĩrisidaide achia epërarã t'ãena ununaé pasima. Ara mãine jĩitea Jerusalenea Jesú jiride wãsidama.

46 Ewari ùpeaide ichi unusidama Tachi Ak'õre te eda Moisepa bida jarateapatairã t'ãena suak'abari bit'a. Achia jaratea p'ani ùri basima mãinepa achia ne idi-

^{VI} 2:31 Isaia 40:5; 52:10. ^{VII} 2:32 Isaia 42:6; 46:13; 49:6. ^{VIII} Ichi p'ëtã beeda ãyo 84 basima. Griego pedeade mãi bida k'ĩrisia awara jara k'ĩria bima. Waapëarãmã nãiya jara bima: Ana 84 ãyo basima. ^{IX} 2:38 Isaia 52:10. ^X 2:41 Éxodo 12:1-27.

pachima. ⁴⁷ Mäine ächia idi p'ananat'a ichia pia p'anoopachima. Jõma ichi üri p'anipa k'awa k'õrisiadaé pasima ichi k'õrisiadeba p'anoo biëra. ⁴⁸ Ichi ak'õre mäinepa chi naepa ichi unusidaide k'awa k'õrisiadaé pasima. Chi naepa ichiá idisima:

—Warra, ¿pia k'äre k'orea jäiya oosima? ¿K'äre k'orea nãma beesima? Minachia sõp'ua k'õrisia p'anipa mia, pi ak'õre pida pi jiri p'anasidama.

⁴⁹ Jesupa p'anoosima:

—Märäpa ¿k'äre k'orea mi jiri p'anasidama? ¿Mi Ak'õre tede bai bit'a k'awadawëa p'anik'ära?

⁵⁰ Maamina ächia Jesupa jarada k'awadaé pasima.

⁵¹ Maapae Jesús ächi ome Nazaredea wäsima. Mäma ächi ome chok'ea bapachima. Jõma Jerusaleme mäiyana chi naepa minachia pia k'õrisia bapachima.

⁵² Jesús k'ak'ua ibia warisima mäinepa ewaricha ne k'awapodosima. Tachi Ak'õrepa, ëpërarã pida mäi pia unusidama.

Juan chi Porochoaparí k'orea bida

Mateo 3:1-12; Marco 1:1-8; Juan 1:19-28

3 Tiberio chi Romanepema atepa poro chaarea bi quince äyo pa bide, Poncio Pilato Judea tuade chi minachia k'awa bi pasima. Herode Galilea tuade chi minachia k'awa bi pasima. ^I Chi üpëa P'elipe Traconite tuade mäinepa Iturea tuade chi minachia k'awa bi pasima. ^{II} Lisania Abilene tuade chi minachia k'awa bi pasima. ² Aná mäinepa Caip'á chi p'aare minachia k'awa p'anirã pasima. ^{III}

Mäi ewaride ijüa pania newëa bide Tachi Ak'õrepa Zak'aria warra Juaná pedeasima. ³ Mäipuru Juan jõma Jordán to k'ait'a berá jarade wäsima ächia nemietá oopatai itu bidak'ari Tachi Ak'õremá chedamërá. Ichia jarasima mäiya oosidara Tachi Ak'õrepa ächi nemietá oodada k'õrisia atuait'a. Chi ichi pedea üriuta ichia toeda porochoapachima. ⁴ Jõma mäi mäiyasima Tachi Ak'õre pari pedeaparí Isaíapa naena bida jira:

«Ëpëra ijüa pania newëa bide jik'ua pedea bima:

O jarit'i Tachi Chipari pia chemërá. O ichi pae jip'a jarit'i.

⁵ Joa be jõma k'orí beepiipi. Eya it'i be mäinepa eya jeeda be sida mäiya ook'oaipi.

O jõrea be jip'a jariipi, o piawëa be äarea pia ook'oaipi.

⁶ Mäiya jõmäirãpa ununaipi sãmaasá Tachi Ak'õrepa tachi k'aripait'a». ^{IV}

^I Mäi Herode «Antipa» apachidama. Ichi k'orea nãma pedea bima: Mateo 14:1-10; Luca 3:19; 9:7-9; 13:31-33; 23:6-12. Ichi ak'õre «Herode chi Minachia K'awa Biade» apachidama. Mateo 2:1-23.

^{II} Mäi P'elipe k'orea aba nãi versiculode bi bima. Awarai P'elipe «Herode-P'elipe» apatai unupatama Mateo 14:3; Marco 6:17; Luca 3:19. «Herode chi Choma» apatai ächi ak'õre pasima. Antipa ome chi üpëarã pasima. ^{III} Caip'á Aná wiu pasima. Aná p'aare chi atepa basima äyo 6depa 15dea. Caip'á chi p'aare atepa basima äyo 18depa 36dea. ^{IV} 3:4-6 Isaía 40:3-5.

⁷ Chok'arã ëpërarã chepachidama Juanpa porochoamërá. Maamina Juanpa waapëarã jarapachima: «Mära taama jira berã, ¿k'aipa jarasima mära Tachi Ak'õrepa tachi itiai ewaridepema p'ue mĩrunait'a?

⁸ Märäpa oo p'aninepa unupit'i piarã machi nemietá oopari itu bidak'ari Tachi Ak'õremá chesidait'a.

K'õrisiarãt'i Abrahamepa chedaadarã përa Tachi Ak'õrepa itiaiwëane arãt'i. Mia märá jararuma: Tachi Ak'õrepa k'õriaipira, cha be mawaradepa Abrahamepa chedaadarã papik'oaipi. ⁹ Mäi awara mia jararuma: Tachi Ak'õrepa chaara uru bima pak'uru t'ut'aak'oi k'orea. Äarea pak'uru pia chaudak'a t'ut'aak'oiari t'ipide bat'ak'oaipi. Ara mäi jira Tachi Ak'õrepa nemietá oopatairã itiaipi».

¹⁰ Mäi k'orea ëpërarãpa ichiá idipachidama:

—Mäiya bipira taipa ¿k'äre oodai p'anima?

¹¹ Juanpa p'anoosima:

—Neet'á ume uru bipa chi ne newëa k'õria aba teai pia bima. Chi k'oi uru bipa chi nek'oi newëa k'õria teai pia bima.

¹² Mäiya bide Romanepema pae erreara jirip'epatairã porochoadai k'orea chesidama. Maapae ächia idisidama:

—Jarateaparí, taipa ¿k'äre oodai p'anima?

¹³ Juanpa ächiá jarasima:

—Märäpa erreara jirip'eutade atepa idirãt'i.

¹⁴ Mäine papaká berã arí p'anipa Juaná idisidama:

—Taipa ¿k'äre oodai p'anima?

Juanpa p'anoosima:

—Wap'eapidak'ari chãara erreara ëemariãt'i mäinepa seadepa chãara k'orea k'achia pedearãt'i. Sõpia p'anat'i ara märá erreara p'aa p'aninepa.

¹⁵ Chi arí p'anipa mäi ürisidaide äarea jirak'aua p'aneesidama k'ãasãai k'awadai k'orea. Ara ächi tuaba nãiya k'õrisia p'anasidama: «¿Juan Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradak'ara?»

¹⁶ Maamina Juanpa äareairã jarasima: «Piarã mia mära paniapa porochoa bima. Maamina mi k'aepëra chi atepa bi cheipi. Ichia jirune jã bi ërai k'orea mi mäi pae pia biwëma. Ichiapuru Tachi Ak'õre Jaoredepa porochoaipi. ^V Maamina ijãanaepira itiaipi. ^{VI} It'aa jira bat'aparí ichi juade uru bima chi trigo tau jora äyá amaai k'orea. Maapae chi tau ëechoada yaaipi maamina chi jora t'ipi uruade paaipi. Mäi k'iik'ama».

¹⁸ Ara mäi jira ne wawariadepa Juanpa chi pedea pia tachi k'aripai k'orea jarateapachima mäinepa jarapachima mäine ijãanamërá. ¹⁹ Maamina Juanpa Galileadepema minachia k'awa bi Herode itiapachima ichia wëra uru bi Herodía k'orea. Mäi Herodía piarã Herode üpëa P'elipe k'ima pasima. Mäi awara Juanpa ichi itiapachima nejõma nemietá ooda k'orea.

^V Tachi Ak'õre Jaoredepa porochoaipi. Mäi jara k'õria bima «Tachi Ak'õre Jaore teait'a». ^{VI} Itiaipi. Griego pedeade nãiya bi bima: T'ipi uruapa porochoaipi.

²⁰ Herodepa māi nemietá oo bi awara nāi k'achia sida oosima: Juan eda j̄ra nib̄ipisima ichi it̄iai k'orea. ^I

Juanpa Jesú porochoada

Mateo 3:13-17; Marco 1:9-11

²¹ Juanpa ěp̄erarā porochoak'oa baside Jesú sida porochoasima. Māine Jesupa Tachi Ak'ōrea pedearude pajā ewa wāsima. ²² Ewa wāk'ari Tachi Ak'ōre Jaore pajānepa p'aloma j̄ra ichi ĩri chesima. Māine Tachi Ak'ōrepa pajānepa edá nāiya pedeasima: «Pi mi Warra chi k'ĕria bipi. Pi k'orea mi minachia sō arapá bima». ^{II}

Lucapa Jesuderā chi chōarāenapemarā k'orea bida

Mateo 1:1-17

²³ Jesupa jaratea beeside treinta āyo bi j̄ra basima. Ęp̄erarāmá ichi José warra pasima.

José Eli warra pasima.

²⁴ Eli Matá warra pasima.

Matá Leví warra pasima.

Leví Melquí warra pasima.

Melquí Janai warra pasima.

Janai José warra pasima.

²⁵ José Matatía warra pasima.

Matatía Amó warra pasima.

Amó Nahúm warra pasima.

Nahúm Eslí warra pasima.

Eslí Nagai warra pasima.

²⁶ Nagai Máhat warra pasima.

Máhat Matatía warra pasima.

Matatía Semeí warra pasima.

Semeí José warra pasima.

José Juda warra pasima.

²⁷ Juda Johanan warra pasima.

Johanan Resá warra pasima.

Resá Zorobabel warra pasima.

Zorobabel Salatiel warra pasima.

Salatiel Nerí warra pasima.

²⁸ Nerí Melquí warra pasima.

Melquí Adí warra pasima.

Adí Cosam warra pasima.

Cosam Elmadán warra pasima.

Elmadán Ere warra pasima.

²⁹ Ere Josué warra pasima.

Josué Eliezer warra pasima.

Eliezer Jorim warra pasima.

Jorim Matá warra pasima.

³⁰ Matá Leví warra pasima.

Leví Simeón warra pasima.

Simeón Juda warra pasima.

Juda José warra pasima.

José Jonán warra pasima.

^I 3:20 Mateo 14:1-10; Marco 6:14-28. ^{II} Pi k'orea mi minachia sō arapá bima. Griego pedeade māipa ichiaba jara bima: Mia pi jiri atasima.

Jonán Eliakín warra pasima.

³¹ Eliakín Melea warra pasima.

Melea Mainán warra pasima.

Mainán Matata warra pasima.

Matata Natán warra pasima.

Natán Daví warra pasima.

³² Daví Jesé warra pasima.

Jesé Obed warra pasima.

Obed Boa warra pasima.

Boa Salmón warra pasima.

Salmón Naasón warra pasima.

³³ Naasón Aminadá warra pasima.

Aminadá Arán warra pasima.

Arán Jesrón warra pasima.

Jesrón P'are warra pasima.

P'are Juda warra pasima.

³⁴ Juda Jacobo warra pasima.

Jacobo Isá warra pasima.

Isá Abrahán warra pasima.

Abrahán Taré warra pasima.

Taré Nak'or warra pasima.

Nak'or Serug warra pasima.

³⁵ Serug Ragau warra pasima.

Ragau Péleg warra pasima.

Péleg Heber warra pasima.

Heber Sala warra pasima.

³⁶ Sala Cainán warra pasima.

Cainán Arp'ak'a warra pasima.

Arp'ak'a Sen warra pasima.

Sen Noé warra pasima.

Noé Lamec warra pasima.

³⁷ Lamec Matusalén warra pasima.

Matusalén Enoc warra pasima.

Enoc Jared warra pasima.

Jared Malale warra pasima.

Malale Cainán warra pasima.

³⁸ Cainán Enó warra pasima.

Enó Set warra pasima.

Set Adán warra pasima.

Adán Tachi Ak'ōre warra pasima.

Tiorepa Jesua mĕsa jara bada

Mateo 4:1-11; Marco 1:12-13

⁴ Jesú, Tachi Ak'ōre Jaore ome bada, Jordán todepa j̄itea wāsima. Māine Tachi Ak'ōre Jaorepa ichi ĩj̄ūa pania newēa bidea atewāsima. ² Māma ewari k'ak'o cuarenta basima. Māine tiorepa ichiá mĕsa jarasima nemietá oomĕrá. Māi ewaride Jesupa mi āpia pida nek'owēa biĕra jara basima. ³ Māiya bide tiorepa Jesua nāiya jarasima:

—Pi piarā Tachi Ak'ōre warrapira, jarase nāi mawarā p'ana pamĕrá.

⁴ Jesupa p'anoosima:

—Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima: abapuru nek'õ bidepa ëpëra chok'ae baiwëma, [mãipari jõma Tachi Ak'õrepa jara bi ijãa bidepa chok'ae baiipi].^I

⁵ Mãiya bak'ari tiorepa Jesú eya it'i bidea ateesima. Mãmãipa nãijũane be p'uuru ãarea ak'ipisima.

⁶ Mãine tiorepa jarasima:

—Nãijũane p'uuru be mãinepa mãi p'uurude nepia be ãarea pi juade biipi. Mõré përa mia tea k'ĩriaru teai bima. ⁷ Mi k'ĩrari s'iraporode k'obeek'ari miã pia pedeaipira mia jõma teaiipi.

⁸ Maamina Jesupa jarasima:

—Tiore, ãyá wãse. ^{II} Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima: "Aba pi Chipari Tachi Ak'õreapuru pia pedease. Ichia jara bit'a oo base". ^{III}

⁹⁻¹⁰ Mãiya bak'ari tiorepa Jesú Jerusalenea atewãsi-ma Tachi Ak'õre te poro it'i bimá. Maapae jarasima:

—Pi piarã Tachi Ak'õre Warrapira, nãmãipa edá jĩitise. Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima:

Tachi Ak'õrepa ichi it'aripa peedarã pimá peeipi k'aripadamërá.

¹¹ Pi ãchi juade atewãnaipi pi jĩru mawarapa p'uapiemaapa. ^{IV}

¹² Maamina Jesupa jarasima:

—Ichi pedeade nãijã sida bi bima: "Pi Chipari Tachi Ak'õrea waa mĩesa jararãse nemietá oomërá". ^V

¹³ Mãiya waa mĩesa jara bak'ari tiore Jesuk'á bada ãyá wãsima aba mãicha ewari unuutadea.

Jesupa jaratea beeda

Mateo 4:12-17; Marco 1:14-15

¹⁴ Mãiya bak'ari Jesú Tachi Ak'õre Jaore jua chaareadepa Galilea tuade jĩitea wãsima. Jõma mãi tuade ëpëerãpa ichi t'ĩ k'õrea minachia ũripachidama. ¹⁵ Judiorã ará pedepatai techa ichia Tachi Ak'õre pedea jaratea bapachima. Mãipuru jõmãirãpa ichi k'õrea pia jarapachidama.

Jesú Nazarede bada

Mateo 13:53-58; Marco 6:1-6

¹⁶ Maapae Jesú ichi warida pada p'uuru Nazaredea wãsima. Mimianak'apí ewaride ichia oopari jĩra judiorã ará pedepatai tede eda wãsima. Maapae ichi bai nibeesima Tachi Ak'õre pedea eda jarai k'õrea.

¹⁷ Mãine Tachi Ak'õre pari pedeparí Isaia k'art'a bida ichiã teasidama. Mãi t'uya bi ërak'ari nãijũane jirik'ari jĩk'ua eda jarasima:

¹⁸⁻¹⁹ «Tachi Ak'õre Jaore mi ome bima. Ichia mi jiri atasima chi nenea k'edea jaramërá Tachi Ak'õrepa ãchi k'aripait'a.

^I Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade pedea corchetede bi newëma. Deuteronomio 8:3. ^{II} Tiore, ãyá wãse. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mãi newëma. ^{III} 4:8 Deuteronomio 6:13. ^{IV} 4:11 Salmo 91:11,12. ^V 4:12 Deuteronomio 6:16.

Ichia mi peesima chi k'ĩrisia parã, sõp'ua be sõpi-apik'oamërá, ^{VI} chi jita uadaadairã ãchi k'ëet'apii jaramërá,

tau p'ãrio be unupimërá, chĩara jua chaareade mãi be pia bik'oamërá

mãinepa jaramërá nãijũane Tachi Chiparipa ëpërarã pia ooit'a». ^{VII}

²⁰ Eda jarak'ari, k'art'a pirak'ari chi ak'iparia teasima. Maapae suak'abari beesima jarateai k'õrea. Jõmãirãpa ichi ak'ĩ tuanasidama. ²¹ Mãine Jesupa jarasima:

—Mãi pedea eda jarada idi mãra k'ĩrari mãiya baeruma.

²² Jõmãirãpa ichi k'õrea pia pedeadidama. Ichia pia jaratea bi k'õrea k'awa k'ĩrisiadaé pasima. Ara ãchi tuaba jara tuanasidama:

—¿Ichi José warra jãiya biwëk'ãra?

²³ Jesupa jarasima:

—Mãrapa nãijũane pedea miã jaradama: "Nëará teaparí, ara pichi tuaba jipa beepise. Pia Capernaune ooda taipa ũrisidama. Nãma pi p'uurude pida ara mãiya abarik'a oose".

²⁴ Mãi awara jarasima:

—Mia mãrá piarã jararuma: abai pida Tachi Ak'õre pari pedeparia ara ichi tuade pia pedeadak'ama.

²⁵ K'ĩrisiat'ĩ, Elía basi ewaride Israel tuade p'ëtãrã chok'ará p'anasidama. Mãi ewaride ãyo k'ak'o ũpeak'ari ya estarik'a k'oe chewëa bada përa jarra minachia oosima. ²⁶ Maamina Tachi Ak'õrepa Elía abai pida Israeldepema p'ëtã k'aripade wãpié pasima. Mãi k'aepëra p'ëtã Sidón tuade Sarepta p'uurude bimá wãpisima. ^{VIII}²⁷ Ara mãi jĩra chi Tachi Ak'õre pari pedeparí Eliseo basi ewaride, aidapa k'idade berã Israel tuade chok'ará p'anasidama maamina ãchidiidepema abai pida ichia jipa beipié pasima. Mãipari Siria tuadepema Naamán jipa beepisima. ^{IX}

²⁸ Mãi ũrisidaide ãarea judiorã ará pedepatai tede p'ani k'ĩruusidama. ²⁹ Ara mãine Jesú p'uurudepa tajatã s'isĩamat'á atewãnak'ari, mãi p'uuru eya poro nok'odea atewãsidama p'ëyanepa jirat'aadaí k'õrea.

³⁰ Maamina Jesú ara ãchi t'ãena nek'aiwëa wãsima.

Jesupa ëpëra jaore mietá parã bi jipa beepida

Marco 1:21-28

³¹ Mãiya bak'ari Jesú Galilea tuade Capernaum p'uurudea wãsima. Mimianak'apí ewaride ichia jaratea basima. ³² Minachia k'awa bidepa arí jaratea biëra ãareairãpa k'awa k'ĩrisiadaé pasima. ³³ Judiorã ará pedepatai tede ëpëra jaore mietá parã bi basima. Mãiya bide ichia jĩk'ua pedeadidama:

^{VI} K'ĩrisia parã, sõp'ua be sõpiapik'oamërá. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mãi newëma. ^{VII} 4:18-19 Isaia 61:1-2; 58:6. ^{VIII} 4:26 1 Reye 17:1-16. ^{IX} 4:27 2 Reye 5:1-14.

34 —Jesú Nazaredepema! ¿K'äre k'orea tai waa oo bi-ma? ¿Tai k'enane chesik'ära? Mía k'awa bima pi k'ait'a: ¡Pi Tachi Ak'õrepa peedapi!

35 Jesupa chi jaore mietá nãiya itiasima: —K'õp'ease. Jái k'ak'uadepema áyá wãse.

Ara mãine chi jaore mietapa chi ëpëra jeeda baepik'ari áyá wãsima, mãi p'ua oowëa. 36 Mãi unusidaide äareairäpa k'awa k'õrisiadaé pasima. Ara ächi paara idi para beesima: «Ichi pedeadepa ¿sãmaasá jáiya oo bima? Ichia jararut'a chi jaore mietaaräpa õri-patama. Ichi jua chaarea bidepa mãinepa ichi juade äarea uru bidepa, chi jaore mietaarä pedearude áyá wãk'oapatama».

37 Mãipuru ichi p'uuru k'ait'a becha ichi t'õ k'orea äarea t'õ p'oa nibeesima.

Jesupa Simón Pedro p'ak'õre jipa beepida

Mateo 8:14-15; Marco 1:29-31

38 Judiorã ará pedeapatai tedepa wãk'ari Jesú Simón tedea wãsima. Mãma Simón p'ak'õre minachia k'ia nibasima. Mãipuru Jesua chichupuria idisidama jipa beepimërá. 39 Jesupa edá ak'ik'ari chi k'iamia itia pedeasima. Ara mãine k'iamia tuusima. Maapae chi k'idade bada p'irabarik'ari ächiá nek'opisima.

Jesupa chok'ará jipa beepik'oada

Mateo 8:16-17; Marco 1:32-34

40 K'iuk'ari chok'ará wawaria k'ak'ua piawëa berã Jesumá atewãsidama. Jesupa ichi jua ächi õri bik'ari jipa beepik'oasima. 41 Ichiaba chok'ará jaore mietaarä ëpërarã k'ak'uadepema jeret'aasima. Wãutade nãiya bia jarapachidama: «¡Pi piarã Tachi Ak'õre warrapi!» Ächia k'awa p'anasidama ichi Tachi Ak'õrepa teai jarada Tachi K'aripaparí. Mãi k'orea Jesupa ächi itiak'ari, pedeapik'a pasima.

Galileade jaratea nipada

Marco 1:35-39

42 Tap'ededa Jesú mëa wãsima ëpëra newëmá. Maamina ëpëraräpa ichi jiri p'anasidama. Unusidaide jarasidama ächi p'uurude beemërá. 43 Maamina Jesupa ächiá jarasima:

—Mía waapëarã p'uuru bede jarateai bima Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua bi k'orea. Tachi Ak'õrepa mi peesima mãi pedea pia jaramërá.

44 Mãipuru Jesupa judiorã tuade judiorã ará pedeapatai techa jaratea wãpachima. ^I

^I Judiorã tua. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade Judea tua wa Galilea tua bi bima.

Jesupa to bat'apatairã t'õna

Mateo 4:18-22; Marco 1:16-20

5 Ewariaba Jesú senia choma Genesare apatai ik'idá basima. ^{II} Mãine Tachi Ak'õre pedea õrinai k'orea ëpërarã chok'ará ichimá cheepirisidama. ² Arí to ik'idá p'ãp'orro ume õu p'anasidama. Mãi p'ãp'orro chiparirã edá batoodak'ari, ächi t'õri sãmaa p'anasi-dama. ³ Mãine Jesú Simón Pedro p'ãp'orrode batook'ari jarasima to ik'idaipa ãpia eda waa atewãmërá. Maapae p'ãp'orrode suak'abari beek'ari jõma arí p'anirã jaratea beesima. ⁴ Jarateak'ari Jesupa Simonoa jarasima:

—Jãapae pi p'ãp'orro to estarik'a atewãk'ari to bat'at'õ.

⁵ Maamina Simonpa p'anoosima:

—Jarateaparí, tai teamasi to bat'a p'aní ewarisidama. Maamina mi ãpia pida peadaé pasima. Maamina pia mãiya jara biëra ooipi.

⁶ Ara mãine ächi to bat'a p'aneesidama. Minachia peauta përa chi t'õri k'õachoasima. ⁷ Mãi k'orea waapëarã p'ãp'orrode berã juadepa t'õsidama k'aripade chedamërá. Chedak'ari p'ãp'orro umea betapa ipirusidama. Mãipa edá t'aawãnai jira nip'aneesidama. ⁸⁻¹⁰ Simón Pedropa ichi ome p'aní pida beta chok'ará peadada unusidaide k'awa k'õrisiadaé pasima. Santiago mãinepa Juan ichi ome basima. Ächi Zebedeo wararã pasima. Mãine Simón Jesú taade wãk'ari sãraporode k'obeek'ari jarasima:

—Mi Chipari, pia bima pi mik'aapema áyá wãit'a, mi nemietá oopari përa.

Jesupa Simonoa jarasima:

—P'erarãse, idiipa waa pi mi pae ëpëerã jiriparí paipi.

¹¹ Ächia p'ãp'orro ipudea atewãnak'ari äarea ameesidama. Maapae Jesú ome wãsidama.

Jesupa aidapa k'idade bi jipa beepida

Mateo 8:1-4; Marco 1:40-44

¹² Ewariaba Jesú p'uurude nine ëpëra aida pará bi chesima. ^{III} Mãi ëpërapa Jesú unuside ichi k'õrari sãraporode bedabari k'obeek'ari nãiya chichupuria idisima:

—Mi Chipari, pia k'õria bõpira, mi p'ue jipai bima.

¹³ Mãine Jesupa jua õri birude jarasima:

—Mãiya oo k'õria bima. ¡Jipa beese!

Ara mãine chi aida wëpa wãsima. ¹⁴ Mãine Jesupa ichiá jarasima:

—Pi jipa beeda mi ãpia pida abaia jararãse. Mãipari p'aaremá wãse pi jipa beesit'a unumërá. Jãapae Tachi Ak'õre k'õrari pia beei k'orea Moisepa jarada jira ne

^{II} Genesare senia ichiaba Galilea apatama. ^{III} Aida. Jesú ewaride piarã sãmaasá basit'a tachia k'awadawëa p'anima. Maamina judiorãmá aba Tachi Ak'õrepuru p'ue jipa beepii basima Número 12:9-12; 2 Reye 5:7. Mãi awara aba aidapa jitasira áyá bade wãi basima Levítico 13:45-46.

tease. ¹ Māiya ĕpĕrarāpa k'awadaipi pi piarā jipa beesit'a.

¹⁵ Maamina Jesupa ooda k'orea māi atepe t'ĩ p'oa wāsima. Māipuru ĕpĕrarā chok'ará chepachidama ichia jaratea bi ũrinai k'orea. K'ak'ua piawĕa be chepachidama jipa beepik'oamĕrá. ¹⁶ Maamina Jesú edaide ĕpĕra newĕmá wāpachima Tachi Ak'ōrea pedei k'orea.

Jesupa sorek'ea bada jipapida

Mateo 9:1-8; Marco 2:1-12

¹⁷ Ewariaba Jesupa jaratea bide p'ariseorā māinepa Moisepa bida jarateapatairā arí suak'abari p'anasi-dama. Āchi Galilea tuadepa, Judea tuadepa māinepa Jerusalén p'uurudepa che p'anasidama. Māine Tachi Chipari jua chaareadepa Jesupa k'idade be jipa beepipachima. ¹⁸ Māiya bide waapĕarāpa ĕpĕra sorek'ea bi ĕpĕra uapataide enemeenak'ari, eda ateewā k'ĩria p'anasidama Jesú k'ĩrari bidai k'orea. ¹⁹ Maamina ĕpĕerā minachia nibi pĕra Jesumá p'ue chepidaé pasima. Māipuru āchia chi sorek'ea bi te ĩri enemeesidama. Maapae te ĩripema ārinak'ari chi sorek'ea bi chi ĕpĕra uapataide edá t'aa peesidama. Ĕpĕrarā t'āena Jesú k'ĩrari bisidama. ²⁰ Jesupa unusima āchia piarā ĩjāa p'ani ichia sorek'ea bi p'ue jipa beepiit'a. Māi k'orea chi sorek'ea bia nāiya jarasima:

—K'öp'āero, pia nemietá ooda mia k'ĩrisia atuasima.

²¹ Māi ũrisidaide chi arí p'ani p'ariseorāpa māinepa Moisepa bida jarateapatairāpa nāiya jarasidama: «Ichi ĳk'ai k'ĩrisia bima? ĳK'āre k'orea māiya Tachi Ak'ōre k'ĩrari piawĕa pedea bima? Aba Tachi Ak'ōrepuru ĕpĕrapa nemietá ooda p'ue k'ĩrisia atuaiþi».

²² Maamina Jesupa āchia k'ĩrisia p'ani k'awada pĕra nāiya idisima:

—ĳK'āre k'orea māra sōne jāiya k'ĩrisia p'anima?

²³ Māramá ĳchi sāi jarait'a chaarea bima: "Pia nemietá ooda k'ĩrisia atuayade" ait'a wa "P'irabarik'ari nipa-pade" ait'a? ²⁴ Tachi Ak'ōrepa mi, chi Ĕpĕra Warra bisima nāi ĩjūane p'anipa nemietá oopatai k'ĩrisia atuamĕrá. Māi mārā unupiipi.

Ara māine chi sorek'ea bia nāiya jarasima:

—P'irabarise. Pichi ne ĕpĕra uapatai atak'ari tiidá wāse.

²⁵ Ara māiya jararude sorek'ea bada p'irabarik'ari ichi ĕpĕra uapatai atak'ari jōmāirā k'ĩrari wāsima. Maapae Tachi Ak'ōre k'orea pia jara bimisa tedea wāsima.

²⁶ Māi unusidaide āareairāpa k'awa k'ĩrisidaé pasima. Māipuru Tachi Ak'ōre k'orea minachia pia jarasidama. Tachi Ak'ōre wap'leadepa jarasidama:

—ĳIdi piarā ĕpĕrarāpa ne p'ue oodak'apí ne waibia unusidama!

I 5:14 Levítico 14:1-32.

Jesupa Leví t'ĩna

Mateo 9:9-13; Marco 2:13-17

²⁷ Māiya bak'ari Jesú wārune ĕpĕra Romanepema pae erreara jirip'eparí unusima. Chi t'ĩ Leví pasima. Māi ĕpĕra erreara jirip'eparí tede suak'abari basima. Jesupa unuk'ari jarasima:

—Mi ome chese.

²⁸ Ara māine Leví p'irabarik'ari ichia oo bada ameek'ari Jesú ome wāsima.

²⁹ Maapae Jesú k'orea Levipa ichi tede chik'o waibia oopisima. Chok'ará Romanepema pae erreara jirip'epatairā māinepa waapĕarā ĕpĕrarā āchi ome nek'o p'anasidama. ³⁰ Māi unusidaide Moisepa bida jarateapatairāpa māinepa p'ariseorāpa Jesú ome p'irriapatairā nāiya k'achia pedeasidama:

—ĳK'āre k'orea Romanepema pae erreara jirip'epatairā ome māinepa waapĕarā nemietá oopatairā ome ará nek'oparima?

³¹ Jesupa āchia jarasima:

—Chi k'ak'ua pia bepa nĕarā teaparí jiridak'ama. Māipari chi k'ak'ua piawĕa bepa ichi jiripatama. ³² Mi chi ĩp'a berā t'ĩ k'orea chewĕa bima, māipari nemietá oopatairāt'u t'ĩ bima Tachi Ak'ōremá chedamĕrá.

Tachi Ak'ōrene k'ĩrisiadayá nek'odak'apí ewari k'orea jarada

Mateo 9:14-17; Marco 2:18-22

³³ Waapĕarāpa Jesua jarasidama:

—Juan chi Porochoaparí ome p'irriapatairāpa Tachi Ak'ōrea it'aa chiidiutade minachia Tachi Ak'ōrene k'ĩrisiadayá nek'odak'apí ewari oopatama. Ara māi ĩra p'ariseorā ome p'irriapatairā pida oopatama. Maamina chi pi ome p'irriapatairāpa ĳk'āre k'orea māiya oodak'ama?

³⁴ Jesupa āchia jarasima:

—ĩmik'ĩrapa wĕra atarupa arapaapatai ewari oo bide ĳichia t'ĩnarā Tachi Ak'ōrene k'ĩrisiadayá nek'odak'apí ewari oopiik'āra? ³⁵ Maamina chi ewari ará parude waapĕarā ĕpĕerāpa ichi āyá ateewānaipi. Māi ewaridepuru ichia t'ĩnarāpa Tachi Ak'ōrene k'ĩrisiadayá nek'odak'apí ewari oodaipi.

³⁶ Māi awara Jesupa āchia nāiya nepirisima jarateai k'orea:

—Ĕpĕra abai pida p'aru chiwidi k'ōak'ari p'aru sorede wāak'ama. Māiya oopira p'aru chiwidi āriipi. Māi awara chi p'aru chiwidi t'ĩda chi sore ome pia beeiwĕma. ³⁷ Ichiaba abai pida uvaba chiwidi ānimara e ooda chi sorede t'ĩdak'ama. Māiya oodaipira baak'ak'ari māi ānimara e ooda chota ĳjāwāipi. Maapae uvaba weawāipi māinepa chi ānimara e ooda āriipi. ³⁸ Māipuru uvaba chiwidi ānimara e ooda chiwidide t'ĩdai p'anima. Māiya umea tāaraa choadaipi. ³⁹ Māinepa uvaba

asia chi naa oodada torupa chiwidi to k'ĩriak'ama. Mãi-
pari jaraparima: "Uvaba chi naa oodada chiwidi
k'aepëra atepe warrá bima".

Jesú mimianak'apí ewari chiparipi

Mateo 12:1-8; Marco 2:23-28

6 Mimianak'apí ewaride Jesú ichi ome p'irriap-
atairã sida ijũa trigo uudade nipasidama. Mãma
nipaside Jesú ome p'irriapatairãpa trigo k'imi
baadak'ari, juadepa chi tau poasiradak'ari, chi tau
k'opachidama. ^I

² Waapëarã p'ariseorãpa mãi unusidaide idisidama:
—¿Mãrapa k'ãre k'orea mimianak'apí ewaride chi
tachia ne oodak'apit'a jãiya oo p'anima?

³ Jesupa p'anoosima:
—¿Mãrapa Tachi Ak'õre pedea eda jaradawëk'ãra?
Daví mãinepa chi ichi ome p'irriapatairã jarra p'anasi-
daide ¿k'ãre oosidama? ^{II4} Daví Tachi Ak'õre tede eda
wãk'ari Tachi Ak'õre k'ĩrari bida p'ana atasima. Mãi
p'ana ¿abapuru p'aarerãpa k'odai p'anasidawëk'ãra?
Maamina Davipa k'ok'ari ichi ome p'irriapatairã teasi-
ma.

⁵ Ichiaba Jesupa jarasima:
—Mì, chi Èpëra Warra mimianak'apí ewari chiparipi.

Jesupa mimianak'apí ewaride ëpëra jipa beepida

Mateo 12:9-14; Marco 3:1-6

⁶ Waapëarã mimianak'apí ewaride Jesú judiorã arã
pedeapatai tede eda wãk'ari jaratea basima. Mãma
ëpëra juaraaripema sorek'ea bit'a basima. ⁷ Moisepa
bida jarateapatairã mãinepa p'ariseorã p'anasidama.
Ãchia Jesú ak'i p'anasidama mimianak'apí ewaride
ëpëra jua sorek'ea bi jipa beepii k'awadayá. Jipa beep-
isira Jesú k'orea k'achia pedeadai k'ĩrisia p'anasidama.
⁸ Maamina ãchia k'ĩrisia p'anit'a Jesupa k'awa bada
përa chi ëpëra jua sorek'ea bia nãiya jarasima:

—P'irabarik'ari ãareairã taade bai nibeese.
Ara mãine chi ëpëra p'irabarik'ari maapae bai
nibeesima. ⁹ Maapae Jesupa ãchiã jarasima:
—Mia mãrá idiruma: mimianak'apí ewaride ¿k'ãre
oodai p'anima? ¿Pia wa k'achia? ¿Abai k'aripai wa itu pi-
upii?

¹⁰ Maapae arí p'anirã ak'ik'ari chi ëpërá nãiya jarasi-
ma:
—Jua iase.

Mãiya jua iaside ichi jua jipa beesima. ¹¹ Mãipuru arí
p'anirã minachia k'ĩruunak'ari ãchi tuaba pedea para
beesima Jesú k'orea sãiya oodai k'awadayá.

I 6:1 Deuteronomio 23:24-25. II 6:3 1 Samuel 21:1-6.

Jesupa ëpëra doce peeda

Mateo 10:1-4; Marco 3:13-19

¹² Ewariaba Jesú eyadea wãsima. Mãma Tachi
Ak'õrea it'aa chiidi bit'a ewarisima. ¹³ Æsã pak'ari ichi
ome p'anirã arã t'ĩk'oak'ari mãirãnepema doce jiri
atasima. Mãi doce jiri atadairã "ichia peedairã" bik'oasi-
ma. ^{III14} Æchi t'ĩ nãi: Simón (Jesupa ichi t'ĩ bisima Pe-
dro), chi ùpëa André, Santiago, ^{IV} Juan, P'elipe, Bar-
tolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Alp'eo warra Santiago, Simón
Celote apatai, ¹⁶ Santiago ùpëa Juda mãinepa Juda Is-
cariote. Mãiya bak'ari ichia Jesú jitapisima.

Jesupa chi chok'arã p'anirã jarateada

Mateo 4:23-25

¹⁷ Maapae Jesú ãchi ome eyadepa edã chedak'ari,
k'oriide bai nip'aneesidama. Mãma ichi ome p'irriap-
atairã chok'arã p'aní mãinepa waapëarã ëpëerã mi-
nachia cheuta ome arã nibeesima. Mãi ëpërarã Judea
tuadepa, Jerusalenepa, senia choma ik'idaapema p'uu-
ru Tirodepa mãinepa Sidonepa ¹⁸ cheepirisidama Jesu-
pa jaratea bi ùrinai k'orea mãinepa k'ak'ua piawëa
berã jipa beepik'oamërá. Mãi awara Jesupa jaore mietã
berã ëpërarã k'ak'uadepema ãyã jerek'oasima.
¹⁹ Æarea chi k'ak'ua piawëa berãpa ichi t'õmari k'ĩria
p'anasidama Tachi Ak'õre jua chaareadepa jipa beepii
biëra.

Tachi pia p'ananai Jesupa jarada

Mateo 5:3-12

²⁰ Jesupa ichi ome p'irriapatairã ak'ik'ari nãiya jarasi-
ma:
«Pia p'anima mãra chi chichupuria berã mãi Tachi
Ak'õrepa mãra ichi juade ua biëra.

²¹ Pia p'anima mãra chi jarrapisia berã Tachi Ak'õrepa
jãwaapii përa. ^V

Pia p'anima mãra chi sõp'uapa jëa berã, Tachi
Ak'õrepa arapaapii përa. ^{VI}

²² »Pia p'anima ëpërarãpa mì, chi Èpëra Warra k'orea
mãra unuemaautade, itu biutade, k'achia pedeautade
mãinepa mãra sõk'achiade autade. ²³ Mãra piawëa
outade minachia sõ arapaat'i, mãrapa nepia waibia
pajãne uru p'ananai përa. ^{VII} Æchi chõarãenapemarãpa
Tachi Ak'õre pari pedeapatairã sida piarã ara mãi jira
piawëa oopachidama.

²⁴ "Maamina chupuri p'aneenaipi mãra chi erreara
parã berã, nãi ewaridepuru sõ arapã p'aní përa.

III Ichia peedairã. K'ãp'ũra pedeade bi bima apóstoles. IV Mãi
Santiago ichiaba Jacobo apatama. V Pia p'anima mãra chi jarrapisia
berã Tachi Ak'õrepa jãwaapii përa. Mãi ichiaba jara bima: «Pia p'aní-
ma sõnepa Tachi Ak'õre k'awa k'ĩria berã, Tachi Ak'õrepa k'awapii
përa». Jeremia 31:25. VI 6:21 Salmo 126:5-6; Isaia 57:18; 61:2-3;
Apocalipsi 7:16-17. VII 6:23 2 Crónica 36:16.

²⁵ Chupuri p'aneenaipi chi jāwaa berā, jarrapisia p'aneenai pēra.

Chupuri p'aneenaipi ara nāiena ee p'anirā nāiya bak'ari jēanai pēra māinepa k'īrisia parā p'ananai pēra.

²⁶ Chupuri p'ananaipi ēpērarāpa māra k'orea pia jaradaipira.

Māra chōarāenapemarāpa ēpērarā Tachi Ak'ōre t'īnēpa seat'a jarateapatairā sida ara māiya pia jarapachidama".

Tachi chi nek'īramarā k'īrianai p'anī

Mateo 5:38-42,44

²⁷ »Maamina māra, chi mi pedea ūri p'ania mia jararuma: māra chi nek'īramā k'īriat'ī. Māra unuēmaa p'anī pia oot'ī. ²⁸ Chi mārā k'achia pedeaūtā pia pedeat'ī. Māra piawēa oopatai k'orea Tachi Ak'ōrea it'aa chiidit'ī āchi k'aripamērā. ²⁹ Abaipa uitarrade sīsira, pichi uitarra abai unupise sīmērā. Abaipa pi neet'á īri jīparī ēemariipira, pichi neet'á ek'aripema si-da itu tea peese. ³⁰ Abaipa piā ne idiipira, wāak'arāse. Māi awara pia uru bidepema abaipa ēemarisira idirāse ya teamērā. ³¹ Mārāpa k'īria p'anīma waapēarāpa māra pia oodait'a. Ara māi jīra mārāpa waapēarā pia oot'ī.

³² »Abapuru māra k'ōp'āerorāt'a k'īria p'ananaipira, ħk'aipa māra k'orea pia pedeaīma? K'achia oopatairā pida āchi k'ōp'āerorāt' k'īriapatama. ³³ Māi awara abapuru māra k'ōp'āerorāt'a pia oodaipira, ħk'aipa māra k'orea pia pedeaīma? K'achia oopatairā pida ara māi jīra oopatama. ³⁴ Māi awara mārāpa abaiā ne tearude, māīpa ara māiya mārā ne teayade a k'īrisiasira ħk'aipa māra k'orea pia pedeaīma? K'achia oopatairā pida ara māi jīra oopatama āchia teadada māīcha jīruerā jitadai k'īrisia p'anī pēra.

³⁵ »Māīpari māra chi nek'īramā k'īriat'ī. Āchi pia oot'ī. Āchiā ne teat'ī. Maamina mārāpa ne teautade āchia mārā ne teadai k'īrisiarāt'ī. Māīyapuru mārāpa Tachi Ak'ōrenēpa jitadait'a atepe waibia baipi māinepa unupidaipi piarā māra Tachi Ak'ōre chi atepe bi wararāpi. Ichia nemietā oopatairā māinepa ichiā pia biade adak'airā ichi sōpiadepa k'aripaparima. ³⁶ Ara māi jīra mārāpa k'īra chupuria beadai p'anīma māra Ak'ōre pajāne bīpa k'īra chupuriapari jīra.

Waapēarā k'achia pedeaipatai k'orea

Mateo 7:1-5

³⁷ »Waapēarāpa nemietā oodada k'orea pedearāt'ī abaiā mārāpa nemietā oodada ak'īpiemaapa. Waapēarā nepira parā biade arāt'ī, Tachi Ak'ōrepa māra nepira parā p'aniane apiemaapa. Māiya mārāpa piawēa oodada Tachi Ak'ōrepa k'īrisia atuaipi.

³⁸ Waapēarā ne teat'ī. Māīyapuru Tachi Ak'ōrepa mārā ne minachia teaiipi, ēne ne minachia jok'ari, ipiruk'ari,

jurruchoa bi jīra. Ichia teaiipi mārāpa waapēarā teapata jīra».

³⁹ Māi awara Jesupa nepirisima ne jarateai k'orea:

«ħTau p'ārio bīpa abai tau p'ārio bi p'ue ateewāik'āra? ħAteewāipira, āchi umea uriade baewānaiwēk'āra?

⁴⁰ Chi jarateaparī ome baparī, chi jarateaparī k'aepēra atepe k'awa biwēma. Maamina ichia ne minachia k'awak'ari chi jarateaparī jīra beeiipi.

⁴¹ »ħK'āre k'orea nejarra taujāne bi machi k'ōp'āeronē ak'īparima? ħK'āre k'orea pak'uru waibia bi pi taujāne bi ak'ik'ama? ⁴² Pak'uru waibia machi taujāne bi ununawēa p'anīpira ħsāmaasā waapēarā nāiya jaradaīma: "Nejarra pi taujāne bi mia aubariipi"? ħMārāpa jarapatai jīra oodak'ama! Nāirā pak'uru waibia machi taujāne bi aubarit'ī. Māiya p'ue ununaipi nejarra waapēarā taujāne bi aubaridai k'orea. Ara māi jīra pia nemietā oo bi itu bise. Māīyapuru waapēarā p'ue k'ari-paipi.

Pak'uru k'awapatama chi nejōnēpa

Mateo 7:15-20; 12:34-35

⁴³ »Pak'uru mietapa nejō pia chauk'ama. Ara māi jīra pak'uru piapa nejō mietā chauk'ama. ⁴⁴ Nejō biiri chi nejōnēpa k'awapatama. Īri biirīpa higo chauk'ama. Ichiba jōjōek'apa uva chauk'ama. ⁴⁵ Ara māi jīra ēpēra pia bīpa ichi sōne nepia uru bidepa nepia pedeaiparima. Maamina ēpēra k'achiapa ichi sōne ne k'achia uru bidepa ne k'achia pedeaiparima. Ēpērapa ichi sōne k'īrisia bi jīra pedeaiparima.

Te ume bi k'orea nepirida

Mateo 7:24-27

⁴⁶ »Mia jara bi mārāpa oodak'ama. Māi ħk'āre k'orea "Tai Chipari, Tai Chipari" apatama? ⁴⁷ Mīmā cherupa mi pedea ūrik'ari oopira mia jaraipi ichi k'ai jīra bi. ⁴⁸ Ichi ēpērapa te ooru jīra bīma. Māi ēpērapa minachia eda k'orosima aba mawara chaarea unurunea. Māi Īri te jīru wāat'u nibisima. Māi te minachia chaarea nibi pēra to minachia cherude t'erap'et'aé pasima. ⁴⁹ Maamina chi mi pedea ūrik'ari oopira, nāi jīra bīma: Ēpērapa te oosima maamina te jīru eudu wāat'ué pasima. Māīpuru to minachia cherude māīpa ichi te t'erap'et'asima. Abaēda āarea ārisima».

Jesupa papakā bi pae pari mimiaparī jīpa beepida

Mateo 8:5-13

7 Jesupa ēpērarā māiya jarak'ari Capernaum p'uurudea wāsima. ² Māma papakā berā chi māirā chaarea basima. Ichia ichi pae pari mimiaparī minachia k'īria bi uru basima. Maamina māi ichi pae pari mimiaparī k'idade biēra piūmaa basima. ³ Chi papakā berā chi māirā chaarea bīpa Jesú k'orea ūriside p'aarerā chi māirā chaarearā māirānepemarā Jesumā peesi-

ma chi ichi pae pari mimiaparí jipa beepide cheměrá.
 4 Āchi wānak'ari nāiya chupuria idisidama: «Jāi papaká berā chi māirā chaarea ěpěra jīp'a bīma. Māipuru pia bīma pia ichi k'aripait'a. 5 Ichia tachi judiorā minachia k'īria biěra tachi judiorā ará pedeapatai te oopisima».

6 Māiya jaradada pěra Jesú āchi ome chi papaká berā chi māirā chaarea bi tede wāsima. Maamina te k'ait'a cheutade papaká berā chi māirā chaarea bīpa ichi k'ōp'āerorā Jesua nāiya jarade peesima: «Mi Chipari, mi ěpěra piawěa bīma, pi mi tede eda wāit'a. 7 Māi k'orea mi pīmá wāé pasima. Maamina pia nāmaripa mi pae pari mimiaparí jipa beeměrá jaraipira, jipa beeipi. 8 Ara māi jīra chi mi k'aepěra atepe chaarea bīpa jararut'a, mīa jījāa baparima. Ichiaba mīa jararut'a, chi mi juade papaká berāpa jījāa p'anaparima. Mīa abaia wāpade arude, wāparima; māinepa abaia chepade arude, cheparima. Ichiaba mi pae pari mimiaparia ne oopade arude, ooparima».

9 Māi ūriside Jesupa ichi k'orea pia k'īrisiasima. Māipuru ichi k'aade wā p'anī ak'ik'ari jarasima: «Mīa jararuma: nāi ěpěrapa minachia jījāa bi jīra israel jīūanepemará t'āena aba pida unuk'ama».

10 Chi papaká berā chi māirā chaarea bīpa peedarā jīitea wāsidaide chi ichi pae pari mimiaparí k'idade bada jipa beesit'a unusidama.

Jesupa p'ětá warra jipa beepida

11 Māiya bak'ari Jesú, ichi ome p'irriapatairā sida Naín p'uurudea wāsidaide. Āchi ome ěpěrarā chok'arā wāsidaide. 12 Jesú chi p'uurude eda wāpatai k'ait'a cheside unusima ěpěrarāpa k'ūtá k'īrawěana t'ibaride enemeeutat'a. Chi nae p'ětá pasima. Māipa warra abapuru uru basima. Chi p'ětá ome ěpěrarā chi chok'arā tuanasidaide. 13 Tachi Chipari Jesupa chi p'ětá chupuri unuk'ari nāiya jarasima:

—Waa jēarāse.

14 Maapae orrobarik'ari chi pak'uru tabla t'ōmarisima. Māi k'orea chi māi ateewāutarā bai nīp'aneesidama. Māine Jesupa jarasima:

—K'ūtá, mīa piá jararuma, p'irabarise.

15 Ara māine chi piu bada p'irabarik'ari pedeasima. Maapae Jesupa ichi chi nae teasima. 16 Māipuru chi arí p'anirā minachia p'erasidama. Jōmāirāpa Tachi Ak'ōrea nāiya pia jarasidama:

—Piarā Tachi Ak'ōre pari pedeaparí chi atepe bit'a tachi t'āena chesima. Tachi Ak'ōrepa ichi p'uuru k'aripade che bīma.

17 Māipuru ārea Judea tuade māinepa māma k'ait'a berā tuade Jesú k'orea ārea ūripachidama.

Jesupa Juan chi Porochoaparí k'orea jarada

Mateo 11:2-19

18-19 Juan ome p'irriapatairāpa Jesupa ooda Juaná ārea nepirisidama. Māipuru Juanpa ume t'īk'ari Tachi Chipari Jesua nāiya idide wāpisima: «¿Pit'u chi chei badak'āra, wa abai nīnai p'anik'āra?»

20 Ara māine Jesumá wānak'ari idisidama:

—Juan chi Porochoaparipa tai pīmá peesima. Ichia nāiya idipisima: “¿Pit'u chi chei badak'āra, wa abai nīnai p'anik'āra?”

21 Ara māi ewaride Jesupa k'ak'ua piawěa be, jaore mietá pará be, tau p'ārio be sida chok'arā jipa beepik'oa basima. 22 Māipuru Jesupa āchiā nāiya p'anoosima:

—Mārapa unu p'anī māinepa ūri p'anī Juaná nepiride wāt'i: tau p'ārio beadapa unu p'aneesidama, bīri sorek'ea beada t'ia p'aneesidama; aidapa k'idade bada jipa p'aneesidama; k'īri k'ii beada ūri p'aneesidama; piudada pada chok'ae p'aneesidama. Māi awara chichupuria k'edea chi Tachi Ak'ōrepa āchi k'aripai k'orea pedea ūri p'anima. 123 Chi mi itu biwěa jījāa bit'a pia bai.

24 Juanpa peedarā wānak'ari Jesupa arí p'anarā Juan k'orea nāiya jarasima:

—Jīūa pania newěa bīdea mārapa Juan ak'ide wāsidaide ¿k'āre ununai k'īrisiasidama? ¿Nāupa p'ūajāra p'ōat'i pari jīra bi? 125 Māiya k'īrisiadaé pasima. Māi ¿k'āre ununai k'īrisiasidama? ¿Ěpěra neet'á pia k'ak'apia jī bit'a ununai k'īrisia p'anasik'āra? Māiyawěma; ¿Ěpěra neet'á pia jī bit'a? Māiyawěma; chi ěpěra neet'á pia jīpatairā māinepa nepia uru p'anirā minachia k'awa p'anirā tede p'anapatama. 26 Māi ¿k'āre ununai k'īrisiasidama? ¿Tachi Ak'ōre pari pedeaparí ununai k'īrisia p'anasik'āra? Ājā, Tachi Ak'ōre pari pedeaparí ak'ide wāsidaide. Juan Tachi Ak'ōre pari pedeaparí waapēarā k'aepěra atepe k'awa bīma. 27 Ichi k'orea Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bīma:

“Chi mi pari pedeaparí pi naa peeipi pi pae o jariměrá”. III

28 Mīa jararuma: nāi jīūane ěpěra aba pida Juan chi Porochoaparí k'aepěra atepe newěma. IV Maamina Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bīdepema chi atepe wariwěa k'irit'a ichi k'aepěra chi atepe k'awa bīma». V

29 Jesupa jara bi ūrisidaide ěpěrarāpa, Romanepema pae erreara jirip'epatairā pida jarasidama Tachi Ak'ōrepa oo bit'a jīp'a biade asidama, Juanpa āchi porochoada pěra. 30 Maamina p'ariseorāpa māinepa

I 7:22 Isaia 29:18-19; 35:5-6; 26:19. II Nāupa p'ūajāra p'ōat'i pari jīra bi. Māipa jara bīma «ěpěra p'era bi». III 7:27 Malak'ia 3:1. IV Nāi jīūane ěpěra aba pida. Griego pedeade nāiya bi bīma: Wēerāpa t'ōnaanepema. V Waapēarāmā Jesupa versículo 29 māinepa 30 jarasima.

Moisepa bida jarateapatairāpa Tachi Ak'ōrepa āchi pae oo k'īria bada itu bisidama. Māipuru Juanpa āchi porochoaé pasima.

³¹ Tachi Chiparipa ichiaba jarasima: «Mimá, idia-paepema ēpērarā ¿k'āre jīra p'anima? ³² P'uurude war-rarā jemena p'anine nāiya k'īruu pedeapatai jīra p'anima:

“Taipa siru chaasidaide māra paeradaé pasima.

Sōp'ua k'arisidaide māra jēanaé pasima”.

³³ Māra piarā māi jīra p'anima. Juan cheside nek'ok'apī ewari oopachima māinepa it'ua tok'a pasima. Māine mārāpa jarapachidama ichi jaore mietá pará bit'a.

³⁴ Maapae mi, chi Ēpēra Warra che bima. Mia nejōma k'oparima māinepa nejōma toparima. Māine mārāpa jarapatama: “Māi ne miak'āe k'oparipi māinepa it'ua minachia toparipi”. Māi awara jarapatama: “Māi nemietá oopatairā ome māinepa Romanepema pae erreara jirip'epatairā ome nipapariade apatama”.

³⁵ Maamina Tachi Ak'ōre k'īrisia jīp'a bit'a k'awa p'anima, chi ichide ijāapatairāpa jīp'a oopata pēra».

P'ariseo Simón tede Jesú nek'oda

³⁶ P'ariseo basima. Māi p'ariseopa Jesú t'īsisima ichimá nek'ode wāmērā. Ara māine Jesú wāk'ari nek'opataide suak'abari beesima. ³⁷ Māi p'uurude wēra nemietá ooparí basima. Māi wērapa Jesú p'ariseo tede nek'o bi k'awaside pot'eya alabastro mawara oodade k'era enemeesima. ¹³⁸ Jesuk'á k'obeek'ari jēa bipa ichi taubapa Jesú jīru siisima. Maapae ichi pudapa p'oapik'ari Jesú jīru sōk'ari ichia k'era enemeedapa p'īrisima.

³⁹ Māi unuside Jesú t'īna p'ariseopa nāiya k'īrisiasima: «Nāi ēpēra piarā Tachi Ak'ōre pari pedeapari pada para k'awai pasima māi nemietá oopari wērapa jāiya oo bit'a».

⁴⁰ Māi k'orea Jesupa nāiya jarasima:

—Simón, mia piá ne jara k'īria bima.

Simonpa jarasima:

—Jarase, Jarateapari.

Jesupa jarasima:

⁴¹ —Ēpēra ume p'anasidama. Āchia ēpēra erreara pará bia teadai pará p'anasidama. Abaipa quiniento ewari mimiarune jitapari jīra teai basima. ^{II} Chi abaipa cincuenta ewari mimiarune jitapari jīra teai basima.

⁴² Maamina āchia chi erreara p'ue teadawēa p'ani pēra, chi erreara teadoopari ēpērapa āchia teadai p'ani k'īrisia atuasima. Mia piá idiruma: ¿Chi sāipa chi erreara teadoopari ēpēra atepe pia k'īriai?

⁴³ Simonpa p'anoosima:

I Alabastro. Māi mawara t'ot'orroa paapaa bima. Āpia chaareawēa biēra ne oopatama. Judiorāpa alabastro Egito tuadepa enemeepachidama. Jōma alabastro ne ooda neepia bima.

II Quiniento ewari mimiarune jitapari jīra. Griego pedeadē nāiya bi bima: quinientos denarios.

—Mimá chi atepe teai badapa atepe pia k'īriai.

Jesupa jarasima:

—Pia arí p'anoosima.

⁴⁴ Maapae wēramá ak'ik'ari Simonoa jarasima:

—¿Pia nāi wēra unu bik'āra? Pi tede cheside mi jīru siimērā pia pania teaé pasima, maamina nāi wērapa ara ichi taubapa mi jīru siik'ari ichi pudapa p'oapisima.

⁴⁵ Mi cheside pia mi k'ītterra sōé pasima, maamina nāi wērapa mi jīru sō bit'a itu biwēa bima. ⁴⁶ Mi chek'ari, pia mi poro īri olivoba weaé pasima, ^{III} maamina nāi wērapa mi jīru k'erapa p'īrisima. ⁴⁷ Māipuru mia nāiya jararuma: ichia nemietá minachia ooda mia āarea k'īrisia atuasima. Māipuru ichia mi minachia k'īria bima. Maamina chi nemietá āpia ooda mia k'īrisia atu-aipira māipa mi āpia k'īria baima.

⁴⁸ Maapae ichia wērā jarasima:

—Pia nemietá ooda mia āarea k'īrisia atuasima.

⁴⁹ Maamina waapēarā arí nek'opataide suak'abari p'anirāpa nāiya āchicha jara tuaneesidama:

—Nāi ¿k'ai k'īrisia bima? ¿Māiya waapēarāpa nemietá ooda ichia p'ue k'īrisia atuai bik'āra?

⁵⁰ Māine Jesupa wērā jarasima:

—Pia mine ijāana pēra k'achiadepema k'aripasima. Ne k'īrisiawēa wāse.

Wēerāpa Jesú k'aripa p'anana

8 Māiya bak'ari Jesú p'uuru waibia becha māinepa p'uuru chak'e becha wāsima. Māine jarapachima Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bi k'orea. Māi pedea pia jaratea niparude ichia doce peadairā ichi ome p'irriapachidama. ² Māi awara wērarā ichi ome p'irriapachidama. Māi wērarā chi eda waapēarā k'ak'ua piawēa beada Jesupa jīpa beepisima māinepa waapēarā jaore mietá pará beada Jesupa chi jaore mietá āyá jeret'aasima. Aba María Magdalena pasima. ^{IV} Jesupa ichi k'ak'uadepema jaore mietaarā siete āyá jeret'aasima. ³ Cuza k'ima Juana sida basima. Cuzapa Herode tedepema āarea ak'ipachima. ^V Susana sida basima. Māi awara waapēarā wērarā chok'ará p'anasi-dama. Āchia ne teapachidama Jesú k'aripadai k'orea.

Net'a tau p'oda k'orea nepirida

Mateo 13:1-9; Marco 4:1-9

⁴ Chok'ará ēpērarā p'uuruchadepema Jesumá cheep-irididama. Māine nepiridepa Jesupa āchiā nāiya jarateasima: ne minachia nepirimaa beesima ne jarateai k'orea.

⁵ «Ēpēra ne p'ode wāsima. Māiya p'o nine net'a tau ode baek'oasima. Māipuru ēpērarāpa īri t'iasidama

III Māi ewaride ēpēra awarai tedeā wāk'ari, chi chiparipa ichi k'ītterra sōpachima, chi jīru siipachima māinepa olivoba weapachima ichi poro īri māi pia pedei k'orea. IV María Magdalena Magdala p'uurudepema pēra māiya t'ījarapachidama. V Māi Herode Antipa t'ījarapachidama.

māinepa ĩpanarāpa mik'oasidama. ⁶ Chi eda waapēarā net'a tau mawara ĩri ĩjūa namia bide baek'oasima. T'ōnok'ari pania āpia newēa biēra jōma p'urpasima. ⁷ Chi eda waapēarā net'a tau ĩjūa ĩri idá bide baek'oasima. Waridak'ari ĩk'ara ĩri pará bipa pira k'enasima. ⁸ Maamina chi eda waapēarā net'a tau ĩjūa piade baek'oasidama. Māi net'a tau pia t'ōnonak'ari minachia chausidama». ^I

Māiya jarak'ari Jesupa ĩk'ua jarasima: «Chi k'ĩri pará bipa ĩrak'aua ũrise».

Jesupa k'awapida chi net'a tau p'opari k'orea

Mateo 13:10-23; Marco 4:10-20

⁹ Māi k'orea Jesú ome p'irriapatairāpa ichiá idisidama:

—Pia māiya nepirida ĩk'āre jara bima?

¹⁰ Jesupa p'anoosima: «Chi Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bi k'orea āareairā k'awapiwēa bimina mārā k'awapi bima. Maamina waapēarā mia nepiri bidepa pedea bima

“āchia minachia ak'i p'anĩmina māi ununaemaapa, māinepa minachia ũri p'anĩmina māi k'awadaemaapa”.
II

¹¹ Mia nepirida nāiya jara k'ĩria bima: chi net'a tau Tachi Ak'ōre pedeapi. ¹² Māi chi net'a tau ode baedat'a nāi jara bima: waapēarā ěpērarāpa Tachi Ak'ōre pedea ũrinak'ari tiorepa māi pedea āchi sōne cheda k'ĩrisia atuapiparima ĩjāapidaemaapa. Māiya āchi ne-mietaadepema k'aripaiwēma. ¹³ Net'a tau mawara ĩri ĩjūa namia bide baedapa nāi jara bima: waapēarā ěpērarāpa Tachi Ak'ōre pedea arapá ũripatama maamina k'arra minachia jitadak'a pēra sōnepa ĩjāanak'ama. Māipuru tāaraawēa bide minachia mĩautade itu bipatama. ¹⁴ Net'a tau ĩjūa ĩri idá bide baedapa nāi jara bima: chi eda waapēarā ěpērarāpa Tachi Ak'ōre pedea ũrinak'ari nāi ĩjūane sāmaasá pia beadai k'orea minachia k'ĩrisiapatama, ne āarea uru p'anapatama, māinepa arapá p'ananai k'ĩrisiapatama. Māipuru āchia ũrinana itu bidak'ari waridak'ama. ¹⁵ Maamina net'a tau ĩjūa piade baedapa nāi jara bima: sō ĩip'a berāpa māinepa k'ĩrisia pia berāpa Tachi Ak'ōre pedea ũrinak'ari piarā ĩjāapatama. Āchia ĩjāa p'anĩ itu bidak'a pēra nepia oopatama.

Īpira k'orea ne jara bi

Mateo 5:14-15; Marco 4:21-25

¹⁶ »Abaipa laap'ara uruapidak'ari mēra bidak'ama wa k'uuru ek'ari bidak'ama. III Māipari chi ĩpira it'i bipataide bipatama chi tede eda cheutarāpa inaa un-unamērā. ¹⁷ Ara māi ĩira ne āarea mēra oodada Tachi Ak'ōrepa ěpēerā āareairā k'awapiipi. Tachia

I *Minachia chausidama. Griego pedeade nāiya bi bima: Net'a tau aba k'ĩripa cien net'a tau teasima.* II **8:10** *Isaía 6:9.* III *Mēra bidak'ama. Griego pedeade nāiya bi bima: k'ida ek'ari bidak'ama.*

k'awadawēa p'anit'a mēra beeiwēma. ¹⁸ Māipuru minachia ĩrak'aua ũri p'anat'i. Abai pida Tachi Ak'ōre k'orea piarā k'awaipira, Tachi Ak'ōrepa atepe k'awapiipi. Maamina chi atua bipa Tachi Ak'ōre k'orea k'awa bi k'ĩrisiaipira ichia k'ĩrisia bi sida Tachi Ak'ōrepa māi āarea ěemariipi».

Jesú ěpērarā ichimá chedada

Mateo 12:46-50; Marco 3:31-35

¹⁹ Ewariaba Jesú nae māinepa ichi ũpēarā ichi ak'ide wāsidama. Maamina p'ue ará chedaé pasima ěpērarā chok'ará p'anĩ pēra. ²⁰ Māi k'orea waapēarāpa ichiá jarasidama:

—Pi nae māinepa pi ũpēarā tajataria p'anima. Āchia pi ak'ide che p'anima.

²¹ Jesupa jarasima:

—Tachi Ak'ōre pedea ũrinak'ari ĩjāapatairā māinepa māi oopatairā, māirāt'u mi naepi māinepa mi ũpēarāpi.

Jesupa nāu, senia choma ome k'ĩup'eapida

Mateo 8:23-27; Marco 4:35-41

²² Ewariaba Jesupa ichi ome p'irriapatairā nāiya jarasima:

—Senia k'ĩaria lao wātima.

Ara māine p'āp'orrode batoodak'ari wāsidama.

²³ K'ĩaria wāutade Jesú k'āisima. Māiya bide nāu minachia p'ōat'i ni beesima. Māipuru p'āp'orro paniapa ipirupodosima. Abaeda k'achiade p'anasidama.

²⁴ Māipuru Jesú ĩrimanak'ari nāiya jarasidama:

—Jarateaparí, Jarateaparí, ĩTachi k'uawāmaa p'anima!

Jesú p'irabarik'ari nāua māinepa to t'awá jarasima k'ĩup'eamērā. Ara māine āarea ap'i t'umá ũu beesima.

²⁵ Maapae ichi ome p'irriapatairā nāiya jarasima:

—Mārāpa mĩne ĩjāa p'anit'a ĩK'āasāsasima?

Maamina ichi ome p'irriapatairāpa wap'eapa k'awa k'ĩrisiadaé pasima. Ara āchi tuaba idi para beesima:

—ĩNāi k'ait'a jāiya bima? Ichi pedea nāupa māinepa pania t'umá ũripatama. IV

Jesupa jaore mietá chok'ará āyá jeret'aada

Mateo 8:28-34; Marco 5:1-20

²⁶ P'āp'orrode wānak'ari Gerasa tuadea pasidama. V

Gerasa Galilea senia k'ĩrari bima. ²⁷ Jesú batoorude ěpēra māi p'uurudepema ichimá orrobarisima. Māi jaore mietá pará bi minachia tāaraa basima. Neet'á ĩk'ā pasima. Tede pida bak'a pasima, māipari jāirā te p'ēya uriade bapachima. ²⁸ Ichia Jesú unuside biasima. Maapae Jesú k'ĩrari sĩraporode k'obeek'ari ĩk'ua jarasima:

IV **8:25** *Salmo 107:28-30.* V *Gerasa. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: Gadara.*

—Jesú, Tachi Ak'õre chi Atepe bi Warra, ¿k'ãre k'orea mi ome bariyá bima? ¿Mi chupuria mi mīapirãse!

²⁹ Jaore mietapa māiya jarasima Jesupa māi ēpēra k'ak'uadepema wāmērã jarada pēra. Tāaraa basima māi jaore mietapa ēpēra piawēa oo uru bit'a. Waapēarāpa chi ēpēra k'ānenapa jīnak'ari jīrak'aua ak'ipachidamina k'ānena t'iap'et'ak'ari ēpēra newēmá jaore mietapa ateewāpachima. ³⁰ Māine Jesupa ichiá idisima:

—¿Pi t'ĩ k'aima?

Ichia p'anoosima:

—Mi Chi Chok'araade apatama. I

Ichia māiya jarasima āchi ēpēra k'ak'uade minachia p'aniēra. ³¹ Māine āchia Jesua chichupuria idisidama edá uria minachia bi p'ue ochiadak'apiidea peepiemaapa. ^{II}³² Māiya p'anine āchi k'ait'a eyade sina chok'ará nek'o tuanasidama. Māipuru jaore mietaarāpa Jesua chichupuria idisidama māi sina k'ak'uade eda wāpimērã. Māine Jesupa itu wāpisima. ³³ Ara māine jaore mietaarã ēpēra k'ak'uadepema wānak'ari sina k'ak'uade eda wāk'oasidama. Maapae sina p'ira erro-dak'ari p'ēyanepa toedá t'īuwāk'oadak'ari āarea todepa piusidama.

³⁴ Māi unusidaide chi sinarã ak'ĩ p'anana p'eradak'ari p'ira wāsidama. Āchia ununana nepirisidama p'uuru-rudepemarã māinepa p'uuru awaraidepemarã.

³⁵ Ēpērarāpa ak'ide chesidaide chi ēpēra jaore mietá chok'ará uru bada Jesú taade suak'abari bi unusidama. Neet'á jīk'ari, k'īra pia basima. Māi k'orea ēpērarã p'erasidama. ³⁶ Chi māi ununaanapa waapēarã nepirisidama sãmaasã ichi jīpa beesit'a. ³⁷ Māipa āarea Gerasadepemarã wap'eadak'ari Jesua chichupuria idisidama āchi tuadepema āyá wāmērã. Ara māine Jesú māicha p'āp'orrode eda batook'ari Galileadea wāsima. ³⁸ Wāi naena ēpēra jaore mietá pará badapa Jesua chichupuria idisima ichi ome wāi k'orea. Maamina Jesupa nāiya jarasima:

³⁹ —Tiidá wāk'ari jarase Tachi Ak'õrepa pi ome ne waibia oodat'a.

Ara māine chi ēpēra ichi p'uuruudea wāsima. Māma jōmāirã nepirisima Jesupa ichi ome ne waibia oodat'a.

Jesupa wērak'au chok'ae p'irabaripida

Mateo 9:18-26; Marco 5:21-43

⁴⁰ Galilea tuade ēpēerã minachia p'anīpa Jesú ni p'anasidama. Ichi cheside āchiá pia pedeasidama. ⁴¹⁻⁴² Māine ēpēra Jairo apatai ichimá chesima. Māi Jairo judiorã ará pedeapatai tede chi minachia k'awa bi pasima. Ichia k'au abapuru uru basima; māi doce āyo basima. Māi wērak'au k'idade bari basima. Jairo Jesú

I Chi Chok'araade apatama. Griego pedeade nāiya bi bima: Legión. Māipa jara bima papaká berã 6.000. II Edá uria minachia bi. Griego pedeade nāiya bi bima: abismo. Māma Tachi Ak'õrepa jaore mietaarã itia ua bima. Apocalipsi 9:1-3; 20:1-3.

jīruk'á k'obeek'ari chichupuria idisima ichi tede wāmērã.

Ara māine Jesú wāsima maamina wārune ēpērarāpa ichi p'isua uru p'anasidama. ⁴³ Āchi t'āena wēra doce āyo bi, oamia jita bit'a nipasima. Māi wērapa nearã teapatairã ichi erreara āarea teasima, ^{III} maamina abai pida p'ue jīpa beepidaé pasima. ⁴⁴ Wērapa āpitepa ara k'ait'a wāk'ari Jesú neet'á ĩripema chi i t'õmarisima. Ara māine chi oa p'oasima. ⁴⁵ Māine Jesupa idisima:

—¿K'aipa mi t'õmarisima?

Jōmāirāpa āchiwēane asidama. Māi k'orea Pedropa jarasima:

—Jaratepari, ēpērarāpa pi p'isua uru p'anīma. ¿Sãmaasã idi bima k'aipa pi t'õmarisit'a? IV

⁴⁶ Maamina Jesupa jarasima:

—Abai pida mi t'õmarisima. Mīa k'awa bima mi jua chaareadepa ichi jīpa beesit'a.

⁴⁷ Wērapa ooda p'ue mēraiwē k'awada pēra wap'ea-pa ore ni-beek'ari Jesú jīruk'á wāk'ari sīraporode k'obeesima. Maapae āareairã k'īrari jarasima sãmaasã Jesú t'õmarik'ari māinepa ara māine jīpa beesit'a.

⁴⁸ Māine Jesupa jarasima:

—K'au, piarã jīpa beeit'a ĩjāana pēra pi jīpa beesima. Ne k'īrisiawēa wāse.

⁴⁹ Wapida māma pedea p'anine Jairo tedepa aba chek'ari ichiá nāiya jarasima:

—Pi k'au k'īrawēasima. Chi Jaratepari itu bise.

⁵⁰ Māi ũriside Jesupa jarasima:

—Ne wap'earãse. Pia sōnepa ĩjāaipira, ichi chok'ae p'irabariipi.

⁵¹ Jairo tede padak'ari Jesupa Pedro, Santiago, V Juan, chi wērak'au ak'õre, chi nae sida eda enemeesima. Waa waapēarã eda wāpié pasima. ⁵² Māine ēpērarã chi wērak'au k'orea jēa p'aneesidama. Māi k'orea Jesupa jarasima:

—Jēarãt'ĩ, nāi wērak'au piuwēa bima, māipari k'āi bima.

⁵³ Māi k'orea ēpērarāpa Jesumá ak'idak'ari eesidama, wērak'au piarã piusi k'awa p'anana pēra. ⁵⁴ Maamina Jesupa chi wērak'au juade jítak'ari jarasima:

—jK'au, p'irabarise!

⁵⁵ Māiya jararude chi wērak'au ĩrimak'ari p'irabarisi-ma. Maapae Jesupa jarasima wērak'aua nek'opidamērã. ⁵⁶ Māi unusidaide chi ak'õrepa chi nae ome k'awa k'īrisiadaé pasima. Maamina Jesupa āchiá jarasi-ma mi āpia pida abaiã jarapidaemaapa.

III Māi wērapa nearã teapatairã ichi erreara āarea teasima. Griego pedeade chi eda waapēarã k'art'ade māi newēma. IV ¿Sãmaasã idi bima k'aipa pi t'õmarisit'a? Griego pedeade chok'ará k'art'ade māi newēma. V Māi Santiago t'ĩ jarapatama Jacobo.

Jesupa ichi ome p'irriapatairã peeda

Mateo 10:5-15; Marco 6:7-13

9 Jesupa ichi ome p'irriapatairã doce p'ani ará t'ĩk'ari jua chaarea teasima jaore mietá äyá jeret'aadamērã mãinepa k'ak'ua piawëa be jipa beepidamērã. ² Mãine ächi peesima Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua bai k'orea jarade wãnamērã mãinepa k'ak'ua piawëa be jipa beepidamērã.

³ Wãnai naena Jesupa ächiá jarasima:

—Mära wãutade mi äpia pida atewãrãt'i. Tuma, neet'á yaaparí, chik'o, erreara sida atewãrãt'i. Neet'á k'ak'uada jĩ p'aniawapuru wãt'i.

⁴ Mãi wãnak'ari abaipa mārã pia pedeasira mãi tede p'aneet'i aba p'uurudepa wãutadea. ⁵ Maamina p'uurudepemarãpa mārã pia chesidade adaepira mãmape ma wãt'i. Wãutade yooro jora mãra jĩrunepema jãrap'et'at'i, Tachi Ak'õrepa mãi k'ĩriawëa bit'a ächiá unupidai k'orea.

⁶ Mãiya wãnak'ari p'uuru becha, Tachi Ak'õre pedea pia jarapachidama mãinepa k'ak'ua piawëa be jipa beepik'oapachidama.

Herodepa Jesú k'orea ũrina

Mateo 14:1-12; Marco 6:14-29

⁷ Herode Galilea tuadepema chi chaarea bi pasima. Mãi Herodepa äarea Jesupa oo bit'a ũrisima. ¹ Ichia k'awa k'ĩrisiawëa basima waapëarãpa nãiya jara p'anĩ përa:

—Juan chi Porochoaparí chok'ae p'irabarisima.

⁸ Mãine waapëarãpa jara p'anasidama:

—Elía mãicha tachi t'ãena chesima.

Chi waapëarãpa jara p'anasidama:

—Tachi Ak'õre pari pedeaparí naena bada chok'ae p'irabarisima.

⁹ Mãipuru Herodepa jarasima: «Mãi Juan chi Porochoaparí poro biat'u peapisima. Mãiya bit'a chi mãi jara p'anit'a ¿k'aima?»

Mãipuru Jesú unu k'ĩria basima.

Jesupa ëpërarã joesoma mil p'anĩa nek'opida

Mateo 14:13-21; Marco 6:30-44; Juan 6:1-14

¹⁰ Jesupa peedairã jĩtea chesidaide ächia oodada ichiã äarea nepirisidama. Mãiya bak'ari Jesupa ächi Betsaida p'uurudea atewãsima, ächi ará p'aneenai k'orea. ¹¹ Maamina ëpërarãpa ichi mãma bi k'awadak'ari ará wãsidama. Mãine Jesupa ächiá pia pedeak'ari jaratea beesima Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua bi k'orea. Mãi pedea pia jaratea bide chi k'ak'ua piawëa k'ede jipa beepik'oasima.

¹² K'iumaa beek'ari Jesupa doce peedairã ichimá wãnak'ari jarasidama:

I Mãi Herode Antipa t'ĩ jarapachidama.

—Ëpërarã wãpade ase p'uuru bedea mãinepa te bedea, mãma k'ãinamērã mãinepa chik'o atadamērã. Nãma newëma.

¹³ Jesupa jarasima:

—Mãrapuru nek'opit'i.

Maamina ächia jarasidama:

—Taipa ne atade wãnai pada nãi ëpërarã chi chok'arã p'anĩ pae p'ue nek'opidaiwëma. P'ana joesoma mãinepa beta ume uru p'anima.

¹⁴ Mãma p'anĩ imik'ĩirãowa cinco mil p'anasi jĩra bima. Mãipuru Jesupa ichi ome p'irriapatairã nãiya jarasima:

—Ächiá jarat'i ara ächi k'ak'awá posoa cicicuentã jee-da suak'abari p'aneenamērã.

¹⁵ Ichi ome p'irriapatairãpa ichia jarada jĩra oosidama. Ëpërarã äarea suak'abari p'aneesidama. ¹⁶ Jesupa p'ana joesoma p'anĩ mãinepa beta ume p'anĩ ichi juade jítak'ari pajãnea ak'ik'ari Tachi Ak'õrea sõpia biade asima. Maapae t'oet'aak'ari ichi ome p'irriapatairã jarasima jedadamērã. ¹⁷ Äareairã nek'odak'ari jãwaasidama. Chi pichoadã jirip'esidaide jabara doce ipirupisidama.

Pedropa Jesú k'orea jarada

Mateo 16:13-28; Marco 8:27—9:1

¹⁸ Ewariaba Jesú itu it'aa chiidimaa bide, chi ichi ome p'irriapatairã ará p'anine, Jesupa idisima:

—Ëpërarãpa mi ¿k'aiyade a p'anima?

¹⁹ Ächia p'anoosidama:

—Waapëarãpa jara p'anima pi Juan chi Porochoaparipi. Waapëarãpa jara p'anima pi Eliapi. Waapëarãpa jara p'anima pi chõarãenapema Tachi Ak'õre pari pedeaparí chok'ae p'irabaridapi.

²⁰ Mãine ichia mãicha idisima:

—Mãrapa mi ¿k'ai k'ĩrisia p'anima?

Pedropa p'anoosima:

—Pi Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradapi.

²¹ Jesupa mãi mi äpia pida abaia jararãapadade asima. ²² Mãi awara jarasima:

—Mi, chi Ëpëra Warra minachia chupuria mãi baipi. P'uurudepema minachia k'awa berãpa, p'aarerã chi mãirã chaarearãpa mãinepa Moisepa bida jarateapatairã pida mi itu bidak'ari peapidaipi. Maamina mi ewari ũpeaide chok'ae p'irabariipi.

²³ Jesupa jõmãirã jarasima:

—Abaipa mi ome wã k'ĩria bipira, ichia oo k'ĩria bit'a itu bik'ari ewaricha minachia mãi k'orea bai bima. Maapae mi ome wãi bima. ^{II24} Abai pida nãi jĩũane pia bai k'orea jiri baipira, k'aadea ewari parude ichi atu-aipi. Maamina abai pida mi k'orea piupira, Tachi Ak'õre ome ewaricha chok'ae baipi. ²⁵ Minachia k'ĩrisiat'i: ëpëra nãi jĩũane ne äarea uru bide piuk'ari t'ipi uru-

II Minachia mãi k'orea bai bima. Griego pedeade nãiya bi bima: ichi k'urusu uai pia bima.

adea wāipira, zichia uru badapa ichi k'aripaik'āra?
²⁶ Abaipa mi māinepa mi pedea atua biade aipira, mi,
 chi Ēpēra Warra jua chaarea bidepa cherude, māi
 ēpēra atua biade aipi. Māi ewaride mi Ak'ōre jua
 chaarea bidepa māinepa chi ichia it'aripa peedairā jua
 chaarea bidepa cheipi. ²⁷ Mia piarā jararuma: chi eda
 waapēarā nāma p'anī piudai naena ununaipi Tachi
 Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bait'a. ^I

Jesú k'īra awara unupida

Mateo 17:1-8; Marco 9:2-8

²⁸ Māiya jarak'ari ewari ocho pa bide Jesú Tachi
 Ak'ōrea it'aa chiidide wāsima eyadea. Pedro, Juan, San-
 tiago ome atewāsima. ²⁹ Māma Jesupa Tachi Ak'ōrea
 it'aa chiidimaa bide ichi k'īra awara unupisima. Ichi
 neet'á t'ot'oa achiterrea beesima. ³⁰ Māiya bide ēpēra
 ume ará chedak'ari Jesú ome pedeasidama. Aba Moisé
 pasima; chi abai Elía pasima. ³¹ Āchi sida k'īrawārea
 achiterrea p'anasidama. Āchia pedea p'anasidama Jesú
 Jerusalene peadai k'orea. ^{II}

³² Māiya bide Pedro waapēarā ome minachia
 tap'ok'ea p'anasidamina k'āinaé pasima. Māine Jesú
 achiterrea bi māinepa ēpēra ume ichi k'ait'a p'anī ome
 unusidama. ³³ Māi ēpērarā Jesú ome p'anana wāutade
 Pedropa Jesua jarasima:

—Jarateparí, pia bima tai nāma p'anit'a. Taipa te
 chak'e ūpea oodaima: aba pi pae, aba Moisé pae
 māinepa aba Elía pae.

Pedro māiya pedeasima ne k'īrisiawēa pedeada
 pēra. ³⁴ Māiya bide j̄ara edá chak'ari āchi āarea t'ausi-
 ma. Māipuru āchi minachia wap'easidama. ³⁵ Ara
 māine pedea j̄arane ūrisidama. Māipa nāiya jarasima:
 «Nāit'a mi Warrapi. Mia ichi jiri atasima. Ichia jara bit'a
 ūrit'ī». ^{III}

³⁶ Māi pedea k'īup'eak'ari Jesú ichi tuaba nibi unusi-
 dama. Āchia ununana minachia tāaraasima mi āpia pi-
 da abaia nepiridawēa p'anī.

Jesupa warra jaore mietá pará bi jipa beepida

Mateo 17:14-21; Marco 9:14-29

³⁷ Norema eyadepa edá chesidaide ēpērarā
 chok'arairāpa Jesú ak'ide chesidama. ³⁸ Māine abaipa
 nāiya j̄ik'ua jarasima:

—Jarateparí, mi k'īra chupuriak'ari, mi warra ak'ise.
 Māi mia warra abapuru uru bipi. ³⁹ Ichi jaore mietá
 pará bima. Māipa ichi chi jai jitapik'ari, māiya ichi biapi-
 parima, wawapiparima, māinepa it'aedea k'ok'op'ea
 nibeepiparima. Ichia mi warra itu bik'ama. ⁴⁰ Mia pi

^I Ununaipi Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bait'a.
 K'awadawēma k'āre ununait'a. Waapēarāmā jara bima Jesú k'īra
 awara nibi ununait'a. Waapēarāmā jara bima Jesú chok'ae p'irabarii
 k'orea, ichi pajānea wāi k'orea, wa Tachi Ak'ōre Jaore chei k'orea.
^{II} Jesú Jerusalene peadai k'orea. Griego pedeade nāiya bi bima:
 Jesú wāi k'orea. ^{III} Isaías 42:1 Ichi jiri atasima. Griego pedeade chi
 eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: ichi minachia k'īria bima.

ome p'irriapatairā jarasima jaore mietá āyá
 jeret'aadamērā. Maamina p'uedae pasima.

⁴¹ Māipuru Jesupa p'anoosima:

—Ĵēpēerā k'achia berā māinepa Ĵāanak'ap̄irā! ĴWaa
 sāma māra ome baima? ĴWaa sāma māra ome
 choaima? Chi warra nāmá enemeet'ī.

⁴² Chi warra Jesumá wārune jaore mietapa jeeda
 baepik'ari minachia wawapisima. Maamina Jesupa
 jaore mietá āyá jeret'aasima. Warra jipa beepik'ari chi
 ak'ōrea teasima. ⁴³ Tachi Ak'ōre jua chaareadepa
 māiyana unusidaide āareairāpa k'awa k'īrisiadaé pasi-
 ma.

Jesupa ichi peadai k'orea māicha jarada

Mateo 17:22-23; Marco 9:30-32

Ichia oo bi k'orea ēpērarāpa wapida minachia k'īrisia
 p'anine Jesupa ichi ome p'irriapatairā jarasima:

⁴⁴ —Mia mārā jararut'a minachia pia ūrit'ī. Mi, chi
 Ēpēra Warra abaipa jitapik'ari, ēpēerā teaipi.

⁴⁵ Maamina āchia māi k'awa ūrinaé pasima. Tachi
 Ak'ōrepa waidi āchiá k'awapiwēa basima. Māine āchia
 māi k'orea Jesua ididai wap'ea p'anasidama.

ĴK'ai chi atepe bima?

Mateo 18:1-5; Marco 9:33-37

⁴⁶ Māiya p'anine ara āchi tuaba pedea p'aneesidama
 k'ai chi atepe k'awa bit'a k'awadayá. ⁴⁷ Maamina Jesu-
 pa māi k'awada pēra warra chak'e jitak'ari ichik'á bisi-
 ma. ⁴⁸ Māine nāiya jarasima:

—Chi mine Ĵjāa bi k'orea nāi warrá pia pedea bipa,
 miá pida pia pedea bima. Māi awara chi miá pia pedea
 bipa chi mi Peedá pia pedea bima. Māranepema chi
 āpia k'iri Tachi Ak'ōre k'īrari chi atepe bima.

Tachi chi nek'īramaawē tachi lawari bima

Marco 9:38-40

⁴⁹ Maapae Juanpa nāiya jarasima:

—Jarateparí, taipa ēpēra unusidama pi t'īnēpa jaore
 mietá āyá jeret'aa bit'a. Maamina tachi ome niwē pēra
 taipa ichiá jarasidama waa māiya oopiemaapa.

⁵⁰ Jesupa jarasima:

—Mārapa ichiá waa māiya p'ue ooiwēane arāt'ī. Chi
 tachi nek'īramaawē, māi tachi lawari bima.

Jesupa Juan, Santiago sida itiada

⁵¹ Jesú it'aria wāi ewari k'ait'a paside māine Jerusale-
 nea wāyane a k'īrisiasima. ⁵² Wārune waapēarā
 Samaria tuadea naa peesima. P'uuru chak'ede
 chedak'ari sāma k'āinai jirisidama. ⁵³ Maamina māi
 p'uurudepemarāpa k'awasidama Jesú Jerusalene
 wāru. Māi k'orea ichiá pia pedeadaé pasima. ⁵⁴ Māipu-
 ru Juanpa māinepa Santiagopa Jesua jarasidama:

—Tai Chipari, Eliapa ooda jıra ζTachi Ak'orea it'aa chididaik'āra t'ipi urua it'aripa peerupa āchi āarea k'enamērā? I

55 Jesupa āchi ak'ik'ari itiasima. [Nāiya jarasima: «Māra ζk'āre k'orea māiya pedea p'anima? II⁵⁶ Mi, chi Ēpēra Warra chewēma ēpērarā piawēa ooi k'orea māipari che bima āchi k'aripai k'orea».] III

Maapae p'uuru awaraidea wāsidama.

Jesú ome p'irriai chaarea bi k'orea jarada

Mateo 8:19-22

57 Ode wāutade ēpērapa Jesua jarasima:

—Jarateparí, pi wārumá mi pi ome wāipi.

58 Jesupa jarasima:

—Et'erre k'opari te pará bima māinepa ĩpana te pará bima, maamina mi, chi Ēpēra Warra chi māma k'āi newēa bima.

59 Māine Jesupa awaraia jarasima:

—Mi ome chese.

Chi ēpērapa p'anoosima:

—Mi Chipari, pi ome wāi naena mi ak'ōre itu t'ibaripise. IV

60 Jesupa ichiá jarasima:

—Itu bise, chi piudaadapa chi piudada t'ibaridamērā. Maamina pia ēpērarā jarade wāse Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bi k'orea.

61 Māine waapēarāpa Jesua jarasima:

—Mi sida pi ome p'irria k'īria bima, maamina māi naena mi tiidapemarāmá jarade wāi bima.

62 Jesupa p'anoosima:

—Abai pida mimiane wāk'ari māicha āpītea ak'īpīra, ichi pia biwēma Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bide mimiai k'orea.

Jesupa ēpērarā setenta peeda

10 Māiya bak'ari Tachi Chipari Jesupa ichi ome p'irriapatairā awara setenta jiri atasima Tachi Ak'ōre pedea jarade wānamērā. V Ichi wāi bi p'uuru becha umeemea naa peesima. 2 Āchiá nāiya jarasima: «Nāi ēpērarā ne uu minachia chau nībapari jıra p'anima. Maamina chi mimiapatairā waibiawēa p'anima. Māipuru chi ne uu ĩjūa Chiparia it'aa chiidit'ī mimiapatairā ichi ne uu ĩjūamā peemērā.

3 »¡Wāt'ī! Mia māra ēpēra k'achia t'āena peeruma. Āchia māra piawēa oodaipi usa k'achiapa oveja chak'e orrabaripari jıra. 4 Wāutade wāpia te, neet'á yaaparí, māinepa ĩrune ĩjipatai awara atewārāt'ī. Ichiaba

I Eliapa ooda jıra. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. 2 Rey 1:9-16. II Griego pedeade nāiya bi bima: Mārapa ζk'āre jaoredapa māiya jara p'anima? III Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade pedea corchetede bi newēma. IV Mi ak'ōre itu t'ibaripise. Māipa griego pedeade ichiaba jara k'īria bima: Mia nī pará bima mi ak'ōre piurudea. V Setenta. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: setenta y dos.

tāaraa bai nīp'aneerāt'ī chi unuutarā ome pedeadai k'orea.

5 »Tede eda wāutade Tachi Ak'ōre t'īne chi ēpērarā jarat'ī ne k'īrisiadawēa p'ananamērā. 6 Māi tedepe-marāpa ne k'īrisiawēa p'aneenai k'īria p'anipīra, mārapa pedeadada jıra āchi ne k'īrisiawēa p'aneenai. Māipari ne k'īrisiawēa p'aneenai k'īriawēpīra, āchi māiya p'aneenaiwēma. 7 Techa k'āirāt'ī. Mārā pia pedeadaipira, māi tede p'aneet'ī. Āchia teauta k'ot'ī māinepa netoparí tot'ī, chi mimiaparipa ichi erreara jītai biēra.

8 »P'uurude cheutade ēpērarāpa māra pia pedeadaipira, āchia mārā teauta k'ot'ī. 9 Māi awara chi k'ak'ua piawēa berā jīpa beepik'oat'ī. Āchiá nāiya jarat'ī: «Tāaraawēa bide, Tachi Ak'ōrepa māra ichi juade ua beepi, ichidirā paara».

10 »Maamina p'uurude cheutade ēpērarāpa mārā pia chesidade adaepira, āchiá nāiya jarat'ī: 11 «Nāi p'uurudepema yooro jora tai ĩrūnepema māra k'īrari jārap'et'apatama Tachi Ak'ōrepa māi k'īriawēa bit'a āchiá k'awapīi k'orea. Pia k'awat'ī tāaraawēa bide Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua beepi». 12 Māipuru mia jararuma: Tachi Ak'ōrepa itiai ewaride ichia māi p'uurudepemarā atepe itiaipi Sodomanepepa ēpērarā itiai k'aepēra. VI

Jesupa ichide ĩjāanak'apiirā p'uuru itiaida

Mateo 11:20-24

13 »¡Corazín p'uurudepemarā māinepa Betsaidadepemarā chupuri p'anima Tachi Ak'ōrepa itiai pēra! Mia ēpērarāpa ne p'ue oodak'apí māra t'āena ooda Tirode māinepa Sidone oodapara, māi p'uurudepemarāpa isapea āchi nemietá oopatai itu bidak'ari Tachi Ak'ōrene ĩjāanai pasima. Māi k'orea et'abarra jora āchi poro ĩri p'odai pasima māinepa neet'á sōp'ua p'anine ĩjipatai ĩjīnai pasima. 14 Māipuru Tachi Ak'ōrepa itiai ewaride Tirodepemarā māinepa Sidonepemarā k'aepēra māra atepe itiaipi. 15 ζCapernaunepemarā it'aa pajānea wānaik'āra? ¡Wānaiwēma! ¡Tachi Ak'ōrepa māra piudaadarā p'anapataimá peeipi!» VII

16 Maapae ichi ome p'irriapatairā jarasima: «Chi māra pedea ĩjāa bīpa mi pedea ĩjāa bīma. Chi māra unuema uru bīpa mi sida unuema uru bīma. Ichiaba chi mi unuema uru bīpa mi Peeda sida unuema uru bīma».

Jesupa setenta peeda ĩjītea chedada

17 Jesupa setenta peeda pada sōpia ĩjītea chesidama. VIII Maapae āchia Jesua nāiya jarasidama:

—¡Tai Chipari, pi t'īnepa jaore mietaarā āyá jeret'aautade āchia oosidama taipa jaradada jıra!

VI 10:12 Génesi 18:16—19:29. VII Piudaadarā p'anapataimá. Griego pedeade nāiya bi bima: Hades. VIII Setenta. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: setenta y dos.

18 Māi k'orea Jesupa āchiá jarasima:
—Ājā, mia unu basima tiore it'aripa pa baepari jīra baesit'a. 19 Mia mārā jua chaarea teasima tiore p'uedamērā māinepa taama ĩri māinepa tusōre ĩri p'ue t'iadamērā. Mi āpia pida mārā piawēa p'ue ooiwēma. 20 Maamina arapá p'anat'i mārāpa jaore mietaarā āyá jeret'aautade āchia mārā ūrinak'ari māiyya oopata pēra, māipari arapá p'anat'i Tachi Ak'ōrepa mārā t'ĭ pajāne bi uru biēra.

Jesú sōpia bada

Mateo 11:25-27; 13:16-17

21 Māiyya pedea p'anine Jesú Tachi Ak'ōre Jaoredepa sōpia niibesima. Māipuru Tachi Ak'ōrea nāiyya jarasima: «Ak'ōre, pi pajānepema Chiparipi māinepa nāi ĩjūanepema Chiparipi. Pia ne atua berá mia jarateada k'awapida pēra mia piá pia pedeaipi. Māit'u chi minachia k'awa berá pia k'awapié pasima. Ājā, Ak'ōre, pia māiyya oosima jāiyya oo k'ĭria bada pēra.

22 »Mī Ak'ōrepa miá ara ichidepema ne āarea k'awapisima. Abai pida atua p'anima mi, chi Warra sāmaasá bi; aba mi Ak'ōrepuru māi k'awa bima. Ara māi jīra abai pida atua p'anima mi Ak'ōre sāmaasá bi; abapuru mi, chi Warrapuru māi k'awa bima. Mia abai mi Ak'ōre k'awapisira, māi ēpēra pida k'awaiipi».

23 Maapae ichi ome p'irriapatairā awara atewāk'ari nāiyya jarasima: «Mārā pia p'anima mia oo bit'a unu p'ani pēra. Awarai pa māi unusira māi ēpēra sida pia bai pi. 24 Piarā Tachi Ak'ōre pari pedeapatairā minachia p'anirāpa māinepa poro jūra jĭpari jĭ p'anirāpa mārāpa unu p'anit'a unu k'ĭria p'anasidama, maamina ununaé pasima. Ichiaba mārāpa ūri p'anit'a ūri k'ĭria p'anasidamina ūrinaé pasima».

Samariadepema ēpēra sōpia bi k'orea nepirida

25 Ewariaba Moisepa bida jarateaparí bai niibeek'ari Jesú piawēa pedeapii k'orea nāiyya idisima:

—Jarateaparí, ħmia k'āre ooi pia bima Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae bai k'orea?

26 Jesupa p'anoosima:

—Moisepa bidade ħk'āre bi bima? ħPimá k'āret'a jara bima?

27 Moisepa bida jarateaparipa p'anoosima:

—Āarea pi sōnepa, āarea pi jaoredepa, āarea pi jua chaaredepa māinepa āarea pi k'ĭrisiade pa pia pichi Chipari, Tachi Ak'ōre k'ĭriase. I Ichiaba ēpēra abai k'ĭriase pichi k'ĭria bi jīra.

28 Māine Jesupa jarasima:

—Pia arí p'anoosima. Pia māi jīra oosira Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae bai pi.

29 Maamina ichia unupiyá basima ichi jĭp'a bapari jīra. Māi pa Jesua idisima:

I 10:27 Deuteronomio 6:5; Levítico 19:18.

—Maamina “ēpēra abai” ħk'aima?

30 Jesupa p'anoosima:

—Ewariaba ēpēra Jerusalenepa Jericodea wāsima.

Wārune nechiapatai mietaarāpa ichi jitadak'ari minachia sĭnak'ari piuda jīra bari biesidama. Ichia uru bada āarea ēemarinak'ari wāsidama.

31 »Māiyya bide p'aare judio māi ode chesima. Chi ēpēra bari bi unusimina k'aripawēa jĭp'a wāsima.

32 Ara māiyya Levidepema aba māi ode chesima. II Ichia pida ēpēra bari bi unusimina k'aripawēa jĭp'a wāsima.

33 Māi ĩari ēpēra Samariadepema māi ode chesima.

Chi ēpēra bari bi unuside sōchupuriasima. 34 Orrobarik'ari chi ēpēra k'ak'ua p'irik'oak'ari olivo taapa, māinepa uvabapa p'arupa pīrasima. Maapae ichi mūrā ĩri bik'ari k'āipatai tede atewāsima. Māma chi ēpēra pia ak'ĭsima.

35 »Norema Samariadepemapa chi te chiparia erreara teak'ari nāiyya jarasima: “Nāi ēpēra ak'ĭ base. Nāi erreara mia p'aaru awarawēasira, pi errearadepa p'aadoose. III Mi jĭitea cherude pi erreara bida mia jōma teaipi”».

36 Māiyya nepirik'ari Jesupa idisima:

—Ēpēra ūpea p'anipa chi nechiapatai mietaarāpa jok'aedaadat'a unusidama. Pimá ħsāi ichi ome sōpia basima?

37 Māine chi Moisepa bida jarateaparipa p'anoosima:

—Chi sōchupuriadapa.

Jesupa ichiá jarasima:

—Ara māi jīra ēpēra abai k'ĭriase.

Jesú Marta tede wāna

38 Māi ode wāutade Jesú, chi ichi ome p'irriapatairā paara, p'uuru chaedea chesidama. Māma wēra Marta apatai bapachima. Māi Martapa Jesua ichi tede pia pedeasima. 39 Martapa ūpēawēra uru basima María apatai. María Jesú jīru k'ait'a suak'abari basima ichia jaratea bi ūrii k'orea. 40 Māiyya bide Marta ne minachia oomaa biēra sōpiawēa beesima. Jesú orrobarik'ari jarasima:

—Jarateaparí ħpimá pia bik'āra mi ūpēawērapa mi k'aripawēa bit'a? Ichiá jarase mi k'aripamērā.

41 Jesupa jarasima:

—Marta, Marta, pia ne minachia oo bi k'orea minachia k'ĭrisia pará bima. 42 Maamina ħTachi Ak'ōre pedea ūrii pia biwēk'āra? Māi Mariapa oo bima. Abai pida ichiá māi oowēa biade adaiwēma. IV

II Levitarā Levidepa chedaadarā pasima. Āchi Tachi Ak'ōre te minachia bide mimiapachidama. III Erreara. Griego pedeade nāiyya bi bima: dos denarios. IV Abai pida ichiá māi oowēa biade adaiwēma. Griego pedeade nāiyya bi bima: Maamina Mariapa chi aba piipará bit'a jitasima; māi waapēarā pida p'ue ēemarinaiwēma.

Tachi Ak'õrea it'aa chiididai k'orea

Mateo 6:9-15; 7:7-11

11 Ewariaba Jesupa Tachi Ak'õrea it'aa chiidi basima. Mäiya bak'ari ichi ome p'irriaparí abaipa näiya idisima:

—Tai Chipari, jaratease taipa it'aa chiidi k'awadamēŕá, Juanpa ichi ome p'irriapataiŕá jarateada j́ira.

² Jesupa jarasima:

—Mārapa Tachi Ak'õrea it'aa chiidiutade näiya chiid-it'i:

“Tai Ak'õre pajāne bi, ^I pi t'ĩ waapēarā t'ĩ k'aepēra piipará bima. ^{II}

Taipa k'ĩria p'anima tāaraawēa bide pia pichidirá pi juade ua bait'a. [Ichiaba k'ĩria p'anima pia k'ĩria bi nāi j́iūanepemarāpa oodait'a, pajānepemarāpa oopata j́ira.] ^{III}

³ Taiyá chik'o tease ewaricha k'odamēŕá.

⁴ Taipa nemietá oodada k'ĩrisia atuase, waapēarāpa nemietá oodada māi taipa k'ĩrisia atuapatai j́ira.

Tai nemietaade baepirāse, māipari k'achiadepema k'aripase”. ^{IV}

⁵ Ichiaba Jesupa näiya jarasima:

—Jaraideepara, māranepemapa estarik'a teamasi k'õp'āeromá wārune näiya jaraipi: “K'õp'āero, miá p'ana ūpea teadose. ⁶ Nāi teamasi k'õp'āero aba arat'ea mi tede chesima maamina nek'opii k'orea newēma”. ⁷ Māine chi eda bipa näiya p'anooiipi: “K'õp'āero, mi itu bise. Mi tede eda wāpatai jōt'it' nibi-ma. Mi warrarā mi ome nāma k'idade p'anima. Māipuru mi p'irabarii p'uewēma, piá ne teayá”. ⁸ Mia jararuma: ichi p'irabariiwēma p'ana teai k'orea pichi k'õp'āeropēra, maamina p'irabariipi pia minachia idi-paripēra. Teaiipi pia ne āareawēa bi.

⁹ »Mia jararuma: Ara māi j́ira māra newēa p'anit' Tachi Ak'õrea it'aa chiidi p'anat'i; māine ichia māŕa teaiipi. Jiri p'anat'i; ichia unupiipi. Tede eda wāpataide t'ĩt'i; māine chi eda wāpatai ewai j́ira, ichia teaiipi. ¹⁰ Chi it'aa chiidi bipa jitaipi. Chi jiri bipa unupiipi. Chi t'ĩ bi pae tede eda wāpatai ewaiipi ne teai k'orea.

¹¹ »Warrapa p'ana idirude ¿chi ak'õrepa mawara teaik'āra? ^V Warrapa beta idirude ¿taama teaik'āra?

¹² Warrapa ne imi idirude ¿chi ak'õrepa tusõre teaik'āra? ¹³ Māra chi k'achia berāpa māra warrarā nepia tea k'awa p'anipira, ¿māra Ak'õre pajāne bipa chi idi p'ania ichi Jaore teaiwēk'āra?

^I Pajāne bi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. ^{II} Pi t'ĩ waapēarā t'ĩ k'aepēra piipará bima. Māi jara k'ĩria bima: «Pi waapēarā k'aepēra atepe piipará bima». ^{III} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade pedea corchetede bi newēma. ^{IV} Māipari k'achiadepema k'aripase. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. ^V P'ana idirude ¿chi ak'õrepa mawara teaik'āra? Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma.

Jesua k'achia pedeadada

Mateo 12:22-30; Marco 3:20-27

¹⁴ Ewariaba Jesupa jaore mietá āyá jeret'aasima. Māi jaore mietapa ēpēra k'ĩrame t'urrá uru basima. Jaore mietá wāk'ari chi ēpēra pedeasima. Māi unusidaide ēpērarāpa k'awa k'ĩrisiadawēa p'aneesidama.

¹⁵ Maamina waapēarāpa jarasidama: «Jāi Jesupa jaore mietá āyá jeret'aaparima, jaore mietaarā chi atepe bi Beelzebupa māi jua chaarea teada pēra».

¹⁶ Māine Jesú Tachi Ak'õrenepa che bi k'awadayá waapēarāpa ichiá idisidama ēpērarāpa ne p'ue oodak'apí oomēŕá. ¹⁷ Maamina āchi k'ĩrisia p'anit' Jesupa k'awada pēra näiya jarasima: «Tua abarik'a berā āstu k'ĩruupik'adaipira, chi jōnaiipi. Ara māi j́ira te abarik'a berā āstu k'ĩruupik'adaipira, tāaraa p'ananaiwēma.

¹⁸ Mārapa jara p'anima mia jaore mietá Beelzebú jua chaareadepa āyá jeret'aaparí. Māi k'orea mia māŕa idiruma: Tiorepa ara ichi jaore mietaarā ome k'ĩruu baipira ¿sāmaasá āchi ará p'ananaima?

¹⁹ »Māramá mia Beelzebú jua chaareadepa jaore mietaarā āyá jeret'aaparima. Māiyara māra paara p'irriapatairāpa ¿k'aidepa jaore mietá āyá jeret'aapatama? Āchia k'awapidaipi mārapa pia k'ĩrisiadawēa p'anit'a.

²⁰ Maamina Tachi Ak'õre jua chaareadepa mia jaore mietaarā āyá jeret'aa bipira, Tachi Ak'õrepa māŕa unupi bima ichi chesit'a māra ichi juade ua bai k'orea.

²¹ »Ēpēra jua chaarea bipa k'ĩruuparí nek'opa ichi te pia ak'it' bipira, ichia uru bi abai pida p'ue chiadaiwēma.

²² Maamina ichi k'aepēra ēpēra atepe chaarea bi chek'ari ichi p'ueipira, ichi k'ĩruuparí nek'o ēemariipi. Maapae āarea ichia uru bada ēemarik'ari chi k'õp'āerorā ome jedak'oiipi.

²³ »Chi mi lawari biwē mi ome chi nek'ĩramaapi. Chi mi ome ēpērarā k'aripa jirip'ewēa bipa chi jirip'eda āyá peepiparima.

Jaore mietá j́itea cheda

Mateo 12:43-45

²⁴ »Ēpēra k'ak'uadepema wāk'ari jaore mietá j́iūa pania newēa bide jiri baparima řapaai k'orea. Māi unuwē pēra ichi tuaba näiya jaraparima: “Michi badamá j́itea wāipi”. ²⁵ Māi cherude k'ida pia nejarra newēa k'obi māinepa āarea pia nibi j́ira unuparima. ²⁶ Maapae si-ete jaore mietá ichi k'aepēra k'achia berā māi ēpēramá enemee'ari chi ēpēra sōne p'aneene eda wāpatama. Māipuru chi ēpēra ichi naa bada k'aepēra atepe piawēa beeparima».

¿K'airā chi piarā pia p'anirā?

²⁷ Jesupa māiya jara bide wēra ēpērarā t'āena bipa j́ik'ua jarasima:

—Pi t'õna mãinepa jutopida wëra, jãi minachia pia bima!

²⁸ Maamina Jesupa jarasima:

—Mãi k'aepëra chi Tachi Ak'õre pedea ùrinak'ari oopatairã pia p'anima.

Jesupa Joná k'orea jarada

Mateo 12:38-42; Marco 8:12

²⁹ Èpërarã chok'ará ichimá cheuta unuside Jesupa jarasima: «Chi idiapaepemarã èpëerã k'achia p'anima. Mãrapa mi pajãnepa che bi k'awadai k'orea k'õria p'anima mia èpërarãpa ne p'ue oodak'apí ooit'a. Maamina mia èpërarãpa ne p'ue oodak'apí ooiwëma. Mãrapa abapuru Tachi Ak'õre pari pedeparí Joná mãi jira ununaipi. ³⁰ Joná mãiya bada Nínive p'uurudepema èpërarã k'awapisima ichi Tachi Ak'õrenepa che badat'a. ^I Mí, chi Èpëra Warra piarã mãi jira mãiyaipi idiapaepemarãpa k'awadamërá Tachi Ak'õrenepa che bi.

³¹ »Salomón ewaride Sabá tuadepema poro jüra jïparí jï bi wëra basima. Ichi tua t'imïpa chesima Salomonpa ichi k'õriadipepa pedea bi ùrii k'orea. ^{II} Maamina nã ewaride Salomón k'aepëra chi atepe bi nãma bimina mãrapa ijãanawëa p'anima. Mãipuru Tachi Ak'õrepa itiai ewaride mãi wërãpa p'irabarik'ari mãra nepira parã biade aipi. ³² Tachi Ak'õrepa ãareairã itiai ewaride Nínive p'uurudepemarã sida p'irabaridak'ari chi idiapaepemarã nepira parã biade adaipi. ^{III} Jonapa jarada ùrisidaide ãchia nemietá oopatai itu bidak'ari Tachi Ak'õremá chesidama. Mãi Joná k'aepëra chi atepe bi nãma bimina mãrapa ijãanawëa p'anima.

Tachi tau tachi k'ak'uadepema ïpira jïra bi k'orea jarateada

Mateo 5:15; 6:22-23

³³ »Abaipa laap'ara uruapidak'ari mëra bidak'ama wa ne yaapatai ek'ari bidak'ama. Mãi k'aepëra ne itia ïri biapatama chi tede eda cheutarãpa inaa ununamërá.

³⁴ Pi tau ïpira jïra bima. Mãipuru pi tau pia bipira, inaane nipaipi. Maamina pi tau mietá bipira, p'ãrione nipaipi. ³⁵ Mãi k'orea minachia jïrak'aua base, pia inaa jïra k'õrisia bi mãi p'ãrio baemaapa. ³⁶ Maamina pi piarã inaane bipira, p'ãrione mi ãpia pida biwëpira, chi pedea piarãt'a k'awaipi ïpirapa minachia inaa uru bi jïra».

Jesupa p'ariseorã itia pedeada

Mateo 23:1-36; Marco 12:38-40; Luca 20:45-47

³⁷ Jesupa mãiya jarak'ari p'ariseo abaipa ichi t'õsima ichi ome nek'ode wãmërá. Ara mãine Jesú mãi èpëra tede wãk'ari nek'oi k'orea suak'abari beesima.

³⁸ Maamina Jesú nek'oi naena jua siwëa basima ãchia

oopatai jïra. Mãi unuside p'ariseopa k'awa k'õrisiaé pasima. ³⁹ Mãine Tachi Chiparipa ichiã jarasima:

—Mãra p'ariseorãpa pasu mãinepa p'arat'u ïripema pia siipatama, maamina mãra sõne ne ãrea ara machi pae ata k'õriapatama mãinepa k'achia k'õrisiapatama. ⁴⁰ Mãra k'õrisiawëa p'ani jïra p'anaparima. ¿Chi ïripema oodapa tachi sõ sida ooé pasik'ãra? ⁴¹ Sõpiadepa nenea k'ederã mãrapa uru p'aninepema teat'í. Mãiya piarã mãra pia p'aneenaipi, tachi k'ak'ua pia siida jïra.

⁴² »jMãra p'ariseorã chupuri p'anima Tachi Ak'õrepa itiai përa! Mãrapa menta k'irú, ruda k'irú mãinepa ne uu ijãanepema ome Tachi Ak'õrea teapatama, mãi diezedepemacha, aba. Maamina chãra ome jïp'a oodak'ama mãinepa Tachi Ak'õre k'õrianak'ama. Mãiya oodai pia bima, machi ne teapata jïra Tachi Ak'õrea.

⁴³ »jMãra p'ariseorã chupuri p'anima Tachi Ak'õrepa itiai përa! Mãra judiorã arã pedepatai tede ãchi suak'abari p'aneenai k'õriapatama minachia k'awa berã suak'abari p'aneepataide. Mãi awara p'uurude ninane k'õriapatama èpërarãpa ãchiã pia pedeadamërá.

⁴⁴ »jChupuri p'anima Tachi Ak'õrepa mãra itiai përa! Mãra jãirã te jïra p'anima. ^{IV} Chi èpëra piuda t'ibarida ïri wã p'anipa atua p'anima piuda ïri t'ia p'anit'a te chae newëneepuru. Ara mãi jïra mãrapa oopatai èpërarãpa oopatama maamina ãchia atua p'anima mãiya nemietá oo p'anit'a.

⁴⁵ Mãine Moisepa bida jarateaparí abaipa Jesua jarasima:

—Jarateaparí, mãiya jararude tai k'orea k'achia pedea bima.

⁴⁶ Mãipuru Jesupa ichiã jarasima:

—jMoisepa bida jarateapatairã, mãra chupuri p'anima Tachi Ak'õrepa itiai përa! Mãrapa ne p'ue oodawëa be èpërarã oopipatama. Maamina mãi ãchia mi ãpia pida k'aripadak'ama mãi oodamërá.

⁴⁷⁻⁴⁸ »jMãra chupuri p'anima Tachi Ak'õrepa itiai përa! Mãra chõarãenapemarãpa Tachi Ak'õre pari pedepatairã peasidama. Mãiya p'ananak'ari mãrapa jãirã te ïri te chae oopatama. Mãiya oo p'aninepa unupipatama mãra chõarãenapemarãpa oodada pia ununait'a.

⁴⁹ Mãi k'orea Tachi Ak'õrepa ichi k'õriadipepa nãiya jarasima: "Mí pari pedepatairã mãinepa mia peedarã sida mãra israel ijãanepemarãmã wãpiipi. Mãine chi eda waapëarã peadaipi mãinepa chi eda waapëarã èp'ënaipi". ⁵⁰⁻⁵¹ Tachi Ak'õrepa idiapaepema èpërarã itiaipi mãra chõarãenapemarãpa ãrea ichi pari pedepatairã peadada k'orea. ãjã, mia jararuma: nãi ijüa oodadepa waa idi chi peadaadarã k'orea Tachi Ak'õrepa mãra itiaipi; Abel peadada k'orea, Zak'aria

IV Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade nãi sida bi bima: P'ariseorã, tachi Moisepa bida jarateapatairã, mãra chi k'õp'ãero p'anima.

peadada k'orea mǎinepa āarea waapēarā peadada k'orea pida. Mǎi Zak'aria Tachi Ak'ōre te tajataria chi ānimara paapatai k'ait'a peasidama. ¹

⁵² »jMoisepa bida jarateapatairā, mǎra chupuri p'anima Tachi Ak'ōrepa itiai pēra! Mǎrapa ēpērarā Tachi Ak'ōre piarā itu k'awapidak'ama. Mǎrapa atua p'anima Tachi Ak'ōre piarā sǎmaasǎ bi. Mǎi awara waapēarāpa k'awa k'īria p'anī sida mǎrapa itu k'awapidak'ama.

⁵³ Jesú wǎk'ari p'ariseorāpa mǎinepa Moisepa bida jarateapatairāpa Jesua atepa ne chaarea be k'īruu idi p'aneesidama. ⁵⁴ Āchia k'īria p'anasidama Jesupa piawēa p'anooit'a nepira parā biade adai k'orea.

P'ariseorāpa piawēa oopatai k'orea

12 Mǎiya p'anine ēpērarā chok'arā tausia cheep-irisidama. Minachia p'isua nibi pēra waapēarā para chi t'īsia wǎ para basima. Mǎine Jesupa naa ichi ome p'irriapatairā nǎiya jarasima: «jīrak'aua p'anat'i chi p'ariseorāné p'ana ooropiparī ome. Āchi chi pia jīra berāpi. ² Ne āarea mēra oodada Tachi Ak'ōrepa k'awapiipi. Tachia k'awadawēa p'anit'a mēra beeiwēma. ³ Mǎrapa p'arione jaradada ēpērarāpa inaane āarea ūrinaipi. Mǎrapa eda wǎpatai jōat'idak'ari mēra jaradada sida abaipa te jīra jīk'ua jaraipi āareairāpa k'awadamērā.

ǰK'ai wap'eadai p'anī?

Mateo 10:26-31

⁴ »Mi k'ōp'āerorā, mia mǎrā jararuma: chi nǎi k'ak'ua peapatairā wap'earāt'i, āchia peadak'ari waa p'ue oodaiwē pēra. ⁵ Mia mǎrā jararuma k'ait'a piarā wap'eadai p'anima. Mǎrapa wap'eadai p'anima nǎi k'ak'ua peak'ari p'ue tachi jaore t'ipi tau uruadea peei bit'a. Mia piarā jararuma ichit'a wap'eadai pia bima.

⁶ »ǰNetopatawēk'āra īpana chae joesoma p'anī erreara tau ume bi pari? Maamina Tachi Ak'ōrepa īpana āarea ak'iparima. ⁷ Mǎi awara Tachi Ak'ōrepa k'awa bima mǎrapa puda jōmasǎ uru p'anit'a. Tachi Ak'ōrepa mǎra īpana chok'arā p'anī k'aepēra pia ak'i biēra ne wap'eadawēa p'anat'i.

Jesú k'orea k'īra p'eraiwēa bima

Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20

⁸ »Mia nǎi jararuma: abai pida ēpērarā k'īrari mine jīā biade aipira, Tachi Ak'ōre peedarā pajānepema k'īrari mi, chi Ēpēra Warrapa ichi mōréane aipi. ⁹ Ara mǎi jīra abaipa ēpērarā k'īrari mi atua biade aipira, Tachi Ak'ōre pajānepema peedarā k'īrari mia ichi atua biade aipi.

¹⁰ »Abaipa mi, chi Ēpēra Warra k'orea k'achia pedeapira, Tachi Ak'ōrepa mǎi k'īrisia atuaiipi. Maami-

na abaipa Tachi Ak'ōre Jaore k'orea k'achia pedeapira Tachi Ak'ōrepa mǎi k'īrisia atuaiwēma.

¹¹ »Mǎra mine jīā p'anī k'orea judiorā ará pedeapatai tede a teedak'ari, wa chi ak'ipatairāmá k'īrari, wa chi minachia k'awa p'anirāmá nepira parā biade adai k'orea, k'īrisia parā p'aneerāt'i sǎmaasǎ p'anooi wa k'āret'a jaradai. ¹² Mǎra nepira ak'ūtade Tachi Ak'ōre Jaorepuru mǎrā k'awapiipi k'āre jaradai p'anit'a».

Erreara minachia uru bi k'orea nepirida

¹³ Mǎine minachia nibidepemarā abaipa nǎiya jarasima:

—Jarateaparī, mi ūpēā jarase tai ak'ōre neet'á bieda, miá pida teapade ase.

¹⁴ Maamina Jesupa ichiá jarasima:

—K'ōp'āero, ǰk'aipa mi bisima mǎra nepira ak'imērā?

¹⁵ Mǎine ichia jōmǎirā jarasima:

—jīrak'aua p'anat'ī! Erreara chi awaa p'anarāt'ī.

Neet'á minachia uru bidepa tachi chok'ae bak'ama.

¹⁶ Mǎine Jesupa nepiridepa nǎiya jarateasima:

«Ēpēra erreara minachia uru bi basima. Mǎi ēpērapa ne uuda ne minachia chausima. ¹⁷ Mǎi k'orea nǎiya k'īrisiasima: “ǰMia k'āre ooima? Te newēma āarea yaai k'orea”. ¹⁸ Maapae k'īrisiasima: “Nǎiya oopi. Mia net'a tau yaaparī te t'erap'et'ak'ari awara waibia oopi. Mǎma eda ne āarea mia uru bit'a yaai. ¹⁹ Mǎiya bak'ari piarā michi tuaba jaraipi: mia yaada minachia uru bima āyo minachia choai k'orea. Naapae minachia ne k'īrisiawēa baiipi. Michia k'īria bi k'o baiipi, to baiipi mǎinepa arapá baiipi”. ²⁰ Maamina Tachi Ak'ōrepa ichiá jarasima: “ǰPia k'īrisia pia biwēma! Piarā nǎi teamasi pi piuiipi. Maapae pia yaada uru bit'a ǰk'ai pae beeiima?”

²¹ »Abaipa nǎi jīūanepema atepa atai k'īrisia bipira, maamina Tachi Ak'ōre k'orea k'īrisiawēa bipira, mǎi jīra mǎiyaipi».

Tachi Ak'ōrepa ichidirā ak'iparima

Mateo 6:25-34

²² Mǎipuru Jesupa ichi ome p'irriapatairā jarasima:

«Mǎra sǎmaasǎ p'anait'a minachia k'īrisiarāt'ī, nek'odai k'orea mǎinepa neet'á jīnai k'orea. ²³ Tachi chok'ae bait'a, chik'o k'aepēra atepa piiparā bima.

Tachi k'ak'ua, neet'á k'aepēra atepa piiparā bima.

²⁴ Ak'it'ī, īpanarāpa ne uudak'ama mǎinepa ne baadak'ama. Ne yaaparī te sida oodak'ama. Maamina Tachi Ak'ōrepa āchiá nek'opiparima. ǰMǎra īpana k'aepēra atepa pia p'aniwēk'āra? ²⁵ ǰK'ai mǎranepema, ichi k'ak'ua k'orea minachia k'īrisia bipa tāaraa chok'ae baima? ^{II26} Tāaraa chok'ae baiwēpira, ǰk'āre k'orea minachia k'īrisiapatama nek'odai k'orea mǎinepa neet'á jīnai k'orea?

II Tāaraa chok'ae baima. Waapēarāmá mǎipa jara bima «teesoa wariiwēma».

I Abel. Génesi 4:3-10 Zak'aria. 2 Crónica 24:17-25.

²⁷ »Ak'it'i nep'ono sãmaasã wariparit'a. Mimiak'ama ichiaba p'aru k'osak'ama. Maamina mia jararuma: tachi chõarãenapema poro jûra jãparí jã bi Salomón ne minachia uru badamina nep'ono jira k'irawãrea jik'a pasima. ²⁸ Chi idiapae p'ujãra tuchia mēa unupatai mõi norema paapatamina Tachi Ak'õrepa wapida mõi t'õpi-parima. Mõi k'aepëra çichia mārã ne piiparã jãnamērã teaiwëk'ãra? çK'ãre k'orea mãine p'ue ijãanawēma? ²⁹ Mõi-puru jirirãt'i nek'odai k'orea mãinepa netodai k'orea. Minachia k'irisiarãt'i. ³⁰ Nõi ijũanepemarãpa ãarea mõi jiripatama, maamina Tachi Ak'õrepa k'awa bima mārãpa k'ãre uru p'ananaí p'anit'a. ³¹ Mõi-puru k'iriat'i Tachi Ak'õrepa machi ichi juade ua bai ichidirã ome. Mõiya mārã ne newēa p'ani ichia teaiþi.

Nepia pajãne uru bai k'orea jarateada

Mateo 6:19-21

³² »Mārã chi chok'arã p'aniwēmina ne wap'ea p'anarãt'i. ^{II} Tachi Ak'õrepa mārã ichi juade ua bai k'iria bima, ichidirã ome. ³³ Mõi k'orea mārãpa ne uru p'aninepema netodak'ari chi nenea k'edea teat'i. Nepia pajãne uru p'anai k'orea jirirãt'i. Chi ne pajãnepema jõk'ama. Jãma simiapa ãrik'ama mãinepa nechiapatairã pida p'ue chiadak'ama. ³⁴ Mārãpa chi piiparã bi machi sõnepa k'iriatatama.

Chi chipari pae pari mimiaparí pia bi k'orea jarada

³⁵⁻³⁶ »Te chipari pae pari mimiaparí pia bi jira p'anat'i, Tachi Ak'õrepa jara bit'a ùrinai k'orea. ^{III} Chi te chipari pae pari mimiaparí pia bipa ipira k'oa uru baparima ichi chipari cherude pia pedei k'orea. Miak'ãipatai arapã ewari oo p'animãipa chek'ari, chi chiparipa t'irune chi ichi pae pari mimiaparí pia bipa ara mãine tede eda wãpatai ewaiþi. ³⁷ Chi chipari chek'ari, chi ichi pae pari mimiapatairã chok'ae p'ani unuipira, ãchi pia ak'iipi. Mia piarã jararuma: ara mãine chi chiparipa chi ichi pae pari mimiaparí neet'ã jik'ari ichi pae pari mimiapatairã chik'o k'opataide suak'abari beipiþi, ãchiã nek'opii k'orea. ³⁸ Chi ichi pae pari mimiapatairã pia p'anipa ãchi chipari nipatama, teamasi estarik'a cherude mõi yawëþira tap'ededa cherude. Chi chiparipa ãchi ni p'ani unuipira, ãchi pia ak'iipi.

³⁹ »Nõi k'awat'i: te chiparipa nechiaparí sãapae chei k'awa bipara, k'ãiwēa bai pasima tede eda wãpiemaa-pa. ⁴⁰ Ara mõi jira mārã sida tau parã p'anat'i. Mārãpa mi, chi Ëpëra Warra chei atua p'anine cheipi».

I 12:27 1 Rey 10:4-7; 10:23-25. II Mārã chi chok'arã p'aniwēmina ne wap'ea p'anarãt'i. Griego pedeade nãiya bi bima: Mi ovejarã, ne wap'earãt'i. III Te chipari pae pari mimiaparí pia bi jira p'anat'i, Tachi Ak'õrepa jara bit'a ùrinai k'orea. Griego pedeade nãiya bi bima: k'irride neet'ã pia t'ã jãt'i.

Mimiapatairã ume p'ani k'orea jarada

Mateo 24:45-51

⁴¹ Pedropa Jesua idisima:
—Tai Chipari, çmõi nepira pia taiyã jara bik'ãra, wa ãareairã jara bik'ãra?
⁴² Jesupa p'anoosima:
—Te chipari pae pari mimiaparipa k'irisia k'awa bidepa jip'a oo bipira, chi te chiparipa chi waapëarã ichi pae pari mimiapatairã mõi ichi pae pari mimiaparí juade biþi ãchia ewari arã parude nek'opi bamērã.
⁴³ Chi te chipari pae pari mimiaparipa mõiya oo bit'a ichi chiparipa unune cheipira, ichi sõpia baiþi. ⁴⁴ Mia piarã jararuma: chi chiparipa ãarea ichia uru bit'a mõi ichi pae pari mimiaparí juade biþi.

⁴⁵ Maamina mõi ichi pae pari mimiaparipa ichi sõne "mi chipari tãaraayane" aipira, waapëarã ichi pae pari mimiapatairã, wërarã sida jok'ae beek'ari, nek'ok'ari, netok'ari mãinepa it'uapa piu baiþi. ⁴⁶ Abaeda ichi chipari chei k'irisia wēa bide ara mõiya bide cheipi. Mõi ichi pae pari mimiaparí minachia itiak'ari chi ijãanak'apirã ome eda jã nibiþiþi.

⁴⁷ »Chi chipari pae pari mimiaparipa chi chiparipa oopi bit'a k'awaipira maamina mõiya oowëþira, chi chiparipa mõi ichi pae pari mimiaparí minachia soapa p'eipi. ⁴⁸ Maamina chi ichi pae pari mimiaparipa atua bidepa chi chiparipa jara bit'a piawēa oosira mõi ichi pae pari mimiaparí ãpia puru soapa p'eipi. Piarã Tachi Ak'õrepa waapëarã waibia tea bima ichi pae oodamērã. Chi waibia jitadairãpa ichi pae waibia oodai pia bima.

Jesú k'orea ëpërarã k'irruupik'adada

Mateo 10:34-36

⁴⁹ »Mi chesima nõi ijũa itiai k'orea. ^{IV} Ara nãiena mõiya oorupara mimã pia bai pasima. ⁵⁰ Maamina mõi naena mi minachia mĩa bima. ^V Mõi-puru ãarea sõp'ua baparima mõi ewari parudea. ⁵¹ çMi nõi ijũanea chesidade a k'irisia p'anik'ãra ëpëerã ne k'irisidawēa p'anapii k'orea? Mia jararuma mõi k'orea chewēa bima, mõiþari che bima ëpëerã ãarea k'irruu p'ananamērã. ⁵² Idiidepa ara tedepemarã mi k'orea chi nek'iramã p'aneenaipi. Joesoma p'anine umepema waapëarã ùpëarã p'ani ome chi nek'iramã p'aneenaipi. ⁵³ Chi ak'õre chi warra ome chi nek'iramã padaipi. Chi warra chi ak'õre ome chi nek'iramã padaipi. Chi nae chi k'au ome nek'iramã padaipi, chi k'au chi nae ome chi nek'iramã padaipi. Chi p'ak'õre chi ãyo ome chi nek'iramã padaipi. Ichiaba chi ãyo chi p'ak'õre ome chi nek'iramã padaipi.

IV Griego pedeade nãiya bi bima: Mi chesima t'ipi urua nõi ijũanea bat'a peei k'orea. V Mi minachia mĩa bima. Griego pedeade nãiya bi bima: Mi porochoa piiparã bima.

Ewari sāmaasá bai k'orea k'awa jarada

Mateo 5:25-26; 16:1-4; Marco 8:11-13

54 Māi awara Jesupa ēpērará nāiya jarasima:

—Mārapa jīra t'aua imata baeparide ochiaru unuu-tade k'oe cheyade apatama. Māiya piarā k'oe cheparima. 55 Ichiaba nāu tīūa pania newēa āpīteariipa p'ōat'isira pisia bayade apatama. Māiya beeparima.

56 Māra chi pia jīra berāpa ewari k'īra k'awa p'animina Tachi Ak'ōrepa nāi ewaride oo bit'a k'awadak'ama.

57 »Mārapa ζk'āre k'orea p'ue k'awadak'ama k'āre jīp'a bit'a? 58 Pichi nek'īramaapa pi chi nepira ak'iparimá atewāipira, ode wāutade āarea oose ichi ome sōpia beei k'orea. Māiya oowēpira ichia pi chi nepira ak'iparí juade biipi. Maapae chi ak'iparipa pi chi jīa nibipatai te ot'eaparia jitapiipi eda jīa nibimērā.

59 Mia jararuma: pi jāmapema wāiwēma aba pia teai bi erreara āarea p'aarudea.

Tachi Ak'ōremá chedaepira piudayade ada

13 Māiya p'anine ēpērarāpa Jesua jarasidama

waapēarā Galileadepemarāpa ānimara Tachi

Ak'ōrea paatea p'anine Pilatopa āchi k'enapisit'a.

2 Māipuru Jesupa jarasima: «Māi ēpērarā mīanak'ari piudada pēra ζmārapa k'īrisia p'anik'āra āchia atepe nemietá oopachidat'a waapēarā Galileadepemarāpa nemietá oopatai k'aepēra? 3 Mia jararuma: Māiyawēma. Maamina mārapa nemietá oopatai itu bidak'ari Tachi Ak'ōremá chedaepira māra sida piudaipi. 4 Siloede te it'i teesoā bi ēpērarā īri baewāside dieciocho piusidama. Māiya piudada pēra ζmārapa k'īrisia p'anik'āra āchia atepe nemietá oopachidat'a waapēarā Jerusale ne berāpa oopatai k'aepēra? 5 Mia jararuma: māiyawēma. Maamina mārapa nemietá oopatai itu bidak'ari Tachi Ak'ōremá chedaepira māra sida piudaipi».

Higojō biiri chauk'a k'orea nepirida

6 Maapae nepiridepa Jesupa āchiā nāiya jarateasima:

«Ēpērapa ichi ne uu tīūane higojō biiri uru basima.

Ewariaba māi pak'uru biiri ak'ide wāsima, chau nibi k'awai k'orea, maamina chauwēa basima. 7 Māipuru chi chiparipa ichi ne uu tīūa ak'iparia nāiya jarasima: "Āyo k'ak'o ūpea pa bima māma higojō jiride che bi, maamina chauk'ama. Māipuru t'ut'aapese. ζK'āre k'orea pak'uru chauk'á bi uru baima?"

8 »Maamina chi ne uu tīūa ak'iparipa jarasima:

"Jarateaparí, āyo aba itu bidai pia bima. Mia chi k'arra k'āramak'ari, t'āa āk'ak'a teapi. 9 Māiya chaui k'awadaipi. Nāi āyo cherude chausira māi itu biipi. Chaupeira māi t'ut'aase"».

Mimianak'apí ewaride Jesupa wēra jīpa beepida

10 Mimianak'apí ewaride Jesupa judiorā ará pedeapatai tede jaratea basima. 11 Māma wēra basima. Māi wēra dieciocho āyo pa basima jai mietapa jājorrea uru basit'a. Māipuru p'ue jīp'a jīruk'a pasima. 12 Jesupa ichi unuside t'īk'ari nāiya jarasima:

—Wēra, pi jīpa beese.

13 Māiya jarak'ari Jesupa ichi jua īri bisima. Ara māine chi wēra jīp'a bai nibek'ari Tachi Ak'ōrea pia jarasima. 14 Maamina Jesupa mimianak'apí ewaride jīpa beepida pēra judiorā ará pedeapatai tedepema minachia k'awa bi k'īruusima. Māine jōmāirā nāiya jarasima:

—Mimianak'apí ewari awara sei ewari uru p'anima mimianai k'orea. Māi ewaridepuru chet'i māra jīpa beepidamērā. Maamina mimianak'apí ewaride cherāt'i.

15 Māipuru Jesupa jarasima:

—jMārapa jarateapatai jīra oodak'ama! ζMimianak'apí ewaride māra p'ak'a wa mūra I ēranak'ari pania topide atewānawēk'āra? 16 Māiyaipira ζpia biwēk'āra nāi wēra, tiorepa dieciocho āyo pa bada piawēa uru badadepema mimianak'apí ewaride jīpa beepi? II ζIchi sida Abrahamepa chedawēk'āra?

17 Jesupa māi jaraside chi ichi k'orea k'achia pedea p'anana minachia p'erasidama, maamina ichia nepia oo bi k'orea chi p'uurudepemarā minachia arapá p'anasidama.

Mostaza net'a tau k'orea nepirida

Mateo 13:31-32; Marco 4:30-32

18 Maapae Jesupa jarasima: «Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bit'a ζk'āre jīra bima? 19 Mostaza tau jīra bima. Ēpērapa mostaza tau ichi tīūane uusima. T'ōnok'ari warisima aba pak'uru minachia nibeerudea. Māipuru īpana chi pak'uru juat'aede te ook'oade chesidama».

P'ana ooropiparí k'orea nepirida

Mateo 13:33

20 Māi awara jarasima: «Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bit'a ζk'āre jīra bima? 21 P'ana ooropiparí jīra bima. Māi p'ana ooropiparí wērapa āpia atak'ari harina ome p'oerasima. Maapae minachia eapasima āarea ēesāaruneā».

I Mūra. K'āp'ūra pedeade bi bima: burro. II Piawēa uru badadepema. Griego pedeade nāiya bi bima: jīk'arapa jī badadepema. Jesupa jarateasima mimianak'apí ewaride tachia ānimara nū ēranak'ari topipata jīra, ara māiya māi ewaride Tiore juadepema ēpēra ērapii pia bima.

Eda wāpatai p'isua bi

Mateo 7:13-14; 7:21-23

²² Jerusaleña wārune Jesupa p'uuru waibiade, p'uuru chak'ede pida jarateasima. ²³ Māine abaipa ichiá idisima:

—Mi Chipari, ¿Tachi Ak'õrepa epērarā chok'araawēa p'ani k'aripaik'āra?

Jesupa p'anoosima:

²⁴ —Tausia p'anat'i chi eda wāpatai p'isua bide eda wānai k'orea. Piarā eda wānai k'orea berā chok'ará p'anima maamina p'ue āarea eda wānaiwēma. ²⁵ Te chiparipa chi eda wāpatai jōat'ik'ari chi tajata p'anipa nāiya t'ĩ jaradaipi ewamērā: “Tai chipari, tai chipari, ewase”. Maamina chi te chiparipa p'anoopi: “Mia māra unuk'ama māinepa sāmapema atuama”. ²⁶ Chi tajata p'anipa nāiya jaradaipi: “Tai pi ome ará nek'osidama, netosidama māinepa pia tai p'uurude jaratea nipaside arí p'anasidama”. ²⁷ Māine ichia mārā jaraipi: “Mia māra unuk'ama māinepa sāmapema atua bima. K'achia oopatairā, āyá wāt'ĩ”.

²⁸ »Māra chi tajata berā jēa p'ananaipi māinepa p'ua-pa k'ida k'iterrea p'ananaipi. Abrahán, Isá, Jacobo māinepa Tachi Ak'õre pari pedeapatairā sida Tachi Ak'õrepa ichidirā ichi juade ua bide p'ananaipi, maamina mārāt'u Tachi Ak'õrepa itu eda wāpiiwēma. ²⁹ Māi ewaride tua awaraidepema imata ochiaparidepa, imata baeparidepa, k'ĩrariipa māinepa āpitepa chedaipi. Māirā Tachi Ak'õrepa ichidirā ichi juade ua bide nek'o suak'abari p'aneenaipi. ³⁰ Māiya chi k'aadea p'ani naa p'ananaipi māinepa chi naa p'ani k'aadea p'ananaipi. I

Jesú Jerusalén k'orea

k'ĩra piawēa bada

Mateo 23:37-39

³¹ Māi ewaride waapēarā p'ariseorā orrobaridak'ari Jesua jarasidama:

—Nāmapema isapea wāse. Herodepa pi pea k'ĩria bima. II

³² Māine Jesupa āchiá jarasima:

—Jāi epēra et'erre k'oparí jĩra bia nāiya jarade wāt'ĩ:
III “Idi, nū pida mia k'idade be, jaore mietá pará be sida jĩpa beepik'oaipi. Mia ooi bit'a, ewari ūpeaide jōma ook'ari uru baiipi”. ³³ Maamina idi, nū māinepa nōnrema ode wāipi Jerusaleña chei k'orea. Tachi Ak'õre pari pedeapatairā Jerusaleña peapata pēra māmá wāi pará bima. IV

I Chi k'aadeapema arude judiorāwē jara bima. Chi naapemarā arude judiorā jara bima. II Māi Herode «Antipa» t'ĩ jarapachidama. III Jāi epēra et'erre k'oparí jĩra bia. K'ĩrisia ūpea tea bima: epēra k'ĩrisia k'awa bima, epēra k'achia bima, wa epēra k'ĩra piawēa bima. IV Tachi Ak'õre pari pedeapatairā Jerusaleña peapata pēra māmá wāi pará bima. Griego pedeade nāiya bi bima: Tachi Ak'õre pari pedeapari Jerusalén tajata piuit'a, pia biwēma.

³⁴ »Jerusalén, Jerusalén, mārapa Tachi Ak'õre pari pedeapatairā peapatama! jTachi Ak'õrepa peedarā sida mawarapa bat'a peapatama! Mia bari k'ak'o minachia māra ará jerep'e k'ĩria basima et'erre wērapa ichi wararā ĩk'arra ek'ari jerep'epari jĩra. Maamina mārapa k'ĩrianaé pasima. ³⁵ Māipuru Tachi Ak'õre waa māra ome baiwēma. Mia jara bima: mārapa mi waa ununaiwēma aba miá pia pedeautamá. Māi ewaride nāiya jaradaipi: “jMinachia pia bima chi Tachi Chipari t'ĩne cherut'al”

Jesupa epēra k'ak'ua ooro bi jĩpa beepida

14 Mimianak'apí ewaride Jesú p'ariseo chi chaarea bi tede nek'ode wāsima. Māine waapēarā p'ariseorāpa minachia ak'i p'anasidama ichia piawēa ooi k'awa. ² Māiya bide, Jesú k'ĩrari epēra aba k'ak'ua ooro bi basima. ³ Jesupa Moisepa bida jarateapatairā māinepa p'ariseorā pida nāiya idisima:

—¿Māramá pia bik'āra mimianak'apí ewaride k'ak'ua piawēa be jĩpa beepii?

⁴ Maamina āchi k'ĩrup'ea para beesima. Māi k'orea Jesupa chi k'idade bi jítak'ari jĩpa beepik'ari tede wāpisi-ma. ⁵ Maapae Jesupa āchiá jarasima:

—Mimianak'apí ewaride māra warra wa p'ak'a pania joepatai uriade baesira ¿piarā māi jirade wānaiwēk'āra? V

⁶ Maamina āchia mi āpia pida p'anoonaé pasima.

Āpia bai k'orea nepirida

⁷ Jesupa unusima māi nek'ode t'ĩ peedaadapa chi minachia k'awa berā suak'abari p'aneepataide jirisidama suak'abari p'aneenai k'orea. Māi k'orea Jesupa nepiridepa āchiá nāiya jarasima:

⁸ «Miak'āipatai arapaapatai ewaride pi t'ĩ peesira chi minachia k'awa berā suak'abari p'aneepataide suak'abari beerāse, epēra pi k'aepēra atepe k'awa bi k'aade chei bi pēra. ⁹ Māiyara chi chiparipa piá jaraipi: “Āyá wāse. Cha bi epēra nāma suak'abari beeipi”. Māiya oorude pi minachia k'ĩra p'eraipi chi wariwēa be ome suak'abari beeipi pēra.

¹⁰ »Māipuru pi t'ĩutade chi wariwēa be ome suak'abari beese. Māiyara chi pi t'ĩnana unurune t'ĩk'ari jaraipi: “Chese, nāma chi minachia k'awa p'anirā ome suak'abari beese”. Māiyara pi minachia unupiipi chi waapēarā t'ĩnana k'ĩrari. ¹¹ Chi atepe bai k'ĩria bi, Tachi Ak'õrepa māi wariwēa biipi. Abai pida ara ichi āpia bi jĩra k'ĩrisiasira Tachi Ak'õrepa māi chi atepe bi jĩra biipi».

¹² Maapae Jesupa ichi t'ĩná nāiya jarasima:

—Pia epērarā nek'ode t'ĩ peerude pi k'õp'āerorā, pi ūpēarā, pi epērarā wa pi te k'ait'a p'anaparí erreara

V Warra. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade burro bi bima.

pará berá sida t'írāse. Āchia pi p'ue t'ī peepatama, nek'ode wāmērā. Māiya pia ooda k'orea pari ne unuipi. ¹³ Māipari, pia ēpērarā t'īrune chi nenea berā, sorek'ea berā, sīta bak'ea berā, tau p'ārio berā sida t'īk'oase. ¹⁴ Māiyaipira piarā pi minachia pia bai pi. Āchia piá mi āpia pida p'ue teadak'a pēra, chi jīp'a berā chok'ae p'irabariuta ewaride Tachi Ak'ōrepa piá nepia teapi.

Nek'opatai waibia k'orea nepirida

Mateo 22:1-10

¹⁵ Jesú ome suak'abari p'anīpa māi ūrisidaide abaipa jarasima:

Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bi nek'opataide nek'oru ēpērat'a minachia pia bai pi.

¹⁶ Māipuru Jesupa ichiá jarasima:

—Ewariaba ēpērapa nek'opatai waibia oopik'ari, ēpērarā chok'ará t'ī peesima chedamērā. ¹⁷ Chik'o āarea chuu nibek'ari, chi chiparipa ichi pae pari mimiaparia nāiya jarade wāpisima: “Chepadade asima, chik'o āarea chuu nibiēra”.

¹⁸ Maamina ēpērarāpa ne oodai p'aniane asidama, wānaemaapa. Chi naapemapa jarasima: “Arat'eapuru mia jīūa netosima. Māi ak'ide wāi biēra p'ue wāiwēma. Mi k'īra chupuriapade asima, p'ue wāiwē pēra”.

¹⁹ Abaipa jarasima: “Mia arat'ea p'ak'a k'ak'o diez atada pēra p'ue wāiwēma. Māi p'ak'a ak'ide wāruma piarā pia mimia k'awayá. Mi k'īra chupuriapade asima, p'ue wāiwē pēra”. ²⁰ Māine abaipa jarasima: “Mia arat'ea k'ima atada pēra p'ue wāiwēma”.

²¹ Chi ichi pae pari mimiaparī jītea wāk'ari āchia jaradada te chiparia jarasima. Māi k'orea chi chipari minachia k'īruuk'ari ichi pae pari mimiaparia jarasima: “P'uurudea isapea wāpade asima. Maapae chi nenea berā, chi sorek'ea berā, chi tau p'ārio berā, chi sīta bak'ea berā sida āarea chepik'base”.

²² Chi ichi pae pari mimiaparipa māiya ook'ari jarasima: “Pia jarada jīra mia oosima, maamina āk'au wapi da pari nibiade asima”.

²³ Māipuru te chiparipa chi ichi pae pari mimiaparia māicha jarasima: “P'uuru awara o becha wāpade asima. Ēpērarā unusira isapea chepipadaade asima, mi te minachia bi ipiru k'obeemērā. ²⁴ Mia jararuma: mia naa t'ī peedairāpa mi k'opatai waibia bide mi āpia pida k'odaiwēma”.

Jesú ome nipai chaarea bi k'orea jarada

Mateo 10:37-38

²⁵ Ēpērarā Jesú k'aadea chok'ará nipapachidama. Māipuru Jesupa āchimá ak'ik'ari nāiya jarasima:

²⁶ «Abai pida mi ome p'irria k'īria bipira, naa minachia k'īrisiai pia bima. Ichi ak'ōre, chi nae, chi k'ima, chi warrarā, chi ūpēarā, chi ūpēawērarā, wa ichi chok'ae bai mi k'aepēra atepē k'īria bipira, māi mi ome p'ue ni-

paiwēma. ²⁷ Minachia māi bai k'orea biwēpira, mi ome p'ue nipaiwēma. ¹

²⁸ »Abai pida te waibia oo k'īria bipira, naa pia k'īrisiai pia bima ichia uru bi errearadepa māi te jōma p'ue ooi k'awai k'orea. ²⁹ Māiya oopira te jīru ook'ari te āarea p'ue jōma oowēa bai pi. Waapēarāpa māi un-unak'ari nāiya oo uru p'aneenak'ari, jaradaipi: ³⁰ “Jāi ēpērapa te oomaa beesima, maamina p'ue āarea oó pasima”.

³¹ »Māiyawēpira, minachia k'awa bi abaipa papaká berā diez mil uru bipira, māine tua awaraidepema minachia k'awa bi veinte mil papaká berā paara ichi ome k'īruune cheipira, k'īruunai naena ŷichia pia k'īrisiai-wēk'āra p'ue k'awai k'orea? ³² Ichia p'ueiwē k'awasira chi awarai wapida t'imia biedá ŷjara peeiwēk'āra ichi ome k'īruunawēa pedeade wānamērā?

³³ »Ara māi jīra mi ome p'irria naena māranepema-pa abaipa ne āarea itu bii k'orea k'īrisiaepira mi ome p'ue nipaiwēma.

T'ā k'iyawēa bi k'orea jarateada

Mateo 5:13; Marco 9:50

³⁴ »Piarā t'ā minachia pia bima, maamina k'iyawēa beesira ŷsāmaasá māicha k'iyaa beeima? ³⁵ Māi t'ā yoorode p'oi k'orea pia biwēma māinepa t'āa āk'ak'a ome p'oerai sida pia biwēma. Amaait'u pia bima. ¡Chi k'īri pará bīpa jīrak'aua ūrisel!»

Oveja atuada k'orea nepirida

Mateo 18:10-14

¹⁵ Ewariaba Romanepema pae erreara jirip'epatairā māinepa nemietá oopatairā chesidama Jesupa jaratea bi ūrinai k'orea. ² Māipuru p'arise-orāpa māinepa Moisepa bida jarateapatairāpa ichi k'orea nāiya piawēa pedea p'aneesidama: «Ichia nemietá oopatairā pia pedeak'ari āchi ome nek'oparima».

³ Māipuru Jesupa āchiá nāiya nepirisima, jarateai k'orea:

⁴ «Abaipa 100 oveja uru bidepema aba atuaipira ŷsāima? ŷChi 99 p'anī jīūa ewará bide amee'ari chi atuada jiride wāiwēk'āra māi unurunea? ⁵⁻⁶ Unusira ichi ŷk'iade bik'ari sōpia ichi tiidá ua atewāipi. Maapae ichi chi k'ōp'āerorá, ichi k'ait'a p'anapatairā pida t'īk'oak'ari jaraipi: “Māra mi ome arapá p'aneet'i. Mi oveja atuada unusiade asima”.

⁷ »Ara māi jīra mia mārā jararuma: 99 jīp'a be k'orea pajānepemará sō arapaapatamina, atepē sō arapaapatama ēpēra aba nemietá ooparī Tachi Ak'ōremá cherude.

¹ Minachia māi bai k'orea biwēpira. Griego pedeade nāiya bi bima: Abaipa ichi k'urusu uawēpira.

Erreara tau atua bada k'orea nepirida

8 »Wērapa erreara tau diez uru badadepema aba at-uai-pira, ħipira k'oak'ari ichi tejāne parrek'ari pia jiri-wēk'āra aba chi erreara tau unurunea? 9 Unusira ichi chi k'ōp'āerorā, ichi k'ait'a p'anapatairā ome t'ik'oak'ari jaraipi: "Māra mi ome arapá p'aneet'i. Mi erreara tau atuada unusima". 10 Mia jararuma ara māi jira nemietá oopari aba Tachi Ak'ōremá cherude Tachi Ak'ōrepa it'aripa pedarā ome minachia arapaapatama».

Warrarā ume p'ani nemietá oopatairā k'orea nepirida

11 Māi awara Jesupa jarasima:
«Ēpēra basima. Māi ēpērapa warra ume uru basima.
12 Ewariaba chi k'aadeapemapa chi ak'ōrea jarasima:
"Ak'ōre, pia uru bidepema miá teai bit'a miá tease".
Māi k'orea chi ak'ōrepa uru bidepema āchicha teasima.
13 Tāaraawēane chi k'aadeapemapa chi ichiá teada jō-
ma netok'ari k'ait'awēa wāsima tua awaraidea. Māma
ne āarea nemietá oo beesima chi erreara jōrunea.
14 »Āarea jōk'ari māi tuade jarra minachia oosima.
Māineepuru jarra choa beesima. 15 Māi k'orea mimia
jiride wāsima māi ijūanepema ēpēra chi ijūa uru bimá.
Māipa sina ak'ipisima. 16 Minachia jarra bada pēra
sinapa k'o p'aninepema ichia pida k'o k'ria bapachima.
Maamina abai pida ichiá teadak'a pasima nek'omērā.
17 »Maapae k'awasima ichia nemietá ooda k'orea
jāiya bit'a. Māine ara ichi tuaba jarasima: "Mi ak'ōre
pae mimiapatairā minachia nek'opatama māipari mi
nāma jarrapa piumaa bima. 18 Ara nāiena mi ak'ōremá
wāyane asima. Wāk'ari, nāiya jarayade asima: Ak'ōre,
mia nemietá oosima Tachi Ak'ōre k'irari māinepa pi
k'irari pida. 19 Māipuru pia biwēma mi waa pi war-
raade ait'a. Māipari mi chi pi pae mimiaparí jira bise".
20 Ara māine chi ak'ōremá wāsima.

»Māi k'ait'awēa cheru chi ak'ōrepa unusima māinepa
sōchupuriasima. P'irasima chi warramá māinepa
orek'ari, uitarra sōsima. 21 Māine chi warrapa jarasi-
ma: "Ak'ōre, piarā mia Tachi Ak'ōre k'irari, pi k'irari pida
nemietá oosima. Māipuru pia biwēma mi waa pi war-
raade ait'a". 22 Maamina chi ak'ōrepa chi ichi pae pari
mimiapatairā jarasima: "Anamari jipari chi piiparā bi
atadak'ari jipit'i. Ichi juade sortia jipit'i. Māi awara
jirune jipatai sida jipit'i. 23-24 Maapae p'ak'a chak'e chi
atepe porek'ea bi peat'i nek'odai k'orea. jArapaapatai
ewari oodaipi! Mi warra piu bada chok'ae p'irabarisi-
ma; chi atua bada tachia māicha unusidama". Maapae
minachia arapá tuaneesidama.

25 »Māine chi ūpēa naapema mimia bada tede
cheru pasima. Te k'ait'a cherude ūrisima siru chaa
p'ani māinepa paera p'ani. 26 Māi k'orea chi ak'ōre pae
pari mimiaparí aba t'ik'ari idisima k'āre k'orea māiya
oo p'ani k'awayá. 27 Chi ak'ōre pae pari mimiaparipa

jarasima: "Pi ak'ōrepa p'ak'a chak'e porek'ea bi peapisi-
ma pi ūpēa jīitea k'ak'ua pia cheda pēra".

28 »Māi ūriside k'irruuk'ari chi tede eda wā k'riaé
pasima. Māiya bide chi ak'ōre ichimá wāk'ari
chichupuria idisima eda wāmērā. 29 Māine chi warra
naapemapa chi ak'ōrea jarasima: "Ewaricha mi pi pae
minachia mimiaparima. Pia jararu jōma oo baparima.
Maamina waidi pia cabra chak'e aba pida miá
teak'ama mi chi k'ōp'āerorā ome arapá nek'odai k'orea.
30 Maamina pichi warrapa pi erreara wērarā k'achia be
ome āarea jōpik'ari, maapae pimá cherude pia ichi pae
p'ak'a chak'e porek'ea bi peapisima arapá nek'odai
k'orea".

31 »Māine chi ak'ōrepa jarasima: "Warra, pi ewaricha
mi ome baparima. Jōma mia uru bi poreade asima.
32 Maamina naapae sō arapaadai pia bima, pi ūpēa pi-
uda jira bada chok'ae biēra; chi atua bada unusi-
daideepuru"».

Erreara ak'iparí k'orea nepirida

16 Jesupa ichi ome p'irriapatairā nāiya nepirisima
ne jarateai k'orea:

«Ēpēra minachia ibia bipa ichi neet'á ak'iparí uru
basima. Māine waapēarāpa chi chiparia jarasidama
māi neet'á ak'iparipa chi chipari erreara jōpiyá bit'a.
2 Māi k'orea chi chiparipa ichi t'ik'ari nāiya itiasima:
"Pia mi erreara jōpiyá bit'a mia ūrisima. Pia ooda mi er-
reara ome k'art'ade ak'ipise, pi waa mi neet'á ak'iparí
baiwē pēra".

3 »Māi ūriside chi neet'á ak'iparipa ara ichi tuaba
jarasima: "Mi chiparipa miá mimia waa teaiwēma.
ĤMāipuru k'āre ooima? Mia mimia chi t'aju bet'a p'ue
ooiwēma; māi awara minachia p'era bai-pi chichupuria
erreara idii k'orea. 4 Ya jāapae, k'awa biade asima,
k'āre ooit'a miá wāpade adai naena ēpērarāpa mi āchi
tiida pia k'irianamērā".

5 »Ara māine ichi chiparia teadai pará bea abaabá
t'ik'oasima. Chi naapemá idisima: "ĤPia jōmasá mi
chiparia teai bima?" 6 Ichia p'anoosima: "Mia olivo taa
jiatau k'ak'o mil teai bima". 7 Māine chi neet'á ak'ipari-
pa jarasima: "Māiya bipira isapea suak'abari beek'ari
māicha k'art'a awara oose. Bise pia jiatau k'ak'o
quiniento teai biade ase".

7 »Maapae abaia idisima: "ĤPia jōmasá teai bima?"
Māipa p'anoosima: "Mia trigo jabara k'ak'o cien teai bi-
ma". 8 Chi neet'á ak'iparipa jarasima: "Pia māicha
k'art'a awara oose. Bise pia jabara k'ak'o ochenta teai
biade ase".

8 »Maapae chi chiparipa jarasima ichi neet'á ak'iparí
sōk'achia bi k'risia minachia basima ichia māiya oo ba-

I Jiatau. Griego pedeade nāiya bi bima: cien barril. Māi āarea chi
chiparia teai k'orea ewari k'ak'o mil mimiai basima. II Jabara k'ak'o
cien. Māi āarea chi chiparia teai k'orea ewari k'ak'o 2.500 mimiai
basima.

da k'orea. Piarã Tachi Ak'õre ëpërarã k'aepëra nãï ijüanepemarãpa mãï ãchi aik'airã ome ne netodai k'orea, ãchia pia ne k'ïrisiadak'ari oopatama. ¹⁹ Ara mãï jïra mia mãrá jararuma: nãï ijüanepema errearapa ëpërarã chok'ará k'aripat'i. Mãiya mãra k'õp'ãerorã chok'ará uru p'ananaipi. Maapae mãra piuutade pajãne pia k'ïrianaipi. ^{II}

¹⁰ »Abaï pida ãpia uru bi pia oo k'awa biþira, waibia uru bi sida pia oo k'awa baiþi. Ichiaba ãpia uru bi pia ooepira, waibia uru bi sida pia ook'á baiþi. ¹¹ Ara mãï jïra mãrapa nãï ijüanepema nepia jïp'a oodaepira çTachi Ak'õrepa pajãnepema nepia mãrá teaik'ãra?

¹² Ichiaba Tachi Ak'õrepa nãï ijüane teada mãrapa jïp'a oodaepira çichia mãra pae pajãne uru bi teaik'ãra? ^{III}

¹³ »Te chipari pae pari mimiapari abai pida p'ue mimia baiwëma chipari ume p'ani pae. Ume uru biþira aba atepe pia k'ïria baiþi. Mãï ome nipaipi mãine chi abai itu biþi. Ara mãï jïra chi ne minachia uru ba k'ïria bipa Tachi Ak'õre ome p'ue nipaiwëma».

¹⁴ Jesupa jarada p'ariseorãpa ãarea ùri tuanasidama. Æchia erreara k'ïriapata përa Jesú oo uru p'aneesidama. ¹⁵ Mãine Jesupa ãchiá jarasima: «Mãra waapëarã k'ïrari ëpëra pia jïra p'anapatama. Maamina Tachi Ak'õrepa k'awa bima mãra piarã sãmaasá p'anit'a. Æpërarãpa pia unupatai, mãï Tachi Ak'õrepa pia unuk'ama.

Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua bi k'orea jarada

¹⁶ »Juan chei naena Moisepa bida mãinepa Tachi Ak'õre pari pedepatairãpa bidada tachia uru p'anasi-dama. Mãï ewaridepa taipa chi pedea pia Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua bi k'orea jaratea p'anima. Piarã ëpërarãpa ne ãarea oo p'anima Tachi Ak'õre juade p'aneenai k'orea. ¹⁷ Maamina pajã mãinepa nãï ijüa jõi t'ajuwëa bima Moisepa bida jõi k'aepëra.

Jesupa tachi k'ima amaai pia biwëane ada

Mateo 19:1-12; Marco 10:1-12

¹⁸ »Imik'ïrapa ichi k'ima amaak'ari wëra awarai ataiþira mãï wëra awarai ome nemietá oo bima. Ichia amaana wëra imik'ïra awaraiþa ataiþira mãï imik'ïra pida wëra awarai ome nemietá oo bima.

Lázaro mãinepa ëpërapa erreara minachia uru bada

¹⁹ »Ëpëra ibia basima. Ewaricha neet'á pia jïpachima mãinepa arapá nek'opatai waibia oopachima. ^{IV} Mãï ëpëra minachia pia bapachima. ²⁰ Mãine ëpëra

I Tachi Ak'õre ëpërarã. Griego pedeade nãiya bi bima: inanepe-ma warrarã. II Mãra piuutade. Griego pedeade nãiya bi bima: Mãra erreara jõrone. Pajãne pia k'ïrianaipi. Mãipa ichiaba jara bima: «Tachi Ak'õrepa mãra pajãne pia pedeaipi». III Griego pedeade nãiya bi bima: Mãrapa chiãrané neet'á pia ak'idaepira, çk'aipa mãra ne teaima? IV Neet'á pia jïpachima. Griego pedeade nãiya bi bima: Neet'á k'ïra arena bi mãinepa lino k'ada jïpachima.

chupuria k'ïri Lázaro apatai basima. Ijüane suak'abari beepachima mãï erreara minachia uru bi tiida eda wã-pataimá. K'ak'ua ãarea aida parã basima. ²¹ Ichia chi ibia bi nek'opataidepa chik'o baedat'a k'o k'ïria bapachima. Mãine usapa chedak'ari ichi sarna senapachidama.

²² »Mãiya p'anine chichupuria bi piusima. Ara mãine Tachi Ak'õrepa it'aripa peedairãpa ichi Abrahán bimá ateewãsidama. Mãiya bak'ari chi ibia bi sida piusima. Piuk'ari, maapae ichi t'ibarisidama.

²³ »T'ipi uruade minachia mã bide chi ibia badapa Abrahán, Lázaro ome arã p'ani t'imþpa unusima. ^{V24} Mãï k'orea jïk'ua jarasima: «Ak'õre Abrahán, mi k'ïra chupuriase. Lázaro peese. Ichi jua jimini paniapa bek'eak'ari mi k'ïrame bek'eade chepise. Nãï t'ipi uruade mi minachia mã bima». ²⁵ Maamina Abrahampa p'anoosima: «P'ue peeiwëma. Warra, k'ïrisiase pi pia bapachima chok'ae basieda; mãipari Lázaro chupuria bapachima. Idi Lázaro ne k'ïrisiawëa bima, mãine pi minachia mã bima. ²⁶ Mãï awara edá uria minachia bi tachi esa bima. Mãipuru mãramá wã k'ïria berã p'ue wãnaiwëma. Ichiaba jãmãipa abai pida p'ue taimá chedaiwëma».

²⁷⁻²⁸ »Mãine chi ibia badapa jarasima: «Ak'õre Abrahán, mãiya biþira mi k'ïra chupuriase; Lázaro mi ak'õre tedeade peese mi ùpëarã joesoma p'anima jaramërã nãma sãmaasá bit'a. Mia k'ïriawëma ãchi sida nãma mãine chedait'a». ²⁹ Maamina Abrahampa ichiá jarasima: «Moisepa bida mãinepa Tachi Ak'õre pari pedepatairãpa bidada sida ãchia uru p'anima. Mãit'a ijãanai p'anima». ³⁰ Mãine chi ëpërapa p'anoosima: «Ak'õre Abrahán, mãï k'orea ijãanaiwëma. Maamina abaiþa pi-uda chok'ae p'irabarik'ari ãchimá jarade wãþira, ãchia nemietá itu bidak'ari ijãanaima». ³¹ Maamina Abrahampa jarasima: «Moisepa bida mãinepa Tachi Ak'õre pari pedepatairãpa bidada ijãanaepira, piuda chok'ae p'irabaridapa mãï jararu sida ijãanaiwëma».

Tachi Ak'õrepa nemietá oopatairã itiaipi

Mateo 18:6-7; 18:21-22; Marco 9:42

¹⁷ Jesupa ichi ome p'irriapatairã jarasima: «Ëpëra nemietaade baepipatairã paraapi. Mãï ewaricha mãiya baiþi maamina chi waapëarã nemietá oopipari, mãï mã chupuri baiþi. ² Abaiþa chi ãpia k'ede nemietaade baepiþira, Tachi Ak'õrepa mãï ëpëra minachia itiaipi. Mãï minachia ibia itiai përa piþarã bima mãï ëpëra obiþride k'uruma jïnak'ari p'usade edá t'aa pedait'a.

³ »Mãipuru jïrak'aua p'anat'i. Pi ùpëapa pi nemietá ooþira, ichi itiaise. Ichia nemietá ooda itu biþira mãï ooda k'ïrisia atuase. ⁴ Ewari paritua nibide ichia pi bari k'ak'o siete nemietá ooþira, maapae bari k'ak'o siete

V T'ipi urua. Griego pedeade nãiya bi bima: Hades.

pimá wāk'ari “mīa nemietá ooda k'īrisia atuasiede” aipīra, ichia ooda k'īrisia atuase».

Taiyá pia t̄jāapise

5 Māine Tachi Chiparipa ichi peedairāpa ichiá jarasidama:

—Tai k'aripase pia t̄jāanai k'orea.

6 Tachi Chiparipa jarasima:

—Mostaza net'a tau āpia k'irī jīra mārāpa āpia t̄jāa p'anipara, cha bi pak'urua “pi k'arra ēut'aak'ari p'usadea wāpade” autade ara māi pak'urupa māra pedea t̄jāai pasima.

Chi chipari pae pari mimiaparipa ooi bi

7 »Chi pi pae pari mimiaparí ne uu t̄jūane mimia bak'ari wa oveja ak'i bak'ari cherude ¿pia ichiá jaraik'āra “suak'abari beese nek'omērā”? 8 Māiya jaraiwēma. Māipari jarai: “Ara nāiena ne chuuse. Maapae neet'á pia jīk'ari chik'o mimá enemeese. Maapaepuru pi nek'oi bima”. 9 Pia jarada pi pae pari mimiaparipa ooda pēra ¿pia ichiá pia biade aik'āra? Māiya oowēma ichia ooi bit'a ooda pēra. 10 Ara māi jīra mārāpa oodai p'anī jōma oosidara nāiya jaradai p'anīma: “Tai pi pae pari mimiapatairā k'aepe k'edema; abapuru taipa oodai p'anit'a oosidama”.

Diez ēpērarā aidapa k'idade p'anī jipapida

11 Māiya bak'ari Jesú Samaria t̄jūane māinepa Galilea t̄jūane wāpodosima, Jerusalenea pai k'orea. 12 P'uuru chak'ede cherude ēpēra diez aidapa k'idade p'anī ichimá chesidama. Maamina ara k'ait'a chedaé pasima.

13 Jesua nāiya jīk'ua biasidama:

—jJarateaparí, Jesú, tai k'īra chupuriase!

14 Jesupa āchi unaside nāiya jarasima:

—P'aarerāmá wāt'i māra jīpa p'aneenana ak'idamērā. I

Ara māine āchi wāsídama. Wāutade abaeda jīpa beek'oosidama. 15 Māi unaside aba Tachi Ak'ōrea jīk'ua pia pedea bi Jesumá jīitea chesima. 16 Jeeda bedabari k'obeek'ari Jesua sōpia biade asima ichi jīpa beepida k'orea. Māi ēpēra Samariadepema pasima. 17 Jesupa ichiá idisima:

¿Chi jīpa p'aneenana diez p'anīwēk'āra? Chi waapēarā nueve ¿sāma p'anīma? 18 Nāi judiowē awara ¿abaipa Tachi Ak'ōrea pia pedea jīitea chewēk'āra?

19 Māine Jesupa chi ēpērā jarasima:

—P'irabarik'ari ne k'īrisiawēa wāse. Pia piarā t̄jāana pēra jīpa beesima. II

I 17:14 Levítico 14:1-32. II Jīpa beesima. Griego pedea māi pedea ichiaba jara k'īria bima «k'aripasima».

Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bai k'orea jarada

Mateo 24:23-28; 24:36-41

20 P'ariseorāpa Jesua idisidama:

—¿Sāapae Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua baima?

Māine Jesupa p'anoosima:

—Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua beerude, ēpērarāpa māi ununaiwēma. 21 Māipuru p'ue jaradaiwēma: “Nāma bima” wa “Jāma bima”. Māipari Tachi Ak'ōre ēpērarā sōnepuru chi chipari beeparima. III

22 Maapae Jesupa ichi ome p'irriapatairā nāiya jarasima:

—Ewari chaarea cheipi. Māi ewaride mārāpa mi, chi Ēpēra Warra abaipa unu k'īrianaipi, maamina ununaiwēma. 23 Māine waapēarāpa jaradaipi ichi nāma bi wa jāma bi. Maamina ak'ide wārāt'i. Āchi k'aade wārāt'i.

24 Pa p'up'urea wiwirá wārune jōma nāi t̄jūa inaaparima. Ara māi jīra mi, chi Ēpēra Warra cherude jōmāirāpa ununaiipi. IV 25 Maamina māi ewari pai naena mi minachia mīa bīma. Ichiaba idiapaepema ēpērarāpa mi itu bidai p'anīma.

26 »Chi Ēpēra Warra chei ewari māi Noé ewaride bada jīra baiipi. 27 Māi ewaride ēpērarā nek'opachidama, netoparí topachidama, miak'āipachidama māinepa chi k'aurā k'ima teak'oapachidama. Māiya p'anapachidama Noé p'āp'orro nepalade batoorudea. Māiya bak'ari to minachia chek'ari ēpērarā āarea todepa piusidama. V

28 »Lot ewaride pida ara māi jīra basima. Ēpērarā nek'opachidama, netoparí topachidama, ne netopachidama, ne uupachidama māinepa te oopachidama.

29 Maamina Lot Sodomānēpa wāk'ari pajānēpa t'ipi urua k'oe jīra chesima. VI Māipa chi ēpērarā āarea paa k'enasima. VII

30 »Mi, chi Ēpēra Warra cheru ewaride ara māi jīra māiyaipi. 31 Māi ewaride chi te īri bi ichi tede eda wāiwēa bīma ne atewāi k'orea. Chi ne uu t̄jūane bi tede ne jiride wāiwēa bīma. 32 Lot k'ima māiyana k'īrisiat'i. VIII 33 Abai pida nāi t̄jūane pia bai k'orea jiri bipira atuaiipi. Maamina ne āarea atuaipira, Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae baiipi.

34 »Mīa jararuma: māi ewaride aik'a k'idade ume ará p'ananaipi. IX Māine Tachi Ak'ōrepa aba atewāipi maamina chi abai ameeipi. 35 Māine wēra ume trigo ará bamaa p'ananaipi. Aba it'aa atewāipi; chi abai ameeipi. 36 Ēpēra ume āchi ne uu t̄jūane p'ananaima.

III Ēpērarā sōnepuru. Griego pedea māi ichiaba jara k'īria bima «māra t'āena puru». IV Ēpēra Warra cherude. Griego pedea chi eda waapēarā k'art'ade abapuru bi bīma: Ēpēra Warra. V 17:27 Génesi 6:5-17; 7:6-24. VI T'ipi urua. Griego pedea nāiya bi bīma: T'ipi urua, azup're paara. VII 17:29 Génesi 18:2—19:25. VIII 17:32 Génesi 19:26. IX Māi ewaride. Griego pedea nāiya bi bīma: tea-masi.

Māine Tachi Ak'ōrepa aba ateeipi maamina chi aba ameeipi. ^I

³⁷ Āchia Jesua idisidama:

—ĶMāi sāma māiyaima?

Jesupa p'anoosima:

—Ķkosi minachia chepatamá k'ak'ua piuda bari bit'a.

Ara māi jīra jōmāirāpa k'awadaipi.

P'ētāpa itu biwēa idi bada

18 Jesupa nepiridepa jarateasima Tachi Ak'ōrea sēnawēa it'aa chiididai p'ani. ² Nāiya jarasima: «P'uurude nepira ak'iparí basima. Ichia Tachi Ak'ōre, ēpēerā paara wap'eak'a pasima. ³ Ara māi p'uurude p'ētá basima. Māi abai ome nepira pará basima. Māipuru ewaricha wāpachima chi nepira ak'iparipa k'aripamērā. ⁴⁻⁵ Maamina wārucha chi nepira ak'iparipa ichia jararut'a ūrii k'īriak'a pasima. Maamina minachia itu biwēa biēra ara ichi tuaba jarasima: “Mia Tachi Ak'ōre, ēpēerā paara wap'eak'ama. Maamina nāi wēra paritua che biēra mi sēpii naena ichia jara bi oopi”».

⁶ Maapae Tachi Chipari Jesupa jarasima: «K'īrisiat'ī chi nepira ak'iparí sōpiawēa bipa jarada. ⁷ Tachi Ak'ōrepa jiri atadairāpa āst'á māinepa teamasi chichupuria idi p'anine ŷichia jīp'a oo bidepa k'aripai-wēk'āra? ĶTāaraaik'āra p'anooi k'orea? ⁸ Mia jararuma: piarā tāaraawēa bide Tachi Ak'ōrepa k'aripaipi. Maamina mi, chi Ēpēra Warra cherude ŷnāi tīūane wapida mi pedea tījāa p'ani unune cheik'āra?»

P'ariseo māinepa Romanepema pae erreara jirip'eparí

⁹ Waapēarāpa ara āchit'a jīp'a be k'īrisia p'anasi-dama. Māipuru ununaemaa uru p'anapachidama. Jesupa āchiá nepiridepa nāiya jarasima:

¹⁰ «Ēpēra ume Tachi Ak'ōre te minachia bidea it'aa chiidide wāsidama. Aba p'ariseo pasima. Chi abai Romanepema pae erreara jirip'eparí pasima. ¹¹ P'ariseo bai nibipa ara ichia nāiya it'aa chiidisima: “Tachi Ak'ōre, mi sōpia biade piá aipi mi waapēarā jīra bak'a pēra. Āchi nechiatama, nemietá oopatama, wēra awarai ome k'āipatama. Ichiaba mi jāi Romanepema pae erreara jirip'eparí jīra biwēma. ¹² Tomiocha bari k'ak'o ume Tachi Ak'ōrene k'īrisiadayá nek'odak'apí ewari ooparima māinepa ne diez jitarudepema mia piá aba teaparima”.

¹³ »Māine Romanepema pae erreara jirip'eparí t'imiwēa basima. Maamina pajānea ak'ié pasima. Māipari sōp'uadepa ichi p'echumá sīk'ari jarasima: “Tachi Ak'ōre, mi k'īra chupuriase. Mia minachia nemietá ooparima”.

^I Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade versículo 36 newēma.

¹⁴ »Mia mārā jararuma: māi p'ariseo k'aepēra māi ēpēra tede wāside Tachi Ak'ōre k'īrari jīp'a basima. Chi atepe bai k'īria bi, Tachi Ak'ōrepa māi wariwēa biipi. Abai pida ara ichi āpia bi jīra k'īrisiasira Tachi Ak'ōrepa māi chi atepe bi jīra biipi».

Jesupa warrarā pia jarada

Mateo 19:13-15; Marco 10:13-16

¹⁵ Māine waapēarāpa āchi warra chak'erā Jesumá enemeesidama ichi jua ři bik'ari pia jara bimērā. Jesú ome p'irriapatairāpa māi unusidaide chi warrarā enemeedaadarā itiasidama. ¹⁶ Maamina Jesupa warrarā t'īk'oak'ari ichi ome p'irriapatairā jarasima:

Warrarā mimá itu chepit'ī, āchi chi Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bi jīra p'ani pēra. ¹⁷ Mia piarā jararuma: warra chak'e ichi ak'ōre k'aade wāpari jīra abai pida Tachi Ak'ōre k'aade wāepira, māi ēpēra Tachi Ak'ōre juade baiwēma ichidirā paara.

Erreara minachia uru bi

Jesú ome pedeada

Mateo 19:16-30; Marco 10:17-31

¹⁸ Ēpērarā chi chaarea bipa Jesua idisima:

—Pia jarateparí, Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae bai k'orea ŷmia k'āre ooi bima?

¹⁹ Jesupa ichiá jarasima:

—ĶK'āre k'orea mi pia biade a bima? Aba pida pia biwēma; abapuru Tachi Ak'ōret'u pia biipi. ²⁰ Pia k'awa bima Tachi Ak'ōrepa oopi bi pedea. Nāiya jara bima: wēra awarai ome k'āirāse, ēpēra pearāse, nechiarāse, sea jararāse chīra k'orea, pi ak'ōre pi nae ome wap'ea base. ^{II}

²¹ Chi ēpērapa p'anoosima:

—K'ūtāenapema mia māi āarea oo bima.

²² Māi ūrik'ari Jesupa ichiá jarasima:

—Wapida ne aba ooiwēa bima: pia ne uru bi āarea netok'ari erreara chi nenea k'edea jedase. Māiya nepia pajāne uru baipi. Maapae mi ome p'irriade chese.

²³ Māi ūriside chi ēpēra k'īra piawēa beesima, erreara minachia uru biēra. ²⁴ Jesupa ichi māiya bi unside nāiya jarasima: ^{III}

—Piarā chi t'aju bima ēpēra ibia bi Tachi Ak'ōre juade bai k'orea, ichidirā paara. ²⁵ T'ajuwēa bima camello akuja ātaude eda wāit'a, māi chi ēpēra errearadepa ibia bi Tachi Ak'ōre juade bai k'aepēra.

²⁶ Māi ūrinaanapa idisidama:

—Māiyara Tachi Ak'ōrepa ŷk'ait'a k'aripaima?

²⁷ Jesupa p'anoosima:

—Ēpērapa māi p'ue ook'ama maamina Tachi Ak'ōremá ne chi t'aju bi newēma.

²⁸ Māine Pedropa jarasima:

^{II} 18:20 Éxodo 20:12-16. ^{III} Ichi māiya bi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. Ichiaba chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Ichi k'īrisia pará sōp'ua beesima.

—Taipa ne äarea ameesidama pi ome wānai k'orea.
29-30 Jesupa ächiá jarasima:

—Mia piarā jararuma: abai sida Tachi Ak'öre juade bai k'orea ichidirā paara, ichi te, ak'öre, nae, üpēarā, k'ima, warrarā sida ameeipira, ichia ameena k'aepēra nāi ewaride ne minachia atepe uru bai pi. Ichiaba chi k'aadeapema ewaride Tachi Ak'öre ome ewaricha chok'ae bai pi.

Jesupa ichi peadai k'orea aba māicha jarada

Mateo 20:17-19; Marco 10:32-34

31 Jesupa doce peadairā awara atewāk'ari jarasima: «Tachi Ak'öre pari pedeapatairāpa mi, chi Ēpēra Warra k'orea k'art'ade bisidama. Tachi Jerusalene cheutade ächia bídada jōma māiyaipi. 32 Waapēarāpa mi judiorāwēa teadaipi. Mi oo uru p'ananaipi, k'achia pedeadaipi māinepa mi k'itarra taba idudaipi. 33 Maapae mi soapa p'edak'ari peadaipi. Maamina ewari üpeaide mi chok'ae p'irabariipi».

34 Māipuru ichi ome p'irriapatairāpa mi āpia pida k'awadaé pasima. Ächia k'awa k'irisidaé pasi pēra atua p'anasidama ichia k'äre jara bit'a.

Jesupa tau p'ario bi jipa beepida

Mateo 20:29-34; Marco 10:46-52

35 Jesú Jericó p'uuru k'ait'a cherude epēra tau p'ario bi o ik'idá erreara idi bi suak'abari basima. 36 Ichia epērarā ooroa cheuta ūriside idisima k'äre k'orea māiya p'ani. 37 Māine waapēarāpa jarasidama: —Jesú Nazaredepema cheru pēra jāiya ooroa p'anima.

38 Māipuru tau p'ario bipa jik'ua biasima:

—Jesú, Davidepa cheda, mi k'ira chupuriase!

39 Ichi Jesú naa wāutarāpa itiasidama k'up'eamērā. Maamina jik'ua biasima:

—J Davidepa cheda, mi k'ira chupuriase!

40 Māi ūriside Jesú bai nibeesima. Maapae tau p'ario bi k'ait'a enemeepik'ari idisima:

41 —J K'äre k'iria bima mia ooit'a pi k'orea?

Chi tau p'ario bipa p'anoosima:

—Mi Chipari, mi taupa unu k'iria bima.

42 Jesupa jarasima:

—Unu beese. Pia jīāna pēra jipa beesima.

43 Ara māine unu beek'ari Jesú k'aade wāsima. Ichia Tachi Ak'orea minachia pia jara nipasima. Māi ununaarā pida Tachi Ak'orea pia jara p'aneesidama.

Zak'eopa Jesú ununa

19 Jesú Jericó p'uurude pak'ari p'uuru jāne nipasima. 2 Māma epēra Zak'eo apatai basima. Māi Zak'eo Romanepema pae erreara jirip'epatairā chi

I 18:32 Isaia 50:6; 53:5.

chaarea bi pasima. Erreara parā basima. 3 Ichia Jesú unu k'iria basima. Maamina epēra k'ak'at'ua k'iriēra p'ue unuk'a pasima, epērarā minachia nibideepuru. 4 Māipuru Jesú wāru naa p'ira wāk'ari, sicomoro pak'urude it'i ak'ide wāsima, Jesú māmá wāi pasi pēra. 5 Māiya bide Jesú māma arí pak'ari, it'aa ak'ik'ari jarasima:

—Zak'eo, isapea edá chese. Idi mi pi tede k'āine wāipi.

6 Ara māine māi Zak'eo arapá edá chek'ari Jesú ichi tiidá atewāsima. 7 Māi ununak'ari jōmāirāpa Jesú k'orea māiya piawēa pedea para beesima: «Jlāi Jesú epēra nemietá oopari tede k'āine wāsima!».

8 Ichi tiida padak'ari Zak'eo Jesú k'irari bai nibek'ari jarasima:

—Mi Chipari, nenea k'ederā mia erreara māinepa neet'á uru bidepema ak'ik'ari, abarik'a teai pi. Māi awara erreara aba sea chia badapira, māi aba chiada pari bari k'ak'o k'imari teai pi.

9 Jesupa ichiá jarasima:

—Idi Tachi Ak'ōrepa pi, pi tiidairā sida k'aripasima, pia jīāna biēra Abrahanpa jīāna jīra. 10 Piarā mi, chi Ēpēra Warrapa chi o atua berā jiride chesima k'aripai k'orea.

Jesupa erreara k'orea nepirida

Mateo 25:14-30

11 Jesú Jerusalén k'ait'a biēra chi arí p'anipa k'irisia p'anasidama ara māi ewaride Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua beeit'a. Jesupa jara bi ūri p'ani pēra nepiridepa nāiya jarasima:

12 «Ēpēra chi chaarea bi tua awaraidea t'imia wāsima jōmāirā atepe k'awa bipa ara ichi tuadepema minachia k'awa bi bimērā. Ichia k'irisiasima māiya bak'ari jīitea cheit'a. 13 Wāi naena chi ichi pae pari mimiapatairā diez t'ik'ari erreara minachia ächicha teasima. 14 Māine jarasima: “Mi cherumisa nāi erreara eapapit'!”.

14 Maamina ichi tuadepemarāpa ichi unuema p'ani pēra, epērarā peesidama jōmāirā minachia k'awa bi chi chaarea bia nāiya jaradamērā: “Taipa k'iriawēa p'anima jāi tai minachia k'awa bi pait'a”.

15 »Maamina chi minachia k'awa bi bisima. Jīitea chek'ari chi ichi pae pari mimiapatairā t'ik'oasima ichia erreara teada eapapisida k'awai k'orea. 16 Māine aba naa chek'ari jarasima: “Mi chipari, chi pia erreara teadadepa mia bari k'ak'o diez atepe eapapisima”.

17 Māi k'orea chi minachia k'awa bipa jarasima: “Mi pae pari mimiapari, piapi. Mia āpia teadadepa pia arí ooda pēra mia pi juade p'uuru k'ak'o diez biipi”.

18 Abai ichi pae pari mimiapari chek'ari jarasima: “Mi chipari, II Pia jīāna biēra Abrahanpa jīāna jīra. Griego pedeade nāiya bi bima: Pi Abrahán warra pēra. III Erreara minachia. Griego pedeade nāiya bi bima: diez minas. Māi ewaride, erreara tauia «mina» apachidama. Mina aba jitai k'orea ewari k'ak'o cien mimiai basima.

pia erreara teadadepa mia bari k'ak'o joesoma atepa eapapisima".¹⁹ Mäipuru chi minachia k'awa bipa jarasima: "Mia p'uuru k'ak'o joesoma pi juade biipi".

²⁰ »Maapae chi k'aadea ichi pae pari mimiapari chek'ari jarasima: "Mi chipari, pia erreara teada nãma bima. Mia p'arude yaa uru basima. ²¹ Mäiya oosima pi wap'ea biëra. Mia k'awa bima pia k'ira chupuria idik'ama chïarané atai k'orea. Mäi awara waapëaräpa uudadadepa pi baparima".

²²⁻²³ »Mäi k'orea chi minachia k'awa bipa jarasima: "Mi pae pari mimiapari, ipi piawëa bima! Piarã pichia jarasidepa k'awa bima mia pia ne oopade ada pada oowëa bit'a. Pia mi mäiya bi k'awa basipira çk'äre k'orea erreara yaapatai tede mi erreara yaaé pasima? Mäiya oodapara mi erreara atepa eapai pasima".

²⁴ »Maapae chi minachia k'awa bipa chi arí tuanarã jarasima: "Ichia uru bi ëemarinak'ari chi diez uru bia teat'i". ²⁵ Ächia jarasidama: "Maamina, tai chipari, ichia diez uru bima". ²⁶ Chi minachia k'awa bipa jarasima: "Mia jararuma: Abaipa Tachi Ak'öre k'orea piarã k'awaipira, Tachi Ak'örepa mäi atepa k'awapiipi. Maamina chi atua bipa ne k'awa bi k'irisaiipira, ichia k'irisia bi sida Tachi Ak'örepa mäi ëemariipi". ²⁷ "Mäi awara mi ächi minachia k'awa bi pai k'riawëa p'anana jitadak'ari mi k'irari k'emat'i".

Jesú Jerusalene cheda

Mateo 21:1-11; Marco 11:1-11; Juan 12:12-19

²⁸ Mäiya jarak'ari Jesú ächi naa Jerusalenea wäsima. ²⁹ Wårune Betp'aké p'uuru mäinepa Betania p'uuru k'ait'a Olivo eyadea chesima. Maapae ichi ome p'irriapatairã ume p'uurudea peesima. ³⁰ Ächiã näiya jarasima: «P'uuru k'irari bidea wät'i. Mäma pautade mårapa müra chae ununaipi. ^I Mäi müra chae ïri aba pida bat'oodak'a pasima. Èranak'ari nãmá enemeet'i.

³¹ Abaipa mårã k'äre k'orea mäiya oo p'aniane a idiipira, näiya jarat'i: "Tachi Chiparipa näi k'iria bima".

³² Mäine wånak'ari Jesupa ächiã jarada jïra unusidama. ³³ Müra ëra p'anine chi chipariräpa ächiã idisidama:

—çk'äre k'orea mäi müra jäiya ëramaa p'anima?

³⁴ Ächia p'anoosidama:

—Tachi Chiparipa k'iria bima.

³⁵ Ara mäine müra Jesumá atewånak'ari ächia anamari jï p'anana chi müra ïri bidak'ari, maapae Jesú mäi ïri batoopisidama. ³⁶ Jesú wåru naa ëpëraräpa chi ächia anamari jï p'anana wëanak'ari, ojãne t'ök'oasidama ichiã pia pededai k'orea. ³⁷ Jesú Olivo eyadepa edá wåpatai o k'ait'a padak'ari jõma ichi ome p'irriapatairäpa Tachi Ak'orea jïk'ua pia pedea tuaneesidama. Sõ arapá p'anasidama Jesupa ëpëraräpa ne p'ue

I Müra chae. Griego pedea bi bima: burrito.

oodak'apí ächi k'irari oo bada përa. ³⁸ Ächia jara tuanasidama:

«çMinachia pia bima tachi Poro jïra jïparí jï bit'a, chi Tachi Chipari t'ïnepa cheru! ^{II}

çNaapae Tachi Ak'öre ome nek'ïramariwëa tuananaipi! çPajãne Bi chi Atepe bima!»

³⁹ Mäi k'orea waapëarã p'ariseorã arí p'anipa Jesua jarasidama:

—Jarateapari, ipi ome p'irriapatairã k'ïup'eapise!

⁴⁰ Maamina Jesupa ächiã jarasima:

—Mia piarã mårã jararuma, ächi k'ïup'eadaiipira mawara biadaipi.

⁴¹ Jesú Jerusalén k'ait'a cherude, chi p'uuru unusima. Mäi p'uuru k'orea jëasima. ⁴² Mäine jarasima: «çPia k'awarupara näi ewaride k'aipa pi nek'ïramariwëa biit'a! Maamina tau pira bi jïra biëra pia mäi p'ue k'awawëma. ⁴³ Mäipuru ewariaba pi chi nek'ïramá pi ome chõone chedaipi. Pi adu jïramarinak'ari pi ik'idá mawara yooro ome jïk'adaipi aba pida wåpidaemaapa. ⁴⁴ Pi te oodada t'erap'et'autade pi ëpërarã sida äarea k'enanaipi. ^{III} Ächia aba pida mawara abai ïri ameenaiwëma. Mäiya oodaipi Tachi Ak'örepa peeda k'aripapari pia k'awaé pasi përa».

Jesupa ne netopatairã äyá jerek'oada

Mateo 21:12-17; Marco 11:15-19; Juan 2:13-22

⁴⁵ Jesú Tachi Ak'öre te eda cherude unusima Tachi Ak'orea ne teadayá netopatairã. Ächi äyá jeret'aak'oasidama. ^{IV} Näiya jarasima:

⁴⁶ —Tachi Ak'öre pedeade näiya bi bima: "Mi te it'aa chiidipatai teade adaipi". Maamina mårapa "nechiapatai te uria bi jïra" papisidama. ^V

⁴⁷ Jesupa ewaricha Tachi Ak'öre te eda jaratea bapachima. Mäine p'aarerã chi mäirã chaarearäpa, Moisepa bida jarateapatairäpa mäinepa ëpërarã chi atepa beräpa ichi pea k'iria p'anasidama. ⁴⁸ Maamina p'ue peadaé pasima jõmäiräpa ichi pedea ewaricha ïri p'ani përa.

çK'ai t'ïnepa Jesupa jaratea bima?

Mateo 21:23-27; Marco 11:27-33

²⁰ Ewariaba Jesupa Tachi Ak'öre te eda ëpërarã ichi k'orea pedea pia pedea basima. Mäine p'aarerã chi mäirã chaarearã, Moisepa bida jarateapatairã mäinepa judiorã chaarearã chesidama. ² Ächia Jesua näiya idisidama:

—Taiyá jarase, pia nãma oo bi çk'aipa oopi bima? ^{VI}

³ Jesupa ächiã jarasima:

^{II} 19:38 Salmo 118:26. ^{III} 19:43-44 Jeremia 29:3-4. ^{IV} Netopatairã. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade ichiaba bi bima: mäinepa ne atapatairã. ^V Mi te it'aa chiidipatai teade adaipi. ^{VI} Pia nãma oo bi. Mäi jara bima Jesupa ne netopatairã äyá jerek'oada, k'ak'ua piawëa berä jïpa beepida mäinepa p'uurudepemarã jaratea bi.

—Mia pida mārā ne idiipi. P'anoot'i. ⁴ ¿Sāmāipa Juan chesima porochoamērā? ¿Pajāne Bipa ichi peesima, wa nāi ijūanepemarāpa?

⁵ Māine ara āstu pedea para beesima: «Pajāne Bipa peesiade adaipira ichia jaraipi: "Māi ¿k'āre k'orea ijāanae pasima?" ⁶ Maamina ēpērapa peesiade adaipira, p'uurudepemarāpa tachi mawarapa bat'a peadaipi. P'uurudepemarāmá Juan Tachi Ak'ōre pari pedeparí pasima».

⁷ Māipuru āchia p'anoosidama atua p'aniane asidama sāmāipa chesit'a.

⁸ Māipuru Jesupa jarasima:

—Māiya bipira mia pida mārā jaraiwēma k'aipa miá jāiya oopi bit'a.

Chīara ne uu ijūa ak'ipatai k'orea nepirida

Mateo 21:33-44; Marco 12:1-11

⁹ Māiya bak'ari Jesupa ēpērarā nepiri bidepa nāiya jarasima:

«Ēpēra basima. Māi ēpērapa uva ichi ijūane uusima. Maapae ichi uva k'āena waapēarā ēpērarā juade bisima. Āchi ome pedea ausidama chi uva k'āena chaurude jōmasá ichiá teadai p'ani. Maapae t'imia wāk'ari māma tāaraasima. ¹⁰ Uva baapatai ewaride pak'ari, ichi pae pari mimiaparí aba peesima chi uva k'āenane mimiapatairāpa māi chi ichipaepema uva tea peedamērā. Maamina ne uu ijūa ak'i p'anipa chi ichi pae pari mimiaparí jok'aedak'ari, mi āpia pida teadawēa jīitea peesidama. ¹¹ Māi k'orea māicha chi ichi pae pari mimiaparí awarai peesima. Maamina māi sida jok'aedak'ari k'achia pedeadak'ari, teadawēa jīitea peesidama. ¹² Māi k'orea māicha awarai peesima, maamina māi sida minachia jok'aedak'ari āyá jeret'aa peesidama.

¹³ »Māi k'orea uva k'āena chiparipa ara ichi tuaba jarasima: "¿Naapae k'āret'a ooima? Chi mia minachia k'īria bi warra āchimá peeipi; icht'a wap'eadai p'aniék'āra" asima. ¹⁴ Maamina ichi uva k'āena ak'i p'anipa chi warra unuutade jarasidama: "Jāipa chi ak'ōre piuk'ari, ichia ne uru bada āarea jīaipi. ¡Ichi peadaipi! Māiya chi ijūa tachidí paipi". ¹⁵ Ara māine chi warra uva k'āenanepa atewānak'ari peesidama.

»Māramá māi ne uu ijūa chiparipa ¿k'āre ooima? ¹⁶ Ará wāk'ari āchi āarea k'enak'ari ichi uva k'āena awarairá ak'ipiipi».

Chi arí berāpa māi ūrisidaide jarasidama:

—Māiyawēane asidama.

¹⁷ Maamina Jesupa āchimá ak'ik'ari jarasima:

—Māiya bipira ¿k'āre k'orea Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima?

"Chi te oopatairāpa mawara amaanana pada, māi mawara chi atepe piipará beesima". ^I

I 20:17 Salmo 118:22.

¹⁸ Ēpēra māi mawara īri ēpēra baesira abaeda āarea āriipi, māinepa chi mawara abai īri baesira māi ēpēra perp'et'aipi. ^{II}

¹⁹ P'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa Moisepa bida jarateapatairāpa k'awasidama Jesupa māi nepiridadepa āchi k'orea pedeada pēra, Jesú jita k'īria p'anasidama. Maamina p'uurudepemarā wap'ea p'anasidama.

Romanepema minachia k'awa bi pae erreara p'aadai k'orea jarateada

Mateo 22:15-22; Marco 12:13-17

²⁰ Maapae p'aarerā chi māirā chaarearāpa ēpēra jīp'a be jīra peesidama Jesú pia ak'idamērā. Māirāpa Jesú piawēa pedearu ūrisidara ara māi jitadak'ari āchi tuadepema poro chaarea juade teadai k'īrisia p'anasidama. ²¹ Jesua nāiya idisidama:

—Jarateaparí, taipa k'awa p'anima pia piarā jarateaparit'a. Pia ēpērarā āarea abarik'a unuparima, māinepa Tachi Ak'ōre o k'orea āareairá piarā jarateaparima. ²² Māiya bipira taiyá jarase, Romanepema pae erreara jīrip'epatai ¿tachi judiorāpa p'aadai pia bik'āra wa māiyawē?

²³ Maamina Jesupa k'awa basima ichi nepirade baemērā māiya p'anit'a. Māipuru jarasima:

—¿Mārapa k'āre k'orea mi piawēa pedepii k'īria p'anima? ^{III}²⁴ Miá erreara tau aba ak'ipit'i. ¿K'ai k'īra nāine bi bima? ¿K'ai t'ī eda bi bima?

Āchia p'anoosidama:

—Romanepema chi atepe poro chaarea bidé.

²⁵ Māipuru Jesupa āchiá jarasima:

—Māiyara chi Romanepema chi atepe poro chaarea bidé māi ichidí ichiá teat'i, ichiaba chi Tachi Ak'ōrené māi chi Tachi Ak'ōrea teat'i.

²⁶ Āchia Jesú jōmāirā taade p'ue piawēa pedeapidaé pasima. Māipari k'īrup'ea tuaneesidama ichia jarada k'orea k'awa k'īrisiadaé pasi pēra.

Chok'ae p'irabaripatai k'orea Jesupa jarada

Mateo 22:23-33; Marco 12:18-27

²⁷ Māiya p'anine waapēarā saduceorā ichimá chesidama. Saduceorāpa ijāanak'ama piudada chok'ae p'irabaridait'a. Māipuru Jesua nāiya idisidama:

²⁸ —Jarateaparí, Moisepa tachi pae bisima ēpēra warra newēa bi piusira, ichi ūpēapa chi p'ētá atai pia bima chi ūpēa piuda k'orea warra unui k'orea.

^{IV}²⁹ Ewariaba ūpēarā siete p'anasidama. Chi iwinipa k'ima atasima maamina warra unui naena, piusima.

³⁰ Māipuru chi māi řaripema ūpēapa chi p'ētá atasima maamina ara māi jīra warra newēa piusima. ³¹ Māi k'orea chi māi řaripema ūpēapa chi p'ētá atasima

II 20:18 Isaia 8:13-15. III ¿Mārapa k'āre k'orea mi piawēa pedepii k'īria p'anima? Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma IV 20:28 Deuteronomio 25:5-10.

maamina ara māiŷa piusima. Chi ŷpēa āareairāpa māi wēra atasidama maamina warra newēa piusidama. ³² Māiŷa bak'ari chi wēra sida piusima. ³³ Māi ŷpēarā siete p'anīpa māi wēra ata p'anasidama. Māiŷara chok'ae p'irabaripatai ewaride ŷchi sāipa ichi uru beeima?

³⁴ Māi k'orea Jesupa p'anoosima:

—Nāi ewaride ēpērapa k'ima atapatama māinepa k'ima teapatama. ³⁵ Maamina ēpērarā Tachi Ak'ōrepa pia unu bit'a chok'ae p'irabaridaipi. Māine ēpērarāpa k'ima waa atadaiwēma, māiŷawēpīra k'ima teadaiwēma, māipari Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā jīra p'ananaipi. ³⁶ Māiŷa waa piudaiwēma. Chok'ae p'irabaridai pēra Tachi Ak'ōre warrarāpi. ³⁷ Māi awara Moisepa pak'uru jeeda urua nibi k'orea k'art'ade biside k'awapisima piudaadarā chok'ae p'irabaridait'a. Ichia Tachi Chipari nāiŷa t'ī jarasima: “Chi Abrahán Pajānepema Ak'ōre, Isá Pajānepema Ak'ōre māinepa Jacobo Pajānepema Ak'ōre”. ³⁸ Ichi chi piudaadarā Ak'ōrewēma, māipari chi chok'ae berā Pajānepema Ak'ōrepi. Tachi Ak'ōremā jōmāirā chok'ae p'anima.

³⁹ Māipuru waapēarā Moisepa bida jarateapatairāpa Jesua jarasidama:

—Pia arí p'anoosima, Jarateaparí.

⁴⁰ Jesupa āarea pia p'anoona pēra abai pida Jesua waa ne ididai k'īrianaé pasima.

Tachi k'aripaparí teai jarada māi ŷk'ai warrama?

Mateo 22:41-46; Marco 12:35-37

⁴¹ Maapae Jesupa āchiá idisima:

—ŷK'āre k'orea ēpērarāpa Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada Daví warraade a p'anima?

⁴²⁻⁴³ Davipa Salmo k'art'ade nāiŷa jarasima:

“Tachi Chiparipa jarasima Mi Chiparia: mi juaraari suak'abari beese, aba mia pichi nek'īramá pichi juade birudea”. ^{II}

⁴⁴ Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada Davipa māi mi Chipariade a jara bipira, ŷsāmaasá māi Daví warra paima?

Jesupa Moisepa bida jarateapatairā nepira pará biade ada

Mateo 23:1-36; Marco 12:38-40; Luca 11:37-54

⁴⁵ Jōmāirāpa ŷri p'anine Jesupa ichi ome p'irriapatairā jarasima:

⁴⁶ «Jīrak'aua p'anat'i chi Moisepa bida jarateapatairā k'orea. Āchia neet'á teeso a anamari jīpatama. Māi awara p'uurude ninane k'īriapatama ēpērarāpa āchiá pia pedeadamērā. Judiorā ará pedeapatai tede āchi suak'abari p'aneepatama jōmāirā taade, minachia k'awa berā suak'abari p'aneepataide; nek'outade ara māi jīra oopatama. ⁴⁷ P'ētāarā neet'á ēemaripatama

I 20:37 Éxodo 3:2-6. II 20:42-43 Salmo 110:1.

māinepa minachia tāaraa it'aa chiidipatama ēpērarāpa māra pia ununamērā. Māi k'orea Tachi Ak'ōrepa āchi atepe itiaipi».

P'ētāpa Tachi Ak'ōrea ne teada

Marco 12:41-44

²¹ Māiŷa bide Jesupa unusima chi erreara pará berāpa Tachi Ak'ōre te minachia bi k'orea erreara bipataide tea p'anit'a. ² Māine unusima p'ētá chupuria k'irīpa erreara tau ume tearut'a. ^{III3} Māipuru Jesupa jarasima:

—Mia piarā mārā jararuma: jāi p'ētá chupuria k'irīpa atepe teasima jōmāirāpa teadada k'aepēra. ⁴ Āchia āarea chi erreara beedadepema teasidama, maamina chi wēra chupuria k'irīpa nek'oi k'orea uru badadepema āarea teasima.

Tachi Ak'ōre te minachia bi ārinai pada k'orea Jesupa jarada

Mateo 24:1-28; Marco 13:1-23

⁵ Chi eda waapēarāpa pedeamaa p'anasidama Tachi Ak'ōre te minachia mawara pia k'edepa oodada k'orea māinepa ēpērarāpa Tachi Ak'ōre pae nepia teadada k'orea. Māiŷa p'anine Jesupa āchiá jarasima:

⁶ —Mārāpa nāma unu p'anī ewari abaide āarea āriipi. Nāi mawara p'ānana pada āarea āriipi.

⁷ Māipuru āchia Jesua nāiŷa idisidama:

—Jarateaparí, Tachi Ak'ōre te minachia bi ŷsāpae māi āriima? ŷK'ārenepa k'awadaima māi ewari k'ait'a parude?

⁸ Jesupa p'anoosima:

—Jīrak'aua nipat'i abaia pida māra seapiemaapa. Chok'arairāpa jaradaipi “mi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jara bada”. Māi awara chi ewari arí payade adaipi. Maamina āchi ome wārāt'i. ⁹ P'uuru aba bi awarai ome k'īruupik'a nibi māinepa māi k'īruupik'a nibi ŷriutade, p'erarāt'i. Māi jōma māiŷai bima. Maamina chi k'aadeapema ewari waidi arí paiwēma.

¹⁰ Māi awara Jesupa jarasima: «Jīŷa aba bi jīŷa awarai ome k'īruupik'a nibaipi. Ichiaba tua abaidepema poro jūra jīparí jī bi tua awarai depema poro jūra jīparí jī bi ome k'īruupik'a nibaipi. ¹¹ Iurumia minachia wāipi, tua chok'ará bede jarra minachia oodaipi māinepa k'ak'ua piawēa wawaria k'idade p'aneenaipi. Māi awara pajāne ēpērarāpa ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí ununaipi. Māi k'orea ēpērarā minachia wap'leadaipi.

¹² »Maamina māi naena māra ēp'ēnaipi mīapidai k'orea. Waapēarā jitadak'ari judiorā ará pedeapatai tede aatewānaipi. Maapae ak'idak'ari eda jīa nibipidaipi. Ichiaba mine jīāa p'anī k'orea māra chi tua

III Erreara tau ume. Griego pedeade nāiŷa bi bima: lepta ume.

chaarearã k'ĩrari mǎinepa chi minachia k'awa p'anirã k'ĩrari ateedaipi. ¹³ Mǎine mǎrapa mi k'orea āchi k'ĩrari pedeadaipi. ¹⁴ Maamina k'ĩrisiarāt'i mǎi ewaride chi minachia k'awa p'anirã k'āre jaradait'a mǎra nepirawēa p'ani k'awapidai k'orea. ¹⁵ Miapuru mǎrã k'ĩrisia teaiipi pia pedeadamērã. Mǎipuru mǎrapa jarautat'a mǎra unuema p'anipa mi āpia pida p'ue k'achia pedeadai-wēma.

¹⁶ »Ara mǎra ak'õrepa, mǎra ũpēarāpa, mǎra ěpērarāpa, mǎra k'õp'āerorã pida mǎra jitapidaipi. Mǎiya mǎranepema peapidaipi. ¹⁷ Mine tǐjã p'ani k'orea jõmǎirāpa mǎra unuemaanaipi. ¹⁸ Maamina mǎra jaore mia ewaricha minachia ak'i baipi. ¹⁹ Mǎi k'aadepema ewari parudea mine wapida tǐjã p'ani itu bidaepira, Tachi Ak'õrepa mǎi k'aripaipi.

²⁰ »Mǎrapa ununaipi papakã berãpa Jerusalén p'uuru jũrutat'a. Mǎi unuutade k'awadaipi chi p'uuru āarea ārinai ewari pasit'a. ²¹ Mǎine Judea tuade berã eyadea isapea wāt'i, Jerusaleme be mĩruwāt'i, chi p'uuru k'ait'a be p'uuruwāt'i. ²² Mǎi ewaride Tachi Ak'õrepa ichi p'uuru itiaipi. ^{II} Ichi k'art'ade bidada jõma mǎiyaipi. ²³ Mǎi ewaride wērarã biak'oa berã mǎinepa warra juto ua berã chupuria p'aneenaipi. Nǎi tuade jõmǎirã minachia mǎanaipi Tachi Ak'õrepa nǎi p'uuru itiaru pēra. ²⁴ Waapēarã k'ĩruuparĩ nek'opa k'enaipi mǎinepa waapēarã tua becha jita atee'k'oadaiipi. Mǎine judiorãwēpa Jerusalén āchi juade uru p'ananaipi aba Tachi Ak'õrepa bida ewaridea. ^{III}

Ěpēra Warra chei k'orea

Mateo 24:29-35; 24:42-44; Marco 13:24-37

²⁵ »Mǎrapa imata, jedek'o, k'āk'āi sida k'ĩra awara ununaipi. Mǎipa unupiipi ewari k'achia cherut'a. ^{IV} Mǎi k'orea nǎi tǐjũane ěpērarã minachia p'eradaipi. Āchia k'awa k'ĩrisiadaiwēma p'usa k'ĩruu nĩbipa chi minachia jĩk'ua nĩbi pēra. ²⁶ Pajãne be k'ĩra awara beerude ěpērarã minachia p'eradaipi. ^V Nǎi tǐjũa k'achia nĩbi unu p'ani pēra p'erapa piubari p'aneenaipi. ²⁷ Mǎineepuru ununaipi mi, chi Ěpēra Warra jǐarane jua chaareadepa cherut'a, mǎinepa k'ĩrawārea achiterrea bit'a. ^{VI} ²⁸ Mǎi unuutade arapaat'i, mǎra k'aripai ewari ara paru pēra».

²⁹ Maapae Jesupa nepiridepa nǎiya jarasima: «Higo biiri wa pak'uru awarai k'orea pia ak'it'i.

³⁰ Pak'uru k'irũ t'uk'uk'oarude mǎrapa k'awapatama tǎaraawēa bide iu p'oit'a. ³¹ Ara mǎi jĩra mǎrapa āarea mǎi unuutade k'awadaipi Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade tǎaraawēa bide ua bait'a.

^I Mǎra jaore mia ewaricha minachia ak'i baipi. Griego pedeade nǎiya bi bima: Mǎra puda abai pida atuaiwēma. ^{II} 21:22 Daniel 9:25-27; Osea 9:7. ^{III} 21:24 Isaia 63:18. ^{IV} 21:25 Isaia 13:9-10. ^V Pajãne be k'ĩra awara beerude. Griego pedeade nǎiya bi bima: Pajãne be totomĩarune wa āyã bee k'orude. ^{VI} 21:27 Daniel 7:13-14.

³² »Mia mǎrã piarã jararuma: nǎi ewaridepema ěpērarã piudai naena mǎi āarea mǎiyaipi. ³³ Pajã mǎinepa nǎi tǐjũa jõipi, maamina mi pedea jõiwēma.

³⁴⁻³⁵ »Jĩrak'aua p'anat'i Tachi Ak'õre itu bidaemaapa. It'ua to p'anarāt'i, ne k'ĩrisiawēa p'anat'i mǎinepa tachi k'ak'uapa oo k'ĩria bi oorāt'i. Jĩrak'aua p'ananaepira, ānimara k'idap'ede baepari jĩra, mǎi jĩra mǎra atua p'anine mi mǎicha cheipi. Mǎi ewari cherude nǎi tǐjũanepemarã āarea sõ parã p'ananaipi. ³⁶ Mǎi k'orea minachia jĩrak'aua p'anat'i. Tachi Ak'õrea ewaricha it'aa chiidi p'anat'i mǎi ewari k'achiadepema k'aripadai k'orea mǎinepa mi, chi Ěpēra Warra k'ĩrari p'eradawēa p'ananai k'orea».

³⁷ Jesupa Tachi Ak'õre te eda āsã jaratea bak'ari teamaso Olivo eyadea wǎpachima. ³⁸ Mǎipuru tap'ededa ěpērarã Tachi Ak'õre te minachia bide wǎpachidama Jesupa jaratea bi ũrinai k'orea.

Jesú peadai k'orea k'ĩrisia jiri p'anana

Mateo 26:1-5; 26:14-16; Marco 14:1-2; 14:10-11; Juan 11:45-53

²² P'ana ooropiparĩ newēa k'opatai ewari ara k'ait'a pasima. Mǎi ewari Pascua ewari ^{VII} apatama. ² Mǎine p'aarerã chi mǎirã chaarearāpa mǎinepa Moisepa bida jarateapatairāpa Jesú peadai k'orea k'ĩrisia p'anasidama. Maamina p'uurudepemarã wapea p'ani pēra āarea taade mēra oo k'ĩria p'anasidama.

³ Mǎiya bide tiorepa Juda Iscariote k'ĩrisia p'uesima. ^{VIII} Mǎi Juda Jesupa doce peedairānepema pasima. ⁴ Juda p'aarerã chi mǎirã chaarearāmá mǎinepa chi Tachi Ak'õre te ot'eapatairã chaarearāmá wāsima. Āchiá jarasima sãmaasã Jesú jitapii k'orea. ⁵ Mǎi ũrisidaide āchi arapaadak'ari ichiá erreara teadayade asidama. ⁶ Pia biade ak'ari Juda wāsima. Maapae ichia jiripachima ěpērarã newēne Jesú jitapii k'orea.

Jesupa doce peedairã ome nek'oda

Mateo 26:17-29; Marco 14:12-25; Juan 13:21-30; 1 Corintio 11:23-26

⁷ P'ana ooropiparĩ newēa k'opatai ewari pasima. Mǎi ewaride judiorã Egitodepa wānana k'ĩrisiadai k'orea oveja chak'e peadak'ari k'opachidama. ^{IX} ⁸ Mǎi k'orea Jesupa Pedro, Juan ome peeside, nǎiya jarasima:

—Chi Egitodepa wānana k'ĩrisiapatai ewari ^X k'opatai āarea oode wāt'i.

⁹ Mǎine āchia idisidama:

^{VII} Pascua ewari. Egitodepa wānai naena, te becha, judiorāpa oveja aba peadak'ari chi oadepa te eda wǎpataik'á tĩttau p'ĩrisidama. Mǎiya oosidama Tachi Ak'õrepa egitopidarã itiai ewate mǎine piudaemaapa. Naapae Jesupa jara bima ichit'a mǎi oveja jĩra biade bima, ichi k'urusude barijira bik'ari, ichi oa āripiyade a bima. Jesupa mǎiya oosima Tachi Ak'õrea ichide tǐjãapatairã āarea itiapemaapa. ^{Éxodo} 12:1-27. ^{VIII} Tiorepa Juda Iscariote k'ĩrisia p'uesima. Griego pedeade nǎiya bi bima: Tiore Judade eda wāsima. ^{IX} 22:7 Éxodo 12:1-28. ^X Egitodepa wānana k'ĩrisiapatai ewari. Griego pedeade Pascua bi bima.

—¿Pia sãma k'ïria bima taipa mãi oode wãnait'a?

¹⁰ Jesupa p'anoosima:

—P'uurude eda wãutade mãrapa ununaima imik'ïra-pa pania chok'ode ateerut'a. Ichi k'aade wãt'ï ichi wãru tiidã. ¹¹ Mãi te chiparia nãiya jarat'ï: "Tachi Jarateparipa nãi idipisima: mia mãinepa mi ome p'irriapatairãpa Egitodepa wãnana k'ïrisiapatai ewari nek'opatai ¿sãma k'odaima?" ¹² Mãine ichia tejã it'aria lao nepalã áarea pia oo nibit'a unupiipi. Mãma chik'o oot'ï.

¹³ Wãutade Jesupa áchiã jarada jïra unusidama. Ara mãine chi Egitodepa wãnana k'ïrisiapatai ewari nek'opatai oosidama. ¹⁴ Nek'odai përa Jesús, ichia peedairã ome chik'o k'opataide suak'abari p'aneesidama. ¹⁵ Mãine áchiã jarasima:

—Mi minachia mãia naena mia piarã nãi k'opatai mãra ome arã k'o k'ïria basima. ¹⁶ Mia mãrá piarã jararuma: nãi k'odadepa waa k'oiwëma aba Tachi Ak'õrepa jõma ichidirã ichi juade ua beerudea. Mãi ewaride nãi k'opatai jara bi k'orea mãiya jõma baiipi.

¹⁷ Maapae pasu jitak'ari Tachi Ak'õrea mi sõpia biade a jarak'ari nãiya jarasima:

—Nãi tot'ï. ¹⁸ Mia jararuma: uvaba waa toiwëma aba Tachi Ak'õrepa jõma ichidirã ichi juade ua beerudea.

¹⁹ Maapae p'ana jitak'ari Tachi Ak'õrea sõpia biade a jarasima. T'oet'aak'ari áchiã tearude nãiya jarasima:

—Nãi mi k'ak'upai, mãra k'orea teadapi. K'ot'ï. Mi k'ïrisiadai k'orea ara nãi jïra oo p'anat'ï.

²⁰ Ara mãi jïra nek'ok'ari pasu jitak'ari jarasima:

—Nãi pasude eda bit'a mi oa mãra k'orea áriipi. Mi oadepa Tachi Ak'õrepa mãra ome pedea chiwidi biruma. ²¹ Maamina chi mi jitapii bit'a nãma mi ome nek'omaa bima. ²² Piarã mi, chi Ëpëra Warra minachia mãia bima Tachi Ak'õrepa jarada jïra, jmaamina chi mi jitapii bi ëpëra mãi chichupuria baiipi!

²³ Mãipuru ichi ome p'irriapatairãpa ara áchi tuaba idi para p'aneesidama k'aipa Jesús mãiya ooit'a.

¿K'ai chi atepe bima?

Mateo 20:25-28; Marco 10:42-45

²⁴ Mãiya p'anine ara áchi tuaba idi para p'aneesidama k'ai chi atepe k'awa bit'a. ²⁵⁻²⁶ Mãipuru Jesupa áchiã jarasima: «Abai pida ichi k'orea ichi atepe bi jïra k'ïrisiai pia biwëma. Nãi jïuanepema minachia k'awa berãpa áchi ëpërarã jua chaareadepa minachia chok'apatama mãinepa áchi p'uuru k'aripapariade apatama. Maamina mãra mãiya p'ananaiwëa p'anima. Chi chõa bit'a chi k'ütã jïra bai bima. Mãinepa chi minachia k'awa bi, chi ichi pae pari mimiaparí jïra bai bima. ²⁷ Ëpërarãmã ¿k'ai chi atepe bi: chik'o k'opataide suak'abari bi nek'oyã mãiyawëpïra chi chik'o jedaparí? ¿Chi chik'o k'opataide suak'abari bi chi atepe

I 22:20 Éxodo 24:5-8; Jeremia 31:31-34. II 22:21 Salmo 41:9.

biwëk'ãra? Mãit'u, mi chi atepe bimina nãma mãra t'ãena machi pae pari mimiaparí jïra bima.

²⁸ »Mi minachia mãia baside mãrapa mi ome áarea choasidama. ²⁹ Mãipuru mi Ak'õrepa mi chi minachia k'awa bi bisima. Ara mãi jïra mãia mãra minachia k'awa p'anirã jïra bi bima. ³⁰ Michidirã mi juade ua barude, mãra mi ome nek'odaipi. Poro jïra jïparí jï bi suak'a beeparide suak'abari p'aneenaipi, Israeldepema p'uuru doce p'ani nepira ak'idai k'orea».

Pedropa Jesua itu biwëane ada

Mateo 26:31-35; Marco 14:27-31; Juan 13:36-38

³¹ Mãi awara Tachi Chiparipa jarasima: «Simón, Simón, tiorepa Tachi Ak'õrea idisima mãra oo bidepa mine tãã p'ani itu bipii k'orea. ³² Maamina mãia Tachi Ak'õrea it'aa chiidisima pia tãã bi itu bipiemaapa. Mãiya bak'ari pia nemietã ooi bi ^{IV} itu bik'ari, pi ùpëarã k'aripase pia tããnamërá».

³³ Mãipuru Pedropa Jesua nãiya p'anoosima:

—Mi Chipari, mimá, pi ome eda jãa nibide wãit'a arí bima; ichiaba pi ome piui k'ïrisia bima.

³⁴ Jesupa ichiã jarasima:

—Mia jararuma, Pedro, piarã ara nãi teamasi et'erre pirui naena pia bari k'ak'o ùpea mi unuk'aade aipi.

Ewari mietã chei k'orea

³⁵ Maapae Jesupa áchiã jarasima:

—Mia mãra erreara newëa peeside, neet'á yaaparí newëa mãinepa jïrone jïpatai newëa ¿ne abawëasi-dawëk'ãra? ^V

Áchia p'anoosidama:

—Mi ápia pida newëaé pasima.

³⁶ Mãi k'orea ichia jarasima:

—Maamina mia jararuma: naapae chi erreara uru bipa ateese. Chi neet'á yaaparí uru bipa mãi sida ateese. Chi k'ïruuparí nek'o nenea bipa ichia neet'á netok'ari aba atase. ³⁷ Mia jararuma: Tachi Ak'õre pari pedeparipa mi k'orea bida piarã mãiyai pia bima. Nãiya bisi-ma: "Ara ichi ëpëra k'achia bi jïra k'ïrisia p'anasidama".

^{VI} Chi mi k'orea bidada piarã áarea mãiyaipi.

³⁸ Mãi k'orea áchia jarasidama:

—Tai Chipari, nãma k'ïruuparí nek'o ume uru p'anima.

Jesupa jarasima:

—Arí bima. Waa pedearãt'ï.

III Mãra oo bidepa mine tãã p'ani itu bipii k'orea. Griego pedea bi bima: mãra p'osirai k'orea trigo tau jïra. IV 22:32 Luca 22:61,62. V 22:35 Luca 10:1-20. VI 22:37 Isaia 53:12.

Jesupa Olivo eyade Tachi Ak'õrea it'aa chiidida

Mateo 26:36-46; Marco 14:32-42

³⁹ Maapae Jesú mãicha Olivo eyadea wāsima ichia oode wāpari jīra. Ichi ome p'irriapatairā sida wāsida. ⁴⁰ Mãma chesidaide Jesupa āchiá jarasima:

Tachi Ak'õrea it'aa chiidit'i, machia nemietá ooit'a k'ĩrisiadaipira, ichia machi k'aripamērā.

⁴¹ Maapae āchimāipa āyá miká wāsima. I Sĩraporode k'obeek'ari Tachi Ak'õrea nāiya it'aa chiidisima:

⁴² «Ak'õre, pímá pia bipira, mi itu mĩapirāse. II Maamina mia k'ĩria bi jīra oorāse, mãipari pia k'ĩria bi jīra oose».

⁴³ [Mãiya bide Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa k'ak'ua ibiapiyá chesima. ⁴⁴ Jesú minachia sōp'ua nĩbada pēra, Tachi Ak'õrea mãicha it'aa chiidi basima. Mãine ichi jia oa jīra jũanea baesima.] III

⁴⁵ Jesupa Tachi Ak'õrea jōma it'aa chiidik'ari jĩitea wāsima. Mãine ichi ome p'irriapatairā sōp'uapa k'āi nip'anit'a unusima. ⁴⁶ Mãi k'orea āchiá jarasima:

—¿K'āre k'orea mãra k'āi p'anima? P'irabaridak'ari Tachi Ak'õrea it'aa chiidit'i machia nemietá ooit'a k'ĩrisiadaipira, ichia machi k'aripamērā.

Jesú jítadada

Mateo 26:47-56; Marco 14:43-50; Juan 18:2-11

⁴⁷ Jesú mãiya pedeamaa bide ēpērarā chok'ará chesidama. Juda āchi naa basima. Ichi Jesupa doce peedairānepema pasima. Jesumá orrobarisima ichi uitarra sōi k'orea. ⁴⁸ Mãine Jesupa ichiá jarasima:

Juda, uitarra sōrupa ¿mi, chi Ēpēra Warra pia jita teaik'āra?

⁴⁹ Jesú ome p'irriapatairāpa k'awasidama ichi jítadait'a. Mãi k'orea nāiya idisidama:

—Tai Chipari, ¿k'ĩruuparí nek'opa k'ĩruunaik'āra?

⁵⁰ Mãine abaipa p'aare minachia k'awa bi pae pari mimiaparí k'ĩri juaraaripema oat'ut'aasima. ⁵¹ Mãipuru Jesupa jarasima:

—¿K'ĩruurāt'ĩ! ¿Itu bit'ĩ!

Ara mãine chi ēpēra k'ĩri t'õmarik'ari ará anipisima.

⁵² Maapae Jesupa ichi jítade chedada p'aarerā chi mãirā chaarearā, Tachi Ak'õre te minachia bi ot'eapatairā chaarearā mãinepa judiorā chõarā minachia k'awa p'anirā nāiya jarasima:

—Mãrapa ¿k'āre k'orea k'ĩruuparí nek'o pará, pak'uru pará mi jāiya jítade che p'anima? ¿Mãiya mi ēpēra nechiparik'āra? ⁵³ Ewaricha mi Tachi Ak'õre te eda mãra t'āena badamina jítadak'a pasima. Maamina piarā nāiena Tachi Ak'õrepa tiorea itu p'uepi bima. Mãiya mãrapa oo k'ĩria p'anit'a oo p'anima.

I Āchimāipa āyá miká wāsima. Griego pedea bi bima: mawara bat'a peeru jīra t'imia wāsima. II Mi itu mĩapirāse. Griego pedeade nāiya bi bima: Nāi pasu minepema āyá bise. III Griego pedeade chok'ará k'art'ade mãi versículo ume newēma.

Pedropa Jesú unuk'aade ada

Mateo 26:57-58; 26:69-75; Marco 14:53-54; 14:66-72; Juan 18:12-18; 18:25-27

⁵⁴ Jesú jítadak'ari p'aare minachia k'awa bi tedeateewāsídama. Pedro t'imĩpa k'aade nipasima.

⁵⁵ Mãine waapēarāpa te tuda t'ipi uruapidak'ari ara k'ait'a suak'abari p'aneesidama. Pedro sida āchi t'āena suak'abari beesima. ⁵⁶ Mãiya bide mimiaparí wēra abaipa Pedro t'ipi urua nibik'á suak'abari bi unuk'ari ichi k'ĩramá pia ak'ĩ nibeesima. Mãine jarasima:

—Cha bi Jesú ome p'irriapachima.

⁵⁷ Maamina Pedropa nāiya mērasima:

—Pia jara bi ēpēra mia unuk'ama.

⁵⁸ Tāaraawēane abaipa Pedro unuk'ari nāiya jarasima:

—Pi āchidepemapi.

Māi k'orea Pedropa jarasima:

—K'õp'āero, mãiyawēma.

⁵⁹ Mãiya bak'ari abaipa jarasima:

—Piarā cha bi Jesú ome p'irriapachima. Ichi Galileadepemapi.

⁶⁰ Maamina Pedropa p'anoosima:

—K'õp'āero, mia atua bima pia k'āre jara bit'a.

Pedro mãiya pedeamaa bide et'erre pirusima.

⁶¹ Mãine Tachi Chiparipa Pedro āpite p'irrararik'ari ak'isima. Mãine Pedropa k'ĩrisiasima Tachi Chiparipa ichiá jara badat'a: «Et'erre pirui naena pia bari k'ak'õ ũpea mi unuk'aade aipi». ^{IV62} Ara mãine Pedro āyá wāk'ari minachia sōp'uapa jēasima.

Jesú piawēa oodada

Mateo 26:67-68; Marco 14:65

⁶³ Mãine Jesú jita uru p'aní ēpērarāpa ichi oo uru p'anapachidama mãinepa s'ĩ p'anapachidama. ⁶⁴ Jesú k'ĩra p'ājĩnak'ari nāiya jarapachidama:

—¿Tachi Ak'õre pari pedease! ¿Tayá jarase k'aipa pi s'isit'a!

⁶⁵ Mãi awara ne wawaria jara p'aninepa Jesua k'achia pedeapachidama.

Jesú chi atepe k'awa p'anirā k'ĩrari bada

Mateo 26:59-66; Marco 14:55-64; Juan 18:19-24

⁶⁶ Āsā pak'ari p'uurudepema chi atepe k'awa p'anirā ará p'anasidama chi p'aarerā chi mãirā chaarearā mãinepa chi Moisepa bida jarateapatairā paara. Maapae Jesú āchi k'ĩrari enemeepisidama. Ichiá nāiya jarasidama:

⁶⁷ —Tayá jarase: ¿Pi Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradak'āra?

Jesupa p'anoosima:

—Mia mǎrá jaraipira, ijāanaiwēma. ⁶⁸ Mǎi awara mia mǎrá k'ǎre k'orea ijāanawēa p'aní idiipira p'anoonaiwēma. Ichiaba mi k'ēet'aadaiwēma. ¹⁶⁹ Maamina idiidepa mi, chi Ēpēra Warra, Tachi Ak'ōrepa chi Ne Ārea P'ue Bi juaraari suak'abari bai. ^{II}

⁷⁰ Mǎi k'orea jōmǎirāpa idisidama:

—Mǎiyara ¿pi Tachi Ak'ōre Warrak'āra? ^{III}

Jesupa p'anoosima:

—Ājǎ, mǎrapa mǎiya jara p'anima.

⁷¹ Mǎine āchia jarasidama:

—¿Tachia waa k'ǎre jiridaima? ¿Piarǎ ichi it'aedepa jara biwēk'āra ichi Tachi Ak'ōre Warrapi?

Jesú Pilato k'írari bada

Mateo 27:1-2; 27:11-14; Marco 15:1-5; Juan 18:28-38

23 Ara mǎine jōma chi ará judiorǎ minachia k'awa p'anirǎ p'irabaridak'ari Jesú Pilatomá ateewāsídama. ^{IV2} Maapae Pilato k'írari Jesú nǎiya nepira pará biade a para beesima:

—Taipa ūrisidama nǎi ěpērapa tai p'uuru k'íru-upik'apii jǐra bit'a. Ichimá, taipa chi Romanepema chi atepe poro chaarea bi pae erreara k'obarapatai p'aaí pia biwēma. Mǎi awara jara bima ichi chi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradapi. Mǎipa ichi jōmǎirǎ minachia k'awa biade a bima.

³ Mǎipuru Pilatopa Jesua idisima:

—¿Pi piarǎ judiorǎ poro jūra jǐparí jǐ bik'āra?

Jesupa p'anoosima:

—Ājǎ, pia mǎiya jara bima.

⁴ Maapae Pilatopa p'aarerǎ chi mǎirǎ chaarearǎ mǎinepa ěpērarǎ arí tuanarǎ jarasima:

—Mia unuwēa bima nǎi ěpēra nepira pará bit'a.

⁵ Maamina mǎicha jarasidama:

—Ichia jaratea bidepa tai judiorǎ k'íruupik'apiparima. Naa Galilea tuade mǎiya oosima mǎinepa nǎi p'uurude pida mǎiya oo bima.

Jesú Herodemá ateewānana

⁶ Mǎi ūriside Pilatopa āchiá idisima Jesú Galileadepe-ma k'awai k'orea. ⁷ Mǎmapema k'awaside Jesú Herodemá peesima ichi nepira ak'imērǎ. ^V Herode Galileade chi minachia k'awa bi pasima maamina mǎi ewaride Jerusalén p'uurude basima.

⁸ Jesú unuside, Herode sōpia beesima, tāaraa basima Herodepa ichi unu k'írria biēra. Ichia unu k'írria basima Jesupa ěpērarǎpa ne p'ue oodak'apí oorut'a.

⁹ Herodepa Jesua ne wawaria idisima, maamina Jesu-

^I Ichiaba mi k'ēet'aadaiwēma. Griego pedeade chi eda waapēarǎ k'art'ade mǎi newēma. ^{II} 22:69 Salmo 110:1; Daniel 7:13-14.

^{III} 22:70 Salmo 2:6-7. ^{IV} Romanepemarǎ minachia k'awa bi Tiberio apataipa Pilato Judea tuadepema minachia k'awa bit'a bisima āyo 26—36. Chi judiorǎ chaarearǎpa Jesú Pilatomá ateewāsídama āchia chi eda jǎ niberǎ peak'apachida pēra. Aba romanepemarǎpa mǎiya itia p'anapachidama. ^V Mǎi Herode Antipa t'ǐjarapachidama.

pa mi āpia pida p'anooé pasima. ¹⁰ P'aarerǎ chaarearǎ mǎinepa Moisepa bida jarateapatairǎ arí p'anasidama. Āchia ichia ne minachia k'achia oo biade a jarasidama. ¹¹ Mǎiya p'anine Herodepa ichi papaká berǎ pida Jesú oo uru p'aneesidama mǎinepa k'achia pedea p'aneesídama. Anamari auk'arǎ k'irit'a Jesua jǐpidak'ari ichi oo uru p'aneesidama. Mǎiya bak'ari Herodepa ichi jǐitea ateewāpisima Pilatomá. ¹² Mǎi ewaridepa Pilato Herode ome chi nek'íramá pada ichi k'ōp'āero p'aneesidama.

Jesú peadai k'orea jaradada

Mateo 27:15-26; Marco 15:6-15; Juan 18:39—19:16

¹³ Maapae Pilatopa chi p'uurude minachia berǎ, chi p'aarerǎ chi mǎirǎ chaarearǎ mǎinepa p'uurudepe-marǎ ará t'ǐk'oasima. ¹⁴ Āchiá nǎiya jarasima:

—Mǎrapa mimá nǎi ěpēra enemeesidama jaradai k'orea ichia p'uuru k'íruupik'api bi; maamina mǎra k'írari minachia ididamina mǎrapa nepira pará biade adada k'orea, mia nepira pará unuwēma. ¹⁵ Herode pida ichi nepira newēa bi ununa pēra mimá jǐitea ateewāpisima. Mǎipuru mǎrapa k'awadaipi mǎi peapii pia biwēt'a. ¹⁶ Mǎi soapa p'epik'ari itu peeipi.

¹⁷ Āyocha mǎi ewaride Pilatopa eda jǎ nibe aba k'ēet'aa peepachima. ^{VI18} Maamina jōma chi minachia che nibi ěpērarǎpa nǎiya bia jarasidama:

—jǎi peapise! jBarrabat'u k'ēet'aase!

¹⁹ Mǎi Barrabá eda jǎ nibipi basima p'uuru k'íru-upik'api bada k'orea mǎinepa mǎi peada k'orea. ²⁰ Pilatopa Jesú k'aripa k'írria biēra p'uurudepemarǎ mǎicha pedeasima. ²¹ Maamina mǎicha jǐk'ua bia jarasidama:

—jK'urusude barijira bik'ari peapise, k'urusude barijira bik'ari peapise!

²² Mǎine Pilatopa mǎicha āchiá jarasima:

—¿Maamina nǎi ěpērapa k'ǎre nemietá oosima?

Ichia nemietá oowēa bima peadai k'orea. Mǎipuru soapa p'epik'ari k'ēet'aaipi.

²³ Maamina āchi wapida jǐk'ua bia p'aneesidama Jesú k'urusude barijira bik'ari peapimērǎ. Mǎi awara p'aarerǎ chi mǎirǎ chaarearǎpa ara mǎi jǐra jǐk'ua jara p'aneesidama Pilatopa āchia k'írria p'anana jǐra oomērǎ. ^{VII24} Mǎipuru Pilatopa āchia jara p'aní jǐra oosima. ²⁵ Barrabapa p'uurudepemarǎ k'íru-upik'adamina mǎinepa mǎi peadamina Pilatopa ichi chi jǎ nibipatai tedepema k'ēet'aasima ěpērarǎ puru ididada pēra. Maapae āchia k'írria p'aní jǐra Jesú oopisima.

^{VI} Griego pedeade chok'arǎ k'art'ade mǎi versículo newēma. ^{VII} P'aarerǎ chi mǎirǎ chaarearǎpa. Griego pedeade chi eda waapēarǎ k'art'ade mǎi newēma.

Jesú k'urusude barijira bidada

Mateo 27:32-44; Marco 15:21-32; Juan 19:17-27

²⁶ Jesú k'urusude barijira bidai k'orea atewāsidaide, Cirenepema Simón p'uurudea cheru pasima. Jesupa k'urusu ua nipada māi Simonoa uapidak'ari ichi k'aade ateeepisidama.

²⁷ Māi k'aade ēpērarā chi chok'ará wāuta pasima. Māine waapēarā wērarā Jesú k'orea jēa p'anasidama.

²⁸ Jesupa āchima ak'ik'ari jarasima:

—Jerusalenepema wērarā, mi k'orea jēarāt'i; māipari ara machi k'orea, māra warrarā k'orea pida jēat'i.

²⁹ Ewari abaide ēpērarāpa jaradaipi: "Minachia pia p'anima chi warra t'ōnak'á p'ani wēerā māinepa chi ju-topidak'á p'ani wēerā". ³⁰ Māine eyá nāiya jaradaipi: "Tai ĩri baese". Waapēarā eyá jaradaipi: "Tai ĩri anat'ise". ³¹ Ēpērarāpa mi, pak'uru onoa jira bi peadaipira, ³² pak'uru p'ōesá jira be ¿sak'aadaima? ^{IV}

³² Jesú ome k'urusude peadai k'orea ēpēra k'achia berā ume atewāsida. ³³ Ījūa «Tachi Poro Biri» apataimá chesidaide Jesú k'urusude barijira bisidama. Chi ēpēra k'achia berā sida k'urusude barijira bisidama, aba Jesú juaraari, aba ichi juawieri. ³⁴ [Māine Jesupa jarasima: «Ak'ōre, āchia oo p'ani k'irisia atuase. Āchia oomaa p'anit'a atua p'anima».] ^V

Māi awara papaká berā ne jemenasidama Jesú neet'á sāmaasá jedadai k'awadai k'orea. ^{VI}

³⁵ Jōma māi ēpērarāpa ak'i tuanasidama. Māine chi minachia k'awa berāpa ichi nāiya oo uru p'anasidama:

—Waapēarā k'aripasima. Ichi chi Tachi Ak'ōrepa jiri Atadapira māinepa Tachi K'aripaparí tei jaradapira, ¿ara ichi tuaba p'ue k'aripawēk'āra?

³⁶⁻³⁷ Māi awara papaká berā arí p'anipa Jesú oo uru p'anapachidama. Āchia Jesua uvaba jijiyá teade wānak'ari jarasima:

—Pi piarā judiorā poro jūra jīparí jī bipira, ara pi tuaba k'aripase.

³⁸ Pak'uru p'ep'edeade nāi pedea bidak'ari, māi barijira bisidama Jesú poro ĩri k'urusude, k'awapidai k'orea ichi k'āre k'orea peautat'a: «Nāi judiorā poro jūra jīparí jī bipi». ^{VII}

³⁹ Māine ēpēra aba nemietá ooda k'orea k'urusude barijira bidaadapa Jesú nāiya k'achia pedeapachima:

—Pi piarā Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí tei jaradapira, pi tuaba k'aripak'ari tai sida k'aripase.

⁴⁰ Maamina chi abaipa ichi nāiya itiasima:

I *Jēa p'anasidama. Ichiaba māi ewaride ēpērarāpa sōp'uapa āchi p'echu sipachidama.* II *23:30 Osea 10:8.* III *Chi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí tei jarada edaide «pak'uru t'uk'u» apachidama. Isaia 4:2-6; 11:1-5; Jeremia 23:5-6; 33:14-18; Zak'aria 3:8-10; 6:9-13.* IV *23:31 Ezequiel 15:1-8.* V *Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade pedea corchetede bi newēma.* VI *23:34 Salmo 22:18.* VII *Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: Griego pedeade, latin pedeade māinepa hebreo pedeade.*

—¿Pi sida ara māiya itia p'animina waidi Tachi Ak'ōre wap'leawēk'āra? ⁴¹ Tachi ume nāiya piudai p'anima nemietá oodada pēra. Maamina cha bi ēpērapa ¿k'āre nemietá oosima?

⁴² Maapae ichia Jesua nāiya jarasima:

—Pichidirā pichi juade ua beerude mine k'irisiasie.

⁴³ Māi k'orea Jesupa ichiá jarasima:

—Mia piarā jararuma: pi naane mi ome pajāne bai pi.

VIII

Jesú k'urusude piuda

Mateo 27:45-56; Marco 15:33-41; Juan 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵ Imat'iip'aidepa waa imata baarea, ĩjūa āarea p'ārio niibesima. Tachi Ak'ōre te minachia bide eda p'aru eatia jira bada esa k'ōawāsima. ^{IX} ⁴⁶ Ara māine Jesupa jik'ua biasima:

—Ak'ōre, mi jaore pi juade biruma. ^X

Māiya jarak'ari k'rawēasima.

⁴⁷ Māi unuside papaká berā chi māirā chaarea bipa Tachi Ak'ōrea nāiya pia jarasima:

—Piarā nāi ēpēra jīp'a basima.

⁴⁸ Jesú k'urusude peauta ak'ide wānaanapa jōma māiyana ununak'ari sōp'uapa āchi p'echu sī wāsida jītea. ⁴⁹ Māiya p'anine āarea chi Jesú unupatairāpa māinepa wēerā Galileadepa ichi k'aadea chedaadarāpa t'imiiipa ak'i p'anasidama.

Jesú t'ibaridada

Mateo 27:57-61; Marco 15:42-47; Juan 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Ēpēra José apatai basima. Ichi Arimatea p'uuru, Judea tuadepema pasima. Ēpēra pia basima māinepa jīp'a basima. Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bai ni basima. Ichi judiorā chaarearānepema pasima, maamina ichimá āchia pedea audada māinepa āchia oodada piawēa basima. Āchia oodada mietá unusima. ⁵² Māi José Pilatomá wāk'ari Jesú k'ak'ua idisima t'ibarii k'orea. ⁵³ Maapae Jesú edá jirak'ari porobapa pirak'ari p'ēya uria k'orodade eda bisima. Māi uria k'orodade waidi aba pida piuda t'ibaridak'a pasima.

⁵⁴ Mimianak'apí ewari ará papodo pēra judiorāpa māi ewari k'orea ne āarea jōma oo p'ananai p'anasidama.

⁵⁵ Waapēarā wērarā Jesú ome Galileadepa chedada José k'aade wāsida. Chedak'ari p'ēya uria k'oroda unusidama. Ichiaba Jesú eda biuta unusidama.

⁵⁶ Māmāipa jītea wānak'ari āchia k'era oosidama chi k'ak'ua p'iridai k'orea. Norema ĩapaasidama Moisepa bidada jara bi jira. ^{XI}

VIII *Pajā. Griego pedeade nāiya bi bima: paraíso. Māma chi jīp'a berā piudaadarā pia p'ananaipi.* IX *23:44-45 Éxodo 26:31-33.* X *23:46 Salmo 31:5.* XI *23:56 Éxodo 20:10.*

Jesú chok'ae p'irabarida

Mateo 28:1-10; Marco 16:1-8; Juan 20:1-10

24 Tomione tap'ededa wērarā Jesú t'ibari-daadamá wāsídama. Āchia k'ak'ua p'iripatai k'era oodada atewāsídama. [Āchi ome waapēarā wērarā sida wāsídama.] ¹² Maamina mawara waibia bi-pa chi uria jōat'i bada ewa bari bi unusídama. ³ Eda wāutade Tachi Chipari Jesú k'ak'ua ununaé pasima. ⁴ Māipuru āchia k'awa k'īrisiadaé pasima. Māiya bide āchi k'ait'a ēpēra ume unupisídama. Neet'á achiterrea jī p'anasídama. ⁵ Māi k'orea wērarā minachia p'er-adak'ari sīraporode k'op'aneenak'ari, āchi tau biiri t̄jūamá t'ipisídama. Māine chi ēpērarāpa āchiá jarasídama:

—¿K'āre k'orea mārapa chok'ae bi piudaadarā t'āena jiri p'anima? ⁶ Ichi nāma biwēma chok'ae p'irabarida pēra. ^{II} Māi wapida Galileade p'anasidaide ichia mārā jarada k'īrisiat'i. ⁷ Ichia nāiya jarasima: “Mi, chi Ēpēra Warra ēpēerā k'achiará jita teadai p'anima. Mi k'urusude peadai, maamina ewari ūpeaide chok'ae p'irabariipi”. ^{III}

⁸ Māineepuru wērarāpa k'īrisiasídama Jesupa māiya jarada. ⁹ Ara māine jīitea wānak'ari Jesupa peedairā once p'ania māinepa ārea waapēarā āchia ununana nepirisídama. ¹⁰ María Magdalenapa, Juanapa, Santiago nae Mariapa, waapēarā wērarā āchi ome p'ani pida Jesupa peedairā māiya nepirisídama. ¹¹ Maamina āchia chi wēerāpa paritua pedeamaa p'aniane a k'īrisiasidadeepuru, t̄jāanaé pasima. ¹² Maamina Pedro māi Jesú t'ibaridaadamá p'ira wāsima. Jājorrea k'obeek'ari chi uriade eda ak'iside chi k'ak'ua pira bada chi porobat'u unusima. Māi k'orea k'awa k'īrisiawēa tēda wāsima.

Emaú p'uurudea wāpatai ode nipadada

Marco 16:12-13

¹³ Ara māi ewaride Jesude t̄jāapatairā ume Emaús p'uuru chak'ēda wāuta pasima. Māi p'uuru Jerusalenapa t'imiaiwēa bima. ^{IV}¹⁴ Āchia Jesú jōma māiyana k'orea pedea nipasídama. ¹⁵ Māiya pedea wāutade Jesú āchimá orrobarik'ari, āchi ome wāpososima. ¹⁶ Maamina Jesú māiya bit'a āchiá k'awapié pasima. ¹⁷ Māine Jesupa āchiá idisima:

—¿Mārapa k'āre nepiri wāutama?

Māi ūrisidaide k'īra piawēa bai nip'aneesídama.

^V¹⁸ Aba Cleop'á apataipa p'anoosima:

I Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade pedea corchetede bi newēma. II Ichi nāma biwēma chok'ae p'irabarida pēra. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. III 24:7 Luca 9:22; 18:31-33. IV T'imiaiwēa bima. Griego pedeade nāiya bi bima: sesenta estadia. Māi once kilómetro jira bima. V Māi ūrisidaide k'īra piawēa bai nip'aneesídama. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: ¿K'āre k'orea k'īra piawēa p'anima?

—Chi ēpēerā chok'ará Jerusalene cheepiridadepema ¿Piapuru atua bik'āra nāi ewaride ārea māiyana?

¹⁹ Jesupa āchiá idisima:

—¿K'āret'a jara p'anima?

Āchia p'anoosídama:

—Jesú Nazaré k'orea jara p'anima. Ichia ooda māinepa jarada k'awapisima ichi Tachi Ak'ōre pari pedeapariipi. Tachi Ak'ōrepa māinepa p'uurudepe-marāpa ichi pia unusídama. ²⁰ Maamina p'uuru minachia k'awa p'anirāpa māinepa p'aarerā chi māirā chaarearāpa ichi chi Romanepema chaarearā teasídama, māirāpa peapadaade adamērā. Maapae k'urusude barijira bik'ari peasídama. ²¹ Ichiapurū tachi Israel p'uuru nepira parā bi k'aripayade a k'īrisia p'anasima. Maamina ichi peadada idiipa ewari ūpea pa bima.

²² Maamina taidiidepemarā wēerāpa jaradada k'orea tai k'awa k'īrisiadauwēa p'aneesídama. Āchi idi tap'ededa ichi t'ibaridaadamá wāsídama. ²³ Chi k'ak'ua ununawē pēra taimá jarade chesídama āchia Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedarā unusidait'a. Māirāpa āchiá jarasídama Jesú chok'ae p'irabarisit'a. ²⁴ Māi k'orea waapēarā taidiidepemapā ak'ide wāsídama. Ichi t'ibaridaadamá ara wēerāpa jaradada jira unusídama. Maamina ichi ununaé pasima.

²⁵ Māipuru Jesupa āchiá jarasima:

—jōma Tachi Ak'ōre pari pedeapatairāpa jaradada mārapa t̄jāanawēa p'anima! ¡Māra k'īrisia nea p'anima!

²⁶ ¿Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada chi Choma beei naena minachia mīa baiwē pasik'āra? ^{VI}

²⁷ Maapae Tachi Ak'ōre k'art'ade ichi k'orea bidada ārea k'awa jarasima. Moisepa bida māinepa Tachi Ak'ōre pari pedeapatairāpa bidada ārea k'awa jarasima.

²⁸ Māiya āchi wāuta pada p'uurudea chesídama.

Māine Jesú jip'a wāru pasima. ²⁹ Maamina āchi ome beemērā nāiya minachia chichupuria idisídama:

—Ewari k'iuopodo pēra wārāse. Tai ome beese.

Māipuru āchi ome beesima. ³⁰ Nek'outade Jesupa p'ana atak'ari Tachi Ak'ōrea pia jarasima. T'oet'aak'ari āchiá teasima. ³¹ Māineepuru Tachi Ak'ōrepa āchiá k'awapisima Jesú māiya bit'a. ^{VII} Maamina Jesú ara māine wēpasima. ³² Māine āchi tuaba nāiya jarasídama:

—Ichia Tachi Ak'ōre pedea k'awa jara nipaside ¿tachi minachia arapá p'ananaé pasik'āra? ^{VIII}

³³ Ara māine āchi jīitea Jerusalene wāsídama. Māma Jesupa peedairā once p'ani waapēarā ome chi ará jere nibi unusídama. ³⁴ Māirāpa nāiya jara p'anasi-dama:

VI 24:26 Isaías 53:7-12. VII Āchiá k'awapisima. Griego pedeade nāiya bi bima: Āchi tau uruasídama. VIII Tachi minachia arapá p'anana. Griego pedeade nāiya bi bima: Tachi sō wāsia p'aneesídama.

—Tachi Chipari Jesú piarã chok'ae p'irabarisima! Si-monoo ichi unupisima.

³⁵ Ara mãine áchia nepirísidama ode mãiyana. Áchia jarasidama:

—Jesupa p'ana t'oet'aaside taipa k'awasidama ichi mãiya bit'a.

Jesupa peedairá ichi unupida

Mateo 28:16-20; Marco 16:14-18; Juan 20:19-23

³⁶ Wapida mãiya nepirimaa p'anine Jesú áchi esa bai nibee chesima. Maapae áchiá jarasima:

—Ne k'írisiawëa p'anat'í!

³⁷ Mãi unusidaide áchi minachia p'erasidama, ichi jaoret'a unu p'aniane a k'írisiadasida përa. ³⁸ Maamina Jesupa áchiá jarasima:

—¿K'äre k'orea mãra p'era p'anima? ¿K'äre k'orea tãanawëa p'anima mi chok'ae p'irabarisit'a? ³⁹ Mi jua, mi jiru sida ak'it'í. Mipi. Mi k'ak'ua t'õmarit'í. Ëpëra jaore k'ak'ua newëa baparima, mãine ak'it'í: mi k'ak'ua pará bima. ^I

⁴⁰ Mãiya jarak'ari ichi jua mãinepa jiru ak'ipisima.

^{II}⁴¹ Maamina arapaapa áchia wapida p'ue tãanaé pasima. Áchia k'awa k'írisiadaé pasima. Mãi k'orea Jesupa áchiá nãiya idisima:

—¿Nãma chik'o uru p'anik'ãra?

⁴² Mãi k'orea áchia Jesua beta paada ápia beet'aadak'ari teasidama. Jirrijõ sida teasidama.

^{III}⁴³ Ara mãine jitak'ari áchi k'írari k'osima.

⁴⁴ Mãiya bak'ari áchiá jarasima:

^I K'ak'ua. Griego pedeade nãiya bi bima: chi chiera mãinepa biiri.

^{II} Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mãi versículo newëma. ^{III} Jirrijõ sida teasidama. Griego pedeade chok'arã k'art'ade mãi newëma.

—Mi wapida mãra ome baside jara bapachima mi k'orea naa bidada jõma mãiyai bi. Mãi Moisepa bisima, Tachi Ak'õre pari pedeapatairãpa bisidama, mãinepa Salmo k'art'ade pida bi bima.

⁴⁵ Maapae Jesupa áchiá k'írisia teasima Tachi Ak'õre pedea k'awadamërá. ^{IV}⁴⁶ Nãiya jarasima:

—Tachi Ak'õre k'art'ade nãiya bi bima: Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripapari teai jarada minachia mãi bima.

Piuk'ari ewari ùpeaide chok'ae p'irabariipi. ⁴⁷ Maapae ichi t'ñnëpa ichide tãã berãpa ëpërarã jaradaipi áchi nemietá itu bidak'ari Tachi Ak'õremá chedamërá.

Mãiya Tachi Ak'õrepa áchi nemietá k'írisia atuaiipi. Mãi naa Jerusalén p'uurude jaradak'ari jõma p'uuru becha jarade wãnaipi. ⁴⁸ Ara machi taupa mi mãiyana jõma unusidama. ⁴⁹ Piarã mãia mãramá mi Ak'õrepa ichi Jaore teai jarada peeipi. Mãipuru mãra nãma Jerusaleña nip'aneet'í aba ichi pajãnepa jua chaarea bi jitaudea.

Jesú pajãnea wãna

Marco 16:19-20

⁵⁰ Mãiya bak'ari Jesupa áchi Jerusalén p'uuru tajatã Betania p'uuru k'ait'a atewãsima. Maapae ichi jua it'aa jirak'ari áchiá pia jarasima Tachi Ak'õrepa k'aripa bamërá. ⁵¹ Mãiya pia pedea bide Tachi Ak'õrepa ichi pajãnea it'aa atewãsima. ^V⁵² Áchia Jesua chi k'írria pedea p'ananak'ari sõpia Jerusaleña jãitea wãsidama. ⁵³ Mãimãipa áchi ewaricha Tachi Ak'õre te eda wãpachidama Tachi Ak'õrea pia pedeadai k'orea. ^{VI}

^{IV} Áchiá k'írria teasima. Griego pedeade nãiya bi bima: áchi k'írria ewasima. ^V 24:51 Hecho 1:9-11. ^{VI} Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mãi ñari bi bima: Amén.

JUAN

Jesú ome p'irriada Juanpa nãi k'art'a bisima. Āyo 80de Ép'eso p'uurude baside bisima. Maamina k'art'ade jarawēa bima ichia nãi bida. Waapēarāmá, nãi k'art'ade Juanpa ara ichia bida jīra pedeak'ama, māiyawēapuru chi «Jesupa minachia k'īria biade» aparima. ().

Juanpa nãi k'art'a ūpēarā pae bisima k'awadamērā chi āchia Jesú k'orea tīāanana piarāpi. Māinepa āareairā pae bisima Jesú piarā Tachi Ak'ōre Warrade tīāanamērā. Māi k'īrisia minachia bit'a Juanpa bisima : «Āarea nãi bisima mārāpa Jesú Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada, Tachi Ak'ōre Warrade tīāanamērā. Māiya tīāanaipira ichidepa chok'ae bai uru p'ananaipi».

Nãi k'art'ade Juanpa pia k'awapisima Jesú piarā Tachi Ak'ōrenepa chesit'a. Māi naa k'awapisima ēpēerāpa jara p'aninepa (). Māi īari k'awapisima Jesupa ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí bari k'ak'o siete oo basidepa (). Māi īari Juanpa bisima Jesú piui k'orea (), chi ichi itu bi p'ananapa jitadak'ari k'urusude peadada k'orea () māinepa ichide tīāa p'ananapa ichi chok'ae p'irabarida ununana k'orea ().

Nãi k'art'ade Jesupa pia jarateasima Tachi Ak'ōre Jaore k'orea (). Māi awara pia pedea bima Tachi Ak'ōrepa ichi Warra k'īria bi k'orea () māinepa sāmaasá chi ichide tīāa berā k'īria bi k'orea ().

Jesucristo chi Pedeadē adapi

1 Jua chiwidieda chi Pedea apatai basima. ^I Māi Pedea apatai Tachi Ak'ōre ome basima. Piarā māi Tachi Ak'ōret'u ara māiya basima. ² Māi jua chiwidieda Tachi Ak'ōre ome basima. ³ Ichidepa Tachi Ak'ōrepa ne āarea oosima. Ichiwēa, Tachi Ak'ōrepa mi āpia pida ne ooé pasima. ^{II} ⁴ Chi pedea apataipa ne āarea chok'ae bapipachima. Inaa bi jīra basima, ēpēerā ichi k'orea k'awapi bi pēra. ⁵ Māi inaa p'ārione urua bi jīra bima. P'āriopa māi inaa bit'a p'ue k'iap'et'aiwēma.

⁶ Ēpēra Porochoaparí Juan apatai basima. ^{III} Tachi Ak'ōrepa ichi peesima ⁷ māi inaa bi jīra bi k'orea jaramērā, ichidepa jōmāirāpa māine tīāanamērā.

⁸ Juan māi inaa bi wēpasima, māipari māi inaa bi k'orea pedeapachima. ⁹ Chi nãi tīūane chei badat'a, māi chi piarāpēa inaa bipi. Māi āareairā pae urua bima. ^{IV}

¹⁰ Māi inaa bi tīūane basima. Tachi Ak'ōrepa ichidepa nãi tīūa oodamina nãi tīūanepemarāpa ichi k'awadaé pasima. ¹¹ Pajānēpa ichi tuadepemarāmā chesima. Ya āchia ichi jitadaé pasima. ¹² Maamina chi ichi jītadaadarāpa ichide tīāasidama. Māipuru ichia āchi bisima Tachi Ak'ōre warrarā p'ananamērā. ¹³ Āchi Tachi Ak'ōre warrarā padaé pasima āchi naepa t'ōnanēpa wa tachia k'īria p'ananēpa. Māipari Tachi Ak'ōrepuru ichi warrarā papisima.

I 1:1 Apocalipsi 19:13. II Waapēarā judiorāpa jarapachidama chi Pedea apatai Tachi Ak'ōre k'īrisiat'a. Proverbio 8:22-31; 1 Corintio 1:30. III Juan chi Porochoaparipa nãi k'art'a bié pasima. IV 1:9 Isaia 49:5-6.

¹⁴ Chi Pedea apatai ēpēra k'ak'uade t'ōk'ari tachi t'āena bapachima. Ichi sōpiadepa tachi minachia k'aripasima. Ichia tachiá pia k'awapisima Tachi Ak'ōre piarā sāmaasá bit'a. Māine taipa ichi āarea pia bit'a unusidama, Tachi Ak'ōre Warrat'u māiya bi pēra. ¹⁵ Juan chi Porochoaparipa ichi k'orea nãiya iḃia jarapachima: «Nãi ēpēra k'orea, miā nãiya jara bapachima: “Chi mi k'aadea cherut'a mi k'aepēra atepe bima, ichi mi naena bada pēra”».

¹⁶ Ichi minachia k'awa bidepa, sōpiadepa tachi k'aripa basima māinepa sōpiadepa tachi k'aripa bima.

¹⁷ Tachi Ak'ōrepa naena Moisepa bida teasima, maamina Jesucristodepa tachiá k'awapisima ichi piarā sāmaasá bit'a māinepa ichi sōpiadepa tachi minachia k'aripa bit'a. ¹⁸ Abai pida Tachi Ak'ōre ununak'ama. ^V Maamina chi Warra aba bit'a Tachi Ak'ōre pēra māinepa chi Ak'ōre ome abarik'a bi pēra, tachiá k'awapisima Tachi Ak'ōre piarā sāmaasá bit'a. ^{VI}

Juan chi Porochoaparí k'orea bida

Mateo 3:11-12; Marco 1:7-8; Luca 3:15-17

¹⁹ Nãi chi Juanpa ara ichi k'orea jaradapi. Judiorā chaarearāpa Jerusalenēpa p'aarerā māinepa Levidepemarā Juanmā peesidama ichiá nãiya ididamērā:

—¿Pi k'aima? ¿Pi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradak'āra?

²⁰ Māine ichia piarā p'anoosima:

V 1:18 Éxodo 33:18-20. VI Chi Warra aba bit'a. Griego pedeadē chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Tachi Ak'ōre abapuru bima. Tachi Ak'ōre pēra. Griego pedeadē chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma.

—Mi Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradawẽma. ^I

²¹ Āchia māicha idisidama:

—¿Māiŷa bipira pi k'aima? ¿Pi Eliak'āra? ^{II}

Ichia p'anoosima:

—Mi māiwẽma.

Āchia māicha idisidama:

—Pi ¿Tachi Ak'õre pari pedeparí chi waibia bi chei badak'āra? ^{III}

Ichia p'anoosima:

—Mi māiwẽma.

²² Māicha idisidama:

—¿Māiŷa bipira pi k'aima? Chi tai peedaadará pi k'orea jarade wānai p'anima. Ara pichi k'orea ¿k'āre jaraima?

²³ Māine Juanpa p'anoosima:

—Tachi Ak'õre pari pedeparí Isaíapa nāiŷa jarasima: "Ījūa pania newēa bide abaipa nāiŷa ĵik'ua pedea bima: Tachi Chipari o ĵip'a jarit'ŷ". ^{IV} Mi māi ēpērapí.

²⁴ Chi eda waapēarā chi Juanmá peedaadarā p'ariseorā pasima. ^V²⁵ Māirāpa ichiá idisidama:

—Pi Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradaepira, māinepa Eliawēpira māinepa Tachi Ak'õre pari pedeparí chi waibia biwēpira, ¿k'ai t'ñepa pia ēpēerā jāiŷa porochoaparima?

²⁶⁻²⁷ Juanpa nāiŷa p'anoosima:

—Mia paniapa porochoaparima. Maamina chi mi k'aadea chei bada māra t'āena bimina mārapa ichi atua p'anima. Ichi mi k'aepēra chi atepe bi pēra, ichia ĵirune ĵi bi ērai k'orea mi māi pae pia biwẽma.

²⁸ Māiŷasima ĵjūa Betania p'uuru apataimá, Jordán to k'aria Juanpa porochoa badamá. ^{VI}

Jesú, Tachi Ak'õre Oveja Chak'epi

²⁹ Māi norema Juanpa Jesú ichimá cheru unuk'ari, ya jarasima: «¿Ak'it'ŷ! Jāit'a Tachi Ak'õre oveja chak'epi. Ichidepa Tachi Ak'õrepa nāi ĵjūanepemarápa nemietá oopatai k'ŷrisia atuapi. ^{VII}³⁰ Ichi k'orea mia naena jarasima: "Chi mi k'aadea cherut'a mi k'aepēra atepe bima, ichi mi naena bada pēra". ³¹ Naena mia Jesú māiŷa bit'a atua basima. Maamina mia paniapa porochoa bima Israel ĵjūanepemarápa k'awadamērā k'ai Tachi Ak'õrepa peedat'a».

³² Māinepa jarasima: «Mia unusima Tachi Ak'õre Jaore pajānepa p'aloma ĵira chek'ari Jesú ĵri beesit'a.

³³ Mia ichi atua basima. Maamina mia panianepa porochoamērā Tachi Ak'õrepa peeside nāiŷa jarasima:

^I Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradawẽma. Māi griego pedeade bi bima: Cristo. Cristo t'ŷwẽma. Jara bima «Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jara bada» wa «Tachi Ak'õrepa Tachi Chipari teada». Arameo pedeade bi bima: Mesías. ^{II} 1:21 Malak'ia 4:5-6. ^{III} 1:21 Deuteronomio 18:15-19. ^{IV} 1:23 Isaía 40:3. ^V Griego pedeade ichiaba nāiŷa jara k'ŷria bima: «chi Juanmá peedaadarā p'ariseorāpa peesidama». ^{VI} Waapēarā k'art'ade Betábara bi bima. ^{VII} 1:29 Levítico 16:20-22.

"Pia unuipi mi Jaore ēpēra ĵri chek'ari ichi ome beeit'a. Unurune pia k'awaiipi māipa ichi Jaoredepa porochoaip". ^{VIII}³⁴ Mia māi unusima. Māi k'orea mia jara bima ichi piarā Tachi Ak'õre Warrapi».

Jesú ome p'irriapatairā chi naapemará

Mateo 4:18-22; Marco 1:16-20; Luca 5:2-11

³⁵ Māi norema Juan chi Porochoaparí māicha arí basima. Māinepa chi ichi ome p'irriapatairā ume p'anasidama. ³⁶ Māine Juanpa Jesú ichi k'ait'a wāru unuk'ari jarasima:

—¿Ak'it'ŷ! Jāi jāma bit'a Tachi Ak'õre Oveja Chak'epi.

³⁷ Māi ŷrinak'ari Juan ome p'irriapatairā umepema Jesú k'aade wāsidama. ³⁸ Jesupa ĵjitea ak'irude ichi k'aade cheutat'a unusima. Māine idisima:

—Mārapa ¿k'āre k'ŷria p'anima?

Āchia jarasidama:

—Rabí, pi ¿sāma k'āi baparima? (Māi pedea Rabí jara bima "Jarateaparí").

³⁹ Jesupa p'anoosima:

—Ak'ide chet'ŷ.

Ara māine wānak'ari unusidama sāma k'āi baparit'a. Māi ewaride ichi ome p'aneesidama k'ewara paru pēra.

⁴⁰ Juanpa jarada ŷrinak'ari Jesú k'aade wānana ume p'anasidama. Aba Simón Pedro chi ŷpēa André pasima. ⁴¹ André Jesumá bak'ari naa ichi ŷpēa Simón ĵiride wāsima. Unuk'ari jarasima:

—Taipa unusidama Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada.

⁴² Maapae Andrepa Simón Jesumá atewāsima.

Chedak'ari Jesupa Simonmá ak'ik'ari jarasima:

—Pi Joná warra Simonpi, maamina idiipa naa pi t'ŷ Cep'a adaima. ^{IX} (Māi t'ŷ Cep'a ichiaba Pedro apatama).

Jesupa P'elipe māinepa Natanael t'ñna

⁴³ Norema Jesú Galilea tuadea wāi k'ŷrisiasima.

Māipuru P'elipe unusima. Unuk'ari jarasima:

—Mia k'ŷria bima pi mi ome p'irriait'a.

⁴⁴ Māi P'elipe Betsaida p'uurudepema pasima. André māinepa Pedro māmapema pasima. ⁴⁵ Māine P'elipepa Natanael ĵiride wāsima. Unuk'ari jarasima:

—Taipa chi ēpēra k'orea Moisepa bidade eda jara bit'a unusidama. Tachi Ak'õre pari pedepatairāpa ichi k'orea bisidama. José warra, Jesú Nazaredepemapi.

⁴⁶ Natanaelpa P'elipea jarasima:

—¿Māiŷara nepia tachi pae Nazaredepa cheik'āra? P'elipepa jarasima:

—Ak'ide wānama.

⁴⁷ Jesupa Natanael ichimá orrobari cheru unuside nāiŷa jarasima:

^{VIII} 1:33 Ezequiel 36:25-27; Isaía 11:1-2; Joel 2:28-29. ^{IX} Joná. Griego pedeade māi t'ŷ Juan apatama. Cep'a ichiaba Pedro. Māirā t'ŷ jara k'ŷria p'anima «mawara».

—Ak'it'! Nāit'a chi piarāpēa ēpēra Israeldepemapi. Ichia tachi seak'ama.

48 Natanaelpa Jesú unuk'a pada pēra ichiá idisima:

—Pia mi ¿sāmaasá k'awa bima?

Jesupa p'anoosima:

—P'elipepa pi jiride wāi naena mia k'awa basima pi higo pak'uru ek'ari bit'a.

49 Māipuru Natanaelpa jarasima:

—Jarateparí, pi piarā Tachi Ak'ōre Warrapi. Pi tachi israel ijūanepemará chi poro jūra jīparipi.

50 Māine Jesupa jarasima:

—Mia pi higo pak'uru ek'ari bi k'awasiade a bi pēra ¿pia māiya k'īrisia bik'āra? Māi k'aepēra ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí atepe waibia be unuipi.

51 Maapae Jesupa jarasima:

—Mia piarā jararuma: mārāpa pajā ewa nibit'a ununaipi. Māinepa ununaipi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā mi, chi Ēpēra Warra bimá chedak'ari ya it'aa wāutat'a. ^I

Jesupa pania uvaba papida

2 Ewari ūpeaide arapá miak'āipatai ewari oosidama Caná p'uurude, Galilea ijūane. Jesú nae ichiaba māma basima. ² Jesú māinepa chi ichi ome p'irriapatairā māi arapá miak'āipatai ewari oo p'anímá t'ī p'anasidama. ³ Māiya p'anine uvaba jōna pēra chi naepa Jesua jarasima:

—Uvaba jōsima.

4 Māine Jesupa jarasima:

—Nae, ¿k'āre k'orea pia miá māiya jara bima? Mi ewari waidi ará pawēma. ^{II}

5 Maamina Jesú naepa chi ne jeda p'anía jarasima:

—Ichia jararut'a āarea oot'í.

6 Māine chok'o mawara ooda sei arí p'anasidama. Judiorāpa māi chok'o mawara ooda māiya oopatama, Tachi Ak'ōre pae pia awara bidamērā. Chok'ocha cincuenta wa setenta pot'eya wāpatama. ^{III}7 Māine Jesupa uvaba jeda p'anía jarasima:

—Chok'orāne paniapa ipirut'í.

Ara māine ipiru t'ik'oa ni beepisidama. ⁸ Maapae Jesupa jarasima:

—Naapae awara āpia joedak'ari chi arapaapatai ewari ooparia ateewāt'í.

Ara māiya oosidama. ⁹ Maapae chi arapaapatai ewari ooparipa māi pania pada ajorosima. Piarā uvaba tosima, maamina ichia atua basima sāmāipa t'isidat'a. Abapuru chi uvaba jeda p'anirāpa māi k'awa p'anasidama. Chi arapaapatai ewari ooparipa chi imik'ira wēra atai bit'a t'īk'ari nāiya jarasima:

I 1:51 Génesi 28:12. II Mi ewari. Chi eda waapēarāmá Jesupa jara basima ichi peadai k'orea wa chi ichia unupida chi Tachi Ak'ōrepa K'aripaparí teai jarada k'orea. III Cincuenta wa setenta pot'eya. Waapēarā k'art'ade bi bima: ochenta wa cien litro. Griego pedeade nāiya bi bima: metreta ume wa ūpea.

10 —Āareairāpa chi uvaba piipará bit'a naa jedapata-ma. Maapae chi t'īk'badaadapa minachia todak'ari, chi uvaba neena bit'a jedapata-ma. Maamina pia chi uvaba chi piipará bit'a mēra uru bada naapae jedapiruma.

11 Māi ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí naa ooda Jesupa Caná p'uurude Galilea ijūane oosima. Māinepa chi ichi minachia atepe bit'a unupisima. Māiya ichi ome p'irriapatairāpa ichide piarā ijāasidama.

12 Māiya nak'ari Jesú Capernaum p'uurudea wāsima. Ichi nae, ichi ūpēarā māinepa ichi ome p'irriapatairā ichi ome wāsidama. Māma tāaraa p'ananaé pasima.

Jesupa ne netopatairā āyá jerek'oada

Mateo 21:12-13; Marco 11:15-18; Luca 19:45-46

13 Judiorā Egitodepa wānana k'īrisiapatai ewari k'ait'a pa bada pēra ^{IV} Jesú Jerusalenea wāsima. ¹⁴ Māma Tachi Ak'ōre te eda unusima p'ak'a, oveja māinepa p'aloma netopatairā. Ichiaba chi erreara tau tua awaraidepema k'āpiapatairā māma suak'abari p'anit'a unusima. ¹⁵ Māiya unuk'ari, Jesupa soa jīk'ara ook'ari, āarea tajatá jerek'oasima āchi p'ak'a, oveja ome. ^V Chi erreara tau tua awaraidepema k'āpiapatairā erreara tau jeeda k'oet'aak'ari, āchi nek'opatai jāwarik'oak'ari, ¹⁶ maapae chi p'aloma netopatairā māiya jarasima:

—Nāi āarea āyá ateewāt'í. Mi Ak'ōre te ne netopatai te papirāt'í.

17 Māine ichi ome p'irriapatairāpa k'īrisiasidama Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bit'a: «Mia pi te minachia k'īria bi pēra mi peapidaipi». ^{VI}

18 Māiya bide p'aarerā chi chaarearā arí p'anasi-dama. Māirāpa Jesua jarasidama:

—Taiyá unupise Tachi Ak'ōrepa piá jāiya oopi bit'a.

19 Jesupa p'anoosima:

—Nāi te minachia bit'a ārinaipira, mia ewari ūpeaide māicha oopi.

20 Māine chi p'aarerā chaarearāpa jarasidama:

—Nāi Tachi Ak'ōre te minachia bi 46 āyo mimiasidama māi jōma oodai k'orea. Māi pia ¿sāmaasá ewari ūpeaide jōma ooyade a bima?

21 Jesupa nāi te minachia biade aside ara ichi k'ak'ua k'oreapuru pedea basima. ²² Ichi chok'ae p'irabarik'ari ichi ome p'irriapatairāpa ichia māiya jara badat'a k'īrisiasidama. Māine āchia Tachi Ak'ōre pedeade bi bit'a māinepa Jesupa jarada piarā ijāasidama.

Jesupa ēpēerā sāmaasá be k'awada

23 Judiorā Egitodepa wānana k'īrisiapatai ewaride Jesú Jerusalene basima. Māine minachia ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí ichia ooside chok'arairāpa ichide ijāasi-

IV 2:13 Éxodo 12:1-27. V Māi ewaride judiorā tua awaraidepemarā Jerusalenea chepachidama ne paateapidaí k'orea Tachi Ak'ōre tede. Māma chi te edaria ānimara atapachidama chi p'aarerāpa paadamērā. VI Griego pedeade nāiya bi bima: Pi te minachia bi mia minachia k'īria bi pēra mi paaipi. Salmo 69:9.

dama. ²⁴ Maamina Jesupa āareairā k'īrisia k'awa bi pēra t̄jāaé pasima āchia ichide piarā t̄jāa p'anit'a. ²⁵ Āareairā sō k'awa bi pēra mi āpia pida ichiā ēpēerā sāmaasá be jaradaiwēa p'anasidama.

Jesú Nicodemo ome pedeada

3 P'ariseo Nicodemo apatai basima. Ichi judio chi minachia k'awa bi pasima. ² Teamasi Jesumá wāside, nāiya jarasima:

—Jarateparí, taipa k'awa p'anima pi Tachi Ak'ōrepa peedapi. Tachi Ak'ōre pi ome badawēpara, chi ēpēerā pa ne p'ue oodak'apí p'ue ooiwē pasima.

³ Jesupa ichiā jarasima:

—Piarā ara mia piá jararuma: ēpēra māicha chiwidi t'ōepira p'ue baiwēma Tachi Ak'ōre juade ichidirā ome. I

⁴ Māi k'orea Nicodemopa ichiā idisima:

—¿Sāmaasá tachi chōa bit'a māicha t'ōima? Māiya bipira t̄tachi nae bide wāi bik'āra māicha t'ōmērā?

⁵ Jesupa p'anoosima:

—Piarā mia piá jararuma: panianepa, Tachi Ak'ōre Jaorede pida t'ōepira, Tachi Ak'ōre juade paiwēma ichidirā paara. ^{II6} Tachi naepa t'ōna nāi k'ak'uadepa chedapi, maamina māicha t'ōna Tachi Ak'ōre Jaoredepa t'ōnapi. ⁷ Mia māicha chiwidi t'ōnai p'aniane ada k'orea minachia k'īrisiarāse. ⁸ Nāu paritua p'ōat'iparima. Chi j̄k'ua ūriparimina k'awak'ama sāmāipa cherut'a māinepa sāmá wārut'a. Ara māi j̄ra, Tachi Ak'ōre Jaore ununak'amina k'awa p'anima ēpēra sōne sāmaasá māiya oo bit'a.

⁹ Nicodemopa jarasima:

—Tachi Ak'ōre Jaorepa ¿sāmaasá māi māiyaima?

¹⁰ Jesupa p'anoosima:

—Pi Israeldepemará Tachi Ak'ōre pedea jarateparí chi minachia k'awa bimina ¿māi atua bik'āra? ¹¹ Piarā ara mia piá jararuma: taipa k'awa p'aninepa māinepa unu p'aninepa pedea p'anima maamina taipa pedea p'anit'a mārāpa t̄jāanak'ama. ¹² Mia nāi t̄jūane unupataidepema jara bit'a mārāpa t̄jāanak'apira, māi pajānepema jararude ¿sāmaasá t̄jāanaima?

¹³ »Aba pida pajānea wāk'ama māi k'awai k'orea. Abapuru mi, chi ēpēra Warrapa māi k'awa bima, pajānepa cheda pēra. ^{III14} Moisepa t̄jūa pania newēa bide taama bronze ooda it'i barijira bida j̄ra, ^{IV} mi, chi ēpēra Warra ara māiya it'i barijira bidaipi, ¹⁵ chi mine t̄jāauta Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae p'ananamērā. ^V

I Chiwidi t'ōepira. Griego pedeade māipa ichiaba jara bima: «pajānepa t'ōepira». II Waapēarāmá māi pedea nāiya jara bima: «Tachi Ak'ōre Jaorepa ēpēra s̄ik'ari māicha t'ōpiepira, māi ēpēra Tachi Ak'ōre juade paiwēma ichidirā paara». III Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade ichiaba bi bima: ichi pajāne bi pēra. IV 3:14-15 Número 21:4-9. V Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māinepa bi bima: piudak'ari atuapidaemaapa.

¹⁶ »Tachi Ak'ōrepa ēpēerā minachia k'īria bi pēra ichi Warra aba bit'a nāi t̄jūanea peesima jōma ichide t̄jāauta atuapidaemaapa, māipari ichi ome ewaricha chok'ae p'ananamērā. ¹⁷ Tachi Ak'ōrepa ichi Warra nāi t̄jūanea peé pasima ēpēerā nepira parā p'aniane amērā māipari peesima k'aripamērā. ¹⁸ Tachi Ak'ōrepa chi ichi Warrade t̄jāa bit'a nepira parā biade a biwēma. Maamina chi ichi Warrade t̄jāawēa bit'a Tachi Ak'ōrepa māi nepira parā biade aparima, ichi Warra aba bit'a itu bida pēra.

¹⁹ »Tachi Ak'ōrepa nāi t̄jūanepemará nepira parā p'aniane aparima nāi k'orea: chi inaa bi nāi t̄jūane chesima āareairāpa Tachi Ak'ōre ununamērā. Maamina ēpēerāpa k'achia oopata pēra p'āriot'a k'īrisidama.

²⁰ Āarea nemietá oopatairāpa chi inaa bi k'īri-anak'ama. Chi inaa bidea chedak'ama āchia nemietá oo p'anit'a unupidaemaapa. ²¹ Maamina ārea chi piarā oopatairā chi inaa bidea che p'anima, āchia māi Tachi Ak'ōrepa k'īria bi j̄ra oopatai āareairāpa k'awadamērā.

Juan chi Porochoaparipa Jesú k'orea pedeada

²² Māiya nak'ari Jesú ichi ome p'irriapatairā sida Judea tuadea wāsídama. Māma p'anasidaide chi ichide t̄jāauta porochoapachima. ²³ Māimisa Juanpa porochoa bapachima Enonde, māi Salim p'uuru k'ait'a, māma pania minachia biēra. Māma ēpēerā wāpachidama porochoapidai k'orea. ²⁴ Māi māiyasima Juan j̄ra nibipatai tede j̄ra nibii naena. ²⁵ Māi ewaride waapēarā Juan ome p'irriapatairā judio aba bi ome k'īruu pedeasidama, ne siidak'ari, ya māi k'orea Tachi Ak'ōrepa āchi pia unumērā. ^{VI26} Māine Juanmá wānak'ari jarasidama:

—Jarateparí, chi pi ome Jordán k'īrari badapa ēpēerā porochoa bima, chi pia ichi k'orea pia pedea badapa. Māi āareairā ichimá wāutama.

²⁷ Māipuru Juanpa jarasima:

—Abai pida ne p'ue uru baiwēma, chi māi Tachi Ak'ōrepa ichiā teaiwēpira. ²⁸ Mārāpa mia jarada ūrisidama. Mia jarasima mi chi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradawēpi. Māipari Tachi Ak'ōrepa mi naa peesima o jarimērā ichi pae. ²⁹ Miak'āiutade chi wēra ataru māi chi atepe bima. Maamina chi ichik'á bi k'ōp'āero arapá bima, ichia pedearut'a ūri biēra. Ara māi j̄ra mi sōpia bima ichi nāma bi k'orea. ³⁰ Ichi chi atepe bai bima. Mi k'aepe bai bima.

It'aripema ēpēra

³¹ »Chi it'aripa cheru āareairā k'aepēra chi atepe bima. Chi nāi t̄jūane bit'a nāi t̄jūanepema pēra aba nāmapemat'u pedeparima. Māipuru chi pajānepa

VI Judio aba bi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: judiorā.

cheru äareairã k'aepëra chi atepe bima. ³² Ichiapuru pedea bima pajãne ununa k'orea mãinepa ùrina k'orea. Maamina ichia pedea bit'a mi äpia pida ïjãanak'ama. ³³ Chi ichi pedeade ïjãa bipa k'awa bima Tachi Ak'õrepa jara bit'a piarãpi. ³⁴ Tachi Ak'õrepa peedapa Tachi Ak'õre pedea pedeparima, Tachi Ak'õrepa ichi Jaore wãak'awëa teada përa. ³⁵ Tachi Ak'õrepa ichi Warra k'ïria bima; mãinepa ne äarea teasima ichi juade uru bamërã. ³⁶ Chi ichi Warrade ïjãa bi Tachi Ak'õre ome ewaricha chok'ae baiþi, maamina chi ichi Warra itu biru, mãi Tachi Ak'õre ome ewaricha chok'ae baiwëma. Ara nãiena Tachi Ak'õrepa ichi itia uru bima.

Jesú Samariadepema wëra ome pedeada

4 Mãi ewaride p'ariseorãpa ùrisidama Jesupa Juan k'aepëra ëpëerã minachia atepe uru bit'a mãinepa porochoa bit'a. ² (Piarã Jesupa ëpëerã porochoak'a pasima. Ichi ome p'irriapatairãpuru porochoapachidama). ³ P'ariseorãpa mãi ùrinana Jesupa k'awada përa Judea tuade bada Galilea tuadea mãicha wãsi-ma.

⁴ Maamina Galileadea pai k'orea Samaria tuade eda wãi basima. ⁵ Wãrune Samariade bi p'uuru Sicar apataimã pasima. Mãi p'uuru Jacopa ichi warra Josea teada ïjãa k'ait'a bima. ¹⁶ Mãma Jacó yooro k'oropidade pania joe ùu bi basima. Jesú minachia p'irria bidepa sëk'ari, mãikã suak'abari beesima. Mãipara imat'ip'a pa basima. ⁷⁻⁸ Chi Jesú ome p'irriapatairã p'uurudea chik'o atade wãnoosidama. Mãiya bide wëra Samariadepema pania joede chesima. Jesupa mãi wërã jarasima:

—Miã pania tease.

⁹ Mãine wërapa Jesua jarasima:

—Mi Samariadepema wërapì. ¿K'ãre k'orea pi judiopa miã pania idi bima?

Ichia mãiya jarasima judiorãpa Samariadepemarã k'ïrianak'a përa. ^{II}

¹⁰ Jesupa p'anoosima:

—Tachi Ak'õrepa teai bit'a pia k'awarupara mãinepa k'aipa jãi pania idi bit'a k'awarupara, pia miã pania idii pasima. Maapae mia chi chok'ae bapiparí pania teai pasima.

¹¹ Wërapa jarasima:

—Pia ¿k'ãrepa pania joeima? Nãi yooro k'orodade pania joe ùu bit'a eudu bima. Mãi chok'ae bapiparí pania ¿pia sãma joeima? ¹² Tai chõarãenapema Jacopa nãi yooro k'orodade pania joe ùu bit'a tai pae ameesima. Nãinepema to bapachima. Ichi warrarãpa mãinepa

I 4:5 Génesi 33:18-20; 48:21-22; Josué 24:32. II Judiorãpa Samariadepemarã k'ïrianak'a përa. Griego pedeade mãipa ichiaba nãiya jara bima: «judiorã Samariadepema p'arat'ude nek'odak'a përa».

ichi ãnimararã pida topachidama. ¿Mãiyara pi Jacó k'aepëra chi atepe bik'ãra?

¹³ Jesupa p'anoosima:

—Abaipa nãi pania toipira, mãicha opisìa baiþi.

¹⁴ Maamina chi mia tea bi pania torut'a waa opisìa baiwëma. Chi mia tea bi pania ichide ewaricha wea baiþi mãinepa Tachi Ak'õre ome ewaricha ichi chok'ae baiþi.

¹⁵ Mãine wërapa jarasima:

—Mãiya bipira mãi pania miã tease waa opisìa baemaapa, mãinepa waa nãma pania joede che baemaapa.

¹⁶ Mãi k'orea Jesupa jarasima:

—Pi k'ima t'ïne wãk'ari nãmã chet'ì.

¹⁷ Wërapa jarasima:

—Mi k'ima nea bima.

Jesupa jarasima:

—Pia piarã jara bima, pia k'ima newëane a bima.

¹⁸ Piarã pia k'ima joesoma uru basima. Mãinepa chi pia nãi ewaride uru bit'a, mãi pi k'imawëma. Pia jara bi piarãpi.

¹⁹ Mãi k'orea wërapa jarasima:

—Mimã pi Tachi Ak'õre pari pedeparit'u jãiya bima.

²⁰ Tai chõarãenapemarãpa nãi eyade Tachi Ak'õrea pia pedepachidama, ^{III} maamina mãra judiorãpa jarapatama Jerusalenepuru ichiã pia pedeadai p'anima. ¿Sãma wãnai p'anima Tachi Ak'õrea pia pedeadai k'orea?

²¹ Jesupa p'anoosima:

—Mia jara bit'a ïjãase. Ewariaba nãi eyade mãinepa Jerusaleme pida Tachi Ak'õrea pia pedeade wãnaiwëma. ²² Mãra Samariadepemarãpa Tachi Ak'õrea pia pedepatamina ichi atua p'anima. Tai judiorãpa ichi k'awa p'anima, judiorãnepa Tachi Ak'õrepa sãmaasã ëpëerã k'aripapari k'awapi bi përa. ^{IV23} Maamina ewari chei bada chesima. Idiapae Tachi Ak'õrepa k'ïria bima ëpëerãpa ãchi bemãipa pia pedeadait'a ichi Jaoredapa mãinepa piarã k'awa p'aninepa. Aba mãiya ichiã arí pia pedeadaiþi. ²⁴ Tachi Ak'õre jaorepi. Mãipuru ëpëerãpa ichiã pia pedea k'ïria p'anipira mãiya oodai p'anima ichi Jaoredapa mãinepa piarã k'awa p'aninepa.

²⁵ Chi wërapa jarasima:

—Mia k'awa bima Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripapari teai jarada piarã cheit'a. Ichi cherude tachiã ne äarea k'awapiþi.

²⁶ Mãipuru Jesupa jarasima:

—Mi, chi pi ome pedea bit'a, mãiþi.

²⁷ Mãiya bide Jesú ome p'irriapatairã p'uurudepa jüitea chesidama. Ächia k'awa k'ïrisiadaé pasima Jesú wëra ome pedeamaa beesideepuru. Maamina abai pida Jesua ididaé pasima «¿K'ãre k'ïria basit'a?» wa «¿K'ãarea wëra ome pedea basit'a?» ²⁸ Maapae wëra-

III Samariadepemarãpa Guerizím eyade Tachi Ak'õrea pia pedepachidama. Josué mãinepa ichi ome p'anirãpa mãma Tachi Ak'õrea pia pedeasidama Josué 8:30-35. Ebal eya Guerizím K'ïrari bima.

IV 4:22 Isaia 2:2-3.

pa ichi chok'o amee'ari p'uurudea wāsima. Chek'ari ĕpĕerǎ jarasima:

29 —ĵAk'ide wǎt'i, chi mia ununa ĕpĕra! Ichia miǎ jarasima miǎ ne ārea naena oodat'a. ĵMǎi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradawĕk'āra?

30 Ara māine ĕpĕerǎ p'uurudepa wāsídama Jesú bimá. 31 Mǎimisa Jesú ome p'irriapatairǎpa ichiǎ chichupuria idi p'aneesídama nek'omĕrǎ. 32 Maamina Jesupa jarasima:

—Nek'oiwĕma, mia chik'o mǎrapa atua p'anit'a uru bima.

33 Chi ichi ome p'irriapatairǎpa ara āstu idi para beesima:

—ĵAbaipa chik'o enemeesik'āra?

34 Mǎipuru Jesupa āchiǎ jarasima:

—Mimá, chi mi Peedapa oopi bi ārea oo bit'a, mǎit'u mi chik'o ĵira bima. 35 Mǎrapa jarapatama: “Wai-di jedek'o k'ĩmari pawĕa bima ne uu ĵĩũa chauda baai k'orea”. Maamina miǎ jararuma: ak'it'i, ĕpĕerǎ mimá cheutat'a, ne uu ĵĩũa chauk'ari, ya baapata ĵira bima.

36 Ne uu ĵĩũa baadai ewari chesima. Ne uu ĵĩũa baauta ĵira mǎra mimianaipi ĕpĕerǎpa mine ĵĩāanamĕrǎ.

Mǎiya āchi Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae p'ananaipi. Chi ne uu ĵĩũa baaparí arapaaparima ichia erreara ĵitai bi pĕra. Ara mǎi ĵira mǎra arapaadaipi ĕpĕerǎpa mine ĵĩāauta k'orea. Chi ne uu ĵĩũa baaparí chi ne uuparí ome arapá p'ananaipi.

37 Tachia jarapatai piarǎpi: “Abaipa ne uui bima mǎinepa abaipa baai bima”. 38 Ara mǎi ĵira miǎ mǎra peesima waapĕarǎpa uudada baadamĕrǎ. Āchia minachia sĕnak'ari uudaadat'a mǎrapa baa p'anima.

39 Chok'ará Samariadepemarǎ mǎi p'uurude p'anapatairǎpa Jesude ĵĩāasídama, wĕrapa nǎiya jarada pĕra: «Ichia miǎ jarasima miǎ ne ārea naena oodat'a».

40 Samariadepemarǎ Jesumá chedak'ari chichupuria idisídama āchi ome beemĕrǎ. Maapae Jesú āchi p'uurude ewari ume beesima. 41 Ichia jaratea bide mǎi awara chok'arairǎpa ĵĩāasídama. 42 Āchia wĕrǎ jarasídama:

—Taipa abapuru pia jarada k'orea ĵĩāa p'aniwĕma, mǎipari ĵĩāa p'anima ichia jaratea bi ũrinana pĕra. Taipa k'awasídama ichi piarǎ nǎi ĵĩūanepemarǎ k'ariparit'a. ^I

Jesupa Galileade warra ĵipa beepida

43 Samariade ewari ume bak'ari Jesú Galilea tuadea wāsima. 44 Mǎi naena ichia jarasima Tachi Ak'ōre pari pedeparí ara ichi tuadepemarǎpa ichi wap'eadak'at'a. ^{II}45 Jesú Jerusalene baside Galileadepemarǎ sida tuanasídama Egitodepa wǎnana k'ĩrisiapatai ewari oodai k'orea. Mǎma Jesupa ĕpĕerǎpa ne p'ue oodak'apí oo bi

I Nǎi ĵĩūanepemarǎ k'ariparit'a. Griego pedeade chi eda waapĕarǎ k'art'ade mǎinepa bi bima: Cristo. II 4:44 Mateo 13:57; Marco 6:4; Luca 4:24.

unusídama. Mǎi k'orea ichi Galileadea cheside ichiǎ pia chesiade asídama.

46 Galilea tuade bide Jesú mǎicha Caná p'uurudea wāsima ichia naena pania uvaba papidamá. ^{III} Mǎimisa Capernaum p'uurude chi poro ĵĩra ĵĩparí ĵĩ bi pae mimiaparí minachia k'awa bi basima. Mǎi warra k'idade basima. 47 Mǎine ichia ũrisima Jesú Judeadepa Galilea tuadea chesit'a. Ara māine Caná p'uurudea wāsima Jesú bimá. Chek'ari chichupuria idisima ichi warra k'idade piuumaa bit'a ĵipa beepide wǎmĕrǎ. 48 Jesupa ichiǎ jarasima:

—Mǎrapa ĕpĕerǎpa ne p'ue oodak'apí ununaepira miǎ jara bide ĵĩāanaiwĕma.

49 Maamina chi ĕpĕrapa jarasima:

—Mi Chipari, mi warra piui naena isapea wǎnama.

50 Jesupa jarasima:

—Tiidá wǎse. Pi warra ĵipa beesima.

Chi ĕpĕrapa ĵĩāana pĕra ara māine wāsima. 51 Tiidá cherude chi ichi pae pari mimiapatairǎpa pia pedeadak'ari jarasídama:

—Pi warra ĵipa beesima.

52 Mǎine ichia idisima:

—ĵSǎapae mǎiya ĵipa beesima?

Āchia p'anoosídama:

—Noena imata baarea paside chi k'iamia tuusima.

53 Mǎine chi ak'ōrepa k'awasima ara mǎi horade Jesupa pi warra ĵipa beesiade a basit'a. Mǎipa ichia mǎinepa ichi tiidapemarǎ pida Jesude ĵĩāasídama.

54 Jesú Judeadepa Galileadea ĵĩitea cherude ĕpĕerǎpa ne p'ue oodak'apí oo basima. Mǎi chi bari k'ak'o umāarea ooda pasima.

Jesupa mimianak'apí ewaride k'ak'ua sorek'ea bi ĵipada

5 Mǎiya nak'ari Jesú Jerusalenea wāsima, judiorǎpa mǎma arapaapatai ewaride ne oopatai oomaa p'anana pĕra. 2 Mǎma k'uiyatai yooro k'oroda da basima. Hebreo pedeade Betzatá apatama. ^{IV} Mǎi k'uiyatai chi p'uuru eda wǎpatai Oveja apatai k'ait'a bi ma. Chi pania k'ait'a te chak'e joesoma p'anasima. 3 Mǎma jeeda k'idade k'ak'ua piawĕa be, tau p'ǎrio be, ĵĩru piawĕa be mǎinepa sorek'ea be chok'ará p'anasima. [Āchia mǎi pania totomĩaru ni p'anapachídama. 4 Edaide Tachi Chiparipa it'aripa peeda mǎi pania totomĩapide chepachima. Mǎiya oorude chi naa mǎi paniane eda wǎru ichi k'ak'ua piawĕa bada ĵipa beepachima.] ^{V5} Mǎine ĕpĕra basima, 38 āyo k'idade bit'a basima. 6 Jesupa mǎi ĕpĕra jeeda bari bi unuside k'awasi ma ichi mǎma tǎaraa bit'a. Mǎipuru ichiǎ idisima:

—ĵK'ak'ua ĵipa beei k'ĩria bik'āra?

7 Mǎine chi k'idade bipa mǎiya p'anoosima:

III 4:46 Juan 2:1-11. IV Betzatá. Griego pedeade chok'ará k'art'ade Betesda wa Betsaida bi bima. V Griego pedeade chi eda waapĕarǎ k'art'ade pēda corchetede bi newĕma.

—Ājā, maamina chi pania totomīarune, k'aipa mi atewāi newēma eda bimērā. Mi eda wāyá oorumisa, awarai mi naa eda wāparima.

⁸ Jesupa jarasima:

—P'irabarise. Pichi ne ēpēra uapatai atak'ari wāse.

⁹ Ara māine chi ēpēra jipa beesima. Ichi ne ēpēra uapatai atak'ari jīte wāsima. Maamina māi mimianak'apí ewari pasima. ¹⁰ Māipuru judiorā chi chaarearāpa ēpēra k'ak'ua jipa beedá jarasidama:

—Idi mimianak'apí ewari pēra pi ne ēpēra uapatai p'ue atak'ari wāiwēa bima.

¹¹ Māine ichia p'anoosima:

—Maamina chi mi jipa beepidapa jarasima: “Pi ne ēpēra uapatai atak'ari wāse”.

¹² Āchia idisidama:

—¿K'aipa piá māiya pi ne ēpēra uapatai atak'ari wāi pia biade asima?

¹³ Maamina māi atua basima. Jesú ēpēerā chok'ará nibi t'āena bada eda wāna pēra ichia p'ue jaraé pasima.

¹⁴ Māiya nak'ari Jesupa ichi Tachi Ak'ōre te eda unside jarasima:

—Ūrise: pi jipa beeda pēra waa nemietá oorāse pi piawēa bada k'aepēra atepē wariara piawēa beepiemaapa.

¹⁵ Māiya nak'ari chi ēpēra judiorā chi chaarearāmá wāk'ari jarasima chi ichi jipa beepida māi Jesú pasit'a.

¹⁶ Māipuru p'aarerā chi chaarearāpa Jesú k'orea minachia k'achia pedea p'aneesidama māi ēpēra mimianak'apí ewaride jipa beepida pēra. ¹⁷ Maamina Jesupa āchiá jarasima:

—Mi Ak'ōre wapida ĩapaawēa mimiaparima māinepa mi sida ĩapaawēa mimiaparima.

¹⁸ Māi k'orea judiorā chi chaarearāpa ichi atepē peada k'īria p'aneesidama. Ichia mimianak'apí ewaride ne oodak'apí oodat'a k'īrianaé pasima. Māi awara mi Ak'ōreane ada k'orea māi atepē k'īrianaé pasima māipa ara ichi Tachi Ak'ōreane ada pēra.

Tachi Ak'ōrepa jua charea ichi Warrá tea bada

¹⁹ Maapae Jesupa āchiá jarasima: «Mia mārā piarā jararuma: mi, Tachi Ak'ōre Warrapa ara michi tuaba p'ue ne ooiwēma. Maamina mia unu bima mi Ak'ōrepa oo bit'a. Māi āarea mi Ak'ōrepa oo bit'a mia pida oo bima. ²⁰ Mi Ak'ōrepa mi k'īria bima. Māipuru āarea ichia oo bit'a miá unuparima. Māi awara ichia nāi ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí ooda k'aepēra ne waibia bet'a unupipi. Māi k'orea mārā ak'ītua nibeeipi. ²¹ Mi Ak'ōrepa piudaadarā chok'ae p'irabaripik'ari chok'ae bipipari jīra, ara māiya mi chi Warrapa chi mia k'īriarut'a chok'ae bapiparima. ²² Mi Ak'ōrepa aba pida

itiawēma. Māipari mi bisima āareairā itiamērā.

²³ Māiya āareairāpa mi Ak'ōre wap'ea p'anī jīra mi sida wap'eadai. Chi mi wap'eawēa bipa mi Ak'ōre sida wap'eawēa bima, mi Ak'ōrepa mi nāi ĩjūanea peeda pēra.

²⁴ »Mia piarā jararuma: abaipa mi pedea ūrik'ari mi Peeda ĩjāaipira, māi ēpēra ichi ome ewaricha chok'ae bai. Tachi Ak'ōrepa ichi itiaiwēma. Piarā māi ēpēra piu bada chok'ae bima. ²⁵ Piarā jararuma: ewari chei bada chesima. Nāmāipa chi piuda jīra p'anīrāpa mi, chi Tachi Ak'ōre Warra pedea ūrinaipi. Chi mine ĩjāauta chok'ae p'ananaipi. ²⁶ Mi Ak'ōrepa chok'ae bapipari jīra, mia ara māiya chok'ae bapiparima ichia māiya bida pēra. ²⁷ Māi awara mi bisima āareairā itiamērā, mi Ēpēra Warra pēra. ²⁸ Mia jara bi k'orea k'awa k'īrisi-adawēa p'anarāt'i. Piarā ewariaba āarea jāirā tede piu beadapa mi, chi Ēpēra Warra pedea ūriutade, ²⁹ māine āareairā chok'ae p'irabaridaipi. Chi nepia oo p'anana chok'ae p'irabaridaipi mi ome ewaricha chok'ae beadai k'orea, maamina chi nemietá oopatairā chok'ae p'irabaridaipi mia māirā itiamērā.

³⁰ »Ara michi tuaba ne p'ue ooiwēma. Mia ēpēra itiaparima mi Ak'ōrepa jararu jīra. Mia jīp'a itiaparima. Mia k'īria bi jīra ook'ama māipari mi Ak'ōre, chi mi Peedapa k'īria bi jīra ooparima.

¿K'aipa Jesú k'orea pia pedepatama?

³¹ »Mia jara bi piarāmina ara michi k'orea pedea bi pēra, mārāmā māi piarāpēawēma. ³² Maamina mi Ak'ōre mi k'orea pedea bima. ³³ Mārāpa ēpēerā Juan chi Porochoaparimá peesidama mi k'orea ididamērā. Māine ichia jarada piarā pasima. ³⁴ Mia jiriwēa bima ēpēra mi k'orea pedeamērā. Maamina Juanpa mi k'orea jarada mia pida mārā jara bima k'aripadamērā. ³⁵ Juan ĩpira urua bi jīra basima. Ichi mārā ome tāaraa badawēmina, mārā ichi inaane arapá p'anasidama.

³⁶ »Maamina Juanpa jarada k'aepēra nāi mi k'orea pia pedea bima: Mi Ak'ōrepa oopi bit'a mia āarea oo bi pēra k'awapi bima mi Ak'ōrepa mi piarā peesit'a. ³⁷ Piarā mi Ak'ōre, chi mi Peedapa mi k'orea pedea bima. Maamina mārāpa ichi pedea ūrinak'ama ³⁸ māinepa ichi ununak'ama. ³⁸ Māinepa ichi pedea mārā sōne newēma, ³⁹ mi, chi ichia Peedade ĩjāanak'a pēra. ³⁹ Mārāpa Tachi Ak'ōre pedea pia unupatama, māinepema Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae p'anana it'a k'īrisia p'anī pēra. ¡Māi k'art'ade mi k'orea pedea bima! ⁴⁰ Maamina mārā mimá chedai k'īri-anak'ama, mia mārā chok'ae p'anapimērā.

⁴¹ »Mia jiriwēa bima mārāpa mi pia ununamērā.

⁴² Māi awara mia mārā k'awa bima. K'awa bima mārā-

I Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māinepa bi bima: pea k'īria p'anasidama.

II 5:27 Daniel 7:13-14. III 5:31 Deuteronomio 19:15. IV Griego pedeade nāiya bi bima: awarāpa mi k'orea pedea bima. V 5:33 Juan 1:19-34. VI 5:37 Éxodo 19:9; 33:11. VII 5:38 Josué 1:8-9.

pa Tachi Ak'õre k'ĩrianak'at'a. ⁴³ Mi Ak'õre t'ĩnepa che bima, maamina miá pia pedeadawēa p'anima. Māine awarai ara ichi t'ĩnepa cheipira, māia pia pedeapata-ma. ⁴⁴ ¿Sāmaasá mine t'ĩānaima? Abapuru k'ĩria p'anima waapēarāpa māra pia ununait'a. Maamina Tachi Ak'õre aba bipa māra pia unuit'a māi jiridawēma.

⁴⁵ »K'ĩrisiarāt'i mi Ak'õre k'ĩrari mia māra nepira pará p'aniane ait'a. Mārāpa Moisé k'õrea pia p'ananai k'ĩrisia p'anima. Maamina ara māi Moisepa māra mi Ak'õre k'ĩrari nepira pará p'aniane aipi. ⁴⁶ Mārāpa Moisepa jarada piarā t'ĩā p'anana para mine t'ĩānai pasima, Moisepa mi k'õrea bida pēra. ⁴⁷ Maamina Moisepa bida sida t'ĩānaepira ¿sāmaasá mi pēda t'ĩānaima?»

Jesupa 5 mil p'ania nek'opida

Mateo 14:13-21; Marco 6:30-44; Luca 9:10-17

6 Māiya nak'ari Jesú Galilea senia k'ĩaria lao wāsima. Māi senia ichiaba Tiberia senia apatama. ^{II2} Jesupa epēerāpa ne p'ue oodak'apí oo bidepa k'idade berā jipa beepik'oasima. Chok'ará epēerāpa māi unu p'anana pēra ichi k'aade wāsida. ³ Maapae Jesú ichi ome p'irriapatairā ome eyak'á p'eraade wānak'ari jeeda suak'abari p'aneesidama. ⁴ Judiorā Egitodepa wānana k'ĩrisiapatai ewari k'ait'a pa basima. ⁵ Māine Jesupa epēerā chok'ará k'aade cheuta unuk'ari, P'elipea nāiya jarasima:

—¿Sāma p'ana atadaima nāirā nek'opidai k'õrea?

⁶ Jesupa k'āre ooit'a k'awa basima. Māineepuru māiya jarasima P'elipepa sak'á p'anooi k'awa.

⁷ P'elipepa p'anoosima:

—Mi jedek'o k'ak'o 8 mimiana erreara tau deepida, māi jitadadepa mi āpia pida ara baiwēa bima, nāi epēerā mi āpiipiapida nek'opidayá. ^{III}

⁸ Māine chi Jesú ome p'irriaparí André, Simón Pedro ũpēapa nāiya jarasima:

⁹ —Warra nāma bipa p'ana cebada ooda joesoma uru bima māinepa beta ume uru bima. Maamina nāi ¿k'āa sāit'a nāi epēerā chi minachia nibi pae?

¹⁰ Māma p'ūajāra pará basima. Māipuru Jesupa jarasima:

—Āareairā jarat'i p'ūajārane suak'abari p'aneenamērā.

Ara māine jeeda suak'abari p'aneesidama. Īmik'ĩrāowa cinco mil p'anasidama. ¹¹ Jesupa p'ana juade jitak'ari Tachi Ak'õrea sōpia biade asima. Maapae ichi ome p'irriapatairā jarasima epēerā jedadamērā. Betadeepida ara māiya oosima āareairāpa āchia k'ĩri-autat'a k'odamērā. ¹² Āareairā jāwaanak'ari Jesupa ichi ome p'irriapatairā jarasima:

I Piarā āarea Tachi Ak'õre chōarāenapema k'art'ade Jesú k'õrea bi bima. Deuteronomio 18:15-19. II Galilea. Māi senia choma chi Napema K'art'a bidade Quinéret wa Cineret t'ĩ jarapachidama. Ichiba bi bima: Genesare. Luca 5:1. III Māi ewaride jedek'o k'ak'o ocho mimiapachidama doscientos denario erreara tau jitai k'õrea.

—Chi pichoadā jōma jirip'et'i mi āpia pida ārinaemaapa.

¹³ Ara māine jirip'esidama. Jabara k'ak'o doce ipirupisidama māi p'ana cebada oodat'a māi joesomanepema pichoadapa. ¹⁴ Chi Jesupa epēerāpa ne p'ue oodak'apí ununak'ari epēerāpa jarasidama:

—Piarā nāi Tachi Ak'õre pari pedeaparí chi waibia bi, chi nāi t'ĩūane chei badapi. ^{IV}

¹⁵ Maamina Jesupa k'awasima epēerāpa ichi jita k'ĩria p'anasit'a āchi poro jūra jīparí jī bi papidai k'õrea. Māipuru māicha ichi tuaba eyadea wāsima.

Jesú to ĩri wāna

Mateo 14:22-27; Marco 6:45-52

¹⁶ K'iuk'ari Jesú ome p'irriapatairā senia ik'idá wāsida. ¹⁷ P'āp'orrode batoosidaide Jesú āchimá waidi chewēa basima. Maamina waa k'ĩaria lao wāsida Capernauna wānai k'õrea. Māiya bide minachia p'ārio nibeesima. ¹⁸ Māine nāu minachia p'ōat'i nibeesidepa, senia t'umaane to bik'a minachia nibeesima. ¹⁹ To estarik'a wāutade Jesú to ĩri cheru unusidama. ^V Āchimá cheru pēra minachia p'erasidama. ²⁰ Maamina Jesupa jarasima:

—P'erarāt'i. Mipi.

²¹ Māine ichi p'āp'orrode sōpia batoopidak'ari, atewāsida. Ara māine āchi wāutamá to ik'idá pasidama. ^{VI}

Jesú chok'ae bapiparí p'anapí

²² Chi eda waapēarā wa k'ĩaria lao p'aneesidama. Māi norema k'awasidama chi Jesú ome p'irriapatairā āchi tuaba p'āp'orrode batoopak'ari, wāsida. Unusidama māma p'āp'orro abapuru basit'a māinepa Jesú āchi ome wāé pasit'a. ²³ Māine waapēarā p'āp'orro Tiberia p'uuru depa chesidama chi Jesupa Tachi Chiparia sōpia biade ak'ari epēerā p'ana k'opidamá. ²⁴ Epēerāpa k'awasidama Jesú māinepa ichi ome p'irriapatairā māma p'ananaé pasit'a. Māipuru āchi māi p'āp'orrode batoopak'ari Capernauna Jesú jiride wāsida. ²⁵ Jesú senia k'ĩaria lao unusidaide idisidama:

—Jarateaparí, pi ¿sāapae nāmá chesima?

²⁶ Jesupa p'anoosima:

—Mia piarā jararuma: mārāpa k'awadawēa p'anima chi mia epēerāpa ne p'ue oodak'apí oodapa ne jara k'ĩria bit'a. Aba mi jiri p'anima mia nek'opik'ari jāwaanana pēra. ²⁷ Mimiarāt'i chik'o k'odai k'õrea, māi chik'o jōpari pēra. Māipari mimiat'i chi Tachi Ak'õre ome ewaricha chok'ae bapiparí p'ana atadai k'õrea.

IV 6:14 Deuteronomio 18:15-18. V Māi senia chi jet'ea diez kilómetro chaa bima. Māipa jara bima cinco wa sei kilómetro āchi wii wāuta pasit'a. VI Māi griego pedeada ichiaba jara k'ĩria bima: «Māine ichi p'āp'orrode atewā k'ĩria p'anine, āchi wāutamá pasidama».

Māi mi, chi Ēpēra Warrapa teaipi. Tachi Ak'ōrepa mi māi k'orea bisima.

28 Māipuru āchia idisidama:

—Taipa ζk'āre oodai p'anīma Tachi Ak'ōrepa oopi bit'a oodai k'orea?

29 Jesupa p'anoosima:

—Tachi Ak'ōrepa oopi bi nāipi: chi ichia Peedade t̄jāanai p'anīma.

30-31 Māipuru āchia Jesua idisidama:

—ζPia taiyá k'āre unupiima, pi pedea t̄jāanamērá? Tachi chōarāenapemarāpa t̄jūa pania newēa bide maná k'opachidama. Tachi Ak'ōre pedeade jara bima: "Ichia it'aripema p'ana teasima āchia k'odamērá".^I ζPia k'āre ooima?

32 Māine Jesupa p'anoosima:

—Mia piarā jararuma, māi it'aripema p'ana Moisepa mārā teae pasima. Mi Ak'ōrepuru teasima. Māi awara it'aripema p'ana piarā mārā tea bima. 33 Māi Tachi Ak'ōrepa teada p'ana it'aripa chedapa nāi t̄jūanepe-marā chok'ae bapiparima.^{II}

34 Āchia jarasidama:

—Tai Chipari, māi chok'ae bapiparí p'ana ewaricha taiyá tea base.

35 Jesupa jarasima:

—Māi Mīpi. Mi māi chok'ae bapiparí p'anapi. Māipuru chi mimá cheru waa jarrapisia baiwēma māinepa chi mine t̄jāa bit'a waa opisia baiwēma. 36 Maamina mia jarada j̄ira, mia ěpēerāpa ne p'ue oodak'apí ooda mārāpa unusidamina t̄jāanawēa p'anīma. 37 Chi mi Ak'ōrepa miá tea bi ěpēerā mimá chedaipi; mārā āyá jeret'aiwēma. 38 Mi pajānēpa chewēa bima mia k'īria bit'a ooi k'orea. Māipari chesima mi Peedapa k'īria bit'u ooi k'orea. 39 Mi Peedapa k'īria bima ichia miá teadairā aba pida atuapiemaapa, māipari nāi jōru ewari parude, āchi chok'ae p'irabaripiipi. 40 Mi Ak'ōrepa piarā k'īria bima ěpēerāpa mi ichi Warra k'awadak'ari, mine t̄jāanak'ari ichi ome ewaricha chok'ae p'ananamērā. Māiya mia āchi nāi jōru ewaride chok'ae p'irabaripiipi.

41 Jesupa «mi chi p'ana it'aripa chedade» ada pēra, chi māma p'anī judiorāpa ichi k'orea pedea piawēa pedeasidama. 42 Nāiya jarasidama:

—ζNāi Jesús, José warrawēk'āra? Chi ak'ōre māinepa chi nae tachia unupatama. ζK'āre k'orea ichi it'aripa chesiade a bima?

43 Māiya p'anine Jesupa jarasima:

—Waa k'achia pedearāt'í. 44 Abai pida p'ue mine t̄jāaiwēma mi Ak'ōre, chi mi Peedapa ichi mimá enemeepira. Maamina mi Ak'ōrepa māi enemeepira nāi jōru ewaride māi ěpēra mia chok'ae p'irabaripiipi.

I 6:30-31 Éxodo 16:4,15; Salmo 78:24; Nehemia 9:15. II Chok'ae bapiparima. Juanpa jara bima tachia Jesude t̄jāasidara, ewaricha chok'ae p'ananaít'a, ichi Jaore uru p'ananaít'a tachi k'aripai k'orea māinepa ichi pedea uru p'ananaít'a ichi piarāpēat'a k'awadai k'orea.

45 Tachi Ak'ōre pari pedeapatairā k'art'ade nāiya jara bima: "Tachi Ak'ōrepa āareairā jarateapi".^{III} Māiya chi mi Ak'ōre pedea ūrik'ari ichidepa k'awak'ari mine t̄jāane cheipi. 46 Māipa jarawēa bima abaiapa Tachi Ak'ōre unusit'a. Abapuru mi chi ichidepa chedapa māi unu basima.

47 »Mia piarā jararuma: ěpērapa mine t̄jāaipira Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae baipei. 48 Mi chi p'ana chok'ae bapiparí p'anapi. 49 Māra chōarāenapemarāpa t̄jūa pania newēa bide maná k'o p'anasidamina, mārā piusidama. 50 Maamina chi nāi p'ana it'aripa cheda k'oipira piuiwēma. 51 Mi chi p'ana chok'ae bapiparí p'anapi, chi māi p'ana it'aripa chedapi. Parituapa māi p'ana k'oipira ewaricha chok'ae baipei. Chi mia tea bi p'ana mi k'ak'uapi. Mia mi k'ak'ua teaipi, māipa ěpēerā chok'ae p'ananamērā.

52 Māiya bide judiorā āchi tuaba k'īrisia awara awarā k'īruu pedea p'anasidadepa jara p'aneesidama:

—ζSāmaasā ichi k'ak'ua tachiá k'opiima?

53 Māine Jesupa jarasima:

—Mia piarā jararuma: mārāpa mi chi Ēpēra Warra k'ak'ua k'odaepira māinepa mi oa todaepira, ewaricha chok'ae p'ananaiwēma. 54-55 Mi k'ak'ua māi piarāpi māinepa mi oa māi piarāpi. Māipuru chi mi k'ak'ua k'o bit'a māinepa chi mi oa to bit'a, māi Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae baipei. Nāi jōru ewaride mia māi ěpēra chok'ae p'irabaripiipi.

56 Chi mi k'ak'ua k'o bi māinepa mi oa to bi, mi ome bima māinepa mi ichi ome bima. 57 Mi Ak'ōre chok'ae bapiripa mi peesima. Ya mi ichidepa chok'ae bima. Ara māi j̄ira chi mi k'ak'ua k'o bipa minēpa chok'ae baipei. 58 Mi p'ana it'aripa cheda chi piarāpi. Māra chōarāenapemarāpa maná k'opachidamina āarea piusidama. Maamina mi maná j̄ira biwēma. Chi nāi p'ana k'o bi ewaricha chok'ae baipei.

59 Jesupa jōma māi Capernaune jarateasima judiorā ará pedeapatai tede.

Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae p'ananaí k'orea jarada

60 Māi jaratea bi ūrisidaide chok'arā Jesús ome p'anirāpa jarasidama: «Ichia jarada chi t'aju bima. ζK'aipa māi p'ue māiya k'īriaima?»

61 Jesupa k'awasima ichia jarateada k'orea āchi māiya piawēa pedea p'anit'a. Māipuru jarasima:

—Māramá, mia jarateada ζchi t'aju bik'āra?

62 Māiyaipira mārāpa mi, chi Ēpēra Warra ichi naena badamá it'aa wārut'a ununaipira ζsāmaasá k'īrisi-adaima? 63 Tachi Ak'ōre Jaorepuru tachi chok'ae bapiparima. Nāi k'ak'uapa māiya p'ue ook'ama. Mia mārā Tachi Ak'ōre Jaoredepa jaratea bima māra piarā

III 6:45 Isaía 54:13.

chok'ae p'ananamērā. ⁶⁴ Maamina eda waapēarāpa waidi mi pedea t̄jāanawēa p'anima.

Jesupa māiya jarasima ichia naenaena k'awa bada pēra k'airāpa ichi pedea t̄jāanawēa p'anit'a māinepa k'aipa ichi jitapii bit'a.

⁶⁵ Māine Jesupa jarasima:

—Māi k'orea mia jarasima: mi Ak'ōrepa ēpēra mimá enemeaepira, māi ēpērapa p'ue mine t̄jāaiwēma.

⁶⁶ Māipuru chok'ará Jesú k'aade wā p'ananarāpa ichi itu bisidama. Waa ichi ome p'irriadaé pasima.

⁶⁷ Māipuru Jesupa ichia doce jiri atadairá jarasima:

—¿Māra sida wā k'īria p'anik'āra?

⁶⁸ Simón Pedropa p'anoosima:

—Tai Chipari, tai ¿k'aimá wānaima? Aba piapuru taiyá jarateaparima Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae p'ananamērā. ⁶⁹ Taipā pi pedea piarā t̄jāa p'anima māinepa taipā piarā k'awa p'anima pi Tachi Ak'ōrepa peeda t̄jip'a bit'a. ^I

⁷⁰ Jesupa jarasima:

—Mia māra doce jiri atasima, mi ome p'irriadamērā. Maamina māranepema aba tioredepi.

⁷¹ Jesupa Juda, Simón Iscariote warra k'orea pedea basima. Ichi Jesú ome p'irriapatairā doce p'aninepe-mamina, māipa ichi jitapii pasima.

Jesú ūpēarāpa ichide t̄jāanaé pada

7 Māiya nak'ari Jesú Galilea tuade p'irria nipasima. Judea tuadea wā k'īriá pasima judiorā chi minachia k'awa p'anirāpa peadayá oo p'anasi pēra. ² Māi judiorā te chak'ede p'anapatai arapaapatai ewari k'ait'upa baside, ^{III3} Jesú ūpēarāpa ichiá jarasidama:

—Nāmapema wāse Judeadea chi jāmapema pichi ome p'irriapatairāpa māi pichia ne oo bit'a un-unamērā. ⁴ Chi ēpēerāpa ichi k'awapii k'īria bipira ne mēra ooiwēa bima. Pia ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí oo bit'a āareairā taade oose, āchia pi k'awadamērā.

⁵ Māiya jarasidama āchia pida ichide t̄jāanak'a pada pēra. ⁶ Māine Jesupa āchiá jarasima:

—Mi wāi ewari waidi pawēma, maamina mārapa k'īriautade p'ue wānai p'anima. ⁷ Nāi t̄jūanepemārāpa māra k'īramá p'aniwēma. Maamina mit'a k'īramaa p'anima, āchia nemietá oopatai mia mietaade a jara bi pēra. ⁸ Wāt'i māi arapaapatai ewari oo p'animá. Mi waidi wāiwēma mi wāi ewari waidi ará pawē pēra.

⁹ Māiya jarak'ari Galilea tuade beesima.

Arapaapatai ewari oomaa p'animá Jesú wāna

¹⁰ Māine Jesú ūpēarā māi arapaapatai ewari oomaa p'animá wāsídama. Māiya nak'ari Jesú wāsima. Maamina k'īrup'ea wāsima ēpēerā k'awapidaemaapa. ¹¹ Ju-

I Tachi Ak'ōrepa peeda t̄jip'a bit'a Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada, chi Tachi Ak'ōre chok'ae baparí Warra. II 7:2 Levítico 23:33-43.

diorā chi minachia k'awa p'anirāpa māi arapaapatai ewaride ichi ara māma jiri p'anasidaide, nāiya idipachidama: «¿Jāi Jesú sāma bima?»

¹² Māine chok'ará arí p'anirāpa Jesú k'orea wawaria pedeapachidama. Waapēarāpa jarapachidama: «Ichi ēpēra pia bipi», maamina waapēarāpa jarapachidama: «Māiyawēma; ēpēerā seaparipi». ¹³ Maamina judiorā chi minachia k'awa p'anirā wap'ea p'ani pēra mi āpia pida Jesú k'orea t̄jīk'ua pedeadak'a pasima.

¹⁴ Māi arapaapatai ewari estarik'a pak'ari māi ooutade Jesú Tachi Ak'ōre te minachia bide wāk'ari tajarataria jaratea beesima. ^{III15} Māiya bide chi māma nibada judiorāpa k'āre k'awa k'īrisiadaé pasima. Nāiya jarasidama: «¿Māi ēpēra sāmaasá minachia k'awa bima, k'art'a atua bipa?»

¹⁶ Māine Jesupa āchiá jarasima:

—Mia jaratea bi mōrewēma, māipari mi peedadepi. ¹⁷ Chi Tachi Ak'ōrepa k'īria bit'a ooi k'orea bipa k'awai pi chi mia jaratea bit'a Tachi Ak'ōrenepa cherut'a wa mia michi k'īrisiade pa jaratea bit'a. ¹⁸ Abaipa ara ichi k'īrisiade pa pedea bipira māiya oo bima ēpēerāpa ara ichi k'orea pia pedeadamērā. Maamina abaipa k'īria bipira waapēarāpa chi ichi peeda k'orea pia pedea bipira, māipa piarāpēa pedea jaraparima; sea jarak'ama.

¹⁹ Moisepa ichia bidat'a mārā teasima. Maamina mārapa māi ichia bida t̄jāanak'ama. ¿K'āre k'orea mārapa mi peadayá oo p'anima?

²⁰ Māine ēpēerāpa idisidama:

—¿K'aipa pi pea k'īria bima? ¿Jaore mietá pi k'ak'uade bipa māiya k'īrisiapi bik'āra?

²¹ Jesupa p'anoosima:

—Mia mimianak'apí ewaride ne ununak'á be aba ooda k'orea mārapa k'awa k'īrisiadaé pasima. ^{IV22} Maamina māra sida mimianak'apí ewaride ne oopatama. Imik'īra k'ak'ua tauchaapatama Moisepa bida jira. (Piarā māi oopatai Moisedepa cheé pasima, māipari māra chōarāenapemanepa chesima). ^{V23} Moisepa bida oodai k'orea mārapa mimianak'apí ewaride pida warra chak'e k'ak'ua tauchaapatama. Māi māra ¿k'āre k'orea mi ome k'īruu p'anima mimianak'apí ewaride ēpēra jipa beepida k'orea? ²⁴ Mārapa unu p'ani k'orea piawēa pedearāt'i, māipari chi piarāpēa k'awadak'ari pia pedeat'i.

¿Jesú chi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada?

²⁵ Māine chi eda Jerusalenepemārāpa ara āstu idi para beepachima: «¿Nāit'u jiri p'aniwēk'āra peadai k'orea? ²⁶ Ak'it'i, ichi nāma āareairā taade pedea bima. Maamina mi āpia pida ichiá ne jaradawēa p'anima. ¿Chi minachia k'awa p'anirāpa k'īrisia p'anik'āra ichi chi

III Māi arapaapatai ewari ocho ewari oopachidama. IV 7:21 Juan 5:1-9. V 7:22 Génesi 17:10-27.

Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradat'a?
 127 Maamina tachia k'awa p'anima ichi sãmapemat'a.
 Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada cherude mi
 ãpia pida k'awadaiwẽma ichi sãmãipa cherut'a». II
 28 Mãine Jesupa Tachi Ak'õre te tuda jaratea bide
 jĩk'ua jarasima:

—Piarã mārāpa mi unupatama mãinepa sãmape-
 mat'a III k'awa p'anima. Maamina mi ara michidepa
 chewẽa bima, mãipari mi chi piarã jaraparipa mi peesi-
 ma. Mārāpa ichi k'awadawẽa p'anima. 29 Mĩa ichi
 k'awa bima, ichidepa cheda pẽra. Ara ichiapuru mi
 peesima.

30 Mãi k'orea ãchia Jesú jita k'ĩria p'anasidama,
 maamina mi ãpia pida jitadaé pasima ichi ewari ará
 pawẽa bada pẽra. 31 Mãine ãareairãpa ichide jĩãasi-
 dama. Mãiya jarasidama:

—Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada
 cherude ¿nãĩ ãpẽrapa oo bi k'aepẽra ãpẽerãpa ne p'ue
 oodak'apĩ atepe ooi k'ãra?

P'ariseorãpa Jesú jitadai k'orea p'anana

32 P'ariseorãpa k'awasidama ãpẽerãpa Jesú k'orea
 wawaria pedea p'anit'a. Mãi k'orea ãchia mãinepa chi
 p'aarerã minachia k'awapatairã pida Tachi Ak'õre te
 ot'eapatairã peesidama Jesú jitade wãnamẽrá.

33 Mãiya p'anine Jesupa ãpẽerã jarasima:

—Mi mãra ome tãaraa baiwẽma. Mãiya bak'ari mi
 peedamá wãipi. 34 Mārāpa mi jiridaipi maamina un-
 unaiwẽma. Mi wãrumá mãra p'ue wãnaiwẽma.

35 Mãi k'orea judiorã chi arí berãpa ara ãchi tuaba
 jara tuanasidama:

—¿Sãmá wãĩ pẽra tachia ichi waa ununaiwẽane a bi-
 ma? ¿Griegodepemarã tuadea wãik'ãra judiorã jãma
 berã jarateai k'orea? 36 ¿K'ãre k'orea ichia mãiya jara
 bima: “Mārāpa mi jiridaipi maamina ununaiwẽma”?
 Mãinepa ¿k'ãre jara bima “Mi wãrumá mãra p'ue wã-
 naiwẽma”?

Pania chok'ae bapiparí k'orea bida

37 Mãi arapaapatai ewari oo p'anine chi k'aadeape-
 ma ewari chi choma bit'a basima. Mãi ewaride Jesú bai
 nibeek'ari jĩk'ua pedeasima:

—Chi abai opisia bipira mimá chese, maapae pania
 chok'ae bapiparidepema tose. 38 Tachi Ak'õre pedeade
 jara bima abai pa mine jĩãaipira pania chok'ae bapiparí
 ara ichidepa to jĩra wea bai pi. IV

39 Jesupa makidepa k'awapisima chi ichide jĩãautapa
 Tachi Ak'õre Jaore atadait'a. Mãi ewaride Tachi Ak'õre

I Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada. Griego pedeade
 nãiya bi bima: Cristo. II Waapẽarã judiorãpa jarapachidama Tachi
 Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada mi ãpia pida k'awadaiwẽt'a,
 aba ichia Israel k'aripai ewaridea. III Sãmámapemat'a. Jesú Nazarede-
 pema pasima. IV 7:38 Isaía 44:3; 55:1-4; 58:1; Joel 3:18; Zak'aria
 13:1.

Jaore waidi chewẽa basima Jesú waidi pajãnea wãwẽa
 badadeepuru.

Ëpẽerãpa Jesú k'orea awara awarã pedea tuanana

40 Mãi pedea ùrisidaide arí p'anirãpa jarasidama: «Pi-
 arã nãĩ ãpẽra Tachi Ak'õre pari pedeaparí chi minachia
 k'awa bi chei badapi». V

41 Mãinepa waapẽarãpa jarasidama: «Ichi Tachi
 Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradapi».

Maamina waapẽarãpa jarasidama: «Mãiyawẽma.
 ¿Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada Galileade-
 pa cheik'ãra? 42 ¿Tachi Ak'õre pedeade jara biwẽk'ãra
 ichi Davidepa cheit'a? ¿Daví p'uuru Belenepa chei
 biwẽk'ãra?» VI

43 Mãiya Jesú k'orea ara ãchi k'ak'awá p'anasima.

44 Chi eda waapẽarãpa ichi jita k'ĩria p'anasidama,
 maamina mi ãpia pida jitadaé pasima.

Judiorã chi minachia k'awa p'anirãpa Jesude jĩãanawẽa p'anana

45 Chi Tachi Ak'õre te ot'eapatairã jĩitea chedak'ari,
 p'ariseorã mãinepa p'aarerã chi mãirã chaarearãpa
 ãchiã idisidama:

—¿K'ãre k'orea ichi enemeenaé pasima?

46 Mãine ãchia p'anoosidama:

—Abai pida jãĩ ãpẽra jĩra pedeak'ama.

47 Mãi k'orea p'ariseorãpa jarasidama:

—¿Mãiya bipira ichia mãra sida seasik'ãra? 48 ¿Tai
 p'ariseorãpa, wa waapẽarã chi chaarearã pida ichide
 jĩãa p'anik'ãra? 49 Chi ichide jĩãa bepa Moisepa bida at-
 ua p'anima. ãchi Tachi Ak'õrepa itiaipi.

50 Mãine Nicodemo ãchi ome basima. Ichi Jesumá
 naena teamasi pedeade wã bada pasima. VII ãchiã
 jarasima:

51 —Maamina ¿Moisepa bidade jara bik'ãra tachia
 paritua ãpẽra p'ue itiadait'a, ichi pedea ùrinai naena?
 ¿Ichia ooda naa k'awadai p'aniwẽk'ãra?

52 ãchia p'anoosidama:

—¿Mãiya pi Galileadepemak'ãra? Tachi Ak'õre
 pedea minachia eda jara base. Mãine pia k'awai pi abai
 pida Tachi Ak'õre pari pedeaparí Galileadepa chewẽt'a.
 VIII

53 [Mãiya tuananak'ari ãareairã ãchi techa wãsi-
 dama. IX

Wẽra imik'ĩra awarã ome k'ãina

8 Maapae Jesú Olivo eyadea wãsima. 2 Norema
 tap'ede mãicha Tachi Ak'õre tede eda wãsima.

V 7:40 Juan 1:21; 6:14; Deuteronomio 18:15-19. VI Daví. 2
 Samuel 7:12; Salmo 89:3-4; 132:11-12 Belenepa. Mik'ea 5:2. VII 7:50
 Juan 3:1-12. VIII P'ariseorãpa piawẽa jarasidama. Joná Gat-
 hep'erdepema pasit'a. Mãi p'uuru Nazaré k'ait'a basima Galilea tu-
 ade. 2 Reye 14:25. IX Griego pedeade chok'arã k'art'ade versículo
 7:53—8:1

Māma bide ēpēerā minachia ichimá cheepirisidama. Jeeda suak'abari beek'ari āchia jaratea beesima.

³ Māiya p'anine judiorā Moisepa bida jarateapatairā-pa māinepa p'ariseorāpa wēra imik'ira awarai ome k'ai bi jitadada ateewāsida. Māi wēra chi arí p'ani esa bidak'ari ⁴ Jesua jarasidama:

—Jarateaparí, taipa nāi wēra imik'ira awarai ome k'ai bit'a jitasidama. ⁵ Moisepa bidade jara bima jāki wērarā mawarapa bat'a peapidai p'anit'a. ^I Pimá ėpia bik'āra māiya oodait'a?

⁶ Āchia māiya jarasidama Jesupa sāmaasá p'anooi k'awadayá. Ichiá k'achia pedeapidai k'irisia p'anasi-dama. Māine Jesús jeeda barrobari k'obeek'ari, ichi jua jiminipa ijūane bipodosima. ⁷ Maamina āchia waa idi p'ani pēra p'irabarik'ari jarasima:

—Chi māranepema nemietá ook'apīpa mawara atak'ari nāi wēramá naa bat'ai bima. ^{II}

⁸ Māiya jarak'ari Jesupa māicha ijūane bipodosima.

⁹ Jesupa jarada ūrisidaide ara māine āchi abaabá wāpodosidama. ^{III} Naa chōarā āyá wāsida. Māi ėari k'ūtāarā sida āyá wāpodosidama. Jesús māi wēra ome ichi tuaba beesima. ¹⁰ Jesús bai nibeese wēra ichi tuaba bai nibit'a unusima. ^{IV} Maapae idisima:

—Pi nemietá oo biade a p'anirā ėsāma p'anima? ^V ėK'aipa pi nepira pará biade aima?

¹¹ Wērapa p'anoosima:

—Aba pida, mi Chipari.

Jesupa jarasima:

—Mia pida pi nepira pará biade awēma. Wāse, maamina waa nemietá oorāse.]

Jesú nāi ijūanepemará pae inaa bipi

¹² Māiya nak'ari Jesupa ēpēerā māicha jarasima:

—Mi nāi ijūanepemará pae inaa bi jira bima. Paritua-pa mi k'aade wāipira p'arione nipaiwēma, māipari inaane bi pēra chok'ae bai pi.

¹³ Māine p'ariseorāpa Jesua jarasidama:

—Pia ara pichi k'orea pedea bi pēra māipa jarawēa bima pia jara bi piarāpi.

¹⁴ Jesupa jarasima:

—Ara michi k'orea pedea bimina mia jara bi piarāpi. Mia k'awa bima mi sāmāipa chesit'a māinepa sāmá māicha wāit'a. Maamina mārapa māi atua p'anima. ^{VI}¹⁵ Mārapa nāi ijūanepema k'irisidapa mi ak'i p'anima. Mia aba pida māra jira māiya ak'ik'ama. ¹⁶ Mia ēpēerā sāmaasá be ak'ik'ari jaraipira, mia jara bi piarāpi, mi tuaba pida māiya jarawēa bi pēra. Māipari mi

^I *Ichiaba jara bima chi imik'ira sida piui bit'a. Levítico 20:10; Deuteronomio 22:22.* ^{II} *8:7 Deuteronomio 17:6-7.* ^{III} *Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: Āchi sōne k'awa p'anasiidama jip'a p'anawēt'a.* ^{IV} *Wēra ichi tuaba bai nibit'a unusima. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma.* ^V *Pi nemietá oo biade a p'anirā. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma.* ^{VI} *8:14 Juan 7:27-29.*

Ak'ore, mi Peedapa mi ome māiya jara bima. ¹⁷ Mārapa chi Moisepa bida uru p'anima. Māi bidade jara bima ēpēra umeepa abarik'a pedea audaipira āchia jara p'anit'a piarāpi. ^{VII}¹⁸ Ara māi jira ara michi k'orea pedea bima, māinepa mi Ak'ore, mi Peedapa mi k'orea pedea bima.

¹⁹ Māine āchia Jesua idisidama:

—Māiya bipira pi ak'ore ėsāma bima?

Jesupa p'anoosima:

—Mārapa mi atua p'anima māinepa mi Ak'ore atua p'anima. Mārapa mi piarā k'awautapara, mi Ak'ore sida k'awadai pasima.

²⁰ Jesupa Tachi Ak'ore te eda, erreara Tachi Ak'orea teapataimá jaratea baside jōma māi jarasima. Maamina mi āpia pida ichi jitadaé pasima ichi ewari waidi pawēa bada pēra.

Mi wārumá māra p'ue wānaiwēma

²¹ Maapae Jesupa jarasima:

—Mi wāipi. Wāk'ari mārapa mi jiridaipi maamina waa ununaiwēma. Mārapa mine ijāanawē pēra nemietaade piudaipi. Piarā mi wārumá māra p'ue wānaiwēma.

²² Māipuru judiorā chaarearāpa āchi tuaba pedea tuanasidama:

—Māiya bipira ėichi tuaba piuk'āra? ėIchia māi k'orea jara biwēk'āra: "Mi wārumá māra p'ue wānaiwēane a bima"?

²³ Māine Jesupa jarasima:

—Māra nāi ijūanepemarápi, maamina mi pajānepemapi. Mi nāi ijūanepemawēma. ²⁴ Māipuru mia jarasima māra nemietaade piudaipi. Mārapa chi Mit'u ijāanaepira nemietaade piudaipi. ^{VIII}

²⁵ Māipuru āchia idisidama:

—ėPi k'aima?

Jesupa p'anoosima:

—Mi chesiedapema, māi mārā jara bima. ^{IX}²⁶ Mia ne minachia māra k'orea pedei bima, māra nepira pará p'aniane ai k'orea. Maamina māiyaiwēma. Chi mi peeda pedea piarāpi. Mia chi ichidepa ūri bit'a nāi ijūanepemará jaraparima.

²⁷ Maamina āchia k'awadaé pasima Jesupa ichi Ak'ore k'orea pedea bit'a. ²⁸ Māipuru ichia jarasima:

—Mārapa mi, chi Ēpēra Warra it'i barijira biutade k'awadaipi chi Mit'a. K'awadaipi mia mi āpia pida ara mia k'iria bi jira ook'at'a. Māinepa k'awadaipi mi Ak'orepa jarateada jira mia pedea bit'a. ²⁹ Mi Peeda mi ome bima. Mi Ak'orepa mi tuaba ameeek'ama mia ewaricha ichia k'iria bit'a oo bapari pēra.

^{VII} *8:17 Deuteronomio 17:6; 19:15.* ^{VIII} *Mit'u. Māinepa Jesupa jara basima ichi Tachi Ak'orepi. Éxodo 3:13-14.* ^{IX} *Mi chesiedapema, māi mārā jara bima. Griego pedeade māi pia biwēma. Waapēarāma jara bima: «Mia mārā ėk'āre k'awa jarai bima?» wa «Mi ėk'āre k'orea māra ome pedei bima?»*

³⁰ Jesupa māiŷa pedea baside chok'arairāpa ichide t̄jāasidama.

Abrahanepa ununaanarā

³¹ Maapae Jesupa judiorā ichide t̄jāautarā jarasima: —Mārapa mi pedea t̄jāa p'ananaipira, piarā mi ome p'irriapatairā p'ananaipi. ³² Minepa mārapa Tachi Ak'ōre piarā k'awadaipi. Māiŷa māra chipari pae pari mimiaparí beada pari ājā p'ananaipi.

³³ Maamina āchia jarasidama: —Tai Abrahamepa ununana pēra, tai chipari pae pari mimiapatairāwēpi. ¿Sāmaasā pia tai pari ājā p'ananyane a bima?

³⁴ Jesupa p'anoosima: —Mia piarā jararuma: nemietā oopatairā māi ne-mietā pae pari mimiapatairāpi. ³⁵ Chi chipari pae pari mimiaparí ichi chiparidirā ome ap'i baiwēma, maamina chi chipari warra ichi ak'ōre ome ewaricha baparima. ³⁶ Māipuru Tachi Ak'ōre Warrapa māra ājā pari biipira, piarā pari ājā p'aneenaipi. ³⁷ Mia k'awa bima māra Abrahamepa ununaanat'a, maamina mi pea k'īria p'anima mi pedea t̄jāanawēa p'ani pēra. ³⁸ Mia jara bima jōma mi Ak'ōrepa miá jarateadat'a. Māine mārapa t̄jāa p'anima māra ak'ōrepa ūripidat'a.

³⁹ Āchia p'anoosidama: —Tai chōarāenapema ak'ōre Abrahampi. Maamina Jesupa jarasima: —Māra piarā Abrahán warrarā padapara ichia ooda jīra oodai pasima. ⁴⁰ Mia mārā piarā pedea jara bima Tachi Ak'ōrepa miá k'awapida jīra. Maamina mārapa mi pea k'īria p'anima. ¿Abrahanpa māiŷa oosik'āra?

⁴¹ Mārapa machi ak'ōrepa oopari jīra oopatama.

Māine āchia jarasidama: —iMaamina tai wēra tuu bipa t'ōnawēma! Taipa Ak'ōre abapuru uru p'anima. Māi Tachi Ak'ōrepi.

⁴² Jesupa jarasima: —Tachi Ak'ōre māra Ak'ōrepara, mārapa mi piarā k'īrianai pasima, Tachi Ak'ōrenepa chek'ari nāma bi pēra. Mi ara minepa chewēa pasima. Ichiapuru peesima. ⁴³ Mia jara bi ¿k'āre k'orea mārapa k'awadawēa p'anima? Mārapa k'awadawēa p'anima, mi pedea ūri k'īrianak'a pēra. ⁴⁴ Māra ak'ōre tiorepi. Māipuru ichia k'īria bit'a mārapa oo k'īria p'anima. Ichi jua chiwidedadepema mīa peaparima. Piarānepa bak'ama chi piarāt'a ichide newē pēra. Sea jararude ichidiidepema jaraparima, sejarapari pēra māinepa sea ak'ōre pēra. ⁴⁵ Mia piarā pedea jara bimina mārapa mi pedea t̄jāanak'ama. ⁴⁶ ¿K'ai māranepemapa mīa piarā ne-mietā oo biade aima? Mia piarā pedea jara biipira, ¿k'āre k'orea mi pedea t̄jāanawēa p'anima? ⁴⁷ Chi Tachi Ak'ōrene t̄jāa bipa ichi pedea pia ūrik'ari ooparima

I 8:35 Génesi 21:9-13.

maamina māra Tachi Ak'ōrenewē pēra ichi pedea ūri-nak'ari, oodak'ama.

Abrahán bai naena Mi bada

⁴⁸ Maapae judiorāpa Jesua jarasidama: —iPi Samariadepemapi māinepa jaore mietā uru bipi! ¿Taipa arí jara p'aniwēk'āra?

⁴⁹ Māine Jesupa jarasima: —Mi jaore mietā newēma. Mi Ak'ōre k'orea pia pedeparima. Maamina mārapa mi k'orea pia pedeadak'ama. ⁵⁰ Mia jiriwēma ēpēerāpa mi k'orea pia pedeadamērā. Maamina chi māi jirii bit'a aba bima. Ichiapuru ēpēerā nepira ak'iparima. ⁵¹ Mia piarā jararuma, chi mi pedea t̄jāak'ari oo bit'a māi piuk'á paipi.

⁵² Māine judiorāpa Jesua jarasidama: —Naapae taipa k'awautama pi jaore mietā uru bit'a. Abrahán piusima. Āarea Tachi Ak'ōre pari pedepatairā sida piusidama, maamina pia jara bima: "Mi pedea t̄jāak'ari oo bit'a māi piuk'á paipi". ⁵³ Māiyara ¿pi tai chōarāenapema Abrahán k'aepēra chi atepe bik'āra? Ichi piusima, māinepa jōma Tachi Ak'ōre pari pedepatairā piusidama. Pi ¿k'ai k'īrisia bima?

⁵⁴ Jesupa p'anoosima: —Ara mi k'orea pia pedeaipira māiŷa jarawēa bima mi chi atepe pia bit'a. Maamina mi Ak'ōrepa mi k'orea pia pedea bima. Mārapa ichi māra Tachi Ak'ōreane a p'anima. ⁵⁵ Maamina ichi atua p'anima. Māine mīa ichi k'awa bima. Ichi atua biade adapara mi māra jīra chi sea bai pasima. Maamina mīa ichi k'awa bi pēra ichi pedea oo bima. ⁵⁶ Māra chōarāenapema Abrahán arapaasima mi nāi t̄jūanea cheru ewari unui k'awa bada pēra. Piarā unuk'ari maapae minachia arapá beesima.

⁵⁷ Māine judiorāpa Jesua jarasidama: —Pi waidi cincuenta āyo biwēma. ¿Sāmaasā pia Abrahán unusiade a bima?

⁵⁸ Jesupa p'anoosima: —Mia piarā jararuma: Abrahán bai naena Mipi. II

⁵⁹ Jesupa māiŷa jarada k'orea judiorāpa mawara atasidama ichi bat'a peadayá. III Maamina Jesú mīruk'ari Tachi Ak'ōre te edapema āyá wāsima. IV

Jesupa ēpēra tau p'ārio t'ōna jipa beepida

⁹ Wārune Jesupa unusima ēpēra ichi t'ōnaenapema tau p'ārio bit'a. ² Māine Jesú ome p'irriapatairāpa idisidama:

—Jarateaparí, ¿k'aipa nemietā oodadepa nāi ēpēra jāiŷa tau p'ārio t'ōsima? ¿Ichi ak'ōre māinepa chi naepa nemietā oodaadadepa, wa ichia nemietā oodadepa?

³ Jesupa p'anoosima:

II 8:58 Éxodo 3:13-14. III 8:59 Levítico 24:14. IV Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Jesú ara āchi t'āena wāsima.

—Ichia nemietá oodadepa wa chi ak'órerāpa nemietá oodaadadepa jāiya t'óé pasima. Māipari chi tau p'ārio t'ósima ichidepa Tachi Ak'órepa ne oorut'a épēerāpa ununamērā. ⁴ Māipuru ara āst'á bieda, chi mi Peedapa oopi bit'a mia āarea ooi bima. Māi k'iuk'ari abai pida p'ue mimiak'ama. ⁵ Maamina nāi t'jūane bide mi épēerā pae inaa bi jīra bima mi Ak'óre k'orea k'awadamērā.

⁶ Māiya jarak'ari Jesupa t'jūane iduk'ari yooro susua ook'ari, chi tau p'ārio bi taude p'irisima. ⁷ Maapae Jesupa ichiá jarasima:

—K'uiyatai Siloé apataimá siide wāse. (Māi t'ījara bima “peeda”). ^I

Ara māine chi tau p'ārio bi wāk'ari ichi tau siik'ari unu beesima. Maapae ichi tiidá wāsima. ⁸ Ichi te k'ait'a berāpa māinepa chi ichia erreara idipachit'a unupachidairāpa jarapachidama: «¿Nāi chi erreara idi suak'abari bapachiwēk'āra?»

⁹ Chi eda waapēarāpa ichiade apachidama.

Waapēarāpa ichi jīra bimina ichiwēane apachidama.

Maamina chi tau p'ārio badapa jarasima: «Piarā miipi».

¹⁰ Māine ichiá idisidama:

—¿Sāmaasá pia unu beesima?

¹¹ Ichia p'anoosima:

—Épēra Jesú apataipa yooro susua ook'ari mi taucha p'irisima. Maapae ichia jarasima: “K'uiyatai Siloé apataimá siide wāse”. Wāk'ari mi tau siiside unu beesima.

¹² Māine āchia idisidama:

—Māi épēra ¿sāma bima?

Ichia p'anoosima:

—Mia atuapi.

P'ariseorāpa tau p'ārio badá minachia idi p'anana

¹³⁻¹⁴ Jesupa yooro susua ook'ari tau p'ārio bi jipa beepida ewari, māi chi mimianak'apí ewari pasima. Māipuru chi tau p'ārio bada waapēarāpa p'ariseorāmá ateewāsidadama. ¹⁵ Maapae p'ariseorā pida māi épēra idisidama sāmaasá pi tau pia beesit'a. Māine ichia jarasima:

—Ichia yooro susua ook'ari mi taucha p'irisima. Maapae mia paniapa siiside unu beesima.

¹⁶ Chi waapēarā p'ariseorāpa jarasidama: «Māi épēra Tachi Ak'órenepa chewēa bima, mimianak'apí ewaride chi tachia ne oodaiwēa p'anine māiya ooda pēra».

Maamina waapēarāpa jarasidama: «¿Sāmaasá nemietá oopari épērapa māi épēerāpa ne p'ue oodak'apí p'ue oosima?»

Māiya ara āchi paara ne wawaria pedea p'aneesidama. ¹⁷ Māiya p'anine māicha chi tau p'ārio badá idisidama:

—Māi épēra, chi pi tau jipa beepida, pimá ¿k'ai māiya bima?

Chi tau p'ārio badapa p'anoosima:

—Mimá ichi Tachi Ak'óre pari pedeaparipi.

¹⁸ Maamina judiorā chi chaarearāpa t'jāanak'a pasima māi épēra naena tau p'ārio basit'a. Māipuru chi ak'óre chi nae ome t'ī peesidama. ¹⁹ Maapae āchiá idisidama:

—¿Nāi māra warra tau p'ārio t'óna padat'a? ¿Sāmaasá idiapae ichia unu bima?

²⁰ Āchia p'anoosidama:

—Taipa k'awa p'anima nāi tai warra tau p'ārio t'ó badat'a. ²¹ Maamina atua p'anima sāmaasá idiapae unu beesit'a, māinepa atua p'anima k'aipa ichi jipa beepisit'a. Ichi chōa pēra ichiá idit'i. Ara ichi pari pedeapari.

²² Chi ak'órepa māinepa chi naepa māiya jarasidama judiorā chaarearā wap'ea p'ani pēra. Piarā māi judiorāpa jarasidama parituapa Jesú Tachi Ak'órepa Tachi K'aripapari teai jaradaade aipira, māi chi judiorā ará pedeapatai tedepema āyá jeret'aadayade asidama. ²³ Māipuru ak'órerāpa jarasidama: «Ichi chōa pēra ichiá idit'i».

²⁴ Māipuru judiorā chi māirā chaarearāpa chi tau p'ārio badá māicha t'īnak'ari jarasidama:

—Tachi Ak'óre k'īrari taiyá jāi épēra k'orea piarā jarase. ^{II} Taipa k'awa p'anima ichi nemietá oopari.

²⁵ Tau p'ārio badapa jarasima:

—Mia atua bima ichia nemietá ooparit'a wa ook'apí. Abapuru k'awa bima mi tau p'ārio basit'a maamina naapae unu bit'a.

²⁶ Māine āchia māicha ichiá idisidama:

—Ichia ¿sāmaasá oosima? ¿K'āre oosima pi tau jipa beepi k'orea?

²⁷ Ichia p'anoosima:

—Mia mārā jarasima maamina t'jāanaé pasima. Māi ¿k'āre k'orea māicha ūri k'īria p'anima? ¿Māra sida ichi ome p'irria k'īria p'anik'āra?

²⁸ Māipuru āchia ichi nāiya itiasidama:

—Pi jāi épēra ome p'irriapari, maamina tai Moisepa bidadepa nipapatama. ²⁹ Taipa k'awa p'anima Tachi Ak'órepa Moisea pedeasit'a, ^{III} maamina jāi épēra sāmapemat'a atua p'anima.

³⁰ Māine tau p'ārio badapa jarasima:

—¿K'āre k'orea mārapa ichi sāmapemat'a atua p'aniane a p'anima? ¿Ichia mi tau jipa beepié pasik'āra?

³¹ Tachia k'awa p'anima nemietá oopatairāpa idiuta Tachi Ak'órepa pia ūrik'at'a. Māi awara k'awa p'anima parituapa Tachi Ak'óre wap'ea bipira māinepa ichia k'īria bit'a oo bipira, chi māipa idirut'a Tachi Ak'órepa pia ūriparit'a. ^{IV}³² Ewariaba pida tachia tau p'ārio t'óna jipa beepisit'a ūrinak'ama. ³³ Nāi épēra Tachi Ak'órenepa chedawēpara mi āpia pida p'ue ne ooiwē pasima.

³⁴ Māine judiorā chi chaarearāpa ichi itiasidama:

^I Griego pedeade nāiya bi bima: Tachi Ak'órea pia pedease. ^{III} 9:29 Éxodo 33:11. ^{IV} 9:31 Salmo 66:18; Proverbio 15:29.

^I 9:7 Génesi 49:10; Isaia 8:5-8.

—Pi t'ōnanepa nemietá ooparima. ¿Sāmaasá taiyá ne jarateaima?

Māi k'orea ichi chi judiorā ará pedeapatai tedepema āyá jeret'aasidama.

Chi piarā tau p'ārio be

³⁵ Jesupa ūrisima tau p'ārio bada āyá jeret'aasidat'a.

Māi k'orea ichi jiride wāsima. Unuk'ari idisima:

—¿Pia chi Ēpēra Warrade piarā t̄jāa bik'āra? ^I

³⁶ Ichia jarasima:

—¿Māi k'aima? Miá jarase mia ichide piarā t̄jāai k'orea.

³⁷ Jesupa p'anoosima:

—Pia ichi unu bima. Mi, chi pi ome pedea bit'a māipi.

³⁸ Ara māine Jesú k'īrari s'īraporode k'obeek'ari jarasima:

—Mi Chipari, mia t̄jāa bima.

³⁹ Māine Jesupa jarasima:

—Mi nāi t̄jūanea chesima ēpēerā nepira ak'īi k'orea. Māiya chi tau p'ārio be jīra bepa ununaipi māinepa chi unu p'aniane a p'ani tau p'ārio be jīra p'aneenaipi.

⁴⁰ Waapēarā p'ariseorā Jesú k'ait'a p'anīpa māi pedea ūrisidaide idisidama:

—Pia ¿k'āre k'orea māiya jara bima? ¿Tai tau p'ārio p'anik'āra?

⁴¹ Jesupa p'anoosima:

—Māra piarā tau p'ārio p'ananapara, nemietá oopatai k'orea nepira parā p'aniane adaiwē pasima. Maamina mārapa unu p'aniane a p'ani pēra nemietaade p'anima.

Mi oveja ak'īpari chi pia bipi

10 Māi ewaride Jesupa jarasima:

«Mia piarā jararuma: chi abai oveja k'āipatai iari eda wāepira, māipari awarai iari eda wāsira, māi ēpēra mēapemarā jīra bipi māinepa nechīparipi.

² Maamina chi k'āipataide eda wāpataimá eda wāparit'a chi oveja ak'īparipi. ³ Māi pae k'āipatai ak'īparipa chi eda wāpatai ewaparima. Ovejapa āchi ak'īpari pedea k'awa p'anima. Āchicha t'īk'oak'ari tajatá atewāparima. ^{II4} Jōma tajatá atewāk'ari āchi naa wāparima. Oveja ichi k'aade wāpatama ichi pedea k'awa p'ani pēra. ⁵ Maamina āchia chi ununak'at'a k'aade wānak'ama, māipari mīrupatama māi pedea atua p'ani pēra».

⁶ Jesú ne jara bidepa māiya pedeasima maamina judiorāpa k'awadae pasima k'āre jara bit'a. ⁷ Māipuru Jesupa nāiya jarasima: «Mia piarā jararuma, chi oveja eda wāpatai mīpi. ⁸ Mi chei naena chok'ará nechīpatairā jīra māinepa mēapemarā jīra chepachidama. Maamina chi ovejarāpa āchi pedea t̄jāanae pasima.

^I Ēpēra Warra. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Tachi Ak'ōre Warra. ^{II} 10:3 Ezequiel 34:11-31.

⁹ »Mi chi eda wāpataipi. Chi minepa eda wāru nemietaadepema k'aripaipi. Ne k'īrisiawēa baiipi, māi ichia newēa bi Tachi Ak'ōrepa teai pēra. ^{III10} Chi nechīpari cheparima oveja chiai k'orea, peai k'orea māinepa atuapii k'orea. Maamina mi chesima ēpēerāpa chok'ae bai ara minachia uru p'ananamērā.

¹¹ »Mi oveja ak'īpari chi pia bipi. Chi oveja ak'īpari pia ichi oveja k'orea piui bima. ¹² Maamina abaipa erreara k'orea oveja ak'ī baipira, usa k'achia cherude chi oveja ameek'oak'ari āyá mīruwāipi. Oveja ichidiwē pēra pia ak'ik'ama. Māine usa k'achiapa oveja aba jitade cherude waapēarā jīchoapatama. ¹³ Māi ēpēra mīruwāparima abapuru erreara k'oreapuru oveja ak'īpari pēra. Ichia k'īrisiak'ama oveja pia p'ananamērā.

¹⁴ »Mi oveja ak'īpari chi pia bipi. Michidirā k'awa bima chi oveja ak'īparipa ichi oveja k'awa bi jīra. Māinepa michidirāpa mi k'awa p'anima. ¹⁵ Ara māi jīra mi Ak'ōrepa mi k'awa bima māinepa mia mi Ak'ōre k'awa bima. Mi michi oveja k'orea piui bima. ¹⁶ Mia uru bima waapēarā oveja nāi k'āipataide p'aniwē. ^{IV} Māirā sida mia eda atewāipi. Āchia mi pedea t̄jāanaipi. Māiya āareairā ará p'ananaipi. Māine āchi ak'īpari aba bi baiipi.

¹⁷ »Mi Ak'ōrepa mi k'īria bima, ara mi itu peapii bi pēra. Maapae mi māicha chok'ae beeiipi. ¹⁸ Mia mi itu itarpiepira mi āpia pida mi p'ue peadaiwēma, maamina mi piupi ara michia māiya k'īria bi pēra. Mi piuk'ari ya māicha chok'ae p'irabariipi. Māi mi Ak'ōrepa miā māiya oopisima».

¹⁹ Māi pedea ūriutade judiorā māicha ara āchi awara awarā pedea para p'aneesidama. ²⁰ Chok'arairāpa jarasidama: «Jāi ēpērapa jaore mietá uru bima. Ichi k'īra piawēa bima. ¿K'āre k'orea ichi pedea ūrinaima?»

²¹ Maamina waapēarāpa jarasidama: «¿Chi ēpēra jaore mietá uru bipa māiya pedeak'ama! ¿Jaore mieta-pa tau p'ārio bea pia unupiparik'āra?»

Judiorāpa Jesú itu bidada

²² Māi k'ōresá ewari parude judiorāpa Jerusalene arapaapatai ewari oo p'anasidama. Māiya oopachidama Tachi Ak'ōre Te ichi pae awara bidada k'īrisiadai k'orea. ^{V23} Tachi Ak'ōre te āpītea p'irriapataide Jesú p'irria basima. Māi p'irriapatai Salomoneane apachidama. ²⁴ Māiya bide judiorāpa Jesú jūranak'ari idisidama:

^{III} Griego pedeade nāiya bi bima: Ichi eda wāipi, tajatá wāipi māinepa p'ūajāra unuipi. ^{IV} Mia uru bima waapēarā oveja nāi k'āipataide p'aniwē. Māi pedeadepa Jesupa jara basima judiorāwē pida ichi t̄jāanae k'orea. ^V Judiorāpa māi ewari Januk'á apatama. Āyochoa diciembrede oopatama. K'īrisiapatama Juda Macabeo apataipa Tachi Ak'ōre te minachia bi māicha pia bidat'a. Māiyasima āyo 164de Jesú t'ōi naena.

—Waa ḡsāapae pia taiyá pi k'orea k'ĩrisia k'awapiwēa uru baima? Pi Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradapira, taiyá jĩp'a jarase.

²⁵ Jesupa p'anoosima:

—Mia mǎrá jarasima maamina tĩāanawēa p'anima. Jõma chi mi Ak'õre t'ĩne oo bipa mi k'orea pia k'awapi bima. ²⁶ Maamina mǎrapa tĩāanak'ama, mi ovejarāwē pēra. ²⁷ Mi ovejarāpa mi pedea k'awa p'anima. Mia āchi k'awa bima. Mǎipuru āchi mi k'aade wāpatama. ²⁸ Mia āchi Tachi Ak'õre ome ewaricha chok'ae bapiparima. Āchi atuadaiwēma mǎinepa mi āpia pida mi juadepema p'ue ēemarinaiwēma. ²⁹ Mi Ak'õrepa āchi miá teasima. Ichi āareairā k'aepēra chi choma bima. ^I Abai pida āchi mi Ak'õre juadepema p'ue ēemarinaiwēma. ³⁰ Mi, mi Ak'õre ome aba p'anima.

³¹ Mǎipuru judiorāpa mǎicha mawara jitasidama ichi bat'a peadai k'orea. ³² Mǎine Jesupa jarasima:

—Mi Ak'õrenepa minachia nepia mǎrá unupisima. ḡChi sǎkĩi nepia ooda k'orea mi mawarapa bat'a peadaima?

³³ Judiorāpa p'anoosidama:

—Taipa pi mawarapa bat'adaiwēma nepia oo bi k'orea, mǎipari bat'adaipi pi ēpērat'u bimina, mǎi Tachi Ak'õreane a bi k'orea. Mǎipa pia Tachi Ak'õrenepema k'achia pedea bima. ^{II}

³⁴ Jesupa jarasima:

—Mǎra Moisepa bidade nǎiya bi bima: “Mia jarasima mǎra tachi ak'õrerāpi”. ^{III}³⁵ Tachia k'awa p'anima Tachi Ak'õre pedea ewaricha piarāt'a. Tachi Ak'õrepa mǎi ēpēerā “Mǎra tachi ak'õrerāne” asira, ³⁶ ḡk'āre k'orea jara p'anima mia ichidepema k'achia jarasiade a p'anima, mia abapuru ichi Warraade a biēra? Tachi Ak'õrepa mi ara ichi pae bisima mǎinepa nǎi tĩūanea peesima. ³⁷ Mi Ak'õrepa oo bit'a mia oowēa bipira, mi pedea tĩāarāt'i. ³⁸ Maamina ichia oo bit'a mia oo bipira, mia jara bi k'orea mǎrapa tĩāanawēa p'animina mia oo bit'a k'orea tĩāat'i. Mǎiya mǎrapa piarā k'awadaipi mi Ak'õre mi ome bi mǎinepa chi mi Ak'õre mi ome bit'a.

³⁹ Mǎine āchia mǎicha Jesú jita k'ĩria p'anasidama, maamina wāsima.

⁴⁰ Mǎiya nak'ari Jesú mǎicha Jordán k'ĩrari wāsima Juan chi Porochoaparipa naa ēpēerā porochoa badamá. ^{IV} Jesú mǎma beesima. ⁴¹ Mǎiya bide chok'ará ēpēerā ichimá wāpachidama. Āchi tuaba nǎiya jarapachidama: «Juanpa ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí ooé pasima maamina āarea ichia nǎi Jesú k'orea jarada piarāpi».

⁴² Mǎma chok'arairāpa Jesude tĩāasidama.

^I Mǎi griego pedeade pia tachia pia ūrinawēma. Waapēarāmá nǎiya jara bima: «Mi Ak'õrepa miá teada ne āarea k'aepēra chi choma bima». ^{II} 10:33 Levítico 24:14-16. ^{III} 10:34 Salmo 82:6. ^{IV} 10:40 Juan 1:28.

Lázaro piuda

11 ¹⁻² Mǎi ewaride ēpēra Lázaro apatai k'idade basima. Mǎi Lázaro Betania p'uurudepema pasima. Ara mǎi p'uurude ichi ūpēawērarā María mǎinepa Marta sida p'anasidama. Mǎi Mariapa Tachi Chipari jĩrone k'era weak'ari ichi pudapa p'oapi bada pasima. ^{V3} Mǎine Lázaro ūpēawērarāpa Jesua jara peesidama:

—Tai Chipari, pichi ūpēa jĩra k'ĩria baparit'a k'idade bima.

⁴ Mǎi pedea ūriside Jesupa jarasima:

—Lázaro piuiwēma, maamina mǎi k'idade bi, ēpēerāpa k'awadamērā Tachi Ak'õre mǎinepa chi Warra āchi chi chomarāpi.

⁵ Jesupa Lázaro mǎinepa chi ūpēawērarā minachia k'ĩria basimina, ⁶ Lázaro k'idade bi k'awak'ari ewari k'ak'o ume beesima ichi badamá. ⁷ Mǎiya nak'ari ichi ome p'irriapatairǎ nǎiya jarasima:

—Wātima mǎicha Judeadea.

⁸ Mǎipuru ichi ome p'irriapatairāpa jarasidama:

—Jarateaparí, tǎaraawēa bima Judeadepemarāpa pi mawarapa bat'a peada k'ĩria p'ananat'a. ḡPi mǎicha jāmá wǎik'āra?

⁹ Jesupa jarasima:

—ḡEwaripa doce hora uru biwēk'āra? Chi āst'á nit'a t'enenarik'ama, ichia chi ewari inaa nǎi tĩūanepema uru bi pēra. ¹⁰ Maamina chi teamasi nit'a tenabariparima, inaa biwē pēra.

¹¹ Mǎiya jara k'ari Jesupa jarasima:

—Tachi k'õp'āero Lázaro k'āi bima maamina mia ichi ĩramapiipi.

¹² Mǎine Jesú ome p'irriapatairāpa ichiá jarasidama:

—Tai Chipari, ichi k'āi bipira jipa beeiipi.

¹³ Jesupa mǎiya jaradadepa Lázaro piuda k'orea pedea basima, maamina ichi ome p'irriapatairāpa k'ĩrisiasidama Lázaro k'āi bi k'orea pedea bit'a. ¹⁴ Maa-pae Jesupa jĩp'a jarasima:

—Lázaro k'ĩrawēasima. ¹⁵ Mǎma badawē pēra mi arapá bima mǎi k'orea mǎrapa mine pia tĩāanai pēra. Mǎicha ichimá wātima.

¹⁶ Mǎine Tomás, Mikisu apatai basima. ^{VI} Mǎipa Jesú ome p'irriapatairā waapēarā jarasima:

—Judeadea wātima tachi sida peadamērā.

Piudaadarā Jesupa chok'ae p'irabaripii k'orea

¹⁷ Betania p'uurude cheside Jesupa k'awasima Lázaro t'ĩbaridada ewari k'ak'o k'ĩmari pa basit'a. ¹⁸ Betania p'uuru Jerusalenepa t'imiawēa basima. ^{VII}¹⁹ Mǎipuru chok'ará judiorā chesidama Marta,

^V 11:1-2 Juan 12:3. ^{VI} Mikisu. Griego t'ĩ Dídimo jara bima «mikisu». ^{VII} T'imiawēa basima. Griego pedeade nǎiya bi bima: quince estadia. Mǎi kilómetro ūpea bima.

María ome söchupuriadai k'orea ächi üpëa piuda përa. ²⁰ Mäiya p'anine Martapa k'awasima Jesú cherut'a. Ara mäine ichiá pia pedeade wäsima. Mäine María tiida beesima. ²¹ Martapa Jesú unuside ichiá jarasima:

—Mi Chipari, pi nãma badapara mi üpëa piuiwë pasima. ²² Maamina mia k'awa bima pia äarea Tachi Ak'orea idirut'a ichia mäi ooit'a.

²³ Jesupa ichiá jarasima:

—Pi üpëa chok'ae p'irabariipi.

²⁴ Mäine Martapa jarasima:

—Äjã, mia k'awa bima nãi k'aadepema ewaride, chi piudaadarã chok'ae p'irabariutade, ichi sida chok'ae p'irabariipi. ^I

²⁵ Jesupa jarasima:

—Mia chi piudaadarã chok'ae p'irabariparima mäinepa chok'ae bapiparima. Parituapa mine tãaipira, piurumina ewaricha Tachi Ak'öre ome chok'ae baiipi.

²⁶ Chi mine tãã bi, minepa chok'ae bi përa mäi mi äpia pida piuiwëma. ¿Pia mäi tãã bik'ära?

²⁷ Mäine Martapa p'anoosima:

—Äjã mi Chipari, mia tãã bima pi Tachi Ak'öre Warra, Tachi Ak'örepa Tachi K'aripaparí teai jarada, chi nãi tãüne chei bada padat'a.

Jesú Lázaro k'orea jëana

²⁸ Mäiya jarak'ari Marta wäsima ichi üpëawëramá. Maapae k'irik'á jarasima:

—Chi Jarateaparí nãma bima. Ichia pi t'f peesima.

²⁹ Mäi ürik'ari María p'irabarik'ari Jesú bimá isapea wäsima. ³⁰ Jesú p'uurudea wãwëa basima. Martapa ichi ununamá wapida basima. ³¹ Judiorã María tiida p'anasidama ichi söpiapidai k'orea. Mäine unusidama ichi isapea p'irabarik'ari tajatá wãrut'a. Chi t'ibari-daadamá jëane wãsiade a k'irisidada përa, k'aade wãsidama.

³² María Jesú bimá cheside ichi unuside, ichi jïru k'ait'a bedabari k'obeesima. Nãiya jarasima:

—Mi Chipari, pi nãma badapara, mi üpëa piuiwë pasima.

³³ Jesupa María jëaru mäinepa judiorã ichi ome chedada sida jëauta unuside ächi k'orea minachia söp'ua nibeek'ari k'ïruu ãapaasima. ^{III}³⁴ Maapae idisi-ma:

—Ichi ¿sãma t'ibarisidama?

Ächia p'anoosidama:

—Tai Chipari, ak'ide chese.

³⁵ Jesú jëasima. ³⁶ Mäiya bide judiorã arí p'anipa jarasidama:

—Ak'it'! Sãiya Lázaro k'ïria bapachit'a.

³⁷ Maamina chi eda ächidepemarãpa jarasidama:

^I 11:24 Isaia 26:19; Daniel 12:1-3. ^{II} Ächi k'orea. Waapëarãmä Jesupa k'irisiasima ächia tããanaé pasi përa ichia Lázaro chok'ae p'irabariit'a. Waapëarãmä Jesú sök'achia beesima nãi tãüne ëpëerã piupatai, k'idade beapatai, mäinepa nemietá oopatai përa.

—Nãi tau p'ãrio bi jipa beepidapa ¿k'äre k'orea p'ue k'aripaé pasima Lázaro piupiemaapa?

Jesupa Lázaro chok'ae p'irabaripida

³⁸ Jesú mäicha k'ïruu ãapaaside Lázaro p'ëya uriade t'ibaridaadamá chesima. Chi eda wãpatai mawarapa jãa basima. ³⁹ Mäine Jesupa jarasima:

—Jãi mawara äyá bit'i.

Marta, chi piuda üpëawërapa Jesua jarasima:

—Mi Chipari, ichi piuda ewari k'ak'o k'ïmari pa bi përa mik'ia bima.

⁴⁰ Maamina Jesupa jarasima:

—¿Mia jarawëa basik'ära pia piarã tãaipira, Tachi Ak'öre chi choma bi unuit'a?

⁴¹ Mäiya bide ëpëerãpa mawara äyá bisidama. Maapae Jesupa it'aa ak'ik'ari jarasima:

—Ak'öre, mia piá pia jaraipi mia idida ürina përa.

⁴² Mia k'awa bima pia mi pedea üri baparit'a, maamina mia mäi jarasima nãirã ëpëerãpa k'awadamërá pia mi peesit'a.

⁴³ Mäiya jarak'ari Jesupa jik'ua jarasima:

—¡Lázaro, tajatá chese!

⁴⁴ Ara mäine Lázaro piu bada tajatá chesima. Ichi jua mäinepa jïru wapida p'arupa pira basima. Mäinepa ichi k'ïra p'arupa pira basima. Mäine Jesupa jarasima:

—Ichi ëranak'ari, itu peet'i.

Jesú peadai k'orea pedea audada

Mateo 26:1-5; Marco 14:1-2; Luca 22:1-2

⁴⁵ Chok'ará judiorã María ak'ide wãnaanarãpa Jesupa ooda unusidama. Mäipuru ächia ichide tããasidama. ⁴⁶ Maamina chi eda waapëarã p'ariseorãmä Jesupa ooda jarade wãsidama. ⁴⁷ Mäipuru p'ariseorã mäinepa p'aarerã chi chaarearãpa ara ächi paara t'f peedak'ari, pedea ausidama. ^{III} Nãiya jarasidama:

—Tachia ¿k'äre oodaima? Mäi ëpërapa ne p'ue oodak'ap' minachia oo bima. ⁴⁸ Ichi itu bidaipira äareairãpa ichide tããanaipi. Ichi k'aade wãnaipira Romanepemarã papaká berã chedak'ari ächia Tachi Ak'öre te minachia bi ärinaipi mäinepa tachi judiorã k'ënanaiipi.

⁴⁹ Mãma aba basima Caip'á apatait'a. Mäi äyone ichi p'aare minachia k'awa bi pasima. Mäi Caip'apa jarasima:

—¡Mãra äpia pida atuama! ⁵⁰ Romanepemarãpa äarea tachi judiorã peadai k'aepëra pia bima ëpëra aba judiorã äareairã k'orea piuit'a.

⁵¹ Caip'apa ara ichi k'irisidapã mäiya jaraé pasima. Mäipari ichi mäi äyone chi p'aare minachia k'awa bi bada përa Tachi Ak'öreparu ichiá jarapisima Jesú piui bit'a äarea judiorã k'orea. ⁵² Maamina abapuru judiorã

^{III} Ara ächi paara t'f peedak'ari, pedea ausidama. K'ap'üra pedeade bi bima: Concilio wa Consejo.

k'orea piuiwē pasima, māipari āarea Tachi Ak'ōre war-rarā nāi ijūane awara awarā be p'uuru aba bii k'orea. 153 Māiya māi ewaridepa pedea ausidama Jesú peadai k'orea.

54 Māipuru Jesú judiorā t'āena nipak'a pasima, māipari Judeadepema āyá wāsima. Ep'raín p'uurude ichi ome p'irriapatairā ome bade wāsima. Māi p'uuru ijūa pania newēa bi k'ait'a bima. II

55 Judiorā Egitodepa wānana k'irisipatai ewari k'ait'a basima. Māi arapaapatai ewari pēra p'uuruchadepemarā Jerusalenea wāsida āchia ne oopatai oo p'aninepa Tachi Ak'ōre k'irari pia p'ananai k'orea. III56 Māi ewaride ēpēerāpa Jesú jiri nipasidama. Tachi Ak'ōre te eda tausia p'anine idipachidama:

«Māramá ḡichi nāi arapá oopatai ewaridea cheik'āra?»

57 Maamina p'aarerā chi mairā chaarearāpa māinepa p'ariseorāpa jarasidama parituapa Jesú unusira jarai bima ichi jitadamērā.

Mariapa k'era Jesú jiru ĩri weada

Mateo 26:6-13; Marco 14:3-9

12 Egitodepa wānana k'irisipatai ewari pai k'orea ewari k'ak'o seiwēa baside, Jesú Betania p'uurudea wāsima Lázaro bapachimá. Māi Lázaro Jesupa chok'ae p'irabaripida pasima. 2 Māma chik'o pia oodak'ari, Jesua nek'opisidama. Martapa jeda basima māinepa Lázaro waapēarā paara Jesú ome nek'omaa basima. 3 Māiya p'anine Mariapa nardo k'era chi ichi-awa, chi neepia bit'a, chi k'era bi k'irrik'apia atak'ari Jesú jirune weasima. IV Maapae ichi pudapa p'ōesá p'oapisima. Māi k'erapa te āarea p'iumá nibeepisima. 4 Māine Jesú ome p'irriaparí aba basima Juda Iscariote apatai. Judapa Jesú jitapii basima. Māi Judapa jarasima: 5 —ḡK'āre k'orea jāi k'era erreara minachia bi V pari netoé pasima, chi māi errearadepa chi nenea k'ede k'aripadai k'orea?

6 Maamina ichia māiya jaraé pasima nenea k'ede k'orea k'irisia bi pēra, māipari māiya jarasima nechia-parí pēra. Āchi erreara yaaparí te ichia uru bapachima maamina māinepema chiapachima. 7 Māine Jesupa jarasima:

—Nāi wēra itu bise. Ichia nāi k'era yaa uru basima mi t'ibaridai ewari k'orea. VI8 Nenea k'ede ewaricha māra t'āena p'ananaipi, maamina mi māra ome ewaricha baiwēma.

I 11:52 Isaia 11:12; Jeremia 23:3; Mik'ea 2:12. II Ep'raín p'uuru Jerusalenepa ewari aba basima. III Arapaapatai ewari oodai naena judiorāpa ne oopachidama Tachi Ak'ōre k'irari pia p'ananai k'orea. Abaipa ēpēra piuda t'ōmariipira, ewari siete Tachi Ak'ōre k'irari piawēa beepachima. Māi k'orea ne ooi basima. Māiya oowēpira arapaapatai ewari ook'a pasima. Número 19:16-22; 2 Crónica 30:13-21. IV Chi k'era bi k'irrik'apia. Libra aba wa medio litro wa trescientos gramos. V Erreara minachia bi. Griego pedeade nāiya bi bima: denario 300 wāyá bima. Ēpēra āyoama mimiai basima, māi erreara jital k'orea. VI Ichia nāi k'era yaa uru basima mi t'ibaridai ewari k'orea. Griego pedeade māi t'aju bima pia ūrinai k'orea.

Judiorāpa Lázaro peadai k'orea pedea audada

9 Chok'ará judiorāpa Jesú Betania p'uurude bit'a k'awasida pēra, ichi ak'ide wāsida. Māi awara Lázaro, chi Jesupa chok'ae p'irabaripida sida ak'ide wāsida. 10-11 Lázaro chok'ae p'irabarida k'orea judiorā chok'arairāpa p'aarerā chi mairā chaarearā itu bidak'ari Jesude ijāasidama. Māipuru p'aarerā chi mairā chaarearāpa pedea ausidama Lázaro sida peadai k'orea.

Jerusalenepemarāpa Jesua pia pedeadada

Mateo 21:1-11; Marco 11:1-11; Luca 19:28-40

12 Norema chok'ará ēpēerā arapaapatai ewari oodai k'orea Jerusalenea chedaadapa k'awasidama Jesú Jerusalenea cherut'a. 13 Māipuru āchia p'āara k'irú jira bet'a t'iidak'ari ichiá pia pedeade wāsida. Nāiya jik'ua jarasidama:

«¡Minachia pia bima! VII ¡Minachia pia bima chi Tachi Chipari t'ĭnepa cherut'a! ¡Pia bima chi Israeldepema Poro jūra jĭparí jĭ bit'a!»

14 Māine Jesupa mūra k'aepea unuk'ari ya māi ĩri suak'abari beesima. Māiyasima Tachi Ak'ōre pedeade jara bi jira:

15 «Sión p'uurudepemarā, wap'earāt'i. Ak'it'i, māra Poro jūra jĭparí jĭ bi mūra chak'e ĩri cheruma». VIII

16 Jesú ome p'irriapatairāpa māi unu p'animina k'awadawēa p'anasidama. Maamina Jesú chok'ae p'irabarik'ari chi pajā k'irawārea bimá wāk'ari, k'awasidama Tachi Ak'ōre pedeade chi ichi k'orea naena bida āarea piarā māiyasit'a.

17 Jesupa Lázaro t'ibari badamāipa tajatá chepade aside, māi chok'ae p'irabaripiside chok'ará ēpēerā arí p'anasidama. Māiya nak'ari āchia ununana waapēarā nepiripachidama. 18 Jesupa māi ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí ooda chok'arairāpa ūrisidama. Māipuru ichiá pia pedeade wāsida. 19 Māine p'ariseorāpa ara āchi tuaba jara p'anasima: «¡Ak'it'! Āareairā ichi k'aade wāutama. Māipuru chi tachia k'irisidada ichi k'orea māi p'ue oodaiwēma».

Jesupa ichi peadai jarada

20 Māi arapaapatai ewari oo p'anine waapēarā griegorāpa Tachi Ak'ōrea pia pedeadai k'orea Jerusalenea chesidama. 21 Mairā chi P'elipemá wāsida. Māi P'elipe Galilea tuade bi Betsaida p'uurudepema pasima. Āchia P'elipea jarasidama:

—Taipa Jesú unu k'ĭria p'anima.

VII ¡Minachia pia bima! Māi arameo pedeade jarapatama Hosanna. VIII Jerusalén p'uuru Sión eyade bima. Zak'aria 9:9; Isaia 40:9-10; Sop'onia 3:14-17.

22 Mäipuru P'elipepa Andrea jarade wāsima. Ya maa-pae āchi umeepa Jesua jarade wāsida. 23 Mäine Jesupa jarasima:

—Ewari ará pasima. Tachi Ak'õrepa mi, chi Ēpëra Warra chi Choma biipi. 24 Mia piarã jararuma: trigo tau ijũane baek'ari ya piuepira, aba ichi tuaba beeima. Maamina mäi trigo tau piuda jira ijũane beeipira, mäiya bak'ari minachia chauparima. 25 Ara mäi jira chi nai ijũane pia chok'ae bai k'orea jiri bipa mäi chok'ae bai atuaiipi. Maamina nai ijũane pia chok'ae bai k'ri-awëa bipira, mäi Tachi Ak'õre ome ewaricha chok'ae baiipi. 26 Paritua mi pae pari mimiaparí pa k'ria bipira, mi ome nipai bima. Mi wãrumá, chi mi pae pari mimia-parí sida wãipi. Paritua mi pae pari mimiaparipira, mi Ak'õrepa ichi chi choma biipi.

27 »Piarã mi minachia sõp'ua bima. ¿Mia k'äre jaraima? «¿Ak'õre, nai minachia mia bidepema mi k'ari-pase aik'ãra? Mäiya jarawëma mi mäi k'orea cheda përa. 28 Mäipari jararuma: Ak'õre, mäi mi miãrunepa äareairá k'awapise pi chi Choma bit'a.

Mäine epëerã arí p'anirãpa pedea pajãne ũrisidama. Mäi pedeapa jarasima: «Mia naena k'awapisima mi chi Choma bit'a mäinepa mäicha k'awapiipi».

29 Mäi pedea ũrisidaide waapëarãpa pa k'ruusiade a k'risiasidama. Waapëarãpa jarasidama:

—Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa Jesua pedeasima.

30 Mäine Jesupa jarasima:

—Mäi pedea mi pae pedeaé pasima. Mäiyawëa mära paepuru pedeasima. 31 Naapae Tachi Ak'õrepa nai ijũanepemarãpa nemietá oopatai ak'ik'ari itiaipi. Naapae, chi nai ijũanepema chipari Tachi Ak'õrepa p'ueipi. 32 Mi it'i barijira biutade mia äareairã ara michimá enemeipi mine ijãanamërá.

33 Mäiya jarasima ichi k'urusude barijira bik'ari mäiya peadai k'awapii k'orea. 34 Ēpëerã mäma p'anirãpa Jesua jarasidama:

—Moisepa bidadepa taipa k'awa p'anima Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada mäi ewaricha piuk'apit'a. I Pia ¿sãmaasã jara bima chi Ēpëra Warra it'i barijira bidayade a bit'a? Mäi Ēpëra Warra ¿k'aima?

35 Jesupa p'anoosima:

—Näi inaa bi mära ome tãaraa baiwëma. Mäipuru inaa bide nipat'i ichi mära ome bimisa mäi paritua p'arione baedaemaapa. Chi p'arione ni, mäipa sãmá wãrut'a k'awawëma. 36 Chi inaa bi mära t'ãena uru p'anine mäi inaa bide ijãat'i, inaa bidepema epëerã padai k'orea.

Mäi pedea jarak'ari Jesú mĩruwāsima.

Judiorãpa waidi Jesude ijãanawëa tuana

37 Jesupa epëerãpa ne p'ue oodak'apí chok'arã epëerã k'irari oodamina āchia waidi ijãanawëa p'anasi-

I 12:34 Isaia 9:7; Ezequiel 37:25; Salmo 72:17; Salmo 89:35-37.

dama. 38 Tachi Ak'õre pari pedeaparí Isaiapa jarada jira piarã mäiyasima. Näiya jarasima:

«Tai Chipari, ¿taipa jaradada k'aipa ijãasima?

Pi jua chaarea bi ¿k'aiyá k'awapisima?» II

39 Mäipuru āchia p'ue ijãanaé pasima, Isaiapa jarada jira:

40 «Mia āchi tau p'ario be jira bisima mäinepa sõ chaarea bisima

āchi taupa unu p'animina k'awapidaemaapa mäinepa ũri p'animina sõnepa k'awapidaemaapa.

Mäiya p'ani përa mimá chedak'ama mia jipa beep-imërá». III

41 Isaiapa ichi k'art'ade mäiya bisima Jesú chi Choma bi ununa përa. IV Mäi k'orea pedeasima. V

42 Isaiapa mäiya bidamina chok'arã judiorãpa mäinepa p'aarerã chi mäirã chaarearã pida Jesude ijãasidama. Maamina waapëarã mäi jaradaé pasima. Wap'ea p'anasidama p'ariseorãpa chi ará pedeapatai tedepema äyá jeret'aadait'a. 43 Tachi Ak'õrepa āchi k'orea pia pedei k'aepëra mäi judiorãpa k'ria p'anasi-dama epëerãpa āchi k'orea pia pedeadait'a.

Tachi Ak'õrepa Jesú pedeadepa epëerã itiaipi

44 Maapae Jesupa jik'ua jarasima: «Chi mine ijãa bipa mi Peedade pida ijãa bima. 45 Chi mi unu bipa mi Peeda sida unu bima. 46 Mi nai ijũane inaa bi jira che bima chi mine ijãauta p'arione p'ananaemaapa. 47 Abai-pa mi pedea ũrik'ari ijãawëpira, mia ichi nepira parã biade aiwëma, mi nai ijũane be nepira parã p'aniane ai k'orea chewëa bi përa. Mi nai ijũane be k'aripai k'oreapuru chesima. 48 Maamina chi mi itu birupa, chi mi pedea ũri k'riawëa bipa, mäi Tachi Ak'õrepuru itiaipi. K'aadeapema ewaride Tachi Ak'õrepa k'awapiipi mäi nepira parã bit'a, mia jarada pedea ijãawëa bi përa. 49 Mi ara michidepa pedeaewëma. Mi Ak'õre, chi mi nãmá peedapa miã jarasima k'äre jarai bit'a mäinepa sãmaasã mäi pedea jarai bit'a. 50 Mia k'awa bima chi ichia miã pedeaipit'a, epëerã ichi ome ewaricha chok'ae tuananamërá. Mäipuru mi Ak'õrepa miã jarada jira mia mäiya pedea bima».

Jesupa ichi ome p'irriapatairã jiru siida

13 Egitodepa wãnana k'risiapatai ewari pai naena Jesupa k'awa basima ichi ewari pasit'a, nai ijũa amek'ari ichi Ak'õremá wai k'orea. Jesupa jõma ichidirã nai ijũane be minachia k'ria bada përa ichia mäirã k'ria basima ichi piui ewaridea.

2 K'ewarã nek'o p'anasidama. Mäi naena tiorepa Simón warra Juda Iscariotea k'risiapisima Jesú jita-pimërá. 3 Jesupa k'awa basima ichi Ak'õrepa ne

II 12:38 Isaia 53:1. III 12:40 Isaia 6:10. IV Chi Choma bi ununa përa. Nai Juan k'art'ade mäi jara k'ria bima Jesú k'urusude piuk'ari ya p'irabariit'a. V 12:41 Isaia 6:1-5.

ãarea ichi juade bisit'a, mãinepa k'awa basima ichi Tachi Ak'õremãipa chek'ari mãicha ichimá wãit'a.
 4 Maamina nek'o p'anine Jesú bai nibeek'ari ichia anamari jĩ bada wëak'ari maapae k'ak'ua p'oapiparí atak'ari k'irride p'araasima. 5 Maapae p'arat'u tĩsidia bide pania weak'ari, chi ichi ome p'irriapatairã biiri siimaa beesima. Achicha siik'ari áchi jĩru p'oapisima chi k'ak'ua p'oapiparidepa.

6 Jesupa Simón Pedro biiri siiyá ooside, Pedropa nãiya jarasima:

—Mì Chipari, ¿pia mì jĩru siik'ãra?

7 Jesupa p'anoosima:

—Naapae mia oo bit'a pia k'awawëa bima maamina mãiya bak'ari mãi pia k'awaiipi.

8 Maamina Pedropa jarasima:

—¿Mì jĩru pia ewariaba pida siiwëma!

Jesupa jarasima:

—Mia pi jĩru siiepira, pi mõrewëpi.

9 Mãipuru Simón Pedropa jarasima:

—Mãiya bipira, mì Chipari, mì jĩru aba siirãse, imãipari mì jua mãinepa mì poro sida siise!

10 Mãi k'orea Jesupa jarasima:

—Chi ëpëra ãarea k'ui bipa, ichi jĩru wa siiwëa bima, ichi k'ak'ua ãarea pia si bi përa. Mãra ãarea si p'anima, maamina aba nãma bima siiwëa bit'a.

11 Jesupa k'awa basima k'aipa ichi jitapiit'a. Mãipuru jarasima: «Aba nãma bima siiwëa bit'a».

12 Áchi jĩru siik'oak'ari Jesupa mãicha ichi anamari jĩparí jĩsima. Maapae nek'opataimá mãicha suak'abari beek'ari jarasima:

—¿K'awa p'anik'ãra k'ãarea mia mãra jĩru siisit'a?

13 Mãrapa mì Jarateapariade apatama mãinepa mãra Chipariade apatama. Piarã arí jara p'anima, mãiya bi përa. 14 Mãipa mì, mãra Chiparipa mãinepa Jarateapariapa mãra jĩru sida përa, mãra pida ara abai jĩru siidai p'anima. 15 Mia jãiya unupisima ara machicha chi k'aripadamërá. 16 Mia piarã jararuma: abai pida chi chipari pae pari mimiaparí ichi chipari k'aepëra atepe biwëma. Chi peeda ichi peeda k'aepëra atepe biwëma. (Chi chipari pae pari mimiaparipa oopari jĩra mia ooda përa, mãra pida abarik'a mãiya oodai p'anima). 17 ¿Mãi ùri p'anik'ãra? Mãiya oodaipira piarã pia p'ananaipi.

18 »Mia mãi mãrá ãarea jarawëa bima, mia jiri atadairã sãmaasá bet'a k'awa bi përa. Maamina mia jararuma Tachi Ak'õre pedeade bi bi jĩra piarã mãiyamërá: «Chi mì ome nek'o bada, mì ome chi nek'ĩramá beesima». 19 Mia ara nãiyana mãi jararuma waidi mãiyai naena, piarã mãiyarune mãrapa Mine tĩãanamërá. 20 Mia piarã jararuma: chi mia peedá pia pedea bipa miá pia pedea bima. Ichiaba chi miá pia pedea bipa chi mì Peedá pia pedea bima».

I 13:18 Salmo 41:9. II 13:19 Isaia 43:10.

Jesupa Juda k'orea jarada

Mateo 26:20-25; Marco 14:17-21; Luca 22:21-23

21 Mãiya jarak'ari Jesú minachia söp'ua beesima. Mãiya bide nãiya jarasima:

—Mia piarã jararuma: aba mãranepemapa mì jitapiipi.

22 Ichi ome p'irriapatairã abarik'a chi ak'ì p'aneesidama, k'ai jara bit'a k'awadawëa p'anana përa.

23 Mãirãnepema aba, chi Jesupa minachia k'ãria uru baparí, III ichik'á suak'abari basima. 24 Simón Pedropa ichiá taudepa jarasima k'ai k'orea pedea bit'a Jesua idimërá. 25 Maapae chi Jesuk'á suak'abari bipa idisima:

—Tai Chipari, ¿k'aipa pi jitapiima?

26 Jesupa p'anoosima:

—Chi mia p'ana p'arat'ude bek'eak'ari abaiã tearua, mãi ichipi.

Ara mãine p'ana p'arat'ude bek'eak'ari Jesupa Simón Iscariote warra Judá teasima. 27 Judapa mãi k'ok'ari Tiore söne eda beesima. Mãine Jesupa ichiá jarasima:

—Pia ooi bit'a isapea oose.

28 Maamina Jesú ome nek'omaa p'ananaãra p'awadaé pasima k'ãre k'orea mãiya jarasit'a. 29 Judapa áchi erreara enemeepachi përa, waapëarãpa k'ãrisiasidama Jesupa ne atapade a biëk'ãra a k'ãrisiasidama arapaapatai ewari oodai pae, mãiyawëpira chupuria k'edea ne teade wãmërá. 30 Judapa p'ana jitak'ari ara mãine tajatá wãsima. Mãi p'ãrio nãbasima.

Jesupa pedea chiwidi pedeada

31 Juda wãk'ari Jesupa jarasima:

—Naapae Tachi Ak'õrepa unupiipi mì, chi Ëpëra Warra chi choma bit'a. Mãi awara minepa Tachi Ak'õrepa unupiipi ara ichi chi choma bit'a. 32 Mì, chi Ëpëra Warra Tachi Ak'õre chi choma bit'a unupiipira, Tachi Ak'õrepa mì abarik'a chi choma bit'a unupiipi. Ichia tãaraawëa bide mãi unupiipi. 33 Mãra mì warrarã përa mãia jararuma: mì mãra ome tãaraa baiwëma. Mia judiorã chi mãirã chaarearã jarada jĩra nãiyana mãrá jararuma: mãrapa mì jiridaipi, maamina mì wãrumá p'ue wãnaiwëma. IV

34 »Mia oopi bi pedea chiwidi mãrá jararuma: minachia chi k'ãria p'anat'ì. V Mia mãra minachia k'ãria bi jĩra mãra sida abarik'a chi k'ãriat'ì. 35 Mãiya chi k'ãria p'ananaipira, ãareairãpa k'awadaipi mãra mì ome p'irriapatairãt'a».

III Ichik'á suak'abari basima. Griego pedeade nãiya bi bima: Jesú p'echude ùri bari badat'a. Judiorã Egitodepa wãnana k'ãrisiapatai ewaride mãiya nek'opachidama. Chi Jesupa minachia k'ãria uru baparí. Juanpa ara ichi mãiya jarapachima. IV 13:33 Juan 7:33; 8:21. V Mia oopi bi pedea chiwidi. Tachi Ak'õre oopi bi pedea chi naena bada k'orea unupatama nãma: Levítico 19:18; Deuteronomio 6:5.

Pedropa Jesú itu biwēane ada

Mateo 26:31-35; Marco 14:27-31; Luca 22:31-34

36 Simón Pedropa Jesua idisima:

—Tai Chipari, ¿pi sāmá wāima?

Māine Jesupa p'anoosima:

—Mi wārumá pi nāiyana p'ue wāiwēma, maamina māiya bak'ari mi k'aade wāipi.

37 Pedropa idisima:

—Tai Chipari, ¿k'āre k'orea mi pi ome p'ue wāiwēma? Mi pi k'orea piui bima.

38 Māine Jesupa jarasima:

—¿Pi mi k'orea piarā piui bik'āra? Mia piarā jararuma: et'erre pirui naena bari k'ak'o ūpea mi unuk'aade aipi.

Jesudepa Tachi Ak'ōremá wānai jarada

14 »K'īra piawēa p'anarāt'i. Tachi Ak'ōrepa oorude māinepa chi mia oorude ijāat'i. ² Mi Ak'ōre bapirimá k'ida minachia bima. Mi māmá wāipi māi k'ida ooi k'orea māra pae. Māiyawēpara mia jaraiwē pasima. ³ Mi māi k'ida oode wāipira, ya māicha cheipi māra atewāi k'orea mi ome p'ananamērā. ⁴ Mārapa k'awa p'anima mi sāmá wāit'a. Chi o sida k'awa p'anima.

⁵ Maamina Tomapa jarasima:

—Tai Chipari, atua p'anima pi sāmá wāit'a. ¿Sāmaasá māi o k'awadaima?

⁶ Māine Jesupa jarasima:

—Māi o mīpi. Minepa Tachi Ak'ōre piarā k'awa p'anima māinepa chok'ae bai uru p'anima. Minepa wānaepira aba pida mi Ak'ōremá p'ue chedaiwēma.

⁷ Mārapa mi piarā k'awa p'anipira, mi Ak'ōre sida k'awa p'anima. ¹ Idiipa waa mārapa ichi k'awa p'anima unu p'ani pēra.

⁸ Māine P'elipepa ichiá jarasima:

—Tai Chipari, Tachi Ak'ōre taiyá unupise. Ara māipa ara bima.

⁹ Māipuru Jesupa jarasima:

—P'elipe, mi minachia tāaraa māra ome bima. Pia mi ¿waidi k'awawēa bik'āra? Chi mi unu bīpa mi Ak'ōre sida unu bima. Pia ¿sāmaasá "Tachi Ak'ōre taiyá unupipade" a bima? ¹⁰ ¿Pia ijāawēa bik'āra mi, mi Ak'ōre ome ará bit'a māinepa mi Ak'ōre mi ome ará bit'a? Mia pedea bi ara michidepa pedea k'ama. Māipari mi Ak'ōre mi ome ará bīpa minepa pedea bima. Piarā minepa ne āarea ichia ooparima. ¹¹ Ijāat'i mi, mi Ak'ōre ome bit'a māinepa mi Ak'ōre mi ome bit'a. Mia māiya jara bi k'orea mārapa ijāanawēa p'anipira, mia oo bi k'orea ijāat'i.

¹² Mia piarā jararuma: parituapa mine ijāa bīpara, mia oo bit'a ichia pida oopi. Piarā mia oo bi k'aepēra ichia atepē oopi, mi, mi Ak'ōremá bade wāi pēra.

I Mārapa mi piarā k'awa p'anipira, mi Ak'ōre sida k'awa p'anima. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Mārapa mi piarā k'awa p'ananapara, mi Ak'ōre sida k'awa p'ananai pasima.

¹³ Māiya mārapa mine ijāa p'ani pēra mi t'īnēpa it'aa chiidiuta mia jōma oopi. Māiya minepa mi Ak'ōre chi choma bit'a unupipi. ¹⁴ Piarā mārapa mine ijāa p'ani pēra jōma mi t'īnēpa it'aa chiidiuta mia oopi.

Jesupa Tachi Ak'ōre Jaore teai jarada

¹⁵ »Mārapa mi piarā k'īria p'anipira, mi pedea oo p'ananaipi. ¹⁶ Māipuru mi Ak'ōrea it'aa chiidiipi māra K'aripaparí peemērā. Māi māra ome ewaricha baiipi.

¹⁷ Ichi Tachi Ak'ōre Jaorepi. Ichia Tachi Ak'ōre piarā k'awapiparima. Nāi ijūanepemārāpa ichi p'ue jitadaiwēma, ununak'a pēra māinepa atua p'ani pēra. Maamina mārapuru ichi k'awa p'anima, māra ome bi pēra māinepa māra sōne bai pēra.

¹⁸ »Mia māra jēramāra jīra ameeiwēma. Mi māicha māramá cheipi. ¹⁹ Tāaraawēa bide nāi ijūanepemārāpa mi waa ununaiwēma maamina mārapa mi ununaipi. Mi chok'ae biēra, māra sida chok'ae p'ananaipi.

²⁰ Mi chek'ari mārapa k'awadaipi mi, mi Ak'ōre ome bit'a, māra mi ome p'anit'a, māinepa mi māra ome bit'a. ²¹ Chi mi pedea ūrik'ari oo bīpa mi k'īria bima. Abaipa mi k'īria bīpara, mi Ak'ōrepa ichi k'īria baiipi. Mia pida ichi k'īria baiipi, māinepa ara mi ichiá unupipi.

²² Maapae chi abai Juda, Iscariotewēpa Jesua idisima:

—Tai Chipari, ¿sāmaasá pi taiyá unupiima maamina nāi ijūanepemārā unupiwēma?

²³ Jesupa p'anoosima:

—Chi mi k'īria bīpa mi pedea oo baiipi. Mi Ak'ōrepa ichi k'īria baiipi. Maapae mi, mi Ak'ōre ome ichimá chedaiipi ichi ome ará p'ananai k'orea. ²⁴ Chi mi k'īriawēa bīpa mi pedea ook'ama. Chi mārapa ūri p'ani pedea mōrewēma, māipari mi Ak'ōrenepi, chi mi peedadepi.

²⁵ »Māi mia mārā jararuma wapida māra ome bimisa. ²⁶ Maamina mi Ak'ōrepa mi t'īnēpa ichi Jaore peeipi māra K'aripaparí bamērā. Tachi Ak'ōre Jaorepa ne āarea mārā jarateapi. Ichia mārā āarea mia jarada k'īrisiapiipi.

²⁷ »Mia māra ne k'īrisiadawēa p'anapi k'īria bima. Mia māiya ooiwēma, chi nāi ijūanepemārāpa māiya oopatama. Māipuru minachia k'īra piawēa p'anarāt'i. Ne wap'earāt'i. ²⁸ Mia mārā jarasima mi wārut'a māinepa māicha māramá cheit'a. ²⁹ Mārapa mi piarā k'īria p'anipara arapaadai pasima mi Ak'ōremá wāyane ada k'orea. Ichi mi atepē bi pēra, mi māicha biipi mi naena badamá. ²⁹ Mia māi jara bīma waidi māiyai naena, piarā māiyarune mārapa ijāanamērā.

³⁰ »Mi māra ome minachia pedea wēma, chi nāi ijūanepema chaarea bi cheru pēra. Ichia mi p'uek'ama. ³¹ Māiya mi Ak'ōrepa oopi bit'a mia oopi. Māinepa nāi

II Oo p'ananaipi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: ijāa p'anat'i. III 14:28 Juan 14:3, 18.

ĭjũanepemarãpa k'awadaipi mia mi Ak'õre minachia k'ĩria bit'a.

»P'irabarit'ĩ. Wãtima.

Jesú chi uva biĩri piarãpẽapi

15 »Mi chi uva biĩri piarãpẽapi. ^I Mi Ak'õre chi uva uuda ak'iparipi. ² Mi pak'uru jua chaudak'ai ichia mãi t'iat'uparima, maamina chi chaupatai pak'uru jua mãi t'iat'uparima atepe chaudamẽrá. ³ Mi pedea ĭjãa p'ani pẽra mãra pak'uru jua ĭĩrak'aua t'iat'uda ĭĩra pia p'anĩrãpi. ^{II4} Mi ome ará p'anat'ĩ mi mãra ome ará bi ĭĩra. Pak'uru jua chi biĩri ome ará baepira, ara icht'u p'ue chaut'ama. Ara mãi ĭĩra mãra ara mi ome p'ananaepira p'ue chaudaiwẽma.

⁵ »Mi chi uva biĩri chi piarãpẽapi. Mãra chi pak'uru juapi. Chi mi ome ará be minachia chaupatama, mi mãra ome ará bi pẽra. Mãrapa miwẽa mi ãpia pida Tachi Ak'õre pae p'ue oodaiwẽma. ⁶ Chi mi ome ará biwẽt'a, mãi mi Ak'õrepa awara biĩpi pak'uru jua chaut'apĩ ĭĩra. Mãi pak'uru jua p'urpak'ari tachia ará ĭĩrip'edak'ari t'ĩpide paapatama.

⁷ »Mãra mi ome ará p'ananaipira, mi pedea oo p'ananaipira, it'aa chiidit'ĩ jõma mãrapa k'ĩriautat'a. Mãi mia teaipi. ⁸ Mãra pia chaudaipira unupidaipi piarã mi ome p'irriapatairãt'a. Mãiya unupidaipi mi Ak'õre chi choma bit'a.

⁹ Mia mãra k'ĩria bima mi Ak'õrepa mi k'ĩria bi ĭĩra. Mãipuru mia mãra k'ĩrianepa p'anat'ĩ. ¹⁰ Mia oopi bi pedea oodaipira, piarã mia k'ĩrianepa p'ananaipi. Ara mãi ĭĩra mi Ak'õrepa jara bida oo bi pẽra ichia k'ĩrianepa baparima.

¹¹ »Mãi ãarea mia jara bima mãra mi ome minachia arapá p'ananamẽrá. ¹² Mia oopi bi pedea nãipi: mãra chi k'ĩria p'anat'ĩ mia mãra k'ĩria bi ĭĩra. ¹³ Ĕpẽra minachia k'ĩria bidepa ichi k'õp'ãero k'orea piui bima. Mãi k'aepẽra p'ue chi Ĕpẽra atepe k'ĩriai bit'a newẽma. ¹⁴ Mia jara bida mãrapa oodaipira mãra mi chi k'õp'ãerorãpi. ¹⁵ Mia mãra waa mi pae pari mimiapairãane awẽma. Chi chipari pae pari mimiapairipa ichi chiparipa ooi k'ĩrisia bi atua bima. Naapae mãra mi chi k'õp'ãerorãpi. Mia mãrá k'awapisima ne ãarea mi Ak'õrenepa ũrinat'a. ¹⁶ Mãrapa mi ĭĩri atadaé pasima. Miapuru mãra ĭĩri atasima. Pak'uru biĩri nejõ be- raak'ai chaupari ĭĩra, mia mãra bisima wãnak'ari nepia chaudamẽrá. Mia mãra ĭĩri atada pẽra mãrapa mi Ak'õrea mi t'ĩnepa ne idiatut'a ichia teaipi. ¹⁷ Mãicha mia mãrá jararuma: abarik'a chi k'ĩriat'ĩ.

I Chi Napema K'art'a bidaadade jara bima Tachi Ak'õrepa Israel ĭjũa uva ĭĩk'ara ĭĩra uusit'a, maamina ichia k'ĩria bada ĭĩra ãchia oodaé pasima. Ak'ise Salmo 80:8-16; Isaia 5:1-7; Jeremia 2:21; Ezequiel 15:1-8; 19:10-14; Osea 10:1 Juan 15:1de

Nãi ĭjũanepemarãpa Jesude ĭjãa be unuemaapatama

¹⁸ »Nãi ĭjũanepemarãpa mãra unuema p'anipira, k'ĩrisiat'ĩ ãchia naa mi unuemaasidama. ¹⁹ Nãi ĭjũanepema padapara ãchia mãra k'ĩrianai pasima, ãchidepema pẽra. Maamina mia mãra nãi ĭjũanepema ateewãsima ãchi awara p'ananamẽrá. Mãipuru mãra unuemaapatama. ²⁰ K'ĩrisiat'ĩ mia nãi jarada: "Abai pida ichi chipari pae pari mimiaparĩ ichi chipari k'aepẽra atepe biwẽma". ^{III} Mãipa jara bima Ĕpẽerãpa mi pedea oo p'anipira, mãra pedea sida oodaiipi. Maamina ãchia mi Ĕp'ẽ p'anipira, mãra sida Ĕp'ẽnaipi. ²¹ Mãra mi k'õrea mãiya oodaiipi ãchia chi mi Peeda atua p'ani pẽra.

²² »Mia ãchia jarateade chedawẽpara ãchia nemietá oodada k'õrea nepirade p'aneenaiwẽ pasima. Maamina naapae mi pedea ũrinana pẽra p'ue jaradaiwẽma ãchia nemietá oodada k'õrea "mãi atua p'anasiade" adait'a. ²³ Abaipa mi unuema uru bipira, mi Ak'õre sida unuema uru bima. ²⁴ Mia ãchi k'ĩrari Ĕpẽerãpa ne p'ue oodak'apĩ oodaépara, ãchia nemietá oodada k'õrea nepirade p'aneenaiwẽ pasima. Maamina mia ooda ãchia unusidamina mi, mi Ak'õre sida unuema uru p'anima. ²⁵ Mãiya p'anima ara ãchi Moisepa bidade jara bi ĭĩra. Nãiya jara bima: "Mi nepira newẽa bit'a unuemaasidama". ^{IV}

²⁶ »Tachi Ak'õre Jaore, chi mãra K'aripaparĩ cheipi. Ichia piarã pedea jaraparima. Mia ichi mi Ak'õremãipa peerude ichia mi k'õrea mãrá pedeaipi. ²⁷ Mãra pida mi k'õrea pedeaipi, mãra naenapema mi ome p'ani pẽra.

16 »Mia mãi ãarea mãrá jara bima mine ĭjãa p'ani itu bipidaemaapa. ² Judiorãpa mãra ãchi ará pedeapatai tedepema ãyá jerek'oodaiipi. Mãi awara mãra peadai ewari paipi. Mãra peautade ãchia k'ĩrisiadaipi "Tachi Ak'õrepa k'ĩria bi oo p'aniane" adait'a. ³ Mãiya oodaiipi mi Ak'õre, mi sida atua p'ani pẽra. ⁴ Maamina mia mãi ãarea mãrá jararuma, mãi ewari cherude mia jarada k'ĩrisiadak'ari p'erawẽa p'ananamẽrá.

Tachi Ak'õre Jaorepa ooparĩ jarada

»Mia naena mãrá mãi jaraé pasima mãra ome bada pẽra. ⁵ Maamina mi, mi Peedamá wãipi. Maamina abai pida mãranepemapa miã mãi k'õrea ididawẽa p'anima. ⁶ Mãipari mãra k'ĩra piawẽa p'anima mi wãi biade ada pẽra. ⁷ Mia piarã jararuma: mãra pae pia bima mi wãit'a. Mi wãepira mãra K'aripaparĩ cheiwẽma. Maamina mi wãipira ichi peeipi.

⁸ Tachi Ak'õre Jaore cherude nãi ĭjũanepemarã k'awapiipi ãchia k'ai nemietá ooparit'a, k'ai ĭĩp'a bit'a mãinepa k'ai nepira pará biade ait'a. K'awapiipi ãchia

makii k'orea piawēa k'irisia p'anit'a. ⁹ Tachi Ak'ōre Jaorepa āchiá k'awapiipi chi mine ijāanak'apirāpa ne-mietá oopatait'a. ¹⁰ K'awapiipi mi jip'a bit'a, mi Ak'ōremá wāi pēra. Māine mārāpa mi waa ununaiwēma. ¹¹ Māinepa Tachi Ak'ōre Jaorepa k'awapiipi nāi ijūanepemarā nepira pará p'aniane ait'a, Tachi Ak'ōrepa chi nāi ijūanepema chipari nepira pará biade ada pēra. ^I

¹² »Mia wapida ne minachia mārā jarai uru bima.

Māi mārāpa nāiena āarea p'ue k'awadaiwēma.

¹³ Maamina Tachi Ak'ōre Jaorepa piarā pedea k'awapiipi pará pēra ichi cherude mārā jarateaiipi chi piarā pedea Tachi Ak'ōrenepa che bit'a jōma k'awadamērā. Ichi ara ichi k'irisidawēma pedea wēma, māipari āarea minepa ūri bit'a jaraiipi. Ichia mārā k'awapiipi māi sāait'a.

¹⁴ K'awapiipi mi chi choma bit'a, mi pedea ūrik'ari āarea mārā jarateai pēra. ¹⁵ Jōma mi Ak'ōrené, ichiaba mōrepipi. Māi k'orea mia jarasima Tachi Ak'ōre Jaorepa mi pedea ūrik'ari mārā jarateait'a.

K'ira piawēa p'ananak'ari arapá p'aneenaiipi

¹⁶ »Tāaraawēa bide mārāpa mi ununaiwēma, maamina māiia nak'ari māicha tāaraawēa bide mi ununaiipi. ^{II}

¹⁷ Māine chi eda waapēarā ichi ome p'irriapatairāpa ara āchi tuaba idi para beesima:

—¿Māi k'āre jara bima: "Tāaraawēa bide mārāpa mi ununaiwēma. Maamina māiia nak'ari māicha tāaraawēa bide mi ununayade aipi mi Ak'ōremá wāi pēra?" ¹⁸ Māi pedea "tāaraawēa bide" a bit'a ¿k'āre jara bima? Tachia k'awadawēa p'anima k'āre k'orea māiia pedea bit'a.

¹⁹ Jesupa k'awasima āchia māi k'orea idi k'iria p'anit'a. Māipuru jarasima:

—Mia mārā jarasima tāaraawēa bide mi waa ununaiwēane asima māinepa māiia nak'ari tāaraawēa bide mi māicha ununayade asima. ¿Māi k'orea ara mārā tuaba idi para p'aniwēk'āra? ²⁰ Mia piarā jararuma: nāi ijūanepemarā arapá p'animisa, mārā sōp'uapa jēanaipi. Mārā sōk'achia p'ananaipi, maamina māi jōk'ari arapaadaipi. ²¹ Piarā wēra warra t'ōrone p'ua-parima ichi ewari pada pēra. Maamina warra t'ōk'ari māi p'ua bada k'irisia atuaparima ichi warra k'orea arapá bi pēra. ²² Ara māi jira mārā ara nāiena k'ira piawēa p'anima, maamina mi māicha mārā ak'ide cheipi. Maapae mārā arapá p'ananaipi. Abai pida māi arapá p'ue wēpapiiwēma.

²³ Māi ewaride mārāpa mi āpia pida miá waa ne ididaiwēma. Mia piarā jararuma: mārāpa mi Ak'ōrea mi t'īnepa ne idiutat'a ichia teaiipi. ²⁴ Mārāpa waidi Tachi Ak'ōrea mi āpia pida mi t'īnepa ne ididawēa p'anima.

^I 16:11 Juan 7:21-24; 8:42-47; 12:31. ^{II} Griego pedeaide chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: mi Ak'ōremá wāi pēra.

Maamina māiia ne ididaipira māi jitadaipi. Māiia mārā minachia arapá p'ananaipi.

²⁵ »Mia ne jara bidepa māi mārā jarasima, maamina ewariaba mi waa nepira bidepa pedea iwēma. Māipari mi Ak'ōre k'orea pia jip'a jaraiipi. ²⁶ Māi ewaride mārāpa mi t'īnepa Tachi Ak'ōrea ne ididaipi. Mia mārā pae Tachi Ak'ōrea idiiwēma, ²⁷ mi Ak'ōrepa mārā k'iria bi pēra. Ichia mārā k'iria bima, mi k'iria p'anit'a pēra māinepa mi Tachi Ak'ōrenepa cheda ijāa p'anit'a pēra. ²⁸ Mi Ak'ōremāipa nāi ijūanea chesima. Maamina mia nāi ijūa ameeipi mi Ak'ōremá māicha wāi k'orea.

²⁹ Maapae chi ichi ome p'irriapatairāpa jarasidama: —Naapae pia jara bit'a taimá pia bima. Nepira bidepa pedea biwēma. ³⁰ Naapae taipa k'awautama pia ne āarea k'awa bit'a. Taipa ne ididai naena pia sāmaasá p'anooi k'awa bima. Māinepa k'awa p'anima pi Tachi Ak'ōrenepa chesit'a.

³¹ Jesupa jarasima:

—¿Naapae mārāpa piarā ijāa p'anik'āra? ³² Chi ewari chei bada cheruma. Mārā āarea abaabá jīchoadak'ari mi tuaba ameenaiipi. ^{III} Maamina mi tuaba baiwēma mi Ak'ōre mi ome bi pēra. ³³ Māi āarea mia mārā jarasima minepa ne k'irisidawēa p'ananamērā. Nāi ijūane nepira pará p'ananaipi, maamina ne wap'earāt'i: nāi ijūanepema mia p'uesima.

Jesupa ara ichi k'orea Tachi Ak'ōrea it'aa chiidida

¹⁷ Jesupa māiia jarak'ari pajānea ak'ik'ari jarasima: «Ak'ōre, mi ewari ará pasima. Pi Warra chi choma bit'a unupise pi Warrapa pi piarā chi choma bit'a unupimērā. ² Pia ēpēerā āarea mi juade bisima, mia āchi ewaricha chok'ae bapimērā. ³ Ewaricha chok'ae bepa, āchia k'awa p'anima pi piarā Tachi Ak'ōre aba bit'a. Ichiaba k'awa p'anima chi pia peeda, Jesu-cristot'a. ⁴ Pia miá nāi ijūane oopida mia jōma oosima. Māiia k'awapisima pi chi choma bit'a. ⁵ Māipuru Ak'ōre, mi pi k'irari chi choma bise pi ome nāi ijūa ooi naena chi choma bada jira.

Jesupa ichi ome p'irriapatairā k'orea it'aa chiidida

⁶ »Pia miá ēpēerā nāi ijūanepemarā teasima. Mia māirā pi k'awapisima. Āchi poremina, pia miá āchi teasima. Āchia pi pedea ijāa p'anima. ⁷ Māipuru āchia k'awa p'anima ne āarea mia uru bi pidepa che bit'a. ⁸ Pia miá jarada mia āchiá jarateasima. Āchia māi pedea ijāasidama. Māipuru k'awa p'anima piarā mi pimāipa chesit'a. Piarā ijāa p'anima pia mi peesit'a.

⁹ »Mia piá it'aa chiidiruma āchi k'aripamērā. Mia piá it'aa chiidi biwēma nāi ijūanepemarā k'orea. Māipari chi pia miá teadairā k'orea it'aa chiidi bima, āchi pore pēra. ¹⁰ Āarea mōré porepi māinepa āarea poré

^{III} 16:32 Zak'aria 13:7.

mõrepi. Ächia oo p'aninepa mi chi choma bit'a unupi p'anima.

¹¹ »Mi nāi ijūane waa baiwēma maamina ächi nāi ijūane p'aneenai. Ak'õre, pi minachia pia bima. Mi pimá wāru pēra pi t'īnēpa ächi minachia ak'i base. Pi t'īnēpa, mi māiya jua chaarea beepisima, ^I ächi k'ak'ua aba bi jīra p'ananamērā, tachi k'ak'ua aba p'ani jīra.

¹² Mi nāma basi ewarimisa pi jua chaareadepa mia äarea pia teadairā ak'i basima. Ächidepemarā mi āpia pida atuaé pasima. Abapuru chi atuai badat'a atuasi-ma Tachi Ak'õre pedea jara bi jīra piarā māiyamērā. ^{II}

¹³ »Naapae mi pimá wāipi. Maamina wapida nāi ijūane bide māi äarea jararuma, arapá p'ananamērā, mi pi ome arapá bi jīra. ¹⁴ Pia jarada mia ächiä jarateasima. Maamina nāi ijūanepemarāpa ächi unue-maa p'anima mi jīra nāi ijūanepemawē pēra. ¹⁵ Mia piá idi biwēma ächi nāi ijūanepema äyá ateewāmērā, māi-pari it'aa chiidi bima nemietaadepema ak'i bamērā. ^{III}¹⁶ Ächi nāi ijūanepemarāwēma ara māi mi nāi ijūanepemawē jīra. ¹⁷ Pi pedeapa pi piarā k'awapi bima. Māipa ächi aba pi pae pia bise. ¹⁸ Pia mi nāi ijūanepemarā t'äena peeda jīra mia ächi nāi ijūanepemarā t'äena peeruma. ¹⁹ Ächi k'orea ara mi pi pae awara beeruma, ächi sida pi pae awara p'ananamērā pi piarāt'a k'awa p'aninepa.

Jesupa jōma ichide ijāauta k'orea it'aa chiidida

²⁰ »Mia abapuru ächi k'orea it'aa chiidi biwēma. Māi-pari ächia mi pedea jarautade mine ijāauta k'orea pida idi bima. ²¹ Ak'õre, pi mi ome bi pēra māinepa mi pi ome bi pēra mia idi bima ächi sida tachi ome k'ak'ua aba bi jīra p'ananamērā. Māiya nāi ijūanepemarāpa ijāanaipi pia mi peesit'a. ²² Pia mi ateewāsima tachi ará p'ananamērā. Māiya mi chi choma bisima. Ara māi jīra mia ächi chi choma bisima tachi ome k'ak'ua aba bi jīra p'ananamērā. ²³ Mi ächi ome bi pēra māinepa pi mi ome bi pēra tachi äarea ará k'ak'ua aba bi jīra p'ananaipi. Māiya nāi ijūanepemarāpa k'awadaipi pia mi peesit'a māinepa k'awadaipi pia ächi k'īria bit'a ara mi k'īria bi jīra.

²⁴ »Ak'õre, pia nāi ijūa ooi naena mi k'īria basima. Māipuru pajāne mi chi choma bisima. Mia k'īria bima äarea pia miá teadairā māma mi ome ará p'ananait'a, pia mi chi choma bida ununamērā. ²⁵ Ak'õre, pi jīp'a bima. Nāi ijūanepemarāpa pi atua p'anima, maamina mia pi k'awa bima. Māinepa nāirā pida k'awa p'anima pia mi nāmá peesit'a. ²⁶ Mia ächiä pi k'awapisima. Māi awara wapida atepe k'awapi bai. Pia mi k'īria bi jīra

^I Mi pimá wāru pēra pi t'īnēpa ächi minachia ak'i base. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: jōma pia miá teadairā minachia ak'ise pi jua chaareadepa. ^{II} 17:12 Salmo 41:9; 55:12-15. ^{III} Nemietaadepema. Chok'arairāmā māipa «tiore» jara bima.

ächi sida chi k'īria p'ananamērā māinepa mi ächi sõne uru p'ananamērā».

Jesú jitadada

Mateo 26:47-56; Marco 14:43-50; Luca 22:47-53

18 Māi äarea jarak'ari Jesú ichi ome p'irriapatairā Cedrón to chak'e k'īria wāsídama. Arí ne uu ijūa basima. Jesú, ichi ome p'irriapatairā ome māmá wāsídama. ² Juda, chi Jesú jitapii bipa māi ne uu ijūa k'awa basima, Jesú ichi ome p'irriapatairā ome māma bari k'ak'o minachia ará ni-beepachi pēra. ³ Māipuru Judapa chok'arā romanepema papaká berā māinepa chi Tachi Ak'õre te ot'eapatairā māi ne uu ijūane ateewāsima. Ächi chi p'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa p'ariseorā pida Juda ome peesídama. Ächia jīra, laap'ara māinepa jiorro uru p'anasídama. ⁴ Māine Jesupa äarea ne māiyai k'awa bi pēra ächimá wāk'ari idisima:

—Mārapa ¿k'ai jiri p'anima?

⁵ Ächia p'anoosídama:

—Jesú Nazaredepema.

Jesupa jarasima:

—Mipi.

Māine Juda, chi Jesú jitapii bi ächi ome basima. ⁶ Jesupa «miane» aside ächi jīitea tiadak'ari, baewāsídama. ⁷ Maapae Jesupa māicha idisima:

—¿K'ai jiri p'anima?

Ächia māicha p'anoosídama:

—Jesú Nazaredepema.

⁸ Māine Jesupa jarasima:

—Māi miane asima. Mi jiri p'anipira, nāi ēpēerā itu peet'i.

⁹ Māiya jarasima ichia naena jarada pēra: «Ak'õre, pia miá teadairā aba pida atuiwēma». ^{IV} Ichia jarada jīra piarā māiyasima. ¹⁰ Māine Simón Pedropa k'īruuparí nek'o uru basima. Māi ēut'aak'ari chi p'aare minachia k'awa bi pae pari mimiaparí k'īri juaraaripema oat'ut'aasima. Māi t'ī Malco apachídama. ¹¹ Māi k'orea Jesupa Pedroa jarasima:

—Pichi k'īruuparí nek'o yaase. ¿Mi māi mīai biwēk'āra, mi Ak'õrepa mi mīapii bi jīra? ^V

Jesú Anasmá ateewānana

Mateo 26:57-58; Marco 14:53-54; Luca 22:54

¹² Maapae romanepema papaká bepa, ara ächi poro chaarea bipa māinepa chi Tachi Ak'õre te ot'eapatairāpa Jesú jitadak'ari jua birasídama. ¹³ Jesú naa ēpēra Anás temá ateewāsídama. Anás Caip'á chāware pasima. Māi äyone Caip'á p'aare minachia k'awa bi pasima. ^{VI}¹⁴ Ara māi Caip'apa judiorá jara basima ēpēra aba judiorā äareairā k'orea piuit'a pia bima. ^{VII}

^{IV} 18:9 Juan 6:39. ^V Mi Ak'õrepa mi mīapii bi jīra. Griego pedeade nāiya bi bima: chi mi Ak'õrepa miá teada pasu. ^{VI} Caip'á

Pedropa Jesú unuk'aade ada

Mateo 26:69-70; Marco 14:66-68; Luca 22:55-57

15 Māine Jesú ome p'irriapatairā Simón Pedro māinepa abai sida Jesú k'aade wāsídama. Chi Simón Pedro ome wāna p'aare minachia k'awa bīpa k'awa basi pēra ichi Jesú k'aade eda wāsima p'aare minachia k'awa bī te tudá. 16 Maamina Pedro eda wāpatai tajataria beesima. Māipuru chi ichi ome wāna, chi p'aare minachia k'awa bīpa k'awa bada tajatá wāsima. Chi eda wāpatai ak'iparí wēra ome pedeak'ari Pedro eda ateewāsima. 17 Māi wērapa Pedroa idisima:

—¿Pī sida Jesú ome p'irriapariiwēk'āra?

Pedropa p'anoosima:

—Miwēma.

18 Māine p'aare minachia k'awa bī pae pari mimiapatairāpa māinepa Tachi Ak'ōre te ot'eapatairāpa t'ipī uruapisidama k'ōresá nibi pēra. T'ipī ik'idá bai nip'aneesidama k'ānai k'orea. Ichiaba Pedro āchi ome t'ipī k'āmaa basima.

Anaspa Jesua minachia it'aa chiidida

Mateo 26:59-66; Marco 14:55-64; Luca 22:66-71

19 Maapae p'aare minachia k'awa bīpa Jesua minachia idisima ichi ome p'irriapatairā k'orea māinepa ichia jarateada k'orea. 20 Māine Jesupa p'anoosima: —Mi āareairā k'īrari jīp'a pedea basima. Mīa jaratea basima tachi ará pedeapatai techa māinepa Tachi Ak'ōre te eda, tachi judiorā āarea ará chedak'ari pedeapatamá. Mi āpia pida mēra jaraé pasima. 21 ¿K'āre k'orea miá māi idi bima? Māipari mi pedea ūrinaanarā idise, āchia mīa jarateadat'a k'awa p'aniēra.

22 Jesupa māiya jararude Tachi Ak'ōre te ot'eapatairānepema aba ichi k'ait'a badapa Jesú k'ītarramá p'ek'ari jarasima:

—¿Jāiya p'anoo bik'āra chi p'aare minachia k'awa bīa?

23 Jesupa p'anoosima:

—Mīa k'achia pedeasipira, jarase mīa k'āre k'achia pedeasit'a. Maamina pia pedeasipira, pia ¿k'āre k'orea mī p'esima?

24 Maapae Anaspa Jesú jua bīra bit'a Caip'amá peesima, ichi p'aare minachia k'awa bī pēra.

Pedropa māicha Jesú unuk'aade ada

Mateo 26:71-75; Marco 14:69-72; Luca 22:58-62

25 Māimisa Pedro wapida bai nībasima, t'ipī k'āi k'orea. Māine ēpēerāpa ichiá idisidama:

—¿Pī sida jāi ēpēra ome p'irriapariiwēk'āra?

Pedropa mēra jarasima:

—Miwēma.

18 āyo p'aare minachia k'awa bī pasima, āyo 18—36. VII 18:14 Juan 11:50.

26 Māine chi p'aare minachia k'awa bī pae pari mimiaparí abaipa Pedroa idisima:

—¿Mīa pī ichi ome ne uu ījūane unué pasik'āra?

Māipa chi Pedropa k'īri t'iat'uda chi ēpēra māinepema pasima. 27 Pedropa māicha mērasima. Ara māiya jararude et'erre pirusima. I

Jesú Pilato k'īrari bada

28 Maapae tap'ededa Jesú Caip'á tedepa romanepema chi poro chaarea bī chi te minachia bidea ateewāsídama. Chi Jesú ateewānana judiorā māi te Pretorio apataide eda wānaé pasima āchi eda wāsídara Tachi Ak'ōre k'īrari piawēa p'aneenai pēra. Ichi k'īrari pia p'anana k'īria p'anasidama Egitodepa wānana k'īrisiapatai ewari chik'o k'odai k'orea. II²⁹ Māipuru Pilato āchimá tajatá wāk'ari idisima: III

—Nāi ēpēra, chi mārapa nepira pará biade a p'anīpa ¿k'āre nemietá oosima?

30 Āchia p'anoosidama:

—Nāipa nemietá oodaépara taipa ichi pimá ateewānawē pasima.

31 Māipuru Pilatopa āchiá jarasima:

—Mārapa ichi ateewānak'ari ak'it'ī ara machi leypa jara bī jīra.

Māine judiorāpa jarasidama:

—Taipa ne p'ue oodak'ama, ēpēra peapidai k'orea. Māra Romanepemarāpuru p'ue peapidai p'anīma.

32 Ara chi judiorāpa māiya pedeasidama Jesupa naena jara bada jīra. Ichia jara basima sāmaasá piui bit'a. IV³³ Maapae Pilato māicha tede eda wāsima. Jesú eda ateewāpik'ari idisima:

—¿Pī piarā judiorā poro jūra jīparí jī bik'āra? V

34 Jesupa p'anoosima:

—¿Pīa māi idi bik'āra pia k'awai k'orea, wa idi bima waapēarāpa piá mi k'orea māiya jarasida pēra?

35 Māi k'orea Pilatopa jarasima:

—¿Mī judiok'āra? Ara pī p'uurudepemarāpa māinepa chi p'aarerā chi māirā chaarearāpa pī mimá enemeesidama. ¿Pīa k'āre oosima āchia māiya oodamērā?

36 Jesupa p'anoosima:

—Mī ēpēerā mī juade ua bīmīna mī p'uuru nāi ījūanepemawēma. Nāi ījūanepema padapara mī ēpēerā mī k'orea k'īruunai pasima judiorā mī jitapidamaapa. Maamina mī p'uuru nāi ījūanepemawēma.

37 Māipuru Pilatopa jarasima:

—¿Māiya bīpīra piarā pī poro jūra jīparí jī bik'āra?

Jesupa p'anoosima:

I 18:27 Juan 13:38. II Judiorāpa jarapachidama judiorāwē āchi tede eda wāsira Tachi Ak'ōre k'īrari piawēa beei. Número 9:9-11. III Romanepemarā minachia k'awa bī Tiberio apataipa Pilato Judea tuadepema minachia k'awa bit'a bisima āyo 26—36. Chi judiorā chaarearāpa Jesú Pilatomá ateewāsídama āchia chi eda jīa niberā peak'apachida pēra. Aba romanepemarāpa māiya itia p'anapachidama. IV 18:32 Juan 3:14; 8:28; 12:32. V Judiorā chi māirā chaarearāpa Pilatoa māi k'orea jarasidama. Luca 23:2.

—Ājā, pia māiya jara k'īria bipira, mi ēpēerā āchi poro jūra jīpari jī bipi. Maamina mi nāi tīūanea chesima chi piarāpēa pedea jarateai k'orea. ^I Jōma chi piarāpēa k'īria p'anipa mi pedea tīāapatama.

³⁸ Māine Pilatopa idisima:

—Ķ'ārema māi piarāt'a?

Jesú peadai k'orea jaradada

Mateo 27:15-31; Marco 15:6-20; Luca 23:13-25

Māiya jarak'ari Pilato māicha tajatá judiorāmá wāk'ari jarasima:

—Mia unuwēma nāi ēpēra nepira pará bit'a.

³⁹ Maamina Egitodepa wānana k'īrisiapatai ewari parude, āyocha mārāpa oopata jīra, chi eda jīa nibidepema aba k'ēet'aapiatama. ĶMārāpa k'īria p'anik'āra mia nāi judiorā poro jūra jīpari jī bi k'ēet'ait'a?

⁴⁰ Māine āchia biadak'ari p'anoosidama:

—Jāiwēma. jBarrabat'u k'ēet'aase!

Māi Barrabá nechiaparí mietá pasima.

19 Maapae Pilatopa Jesú soapa p'episima. ² Māiya bide romanepema papaká berāpa poro jūra jī-

parí ĩri k'ada Jesú porode jī bisidama, māinepa ichi k'ak'ua ĩri anamari jīparí arena k'īra bit'a jīpisdama.

³ Maapae Jesumá orrobaridak'ari nāiya jarasidama:

—jMinachia pia bima, chi judiorā poro jūra jīpari jī bit'a!

Māiya jaradak'ari ichi k'ītarramá p'epachidama.

⁴ Maapae Pilato māicha tajatá judiorāmá wāk'ari jarasima:

—Ūrit'i. Mia māi māra k'īrari enemeeruma, mimá ichia nemietá oo newēa bit'a k'awadamērā.

⁵ Jesú tajatá ateeutade ĩri k'ada poro jūra jīparí māinepa chi ĩria anamari jīparí chi arena k'īra jī basima. Māine Pilatopa jarasima:

—Nāi chi ēpērapī. ^{II}

⁶ Maamina Jesú unuutade p'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa Tachi Ak'ōre te ot'eapatairāpa jīk'ua jarasidama:

—jIchi k'urusude barijira bik'ari peapise! jK'urusude barijira bik'ari peapise!

Māine Pilatopa jarasima:

—jMārāpuru ateedak'ari k'urusude barijira bik'ari peapit'! Mimá ichi nemietá newēa bima.

⁷ Maamina judiorāpa p'anoosidama:

—Taipa Moisepa bida uru p'anima. Māi Moisepa bidade jara bi jīra ichi piui bima ara ichi Tachi Ak'ōre Warraade a bi pēra. ^{III}

I Nāi tīūanea chesima. Griego pedeade nāiya bi bima: Mi nāi tīūane t'ōnak'ari chesima. II Pilatopa Jesú tajatá ateeptide, k'awapi k'īria basima chi Jesú ēpēra minachia k'awa biwēt'a. Māipari Juanpa «ēpēra» biside, māipa jara k'īria bima Jesú chi ēpēra Warrat'a. Juan 1:1; 1:14. III 19:7 Levítico 24:15-16.

⁸ Māi pedea ūriside Pilato minachia ne wap'easima.

⁹ Maapae ichi te minachia bide eda māicha wāk'ari Jesua idisima:

—ĶPi sāmapemama?

Maamina Jesupa p'anooé pasima. ¹⁰ Māiya bide Pilatopa jarasima:

—ĶPia p'anoowēk'āra? ĶAtua bik'āra mia pi p'ue k'urusude barijira bik'ari peapii bit'a wa p'ue k'ēet'aapii bit'a?

¹¹ Māine Jesupa p'anoosima:

—Tachi Ak'ōrepa pi bidaépara pia mi mi āpia pida ooiwē pasima. Māipuru chi mi pi juade teadapa pi k'aepēra nemietá atepe oosima.

¹² Māi ūriside Pilatopa k'īrisia beesima Jesú sāmaasá k'ēet'aapiit'a. Maamina judiorāpa māicha jīk'ua jarasidama:

—Pia jāi ēpēra k'ēet'aapiipira pi romanepema chi atepe poro chaarea bi ome chi māi omepemawēma. Parituapa ara ichi chi poro jūra jīpari jī biade aipira, māi ēpēra romanepema chi atepe poro chaarea bi ome chi nek'īramaapi.

¹³ Pilatopa māi ūrina pēra Jesú tajatá ateewāpisima. Maapae ichi āk'aude suak'abari beesima tejā Mawara K'ak'ayá Ooda apataimá. Hebreo pedeade Gabatá apatama. ¹⁴ Judiorā Egitodepa wānana k'īrisiapatai ewari norema pada pēra āchi ne oo p'anasidama māi ewari pae. Imat'ip'a papodode Pilatopa judiorá jarasima:

—Ak't'i. Cha nāi māra poro jūra jīpari jī bipi.

¹⁵ Maamina āchia jīk'ua jarasidama:

—jAteewāpik'ari, peapise! jAteewāpik'ari, peapise! jK'urusude barijira bik'ari, peapise!

Māi k'orea Pilatopa jarasima:

—ĶMāiyara mia māra poro jūra jīpari jī bi k'urusude barijira bik'ari, peapiik'āra?

Māine p'aarerā chi māirā chaarearāpa p'anoosidama:

—jTaipa poro jūra jīpari jī bi awara newēma! jAbapuru uru p'anima tachi romanepema chi atepe poro chaarea bit'a! ^{IV}

¹⁶ Maapae Pilatopa Jesú romanepema papaká berá teasima k'urusude barijira bik'ari peadamērā. Ara māine ichi ateewāsidama.

Jesú k'urusude barijira bidada

Mateo 27:32-44; Marco 15:21-32; Luca 23:26-43

¹⁷ Jesupa ichi k'urusu ua beek'ari papaká berāpa ichi ateewāsidama tīūa Poro Bīri apataimá. Hebreo pedeade Gólgota apatama. ¹⁸ Māma āchia Jesú k'urusude barijira bisidama. Māinepa ichik'á ēpēra ume k'urusude barijira bisidama, aba Jesú juaraari, aba ichi juawieri. ¹⁹ Māi awara Pilatopa pak'uru p'ep'edea Jesú poro nok'oari bipisima. Māine nāiya bipisima: «Jesú Nazaredepema, judiorā Poro Jūra jīpari

IV Tachi Ak'ōre pedeade jara bima israel tīūanepemārā poro jūra jīpari jī bi ara aba Tachi Ak'ōre māiya bi. Juece 8:23; 1 Samuel 8:7.

Jĩ Bipi». ²⁰ Māi pedea bisima hebreo pedeade, latin pedeade māinepa griego pedeade. ^I Chok'ará judiorā-pa māi pedea unusidama, Jesú k'urusude barijira bida-da p'uuru k'ait'a bi pēra. ²¹ Judiorā p'aarerā chi mairā chaarearāpa māi pedea unusidaide Pilatoa jarasidama:

—Birāse “Judiorā Poro Jūra Jĩparí Jĩ Bit'a”. Māipari bise: “Nāi ēpērapa jarasima ichi judiorā poro jūra jĩparí jĩ bipi”.

²² Maamina Pilatopa jarasima:

—Mia bida ara māiya beepi.

²³ Romanepema papaká berāpa Jesú k'urusude barijira bik'ari ichia řia anamari jĩ bada atadak'ari māi k'ĩmari k'ōanak'ari āchicha ateewāsida. Ichia neet'á ek'ari jĩ bada sida ateewāsida. Māi k'osada chichia nea basima, māipari it'ipa edá aba k'osada basima.

²⁴ Māine papaká berāpa āchi tuaba jarasidama:

—Nāi k'ōanaiwēma. Pia bima nāi k'orea ne jemenanai, māi k'aipa jitai k'awayá.

Ara māiya māit'u chi āchia oosidama.

Māiyasima Tachi Ak'ōre pedeade naena bida jira: «Mia řia anamari jĩ bada āchicha jedasidama; māinepa mia neet'á ek'ari jĩ bada atadai k'orea jemenasidama». ^{II}

²⁵ Jesú k'urusude jira bik'á Jesú nae, chi nae ũpēawēra, Cleop'á k'ima María māinepa María Magdalena p'anasidama. ²⁶ Jesupa chi nae māinepa chi ichi ome p'irriaparí chi «ichia minachia k'řia bi» apatai ichi bik'á unuside, chi naea jarasima:

—Nae, cha bi pi warrapi.

²⁷ Maapae ichi ome p'irriaparia jarasima:

—Cha bi pi naepi.

Māi ewaridepa Jesú nae chi Jesú ome p'irriaparí tede bapachima.

Jesú k'urusude piuda

Mateo 27:45-56; Marco 15:33-41; Luca 23:44-49

²⁸ Māiya jarak'ari Jesupa k'awasima ichia ooi pada āarea oosit'a. Māine jarasima:

—Mi opisia bima.

Māi jarasima Tachi Ak'ōre pedeade jara bi jira. ^{III}

²⁹ Māine arí chok'o uvaba jijiyá ipiru n̄basima. Chi eda waapēarāpa māi uvaba jijiyá ne motá bi bek'eadak'ari ateewāsida. Chi ne motá bi hisopo pak'uru juade oodak'ari Jesú it'aemá t'ōmaripisidama.

³⁰ Jesupa māi uvaba jijiyá tok'ari jarasima:

—Mia ooi pada āarea oosima.

Maapae ichi poro edá jaabarik'ari k'řrawēasima.

^I Latin pedea romanepemarāpa pedeapachidama. Hebreo pedea judiorāpa pedeapachidama. Griego pedea perá jōma tuachape-marāpa āpia k'awa beesima. Griego pedeade pedeapachidama tu-acha ne netodai k'orea. ^{II} 19:24 Salmo 22:18. ^{III} 19:28 Salmo 22:15; 69:21.

Jesú orrode miasupa suda

³¹ Judiorā Egitodepa wānana k'řrisiapatai ewari norema pada pēra ne oo p'anasidama. Māi arapaapatai ewari mimianak'apí ewari pēra, judiorāpa ēpēerā k'urusude barijira bidai k'řrianawēa p'anasidama. Māipuru Pilatoa idisidama chi k'urusude barijira be jĩru biap'et'apimērā isapea piudak'ari āchi k'ak'ua māmepema edá jirapidamērā. ³² Māi k'orea papaká berā wānak'ari Jesú ome k'urusude barijira bi p'anana aba jĩru biap'et'asidama. Ara māiya oosidama chi abai sida. ³³ Maamina Jesumá chesidaide ichi piusit'a unusidama. Māipuru ichi jĩru biap'et'adaé pasima.

³⁴ Māiya bide aba papaká bipa Jesú orrode miasupa susima piarā piusi k'awai k'orea. Ara māine oa māinepa pania chesima. ³⁵ Chi nāi k'art'a bidapa piarā māi unusima. Ichia jara bit'a piarāpi. ^{IV} Ichia k'awa bima piarā pedea jara bit'a māra pida sōnepa řjāanamērā. ³⁶ Āarea māi piarā māiyasima Tachi Ak'ōre pedeade bi bi jira. Nāiya bi bima: «Ichi bĩri aba pida biap'et'adaé pasima». ^{V37} Ichiaba Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima: «Chi āchia sudada pada ēpēerāpa ununaipi». ^{VI}

Jesú t'ibaridada

Mateo 27:57-61; Marco 15:42-47; Luca 23:50-56

³⁸ Māiya nak'ari judio José apatai Pilatomá wāsima. Māi José Arimatea p'uurudepema pasima. Ichi Jesú ome p'irriaparí pasima, maamina mi āpia pida abaia jarak'a pasima waapēarā judiorā wap'ea bi pēra. Ichia Jesú k'ak'ua Pilatoa idisima t'ibaride ateewāi k'orea. Māipuru Pilatopa itu ateewāpisima. Ara māine Josepa Jesú k'ak'ua t'ibaride ateewāsima. ³⁹ Māi awara Nicodemo, chi naena Jesumá teamasi pedeade che badapa mirra k'era áloe ome p'oerada ateewāsima. ^{VII} Māi chik'ia 34 kilo basima. ^{VIII40} Āchia Jesú k'ak'ua ateadak'ari māi mirra k'era áloe ome p'oerada p'aru t'orrode p'irisidama. Maapae ichi k'ak'ua māi p'aru t'orropa p'irasidama judiorāpa t'ibaridai k'orea oopata jira. ⁴¹ Jesú k'urusude barijira bidada k'ait'a ne uu řjūa basima. Māi ne uu řjūane piuda t'ibaripataide uria basima p'ēya uria k'oroda chiwidi't'a. Māma piuda waidi t'ibari-dak'a pasima. ⁴² Māi uria k'ait'a bi pēra māinepa judiorā mimianak'apí ewari ará papodo pēra, Jesú māma t'ibarisidama.

^{IV} Juanpa jara bima Jesú piuda pēra piarā ēpēra pasit'a. Juan chōa baside waapēarāpa jarapachidama Jesú ēpēra jira basimina nāi k'ak'uade chewē pasit'a. ^V 19:36 Éxodo 12:46; Número 9:12; Salmo 34:20. ^{VI} 19:37 Zak'aria 12:10. ^{VII} 19:39 Juan 3:1-15. ^{VIII} 34 kilo. Griego pedeade nāiya bi bima: cien litrai. Māipa jara bima 75 libra. Mirra māinepa áloe pak'uru p'iumá be bapachidama.

Jesú chok'ae p'irabarida

Mateo 28:1-10; Marco 16:1-8; Luca 24:1-12

20 Tomione tap'ededa mǎi p'ǎrio nibide María Magdalena Jesú t'ibaridaadamá wásima. Ará pak'ari chi mawara p'ěya uria t'ap'a bada pira k'obit'a unusima. ² Mǎipuru p'ira wásima Simón Pedromá. Chi Jesú ome p'irriaparí chi «Jesupa minachia k'ǎria biade» apatai mǎma basima. Chek'ari jarasima:

—Tachi Chipari ichi t'ibaridaadamaapema ateeuwásidama. Taipa atua p'anima sǎmá ateeuwásidat'a.

³ Maapae Pedro mǎinepa chi abai Jesú ome p'irriaparí ome Jesú t'ibaridaadamá wásidama. ⁴ Ume ará p'ira wásidama, maamina chi abai Pedro k'aepěra isa-pea atepe p'ira wǎna pěra Jesú t'ibaridaadamá naa pasima. ⁵ Pak'ari eda jǎjorrea k'obeek'ari, chi p'aru Jesú k'ak'ua pira bada arí bari bit'a unusima, maamina eda wǎé pasima. ⁶ Simón Pedro ichi k'aade chek'ari uriade eda wásima. Ichia pida unusima chi Jesú k'ak'ua pira bada p'aru arí bari bit'a. ⁷ Ichiaba Jesú porode p'aru t'uya bada, bedak'ari awara bit'a unusima. ⁸ Maapae chi abai Jesú ome p'irriaparí sida eda wásima. Unuk'ari, piarǎ tǎjǎasima Jesú chok'ae p'irabarisit'a.

⁹ Ara mǎi tǎjǎanamina, áchia Tachi Ak'ǎre pedeade Jesú chok'ae p'irabarii bit'a mǎi k'orea bi bit'a, mǎi waidi pia ũrinawěa p'anasima. ¹⁰ Maapae chi Jesú ome p'irriapatairǎ áchi p'ananamá jǎitea wásidama.

Jesupa María Magdalená ichi unupida

Marco 16:9-11

¹¹ Mǎimisa María mawara p'ěya uria ik'idá jěa basima. Mǎiya jěarune eda jǎjorrea k'obeesima eda ak'ii k'orea. ¹² Mǎine Tachi Ak'ǎrepa it'aripa peedairǎ neet'á t'ot'oa jǎ p'ani ume eda unusima. Jesú k'ak'ua badamá suak'abari p'anasima, aba chi poro nok'oari, chi abai ichi jǎru badamá. ¹³ Áchia idisidama:

—Wěra, ¿k'ǎre k'orea jěa bima?

Mǎine p'anoosima:

—Mi Chipari Jesú ateeuwásidama. Mia atua bima sǎmá ateeuwásidat'a.

¹⁴ Ara mǎiya jararude María ápitea ak'ísida, Jesú unusima, maamina k'awaé pasima chi mǎi Jesut'a. ¹⁵ Jesupa ichiá idisima:

—Wěra, ¿k'ǎre k'orea jěa bima? ¿K'ai jiri bima?

Mariapa k'ǎrisiasima chi mǎi épěra chi ne uu tǎjǎ ak'iparí pasit'a. Mǎipuru jarasima:

—Pia Jesú k'ak'ua áyá ateeuwásipira, miá jarase sǎma bisit'a mia ichi k'ak'ua atade wǎi k'orea.

¹⁶ Mǎine Jesupa jarasima:

—¡María!

I Tachi Ak'ǎre pedeade. Salmo 16:8-11; Isaía 53:11-12; Osea 6:1-2; Joná 1:17; Levítico 23:11.

Mariapa ápitea ak'ik'ari —¡Raboni! asima. (Mǎi hebreo pedeade jara k'ǎria bima “Jarateaparí”).

¹⁷ Jesupa jarasima:

—Mi jitarǎse mi Ak'ǎremá waidi wǎwěa bi pěra. Mi ũpěarǎmá wǎk'ari jarase mi Ak'ǎremá wǎrut'a. Ichi mǎra Ak'ǎrepi. Mǎi mi Tachi Ak'ǎrepi mǎinepa mǎra Tachi Ak'ǎrepi.

¹⁸ Ara mǎine María Magdalena Jesú ome p'irriapatairǎmá wǎk'ari jarasima: «Mia Tachi Chipari unusima».

Mǎi awara Jesupa jarada áarea nepirisima.

Jesupa jiri atadairǎ ara ichi unupida

Mateo 28:16-20; Marco 16:14-18; Luca 24:36-49

¹⁹ Mǎi ewari tomio k'iuuk'ari Jesú ome p'irriapatairǎ tiida ará p'anasidama. Waapěarǎ judiorǎ wap'ea p'ani pěra chi eda wǎpatai jǎ uru p'anasidama. Mǎine Jesú mǎiya bide eda pasima. Áchi esa bai nibeeek'ari jarasima:

—¡Ne k'ǎrisiadawěa p'anat'í! II

²⁰ Mǎi jarak'ari ichi jua, ichi orro sida áchiá ak'ipisima. Tachi Chipari unusida pěra arapaasidama. ²¹ Maapae Jesupa mǎicha áchiá jarasima:

—Ne k'ǎrisiadawěa p'anat'í. Mi Ak'ǎrepa mi nǎi tǎjǎanea peeda jǎra mia mǎra nǎi tǎjǎanea peeruma.

²² Mǎiya jarak'ari áchimá jǎrap'uak'ari jarasima: III

—Tachi Ak'ǎre Jaore jitat'í. ^{IV} ²³ Épěrapa nemietá ooda mǎrapa Tachi Ak'ǎre Jaoredepa k'ǎrisia atuadaipira, mǎipa jara bima Tachi Ak'ǎrepa mǎi nemietá k'ǎrisia atuasit'a. Mǎinepa épěrapa nemietá ooda mǎrapa Tachi Ak'ǎre Jaoredepa k'ǎrisia atuadaepira mǎipa jara bima Tachi Ak'ǎrepa mǎi nemietá k'ǎrisia atuawěa bit'a.

Jesupa Tomás ichi unupida

²⁴ Tomás Jesupa jiri atada doce p'aninepema pasima. Ichi řana t'ř Mikisu apachidama. ^V Jesú paside ichi waapěarǎ ome baé pasima. ²⁵ Mǎipuru ichiá jarasidama:

—Taipa Tachi Chipari unusidama.

Maamina Tomapa jarasima:

—Mi taupa ichi juade k'araua měrap'et'adada unuepira, mi jua jimini chi k'arau měrap'et'adadade bera-juepira, mǎinepa mi jua ichi orrode jěraepira, ichi chok'ae p'irabarida mia tǎjǎiwěma.

²⁶ Ewari ocho pak'ari Jesú ome p'irriapatairǎ mǎicha tiida ará p'anine, Tomás sida basima. Mǎiya p'anine chi eda wǎpatai minachia jǎa nibimina, mǎine Jesú mǎiya bide eda pasima. Áchi esa bai nibeeek'ari Jesupa jarasima:

—¡Ne k'ǎrisiadawěa p'anat'í!

II ¡Ne k'ǎrisiadawěa p'anat'í! Judiorǎpa chi unuutade, mǎiya pedeapachidama. III 20:22 Génesi 2:7; Ezequiel 37:1-14. IV Tachi Ak'ǎre Jaore jitat'í k'orea, ak'ise Hecho 1:4-8; 2:1-4. V Mikisu. Griego pedeade nǎiya bi bima: Dídimos.

27 Māiŷa jarak'ari Tomá jarasima:
—Pi jua jimini nāma berajuse, mi juacha ak'ise māinepa pi jua mi orrode jērase. Waa ijāawēa barāse, māipari ijāase mi piarā chok'ae p'irabarisit'a.

28 Māine Tomapa jarasima:

—¡Mi Chipari! ¡Mi Tachi Ak'ōre!

29 Māiŷa bide Jesupa ichiá jarasima:

—Pia mi unuru pēra ijāaruma. ¡Maamina ēpēerāpa mi ununawēa ijāanaipira, minachia pia p'ananaipi!

Nāi k'art'a k'āre k'orea bisit'a

30 Jesupa waapēarā ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí ichi ome p'irriapatairā k'īrari minachia oosima, maamina āarea māi nāi k'art'ade biwēma. 31 Maamina āarea nāi bisima mārapa Jesús Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada, Tachi Ak'ōre Warrade ijāanamērā. Māiŷa ijāanaipira ichidepa chok'ae bai uru p'ananaipi.

Jesupa ichi ome p'irriapatairā siete p'anirā ichi unupida

21 Māiŷa nak'ari Jesupa māicha ara ichi ome p'irriapatairā unupisima Tiberia senia choma ik'idá. I Nāiyasima: 2 Māi ewaride ará p'anasidama Simón Pedro, Tomá ichi ŷana t'ī Mikisu apatai, Natanael Galileade bi p'uuru Caná p'uurudepema, Zebedeo warrarā māinepa waapēarā ume. 3 Māiŷa p'anine Simón Pedropa jarasima:

—Mi to bat'ade wāipi.

Māine āchia jarasidama:

—Tai sida pi ome wānaipi.

Ara māine p'āp'orrode batoodak'ari wāsidama. Maamina māi teamasi beta jitadaé pasima. 4 Tap'ede-da Jesús ipude bai nibasima maamina āchia ichi atua p'anasidama. 5 Māiŷa bide Jesupa āchiá idisima:

—Ūpēarā, ¿beta jitasidak'āra?

Āchia p'anoosidama:

—Jitadawēma.

6 Jesupa jarasima:

—Māiŷa bipira juaraari t'iri bat'at'i. Māiyara jitadaipi.

Māiŷa ichia jarada jīra oosidama. Maapae māi t'iri p'ue jiradaé pasima beta minachia beesideepuru.

7 Māma basima Jesús ome p'irriaparí chi "Jesupa minachia k'īria bi" apatai. Māiŷa Pedropa jarasima:

—¡Jāi Tachi Chiparipi!

Simón Pedropa "Tachi Chipariade" a jarada ŷirside ichi neet'á ŷripema jīsisima, māi neet'āwēapachi pēra māi to bat'ai k'orea. Jīk'ari maapae toedá t'ī wāsima.

8 Maamina chi waapēarā p'āp'orrode p'aneesidama.

Chi t'iri beta ipiru beeda jidibari enemeesidama ipudea, senia ik'idá cien metros k'ait'a p'ana pēra. 9 Batoutade t'ipi urua nibit'a unusidama, beta, p'ana ome. 10 Jesupa jarasima:

—Mārapa beta arat'ea jitadaadadepema enemeet'i.

I Tiberia senia ichiaba «Galilea» apatama.

11 Ara māine Simón Pedro p'āp'orrodea wāk'ari t'iri ipudea jidibari enemeesima. T'iri beta nepalá bepa ipiru basima. 153 joisiasidama. Maamina chok'arā jitasidamina chi t'iri k'ōaé pasima. 12 Maapae Jesupa jarasima:

—Nek'ode chet'i.

Māine āchia wap'easidama ichi k'ayade a ididai k'orea, ichi Tachi Chiparit'a k'awasida pēra. 13 Māiŷa p'anine Jesupa p'ana atak'ari āchiá teasima. Māinepa beta teasima.

14 Māiŷa bari k'ak'o ŷpea pa basima Jesupa chi ichi ome p'irriapatairā chok'ae p'irabari bak'ari unupisit'a.

Jesú Pedro ome māicha sōpia bada

15 Nek'ok'ari Jesupa Simón Pedroa idisima:

—Simón, Joná warra, ¿pia mi pia k'īria bik'āra cha berāpa mi k'īria p'aní k'aepēra? II

Pedropa p'anoosima:

—Ājā mi Chipari, pia k'awa bima mia pi k'īria bit'a.

Jesupa jarasima:

—Chi mine ijāa berā minachia ak'i base oveja

chak'erā ak'ipari jīra.

16 Jesupa māicha Pedroa idisima:

—Simón, Joná warra, ¿mi k'īria bik'āra?

Pedropa p'anoosima:

—Ājā mi Chipari, pia k'awa bima mia pi k'īria bit'a.

Jesupa jarasima:

—Chi mine ijāa berā minachia ak'i base oveja chak'erā ak'ipari jīra.

17 Jesupa māicha idisima:

—Simón, Joná warra, ¿mi k'īria bik'āra?

Māiŷa bari k'ak'o ŷpea idi basima. Pedro k'īra piawēa nibeesima, Jesupa bari k'ak'o ŷpea abarik'a idida pēra.

Maapae ichia jarasima:

—Mi Chipari, pia ne āarea k'awa bima. Pia k'awa bima mia pi k'īria bit'a.

Jesupa jarasima:

—Chi mine ijāa berā minachia ak'i base oveja chak'erā ak'ipari jīra. 18 Piarā jararuma: k'ūtá basieda pi tuaba neet'á jīpachima pi wā k'īriarumá wāi k'orea. Maamina pi chōa beek'ari waapēarāpa pi jua jiradaipi neet'á jīpidai k'orea. Maapae atewāipi pi wā k'īriawēa bimá.

19 Māi jara bidepa Jesupa k'awapisima Pedro sāmaasá piui bit'a, ichi piurudepa ēpēerāpa k'awadamērā Tachi Ak'ōre chi choma bit'a. Māiŷa jarak'ari Jesupa Pedroa jarasima:

—¡Mi ome p'irriase!

II Waapēarāmá Jesupa nāiya idi bima: ¿Pia mi pia k'īria bik'āra nejōma k'aepēra?

Jesú, chi ichia minachia k'ĩa bi ome bada

²⁰ Pedropa jĩitea ak'ik'ari Jesú ome p'irriaparí, chi Jesupa minachia k'ĩa uru baparí k'aadea cheru unusima. Mãi Jesú k'ait'a suak'abari basima Egitodepa wãnana k'ĩrisiapatai chik'o k'osidaide. Ichia idi basima: «Tai Chipari, ¿k'aipa pi jitapiima?» ¹²¹ Pedropa mãi ěpěra unuk'ari Jesua idisima:

—Mi Chipari, ¿nãi ěpěra ome sãaima?

²² Jesupa p'anoosima:

—Mia k'ĩa bipira ichi chok'ae beeit'a aba mi mãicha cherudea ¿pia mãi k'orea sak'aima? Mia k'ĩa bima pi mi ome p'irriait'a.

I 21:20 Juan 13:25.

²³ Mãiya jarada k'orea chok'ará ũpěarãpa k'ĩrisia p'aneesidama chi mãi Jesú ome p'irriaparí piuiwět'a. Maamina Jesupa jaraé pasima ichi piarã piuiwět'a. Mãi- pari jarasima: “Mia k'ĩa bipira ichi chok'ae beeit'a aba mi mãicha cherudea ¿pia mãi k'orea sak'aima?”

²⁴ Ara mãi Jesú ome p'irriaparipa mãi k'orea jara bima mãinepa nãi k'art'ade nãiya biruma. Tachia k'awa p'anima ichia jara bi piarãt'a.

Jesupa mãi ne minachia ooda

²⁵ Jesupa nãi ne oo bada k'aepěra atepe ne minachia ook'oapachima. Maamina mãi ãarea k'art'ade abaabá biutapara, mimá mãi k'art'a bik'oadada nãi jũa ãareaine ara baiwě pasima.

HECHO

Nāi k'art'a Lucapa bisima. māinepa jara bima māi Luca Pablo ome p'irriasit'a. Ichiaba māiya jara bima māinepa . Chi eda waapēarāmá Jesucristo t'ōnanepa 60 āyo pa badak'ari, Lucapa nāi k'art'a bisima.

Chi Jesús k'orea pedea pia Teóp'ilo pae bik'ari Lucapa nāi k'art'a sida Teóp'ilo pae bisima Jesupa peedairāpa oodada k'orea k'awamērā. Chi k'īrisia pia bit'a bima. Tachi Chipari Jesupa nāiya jarasima: «Maamina Tachi Ak'ōre Jaore māra ome beede cherude, mārapa ichi jua chaarea jitadaipi. Māipa mārapa Jerusalene, āarea Judea māinepa Samaria tuade māinepa tua t'imia bede mi k'orea pedeadaipi».

Chi naapema capitulode () eda bi bima Jesupa Tachi Ak'ōre Jaore teai jarada, Jesús pajānea wāna māinepa Matía, Juda Iscariote pari beeda k'orea.

Māi ĩari bi bima chi Jesupa peedairāpa Jerusalene chi pedea pia ichi k'orea jaradada (). Eda bi bima Tachi Ak'ōre Jaore āchimá cheda, Pedropa Tachi Ak'ōre te minachia bi k'ait'a jarateada, Jesuderā sāmaasá ará p'anana māinepa judiorāpa Esteban peadada k'orea.

Māi ĩari bi bima Jesupa peedairāpa Judea tuade māinepa Samaria tuade chi pedea pia ichi k'orea jaradada (). Eda bi bima Tachi Ak'ōre Jaore chi Samariadepema ūpēarāmá cheda, P'elipe chi Etiopiadepemá jarateada māinepa Saulopa Jesucristode ĩjāana k'orea.

K'aadea bi bima Jesupa peedairāpa chi pedea pia ichi k'orea judiorāwēa jaradada. Eda bi bima Tachi Ak'ōre Jaore judiorāwēmá cheda (), Pedro Herode juadepema awara wāna (), Pablo naa Jesús pedea jarade wāna (), ūpēarā chi minachia k'awa p'anirā Jerusalene ará p'anana (), Pablo chi bari k'ak'o umāarea Jesús pedea jarade wāna pada (), chi bari k'ak'o ūpea āarea wāna pada () māinepa Pablo Romane eda ĩjā nibidada ().

Jesupa Tachi Ak'ōre Jaore teai jarada

¹ Teóp'ilo, chi k'art'a naena bidade mia bi basima Jesupa ne āarea ooda māinepa jarateada, ² Tachi Ak'ōrepa māi pajānea atewārune. Pajānea wāi naena ichia peedairā Tachi Ak'ōre Jaoredepa jarateasima k'āre oodai p'anit'a. Māirā ichia ĩiri atada pasima.

³ Jesús piuk'ari ara ichi āchiá bari k'ak'o minachia unupipachima k'awadamērā ichi piarā chok'ae p'irabarisit'a. Māine āchiá jarateapachima ichidepa Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bi k'orea. Ewari k'ak'o cuarenta māiya oosima. ⁴ Ewariaba Jesús āchi ome baside nāiya jarasima:

—Jerusalén p'uurudepema āyá wārāt'i. Nāma ni p'aneet'i aba Tachi Ak'ōrepa ichi Jaore teai jarada māi tearudea. ¹ Māinepema mia mārā naena jarasima. ⁵ Piarā Juanpa ēpēerā paniapa porochoasima, maamina tāaraawēa bide Tachi Ak'ōrepa ichi Jaoredepa māra porochoaipi.

⁶ Maapae chi Jesús ome ará p'anirāpa ichiá idisidama: —Tai Chipari, ĩnaapaepuru pia tachi Israel p'uuru chīara juade bada k'ēet'aapik'ari, tai māi māicha pia beepiima?

⁷ Jesupa p'anoosima:

—Māi ewari mārapa k'awadaiwēa p'anima. Aba mi Ak'ōrepuru māi k'awa bima, māi ewari bida pēra.

I 1:4 Luca 24:49; Juan 14:26-27; Isaía 32:14-15; Joel 2:28-32.

⁸ Maamina Tachi Ak'ōre Jaore māra ome beede cherude, mārapa ichi jua chaarea jitadaipi. Māipa mārapa Jerusalene, āarea Judea māinepa Samaria tuade māinepa tua t'imia bede mi k'orea pedeadaipi.

⁹ Jesupa māiya jarak'ari āareairāpa ak'i p'anine it'aa atewāsima. Māine ĩjarapa ichi ĩri āarea p'āriona pēra waa ununaé pasima. ¹⁰ Māi Jesús it'aa wāpodomisa, pia ak'i p'anasima. Māiya bide āchi k'ait'a ēpēra ume neet'á t'ot'oa ĩjā p'anit'a orrobarisidama. ¹¹ Māi ēpēerāpa nāiya jarasidama:

—Galileadepemā, ĩk'āre k'orea pajānea ak'i p'anima? Ara māi Jesús pajānea wāna māicha cheipi ara machia pajānea wāru ununana ĩra. II

Matía ĩiri atadada

¹² Maapae Olivo eyadepa Jerusalene ĩitea wāsidadama. Māi eya Jerusalén p'uurudepa kilómetro aba III bima. ¹³ Jerusalene padak'ari chi te it'i pará bimá āchi māma k'āipataimá wāsidadama. Āchi nāirā pasima: Pedro, Juan, Santiago, André, P'elipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alp'eo warra Santiago, Simón chi Celote māinepa Santiago warra Juda. ^{IV}¹⁴ Āchi āarea, Jesús

II 1:11 Apocalipsi 1:7. III Kilómetro aba. Griego pedeade nāiya bi bima: k'ait'a bima, saodode tachi p'irriapatai ĩra. Chi eda waapēarā Moisepa bida jarateapatairāpa jarateapatama chi mimi-anak'apí ewaride judiorā p'ue chi t'imia wānaiwēa p'anit'a, chi āchia jara p'ani wāyá. IV Santiago warra. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Santiago ūpēa.

ŭpĕarā ome, ichi nae María ome mǎinepa waapĕarā wĕrarā ome pida abarik'a k'ĭrisia p'aninepa ará p'anasi-dama, Tachi Ak'orea it'aa chiididai k'orea.

¹⁵ Mǎiya p'anine ewariaba Pedro chi ŭpĕarā esa bai nibeesima chi ĕpĕerǎ pedei k'orea. Āchi 120 p'anasi-dama. Mǎine jarasima: ¹⁶ «Ŭpĕarā, naena Tachi Ak'orea Jaorepa Judapa ooi bi k'orea Davia bĭpisima. ^I Tachi Ak'ore pedeade bi bi jĭra piarǎ mǎiyai bada pĕra Judapa ĕpĕerǎ atewāsima Jesú jitadamĕrá. ¹⁷ Juda tachi jĭra Jesupa peeda pasima mǎinepa chi tachia oopatai ichia pida oo bapachima».

¹⁸ (Judapa Jesú jitapida k'orea, chi mǎi erreara ichia jitadapa ĩjūa atasima. Mǎma poroari baek'ari chi bi t'erawāk'ari, maapae chi ĩĭsi āarea awara wāsima.

¹⁹ Āarea Jerusalenepemarāpa mǎi k'awasidaide chi ĩjūa t'ĭ bisidama Acéldama. Mǎi t'ĭ āchi pedeade jara k'ĭria bĭma «Oa ĩjūa»). ^{II}²⁰ Mǎine Pedropa jarasima: «Juda mǎiyasima Salmo k'art'ade bi bi jĭra:

“Ichi te nenea beeiĭ. Mǎi aba pida mǎma baiwĕma”.
III

Ichiaba jara bĭma:

“Ichia oo badat'a awaraipa oo beeiĭ”. ^{IV}

²¹ »Mǎipuru ichi k'ak'ua pae mǎranepema aba tai ome beei bĭma ĕpĕerǎ jarai k'orea Tachi Chipari Jesú piarǎ chok'ae p'irabarisit'a. ²² Mǎi tai ome ará bai basima, Juanpa porochoa bapachiedapema aba Tachi Ak'orepa Jesú pajānea atewāsidaide».

²³ Mǎiya ĕpĕra ume bisidama, āchidepema aba jiri atadai k'orea. Aba José pasima. Ichiaba Barsabá wa Justo apatama. Chi abai Matía pasima. ²⁴ Maapae āareairāpa Tachi Ak'orea nǎiya it'aa chiidisidama:

—Tai Chipari, āareairāpa sōne k'ĭrisia p'anit'a pia mǎi k'awa bĭma. Taiyá unupise nǎi ĕpĕra umepemarǎ chi sǎi pia jiri atait'a, ²⁵ chi pia peedapa ooparit'a oomĕrá. Judapa mǎi ooi badat'a itu bĭsima, chi ichi wǎi bĭmá wǎi k'orea.

²⁶ Maapae ne jemena ajorosidama k'ai beei k'awadai k'orea. Mǎine Matiat'a beesima. Ara mǎine ichi chi Jesupa peedairǎ once p'anĭ ome ará beesima.

Tachi Ak'ore Jaore cheda

2 Mǎiya nak'ari Pentecosté ewari paside, chi Jesude ĩjāapatairǎ āarea ará tuanasidama.

^{V2} Mǎiya p'anine it'aripa pedea ĩĭk'ua ũrisidama nǎu minachia p'ōat'ĭ cheru jĭra. Chi tede p'anirāpa mǎi āarea ũrisidama. ³ Mǎine t'ĭpi tau jĭra āchi ĩri cherut'a unusidama. Mǎi āchicha āchi ĩri urua nibeesima.

⁴ Mǎine Tachi Ak'ore Jaore jitadak'ari, pedea awara

I 1:16 Salmo 41:9. II 1:19 Mateo 27:3-10. III 1:20 Salmo 69:25. IV 1:20 Salmo 109:8. V Āyocha chi judiorāpa mǎi ewari oopachidama chi trigo tau baadada k'orea. Naa chi Egitodepa wānana k'ĭrisi-apatai ewari oopachidama. Maapae, ewari 50 pa bide, āchia mǎi Pentecosté arapaapatai ewari oopachidama. Levítico 23:15-21.

pedea para beesima, Tachi Ak'ore Jaorepa āchi pedeapi badadepa. ^{VI}

⁵ Pentecosté ewari pĕra judiorǎ tuachadepema Tachi Ak'ore wap'ea berǎ Jerusalene p'anasi-dama. ⁶ Mǎi ĩĭk'ua pedea ũrisidaide ak'ide wāsidama. Mǎine chi Jesude ĩjāapatairāpa ara āchi k'ak'awá āchi pedeade pedea p'anit'a ũrisidama. Mǎipuru k'awa k'ĭrisiadaé pasima. ⁷ Mǎiya āchi ak'ĭtūa para nibeeseide, nǎiya jarasidama: «ĭNǎi āarea p'anĭ Galileapidarāwĕk'āra?

⁸ ĭSāmaasǎ tachia ara tachi pedeade pedea p'anit'a ũri p'anima? ⁹ Tachi t'āena Partiadepema, Mediadepema, Elanepema, Mesopotamianepema, Judeadepema, Capadociadepema, Pontodepema, Asiadepema, ¹⁰ P'rigiadepema, Panp'iliadepema, Egitodepema, Libia tuade Cirene p'uuru k'ait'adepema mǎinepa Romanepema nǎma p'anima. Tachi judiorǎ mǎinepa judiorǎ padada nǎma p'anima. ¹¹ Mǎinepa ĕpĕerǎ Creta ĩjūa p'irra bidepema mǎinepa Arabiadepema nǎma p'anima. ĩĀareairāpa ara tachi pedeade chi Tachi Ak'orepa nepia ooda k'orea pedea p'anit'a ũri p'anima!»

¹² K'awa k'ĭrisiadaé pasi pĕra nǎiya jara tuaneesidama: «ĭNǎit'a k'āre jara k'ĭria bĭma?»

¹³ Mǎine chi eda waapĕarāpa oo uru p'anĭpa jarasidama:

—Āchi it'uapa piu p'anima.

Pedropa Jerusalene jarateada

¹⁴ Mǎine Pedro chi waapĕarǎ once p'anĭ ome bai nibeek'ari ĩbia pedeasima:

«Judiorǎ mǎinepa Jerusalene p'anirǎ nǎi k'awat'ĭ; mĭa jararut'a ĩĭrak'aua ũrit'ĭ. ¹⁵ Mǎrapa k'ĭrisia p'anima tai it'uapa piu p'anit'a maamina mǎiyawĕma. ĩWapida tap'ededa bĭma! ^{VII}¹⁶ Mǎipari chi taipa mǎiya pedea p'anĭ k'orea Tachi Ak'ore pari pedeaparĭ Joelpa nǎiya bi basima:

¹⁷ “Tachi Ak'orepa nǎiya jara bĭma:

K'aadeapema ewaride mĭ Jaore āarea ĕpĕerǎ teaiĭ. Mǎiya mǎra warrarǎ mǎinepa mǎra k'aurǎ minepa pedeadaipi.

Mĭa k'ūtǎrǎ k'āmok'araa jĭra ne unupiĭpi. Chōarǎ pida k'āmok'araade ne unupiĭpi.

¹⁸ Mǎi ewaride mĭ Jaore chi mĭ pae pari mimiapatairǎ teaiĭ, wĕrǎ mǎinepa ĩmĭk'ĭrǎ. Mǎine āchi minepa pedeadaipi.

¹⁹ Mǎi ewaride ĕpĕerāpa ne p'ue oodak'apĭ pajānea mǎinepa ĩjūane unupik'oaipi.

Oa, t'ĭpi mǎinepa nǎri unupik'oaipi.

²⁰ Tachi Chiparipa ĩtai ewari pai naena ĩmata k'ĭipi. Jedek'o sida oa paipi. Mǎi ewari minajasia baiĭ.

VI 2:4 Hecho 1:8. VII Tap'ededa bĭma. Griego pedeade nǎiya bi bĭma: āst'á hora ũpea biade a bĭma.

²¹ Maamina chi Tachi Chiparia chichupuria it'aa idiu-tat'a ichia äarea k'aripaipi'.^I

²² »Israelpemarã, nãï pedea ùrit'i: Tachi Ak'õrepa Jesú Nazaredepemã ëpëerãpa ne p'ue oodak'apirã mãra t'äena oopik'oasima. Mãiya oo bidepa Jesupa k'awapisima Tachi Ak'õre ichi ome bit'a, ara mãrapa pia k'awa p'ani jïra. ²³ Tachi Ak'õrepa naena k'ïrisia bada jïra abaia itu Jesú mãra juade teapisima. Maapae mãrapa ëpëerã k'achiarã k'urusude barijira bik'ari peapisidama. Tachi Ak'õrepa k'awa basima mãï äarea mãiyait'a. ²⁴ Jesú minachia mïak'ari piusima. Maamina Tachi Ak'õrepa ichi chok'ae p'irabaripida përa chi piu-dapa ichi p'ue uru baiwëa basima.

²⁵ »Davipa ichi k'orea nãiya jarasima:

«Mia unusima Tachi Chipari ewaricha mi ome bit'a. Ichi mi juaraari bi përa ne wap'eawëa bima.

²⁶ Mãï k'orea mi sô arapã bima; mi minachia arapã k'ari bima.

Mia k'awa bima mi piui bimina mi ne k'ïrisiawëa baipei.

²⁷ Mia k'awa bima pia mi piudaadarã p'anapataimã^{II} ameeiwët'a.

Chi pi pae pari mimiaparí chi jïp'a bit'a itu beraapiiwëma.

²⁸ Pia miã chi tachi chok'ae bapiparí ot'a k'awapisima, mãinepa mi ome bi përa mi minachia sô arapaapii'.^{III}

²⁹ »Mi ùpëarã judiorã, mia piarã jararuma: tachi chõarãenapema Davi piuk'ari ichi t'ïbarisidama mãinepa ichi jãirã te uria tachia wapida unupatama.

³⁰ Maamina Davi Tachi Ak'õre pari pedeaparí pasima. Mãipuru k'awa basima Tachi Ak'õrepa piarãnepa jara basima chi aba ichidiidepema chei badat'a ichi k'ak'ua pari israel ijüanepemarã poro jüra jïparí jï bi biit'a.^{IV}³¹ Mãiyai k'awa bada përa ichia pedeasima Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada chok'ae p'irabarii k'orea. ^V Ichia jarasima Tachi Ak'õrepa mãï chi piudaadarã p'anapataimã ameeiwët'a mãinepa ichi k'ak'ua beraapiiwët'a.

³² »Davipa jarada jïra Tachi Ak'õrepa Jesú piu bada chok'ae p'irabaripisima. Taipa äarea mãï unusidama.

³³ Tachi Ak'õrepa ichi juaraari Jesú chi atepe bi bisima. Maapae ichi Jaore teai jarada Jesua teasima, ichiaba ichidirã teamërá. Jesupa mãï Jaore piarã taiyã teasima. Chi mãrapa unu p'anit'a mãinepa ùri p'anit'a ichi Jaorepa mãiya oopi bima. ³⁴ Davi pajãnea wãë pasima, Jesú wãna jïra. Mãipari ichia nãiya jarasima:

«Tachi Chiparipa jarasima Mi Chiparia:

Mi juaraari suak'abari beese,

³⁵ aba mia pichi nek'ïramã pichi juade birudea".^{VI}

I 2:17-21 Joel 2:28-32. II Piudaadarã p'anapataimã. Griego pedeade nãiya bi bima: Hades. III 2:25-28 Salmo 16:8-11. IV 2:30 2 Samuel 7:12-13; Salmo 89:3-4; Salmo 132:11-12. V Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada. Mãipa jara bima: Cristo wa Mesías. VI 2:34-35 Salmo 110:1; Luca 20:41-44.

³⁶ »Mãï k'orea äarea israel ijüanepemarã, piarã k'awat'i: Jesú, chi mãrapa k'urusude barijira biipidada, Tachi Ak'õrepa mãï chi äareairã Chipari mãinepa Tachi K'aripaparí teai jarada bisima».

³⁷ Mãï ùrisidaide äareairã minachia k'ïrisia parã p'aneesidama. Mãipuru ächia Pedroa mãinepa chi waapëarã Jesupa peedairã idisidama:

—Ùpëarã, ¿k'äre oodai p'anima?

³⁸ Mãine Pedropa p'anoosima:

—Machi nemietã oo p'anana itu bidak'ari Tachi Ak'õremã chet'i. Jesucristo t'ïnepa porochoat'i. Mãine mãrapa nemietã oo p'anana Tachi Ak'õrepa k'ïrisia atu-ak'ari ichi Jaore mãrã teaipi. ³⁹ Tachi Ak'õre Chiparipa ichi Jaore teai jarada mãra pae bima, mãra warrarã pae bima mãinepa ëpëerã t'imia p'anapatairã pae bima. ^{VII} Äarea chi Tachi Ak'õre Chiparipa t'ï bi ëpëerã pae pida bima.

⁴⁰ Pedro minachia pedeasima ächia ijãanamërá.

Nãiya jara basima:

—¡Chi nãï ëpëerã idiapaepemarã nemietã oopataide-
pemarã äyã wãt'ï!^{VIII}

⁴¹ Minachia ëpëerãpa ichi pedea ijãanak'ari poro-choasidama. Mãï ewaride chi Jesude ijãanana tres mil p'anasidama.

⁴² Chi Jesupa peedairãpa jaratea p'anit'a ächia minachia ùripachidama. Arã tuanapachidama, nek'opachidama^{IX} mãinepa Tachi Ak'õrea it'aa chiidi p'anapachidama.

Chi Jesude ijãapatairãpa oo p'anana

⁴³ Chi Jesupa peedairãpa ëpëerãpa ne p'ue oodak'apí minachia oopachidama. Mãï k'orea äareairãpa Tachi Ak'õre minachia wap'easidama. ⁴⁴⁻⁴⁵ Äarea chi Jesude ijãapatairã arã pia tuanapachidama. Chi eda waapëarãpa ächi ijüa mãinepa neet'á netodak'ari mãï äarea teapachidama ara ächi ne newëa p'ani jïra.

Mãiya ächia uru bedepa ara ächi paara k'aripapachidama. ⁴⁶ Ewaricha Tachi Ak'õre te eda arã p'anapachidama mãinepa ùpëarã techa sõpiadepa arapã nek'opachidama. ⁴⁷ Ächia Tachi Ak'õrea pia pedepachidama. Mãinepa waapëarãpa ächi pia unupachidama. Mãine Tachi Chiparipa ewaricha ëpëerã k'aripapachidama. Mãiya Tachi Ak'õrenepa ächi eapapodosidama.

Pedropa ëpëra sïta bak'ea bada jipada

3 Ewariaba imata baarea judiorãpa Tachi Ak'õrea it'aa chiidipatai horade, Pedro mãinepa Juan

VII 2:39 Ezequiel 36:23-28. VIII Nemietã oopataidepemarã äyã wãt'ï. Jara k'ïria bima chi Tachi Ak'õrepa ächi itai'ta. Ezequiel 11:19-21; 18:30-32. IX Nek'opachidama. Griego pedeade nãiya bi bima: p'ana t'oet'aadak'ari k'opachidama. Chi eda waapëarã mãiya jara bima chi Jesú k'orea k'ïrisiada k'orea nek'opatai oopachidama. Luca 22:19-20; Hecho 20:7; 1 Corintio 11:23-26.

Tachi Ak'õre te minachia bidea wãsidama. ² Mãine Tachi Ak'õre te minachia bide eda wãpatai Pia K'iri apataik'á ãpãra biiri sorek'ea bit'a mãi t'õnaenapema pasima. Ëpãerãpa ichi ewaricha mãmá atewãpachidama chi eda wãutará erreara idimãrá. ³ Ichia Pedro mãinepa Juan eda wãuta unuside erreara ãchiá idisima. ⁴ Pedro mãinepa Juanpa ichimá ak'isidama. Mãine Pedropa jarasima:

—Taimá ak'ise.

⁵ Ichia ne teadai k'ĩrisiada pãra ãchimá ak'isima.

⁶ Maamina Pedropa jarasima:

—Mia erreara wa nee newẽma, maamina chi mia uru bit'a piá teapi: ¡Jesucristo Nazaredepema t'ĩnãpa p'irabarik'ari pi nipade wãse!

⁷ Mãine Pedropa chi ãpãra juaraari jitak'ari p'irabaripisima. Ara mãine chi ãpãra jĩru mãinepa jĩru k'ooro ìbia beesima. ⁸ Ara mãine it'ĩ jĩtik'ari ya p'irria beesima. Jĩti nineepa ya Tachi Ak'õrea pia pedea nineepa, ãchi ome Tachi Ak'õre te minachia bide eda wãsidama. ⁹ Æarearãpa ichi wãrune Tachi Ak'õrea pia pedea bit'a unusidaide, ¹⁰ k'awasidama ara ichi ewaricha Tachi Ak'õre te minachia bide eda wãpatai Pia K'iri apataimá erreara idi suak'abari bapachit'a. Mãi unusidaide, ak'itua para beesima mãinepa k'awa k'ĩrisiadaé pasima.

Pedropa Tachi Ak'õre te eda jarateada

¹¹ Ëpãra biiri sorek'ea badapa Pedro mãinepa Juan k'ëet'awã ãchi ome basima. Æchi Tachi Ak'õre te ãpãtea p'irriapataide p'anasidama. Mãi Salomoneane apatama. Æarearãpa k'awa k'ĩrisiadawã p'anã pãra ãchimá p'ira wãsidama. ¹² Pedropa mãi unuside jarasima: «Israeldepemará, ¿k'ãre k'orea k'awa k'ĩrisiadawã p'anã? ¿k'ãre k'orea tai ak'ĩ p'anã? ¿k'ĩrisia p'anik'ãra ara tai jua chaareadepa wa tai Tachi Ak'õre k'ĩrari jĩp'a p'anã pãra nã ãpãra jĩpa beepisidat'a? ¡Mãiyawẽma! ¹³ Chi Abrahán Pajãnepema Ak'õre, Isá Pajãnepema Ak'õre, Jacobo Pajãnepema Ak'õre mãinepa ãarea tachi chõarãenapemará Pajãnepema Ak'õre, mãipa chi ichi pae pari mimiaparí Jesú chi ateppe bi bisima. ¹ Ara mãi Jesut'a mãrapa Pilatoa teasidama, peamãrá. Pilatopa mãi ãjã pari bi k'ĩria badamina mãrapa ichi taade ichi ietasidama. ¹⁴ Mãrapa Tachi Ak'õre Pae pari mimiaparí Jĩp'a Bit'a k'aripadawã itu bidak'ari idi p'anasidama Pilatopa mãi peaparí Barrabat'u ãjã pari bimãrá. ¹⁵ Mãiya mãrapa chi tachi Chok'ae Bapiparí peasidama. Maamina Tachi Ak'õrepa ichi piu bada chok'ae p'irabaripisima. Mãi chok'ae p'irabaridat'a taipa unusidama. ¹⁶ Ara mãi Jesú jua chaareadepa nã ãpãra, chi mãrapa unu p'anãt'a, nã jĩpa beesima. Taipa jĩã p'anã Jesupa chi k'idade be jĩ-

pa beepiparit'a. Mãiya jĩã p'anãnepa nã ãpãra piarã jĩpa beesima, mãi ara machia k'awa p'anã jĩra.

¹⁷ »Mĩ ãpãrã judiorã, mia k'awa bima mãrapa mãinepa mãra minachia k'awa p'anãrãpa Jesú peasidama ichi chi Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada k'awadaé pasi pãra. ¹⁸ Maamina mãinepuru Tachi Ak'õrepa naena jarada ãarea mãiyapisima. Chi ichi pari pedeapatairãnepa jarasima ichia Tachi K'aripaparí teai jarada minachia mãk'ari piuit'a. ¹⁹ Chi mãrapa nemietá oodada itu bidak'ari Tachi Ak'õremá chet'ĩ. Mãiya oosidara Tachi Chiparipa mãrapa nemietá oodaadat'a k'ĩrisia atuak'ari sõpiapiipi. ²⁰ Mãiya ichia chi tachi k'aripaparí teai jarada mãramá peeruma, ichia naena jara bada jĩra. Mãi Jesupi. ²¹ Nãena Jesucristo pajãne bima aba Tachi Ak'õrepa ne ãarea mãicha pia oorudea. Tachi Ak'õrepa chõarãenapema ewaride chi ichi pari pedeapatairãnepa piarã mãiya ooyade a basima.

²² »Moisepa tachi chõarãenapemará mãiya jarasima: «Tachi Ak'õre, machi Chiparipa mi peeda jĩra, chi ichi pari pedeaparí aba mãramá peeipi. Mãi ãpãra ara mãra p'uurudepema paipi. Ichia jararut'a ãarea jĩãat'ĩ. ²³ Ichia jara bit'a abai pida jĩãapãra, mãi ãpãra ichi p'uuru awara piu baipi». ²⁴ Mãi awara Samuel ewaridepa ãarea Tachi Ak'õre pari pedeapatairãpa nã ewari k'orea pedeasidama. ²⁵ Tachi Ak'õrepa ãchidepa pedeada it'aa chiidi piarã unu p'anã.

»Mãi awara Tachi Ak'õrepa mãra chõarãenapemará ome pedea ausima. Ichia Abrahán mãiya jarasima: «Mia pãdepa unurunãpa nã jĩũane be p'uuru ãarea k'aripaipi». ²⁶ Mãi pedea auda mãrapa idi piarã unu p'anã. ²⁶ Tachi Ak'õrepa chi ichi pae pari mimiaparí Jesú chok'ae p'irabarik'ari naa mãramá peesima k'aripamãrá. ²⁷ Machicha k'aripa bima mãrapa nemietá oopatai itu bidamãrá».

Pedro mãinepa Juan chi judiorã k'ĩrari p'anã

⁴ Pedro mãinepa Juan ãpãrã ome mãi pedea p'anãmisa, judiorã p'aarerã, Tachi Ak'õre te minachia bidepema ot'eapatairã chi chaarea bi mãinepa saduceorã ãchimá chesidama. ² Mãine Pedropa Juan pida ãpãrã jarateada p'anasidama Jesú chok'ae p'irabarida jĩra ãpãrã sida chok'ae p'irabaridait'a. Mãipuru k'ĩruusidama. ³ Pedro mãinepa Juan jĩtadak'ari k'iupodo pãra waa norema jĩã nibisidama. ⁴ Maamina Pedropa jarateada bada ãri p'anã minachia p'anãrãpa Jesude jĩãasidama. Mãiã paara chi Jesude jĩãapatairã chi imik'ĩrãowa cinco mil p'anasima.

⁵ Norema judiorã chi mãiã chaarearã, chi chõarã mãinepa chi Moisepa bida jarateapatairã Jerusalene arã posoa jeresidama. ⁶ P'aarerã chi minachia k'awa bi Anã arí basima. Ichia chi ichidirã arí p'anasidama:

III 3:23 Deuteronomio 18:15-19. IV 3:25 Génesi 22:18; 26:4.

V Chi ichi pae pari mimiaparí. Mãi pedea ichiaba jara bima «Warra».

I Ichi pae pari mimiaparí. Mãi pedea ichiaba jara bima «Warra». II 3:14 Marco 15:6-15.

Caip'á, Juan, Alejandro mǎinepa waapēarā sida arí p'anasidama. ¹⁷ Mǎine āchia Pedro mǎinepa Juan at-apide peesidama. Āchi k'írari bai nibeepidak'ari nǎiya idisidama: ^{II}

—Jǎi ēpēra biiri sorek'ea bada mǎrapa ¿k'ai jua chaareadepa jipa beepisidama? ¿K'ai t'ínepa jǎiya oosidama?

⁸ Mǎine Pedropa Tachi Ak'ōre Jaoredepa nǎiya p'anoosima:

—Tachi p'uurudepema chaarearā mǎinepa chōarā: ⁹ Idi mǎrapa tachi nepira ak'ímaa p'aníma, ēpēra biiri sorek'ea bada jipa beepidada k'orea, ¡mǎinepa taiyá idi p'aníma ichi sǎmaasá jipa beepisit'a! ¹⁰ Mǎiya bipira, taipa āarea ará p'anoonapi mǎrapa mǎinepa āarea israel tǎjūanepemarāpa mǎi āarea k'awadamērā. Nǎi ēpēra ara mǎra k'írari bit'a Jesucristo Nazaredepema jua chaareadepa jipa beesima. ^{III} Mǎi Jesucristo mǎrapa k'urusude barijira bik'ari peasidama, maamina Tachi Ak'ōrepa ichi chok'ae p'irabaripisima. ¹¹ Tachi Ak'ōre k'art'ade bi bima: “Chi te oopatairāpa mawara amaanana pada, mǎi mawara chi atepe piipará beesima”. ^{IV}¹² Abapuru Jesupa tachi p'ue k'aripaipi. T'í awara waa newēma mǎi t'íneepuru nǎi tǎjūane tachi ēpēerā k'aripamērā.

¹³ Chi judiorā chaarearāpa Pedro mǎinepa Juan ne wap'eawēa pedea p'anit'a unusidaide k'awa k'írisiadae pasima. Pedro mǎinepa Juan k'art'a atua p'aní unusidaide, k'awasidama āchi Jesús ome p'irriapachidat'a.

¹⁴ Mǎi awara chi ēpēra jipa beeda āchi ome bada pēra āchi k'orea p'ue k'achia pedeadae pasima. ¹⁵ Mǎine Pedropa mǎinepa Juaná tajatá wǎpade adak'ari, ya maapae ara āchi tuaba pedea p'aneesidama, k'āre oodai k'awadayá. ¹⁶ Nǎiya jarasidama: «Jǎi ēpēra ome ¿k'āre oodaima? Āchia chi mǎi ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí oodada chi Jerusalenepema āareairāpa mǎi k'awa p'aníma. Tachia p'ue seadaiwēa p'aníma. ¹⁷ Maamina waapēarā mǎi k'orea waa pedeapidaemaapa, tachia āchi nemietá oodayade adaipi, mǎi Jesús t'íne waa pedeapidaemaapa».

¹⁸ Ara mǎine Pedro mǎinepa Juan mǎicha t'ínak'ari jarasidama mi āpia pida Jesús t'íne pedeapidaemaapa mǎinepa jarateapidaemaapa. ¹⁹ Maamina Pedropa mǎinepa Juanpa jarasidama:

—Minachia k'írasiat'í. ¿Pia bik'āra Tachi Ak'ōrene tǎjūanait'a wa mǎrapa jara p'anit'a tǎjūanait'a? Taimá pia bima Tachi Ak'ōrene tǎjūanait'a. ²⁰ Chi taipa ununana mǎinepa ūrinana p'ue jaradaiwēa p'aníma.

²¹ Maapae mǎicha Pedropa mǎinepa Juaná nemietá oodayade adak'ari, āchi itu wǎpisidama. Chi p'uurude-

pemarā wap'ea p'aní pēra k'awadae pasima āchi sǎmaasá itiadait'a. Chi ēpēra jipa beeda k'orea āareairāpa Tachi Ak'ōrea pia pedea tuanasidama, ²² mǎi ēpēra chi ēpēerāpa ne p'ue oodak'apíidepa jipa beeda cuarenta āyo wǎyá basideepuru.

Jesude tǎjūapatairāpa p'eradawēa it'aa chiididada

²³ Pedro mǎinepa Juan pari ājǎ bidak'ari chi waapēarā Jesude tǎjūapatairā ará p'anímá wǎsidama. Maapae p'aarerā chi mǎirā chaarearāpa mǎinepa chi judiorā chōarāpa āchiá jara p'ananat'a āarea nepirísidama. ²⁴ Mǎi ūrisidaide āarea Tachi Ak'ōrea it'aa chiidididama: «Tai Chipari āarea p'ue bi, piapuru pajǎ, nǎi tǎjūa, p'usa mǎinepa āarea āchide nibi sida oosima. ²⁵ Pi Jaoredepa chi pi pae pari mimiaparí Davia nǎiya jarapisima: ^V

“¿K'āre k'orea tǎjūanepemarā k'íruu p'aníma mǎinepa p'uurudepemarā Tachi Ak'ōre k'orea āchi k'íría nemietá oodai k'írisia p'aníma?

²⁶ Chi nǎi tǎjūanepema poro jūra jǎparí jǎ berāpa k'íruu jiripatama mǎinepa chi poro chaarearāpa pedea aupatama Tachi Ak'ōre Chipari ome mǎinepa chi ichia jiri atada ome k'íruunai k'orea”. ^{VI}

²⁷ Ara mǎi jǎra nǎi p'uurude Herode, Poncio Pilato, judiorāwē mǎinepa Israeldepemarāpa pedea ausidama chi pi pae pari mimiaparí jǎp'a bi Jesús peadai k'orea. ^{VII} Pia mǎi Tachi Chipari bidamina, ²⁸ āchia mǎiya oosidama pia naena k'írisia bada jǎra. Pi minachia jua chaarea bi pēra naena mǎiya bisima āchia mǎiya oodamērā.

²⁹ »Naapae Tai Chipari, chi jǎirā judiorā chaarearāpa taiyá nemietá oopidayá p'aní k'orea k'írisiak'ari, taiyá pi pedea ne wap'eawēa jarapise. Mǎi tai chi pi pae pari mimiapatairāpi. ³⁰ Pi jua chaarea bidepa chi k'ídade berā jipa beepise mǎinepa chi pi pae pari mimiaparí jǎp'a bi Jesús t'ínepa ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí āarea oose».

³¹ Tachi Ak'ōrea it'aa chiidi p'ananak'ari chi āchi ará posoa p'anana te ore nibeesima. Mǎine āareairāpa Tachi Ak'ōre Jaore jitadak'ari, Tachi Ak'ōre pedea ne wap'eadawēa pedea tuaneesidama.

Jesude tǎjūapatairāpa āchi neet'á jedadada

³² Mǎi ewaride chi Jesude tǎjūapatairā k'írisia abarik'a mǎinepa sō abarik'a p'anapachidama. Abai pida ara ichi neet'á ichidí jǎra k'írisiak'a pasima, mǎipari abai ome ne jedapachima. ³³ Chi Jesupa peadairāpa Tachi Ak'ōre jua chaareadepa Tachi Chipari Jesús chok'ae

^V Pi Jaoredepa. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade mǎi newēma. Pi pae pari mimiaparí Davia. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade tai chōarāenapema Daví ichiaba mǎiya bi bima. ^{VI} Chi ichia jiri atada. Griego pedeade nǎiya bi bima: Ichi Cristo. Salmo 2:1-2. ^{VII} Herode. Mǎi Herode Antipa jarapachidama. Pi pae pari mimiaparí. Mǎi pedeapa ichiaba jara bima «warra».

I Mǎi ewaride Caip'á p'aarerā minachia k'awa bi pasima maamina ichi chǎware Aná mǎi naena p'aarerā minachia k'awa bi pada pēra ichi wapida mǎiya t'í jarapachidama. II 4:7 Luca 12:11-12. III Jesucristo Nazaredepema jua chaareadepa. Griego pedeade Jesucristo Nazaredepema t'ínepa bi bima. IV 4:11 Salmo 118:22; Luca 20:9-19.

p'irabarida k'orea pia jarateapachidama. Mäinepa Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa ùpëarã minachia k'aripapachima. ¹³⁴⁻³⁵ Mäipuru ächi t'ãena nenea k'ede newë pasima. Chi ijüa uru berãpa ächi ijüa netopachidama mäinepa te uru berãpa ächi te netopachidama. Netodak'ari chi erreara Jesupa peedairãmá enemeepachidama mäi jedadamërá, ara ächi ne newëa p'ani jïra.

³⁶ Mäine ëpëra José apatai ächi ome basima. Jesupa peedairãpa ichi t'ï bisidama Bernabé. (Bernabé t'ï jara k'ïria bima «Sõpiaparí Warra»). Ichi Levidepa ununa pasima. Mäi Chipreddepema pasima. ³⁷ Mäi Bernabepa ijüa netok'ari chi erreara Jesupa peedairã ateewãsimama mäi jedadamërá.

Anania mäinepa Sap'ira

5 Ichiaba ëpëra Anania apatai basima. ^{II} Ichi k'ima Sap'ira apachidama. Ächia pida ijüa netosidama. **2** Maamina Anania chi k'ima ome pedea ausidama chi erreara äarea teadaemaapa. Mäiya Ananiapa mäi errearadepema ichi pae äpia atak'ari, maapae chi erreara beeda Jesupa peedairã teasima. **3** Mäine Pedropa jarasima:

—Anania, pia çk'äre k'orea tiore pi sõne itu wãpisi-ma? Pia Tachi Ak'õre Jaore sea bima. Pi ijüa netodadepema erreara waapëarã mëra uru bima. **4** Jäi ijüa neto naena çporewë pasik'ära? Netok'ari chi erreara sida çporewë pasik'ära? Äarea teai k'ïriawë pasipira çk'äre k'orea jäiya pi sõne sei k'ïrisiasima? Pia ëpëra seá pasima, mäipari Tachi Ak'õret'u seasima.

5 Mäi ùriside Anania jeeda baewãk'ari, piusima. Chi mäiyana ùrinaanarãpa minachia wap'easidama.

6 Maapae k'ütãarãpa chi piuda p'arupa piradak'ari, ateewãnak'ari t'ïbarisidama.

7 Mäi ora k'ak'o ùpea padak'ari Anania k'ima Sap'ira chesima. Anania mäiyana ichia atua basima. **8** Pedropa ichiá idisima:

—Miá jarase çijüa netosidak'ära pi k'imapa jara bada jïra?

Sap'irapa p'anoosima:

—Äjä, mäiya netosidama.

9 Mäipuru Pedropa jarasima:

—Mãrapa çk'äre k'orea pedea ausidama Tachi Chipari Jaorepa sak'á ooi k'awadayá? ¡Ak'ise! Chi pi k'ima t'ïbaride wã p'anana jäma cheutama. Ara nãiena pi sida t'ïbaride ateewãnaipi.

10 Ara mäi jaraside ichi Pedro jïru k'ait'a piuk'ari baewãsimama. K'ütãarã eda cheutade ichi piubari bit'a unusidama. Mäine tajatá ateewãnak'ari chi k'ima

^I Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa ùpëarã minachia k'aripapachima. Mäi pedea ichiaba jara bima «äarea ëpëerãpa Jesude ijãapatairã wap'eapachidama». ^{II} Mäi Anania abapuru nãi capítulo 5de pa bima. Capítulo 9de mäinepa 22de abai Anania k'orea bi bima. Mäinepa capítulo 23de abai Anania k'orea bi bima.

k'ait'a t'ïbarisidama. ¹¹ Mäipuru ùpëarã mäinepa äarea chi mäi ùrinana ne wap'easidama.

Jesude ijãapatairãpa ëpëerã minachia jipa beepidada

12 Mäi ewaride Jesupa peedairãpa ëpëerãpa ne p'ue oodak'apí minachia ook'oapachidama. Abarik'a k'ïrisi- adepa ùpëarã äarea Tachi Ak'õre te äpítepa p'irriapatai Salomoné apachidaide ará posoa p'anapachidama.

13 Chi p'uurudepemarã waapëarã ne wap'eapa ächi ome ará baridak'a pasima, maamina ächi k'orea pia pedeapachidama. **14** Mäine minachia imik'ïrarãpa mäinepa wëerãpa Tachi Chiparide ijãasidama. Mäiya chi ijãapatairã waripodosidama. **15** Jesupa peedairãpa ëpëerãpa ne p'ue oodak'apí minachia oo p'ani përa ëpëerãpa chi k'idade be ne uapataide o ik'idá bipachidama, mäi Pedro p'asa wãrune chi ichi jaorepa ächi äpia pida t'õmarimërá. **16** Ëpëerã minachia Jerusalén k'ait'a be mäinepa p'uurudepema pida ächi k'idade be mäinepa jaore mietá paara be ächimá ateewãpachidama. Maapae äareairã jipa beepik'oapachidama.

Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa Jesupa peedairã k'aripa bada

17 Chi p'aare minachia k'awa bi mäinepa saduceorã chi ichi paara p'anana sõk'achia p'aneesidama.

18 Mäipuru Jesupa peedairã jitadak'ari jïa nibisidama.

19 Maamina ara mäi teamasi chi Tachi Chiparipa it'aripa peedapa chi eda wãpatai ewak'ari maapae ächi awara peesima. Maapae jarasima: ²⁰ «Tachi Ak'õre te minachia bidea wãnak'ari chi chok'ae bapiparí pedea ëpëerã jarat'ï».

21 Ächia ùrinana ijãasidama. Norema tap'ede Tachi Ak'õre te minachia bidea wãnak'ari jaratea p'aneesidama. Mäimisa chi p'aare minachia k'awa bipa mäinepa chi ichidirã ome p'anirãpa Israeldepema chõarã t'ïsidama ará posoa pedea p'anana k'orea. Maapae chi Jesupa peedairã chi ëpëerã jïa nibipatai tedepema enemeepisidama. **22** Maamina ëpëerã jïa nibipatai te ot'eapatairã chesidaide ächi ununaé pasima. Mäipuru jïitea wãsidaide, nãiya jarasidama:

23 —Ak'ide wãsidaide, chi ëpëerã jïa nibipatai te pia jïa nibasima, mäinepa chi ot'eapatairãpa chi eda wãpatai ewasidaide, aba pida ununaé pasima.

24 Mäi pedea ùrisidaide Tachi Ak'õre te minachia bidepema ot'eapatairã chi atepe bipa mäinepa chi p'aarerã chi mäirã chaarearãpa k'awa k'ïrisiadaé pasima mäinepa k'awadaé pasima mãmãipa naa sãmaasá beelit'a. ^{III}²⁵ Mäiya p'anine ëpëra chek'ari jarasima:

—¡Chi mãrapa jïa nibidaadarãpa Tachi Ak'õre te eda jaratea p'anima!

^{III} P'aarerã chi mäirã chaarearãpa. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade nãi sida bi bima: p'aarerã minachia k'awa bi.

26 Mäi ürisidaide chi Tachi Ak'õre te minachia bidepe-
ma ot'eapatairã chi atepe bi mãinepa chi waapëarã
ot'eapatairã paara ächi jitade wãnak'ari, wap'eapa ächi
k'ĩruupidawëa enemeesidama, p'uurudepemarãpa
ächi mawarapa bat'adayade a k'ĩrisiasidada përa.

27 Ateewãnak'ari chi arã pedea p'anapataide k'ĩrari
nibisidama. Maapae chi p'aare minachia k'awa bipa
ächiã jarasima:

28 —Naena taipa minachia jarasidama mãrapa jã
ëpëra t'ĩnëpa waa jarateapidaemaapa. Maamina
mãrapa äarea Jerusalenepemarã jaratea p'anima. Mäi
awara jã ëpëra peadada k'orea tai nepira parã
p'aniane a jara k'ĩria p'anima.

29 Mãine Pedro mãinepa chi waapëarã Jesupa
peedairãpa p'anoosidama:

—Ëpëerãpa jara p'ani k'aepëra Tachi Ak'õrepa jara
bit'a jãanai p'anima. 30 Mãrapa Jesú k'urusude barijira
bik'ari peasidama. I Maamina mãrapa peadada tachi
chõarãenapemarã Ak'õrepa mãi chok'ae p'irabaripisi-
ma. 31 Tachi Ak'õrepa Jesú ichi juaraari bisima Tachi
Chipari mãinepa Tachi K'aripaparí bamërã. Ichidepa is-
rael jũanepemarãpa nemietã itu bidak'ari mãicha
Tachi Ak'õremã p'ue chedaipi. Mãiyara ächia nemietã
oodada Tachi Ak'õrepa k'ĩrisia atuaipi. 32 Mãi taipa ara
jarapatama. Tachi Ak'õre Jaore pida abarik'a jarapari-
ma. Tachi Ak'õrepa ichi Jaore chi ichide jãapatairã tea-
parima.

33 Mäi ürisidaide chi chõarã minachia k'ĩruunak'ari,
chi Jesupa peedairã pea k'ĩria p'aneesidama. 34 Mãine
p'ariseo Gamaliel apatai basima. Mãi Gamaliel Moi-
sepa bida jarateaparí chi minachia k'awa bi pasima.
Äareairãpa ichi minachia wap'ea p'anasidama.
Gamaliel p'irabarik'ari chi Jesupa peedairã tajatã
ateewãpisima. 35 Maapae chi chõarã jarasima:

—Israeldepemarã, mãrapa mãi ëpëerã sãmaasã
oodai k'orea minachia k'ĩrisiat'i. 36 K'ĩrisiat'i naena
ëpëra Teudas apatai chi waapëarã k'aepëra ara ichi chi
atepe ba k'ĩria basima. Ichi ome ëpëerã 400 p'anasi-
dama. Maamina romanepemarãpa ichi peasidaide
äarea ichi ome p'anana jũichoasidama. Maapae äarea
chi ichia ooi k'ĩrisia bada jõsima. 37 Mãiya nak'ari Ro-
manepemarãpa ëpëerã k'awadayã joisiapiutade, Juda
Galileadepema sida mãi Juda jãra k'ĩrisia basima. Mãi
Judapa ëpëerã minachia ichi ome uru basima. Maami-
na romanepemarãpa ichi peasidaide äarea chi ichi
ome p'anana jũichoasidama. 38 Mãipuru mia jararuma:
nã ëpëerã itu bit'i. Ächi oorãt'i. Ächia ara ächi k'ĩrisi-
adepa jaratea p'anipira tãaraawëane äarea jõipi.
39 Maamina Tachi Ak'õrepa mãi oopi bõpira, mãrapa
p'uedaiwëma. Mãipuru jãrak'aua p'anat'i Tachi Ak'õre
ome k'ĩruunaemaapa.

I 5:30 Deuteronomio 21:22-23.

Gamalielpa jarada äareairãpa jãasidama. 40 Maapae
Jesupa peedairã mãicha t'ĩ peesidama. Soapa p'epi-
dak'ari ächiã jarasidama waa Jesú t'ĩnëpa ëpëerã
pedeapidaemaapa. Maapae äjã pari bisidama. 41 Ara
mãine Jesupa peedairã chi judiorã chõarã arã
p'animãipa arapã wãsidama. K'awasidama Tachi
Ak'õrepa ächi pia unosit'a, Jesú t'ĩ k'orea mãsida përa.
42 Ewaricha jarapachidama chi pedea pia Jesú Tachi
Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada k'orea. Mãi
jarateapachidama Tachi Ak'õre tede mãinepa techa.

Ûpëarã k'aripapatairã siete p'ani jiri atadada

6 Mãi ewaride chi Jesude jãapatairã minachia
waripodosidama. Mãine chi judiorã griego
pedeade pedeapatairãpa chi hebreo pedeade pedeap-
atairã k'orea k'ĩruu pedea p'aneesidama. Jarasidama
Ûpëarãpa p'ëtãarã ewaricha chik'o jedautade ächi
p'ëtãarã k'aripadak'a pasit'a. 2 Mãi k'orea Jesupa
peedairã doce p'anipa Jesude jãapatairã äarea arã
jeredak'ari nãiya jarasidama:

—Pia biwëma taipa Tachi Ak'õre pedea jaratea p'ani
itu bidait'a, mãi p'ëtã k'aripadai k'orea. III3 Mãipuru
Ûpëarã, mãranepema siete ëpëerã jãp'a be jiri atat'i.
Ächi Tachi Ak'õre Jaore minachia uru p'anana p'anima
mãinepa k'ĩrisia minachia p'anana p'anima. Mãirã
taipa bidaipi p'ëtãarã mãinepa waapëarã k'ari-
padamërã. 4 Mãiya taipa p'ue pia Tachi Ak'õrea it'aa
chiidi p'ananaipi mãinepa ichi pedea jara p'ananaipi.

5 Ächia jaradada äareairãpa pia ürisidama. Mãipuru
Esteban jiri atasidama. Mãi Estebanpa Jesude mi-
nachia jãa basima; Tachi Ak'õre Jaore minachia uru
basima. Ichi awara P'elipe, Procoro, Nicanor, Timón,
P'armena, mãinepa Nicolás Antioquía p'uurudepema jiri
atasidama. Mãi Nicolás griego pasima maamina judio
jãra bapachima. III6 Mãirã chi Jesupa peedairãmä
ateesidama. Maapae Tachi Ak'õrea it'aa chiidiutade
ächi jua abai jiri bisidama.

7 Mãine Ûpëarãpa Tachi Ak'õre pedea minachia
pedeapachidama. Mãiya chi Jesude jãapatairã Jerusa-
lene atepe waripodosidama. Mãi awara minachia
p'aarerã pida jãasidama.

Esteban judiorã chõarãmä atewãnana

8 Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa Esteban minachia
k'aripa basima. Ichi jua chaareapisima ëpëerãpa ne
p'ue oodak'apí waibia ëpëerã t'ãena oo bamërã.
9 Mãine waapëarã judiorã Cirene tuadepema mãinepa
Alejandría p'uurudepema p'anasidama. Chi judiorã arã
pedeapatai te "Chi Äjã Pari P'anirã" apachidama.
Waapëarã judiorã Cilicia jũanepema mãinepa Asia

II P'ëtã k'aripadai k'orea. Griego pedeade nãiya bi bima: chik'o
nek'opataide jedadai k'orea. III Griego pasima maamina judio jãra
bapachima. Griego pedeade nãiya bi bima: prosélito.

ĭjūanepema p'anasidama. Āarea māi judiorā Esteban ome k'ĩruu pedea tuaneesidama. ¹⁰ Maamina āchia Esteban p'uedaé pasima, ichi Tachi Ak'ōre Jaore k'ĩrisi-adepe pedepachi pēra. ¹¹ Māipuru āchia waapēarā ēpēerā erreara teasidama nāiya sea jaradamērā: «Taipa ūrisidama jāi ēpērapa Moisé k'orea māinepa Tachi Ak'ōre k'orea k'achia pedea bit'a».

¹² Māiya āchia chi p'uurudepemarā, judiorā chi chōarā māinepa judiorā Moisepa bida jarateapatairā k'ĩruupik'apisidama. Māipuru Esteban jitadak'ari judiorā chi chōarā posoa arā p'anímá ateewāsídama. ¹³ Māine sea jaradamērā waapēarā ēpēra māmá ateesidama. Māirāpa nāiya jarasidama: «Jāi ēpērapa Tachi Ak'ōre te minachia bi k'orea māinepa Moisepa bida k'orea k'achia pedea baparima. ¹⁴ Ichia jarasima Jesú Nazaredepemapa Tachi Ak'ōre te minachia bi ārit'a māinepa Moisepa jaratea bada k'ĩra awara ooit'a. Ichia māiya pedea bit'a taipa ūrisidama».

¹⁵ Āarea chi chōarā māma suak'abari p'anirāpa chi Esteban ak'ūtade unusidama ichi k'ĩra Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda k'ĩtarra jīra bit'a.

Estebanpa pedeada

7 Māine chi p'aare minachia k'awa bīpa Estebaná idisima:

—¿Āchia jara p'anit'a piarāk'āra?

² Estebanpa nāiya p'anoosima:

—Mi ūpēarā judiorā māinepa ak'ōrerā, mi chichupuria mi pedea ūrit'i. Tachi chōarāenapema Abrahán māi wapida Mesopotamia tuade baside Harán p'uurude bade wāi naena Tachi Ak'ōre chi Pia bi ichimá unupisima. ³ Tachi Ak'ōrepa ichiá jarasima: “Pī tua māinepa pī ēpēerā amee'ari āyá wāse. Mīa piá tua unupiipi māmá wāmērā”. ¹⁴ Māine Abrahán caldeorā tuadepema wāk'ari Harane bade wāsima. Abrahán ak'ōre k'ĩrawēak'ari Tachi Ak'ōrepa Abrahán nāi tuadea enemesima, chi māra idiapae p'anímá. ¹⁵ Maamina Tachi Ak'ōrepa Abrahán nāi tuade ĭjūa mi āpia pida teaé pasima. Māipari piarānepa jarasima ichiá māinepa chi ichidepa cheutarā nāi tua teait'a. ^{III} Tachi Ak'ōrepa māiya jarasima Abrahánpa waidi warra unuwēa baside. ⁶ Māinepa Tachi Ak'ōrepa Abrahán jarasima chi ichidepa cheutarā chīara tuade p'anānait'a, māma chīara pae pari mimiapatairā p'aneenait'a māinepa māi ēpēerāpa āchi āyo k'ak'o cuatrociento mīa uru p'anānait'a. ⁷ Maamina Tachi Ak'ōrepa Abrahán nāiya jarasima: “Mīa chi āchi mīapi uru p'anī p'uuru itiaipi. Māiya nak'ari chi pīdepa cheutarā jāi tuadepema āyá wānak'ari nāi tuade miá pia pedeadaipi”. ^{IV}

I 7:3 Génesi 12:1. II 7:4 Génesi 11:31—12:9. III 7:5 Génesi 12:7; 13:15; 15:17-18; 17:8. IV 7:7 Génesi 15:13-16.

⁸ »Maapae Tachi Ak'ōrepa Abrahán ome pedea ausidama, chi ichidepa cheutarā k'ak'ua tauchaadamērā, Tachi Ak'ōrené k'awapida k'orea. Māipuru ichi warra Isá t'ōk'ari ewari k'ak'o ocho pa bide chi warra k'ak'ua tauchaasima. ^V Māiya bak'ari, Isapa ichi warra Jacobo ara māiya abarik'a oosima. Māiya bak'ari Jacopa chi warrarā doce p'anirā sida ara māiya abarik'a oosima.

⁹ »Māiya nak'ari Jacobo warrarāpa āchi ūpēa José sōk'achia p'aninepa ichi netosidama Egito tuade chi chipari pae pari mimiapari bamērā. ^{VI} Maamina māma Tachi Ak'ōre ichi ome basima. ¹⁰ Māipuru āarea chi ichi nepirade bidepema Tachi Ak'ōrepa k'aripasima. Ichiá k'ĩrisia teasima, p'araón chi Egitodepema poro jūra jīpari jī bīpa māi pia unumērā. Māipuru chi māi tuadepema poro chaarea bi bisima, māinepa chi poro jūra jīpari jī bi māi tedepema chi poro chaarea bi bisima. ^{VII}

¹¹ »Māi ewaride Egito tuade māinepa Canaán tuade jarra minachia baesima. Māipa āareairā mīapisima. Māipuru Jacobo warrarāpa trigo atadayá oo p'anasidamina ununaé pasima. ¹² Jacopa Egito tuade trigo biade asida ūriside, ichi warrarā māmá trigo atade peesima. ^{VIII} Māi chi āchit'u naa barimama wānana pasima. ¹³ Māicha wāsidaide Josepa āchiá k'awapisima ichi chi ūpēat'a. ^{IX} Māiya p'araonpa José ēpēerā k'awasima. ¹⁴ Maapae Josepa ichi ak'ōre Jacobo māinepa āarea ichi ēpēerā ichi bimá ateewāpisima. Āchi 75 p'anasidama. ^{X¹⁵} Māiya Jacobo Egito tuade chesima. Māma tāaraa bak'ari k'ĩrawēasima. ^{XI} Ichi warrarā sida māma k'ĩrawēasidama. ¹⁶ Maapae āchi bīri Sik'én p'uurudea ateewāsídama. Māma jāirā te uriade t'ibaridama. Māi uria Abrahánpa Jamor warrarā atada pasima. ^{XII}

Estebanpa Moisé k'orea pia jarada

¹⁷ »Tachi Ak'ōrepa Abrahán ome pedea bida tāaraawēane ooi basima. Māi ewaride israel ĭjūanepemarā Egito tuade minachia ĩo p'anasidama. ¹⁸ Maamina poro jūra jīpari jī bi awarai beesima. Māipa José k'orea āpia pida atua basima. ¹⁹ Māipuru tachi p'uuru k'ũraak'ari minachia nemietá oosima. Āchi warrarā chiwidi t'ōna amee'ari oosima māi piudamērā. ^{XIII}

²⁰ »Māi ewaride Moisé t'ōsima. Ichi minachia auk'arā basima. ^{XIV} Chi ak'ōrerāpa jedek'o k'ak'o ūpea āarea ak'ī p'anasima. ²¹ Maamina chi warra chak'e ichi tuaba bisidaide p'araón k'aupa unuk'ari ichi warra ara ichidí

V 7:8 Génesi 21:3-4. VI Tachi Ak'ōrepa José israel ĭjūanepemarā k'aripa k'orea jiri atasimina āchia ichi itu bisidama. Ara māi jira Jesú māinepa Tachi Ak'ōre pari pedepatairā itu bisidama. Génesi 37:26-28. VII 7:10 Génesi 41:37-46. VIII 7:12 Génesi 42:1-3. IX 7:13 Génesi 45:1-16. X 7:14 Génesi 45:9—47:12. XI 7:15 Génesi 49:33. XII Māi ĭjūa Sik'én p'uurude basima. Génesi 33:19. Abrahánpa piuda t'ibaripatai uria Hebrón k'ait'a bit'a atasima. Génesi 23:15-18. Jacobo māi uriade t'ibaridama. Génesi 50:13. XIII 7:19 Éxodo 1:8-22. XIV Minachia auk'arā basima. Māipa ichiaba jara bima «Tachi Ak'ōrepa ichi minachia pia unusima».

jīra taup'āesima. ¹²² Egitodepema ne k'awa berāpa Moisea āchi k'īrisia k'awa bet'a āarea jarateasidama. Māiŷa ichi k'īrisia k'awa bidepa pedeapachima māinepa ne waibia oopachima.

²³ »Moisé cuarenta āyo baside ichi ēpēerā israel tīūanepemará ak'ide wāi k'īrisiasima. ²⁴ Wārune unusima Egitodepemapa Israeldepema aba piawēa oo bit'a. Māipuru Moisepa Israeldepema k'aripade wāk'ari, Egitodepema peasima, chi Israeldepema piawēa oo bada k'orea. ²⁵ Moisepa k'īrisiasima israel tīūanepemarápa k'awadait'a ichidepa Tachi Ak'ōrepa āchi k'aripa bait'a. Maamina māi k'awadaé pasima. ²⁶ Norema Moisepa unusima israel tīūanepemará ume k'īruu p'anit'a. Āchi nepira newēa pia p'ananamērā nāiŷa jarasima: “;Māra abarik'a tachi p'uurudepemarāpi! ;K'āre k'orea jāiŷa k'īruu p'anima?” ²⁷ Maamina chi naa sī badapa Moisé sītat'aak'ari jarasima: “;K'aipa pi tai chipari bisima? ;K'aipa pi tai nepira ak'iparí bisima?” ²⁸ ;Mi sida pea k'īria bik'āra Egitodepema noena peada jīra?” ²⁹ Māi ŷiside Moisé mīruwāsima. ^{II} Maapae Madián tuade ichi tua awaraidepema jīra bapachima. Madiane bide warra ume unusima.

³⁰ »Cuarenta āyo padak'ari ewariaba Moisé tīūa pania newēa bide, Sináí eya k'ait'a basima. Māine Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda pak'uru jeeda bide ichimá unupisima. ^{III}³¹ Moisepa māi unuside k'awa k'īrisiaé pasima. Māipuru ará orrobarisima pia ak'ii k'orea. Māine Tachi Chipari pedea ŷisima. ³² Tachi Ak'ōrepa ichiā nāiŷa jarasima: “Mi chi pi chōarāenapemará Ak'ōrepi, Abrahán Pajānepema Ak'ōrepi, Isá Pajānepema Ak'ōrepi māinepa Jacobo Pajānepema Ak'ōrepi”. ^{IV} Māi ŷiside Moisé ne wap'eapa ore nibeesima. Māipuru ará ak'ii wap'ea basima. ³³ Māine Tachi Chiparipa Moisea jarasima: “Nāi eyade pi mi k'īrari bi pēra pi jīrone jī bi ērase. ³⁴ Mīa unu bima mi ēpēerā Egitodepema minachia mīa p'anit'a. Māinepa mīa āchi sōp'ua pedea p'anit'a ŷiri bima. Māipuru mi che bima āchi k'aripai k'orea. Mīa pi Egitodepema peeipi”. ^V

Judiorāpa Moisé itu bidada

³⁵ »Israel tīūanepemarápa Moisé itu bisidama. Ichiā nāiŷa jarasidama: “;K'aipa pi tai chipari bisima? ;K'aipa pi tai nepira ak'iparí bisima?” ^{VI} Maamina ara māi Moisé Tachi Ak'ōrepa Egitodepema peasima israel tīūanepemará chi minachia k'awa bi bamērā māinepa āchi māmāiŷa ateewāmērā. Moisepa Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda chi māi pak'uru jeeda bide bada jua

I 7:21 Éxodo 2:1-9. II 7:29 Éxodo 2:11-21. III Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda. Chi Napema K'art'a bidaadade Tachi Ak'ōre parude edaide bi bima nāiŷa bi bima: Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda. IV Sináí eya ichiaba Horeb apatama. Éxodo 3:1-6. V 7:34 Éxodo 3:7-10. VI Māiŷa jararude Estebanpa jara basima israel tīūanepemarápa Moisé itu bidada jīra Jesú māinepa Tachi Ak'ōre pari pedeapatairā itu bisidat'a.

chaareadepa māiŷa oosima. ³⁶ Moisepa minachia ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí oo bidepa tachi chōarāenapemará Egitodepema ateewāsima. P'usa P'urea bide ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí oosima. Ichiaba cuarenta āyo tīūa pania newēa bide ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí oopachima. ^{VII}³⁷ Ara māi Moisepa israel tīūanepemará jarasima: “Tachi Ak'ōrepa mi peeda jīra chi ichi pari pedeapari aba mārámá peeipi. Māi ēpēra ara māra p'uurudepema paipi. Ichia jararut'a āarea tījāt'í”. ^{VIII}³⁸ Māinepa Moisé tīūa pania newēa bide āarea israel tīūanepemará ome basima. Māma Sináí eyade Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda ome pedeasima. Māi tachi sāmaasá pia p'ananai pedea ŷirik'ari, tachi chōarāenapemará māi jarasima.

³⁹ »Maamina Moisepa jarada tachi chōarāenapemarápa tījānani k'īrianaé pasima, māipari ichi itu bisidama. Egitodepema tuadea jīitea wā k'īria p'anasidama. ⁴⁰ Moisé eyade baside āchia Aaroná jarasidama: “Jāi Moisepa tai Egitodepema ateewāsima. Maamina ichi k'āasāsait'a k'awadawēma. Māipuru sādo taiŷa tease, māi taipa ateewānai k'orea”. ^{IX}⁴¹ Ara māine āchia sādo p'ak'a chak'e jīra oosidama. Māia ānimara paateasidama. Māine āchi juapa oodada k'orea arapaapatai ewari oosidama. ^X⁴² Māipuru Tachi Ak'ōrepa āchi itu bik'ari chi pajānepema sādo minachia p'anine itu tījāpisima. Māine āchia māirā pia pedea p'aneesidama. Māi k'orea chi Tachi Ak'ōre pari pedeapatairā k'art'ade nāiŷa bi bima:

“Israel tīūanepemará, māra cuarenta āyo tīūa pania newēa bide tuanasidaide ;ānimara miā paateapachidak'āra?”

⁴³ ;Māiŷawēma! Māipari sādo Moloc apatai p'aru te jira ateewāpachidama māinepa māra nee oodada sādo Rep'án apatai k'āk'āi ooda ateewāpachidama.

Māi ara machi juapa oosidama, jāirā pia pedeada k'orea. Māipuru mia māra Babilonia tuadea jeret'aipi”. ^{XI}

Tachi Ak'ōre ēpērapa te oodade bak'a k'orea jarada

⁴⁴ »Tīūa pania newēa bide tachi chōarāenapemarápa Tachi Ak'ōre te ānimara e oodada āchi ome uru p'anapachima. Māiŷa k'awapisima Tachi Ak'ōre āchi ome bit'a. Tachi Ak'ōrepa Moisea māi te oopisima ichiā unupida jīra. ⁴⁵ Māiŷa nak'ari chi āchidepa ununaanarāpa chi Tachi Ak'ōre te ānimara e oo uru p'anasidama. Josué āchi minachia k'awa bi paside māi te ānimara e oodada nāi tuadea enemeesidama. Māi ewaride Tachi Ak'ōrepa waapēarā p'uuru nāi tuade berā tachi chōarāenapemará k'īrari āyá jerek'oasima. Māiŷa nāi tua āarea ēemarisidama. ^{XII} Daví ewaride Tachi Ak'ōre te ānimara e oodada wapida nāi tuade basima. ⁴⁶ Māi

VII 7:36 Éxodo 7:3; 14:21-22; Número 14:32-33. VIII Ichia jararut'a āarea tījāt'í. Māi griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade newēma. Deuteronomio 18:15,18. IX 7:40 Éxodo 32:1.

Daví Tachi Ak'õrepa pia unusima. Mäipuru ichia Tachi Ak'õrea idisima te aba pia oopimërá, chi Jacopa chi k'ïria bi Pajãnepema Ak'õre pae. ^{I47} Mäi te ichi warra Salomonpa oosima. ^{II48} Maamina Tachi Ak'õre chi Atepe Bi ëpëra juapa ooda tede bak'ama. Tachi Ak'õre pari pedeparipa k'art'ade nãiya bisima:

⁴⁹ «Tachi Chiparipa nãiya jarasima: Mi suak'a beeparí auk'ará bi pajãpi. Nãï tãúa mi jãru biparipi.

Mãrapa çk'ãre te mi pae oodaima? çSãma mi ãapaap-idaïma?

⁵⁰ çMia ara mi juapa ne ãarea oosiwëk'ãra?»

Judiorãpa Estebanpa pedeada ùrinaé pada

⁵¹ »jMãra k'ïriwëa p'anima! ;Sõnepa tããanak'ama! ^{III} Tachi Ak'õre pedea ùrii k'ïrianak'ama. Tachi Ak'õre Jaorepa jara bit'a mãrapa ewaricha itu bipatama. Ara machi chõarãenapemarã jãra p'anima. ⁵² Ächia Tachi Ak'õre pari pedepatairã ãarea mãapisidama. Chi Ëpëra Jãp'a Bi chei k'orea jaradada sida peapachidama. ^{IV} Ara mãi jãra mãrapa mãi Ëpëra Jãp'a Bi jítadak'ari peasidama. ⁵³ Tachi Ak'õrepa it'aripa peдайrãnepa mãrá Moïsepa bida teadamina ;mãrapa tããanak'ama!

⁵⁴ »Mäi pedea ùrisidaide chi judiorã minachia k'awa p'anirã Esteban ome minachia k'ïruutapa ächi k'ida k'osterrea p'aneesidama. ⁵⁵ Mãiya p'anine Estebanpa Tachi Ak'õre Jaore ichide uru basima. Pajãnea ak'irude Tachi Ak'õre k'ïrawãrea achiterrea bit'a mãinepa Jesú Tachi Ak'õre juaraari bai nibit'a unusima. ⁵⁶ Nãiya jarasima:

—;Ak't'it'! ;Mia pajã ewa nibit'a unu bima! ;Chi Ëpëra Warra Tachi Ak'õre juaraari bit'a unu bima! ^V

⁵⁷ Mäi ùrisidaide ächi minachia bia tuaneenak'ari ächi k'ïri juapa jãanak'ari mãine ãarea ichi ãri cheep-irisidama. ⁵⁸ P'uuru äyá atewãnak'ari mawarapa bat'a p'aneesidama. Chi ichi k'achia oodayade adaadarãpa ächia neet'á ãri jãpatai ãranak'ari k'ütá k'ait'a bia teasidama mãi ak'imërá. Mãi Saulo apachidama.

⁵⁹ Mawarapa bat'a p'anine Estebanpa Tachi Ak'õrea nãiya it'aa chiidisima: «Mi Chipari Jesú, mi jaore atewãse».

⁶⁰ Maapae sãraporode k'obeek'ari jãk'ua jarasima: «Mi Chipari, nãï ëpëerã nepira ak'irãse».

Mãiya pedeak'ari k'ïrawëasima.

Jesude tããapatairã mïruwãnana

8 ¹⁻² Saulopa chi Esteban peadada k'orea pia unusima. Mãine waapëarã Tachi Ak'õre wap'ea berãpa Esteban t'ibaridak'ari, ichi k'orea minachia jëa p'aneesidama.

X 7:41 Éxodo 32:2-6. XI 7:42-43 Amó 5:25-27. XII 7:45 Josué 21:43-45. I 7:46 2 Samuel 7:1-16. II 7:47 2 Crónica 3:1-2.

III Sõnepa tããanak'ama. Griego pedeade nãiya bi bima: sõ tauchaawëa be. IV 7:52 Isaía 53:11; Jeremia 23:5; 33:15. V Estebanpa mãi pedeadepa jarasima Jesú ara Tachi Ak'õrepi. Marco 14:62.

Mäi ewaride ëpëerãpa Jerusalemene Jesude tããapatairã minachia mãipi p'aneesidama. Mãipuru chi Jesude tããapatairã ãarea Judea tuadea mãinepa Samaria tuadea mïruwãsidama. Chi Jesupa peдайrã Jerusalemene p'aneesidama. ³ Mãine Saulopa Jesude tããapatairã piawëa oopachima waa tããapidaemaapa. Techa wãk'ari imik'ïrarã mãinepa wërarã sida jítak'oak'ari chi jãra nibit-patai temá jidibari atewãpachima.

P'elipe Samaria tuadea wãna

⁴ Maamina Jerusalemene mïruwãnaanapa ächi wãutacha chi Jesú k'orea pedea pia jarapachidama.

⁵ P'elipe Samaria tuade p'uuru aba bidea wãsima. ^{VI} Mãma jarateapachima Jesú Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jaradat'a. ⁶ P'elipepa jara bit'a ùrisidaide mãinepa ëpëerãpa ne p'ue oodak'apí oo bit'a unusidaide ãareairãpa pia ùri tuanapachidama. ⁷ Minachia ëpëerã jaore mietá pará be jãpa beepik'oasidama. Mãi jaore mietaarã biadak'ari ächi k'ak'uadepema äyá wãk'oapachidama. Ichiaba minachia sorek'ea be mãinepa jãru piawëa be jãpa beepik'oapachidama. ⁸ Chi ëpëerã mãi p'uurudepemarã minachia arapá tuanasidama.

⁹ Jaipana Simón apatai mãma basima. Ichia chok'æk'oapachima mãinepa chi Samariadepemarã ichi k'orea ak'ïtuapipachima. Mãipuru ara ichi chi waapëarã k'aepëra chi atepe bi jãra k'ïrisiapachima.

¹⁰ Chi ichia jararut'a ëpëerã chi ibia berãpa mãinepa chi ibiwëa berã pida minachia ùripachidama. Äareairãpa ichi «Tachi Ak'õre Jua Chaarea Biade» apachidama. ¹¹ Ëpëerãpa mãi jaipana minachia tããa p'anasidama ichia oo bidepa tãaraa sea uru bada përa.

¹² Maamina P'elipepa Jesucristodepa Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua bi k'orea ächiá jaratea bapachima. Mãine minachia imik'ïrarãpa mãinepa wërarãpa chi pedea pia tããanak'ari porochoasidama. ¹³ Simón pida tããasima. Maapae porochoak'ari P'elipe ome p'irriade wãsima. P'elipepa ëpëerãpa ne p'ue oodak'apí waibia oo bit'a Simonpa unurune, k'awa k'ïrisiawëa beesima.

¹⁴ Mãine chi Jesupa peдайrã Jerusalemene bepa ùrisidama Samariadepemarãpa Tachi Ak'õre pedea tããasidat'a. Mãi k'orea Pedro mãinepa Juan ächimá peesidama. ¹⁵ Chedak'ari Tachi Ak'õrea it'aa chiidisidama ächia ichi Jaore jítadamërá. ¹⁶ Mãiya oosidama Tachi Ak'õre Jaore waidi mãi ùpëarã má chewëa bada përa. Aba Tachi Chipari Jesú t'ãneepuru porochoasidama. ¹⁷ Pedropa Juan pida Tachi Ak'õrea it'aa chiidiutade ächi jua ùpëarã ãri bisidama. Ara mãine Tachi Ak'õre Jaore jitasidama.

VI Nãï P'elipe t'ã jarapachidama «Griego depema P'elipe» wa «P'elipe, chi pedea pia jaraparí». Jesupa jãri atadawë pasima. Hecho 6:5; 8:4-13; 8:26-40; 21:8-9.

18 Mäine Simonpa unusima Jesupa peedairäpa ächi jua üpëarã ïri biutade üpëaräpa Tachi Ak'õre Jaore jitasidat'a. Mäi unuside ächiä erreara teayade asima.

19 Näiya jarasima:

—Jäi jua chaarea bit'a miá teat'i, mia pida mi jua paritua ïri birude Tachi Ak'õre Jaore jitamërä.

20 Maamina Pedropa jarasima:

—¿Mäiyara pia k'ïrisia bik'ära Tachi Ak'õrepa pari tea bit'a mäi netopatat'a? ¡Pichi erreara ome t'ipi urua nibidea wäse! 21 Pi sõ Tachi Ak'õre k'ïrari jïp'a biwë përa, pi tai ome ne äpia pida ooiwëma. 22 Mäi nemietä itu bise. Tachi Chiparia k'ïra chupuria idise. Mäi nemietä pi sõne bit'a ichia k'ïrisia atuai biejä. 23 Mia unu bima pi taipa oo p'ani k'orea minachia sõk'achia bit'a. Mäi nemietaapa pi jïa uru bima.

24 Mäine Simonpa jarasima:

—Mi k'orea Tachi Chiparia it'aa chiidit'i mārāpa jaradada mäiyapiemaapa.

25 Pedropa mäinepa Juanpa chi pedea Tachi Chipari Jesús k'orea jaradak'ari Jerusalenea jïitea wäsidama. Wäutade Samaria tuade minachia p'uuru bede mäi pedea jarade wäsidama.

P'elipe Etiopiadepema ome pedeada

26 Mäiya nak'ari Tachi Chipari it'aripa peeda aba P'elipemä chek'ari näiya jarasima: «¡P'irabarise! Jerusalenepa Gaza p'uurudea wäpatai ode wäse». (Mäi o jïüa pania newëa bide wä bima).^I

27 Ara mäine P'elipe wäsima. Ode wärune ëpëra Etiopía tuadepema unusima. Mäi ëpëra chi Etiopiadepema poro jüra jïpari jï bi wëra pae mimiaparí pasima. II Mäipa chi wëra erreara äarea ak'ipachima. Ichi Jerusalenea wä basima Tachi Ak'õrea pia pedei k'orea. 28 Ichi tuadea jïitea wärune ichi chi mürapa pirabari atewäparide Tachi Ak'õre pari pedeparí Isaía k'art'a ak'ïmaa bit'a suak'abari basima.

29 Mäiya bide Tachi Ak'õre Jaorepa P'elipea jarasima: «Ará orrobarise jäi mürapa pirabari atewäparimá».

30 Ara mäine ará p'ira wäk'ari ürisima mäi Etiopiadepema ëpërapa chi Tachi Ak'õre pari pedeparí Isaía k'art'a eda jara bit'a. Mäine P'elipea idisima:

—¿Pia eda jara bit'a üri bik'ära?

31 Ichia p'anoosima:

—Abaipa miá jarateawëpëra mia ¿sämaasá k'awaima? Mäine ichia P'elipea jarasima batook'ari ichi k'ait'a suak'a beemërä. 32 Ichia Tachi Ak'õre pedeade eda jara bada näi pasima:

«Oveja peapataimá atewäpata jïra ara mäiya ichi peade atewäsidama.

I Mäi o jïüa pania newëa bide wä bima. Griego pedeade mäi pia ürinawëma. Ichiaba jara bima: «Idiapae mäi ode ëpëerä wä-nak'ama». II Chi Etiopiadepema poro jüra jïpari jï bi wëra. Griego pedeade ichiaba näiya bi bima: chi Candace.

Chi k'ara t'ïrude oveja k'ïup'ea bapari jïra, ara mäiya ichi k'ïup'ea beesima.

33 Ichi piawëa oo uru p'ananak'ari, ichi nepëra ak'idaé pasima. Ichi näi jïüane peadada përa ¿k'aipa ichi wararä k'orea p'ue nepëriima?»^{III}

34 Maapae chi Etiopiadepema mimiaparí minachia k'awa bipa P'elipea idisima:

—Tachi Ak'õre pari pedeparipa nämā ¿k'ai k'orea bisima? ¿Ara ichi k'orea bisima wa abai k'orea bisima? Mi chichupuria jarase.

35 Ara mäine P'elipepa mäi pedeadepa chi pedea pia Jesús k'orea jaratea beesima. 36 Mäiya wäutade pania bimá pasidama. Mäine chi Etiopiadepema mimiaparí minachia k'awa bipa jarasima:

—Ak'ise. Nämā pania bima. ¿K'äarepa mi p'ue porochoaiwëa bima?

37 P'elipepa jarasima:

—Pia Jesús Tachi Ak'õre Warra piarä sõnepa jïäa bipëra, porochoai bima.

Mäine chi Etiopiadepema mimiaparí minachia k'awa bipa p'anoosima:

—Mia piarä jïäa bima Jesucristo Tachi Ak'õre Warrapi. IV

38 Ara mäine chi mürapa pirabari atewäparí bari k'oobepisima. Ächi umea toedá wänak'ari P'elipepa ichi porochoasima. 39 Toedaipa ochia cheside Tachi Chipari Jaorepa P'elipe äyá atewäsima. Chi Etiopiadepema mimiaparí minachia k'awa bipa ichi waa unué pasima, maamina ode arapá wäsima. 40 Mäine P'elipe Azoto p'uurude pasima. Maapae p'uurucha chi pedea pia Jesús k'orea jarade wäsima Cesarea p'uurude cherudea.

Saulopa Jesude jïäana

9¹⁻² Mäi ewaride Saulopa wapida chi Tachi Chiparide jïäapatairä peak'oyade a bapachima. P'aare minachia k'awa bimá wäk'ari idisima k'art'a teamërä. Mäi k'art'a Damasco p'uurude judiorä ará pedepatai techa ateei k'ïrisia basima. K'art'ade bi basima ächi t'äena Jesús Ode nipada imik'ïrarä mäinepa wërarä sida jítak'ari Jerusalenea äarea atewäi bit'a. 3 Mäi k'art'a jítak'ari wäsima. Ode Damasco p'uuru k'ait'a paside mäiya bide pajänepa ichik'á urua jüra jërat'ïusima. 4 Mäipa Saulo jeeda baepisima. Mäine pedea ürisima. Mäi pedeapa jarasima:

—Saulo, Saulo, ¿k'äre k'orea mi ëp'ë bima?

5 Mäine Saulopa idisima:

—Mi chipari, ¿pi k'aima?

Chi pedeapa p'anoosima:

—Mi Jesupi, chi pia ëp'ë bipi. Chi k'umia bimá t'iarude, ara pichi tuaba p'uparima. V⁶ P'irabarik'ari

III 8:33 Isaía 53:7-8. IV Griego pedeade minachia k'art'ade mäi versículo newëma. V Chi k'umia bimá t'iarude, ara pichi tuaba p'uparima. Mäi k'art'a minachia griego pedeade bidaadade mäi newëma.

Damasco p'uurudea wāse. ¹ Jāma jaraipi pia k'āre ooi bit'a.

⁷ Chi Saulo ome wāuta minachia p'erasidama. Āchia pedea ūrisidamina abai pida ununaé pasima. ⁸ Saulo t̄jūanepema bai nibeek'ari, ya maapae tau uruak'ari, māine ne aba pida unué pasima. Maapae chi ichi ome wāutapa ichi juade jitadak'ari Damasco p'uurudea ateewāsida. ⁹ Māma ewari ūpea p'ue unuwēa basima, nek'owēa basima māinepa ne towēa basima.

¹⁰ Damasco p'uurude ēpēra Anania apatai basima. Māi Ananiapa Jesucristode t̄jāa basima. ¹¹ K'āmok'araa j̄ra ichia unusima Tachi Chiparipa nāiya jararut'a:

—Anania!

Ichia p'anoosima:

—Mi nāma bima, mi Chipari.

¹¹ Tachi Chiparipa jarasima:

—P'irabarik'ari Juda tede wāse. Māi te O J̄p'a Bi apataide bima. Cherude jarase pia ēpēra Saulo Tarso p'uurudepema ak'ide che bit'a. Ara nāiyana ichia Tachi Ak'ōrea it'aa chiidi bima. ¹² Ichia k'āmok'araa j̄ra unusima imik'ira Anania apatai ichimá chek'ari ichi x̄ri jua birut'a ya māicha ichi taupa unumērā.

¹³ Māine Ananiapa p'anoosima:

—Mi Chipari, mia jāi ēpēra k'orea ūri bima. Minachia jarapatama Jerusalene ichia pi ēpēerā minachia m̄fapi bit'a. ¹⁴ Māi awara p'aarerā chi mairā chaarearā t'īnepa nāi p'uurudea che bima pide t̄jāapatairā jōma jita ateei k'orea.

¹⁵ Maamina Tachi Chiparipa jarasima:

—Wāse. Mia ichi jiri atasima mi k'orea pedeamērā judiorāwēmā, āchi poro j̄ra j̄pari j̄patairā māinepa israel t̄jūanepemará. ¹⁶ Mia ichiá k'awapiipi sāmaasá m̄iai bit'a minepema pedei k'orea.

¹⁷ Ara māine Anania Saulo bimá wāsima. Chi tede eda wāk'ari ichi jua Saulo x̄ri bik'ari jarasima: «Ūpēa Saulo, Tachi Chipari Jesús chi pimá ode unupidapa mi chepísima māicha pi taupa unumērā māinepa Tachi Ak'ōre Jaoredapa beemērā».

¹⁸ Ara māine Saulo taudepa beta ek'ama j̄ra baedak'ari, māicha unu beesima. Māine p'irabarik'ari porochoapisima. ¹⁹ Maapae nek'ok'ari k'ak'ua ibiasima.

Saulo Damasco p'uurude bada

Saulo Damasco p'uurude chi Jesude t̄jāapatairā paara ewari k'ak'o tāaraawēa basima. ²⁰ Māine judiorā ará pedepatai te p'anirāmá wārune ichia jaratea beesima Jesús piarā Tachi Ak'ōre Warra k'orea. ²¹ Āarea māi ūriutapa k'awa k'īrisiadaé pasima. Āchia nāiya idi tuanasidama: «¿Nāiwēk'āra chi Jerusalene Jesude t̄jāapatairā

I Chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: Maapae ne wap'eapa k'ak'ua ore nibipa Saulopa jarasima: Mi Chipari, pia ¿k'āre k'īria bima mia ooit'a? Māine Tachi Chiparipa jarasima... Maamina māi griego pedeade newēma. II Ak'ise chi k'irude bi bi ek'ari Hecho 5:1.

jōpi k'īria badat'a? ¿Nāma che biwēk'āra āchi p'aarerā chi mairā chaarearāmá j̄ra nibiyá ateewāyá k'īria badat'a?»

²² Maamina Saulopa ewaricha pia k'awapipachima Jesús piarā Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jara-dat'a. Māipa Damasco p'uurudepema judiorāpa k'awa k'īrisiadawēa p'anasima.

Saulo mīruwāna

²³ Ewari minachia padak'ari judiorā Damasco p'uurudepemarāpa Saulo peadai k'orea pedea ausidama. ²⁴ Māi k'orea āsā māinepa teamasi chi p'uurude eda wāpataimá ot'ea p'anasidama. Maamina āchia k'īrisia p'anit'a Saulopa k'awasima. ²⁵ Māipuru teamasi Jesude t̄jāapatairāpa Saulo jabara nepalade eda bidak'ari maapae chi p'uuru ik'idá jūk'a bi uriade x̄ri pa edá jira peesidama. Māiya mīruwāsima.

Saulo Jerusalenea wāna

²⁶ Saulo j̄itea Jerusalenea wāsida chi Jesude t̄jāapatairā ome bee k'īria basima. ²⁷ Maamina ichi wap'ea p'anasidama. Āchia t̄jāanawēa p'anasidama ichia piarā Jesude t̄jāa bit'a. ²⁸ Maamina Bernabepa Saulo ateewāsima Jesupa peedairāmá. Maapae ichia nepirisi-ma sāmaasá Saulopa Tachi Chipari ode unusit'a, Tachi Chipari ichi ome pedeadat'a māinepa sāmaasá Saulopa Damasco p'uurude Jesús k'orea ne wap'eawēa pedepachit'a. ²⁹ Māiya Saulo āchi ome beesima. Māine Jerusalene Tachi Chipari Jesús k'orea ne wap'eawēa pedea nipapachima. ³⁰ Judiorā chi griego pedeade pedepatairā ome Jesús k'orea pedepachima maamina ichi pea k'īria p'anasidama. ³¹ Ūpēarāpa māi k'awasidaide Saulo Cesarea p'uurudea ateewāsida. Māmāipa ichi p'uuru Tarsodea peesidama.

³² Māimisa Judea tuade, Galilea tuade māinepa Samaria tuade ūpēarā nek'īramariwēa tuanasidama māinepa ne minachia k'awapodosidama. Tachi Chipari wap'ea p'aninepa nipasidama māinepa Tachi Ak'ōre Jaore chi jua chaareadepa waripodosidama.

Ēpēra Enea apatai j̄pa beeda

³³ Māi ewaride Pedro chi Tachi Ak'ōreneerā ak'ide wāpachima māi tua āarea. Māine ūpēarā Lida p'uurude berā ak'ide wāsima. ³⁴ Māma ēpēra Enea apatai unusima. Māi ēpēra sorek'ea bi pēra ocho āyo k'idade basima. ³⁵ Māine Pedropa jarasima:

—Enea, Jesucristopa pi j̄pa beepisima. ¡P'it'ik'ari, pichi k'ida jitase!

Ara māine Enea p'it'isima. ³⁶ Lida p'uurudepemarā māinepa Sarón t̄jūanepemará āareairāpa Enea j̄pa beepida ununak'ari Tachi Chiparide t̄jāasidama.

III Saulo Jerusalenea j̄itea wāi naena āyo ūpea tāaraasima. Gálata 1:17-19.

Dorca chok'ae p'irabarida

³⁶ Māi ewaride Jesude t̄jāa bi wēra Tabita apatai Jope p'uurude basima. Griego pedeade ichi t'ī Dorca apachidama. ¹ Māi ūpēawērapa nepia be oo bapachima. Chi nenea k'ede minachia k'aripapachima.

³⁷ Ewariaba Dorca k'idade bak'ari k'īrawēasima. Maapae chi k'ak'ua s̄idak'ari chi te it'aride aba k'āipataimá bisidama. ³⁸ Jope p'uuru Lida k'ait'a basima. Chi Jesude t̄jāapatairāpa ūrisidama Pedro Lidade bit'a. Māipuru ēpēra ume ichimá peesidama nāiya chichupuria ididamērā: «Taimá isapea chese».

³⁹ Ara māine Pedro āchi ome wāsima. Chesidaide ichi chi te it'aride aba k'āipataimá atewāsidadama. Māma p'ētāarā āarea jēa tuanasidama. Āchia Pedroa chi Dorcapa p'aru k'osak'oa bada ak'ipisidama. ⁴⁰ Māine Pedropa āareairā tajatá wāpisima. S̄raporode k'obeek'ari Tachi Ak'ōrea it'aa chiidisima Dorca chok'ae p'irabaripimērā. It'aa chiidik'ari chi piudamá ak'irude jarasima:

—Tabita p'irabarise!

Ara māine ichi tau uruasima. Pedro unuk'ari suak'abari beesima. ⁴¹ Pedropa ichi juade jitak'ari bai nibeeepisima. Maapae ūpēarā māinepa p'ētāarā t'īk'oak'ari Dorca chok'ae p'irabarida ak'ipisima.

⁴² Āarea Jope p'uurude māi k'orea k'awasidama. Māiya minachia p'anirāpa Tachi Chiparide t̄jāasidama.

⁴³ Maapae Pedro Jope p'uurude t̄āaraasima ēpēra Simón apataimá. Māi Simonpa ānimara e p'oapiparí pasima.

Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa Cornelioa pedeada

10 Cesarea p'uurude ēpēra Cornelio apatai basima. Ichi Italia tuadepema papaká berā chi māirā chaarea pasima. ² Māi Cornelio ichi tiidapemarā paara āarea j̄ip'a p'anasima. Tachi Ak'ōre wap'ea p'anasidama. Corneliopa judiorā k'aripai k'orea erreara minachia teapachima māinepa Tachi Ak'ōrea it'aa chiidi bapachima. ³ Ewariaba k'ewara hora ūpeaide Corneliopa k'āmok'araa j̄ira Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda ichimá cheru pia unusima. Māipa jarasima:

—¡Cornelio!

⁴ Corneliopa Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda minachia ak'ik'ari ne minachia wap'ea bidepa idisima:

—¿K'āre, mi chipari?

Māine Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa jarasima:

—Pia Tachi Ak'ōrea it'aa chiidi bit'a māinepa nenea k'ede k'aripa bit'a ichia māi pia unu bima, ichiá ne paatearu j̄ira. ⁵ Māipuru Jope p'uurudea ēpēerā peese chi ēpēra Simón, chi řana t'ī Pedro apatai j̄iride wā-

namērā. ⁶ Ichi p'usa ik'idá Simón chi ānimara e p'oapiparí tede bima. **II**

⁷ Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda ichi ome pedea bak'ari wāsima. Wāk'ari Corneliopa chi ichi pae pari mimiapatairā ume māinepa papaká bi aba t'řsima. Māi papaká bipa Cornelio k'aripapachima māinepa Tachi Ak'ōre wap'ea basima. ⁸ Corneliopa ununa āchiá āarea nepirik'ari Jope p'uurudea peesima.

Pedropa k'āmok'araa j̄ira ununa

⁹ Norema imat'ip'a parude āchi ode Jope p'uuru k'ait'a cheutade, Pedro te řri wāsima Tachi Ak'ōrea it'aa chiidii k'orea. ¹⁰⁻¹¹ Jarra n̄ibi pēra nek'o k'řria basima. Ne chuu p'animsa Pedropa k'āmok'araa j̄ira pajā ewarut'a unusima. Pajānepa p'aru t'orroa nepalá bi edá cherut'a unusima. Māi p'aru chi ide k'īrachu j̄i bi j̄ira beasima. ¹² Māi p'arude eda ne wawaria ānimara p'anasidama, biiri k'īmari be, t̄jūane urrujupatairā māinepa t̄panarā. (Chi eda waapēarā ānimara judiorāpa k'odak'a pasima). ¹³ Māiya bide Pedropa ne pedea ūrisima. Māi pedeapa jarasima:

—Pedro, p'irabarise. Ne peak'ari k'ose.

¹⁴ Maamina Pedropa jarasima:

—Mia māi k'oiwēma, mi Chipari. Chi taipa nek'odak'apí wa pi k'īrari mietá be mia ewariaba pida māi k'ok'ama. **III**

¹⁵ Chi pedeapa māicha jarasima:

—Chi Tachi Ak'ōrepa nepia bida, māi mietá biade arāse. **IV**

¹⁶ Māiya pedearut'a Pedropa bari k'ak'o ūpea ūrisima. Maapae chi p'aru māicha pajānea wāsima. ¹⁷ Māi unuk'ari Pedropa k'awa k'řrisiawēa beesima. Māi wapi da k'āre jara k'řria bit'a k'řrisia bimisa chi Corneliopa peedairā Simón te k'orea idi p'anine chi eda wāpataimá wāsidadama. ¹⁸ Āchia j̄ik'ua idisidama Simón, chi řana t'ī Pedro apatai māi tede bi k'awadayá.

¹⁹ Pedropa ununa k'orea wapida k'řrisia bide Tachi Ak'ōre Jaorepa ichiá jarasima: «Ēpēerā ūpea p'anipa pi j̄iri p'anima. ²⁰ P'irabarik'ari tudá wāse. Āchi ome wāiwēane a k'řrisiarāse, mia āchi chepida pēra».

²¹ Ara māine Pedro edá wāsima Corneliopa peedairāmá. Ichia jarasima:

—Mārapa mit'a j̄iri p'anima. ¿K'āarea che p'anima?

²² Āchia p'anoosidama:

—Tai papaká berā chi māirā chaarea bi Corneliopa peesima. Ichi ēpēra j̄ip'a bima māinepa Tachi Ak'ōre wap'ea bima. Āarea judiorāpa ichi k'orea pia k'řrisia p'anima. Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa māi pi tiidá chepik'ari maapae pi pedea ūrimērā.

²³ Maapae Pedropa tede eda wāpisima. Māi teamasi Pedro ome p'aneesidama. Norema Pedro p'irabarik'ari

I Tabita. Māi t'ī arameo pedeade māinepa Dorca griego pedeade jara k'řria p'anima «bii».

II Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: Māi Simón Pedropa piá jaraipi sāmaasā ooi bit'a. III 10:14 Levítico 11:1-32. IV 10:15 Marco 7:13-19.

āchi ome wāsima. Māinepa waapēarā ūpēarā Jope p'uurudepema āchi ome wāsida.

Pedro Cornelio ome pedeada

24 Māi norema Cesarea p'uurude chesidama. Cornelio pa ichi ēpēerā māinepa ichi k'ōp'āerorā chi piiparā be t'ina pēra ichi tede ni p'anasidama. 25 Pedro chi te k'ait'a cheside Cornelio pa arā pia pedeade wāsima. Pedro k'īrari jeeda bedabari k'obeek'ari ichiā pia pedea beesima, ara Tachi Ak'ōrea māiya pedeapari jīra.

26 Maamina p'irabaripik'ari Pedropa nāiya jarasima:

—P'irabarise! Mi sida ēpērapī, pi jīra.

27 Pedro Cornelio ome pedea p'animsa āchi eda wāsida. Māma Pedropa ēpēerā minachia p'anī arā posoa unusima. 28 Maapae ichia jarasima:

—Mārapa k'awa p'anima tai judiorā judiorāwē ome p'irriadiawē p'anit'a māinepa judiorāwē tede eda wānawē p'anit'a. Maamina Tachi Ak'ōrea miā k'awapisima abai k'orea miā māi Tachi Ak'ōre k'īrari piawēa biade aiwēa bima, wa ichi mietā biade aiwēa bima. 29 Māipuru mi nāmā t'ī peesidaide ne k'īrisiawēa chesima. Naapae, miā k'awa k'īria bima k'āre k'orea mi t'ī pee p'anasidat'a.

30 Māine Cornelio pa jarasima:

—Ewari k'ak'o k'īmari pa bide ara nāi orak'a, k'ewara hora ūpeaide, miā Tachi Ak'ōrene k'īrisiayā nek'ok'apī ewari oo basima. Tachi Ak'ōrea it'aa chiidimaa bide mi k'īrari ēpēra aba bit'a unusima. Ichi neet'ā achiterrea basima. 31 Māi ēpērapa miā jarasima: “Cornelio, pia it'aa chiidi bada Tachi Ak'ōrepa pia ūrisima. Ichia k'īrisia atuawēa bima pia nenea k'ede k'aripapari'ta. 32 Maapae ēpēerā Jope p'uurudea peese Simón, chi ūana t'ī Pedro apatai jiride wānamērā. Ichi p'usa ik'idā Simón chi ānimara e p'oapiparī tede bima. Māi Simón Pedro cherude ichia piā pedeaipi”.^I

33 Ara māine miā pi jiripisima. Pi sōpia bi pēra, nāmā chesima. Ya naapae, tai āarea nāma Tachi Ak'ōre k'īrari p'anima Tachi Chiparipa piā jarapi bit'a ūrinai k'orea. II

34 Māine Pedropa jarasima:

—Naapae miā k'awa bima chi Tachi Ak'ōrepa abai chi waapēarā k'aepēra atepe k'īriak'at'a. III³⁵ Māipari p'uurucha chi ichi wap'eapa jīp'a oo bet'a pia unuparima.

36 Tachi Ak'ōrepa chi pedea pia Jesucristo k'orea pedea peesima Israeldepemará, Tachi Ak'ōre ome pia p'ananamērā. Māi Jesucristo āareairā Chiparipi.

37 Mārapa k'awa p'anima āarea Judea tuade Jesús k'orea nepiripatai. Naa Galileade Juanpa jaratea basima ēpēerā porochoadamērā. 38 Māi ewaride Tachi Ak'ōrepa ichi Jaore māinepa ichi jua chaarea Jesús Nazaredepemā teasima. IV Tachi Ak'ōre ichi ome bada

I Māi Simón Pedro cherude ichia piā pedeaipi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. II Tachi Chiparipa. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: Tachi Ak'ōre.

III 10:34 Deuteronomio 10:16-17. IV 10:38 Luca 3:2-22.

pēra Jesupa nepia oo p'irriā bapachima māinepa chi ēpēerā tiorepa piawēa uru beadat'a āarea jīpa beepipachima. 39 Judiorā tuade māinepa Jerusalén p'uurude Jesupa ooda taipa āarea unusidama. Ichia nepia oodamina judiorāpa k'urusude barijira bik'ari peasidama.

40 Ara māi Jesús Tachi Ak'ōrepa ewari ūpeaide chok'ae p'irabaripik'ari waapēarā unupisima. 41 Tachi Ak'ōrepa āareairā unupié pasima maamina taiyā unupisima māi k'orea ateeda pēra. Ichi chok'ae p'irabarik'ari tai ichi ome nek'osidama māinepa netosidama. 42 Jesupa tai peesima jōma ēpēerā nāiya jaradamērā: Tachi Ak'ōrepa ichi bisima chi chok'ae berā māinepa piudadat'a āchi nepira ak'iparī bamērā. 43 Āarea Tachi Ak'ōre pari pedeapatairāpa māi k'orea pedeasidama. Āchia k'awapisidama parituapa Jesude jīāipira, māi ēpērapa nemietā oo bada Tachi Ak'ōrepa ichidepa k'īrisia atuait'a.

Tachi Ak'ōre Jaore judiorāwēmā cheda

44 Pedro māi pedea bimisa, āarea chi ichi pedea ūri p'animā Tachi Ak'ōre Jaore chesima. 45-46 Māine pedea awara pedea tuaneesidama māinepa Tachi Ak'ōre pia pedea tuaneesidama. Judiorā Jesude jīāapatairā Pedro ome chedaadapa māi ūrisidaide k'awa k'īrisiadae pasima Tachi Ak'ōrepa ichi Jaore judiorāwēa teada pēra.

47 Māine Pedropa jarasima:

—Nāi ēpēerāpa Tachi Ak'ōre Jaore jitasidama taipa jitatada jīra. ¿K'aipa paniapa porochoarāpade adaima?

48 Maapae Pedropa āchi Jesucristo t'īnepa porochopisima. Māiya nak'ari āchia chichupuria idisidama ichi āchi ome tāaraa beemērā.

Pedropa ūpēarā Jerusalenepemará pedeada

11 Māiya nak'ari Jesupa peedairāpa māinepa waapēarā ūpēarā Judea tuade berāpa

ūrisidama judiorāwēpa Tachi Ak'ōre pedea jīāsidadat'a. 2 Māipuru Pedro Jerusalenea wāsida waapēarā ūpēarā judiorāpa V ichiā k'īruu pedeasidama. 3 Nāiya jarasidama:

—¿K'āre k'orea pi judiorāwē tede eda wāk'ari āchi ome nek'o basima?

4 Māine Pedropa chi māiyana āchiā āarea nepirisima.

5 —Jope p'uurude baside miā Tachi Ak'ōre it'aa chiidi basima. Māine k'āmok'araa jīra p'aru t'orroa nepalā bit'a unusima. Māi p'aru chi ide k'īrachu jī bi jīra bet'a pajānepa edā mimā chesima. 6 Miā pia ak'isima k'āre eda bi k'awai k'orea. Māine ne wawaria ānimara p'anasidama, biiri k'īmari be, jīūane urrujupatairā māinepa jīpanarā. 7 Māiya bide pedea aba ūrisima.

V Ūpēarā judiorāpa. Māi ewaride judiorā chi tauchaadaadade apachidama māinepa chi judiorāwē chi tauchaadaadawēane apachidama.

Māiḡa miá jarasima: “Pedro, p'irabarise. Ne peak'ari k'ose”.⁸ Maamina mia jarasima: “Mia māi k'oiwēma, mi Chipari. Taipa k'odak'apiit'a wa chi pi k'īrari nemietá bit'a mia k'ok'ama”.⁹ Māine bari k'ak'o ume chi pedea-pa pajānema miá māicha jarasima: “Chi Tachi Ak'ōrepa nepia bida, māi mietá biade arāse”.¹⁰ Māiḡa pedea bit'a mia bari k'ak'o ūpea ūrisima. Maapae chi p'aru māicha pajānea wāsima.

¹¹ »Māiḡa bide ēpēra ūpea chi mi bi temá chesidama. Āchi chiparipa Cesarea p'uurudepa mimá peesima. ¹² Tachi Ak'ōre Jaorepa mi āchi ome ne k'īrisiawēa wāpisima. Cesarea p'uurude chedak'ari tai āchi chipari tede edá wāsídama. Nāi ūpēarā sei mi ome p'anasi-dama. ¹³ Māi ēpērapa taiyá nepirisima Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda ichi tede nibi unusit'a. Māiḡa ichiá jarasima: “Jope p'uurudea ēpēerā peese Simón, chi ĩana t'ī Pedro apatai jiride wānamērā. ¹⁴ Ichia jaraipi sāya Tachi Ak'ōrepa pi māinepa pi tedepemarā k'aripait'a”.

¹⁵ »Mia māi pedeaside Tachi Ak'ōre Jaore āchimá chesima ara māi tachimá naena cheda jīra. ¹⁶ Māine Tachi Chiparipa jarada mia k'īrisiasima: “Piarā Juanpa ēpēerā paniapa porochoasima, maamina Tachi Ak'ōrepa ichi Jaoredepa māra porochoaiḡi”. ¹⁷ Tachi Chipari Jesucristode tījāa p'anī pēra Tachi Ak'ōrepa tachiá ichi Jaore teasima. Ichi Jaore āchiá pida teada pēra ġmia sāmaasá ichia ooda k'orea k'achia pedeaima?

¹⁸ Jerusalenepema ūpēarāpa māi ūrisidaide waa k'achia pedeadaé pasima, māipari Tachi Ak'ōrea nāiḡa pia pedeasidama:

—jPiarā Tachi Ak'ōrepa judiorāwē sida k'aripasima āchi nemietá oodada itu bidak'ari ichimá chedamērā! jMāiḡa ewaricha ichi ome chok'ae p'ananaipi!

Ūpēarā Antioquía p'uurudepema

¹⁹ Esteban peadak'ari ēpēerāpa Jesude tījāapatairā ēp'ēsídama. Māipuru ūpēarā Jerusalenepa mīruwāsídama ara tuacha āchi k'ak'awá. P'enicia tuadea, Chipre tījūa p'irra bide māinepa Antioquía p'uurudea wāsídama. Āchi wāutacha chi pedea Jesús k'orea abapuru judiorā jarapachidama. ²⁰ Māiḡa p'anine chi eda waapēarā Jesude tījāapatairā Chipreddepema māinepa Cirene p'uurudepema Antioquiadea p'aneene wāsídama. Māirāpa griegorā pida chi pedea pia Tachi Chipari Jesús k'orea jara p'aneesidama. ²¹ Tachi Chipari-pa ichi jua chaareadepa āchi k'aripasima. Māiḡa āchia jara p'anit'a māi minachia p'anirāpa tījāasidama. Chi āchia naena tījāa p'anana itu bidak'ari Tachi Chiparide tījāasidama.

²² Ūpēarā Jerusalenepemarāpa māi k'awasidaide Bernabé Antioquiadea peesidama. ²³⁻²⁴ Māi Bernabé

I 11:15 Hecho 2:1-4. II Ichi Jaoredepa māra porochoaiḡi. Māi jara k'īria bima «Tachi Ak'ōre Jaore teait'a». Luca 3:16.

ēpēra jīp'a basima. Jesude minachia tījāa basima; Tachi Ak'ōre Jaoredepa pia basima. Bernabé Antioquiade cheside unusima Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa ūpēarā k'aripa bit'a. Māipuru minachia sō arapaasima. Māine āareairā jarapachima sōnema ewaricha Tachi Chiparide piarā tījāanamērā. Māiḡa bide minachia p'anirāpa chi Tachi Chiparide tījāasidama.

²⁵ Māiḡa nak'ari Bernabé Tarso p'uurudea Saulo jiride wāsima. Unuk'ari Antioquiadea ateewāsima.

²⁶ Māma ūpēarā ome āyo aba chi jerepachidama. Āchia minachia ēpēerā Jesucristo k'orea jarateapachidama. Māi Antioquiade ēpēerāpa Jesude tījāapatairā “cristiano” apachidama. Māi barimama naa māiḡa t'ī bisidama.

²⁷ Māi ewaride Tachi Ak'ōre pari pedeapatairā Jerusalenepa Antioquiadea wāsídama. ²⁸ Aba Agabo apatai bai nibek'ari Tachi Ak'ōre Jaoredepa jarasima jōma nāi tījūane jarra minachia cheit'a. Māi jarra piarā chesima Claudio chi Romanepema chi atepe poro chaarea bi ewari paside. ²⁹ Māipuru chi Jesude tījāapatairā Antioquiade p'anīpa pedea ausidama erreara ūpēarā Judea tuade berā pae tea peedai k'orea. Āchicha p'ue teauta jīra teadayade asidama. ³⁰ Māi erreara jirip'edak'ari Bernabé māinepa Saulo tea peesidama ūpēarā ak'ipatairāmá ateewānamērā.

Pedro eda jīa nibada awara wāna

12 Māi ewaride chi poro jūra jīparí jī bi Herodepa ūpēarā chi eda waapēarā jitapik'ari mīapisima.

^{IV2} Juan ūpēa Santiago k'īruuparí nek'opa peapisima.

^{V3} Herodepa unusima judiorā māi k'orea arapaasidat'a. Māipuru Pedro sida jitapisima. Māiḡa oosima p'ana ooropiparí newēa k'opatai ewaride. ^{VI4} Pedro jitapik'ari eda jīa nibāpisima. Maapae papaká berā dieci-sei k'ik'imāria bik'ari, Pedro pia ak'ipisima. Herodepa k'īrisia basima āareairā k'īrari Pedro nepira ak'it'a, judiorā Egitodepa wānana k'īrisiapatai jōru ewaride. ⁵ Pedro jīa uru p'anīmisa ūpēarāpa Tachi Ak'ōrea minachia it'aa chiidi p'anasidama ichi k'aripamērā.

⁶ Herodepa Pedro nepira ak'ii naena, ara māi teamasī papaká berā ume p'anī māi esa k'āi basima. K'ānena ume bīpa jī basima. Chi jīa nibāpatai tede eda wāpataimá chi eda waapēarā papaká berāpa ot'ea p'anasidama. ⁷ Māiḡa bide Tachi Chiparipa it'aripa peedapa Pedroa unupisima. Māiḡa chi jīa nibadamá eda inaa nibēepisima. Pedro orromá totomīak'ari, ĩrimapik'ari jarasima: «Ībia p'irabarise».

III Māi Claudio Romanepema chi atepe poro chaarea bi pasima āyo 41nēpa waa 54. Māi āyo 46de Judea tuade jarra minachia chesima. IV Māi Herode «Agripa chi naapema» apatama. Abapuru nāi Hecho capítulo 12de bi bima. Herode chi Choma bi āichae pasima. Judiorā tuadepema poro jūra jīparí jī bi pasima āyo 41nēpa waa 44dea. Ichi warra ichiaba «Agripa» t'ī jarapachidama. Māi Agripa bi bima Hecho 25:13—26:32. V Santiago ichiaba «Jacobo» apatama. Marco 10:35-40. VI 12:3 Éxodo 12:1-27.

Māiya bide chi k'ānena ichi jua jī bada ēreechoa wāsídama. ⁸ Maapae chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa jarasima:

—Neet'á jīse māinepa pichi jīrone jīparí jīse.

Pedropa māiya ook'ari chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa jarasima:

—Pi neet'á īri jīparí jīk'ari mi k'aade chese.

⁹ Ara māine Pedro Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda k'aade wāsima, maamina k'awaé pasima Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa piarā māiya oo bit'a. Māi k'āmok'araa jīra k'īrisia basima. ¹⁰ Māiya bide papaká berā chi naa ot'ea p'aní māinepa chi k'aadea ot'ea p'aní māi p'asa wāsídama. Māi p'asa wānak'ari chi eda wāpatai jiorro oodamá pasídama. Māine chi eda wāpatai jiorro ooda itu ewa wāsima. Maapae wāsídama. Māi awara āpia wawá wāutade, ara māine Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda Pedro ome bada wēpasima.

¹¹ Maapaepuru Pedropa k'awasima ichi k'amok'araaé pasit'a. Ichi tuaba jarasima: «Naapae mia k'awasima Tachi Chiparipa piarā Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda peek'ari mi Herode juadepema k'ēet'aasit'a. Ichiaba chi judiorāpa mi piawēa oodai k'īrisia p'anananepema piarā k'ēet'aasima».

¹² Pedropa māi k'awaside Juan nae María temá wāsima. Māi Juan, chi řana t'ř Marco pasima. María tede ūpēarā minachia ará Tachi Ak'ōrea it'aa chiidimaa p'anasima. ¹³ Māine Pedropa tajatariipa t'řside, chi María pae mimiaparí āwēra Rode apataipa ak'ide wāsima māi k'aipa t'ř bi k'awai k'orea. ¹⁴ Rodepa Pedro pedea k'awaside arapaasima. Maamina chi eda wāpatai ewaé pasima. Māipari eda p'ira wāk'ari ūpēarā jarasima Pedro tajata bit'a. ¹⁵ Māine āareairāpa Rodea jarasidama:

—Pi k'īra piawēa bima.

Maamina ichia piarāane asima. Māine āchia jarasidama:

—Māiya bipira chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda māi Pedropepi. ^I

¹⁶ Māiya p'anine Pedropa tajatariipa waa t'ř basima. Māi ewasidaide āchia unusidama piarā Pedrot'a māiya bit'a. Māiya k'awa k'īrisiadaé pasima. ¹⁷ Maamina Pedropa juapa jarasima k'īup'eadamērā. Maapae jōma nepirisima sāmaasá Tachi Chiparipa ichi jīa nībipatai tedepema k'ēet'aapisit'a. Āarea nepirik'ari jarasima:

—Māi āarea Santiagoa māinepa chi waapēarā ūpēarā jarat'ī. ^{II}

Maapae Pedro māmāipa āyá wāsima.

I Chi eda waapēarā judiorāpa k'īrisiasidama āareairāpa ara āchi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda uru bet'a. Chi ēpēra piuk'aripuru, chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda unupiparima. Māi ara chi ēpēra k'īra jīra bit'a k'īrisiasidama. II Māi Santiago Jesús ūpēapi. Santiago ichiaba «Jacobo» apatama. Chi k'art'a Santiago apatai māi Santiagopa bisima.

¹⁸ Māi ewaraside papaká berāpa minachia k'awa k'īrisiadaé pasima māinepa ne wap'eadidama, Pedro sāmá wāsit'a k'awadawē pēra. ¹⁹ Herodepa ichi jirīpisi-ma, maamina chi papaká berāpa ununaé pasima. Herodepa āchiá māi k'orea minachia idik'ari āarea k'enapade asima. Māiya nak'ari Herode Judeadepa Cesarea p'uurudea wāk'ari māma beesima.

Herode piuda

²⁰ Māi ewaride māi poro jūra jīparí jī bi Herode k'īruu basima Tirodepemará ome māinepa Sidonepemarā ome. Āchi ichi ome sōpiadayá oo p'anasima, māi ichi tuadepuru chik'o atapachida pēra. Māipuru āchi pedea audak'ari ará wāsídama ichi ome pia pedeadai k'orea. Naa Blasto apataimá wāsídama. Māi Blasto Herode pae mimiaparí chi atepe bi pasima. Māiya Blasto ome sōpia p'aneenak'ari, ichidepa chi Herodea chichupuria idisidama pia pedeadai k'orea.

²¹ Herodepa bida ewaride, ichi neet'á pia jīk'ari, ichi poro jūra jīparí jī bi suak'a beeparide suak'abari beesima. Maapae chi ichi p'uurudepemarā pedeasima.

²² Māiya bide āchia jīk'ua jarapachidama: «¡Cha pedea bi ēpērawēma, māipari Tachi Ak'ōrepi!»

²³ Maamina Herodepa Tachi Ak'ōrea pia pedeaé pasima. Ara māine chi Tachi Chiparipa it'aripa peedapa ichi k'idade beepisima. Maapae ichi p'ip'it'apa k'ok'ari, piusima.

²⁴ Chi Tachi Chipari pedea t'imia jaratea wāsídama, III māinepa minachia p'anirāpa māine jīāsídama.

²⁵ Bernabepa māinepa Saulopa Jerusalene chi erreara ūpēarā pae teadak'ari jīitea wāsídama. Juan chi řana t'ř Marco apatai ateewāsídama.

Tachi Ak'ōre Jaorepa Saulo māinepa Bernabé peeda

13 Ūpēarā Antioquía p'uurudepema t'āena Tachi Ak'ōre pari pedeapatairā māinepa jarateapatairā p'anasima. Bernabé, Saulo, Lucio Cirenenepema māinepa Simón basima. Simón řana t'ř «Chi P'aimá» apachidama. Manaén sida basima. Ichi Galilea tuadepema chi poro jūra jīparí jī bi Herode ome tausia warisima. ^{IV}

² Ewariaba ūpēarāpa Tachi Ak'ōrene k'īrisiadayá nek'odak'apí ewaride oo p'anine Tachi Chiparia pia pedea p'anasidama. Māiya p'anine Tachi Ak'ōre Jaorepa āchiá jarasima: «Bernabé māinepa Saulo mia t'řsima. Māipuru āchi awara bit'ī mia oopi bit'a oodamērā».

³ Āchia Tachi Ak'ōrene k'īrisiadayá nek'odak'apí ewaride oodak'ari, Tachi Ak'ōrea it'aa chiidiutade āchi

III Tachi Chipari Pedea. Griego pedeade nāiya bi bima: Tachi Ak'ōre pedea. IV Galilea tuadepema chi poro jūra jīparí jī bi Herode. Māi Herode «Antipa» t'ř jarapachidama.

jua Bernabé mǎinepa Saulo řiri bisidama. Maapae āchi peesidama Tachi Chiparipa oopi bi ode wǎnamērǎ.

Saulo mǎinepa Bernabé wǎnana

4 Āchi Tachi Ak'ōre Jaorepa peeda pēra Seleucia p'uurudea wǎsidama. Mǎmǎipa p'āp'orrode Chipre řiřua p'irra bidea wǎsidama. 5 Salamina p'uurude chedak'ari judiorǎ arǎ pedeapatai techa Tachi Ak'ōre peeda jarateasidama. Āchi k'aripai k'orea Juan Marco āchi ome p'irriasima. I

6 Āarea mǎi řiřua p'irriautade Pap'o p'uurude pasidama. Mǎma judio Barjesú apatai unusidama. Mǎi Barjesú jaipana pasima. Seadepa jarapachima ara ichi Tachi Ak'ōre pari pedeapari pasit'a. 7 Ichi Chipredepe ma chi chaarea bi Sergio Paulo apataimǎ bapachima. Mǎi Sergio Paulo k'řisia minachia basima. Ewariaba ichia Bernabé mǎinepa Saulo t'řipisima Tachi Ak'ōre peeda řiri k'řia bada pēra. 8 Maamina āchia jaratea p'anine chi jaipana Barjesupa seaade apachima chi chaarea bipa Tachi Ak'ōre peeda řiřapiemaapa. (Barjesú t'ř griego pedeade Elima apatama). 9 Mǎine Saulo Tachi Ak'ōre Jaoredepa basima. (Saulo ichiaba Pablo apatama). Pablopa Elimamá minachia ak'i nibeek'ari nǎiya jarasima:

10 —řTiore warra, pia ne āarea řiř'a bit'a k'řiak'amal řiNemietǎ ooyǎ bima mǎinepa chi sea bima! řk'āre k'orea ara pichia Tachi Chipari peeda seaade a bima? 11 Naapae tai Chiparipa ichi jua chaareadepa pi itiaipi. Pi tau p'ārio beeipi. Ewari tǎaraa imata unuwēa baipi.

Ara mǎine chi jaipanapa tau t'aua p'ārio bi unuk'ari mǎipa tau p'ārio beesima. Maapae chichupuria idisima abaipa ichi juade jitak'ari k'aripa ateewāmērǎ. 12 Sergio Paulopa mǎi unuside chi Tachi Chipari k'orea jaratea p'anit'a minachia pia řirina pēra řiřasima.

Pisidia tuadea wǎnana

13 Pablo mǎinepa chi ichi ome wǎ p'anirǎ Pap'o p'uurudepa Panp'ília tuadea p'āp'orrode wǎsidama. Mǎma Pergue p'uurude chesidama. Maamina Juan Marcopa āchi ameek'ari Jerusalenea řiřitea wǎsidama. II

14 Āchi Pergedepa Antioquiadea wǎsidama. Mǎi Antioquía Pisidia tuade bima. Mǎma mimianak'apí ewaride judiorǎ arǎ pedeapatai tede eda wǎnak'ari suak'abari p'aneesidama. 15 Maapae chi chaarearǎpa Moisepa bidadepema mǎinepa Tachi Ak'ōre pari pedeapatairǎpa bidaadadepema řik'ua eda jarasidama. Maapae āchia Pablo mǎinepa Bernabé suak'abari p'animǎ nǎiya jara peesidama:

—řPēarǎ, mǎrapa peeda aba uru p'anipira tai k'aripadai k'orea, mǎiyara peedeat'i.

I Griego pedeade nǎiya bi bima: Juan. Ichi Bernabé řepēarǎnepema pasima. Colosense 4:10. II Mǎi Juan Marco řiřitea wǎna Pablopa piawēa unusima. Hecho 15:38.

16 Mǎine Pablo p'irabarik'ari juapa jarasima āareairǎ k'řup'eadamērǎ. Maapae jarasima:

—Israeldepemarǎ mǎinepa judiorǎwē Tachi Ak'ōre wap'ea berǎ, řirit'i: 17 Chi Israel p'uurudepema Ak'ōrepa tachi chōarǎenapemarǎ řiri atasima. Āchi Egipto tuade chīararǎ řira p'anasidaide Tachi Ak'ōrepa āchi p'uuru minachia eapapisima. Maapae ichi jua chaareadepa āchi Egipto tuadepema ateewāsima. III¹⁸ Mǎiya nak'ari āchi řiřua pania newēa bide, Tachi Ak'ōrepa chi āchia piawēa oodada cuarenta āyo choa basima. IV¹⁹ Maapae Canaán řiřuane Tachi Ak'ōrepa p'uuru k'ak'o siete āarea k'enapip'eda, chi mǎirǎ řiřua pada tachi chōarǎenapemarǎ teasima. V²⁰ Egitodea wǎnaananeba aba āchi řiřua atautadea 450 āyo basima.

»Mǎiya nak'ari Tachi Ak'ōrepa chi řepēarǎ nepira ak'ipatairǎ bipachima, aba Tachi Ak'ōre pari pedeapari Samuel ewaride. VI²¹ Mǎi ewaride āchia Tachi Ak'ōrea chichupuria idisidama řepēra aba āchi poro řura řiř bi bimērǎ. Mǎi k'orea Tachi Ak'ōrepa Quis warra Saúl bisima. VII Mǎi Saúl Benjaminepa ununa pasima. Cuarenta āyo israel řiřuanepemarǎ poro řura řiřpari řiř bi basima.

22 Maamina Tachi Ak'ōrepa Saulo āyǎ bik'ari Daví bisima āchi poro řura řiřpari řiř bi bamērǎ. Daví k'orea Tachi Ak'ōrepa nǎiya jarasima: "Mia Jesé warra Daví pia unu bima. Mia oopi k'řia bit'a ichia āarea oopiř". VIII

23 »Maapae Tachi Ak'ōrepa naena jarada řira oosima. Ichia Davidepa ununanepema aba bisima israel řiřuanepemarǎ Tachi K'aripaparǎ bamērǎ. IX Mǎi řepēra Jesupi. 24 Mǎi Jesú chei naena Juanpa āarea israel řiřuanepemarǎ jaratea basima āchi nemietǎ itu bidak'ari Tachi Ak'ōremǎ chedamērǎ. Chi mǎiya ooutarǎ ichia porochoapachima. 25 Ichi piui ewari ara k'ait'a paside Juanpa jarasima: "Mǎrapa mi řk'ai k'řisia p'anima? Mi Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparǎ teai jaradawēma. X Maamina chi mi k'aadea cherut'a mi k'aepēra chi atepe bima. Ichia řirune řiř bi řrai k'orea mi mǎi pae pida pia biwēma".

26 »Mǎra řpēarǎ Abrahamepa ununaanarǎ mǎinepa mǎra judiorǎwē Tachi Ak'ōre wap'ea berǎ, Tachi Ak'ōrepa tachiǎ peesima mǎi peeda ateewǎnai k'orea. XI²⁷ Jerusalenepemarǎpa mǎinepa āchi chaarearǎpa Jesú Tachi K'aripaparǎ k'awadaé pasima. Tachi Ak'ōre pari pedeapatairǎpa bidada mimianak'apí ewaricha řik'ua eda jarapatamina chi ichi k'orea bidada k'awadaé pasima. Mǎipari Jesú peapisidaide mǎi peeda jara bit'a piarǎ oosidama. 28 Mi āpia pida nemietǎ ooda ununawēmina āchia Pilatoa jarasidama peamērǎ. 29 Tachi Ak'ōre k'art'ade ichi peadai bidada āarea

III 13:17 Éxodo 1:7; 12:51. IV Choa basima. Griego pedeade chi eda waapēarǎ k'art'ade bi bima: ak'i basima. Número 14:34. V 13:19 Josué 11:15-23. VI 13:20 Juece 2:16-19. VII 13:21 1 Samuel 8:1-9; 10:23-25. VIII 13:22 1 Samuel 13:14; Salmo 89:20; Isaía 44:28. IX 13:23 2 Samuel 7:12-16; Salmo 132:11-13,17. X 13:25 Luca 3:16; Juan 1:20. XI Tachiǎ. Griego pedeade chi eda waapēarǎ k'art'ade bi bima: mǎra.

māiyak'ari ichi k'urusudepema edá jiradak'ari t'ibarisidama. ³⁰ Maamina Tachi Ak'õrepa ichi chok'ae p'irabaripisima. ³¹ Māiya nak'ari Jesupa chi ichi ome Galileadepa Jerusalenea wānaanará ara ichi bari k'ak'o minachia unupisima. Idiapae māi ēpēerāpa ichi k'orea āarea israel ijūanepemará pedea p'anima.

³²⁻³³ »Ara māi jira taipa nāi pedea pia bit'a jara p'anima: Tachi Ak'õre tachi chõarāenapemará ome pedea ausima māinepa tachi, chi āchidepema ununaanarā māi pedea auda āarea oosima. Jesús chok'ae p'irabaripisima salmo umene bi bi jira. Nāiya jara bima: "Pi mi Warrapi. Idi pi mi Warraade aruma". I

³⁴ »Tachi Ak'õrepa Jesús piu bada chok'ae p'irabaripisima waa piupiemaapa. Māi k'orea ichi k'art'ade nāiya jarasima: "Mia Davia k'aripai jarada māra ome piarā ooipi". ^{II35} Māipuru salmo chi k'art'a awara bi bide nāiya bi bima:

"Mi, chi pi pae pari mimiaparí chi jip'a bit'a itu be-raapiiwēma". III

³⁶ »Daví chok'ae baside Tachi Ak'õrepa ichidepa oosima ichia k'írria bada jira. Maapae Daví k'irawēak'ari t'ibarisidama ichi chõarāenapemará t'ibaridaadamá. Māine ichi beraasima. ³⁷ Maamina chi Tachi Ak'õrepa chok'ae p'irabaripidat'u māi beraae pasima.

³⁸ Māipuru ūpēarā, nāi k'awat'i: mārapa nemietá oopatai Tachi Ak'õrepa Jesudepa k'írria atuaipi.

³⁹ Moisepa bidade bi bima Tachi Ak'õrepa chi tachia nemietá tachi k'írria oopatai k'írria atuaiwēma. Maamina āarea chi Jesude ijāauta Tachi Ak'õrepa nepira newēa p'aniane aparima. Māit'a mārā jara p'anima.

⁴⁰ Jirak'aua p'anat'i Tachi Ak'õre pari pedeapatairāpa bidada māra ome māiyapiemaapa. Nāiya bisidama:

⁴¹ "Mārapa chi Tachi Ak'õrepa jara bit'a itu bi berā, j'ak'it'i! j'ak'itua nibeet'i! j'piut'i!

Mia nāi ewaride ne ooipi.

Māi abai pida mārā jararu sida ijāanaiwēma". IV

⁴² Pablo māinepa Bernabé judiorā ará pedeapatai tedepa wāutade ēpēerāpa chichupuria idisidama nāi mimianak'apí ewari cherude māi k'orea māicha pedeadamērā. ^{V43} Chi jere p'anana wāsidaide minachia judiorāpa māinepa griegorā chi judiorā k'írria jira p'anapatairāpa Pablo māinepa Bernabé paara wāsida. Āchia māi ēpēerā minachia jarasidama Tachi Ak'õrepa ichi sōpiadepa āchi k'aripa bit'a ijāa p'ananamērā.

⁴⁴ Ya ewari mimianak'apí ewari cherude chi p'uurudepemarā chi judiorā ará pedeapatai tedea ará cheepirisidama Tachi Chipari pedea ūrinai k'orea.

⁴⁵ Maamina chi judiorā chaarearāpa ēpēerā minachia

nibi āchi tede unusidaide Pablo k'orea sōpiawēa tua-neesidama. Pablopa jaratea bide āchia seaade apachidama māinepa Pablo k'orea piawēa pedeapachidama. ⁴⁶ Māine Pablo māinepa Bernabepa ne wap'eawēa āchiá jarasidama:

—Piarā taipa mārā Tachi Ak'õre pedea naa jaradai p'anasidama. Maamina mārapa māi itu bi p'aní pēra māinepa māramá ewaricha Tachi Ak'õre ome chok'ae bai piawēa pēra, taipa judiorāwēmá māi jarade wānaipi. ⁴⁷ Taipa māiya oodamērā Tachi Chiparipa nāiya jarasima:

"Mia pi inaa jira bisima judiorāwēpa mi k'orea k'awadamērā.

Pia āarea nāi ijūane berá k'awapiipi chi mia ēpēerā k'aripait'a". VI

⁴⁸ Judiorāwēpa māi ūrisidaide arapaasidama. Ara māine Tachi Chipari k'orea pedea pia pedeasidama. Chi Tachi Ak'õrepa ewaricha ichi ome chok'ae beadai k'orea bidarāpa ichide ijāasidama. ⁴⁹ Maapae Tachi Chipari pedea āarea māi tuade jarasidama.

⁵⁰ Maamina judiorāpa chi Tachi Ak'õre wap'ea be wēerā minachia k'awa berá māinepa p'uurudepema imik'iira chi chaarearā jarasidama Pablo māinepa Bernabé piawēa oodamērā. Māiya āchi p'uurudepema āyá jeret'aasidama. ⁵¹ Māine Pablo māinepa Bernabepa p'uurudepema yooro jora āchi jirunepema jārap'et'asidama unupidai k'orea Tachi Ak'õrepa māi k'írriawēa bit'a āchiá k'awapii k'orea. Maapae Iconio p'uurudea wāsida. ⁵² Maamina chi Jesude ijāapatairā māi Antioquiade p'aní minachia arapá p'anasi-dama māinepa Tachi Ak'õre Jaoredepa p'anasidama.

Iconio p'uurude p'anana

14 Iconio p'uurude āchia oopatai jira Pablo māinepa Bernabé judiorā ará pedeapatai tede eda wāsida. Āchia jaratea p'anit'a minachia judiorāpa māinepa griegorāpa Jesude ijāasidama. ² Maamina chi judiorā Jesude ijāawēa bepa māi judiorāwēpa chi ūpēarā k'orea piawēa k'írriapisidama. ³ Maamina Pablo māinepa Bernabé māma tāaraa p'anasidama. Tachi Chiparipa k'aripa bi sōnepa ijāa p'aní pēra ichi k'orea ne wap'eawēa jarateapachidama. Māine Tachi Chiparipa āchiá jua chaarea teasima ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí oodamērā. Māiya k'awapisima ichi sōpiadepema āchia jaratea p'aní piarāt'a. ⁴ Maamina māi p'uurudepemarāpa awara awarā k'írria p'aneesidama. Chi eda waapēarā Pablo māinepa Bernabé ome p'anasi-dama, māinepa chi waapēarā judiorā ome p'anasi-dama. ⁵ Māine judiorā māinepa judiorāwē chi p'uurudepema chaarearā ome pedea ausidama Pablo māinepa Bernabé mīapidak'ari mawarapa bat'a peadai k'orea. ⁶ Maamina Pablo māinepa Bernabepa māi

VI 13:47 Isaia 49:6.

I Griego pedeade nāiya bi bima: Idi mi pi ak'õre pasima. Salmo 2:7. Māi salmone pedea bima Tachi Ak'õrepa ichi Warra israel ijūanepemará Chipari bidat'a. II 13:34 Isaia 55:3. III 13:35 Salmo 16:10. IV 13:41 Habak'ú 1:5. V Ēpēerāpa. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: judiorāwēpa.

k'awasidaide Licaonia tuadea mĩruwāsídama. Litra p'uurudea mǎinepa Derbe p'uurudea wāsídama. Ārea mǎi Licaonia tuade p'irriásídama. ⁷ Mǎma āchia chi pedea pia Jesú k'orea jarapachídama.

Listra p'uurude p'anana

⁸ Litra p'uurude ēpēra jĩru sorek'ea bi basima. Mǎi ichi t'ōnaenapema p'ue ewariaba pida p'ue wǎk'a pasima. Mǎi ēpēra suak'abari badapa ⁹ chi Pablopa pedea bit'a ũrisima. Pablopa ichimá ak'irude k'awasima ichia piarǎ tĩjǎa bi Jesupa ichi p'ue jĩpa beepiit'a. ¹⁰ Mǎipuru Pablopa ichiá tĩk'ua jarasima:

—¡P'irabarise! ¡Bai nibese!

Ara mǎine ichi it'aa tĩtik'ari wǎpodosima. ¹¹ Pablopa ooda unusidaide mǎi p'uurudepemarǎpa licaonia pedeade ibia jara tuaneesídama:

—¡Tachi Ak'ōre ume ēpēra jĩra tachimá edá chesidama!

¹² Āchia Bernabé āchi Tachi Ak'ōre, Zeus apachídama mǎinepa Pablo āchi Tachi Ak'ōre, Hermes apachídama, ichi chi pedea jarapari pēra. ^I

¹³ Zeus te minachia bi Litra p'uuru k'ĩrari basima. Mǎmǎipa chi Zeus p'aarepa p'ak'a mǎinepa nep'ono chi p'uurude eda wǎpataimá ateesima. Ichia chi ēpēerǎ minachia nibi ome Pablopa mǎinepa Bernabepa mǎi p'ak'a paatea k'ĩria p'anasídama. ¹⁴ Maamina chi Jesupa peeda Bernabepa mǎinepa Pablopa mǎi k'awasidaide āchi neet'á k'ōat'aadak'ari ēpēerǎ t'āena p'ira wǎnak'ari nǎiya tĩk'ua jarasídama:

¹⁵ —Mǎra, ¿k'āre k'orea jǎiya oo p'anima? Tai Tachi Ak'ōrewēma. Tai ēpērapí, mǎra jĩra. Mǎrá jarade che p'anima, chi piawēa be itu bidak'ari Tachi Ak'ōre chok'ae bit'a tĩjǎanamērǎ. Mǎi Tachi Ak'ōrepa pajǎ, tĩjūa, p'usa mǎinepa ārea āchide nibi sida oosima. ¹⁶ Nae-na Tachi Ak'ōrepa ichi atua be p'uurudepemarǎ ara āchia oo k'ĩria p'anit'a itu oopipachima. ¹⁷ Maamina ewaricha pia oo bidepa ichia k'awapi bima ichi piarǎ bit'a. Ichia pajǎnepa k'oe chepiparima mǎinepa ne uu tĩjūa chaupiparima. Mǎiya ichia tachiá jǎwaa nek'opiparima mǎinepa sōne arapaapiparima.

¹⁸ Pablo mǎinepa Bernabepa mǎiya jara p'anisidamina mǎi ēpēerǎpa perǎ āchiá p'ak'a paateasídama.

¹⁹ Litrade p'anine waapēarǎ judiorǎ Antioquiadepa mǎinepa Iconionepa chesídama. ^{II} Āchia Litradepemarǎ Pablo k'orea piawēa k'ĩrisiapisídama. Mǎipuru āareairǎpa Pablo mawarapa bat'asídama. Ichi piuda k'ĩrisiasídada pēra p'uuru tajatǎ jidibari atewāsídama. ^{III}²⁰ Maapae chi Jesude tĩjǎapatairǎpa Pablo jūranak'ari ak'í p'anasídama. Mǎiya p'anine ichi p'irabarísima.

^I Zeus. Latin pedeade «Júpiter» apatama. Hermes. Latin pedeade «Mercurio» apatama. Griegorǎpa k'ĩrisiapachídama mǎi Hermes āchi sǎdorǎ pari pedeapari pasima. ^{II} Mǎi Antioquía Pisidia tuade bima. Hecho 13:44-51. Iconionepa. Hecho 14:1-6. ^{III} 14:19 2 Corintio 11:25.

P'irabarik'ari jĩitea p'uurudea wāsima. Norema Bernabé ome Derbe p'uurudea wāsídama.

²¹ Derbe p'uurude Pablo mǎinepa Bernabepa chi pedea pia Jesú k'orea jarasidaide minachia p'anirǎpa tĩjǎasídama. Mǎiya nak'ari Litra p'uurudea, Iconio p'uurudea mǎinepa Pisidia tuade bi Antioquiadea jĩitea wāsídama. ²² P'uurucha ũpēarǎ k'aripapachídama Jesude minachia tĩjǎanamērǎ. Chi āchia Jesude tĩjǎa p'anit'a itu bipidaemaapa nǎiya jarapachídama: «Tachi Ak'ōre juade p'anana k'orea ichidirǎ paara, nǎi tĩjūane minachia mǎanaipi». ²³ P'uurucha chi tĩjǎapatairǎ t'āena ũpēarǎ ak'ipatairǎ bisídama. Maapae Tachi Ak'ōrea it'aa chiididak'ari, Tachi Ak'ōrene k'ĩrisiadayǎ nek'odak'apí ewaride oodak'ari, chi Tachi Chipari tĩjǎa p'anit'a ichi juade bisídama.

Siria tuade bi Antioquiadea jĩitea wǎnana

²⁴ Mǎiya nak'ari Pisidia tuadepa Panp'ília tuade pade wāsídama. ²⁵ Tachi Ak'ōre pedea Perge p'uurude jarateadak'ari Atalía p'uurudea wāsídama. ²⁶ Mǎmǎipa p'ǎp'orode Siria tuade bi Antioquiadea jĩitea wāsídama chi āchia ode wǎnana ārea oodada pēra. Mǎi p'uurudepa ũpēarǎpa āchi naena peesídama Tachi Ak'ōrepa k'ĩria bit'a oodamērǎ. Mǎine Tachi Ak'ōre juade bisídama ichi sōpiadepa k'aripamērǎ. ²⁷ Chedak'ari ũpēarǎ ome arǎ p'anasídama. Mǎine nepirisídama ārea Tachi Ak'ōrepa āchidepa ooda. Jarasídama Tachi Ak'ōrepa eda wǎpatai ewasit'a judiorǎwē pida Jesude tĩjǎanamērǎ. ²⁸ Mǎma chi Jesude tĩjǎapatairǎ ome tǎaraa p'aneesídama.

Jesude tĩjǎapatairǎ Jerusalene arǎ p'anana

15 Mǎi ewaride chi eda waapēarǎ Judea tuadepemarǎ Antioquía p'uurudea chesídama. Āchia ũpēarǎ judiorǎwēa jaratea p'aneesídama Moisepa bida jĩra imik'ĩra k'ak'ua tauchaadaepira, Tachi Ak'ōrepa āchi k'aripaiwēt'a. ^{IV}² Mǎipuru Pablo mǎinepa Bernabé āchi ome minachia k'ĩruu pedeasídama. ũpēarǎpa Pablo, Bernabé mǎinepa chi eda waapēarǎ Jerusalenea peesídama chi Jesupa pedairǎ ome mǎinepa ũpēarǎ ak'ipatairǎ ome mǎi k'orea arǎ pedeadamērǎ.

³ ũpēarǎ Antioquiadepemarǎ peesidaide āchi P'enicia tuade mǎinepa Samaria tuade wāsídama. P'uurucha nepirisídama sǎmaasǎ judiorǎwēpa āchi naena k'ĩrisia p'anana t'a itu bidak'ari Jesude tĩjǎasídama. Mǎi pedea ũrisidaide ũpēarǎ ārea arapaasídama.

⁴ Jerusalene chesidaide Jesupa pedairǎpa, ũpēarǎpa mǎinepa chi ũpēarǎ ak'ipatairǎpa āchiá pia chesidade asídama. Mǎine Pablo mǎinepa Bernabepa ārea Tachi Ak'ōrepa āchidepa judiorǎwē t'āena oodat'a nepirisídama. ⁵ Maamina waapēarǎ p'ariseorǎ Jesude tĩjǎapatairǎpa bai nip'aneenak'ari jarasídama:

^{IV} 15:1 Génesi 17:12.

—Chi ùpëarã judiorãwë k'ak'ua tauchaadai p'anima. Æchirã jarateadai p'anima Moisepa bida ijãanamërá.

⁶ Chi Jesupa peedairã ùpëarã ak'ipatairã ome arã p'anasidama chi mãi nepira pedeadai k'orea. ⁷ Tãraa pedeutade Pedro p'irabarik'ari jarasima:

—Ùpëarã, mãrapa k'awa p'anima mãranepema Tachi Ak'õrepa mi naena jiri atasima judiorãwëa jarateamërá. ^I Mãine judiorãwëpa chi pedea pia Jesú k'orea ùrinak'ari ijãasidama. ⁸ Tachi Ak'õrepa ëpëerã äarea sõ k'awa bima. Mãi judiorãwëpa ijãasidaide Tachi Ak'õrepa k'awapisima ächi pia jitasit'a. Ichi Jaore ächiã teasima, tachiã naena teada jira. ^{II}⁹ Tachi Ak'õrepa tachi ächi ome k'ira awara ooé pasima. Ächia ijãasidaide ächi sõ siisima. ¹⁰ Mãrapa çk'äre k'orea Tachi Ak'õrepa k'awapida itu bi p'anima? çIchia sãmaasã ooi k'awai k'orea mãiya p'anik'ãra? Tachia mãinepa tachi chõarãenapemarãpa Moisepa bida mãi äarea p'ue oodak'a pasima, mûra ïri minachia chik'ia at'oopari jira. çK'äre k'orea chi judiorãwëa mãi oopi k'iria p'anima? ¹¹ Tachia ijãa p'anima Tachi Chipari Jesupa ichi sõpiadepa tachi mãinepa ächi k'aripait'a.

¹² Bernabepa mãinepa Pablopa nepirisidama Tachi Ak'õrepa ëpëerãpa ne p'ue oodak'apí ächidepa judiorãwë t'ãena oosit'a. Mãipa k'awapisima ichi ächi ome bit'a. Mãine äareairãpa k'itup'ea ùri tuanasidama. ¹³ Mãi nepirik'ari Santiagopa jarasima: ^{III}

—Ùpëarã, mi pedea ùrit'i. ¹⁴ Simonpa ^{IV} tachiã nepirisima Tachi Ak'õrepa chi judiorãwë k'orea k'irisia bidepa naapae ächi jiri atasit'a ichi p'uuru padamërá. ¹⁵ Simonpa jarada Tachi Ak'õre pari pedeapatairãpa bidadada jira bima. Nãiya bi bima:

¹⁶ «Mãiya nak'ari mi mãicha cheipi. Chi Davipa ichi juade uru p'anana, te chae k'orowãna jira bima.

Mia mãra pia biipi, te mãicha pia oopari jira.

¹⁷ Mãiya chi waapëarã ëpëerãpa mãinepa judiorãwë chi mia jiri atadarãpa mi jiridaipi.

¹⁸ Tachi Chiparipa mãiya jara bima. Chõarãena mãi minachia k'awapi bima". ^V

¹⁹ »Mãipuru mimá, tachia chi judiorãwë Tachi Ak'õrene ijãautarã ne chi t'aju be waa oodai p'aniane a jaradaiwëa p'anima. ²⁰ Mãiyawëapuru, k'art'ade bidai p'anima chi juapa oodada sãdoa ne k'iuru teadada p'ue k'odaiwëa p'anit'a, nemietá awarai ome oodaiwëa p'anit'a, ãnimara ojï peadada k'odaiwëa p'anit'a mãinepa oa k'odaiwëa p'anit'a. ²¹ Mãiya oodaiwëa p'anima tachi chõarãenapema Moisepa bida p'uuruja jarateapata përa. Mimianak'apí ewaricha mãi Moisepa bida tachi judiorã arã pedeapatai techa jik'ua eda jarapatama.

I 15:7 Hecho 10:1-43. II 15:8 Hecho 10:44-47. III Mãi Santiago Jesú ùpëapi. Santiago ichiaba «Jacobo» apatama. Chi k'art'a Santiago apatai mãi Santiagopa bisima. IV Simonpa. Mãi Simón Pedropi. V 15:18 Amó 9:11-12.

²² Mãine chi Jesupa peedairãpa, ùpëarã ak'ipatairãpa mãinepa äarea ùpëarãpa mãi jaradada pia ùrisidama. Mãipuru chi eda waapëarã jiri atasidama Pablo mãinepa Bernabé ome Antioquiadea wãnamërá. Sila mãinepa Juda chi ïana t'ï Barsabá apatai atewãsidama. Chi waapëarãpa ùpëarãpa ächi k'orea pia k'irisiasidama. ²³ Ächi ome k'art'a nãiya bidak'ari tea peesidama:

Jesupa peedairãpa, ùpëarã ak'ipatairãpa mãinepa äarea ùpëarã pida nãi k'art'a biutama ùpëarã judiorãwë Antioquía p'uurudepema pae, Siria tuadepema pae mãinepa Cilicia tuadepema pae. Taipa k'iria p'anima mãra pia p'anait'a. ²⁴ Taipa ùrisidama waapëarã ëpëerã nãmãipa mãramá wãnak'ari ächia jaratea p'ani k'orea mãra sõk'achia p'aneenak'ari k'awa k'irisidawëa p'aneesidama. ^{VI} Maamina mãi ëpëerãt'a taipa peedaé pasima.

²⁵ Mãipuru taipa pedea ausidama chi tai paarapemarã mãramá peedai k'orea, chi tachia k'iria p'ani ùpëa Bernabé mãinepa Pablo ome. ²⁶ Perá piusidama Tachi Chipari Jesucristo k'orea. ²⁷ Mãiya taipa Juda mãinepa Sila peutama. Mãi ùpëarãpa taipa nãi k'art'ade biuta jira abarik'a jaradaipi.

²⁸ Tachi Ak'õre Jaoremá mãinepa taimá pia bima ne chi t'aju be mãrá oopidaiwët'a. Abapuru nãi oodai p'anima: ²⁹ juapa oodada sãdo ne k'iuru paateada k'odaiwëa p'anima mãinepa oa k'odaiwëa p'anima, ãnimara ojï peadada k'odaiwëa p'anima mãinepa nemietá awarai ome oodaiwëa p'anima. Äarea mãi oosidara pia p'ananaipi. Pia p'anat'ï.

³⁰ Maapae chi ächia peedaadarã Antioquía p'uuruidea wãsidama. Chedak'ari äarea ùpëarã arã t'ïnak'ari mãi k'art'a teasidama. ³¹ Ùpëarãpa mãi k'art'a jik'ua eda jaradak'ari minachia arapaasidama chi mãi nepirapa ächi sõpia beepida përa. ³² Juda mãinepa Sila Tachi Ak'õre pari pedeapatairã pasima. Mãipuru ne minachia jarasidama ùpëarãpa pia ijãanamërá mãinepa chaarea p'ananamërá. ³³ Juda mãinepa Sila mãma tãraa p'ananak'ari ùpëarãpa ächi peedaadamá jitea pia wãpisidama. ³⁴ Maamina Silamá pia biade a k'irisiasima mãma beeit'a. ^{VII}

³⁵ Pablo mãinepa Bernabé Antioquiade p'aneesidama. Ächi mãinepa minachia ùpëarã pida chi ijãapatairã jaratea p'anasidama mãinepa Tachi Chipari pedea jarapachidama.

Pablo Bernabé awara wãna

³⁶ Tãraarune Pablopa Bernabea jarasima: «P'uuruja Tachi Chipari pedea jaratea p'ananamá mãicha wãtima, ùpëarã sãmaasã p'anit'a k'awadai k'orea».

VI Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade nãi sida bi bima: Ächia jaratea p'anima mãra k'ak'ua tauchaadai p'anit'a mãinepa Moisepa bida oodai p'anit'a. Hecho 15:1,5. VII Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mãi versículo newëma.

³⁷ Mäine Bernabepa Juan Marco ächi ome atewä k'ïria basima. ³⁸ Maamina Pablopa mäi atewä k'ïriäe pasima, naena Panp'ília tuade Juan Marcopa ächi itu amee basi përa mäinepa ächi ome waa mimiaé pasi përa. ³⁹ Pablo Bernabé ome mäi k'orea ästu k'ïruu pedeadak'ari awara wäsidama. Bernabepa Marco atewäk'ari p'äp'orrode Chipre tuadea wäsidama. ⁴⁰ Mäine Pablopa Sila atewäsima ichi ome wämërá. Ûpëaräpa Tachi Chipari juade bisidama ichi söpiadepa k'aripamërá. ⁴¹ Maapaepuru wäsidama. Siria tuade mäinepa Cilicia tuade p'irriautade p'uuruha ùpëarä k'aripapachidama Tachi Chipari pia tãanamërá.

Timoteo Pablo ome p'irriada

16 Mäine Pablo Derbe p'uuruudea wäk'ari mämäipa Litra p'uuruudea wäsima. ^{II} Mäma Jesude tãa bi aba Timoteo apatai basima. Timoteo nae judio pasima; Jesude tãa basima. Ichi ak'öre griego pasima. ² Ûpëarä Listradepemaräpa mäinepa Iconio p'uuruudepemaräpa mäi Timoteo k'orea pia jarapachidama. ³ Mäine Pablopa Timoteo atewä k'ïria basima. Maamina äareairäpa k'awa p'anasidama Timoteo ak'öre griego pasit'a. Mäipuru Pablopa Timoteo k'ak'ua tauchaasima judiorä mäi tuade beräpa ichi k'orea piawëa k'ïrisiapidaemaapa. Maapae wäsidama. ⁴ Ächi wäuta p'uuruha jarasidama Jesupa peedairä mäinepa ùpëarä ak'ipatairä Jerusalem beräpa k'art'ade bidada ùpëaräpa tãa p'ananamërá. ^{III} ⁵ Mäiya ùpëaräpa Tachi Chiparide minachia tãasidama mäinepa ewaricha eapasidama.

Pablopa Macedonianepema ëpëra ununa

⁶ Pablo mäinepa chi ichi ome nipadada P'rigia tuade mäinepa Galacia tuade p'irria wäsidama Tachi Ak'öre Jaorepa chi pedea Jesús k'orea Asia tuade itu jarapidawë përa. ⁷ Misia tuade wäsidaide k'ïrisiasidama Bitinia p'uuruudea wänait'a, maamina Jesús Jaorepa mämäpida itu wäpié pasima. ^{IV} ⁸ Mäipuru Misia tuade p'asa wänak'ari Troa p'uuruudea pasidama. ⁹ Teamasi Pablopa k'ämok'araa jãra unusima ëpëra Macedonia tuadepema bai nibit'a. Mäi ëpërapa Pabloa näiya chichupuria idisima: «Macedoniana tai k'aripade chese». ¹⁰ Pablopa mäi ununa përa taipa k'awasidama Tachi Ak'örepa tai t'ï basit'a, chi pedea pia Jesús k'orea Macedonianepemarä jaradamërá. Ara mäine neet'á oodak'ari wänayá p'aneesidama.

¹¹ Troa p'uuruudepa p'äp'orrode batoodak'ari jãp'a wänak'ari Samotracia tãa p'irra bide pasidama. Norema Neápoli p'uuruude chesidama. ¹² Mämäipa P'ilipo p'uuruudea jãte wänak'ari mäma ewari k'ak'o tãaraawëa

I 15:38 Hecho 13:13. II Pablo Bernabé ome naena mäi umepema p'uuruudea wäsidama. Hecho 14:6-23. III 16:4 Hecho 15:23-29. IV Jesús Jaorepa. Griego pedeaide chi eda waapëarä k'art'ade bi bima: Tachi Ak'öre Jaore wa abapuru Jaore.

p'anasidama. Mäi p'uuru Macedonia tuade p'uuru chi atepe bi pasima. Romanepemarä mäma p'anapachidama. ¹³ Mimianak'apí ewaride tai p'uuru tajatá wänak'ari toedá wäsidama. Mäma judioräpa Tachi Ak'orea it'aa chiidipataide ununai k'ïrisiasidama. Wäutade wërarä ará posoa nibi unusidama. Jeeda suak'abari p'aneenak'ari taipa ächiä pedeasidama. ¹⁴ Mäi wëraränepema aba Lidia apachidama. Ichi Tiatiara p'uuruudepema pasima. P'aru k'ïra pia arena bi netopachima. Mäi judiowë wërapa Tachi Ak'öre wap'ea basima. Tachi Chiparipa ichiä ùripisi përa Pablopa chi pedea bit'a Lidiapa pia ùrik'ari tãasima. ¹⁵ Lidia mäinepa äarea chi ichi tedepemarä porochoasidaide taiyá chichupuria idisima ichi tede p'aneenamërá. Näiya jarasima:

—Märamá mia piarä Tachi Chiparide tãasira mi tede p'aneene chet'i.

Mäiya tai ichi tede p'aneepisima.

Pablo, Sila ome eda jãra nibi p'anana

¹⁶ Ewariaba chi Tachi Ak'orea it'aa chiidipataimá wäutade taipa chipari pae pari mimiapari äwëra jaore mietá pará bit'a unusidama. Mäi wërapa chi jaore mietadepa chi ne mäiya baetit'a jarapachima. Mäinepa ichi chipariräpa erreara minachia jitapachidama.

¹⁷ Mäi äwëra Pablo tai ome k'aadea cherude jãk'ua jarapachima:

—jNäi ëpëerä Tachi Ak'öre chi Choma bi pae pari mimiapatairäp! Ächia mără jara p'anima sämaasá mäi Tachi Ak'örepa tachi k'aripaparit'a.

¹⁸ Ichia ewari minachia mäiya jãk'ua jara nipada përa Pablo sësima. Ichimá ak'ik'ari chi jaore mietá uru bia jarasima:

—Mia Jesucristo t'ïnepa piá jararuma: näi äwëranepema äyá wäse.

Ara mäine chi jaore mietá wäsima.

¹⁹ Mäine chi äwëra chipariräpa k'awasidama ichidepa waa erreara jitadaiwët'a. Mäipuru Pablo mäinepa Sila jitadak'ari chi p'uuru chaarearämä atewäsidama.

²⁰ Chi nepira ak'ipatairä k'ïrari nibidak'ari jarasidama:

—Cha p'anü judioräpa tachi p'uuru k'ïruupi p'anima.

²¹ Chi tachi romanepemaräpa ne oodak'á p'anit'a ächia mäi jaratea p'anima.

²² Mäine äarea chi arí p'anipa Pablo Sila ome p'animá baesidama. Mäiya p'anine chi nepira ak'ipatairäpa ächi neet'á wëapidak'ari pak'urupa upisidama. ^V ²³ Minachia udak'ari eda jãra nibisidama. Chi jãra nibipatai te ot'eaparia jarasidama minachia ak'imërá. ²⁴ Ara mäine chi jãra nibipatai te ot'eaparipa Pablo mäinepa Sila chi tede eda bide bik'ari ächi chi ëpëra biiri k'aat'i nibipat'aide k'aat'i nibisima.

V 16:22 2 Corintio 11:25.

25 Teamasi estarik'a parude Pablopa māinepa Silapa Tachi Ak'orea it'aa chiidi p'anasidama māinepa ichiá k'ari p'anasidama. Māi waapēarā jīa nibidarāpa ūri p'anasidama. 26 Māiya bide iurumia ibia wāsima. Māi-pa chi jīa nibipatai te jīru minachia oresima. Ara māine āarea chi eda wāpatai itu ewak'oa wāsida. Chi jīa nibee k'ānena baek'oawāsima. 27 Māine chi jīa nibipatai te ot'eaparí ĩrimasima. Eda wāpatai ewa nibeeda unuside k'ĩrisiasima chi jīa nibee āarea mĩruwāsida. Māi k'orea ichi k'ĩruuparí nek'o ěut'aasima ara itu piui k'orea. 28 Maamina Pablopa jĩk'ua jarasima:

—Pi tuaba piurāse. Tai āarea nāma p'anima.

29 Maapae chi jīa nibipatai te ot'eaparipa ĩpira ene-meepik'ari Pablo māinepa Sila p'anímá isapea eda wāsima. Ne wap'eapa k'ak'ua ore nibipa āchi k'ĩrari bedabari k'obeesima. 30 Maapae āchi tajatá ateewāk'ari idisima:

—Ĕpērarā, mia ħk'āre ooi bima Tachi Ak'ōrepa mi k'aripamērā?

31 Āchia p'anoosidama:

—Pia māinepa pi ěpēerāpa Tachi Chipari Jesucristode ĩjāanaipira, ichia māra k'aripaipi.

32 Maapae Tachi Chipari pedea ichiá māinepa āarea ichi tedepemarā jarasidama. 33 Ara māi teamasi chi jīa nibipatai te ot'eaparipa āchi k'ak'ua k'ōnana siisima. Māiya nak'ari ichi māinepa ichi tedepemarā porochoasidama. 34 Pablo māinepa Sila ichi tedeateewāk'ari nek'opisima. Tachi Ak'ōre ĩjāanana pēra ichi māinepa ichi tedepemarā minachia sō arapaasidama.

35 Norema chi p'uurudepema chaarearāpa āchi chi eda ot'eapatairā chi jīa nibipatai te ot'eaparia nāiyya jarade peesidama: «Pablo māinepa Sila awara k'ěet'aase».

36 Maapae chi jīa nibipatai te ot'eaparipa Pablopa jarasima:

—Chi chaarearāpa māra k'ěet'apade a jara peesidama. Māipuru sōpia wāt'i.

37 Maamina Pablopa chi ot'eapatairā jarasima:

—Tai romanepemarā p'animina, tai nepira ak'idawēa tai ěpēerā taade upidak'ari maapae paritua k'orea jīa nibisidama. Naapaepuru, ħmēra ewa peedayá p'anik'āra? ;Māiyawēma! ;Ara āchi chedai p'anima tai awara ateewānai k'orea!

38 Chi ot'eapatairāpa chi Pablopa jarada chi chaarearā jarade wāsida. Āchia Pablo māinepa Sila romanepemarā ūrisidaide wap'easidama. 39 Ara māine āchimá wānak'ari k'ĩra chupuria idisidama chi āchia oodada k'ĩrisia atuadamērā. Maapae chi jīa nibipatai tedepa awara ateewānak'ari chichupuria idisidama p'uurudepema āyá wānamērā. 40 Pablo māinepa Sila chi jīa nibipatai tedepa awara wāk'ari Lidia tede wāsida. Chi ará p'aní ĩpēarā ome pedeasidama Tachi Chiparide pia ĩjāanamērā. Maapae wāsida.

Tesalónica p'uurude k'ĩruupik'adada

17 Pablo, Sila māinepa āchi ome nipadada Amp'ípoli p'uurude māinepa Apolonia p'uurude p'asa wānak'ari Tesalónica p'uurude pasidama. Māma judiorā ará pedeapatai te basima. 2 Pablopa oopachi jīra māi judiorā ará pedeapatai tede eda wāsima. Tomio ūpea mimianak'apí ewaricha āchi ome pedea bapachima Tachi Ak'ōre pedea k'orea. 3 Ichia pia jarateapachima Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada māi bai basit'a māinepa piuk'ari chok'ae p'irabaríi basit'a. Māi awara nāiyya jarapachima: «Mia mārā jara bima Jesús piarā Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradapi».

4 Chi eda waapēarā judiorāpa māi ĩjāanak'ari Pablomá māinepa Silamá ará barisidama. Māinepa minachia griegorā Tachi Ak'ōre wap'ea bepa māinepa chi eda waapēarā wērarā chi minachia k'awa p'anirāpa ĩjāasidama. 5 Maamina judiorā Jesude ĩjāawēa berā sōk'achia tuaneesidama. Māipuru ěpēerā k'achia berā jiridak'ari āchi paara chi p'uurude k'ĩruupik'ade wāsida. Maapae Jasón tede eda k'ĩruu wānak'ari, Pablo māinepa Sila jitasidama āareairā k'ĩrari āchi nepira ak'idayá. 6 Maamina āchi ununaé pasima. Māi k'orea Jasón māinepa chi waapēarā ūpēarā jitadak'ari chi p'uurudepema chaarearāmá jidibari ateewāsida. Āareairāpa biadak'ari jarasidama: «Nāirā ěpēerāpa nāi ĩjūane āarea nepira oo p'anipa ara māiyya abarik'a nāmá oode chesidama. 7 Māi awara cha bi Jasonpa āchi ichi tede pia chepisima. Chi tachi romanepemarā chi atepe poro chaarea bipa^I oopi bit'a, āarea māi āchia itu bi p'anima. Poro jūra ĩjparí ĩj bi māi awara biade a p'anima; chi māi Jesuade a p'anima».

8 Māi ūrisidaide chi p'uurudepemarā māinepa āchi chaarearā sida k'ĩruupik'asidama. 9 Māiyya p'anine chi chaarearāpa Jasonoa māinepa waapēarā jarasidama erreara teadai p'anit'a āchi k'ěet'aapidai k'orea. Teadak'ari itu wāpisidama.

Pablo māinepa Sila Berea p'uurude p'anana

10 Ara māi teamasi ūpēarāpa Pablo māinepa Sila Berea p'uurudea peesidama. Padak'ari judiorā ará pedeapatai tede wāsida. 11 Berea p'uurudepema judiorā Tesalónica p'uurudepemarā jīra p'ananaé pasima. Māipari Jesús k'orea ūri k'ĩria p'anasidama. Ewaricha Tachi Ak'ōre pedea minachia ĩrak'aua ak'ipachidama āchia jara p'anit'a piarā k'awadai k'orea. 12 Māi minachia judiorāpa Jesude ĩjāasidama. Māinepa minachia griego wērarā chi minachia k'awa p'anirāpa māinepa ĩmik'ĩrarāpa ĩjāasidama.

I Chi atepe poro chaarea bipa. Griego pedeade nāiyya bi bima: César māinepa k'āp'ūra pedeade emperador. II Āchia chi Tachi Ak'ōre Pedea chi Naapema K'art'a bidada eda jara p'anapachidama. Māi ewaride Tachi Ak'ōre Pedea chi K'art'a Chiwidi waidi neé pasima.

¹³ Māimisa judiorā Tesalónica p'uurudepemarāpa k'awasidama Pablopa Tachi Ak'ōre pedea Berea p'uurude jaratea bit'a. Māipuru māimā wānak'ari māmapemarā k'īruupik'apisidama piawēa oodamērā. ¹⁴ Ara māine ūpēārāpa Pablo p'usa ik'idá peesidama. Maamina Sila māinepa Timoteo Berea p'uurude p'aneesidama. ¹⁵ Chi Pablo ome wā p'ananapa ichi Atena p'uurudea ateewāsīdama. Maapae Pablopa āchi jara peesima Sila māinepa Timoteo ichimá isapea chedamērā. Ara māine ūpēārā jīitea wāsīdama.

Pablo Atena p'uurude bada

¹⁶ Pablopa Sila māinepa Timoteo Atena p'uurude nibimisa māi juapa oodada sādo minachia māi p'uurude unuk'ari sōp'ua beesima. ¹⁷ Māiŷa bide Pablo judiorā ará pedepatai tede chi judiorā ome māinepa chi judiorāwē Tachi Ak'ōre wap'ea be ome Jesú k'orea pedea bapachima. Māi awara p'uurude ewaricha ēpēerā p'anímá pedea bapachima. ¹⁸ Chi eda waapēarā ēpēerā epicureorā k'īrisia tījāa berā māinepa estoico k'īrisia tījāa berā māma p'anasidama. ^I Māi ēpēerā Pablo ome pedea p'anine chi eda waapēarāpa ara āchi tuaba idi tuanasidama: «¿K'āret'a jara bima nāi chi minachia pedeparipa?»

Awarairāpa p'anoosidama: «Taimá, tua awaraidepema Tachi Ak'ōre k'orea jaratea bima».

Māiŷa jarasidama Pablopa chi pedea pia Jesú k'orea māinepa tachi chok'ae p'irabaridai k'orea jaratea bada pēra. ^{II}¹⁹⁻²⁰ Maapae Pablo chi āchi ará pedepataimá ateesidama. Māi chi «Areópago» apachidama. Nāiŷa jarasidama:

—Pia jaratea bit'a taimá k'īrisia chiwidipi. Māi taipa waidi ūrinak'ama. Māipuru k'awa k'īria p'anima k'āre jara bit'a. ¿Pia taiyá jarateiwēk'āra?

²¹ Āarea Atena p'uurudepemarāpa māinepa tua awaraidepemarā māma bepa abapuru k'īrisia chiwidi ūrinana chi māi k'orea nepiripata pēra māiŷa idisidama. ²² Māine Pablo āchi esa Areopagode bai nibee'ari jarasima:

—Machi Atena p'uurudepemarā, mia unu bima mārapa ne wawaria minachia tījāapatat'a. ²³ P'uurude p'irria nine mia unusima juapa oodada sādo te minachia p'anit'a. Ne paateapataide nāi pedea bi basima: "Tachi Ak'ōre chi tachia atua p'anī pae ooda". Chi mārapa atua p'anī Tachi Ak'ōrea, māia pia pedepatama.

I Griego Epicuro apatai basima 300 āyo Jesú t'ōi naena. Māi Epicuro pa jarateapachima ēpēerā abapuru arapá p'ananait'a wa ne k'īrisiawēa p'ananait'a māi jiridai p'anasit'a. Chi ichia jarateada ūripatairā māi «epicureorā» apachidama. Āchia k'īrisiasidama āchi sādorāpa ēpēerā k'īrisiadak'at'a. Māine estoicorāpa griego Zeno apatai pedea ūripachidama. Āchia jarateapachidama chi nāi k'ak'uapa oo k'īria bi itu bidai p'anit'a māinepa k'īrisia k'awa jiridai p'anit'a. II Chi eda waapēarāmā māi griegorāpa k'īrisiapachidama Tachi Ak'ōre chi imik'ira «Jesú» apachidait'a māinepa Tachi Ak'ōre chi wēra «Chok'ae P'irabariparí» apachidait'a.

Ara māi Tachi Ak'ōre k'orea mia mārā jararuma. ²⁴ Māi Tachi Ak'ōrepa nāi tījūa māinepa nāi tījūane nībi sida āarea oosima. Ichi pajānepema Chiparipi māinepa nāi tījūanepema Chiparipi. Ichi ēpērapa ooda tede bak'ama. ^{III}²⁵ Pia bai k'orea ichia idik'ama ēpērapa ichi pae ne oomērā. ^{IV} Ichiapuru āarea tachíá tea bima chok'ae p'ananamērā, ĵapaadamērā māinepa ne āarea tachia uru bai bit'a uru p'ananamērā.

²⁶ »Ichia ēpēra aba bidepema p'uuru āarea unupisima, āarea nāi tījūane p'ananamērā. Ichia bisima māirā p'uuru sāapae p'ananait'a māinepa sāma p'ananait'a. ²⁷ Māiŷa oosima ēpēerāpa ichi jiridamērā māinepa p'ārione jījīt'aa ninepa ichi ununamērā. Piarā ichi tachicha t'imia biwēma, ²⁸ "ichidepa tachi p'irria p'anapata pēra, māinepa chok'ae p'anapata pēra". Māipuru chi eda waapēarā māranepemarā pedea auk'arā bipatairāpa ^V jarasidama: "Tachi ichi warrarāpi". ^{VI}

²⁹ »Tachi Ak'ōre warrarāpīra, k'īrisiadaiwēa p'anima Tachi Ak'ōre nee oodat'a, p'arat'a oodat'a wa mawara oodat'a, māi ēpērapa ara ichi k'īrisiadepa ooda pēra.

³⁰ ēpēerāpa chi Tachi Ak'ōre atua p'ananapa naena māiŷa oodada ichia itu bisima. Maamina idiapae jara bima āarea tuachadepemarāpa nemietá itu bidak'ari ichide tījāanamērā. ³¹ Ewari aba bisima āarea nāi tījūanepemarā jīp'a itiai k'orea, chi ichia jiri atada ēpēranepa. Māi ēpēra āareairā k'awapisima, ichi piu badadepa chok'ae p'irabaripida pēra.

³² Māi piu bada chok'ae p'irabaripida k'orea ūrisidaide chi eda waapēarā eesidama. Maamina waapēarāpa jarasidama:

—Māicha ewariaba pia pedea bit'a māicha ūrinaipi.

³³ Maapae Pablo āchi ome bada wāsima. ³⁴ Chi eda waapēarā ará p'ananapa Pablo pedea tījāasidama. Aba Dionisio pasima. Māi Areopagodepema pasima. Ichiba wēra Dámaris apataipa māinepa ēpērarā awarairāpa tījāasidama.

Pablo Corinto p'uurude bada

¹⁸ Māiŷa nak'ari Pablo Atena p'uurudepa Corinto p'uurudea wāsima. ²⁻³ Māma judio Aquila apatai unusima. Māi Aquila Ponto tuadepema pasima. ^{VII} Chi k'ima Priscila ome Italia tuadepa chedada tāaraawēa basima. Italiadepa wā p'anasima, chi Romanepema chi atepe chaarea bi Claudiopa judiorā āarea Romane bee āyá jerek'ooda pēra. ^{VIII} Corinto p'uurude Pablo āchimá wāsima āchi jīra p'aru te oo k'awa bi pēra. Maapae āchi ome beesima tausia mimi-ai k'orea. ⁴ Mimianak'apí ewaricha Pablo judiorā ará

III 17:24 1 Rey 8:27; Hecho 7:48-50. IV 17:25 Salmo 50:9-12. V Māranepemarā pedea auk'arā bipatairāpa. Griego pedeadē nāiŷa bi bima: poetas. VI Chi Griego «Arato» apataipa āchi Tachi Ak'ōre Zeus k'orea māiŷa bisima. VII Ponto ichiaba «Bitinia» apachidama. Hecho 16:7. VIII Claudiopa māiŷa oosima āyo 49de.

pedeapatai tede pedea bapachima judiorāpa māinepa griegorāpa Jesude ijāanamērā.

⁵ Māiya bide Sila māinepa Timoteo Macedonia tu-adepe chesidama. Māmāipa Pablopa ewaricha Tachi Ak'ōre pedea jaratea bapachima. Ichia judiorā jara-pachima Jesú piarā Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradat'a. ⁶ Maamina ichia jara bit'a āchia itu bisi-dama. Māinepa ichi k'orea k'achia pedeapachidama. Māipuru Pablopa chi neet'á ĩri jĩ bi jĩnap'et'asima, chi āchia oodada ichia māi k'riawēa bit'a k'awapii k'orea. Nāiya jarasima:

—Mārapa māi pedea ijāanaepira, māi mi nepira newēma. Chi mia māra pae ooi badat'a, māi āarea oosima. Idiidepa mi judiorāwēmá wāipi.

⁷ Māine Pablo chi judiorā ará pedeapatai tedepa wāk'ari, Ticio Justo apatai temá jarateade wāsima. Māi ēpērapa Tachi Ak'ōre wap'ea basima. Ichi te judiorā ará pedeapatai tek'á basima. ¹⁸ Judiorā ará pedeapatai tedepema chi chaarea bi Crispo apachidama. ^{II} Māi Crispopa māinepa āarea ichidirāpa Tachi Chiparide ijāasidama. Māi awara minachia Corinto p'uurudepe-marāpa ūrisidama Pablopa Jesú k'orea jaratea bit'a. Jjāanak'ari porochoasidama.

⁹ Ewariaba teamasi Pablopa k'āmok'araa jĩra unusi-ma Tachi Chiparipa ichiā nāiya jararut'a: «Ne wap'earāse. Jaratea base. K'ĩup'earāse. ¹⁰ Mi pi ome bi-ma. Abai pida pi p'ue piawēa ooiwēma, mia ēpēerā minachia nāi p'uurude uru bi pēra». ¹¹ Māipuru Pablopa āyo abaak'ari ya estarik'a Tachi Ak'ōre pedea māma jaratea beesima.

¹² Galión apatai Acaya ijūanepema chi chaarea bi beeside judiorāpa ará pedeadak'ari Pablo jitadak'ari, ^{III} ichi māi Galión k'ĩrari ateesidama. ¹³ Āchia jarasidama:

—Cha bipa ēpēerā jara bima Tachi Ak'ōre minachia k'ĩrianai p'anit'a maamina tachi romanepemarāpa bi-dade bi jĩra jarateak'ama.

¹⁴ Pablo pedearu paside Galionpa judiorā jarasima:
—Nāi ēpērapa piawēa oodapara wa k'achia atepe oodapara mia māra pedea sēwēa ūrii pasima.

¹⁵ Maamina mārapa chi jaratea bi k'orea, māra Tachi Ak'ōre t'ĩ k'orea māinepa māra Moisepa bida k'orea pedea p'anima. Māipuru ara māra tuaba māi ak'it'ĩ. Mia māi k'orea ak'ii k'orea biwēma.

¹⁶ Māiya jarak'ari āyá jerek'oasima. ¹⁷ Māine āareairāpa chi judiorā ará pedeapatai tedepema chi chaarea bi Sóstene jitadak'ari ara māma jok'aesidama. ^{IV} Maamina Galionpa māi k'orea ne āpia pida oóe pasima.

I Ticio Justo. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima abapuru: Justo. Chi eda waapēarāpa k'ĩrisia p'anima māi Justo Pablopa ichi t'ĩ «Gayo» apachit'a. Romano 16:23; 1 Corintio 1:14.

II Māi Crispo k'orea Pablopa bisima 1 Corintio 1:14. III Māi Galión Acaya ijūanepema chi atepe chaarea bi beesima āyo 51de.

IV Āareairāpa. Griego pedeade minachia k'art'ade nāiya bi bima: griegorāpa.

Pablo jĩitea Antioquiadea wāna

¹⁸ Pablo Corinto p'uurude tāaraa basima. Māine chi ūpēarā ará p'anirā wāyane asima. P'āp'orrode batooi naena Pablo Cencrea p'uurude poro t'ĩpisima, Tachi Ak'ōre pae ne ooyade ada māi āarea ooda pēra. ^V Maa-paepuru Siria tuadea wāsima, Aquila chi k'ima Priscila ome. ¹⁹ Wāutade Ép'eso p'uurude padak'ari Pablo chi Aquila, Priscila ome p'anana āchi āyá wāsima. Māine judiorā ará pedeapatai tede wāk'ari judiorā ome Jesú k'orea pedeasima. ²⁰ Āchia ichiā chichupuria idisidama māma tāaraa beemērā, maamina beei k'ĩriaé pasima. ²¹ Māipari wārune nāiya jarasima:

—Tachi Ak'ōrepa k'ĩriasira mi māicha māra ak'ide cheipi. ^{VI}

Maapae p'āp'orrode batook'ari Ep'esodepa wāsima. ²² Cesarea p'uurude chek'ari Pablo Jerusalenea ūpēarā ak'ide wāsima. Māmāipa Antioquía p'uurudea wāsima.

Apolo Ep'esodea cheda

²³ Pablo māma tāaraa bak'ari Galacia tuade māinepa P'rigia tuade p'ĩriasima. P'uurucha chi Jesude ijāap-atairā jarateasima pia ijāanamērā. ²⁴ Māimisa judio Apolo apatai Ép'eso p'uurude chesima. Māi Apolo Ale-jandría p'uurudepema pasima. Ichia nepia pedea-pachima māinepa Tachi Ak'ōre k'art'a sida minachia k'awa basima. ²⁵ Māi Apoloa naena Tachi Chipari O jarateapachidama. Jesú k'orea minachia sōpia pedea-pachima māinepa arí jaratea bapachima. Maamina porochoai k'orea abapuru Juanpa jaratea badat'a k'awa basima. ^{VII}²⁶ Māine Apolopa judiorā ará pedeapatai tede ne wap'eawēa jaratea basima. Ichia jaratea bit'a Aquilapa māinepa Priscilapa ūrisidama. Māipuru ichi āyá ateewānak'ari Tachi Ak'ōre O k'orea atepe jarateasidama.

²⁷ Māiya nak'ari Apolo Acaya tuadea wā k'ĩria basima. Māipuru ūpēarā Ep'esodepemarāpa ichi wāit'a pia biade asidama. K'art'a bisidama Jesude ijāapatairāpa ichi māma "pi pia chesiade" adamērā. Acaya tuade cheside Apolopa ūpēarā Tachi Ak'ōre sōpiadepe Jesude ijāanana minachia k'aripasima. ²⁸ Ichia jaratea bide judiorāpa seaade autacha āareairā k'ĩrari pia k'awapi-pachima āchia Jesú k'orea piawēa k'ĩrisia p'anit'a. Tachi Ak'ōre pedeadepe minachia k'awapipachima Jesú piarā Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jaradat'a.

Pablo Ep'esode bada

19 Apolo Corinto p'uurude bimisa Pablo ijūa eya idá bide p'asa wāk'ari Ép'eso p'uurude chesima.

V 18:18 Número 6:1-21. VI Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: Mi Jerusalene arapaapatai ewari cheru pade wāi bima. VII 18:25 Marco 1:1-8.

Māma chi eda waapēarā Jesude t̄jāapatairā unusima.

² Ichia māi ūpēarā idisima:

—Mārapa Jesude t̄jāasidaide ζTachi Ak'ōre Jaore jitasi-dak'āra?

Āchia p'anoosidama:

—Taipa waidi Tachi Ak'ōre Jaore k'orea ūrinak'ama.

³ Māine Pablopa idisima:

—Māiya b̄ip̄ira ζsāmaasā porochoasidama?

Āchia p'anoosidama:

—Juanpa jarada j̄ira porochoasidama.

⁴ Māine Pablopa jarasima:

—Juanpa jarapachima ēpēerāpa nemietá oopatai itu bidai p'anit'a Tachi Ak'ōremá chedamērā. Māiya oosidara ichia porochoapachima. Māi awara jarapachima chi ichi k'aadea cherude t̄jāanamērā. Māi Jesús pasima. ^I

⁵ Māi ūrisidaide Tachi Chipari Jesús t'īnēpa porochoasidama. ⁶ Maapae Pablopa ichi jua āchi īri biside Tachi Ak'ōre Jaore āchimá chesima. Māine pedea awaraide pedeasidama māinepa Tachi Ak'ōre pari pedeasidama. ⁷ Āarea ará āchi doce p'anasi j̄ira bima.

⁸ Jedek'o k'ak'o ūpea Pablo judiorā ará pedeapatai tedeā wā bapachima. Māma ne wap'leawēa judiorā ome pedea bapachima Tachi Ak'ōrepa, ichi warra Jesudepa, ichidirā ichi juade ua bi k'orea māi āchia t̄jāanamērā. ⁹ Maamina chi eda waapēarā sō chaarea p'anasidepa t̄jāanaé pasima. Ēpēerā k'īrari chi Jesús O k'orea k'achia pedeapachidama. Māipuru Pablo āyá wāsima. Ichia chi Jesude t̄jāapatairā jarateapatai tedeā ateewāsima. Māi te Tiranodé pasima. Māma ewaricha Pablopa jaratea beesima. ¹⁰ Āyo k'ak'o ume māiya oosima. Māiya āarea Asia tuadepema judiorāpa māinepa judiorāwēpa Tachi Chipari Jesús k'orea ūrisidama.

Esceva warrarāpa oodada

¹¹ Tachi Ak'ōrepa minachia ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí waib̄ia Pablodepa oopachima. ¹² Chi neet'á Pablo k'ak'ua t'ōmarina pada, chi māi k'idade berāmá ateewāpachidama. Māipa āchi j̄ipa beepipachidama māinepa jaore mietarā sida ēpēerā k'ak'uadepema āyá jeret'aapachidama.

¹³ Chi eda waapēarā judiorāpa jaore mietá āyá jerek'oapachidama. Māirāpa Tachi Chipari Jesús t'īnēpa jaore mietá ēpēerā k'ak'uadepema āyá jeret'aadayá oo p'anasidama. Nāiya jarapachidama: «Chi Pablopa jaratea bi Jesús t'īnēpa mia jararuma: āyá wāse».

¹⁴ Chi māiya oo p'ani, māirā chi judio Esceva warrarā pasima. Āchi siete p'anasidama. Esceva p'aare judio chi māirā chaarearāpema pasima. ^{II15} Ewariaba jaore mietá āyá jeret'aa p'anine jaore mietapa māirā siete

I Jesús. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: Cristo. II Chi eda waapēarāmā māi Escevapa jaore mietá āyá jeret'arude ara ichi p'aarerā minachia k'awa biade apachima erreara jitai k'orea.

p'anirā jarasima: «Jesú mia k'awa b̄ima. Pablo sida mia k'awa b̄ima. Maamina māra ζk'aima?»

¹⁶ Maapae chi ēpēra jaore mietá pará b̄ipa āchi īri j̄it̄tik'ari āarea p'uek'oasima. Minachia s̄ik'oada pēra āchi k'ak'ua āarea p'ua p'aneenak'ari, tedepa āk'adá m̄iruwāsidama. ¹⁷ Āarea Ep'esode berā judiorāpa māinepa griegorāpa māi k'awasidaide ne wap'easidama. Māine Tachi Chipari Jesús t'ī k'orea pia pedeasidama.

¹⁸ Māi ewaride minachia Jesude t̄jāa p'anirāpa māmá chedak'ari chi āchia chok'aek'oapatai pada māi āareairā taade jarasidama. ¹⁹ Ichiaba chi jaipana j̄ira k'awa beadapa āchi māi jarateapatai k'art'a enemeesidama āareairā taade paadai k'orea. Āarea māirā k'art'a neepia bi k'awasidaide cincuenta mil erreara tau neepia basima. ^{III20} Māiya Tachi Ak'ōrepa ichi jua chaareadepa ooda k'orea chi Tachi Chipari Jesús pedea t'imia t'ī p'oapisima. Māine minachia Jesude t̄jāapatairā eapasidama.

²¹ Māiya nak'ari Pablopa ichi sōnepa k'īrisiasima Macedonia tuade māinepa Acaya tuade p'irriak'ari Jerusalén p'uurudea wāit'a. Ichiaba jarasima: «Jerusalene bak'ari m̄i Roma p'uurudea wāi bima». ²² Māipuru ichi k'aripapatairā Timoteo māinepa Erasto Macedonia tuadea naa peesima maamina ichi Asia tuade beesima.

Ep'esode k'īruupik'adada

²³ Māi ewaride chi Jesús O k'orea ēpēerā minachia k'īruupik'asidama. ²⁴ Māi nāiyasima: ēpēra Demetrio apatai basima. Māi ēpēra p'arat'adepa ne ooparí pasima. P'arat'a te chak'e minachia oopachima. Māi chi sādō wēra Artemisa te nepalá bi ara māi j̄ira oopachima. ^{IV} Māi oo bidepa Demetriopa māinepa ichi ome ne oopatairā pida erreara minachia jitapachidama.

²⁵ Demetriopa māi ēpēerā māinepa waapēarā p'arat'a ne oopatairā ará t'īk'ari, maapae nāiya jarasima: «Ēpēerā, mārapa k'awa p'anima tachia nāi ne te chak'e oo p'aninepa erreara minachia jitapatat'a. ²⁶ Maamina mārapa unu p'anima māinepa ūri p'anima jāi Pablopa juapa oodada sādō Tachi Ak'ōre chi piarāwēane a bit'a. Ichia nāi Ep'esode māinepa perá āarea Asia tuade ara māiya jara nipaparima. Māipuru minachia ēpēerāpa Artemisa itu biutama. ²⁷ Māipa chi tachia mimiapatai ēpēerāpa piawēa unu p'aneenai. Chi Artemisa te minachia bi sida waa t'ī p'oaiwēma. Māiyara Asia tuade māinepa āarea nāi t̄jūane chi Artemisade t̄jāa p'anipa waa atepe k'īrisiadaiwēma».

III Ēpēra ewari k'ak'o cincuenta mil mimiai bima, cincuenta mil erreara jitai k'orea. IV Latin pedeade Artemisa māi chi t'ī «Diana» apachidama. Griegorāmā, Artemisapa āchi k'aripachima āchi k'imarāpa warrarā minachia t'ōnai k'orea.

28 Māi pedea ūrisidaide minachia k'īruunak'ari bia jara tuaneesidama: «¡Minachia pia bima Ep'esodepema Artemisa!»

29 Māiya p'anine āarea chi p'uurudepemarā k'īru-upik'asidama. Māine waapēārāpa Pablo ome p'irriapatai ume p'anit'a, chi Macedonianepema Gayo māinepa Aristarco jitadak'ari p'uurude ēpēerāpa ne ará posoa unupipataimá^I atewāsidama. 30 Pablo māma ēpēerā ome pedeade wā k'īria basima, maamina chi Jesude ijāapatairāpa itu bidaé pasima. 31 Māi awara waapēarā Asiadepema chaarearāpa Pabloa ne jara peesidama. Ichi ome chi pia pēra chichupuria idisidama chi p'uuru ēpēerāpa ne ará posoa unupipataimá eda wāpiemaapa. 32 Māimisa, chi cheepiridada atepe k'īruupik'a para beesima. Āchi k'īra awara awará bia tuaneesidama. Ēpēerā minachia p'anirāpa k'awadaé pasima k'āre k'orea āchi cheepirisidat'a.

33 Māiya p'anine judiorāpa Alejandro jiri atadak'ari, ichiá k'āre jarai biade a jaradak'ari, chi p'uuru k'īrari wāpisidama āchiá pedeamērā. Māine Alejandropa āareairā juapa k'īrup'eapisima, pia pedei k'orea.

34 Maamina ichi judiidepemat'a k'awasidaide āareairāpa nāiya tāaraa bia para beesima: II «¡Minachia pia bima Artemisa Ep'esodepema!»

35 Maapae chi Ep'esodepema k'art'a biparipa ēpēerā minachia chi che nibit'a k'īrup'eapik'ari jarasima: «Ep'esodepemarā, āareairāpa k'awa p'anima tachi Ép'eso p'uurudepemarāpa chi Artemisa te minachia bit'a māinepa chi ara ichi k'īra sādo pajānepa baedat'a pia ak'ipatat'a. 36 Abai pida māi p'ue seayade awēma. Māipuru māra k'īrup'eada p'anima māinepa, ne oodai naena, minachia k'īrisiada p'anima. 37 Nāi ēpēerāpa chi Artemisa te minachia bidepema nechiadawēa p'animina wa ichi k'orea k'achia pedeadawēa p'animina mārapa āchi nāmá atewāsidama. 38 Demetriopa māinepa chi ichi ome mimiapatairāpa āchi nepira paraayade a jara k'īria p'anipira, nepira ak'ipatairā k'īrari wānai p'anima. 39 Mārapa nepira awarai jara k'īria p'anipira, chi chaarearā māi p'uurude ará p'anine jarat'i. Āchiapuru māi ak'idaipi. 40 Chi idi jāiya k'īru-upik'adada k'orea chi romanepemarāpa p'ue jaradaipi, māi tachiapuru āarea k'īruupik'adadat'u. Āchia k'āre k'orea māiya oosidade adaipira, mi āpia pida p'ue p'anoonaiwēma».

41 Māiya jarak'ari chi k'art'a biparipa āareairā wāpisi-ma.

Pablo Macedoniana māinepa Greciadea wāna

20 Māiya k'īruupik'a para bak'ari itu bidak'ari Pablopa chi Jesude ijāapatairā t'īk'oak'ari āchi ome pedeasima Tachi Chiparide pia ijāanamērā. Maa-

I Ēpēerāpa ne ará posoa unupipataimá. Griego pedeade nāiya bi bima: teatro. II Tāaraa. Griego pedeade nāiya bi bima: hora ume.

pae wāyane ak'ari Macedonia tuadea wāsima.

III² Āarea māi tuade p'irria nipaside ūpēarā k'aripapachima Tachi Chiparide pia ijāanamērā. IV Maapae Grecia tuade chesima. 3 Māma jedek'o ūpea basima. Pablo Siria tuadea p'āp'orrode wāi paside k'awasima judiorāpa ichi piawēa oodai k'orea pedea ausidama. Māipuru Macedonia tuade p'asa wāsima. 4 Ichi ome nāirā Asia tuadea wāsida: chi Berea p'uurudepema Pirro warra Sópater, Tesalónica p'uurudepema Segundo māinepa Aristarco, Derbe p'uurudepema Gayo; māinepa Asia tuadepema Tík'ik'o māinepa Tróp'imo. Timoteo sida ichi ome wāsima. V⁵ Māi ūpēarā tai naa wānak'ari Troa p'uurude ni p'anasidama. 6 P'ana ooropiparí newēa k'opatai ewari pak'ari tai P'ilipo p'uurudepa p'āp'orrode wāsida. Ewari k'ak'o joesomaane āchi ome Troa p'uurude chi unusidama. Māma ewari k'ak'o siete p'aneesidama.

Troa p'uurude tuanana

7 Maapae chi naapema ewari tomione tai māinepa chi waapēarā Jesude ijāapatairā ará p'anasidama chi Tachi Chiparidepema k'īrisiapatai nek'opatai k'odai k'orea. VI Māine Pablopa jaratea basima. Norema wāi bi pēra waa teamasi estarik'a pedeasima. 8 Tai chi te it'i pará bimá ará p'anasidama. Īpira minachia k'oa nibasima. 9 Māine k'ūtá Eutico apatai tajatá ak'ipataide suak'abari basima. Pablo tāaraa pedea bi pēra māi k'ūtá tap'ok'eapa k'āi beesima. Māiya bide chi te k'ida k'ak'o ūpeaidepa jeedaa baewāsima. Ichi jiride wāsidaide, māi piubari bit'a unusidama. 10 Pablo edá wāk'ari chi k'ūtá ĩri sīraporode bedabari k'obeek'ari oresima. Māine jarasima:

—P'erarāt'i. Ichi chok'ae bima.

11 Pablo māicha tede eda wāk'ari chi Tachi Chiparidepema k'īrisiapatai nek'opatai k'odai k'orea āchi ome k'osima. Maapae āsaparudea māicha pedea bak'ari wāsima. 12 Chi k'ūtá ichi tede chok'ae atewāsidama. Māipuru āareairā arapá tuaneesidama.

Troa p'uurudepa Mileto p'uurudea wānana

13 Pablo Asó p'uurudea jite wāi k'īrisiasima. Maamina tai p'āp'orrode naa wāpisima. Māma ichi batooyade asima. Tai ara māine wāsida. 14 Asode Pablo tai ome ará ununak'ari p'āp'orrode batoosima. Maapae Mitilene p'uurudea wāsida. 15 Māmāipa wānak'ari norema Quío ijūa p'irra bi k'īrari chesidama. Norema Samo p'uurude chesidama. Maapae Trogiliodea wā-

III Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: orek'oasi-ma. IV Pablo āyo aba ya estarik'a Macedonia tuade basima. Māine k'art'a 2 Corinto apatai bisima. V Asia tuadea. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. VI Chi Tachi Chiparidepema k'īrisiapatai nek'opatai k'odai k'orea. Griego pedeade nāiya bi bima: p'ana t'oet'aadak'ari k'osidama. Luca 22:19-20; Hecho 2:42; 1 Corintio 11:23-26.

nak'ari, norema Mileto p'uurude chesidama. ¹⁶ Pablo Asia tuade tãaraa baemaapa Ép'eso p'uurude wãwëa p'asa wãsimã. Ichi isapea Jerusaleña che k'ãria basima, p'ue cherupara, Pentecosté ewaride mãma bai k'orea.

Pabloa ùpëarã Ep'esodepemarã pedeada

¹⁷ Mileto p'uurude bide Pabloa chi Ep'esodepema ùpëarã ak'ipatairã t'ïpisima. ¹⁸ Ichimã chesidaide Pabloa jarasima: «Mãrapa k'awa p'anima mi nãi Asia tuade chesiedapema sãmaasã mãra t'ãena bapachit'a. ¹⁹ Mìa chi Tachi Chiparipa k'ãria bit'a oo baside, chi atepë bait'a k'ãriaé pasima. Edaide jëa bapachima mãinepa judiorãpa mi piawëa oo k'ãria p'anana përa mãia bapachima. ²⁰ Maamina mìa ãareairà k'ãrari mãinepa mãra techa mãra k'aripai k'orea jaratea bapachima. Mi ãpia pida jarateai amaa bak'a pasima. ²¹ Judiorã mãinepa judiorãwëa mìa jarasima nemietã oopatai itu bidak'ari Tachi Ak'õremã chedamërá mãinepa tachi Chipari Jesucristode tããanamërá.

²² »Naapae Tachi Ak'õre Jaorepa mi wãpi bi përa, Jerusaleña wãipi. ^{II} Maamina mìa atua bima jãma mi k'ãre ne baetit'a. ²³ Abapuru k'awa bima Tachi Ak'õre Jaorepa miã k'awapi bima p'uurucha mi mãia bait'a mãinepa mi jãa nibi bait'a. ²⁴ Maamina mãi k'orea mìa minachia k'ãrisiak'ama, mi pia bai jirãwëa bi përa. Abapuru chi Tachi Chipari Jesupa miã oopi bit'a mãi ãarea oo k'ãria bima. ^{III} Mãipuru chi pedea pia Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa k'aripa bi k'orea mìa pedea baiipi.

²⁵ »Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua p'anã k'orea mìa mãi mãrá jara bapachima. Maamina naapae k'awa bima mãrapa mi waa ununawët'a. ²⁶⁻²⁷ Mìa ne wap'eawëa Tachi Ak'õrepa mãra pae oo k'ãria bit'a ãarea pia jara bapachima. Mãipuru idi mìa jararuma: abai atuaipira, mi nepira newëma.

²⁸ »Tachi Ak'õrepa ichi Warra oadepa ëpëerã ichi pae atasima. ^{IV} Tachi Ak'õre Jaorepa mãra bisima ùpëarã ak'ã p'ananamërá. Mãipuru ara mãra tuaba minachia jãrak'aua p'anat'ã mãinepa Tachi Ak'õre warrarã ãarea ak'ã p'anat'ã. ²⁹ Mìa k'awa bima mi wãk'ari ëpëra k'achiarã usa k'achia jãra mãra t'ãena chedaiipi chi ùpëarã ãyã wãpidai k'orea. ³⁰ Ara machidepemarã pida sea jarateadaipi Jesude tããapatairã ãyã wãnamërá. ³¹ Mãipuru jãrak'aua p'anat'ã. K'ãrisiat'ã mìa ãyo k'ak'o ùpea, ãst'ã mãinepa teamasi jëa bipa machicha chi sea jarateapatairã k'orea ùraa basit'a.

³² »Naapae, mìa mãra Tachi Ak'õre juade biipi. Ichi sõpiadepa tachi k'aripa bi k'orea pedea k'ãrisiat'ã. Ichi

^I Trogliodea wãnak'ari. Griego pedeade minachia k'art'ade mãi newëma. ^{II} Tachi Ak'õre Jaorepa mi wãpi bi përa. Griego pedeade mãipa ichiaba jara bima: «mi jaorede wãi bit'a k'awa bi përa». ^{III} Chi eda waapëarã k'art'ade griego pedeade bi bima: mi sõpia arapã jõma p'ira wãipi. ^{IV} Tachi Ak'õrepa ichi Warra oadepa. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade bi bima: Tachi Chiparipa ara ichi oadepa.

sõpiadepa jua chaarea teaparima mãrapa pia tããanamërá. Chi ichia teai jaradat'a ichi sõpiadepa mãrapa mãinepa ãarea chi ichi pae pia bidarãpa mãi jitaipã.

³³ »Mìa chãara p'arat'a, nee wa chi neet'ã ara mi pae k'ãriaé pasima. ³⁴ Mãrapa minachia k'awa p'anima ara mi juapa mimiasit'a, chi mìa uru bai bit'a ata bai k'orea mãinepa chi mi ome p'ãriapatairã teai k'orea. ³⁵ ãarea mìa oodadepa mãrá k'awapisima ìbia mimia p'aninepa chichupuria k'ede k'aripadai p'anit'a. K'ãrisiadai p'anima Tachi Chipari Jesupa nãiya jarasit'a: «Piiparã bima abaiã ne teait'a chi mãi jitaã k'aepëra».

³⁶ Mãiya jarak'ari Pablo sãraporode k'obeek'ari ãarea ãchi ome Tachi Ak'õrea it'aa chiidisima. ³⁷ Maapae pia wãpidai k'orea ãareairà minachia jëa p'anipa Pablo oredak'ari uitarrade sõsidama. ³⁸ Minachia sõk'achia p'aneesidama, waa ununawëane ada përa. Maapae ichi ome p'ãp'orrodea wãsidama.

Jerusaleña wãnana

²¹ Mãi ùpëarã ameenak'ari tai p'ãp'orrode Cos tããa p'ãra bideã jãp'a wãsidama. Norema Roda tããa p'ãra bideã wãnak'ari Patarã p'uurude pade wãsidama. ² Mãi Patarade p'ãp'orro P'enicia tuadeã wãyã ùu bit'a unusidaide mãine batoodak'ari wãsidama. ³ Wãutade Chipre tããa p'ãra bi juawieri unusidama maamina Siria tuadeã jãp'a p'asa wãsidama. Mãma Tiro p'uurude edã batoosidama, chi p'ãp'orrodepemarãpa neet'ã edã ameenai k'orea.

⁴ Mãma taipa chi Jesude tããapatairã ununana përa ãchi ome ewari k'ak'o siete p'aneesidama. Mãine ãchia Tachi Ak'õre Jaoredepa Pabloa jarasidama Jerusaleña wãpiemaapa. ⁵ Maamina ewari k'ak'o siete padak'ari tai wãsidama. ãarea ùpëarã, ãchi mãinepa ãchi warrarã tai ome p'uuru tajatã wãsidama. Mãma p'usa ipu ik'idã sãraporode k'op'aneenak'ari Tachi Ak'õrea it'aa chiidisidama. ⁶ Maapae wãnayane adak'ari p'ãp'orrode batoosidama. ãchi tedeã wãsidama.

⁷ Maapae Tirodepa p'ãp'orrode wãnak'ari Tolemaida p'uurude chesidama. Mãma ùpëarã ak'ide wãnak'ari ãchi ome ewari aba p'aneesidama. ⁸ Norema wãnak'ari Cesarea p'uurude chesidama. Mãma P'elipe tede p'aneesidama. Mãi P'elipe chi pedea pia Jesú k'orea jaraparã pasima. ùpëarã k'aripapatairã siete jiri atadaadadepema pasima. ⁹ Ichia k'aurã tuu p'anirã k'ãmari uru basima. Mãi wërarã Tachi Ak'õre pari pedeapatairã pasima.

¹⁰ Mãma tãaraa p'anine Tachi Ak'õre pari pedeaparã Agabo Judea tuadepa chesima. ¹¹ Tai ak'ide cheside chi Pablo k'ãrãde jãparã ërak'ari ara ichi jãru mãinepa jua jãk'ari nãiya jarasima:

—Tachi Ak'õre Jaorepa nãiya jara bima: Jerusalenepe-ma judiorãpa nãï k'irride jãpari chipari nãiya jãnaipi. Maapae judiorãwëa ichi teadaipi.

¹² Mãi ùrisidaide taipa mãinepa ùpëarã Cesarea p'uurudepemarãpa Pabloa chichupuria idisidama Jerusalenea wãpiemaapa. ¹³ Maamina Pabloa jarasima:

—¿K'ãre k'orea jëa p'anima? ¿K'ãarea jãiya mi sõp'uapi p'anima? Mi ara jua jãnai k'orea bima mãinepa Mi Chipari Jesú t'ï k'orea Jerusalene piui k'orea bima.

¹⁴ Mãine taipa ichiã jara p'aneesidama wãpiemaapa maamina ichia k'ïrisia bit'a p'uedaé pasima. Mãipuru waa mãï k'orea pedeadaé pasima. Mãipari jarasidama:

—Mãiya beese, Tachi Chiparipa k'ïria bi jãra.

¹⁵ Maapae wãnai k'orea ãarea oodak'ari Jerusalenea wãsidama. ¹⁶ Chi eda waapëarã Jesude ïjãapatairã Cesarea p'uurudepemarã tai ome wãsidama. Áchia ëpëra Nasón ^I apataimá atewãnak'ari tai ichi tede p'aneesidama. Ichi Chipredepepa pasima. Jesude ïjãana tãaraa pa basima.

Pablo Jerusalene Santiago ome pedeada

¹⁷ Jerusalene chesidaide ùpëarãpa taiyá minachia arapá pia pedeasidama. ¹⁸ Norema Pablo tai ome Santiago ak'ide wãsidama. ^{II} Ùpëarã ak'ipatairã sida ãarea mãma tuanasidama. ¹⁹ Maapae Pabloa áchiã «pia p'anik'ãra» ak'ari chi Tachi Ak'õrepa ichidepa judiorãwëmä ooda ãarea nepirisima. ²⁰ Mãi ùrisidaide ùpëarãpa Tachi Ak'õrea pia pedeasidama. Maapae Pabloa jarasidama:

—Ùpëa, pia k'awa bima judiorã minachia p'anirãpa Jesude ïjãa p'anit'a mãinepa Moisepa bida minachia ïjãa p'anit'a. ²¹ Maamina pi k'orea sea ùrisidama. Waapëarãpa áchiã jarasidama pia ãarea judiorã griego t'ãena berá Moisé itu bipi bit'a, áchi warrarã k'ak'ua tauchaapik'at'a mãinepa awara tachi judiorãpa oopatai oopik'at'a. ²² ¿Sãmaasã oodaima mãï seat'a k'awadamërá? Pi cheda tãaraawëane k'awadaipi. Maapae piarã pi mãipidai k'orea minachia chedaipi. ^{III}

²³ Mãipuru taimá pia nãiya ooi bima: tai t'ãena ùpëarã k'ïmari p'anima. Áchia Tachi Ak'õre k'ïrari ne oodai jaradada ãarea ooutama. ²⁴ Mãï ùpëarã Tachi Ak'õre te minachia bidea atewãse. Mãma chi Tachi Ak'õre k'ïrari pia p'ananaï k'orea oot'ï. Áchia Tachi Ak'õrea teadaï p'anit'a mãï piapuru tease. Mãiyara áchi p'ue poro u'urua wëpidai pi k'awapidai k'orea áchia ne ooi jaradaadat'a jõma oosidama. ^{IV} Mãipa ãareairãpa k'awadaipi chi pi k'orea jara p'anit'a mãï seat'a, mãinepa k'awadaipi pi piarã jãp'a baparit'a Moisepa bi-

^I Nasón. Griego pedea bi bima: Mnasón. ^{II} Mãï Santiago Jesú ùpëapi. Santiago ichiaba «Jacobó» apatama. Chi k'art'a Santiago apatai mãï Santiagopa bisima. ^{III} Maapae piarã pi mãipidai k'orea minachia chedaipi. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mãï newëma. ^{IV} 21:24 Número 6:13-20.

dade jara bi jãra. ²⁵ Maamina judiorãwë Jesude ïjãapatairãpa oodai p'anit'a taipa k'awa jaradak'ari k'art'ade bisidama: áchia juapa oodada sãdoa teadada k'odaiwëa p'anima, oa k'odaiwëa p'anima, ãnimara ojã peadada k'odaiwëa p'anima mãinepa awarai ome nemietá oodaiwëa p'anima. ^V

²⁶ Norema Pabloa mãï ëpëerã ichi ome atewãnak'ari, ne oosidama Tachi Ak'õre k'ïrari pia p'ananaï k'orea. Mãine Tachi Ak'õre te minachia bidea wãnak'ari jarasidama sãï ewaride Tachi Ak'õre k'ïrari pia p'ananaït'a. Mãï ewaride áchicha Tachi Ak'õrea ãnimara paateadaï p'anasidama.

Judiorãpa Pablo jitadada

²⁷ Maamina siete ewari pamaa bide chi eda waapëarã judiorã Asia tuadepema Tachi Ak'õre te eda p'anasidama. Mãï judiorãpa Pablo unusidaide ëpëerã ãarea arí p'aní k'ïruupik'adak'ari Pablo jitasidama.

²⁸ Mãine jãk'ua jara p'anasidama: «¿Israel ïjãanepemarã, tai k'aripat'ï! Nãï ëpërapa tuacha jaratea bima tachi israel ïjãanepemarã, Moisepa bida mãinepa Tachi Ak'õre te minachia bi piawëa bet'a. ¡Mãï awara griegorã Tachi Ak'õre te minachia bi edaria atewãsima! ^{VI} ¡Nãï te abapuru Tachi Ak'õre pae bit'a mietá bisima!»

²⁹ Mãiya jarasidama chi Ep'esodepema Tróp'imo, Pablo ome p'uurude nipadada ununana përa. Áchia k'ïrisiasidama Pabloa Tróp'imo Tachi Ak'õre te minachia bi edaria atewã basit'a.

³⁰ Mãine jõma Jerusalenepemarã k'ïruupik'adak'ari p'ira errosidama. Pablo jitadak'ari Tachi Ak'õre te eda jidibari atewãsidama. Maapae chi eda wãpatai ãarea jãak'oasidama. ³¹ Pablo pea k'ïria p'animisa abai pa romanepema papaká berã chi atepe poro chaarea bia jarade wãsima ãarea Jerusalene p'anirã k'ïruupik'asidat'a. ³² Ara mãine ichi mãinepa ichi papaká berã chi mãirã chaarearã t'ïk'ari ëpëerã k'ïruupik'a p'animá p'ira wãsidama. Judiorãpa áchi cheuta unusidaide Pablo sï p'anana itu bisidama. ³³ Chi papaká berã chi atepe poro chaarea bi ará cheside Pablo jitak'ari k'ãnena umeepa jãpisima. Maapae ëpëerã minachia cheepiradadá idisima Pablo k'ait'a, mãinepa k'ãre oosit'a k'awai k'orea. ³⁴ Mãine ãareairã áchi k'ïra awara awará bia tuaneesidama. Maamina chi papaká berã poro chaarea atepe bipa k'awa ùrik'a pasima ëpëerã minachia k'ïruupik'a p'aní përa. Mãipuru Pablo chi papaká berã tuanapataimá atewãpisima. ³⁵ Chi tumane pasidaide mãmãipa chi papaká berãpa Pablo jira atewãsidama, judiorã minachia k'ïruupik'a p'aní përa. ³⁶ Áchi papaká berã k'aade wãsidaide, jãk'ua jarapachidama: «¡Ichi peat'ï!»

^V 21:25 Hecho 15:28-29. ^{VI} Judiorã Tachi Ak'õre te minachia bi k'ait'a wãnai p'anasidama maamina griegorã awara p'aneenai p'anasidama.

Pablopa judiorã minachia cheepiradadá jarada

37 Papaká berãpa Pablo áchi tuanapatai tede eda atewãutade Pablopa chi poro chaarea bia griego pedeade nãiya idisima:

—¿Pia bik'ãra mi pi ome ne pedeait'a?

Chi poro chaarea bipa p'anoosima:

—¿Pia griego pedea k'awa bik'ãra? 38 ¿Piwëk'ãra chi Egitodepema, ëpëerã naena k'ĩruupik'ari, mëairã k'ak'oa cuatro mil ijãa pania newëa bideade atewãnat'a?

39 Mãine Pablopa jarasima:

—Mãiyawëma, mi judiopi. Cilicia tuadepemapi. Tarso p'uuru atepe bide t'õsima. Mi chichupuria p'uuru k'ĩrari itu pedeapise.

40 Chi poro chaarea bipa itu pedeapisima. Maapae Pablo tumene bai nibipa ichi juapa ëpëerã k'ĩup'eapisi-ma. K'ĩup'easidaide hebreo pedeade pedeasima.

22 Pablopa jarasima: «Ûpëarã mãinepa chõarã, ùrit'i. Ara mi k'orea jararuma».

2 Ichi hebreo pedeade pedea bi ùrisida përa áchi k'ĩup'ea tuaneesidama. Mãine Pablopa jarasima:

3 «Mi judiopi. Cilicia tuade Tarso p'uurude t'õsima. Maamina mi nãma Jerusalene warisima. Jaratepari Gamalielpa miã áarea tachi chõarãenapemarã Moisepa bidat'a minachia jarateasima. I Miã Tachi Ak'õrene minachia ijãa bapachima mãrapa ijãapata jãra. 4 Mãipa miã chi O Chiwidide ijãapatairã ëp'ë bapachima, áchi mĩapii k'orea. Imik'ĩrarã mãinepa wërarã chi jãa nibipatai tede eda jãa nibipisima. Mãinepa chi eda waapëarã peapisima. 5 Mãi chi p'aare minachia k'awa bipa mãinepa áarea judiorã chi mãirã chaarearã k'awa p'anima. Áchia miã k'art'a teasidama judiorã Damasco p'uurudepemarãpa miã chi O Chiwidide ijãapatairã jitai bit'a mãi k'awadamërá. Mãine mi Damasco p'uurudea wãsima áchi nãma Jerusalenea enemek'ari chi chaarearãpa itiadamërá.

6 «Maamina Damasco p'uuru k'ait'a pamaa bide, imat'ip'a mi ik'idá pajãnepa ichik'á urua jãra jërat'ĩusima. 7 Mi jeeda baeside pedea ùrisima. Mãi pedeapa miã jarasima: "Saulo, Saulo, ¿k'ãre k'orea mi ëp'ë bima?" 8 Miã idisima: "Mi chipari, ¿pi k'aima?" Ichia p'anoosima: "Mi Jesús Nazaredepemapi, chi pia ëp'ë bipi". 9 Chi mi ome nipadapa mãi jërat'ĩu unusidaide p'erasidama, maamina chi mi ome pedea bit'a ùrinaé pasima. 10 Mãine miã idisima: "Mi Chipari, ¿pia k'ãre k'ĩria bima miã ooit'a?" Tachi Chiparipa p'anoosima: "P'irabarik'ari Damasco p'uurudea wãse. Jãma jaraipi k'ãre ooi bit'a". 11 Mãi jërat'ĩusipa mi tau p'ãriopisima. Mãipuru chi mi ome p'anarãpa mi juade jitadak'ari Damasco p'uurudea atewãsidama.

I 22:3 Hecho 5:34-39. II P'erasidama. Minachia k'art'a griego pedeade mãi pedea newëma.

12 »Mãma ëpëra Anania apatai basima. Mãi Anania-pa Tachi Ak'õre wap'lea bi përa Moisepa bida minachia ijãa basima. Áarea judiorã Damasco p'uurudepemarã-pa ichi k'orea pia pedeapachidama. 13 Mãi Ananiapa mi ak'ide wãk'ari jarasima: "Ûpëa Saulo, pi tau p'ãrio bada pia beese". Ara mãine mi tau pia beek'ari ichi unusima. 14 Maapae Ananiapa jarasima: "Tachi Ak'õre tachi chõarãenapema ome badapa pi jiri atasima ichia k'ĩria bit'a k'awamërá, chi jip'a Bit'a unumërá mãinepa ichia pedearut'a ùrimërá. 15 Áarea pia ununa mãinepa ùrina áareairã jaraipi. 16 ¡Waa nirãse! P'irabarik'ari porochoase. Ichiã it'aa chiidise. Pia nemietã oda ichia áarea k'ĩrisia atuaipi".

17-18 »Mãiya nak'ari mi jĩitea Jerusalenea chesima. Ewariaba Tachi Ak'õre te minachia bide wãk'ari ichiã it'aa chiidi basima. Mãine miã k'ãmok'araa jãra Tachi Chipari unusima. Ichia miã jarasima: "Jerusalenepa isa-pea áyã wãse. Pia mi k'orea jara bit'a chi nãmapemarã-pa ijãanaiwëma". 19 Miã nãiya p'anoosima: "Maamina, mi Chipari, áchia minachia k'awa p'anima naena mi judiorã arã pedeapatai techa wãk'ari chi pide ijãapatairã jitak'ari p'epachima mãinepa chi jãa nibipatai tede eda jãa nibipipachima. 20 Chi pi k'orea pedea bi Esteban peasidaide mi sida arí basima. Ichi peutat'a miã pia unusima. Mãi awara áchi neet'á ïri jipatai miã ak'i basima". 21 Maamina Tachi Chiparipa miã jarasima: "Wãse. Miã pi t'ímia judiorãwëmã peeipi".

Romanepemarãpa Pablo p'edada

22 Pablopa jara bit'a judiorãpa k'ĩup'ea ùri tuanasi-dama. Maamina Tachi Chiparipa ichi judiorãwëmã peeyade aside jik'ua jara tuaneesidama:

«¡Jãi ëpëra chok'ae bai pia biwëma! ¡Peat'ĩ!»

23 Mãiya bia p'anine chi áchi neet'á ïri jipatai wëanak'ari yoro jora it'aa bat'a tuaneesidama.

24 Mãipuru papaká berã chi atepe chaarea bipa jarasima Pablo papaká berã tuanapatai tede eda atewãnak'ari p'epidamërá. Mãiya oopisima Pablopa jaramërá k'ãre k'orea judiorã ichi ome k'ĩruu p'anit'a.

25 Maamina ichi p'edai k'orea jëutade Pablopa chi papaká berã chi mãirã chaarea arí bia jarasima:

—¿Mãrapa romanepemarã aba p'ue p'edai p'anik'ãra ichi nepira ak'idai naena? III

26 Mãi ùriside papaká berã chi atepe chaarea bimã wãk'ari jarasima:

—¿Pia k'awa bik'ãra k'ãre oorut'a? Jãi ëpëra romanepemapi.

27 Maapae papaká berã chi atepe chaarea bi Pablomã wãk'ari idisima:

—¿Piarã pi romanepemak'ãra?

Pablopa p'anoosima:

III Chi romanepema leyde bi basima romanepema ëpëra p'ue p'edaiwët'a, jok'aedaiwët'a wa peadaiwët'a, ichi nepira ak'idai naena.

—Ājā, mi romanepemapi.

²⁸ Chi papaká berā atepe chaarea bīpa jarasima:

—Mia erreara minachia teasima Romanepema pai k'orea.

Pablopa jarasima:

—Mi t'ōnaenapema romanepemapi.

²⁹ Ara māine chi Pabloa ne ididai k'orea p'anana pa itu bisidama. Chi papaká berāpa chi atepe chaarea bīpa Pablo romanepema k'awaside minachia ne wap'easima ichi k'ānenapa jīpida pēra.

Pablo judio chi chaarearā berā k'īrari bada

³⁰ Norema papaká berā chi atepe chaarea bīpa wapi da k'awa k'īria basima judiorāpa māi k'āre k'orea Pablo nepira parā biade a jara p'anasi't'a. Māipuru ichi k'āne napa jī bada ērasima. ^I Maapae ichia p'aarerā chi māirā chaarearā māinepa āarea judiorā chaarearā arā p'anapisima. Māine Pablo atewāk'ari āchi k'īrari bisima.

23 Pablopa judiorā chaarearā má pia ak'ik'ari jarasima:

—Mi ūpēarā, mi ne k'īrisiawēa bima, k'awa bi pēra idi wapida Tachi Ak'ōre k'īrari pia baparit'a.

² Māine chi p'aarerā minachia k'awa bi Ananiapa chi Pablo k'ait'a p'anā jarasima ichi it'aede p'edamērā.

^{III} Māipuru Pablopa Ananiá jarasima:

—ĭTachi Ak'ōrepa pi p'eipi! ĭPia jarateaparī jīra ook'ama! ^{III} Pi jāma suak'abari bima Moisepa bidadepa mi nepira ak'ii k'orea maamina ĭmi p'epi bidepa ara māi Moisepa bida itu bi bima!

⁴ Māine chi k'ait'a p'anāpa Pabloa jarasidama:

—Chi Tachi Ak'ōre p'aare minachia k'awa bia ĭpia jāiya nemietā jara bik'āra?

⁵ Pablopa jarasima:

—Ūpēarā, mia atua basima ichi chi p'aare minachia k'awa bit'a. K'awa badapara mia māiya jaraiwē pasima, Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bi pēra: “Māra poro chaarea k'orea k'achia pedearāt'ī”. ^{IV}

⁶ Māiya bide Pablopa k'awasima chi eda waapēarā saduceorāpema pasima māinepa chi waapēarā p'ariseorāpema pasima. Māipuru āchiā ĭbia jarasima:

—Ūpēarā, mi p'ariseopi. Mi chōarāenapemarā sida p'ariseorā pasima. Māipuru ĭjāa bima chi piudaadarā chok'ae p'irabaridait'a. Māi k'orea mi itia k'īria p'anāma.

⁷ Pablopa māiya jarada k'orea p'ariseorā chi saduceorā ome k'īruu pedeadak'ari awara awarā k'īrisia tua-

^I K'ānenapa jī bada. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. ^{II} Māi Anania p'aarerā chi atepe chaarea bi pasima āyo 47—59. Ichi minachia k'achia basima. Judio māiya bimina judiorāpa ichi peasidama āyo 66de. Capítulo 5de, chi Anania māi ēpēra awarai k'orea bi bima. Ichiaba capítulo 9de māinepa 22de chi Anania māi ēpēra awarai k'orea bi bima. ^{III} ĭPia jarateaparī jīra ook'ama! Griego pedeade nāiya bi bima: jāirā te mawara ĭripema t'ot'oa p'irida. Mateo 23:27-28; Ezequiel 13:10-16. ^{IV} 23:5 Éxodo 22:28.

neesidama. ⁸ (Saduceorāpa jarapatama piudaadarā chok'ae p'irabaridak'at'a, Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedarā newēt'a māinepa tachi jaore newēt'a. Maamina p'ariseorāpa māi āarea ĭjāa p'anāma). ⁹ Māipuru minachia k'īruu ooroa nibeesima. Chi eda waapēarā Moisepa bida jarateapatairā, māirā p'ariseorāpa p'irabaridak'ari ĭbia jarasidama:

—Taipa unu p'anāma nāi ēpēra nepira newēt'a. ĭTachi jaore wa Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda ichi ome pedeasiwēk'āra? Māiyaipira ĭsāmaasā Tachi Ak'ōre ome k'īruunaima? ^V

¹⁰ Āchi māicha atepe k'īruu pedea p'anī pēra papaká berā chi atepe chaarea bīpa wap'ea basima Pablo wawaria p'edait'a. Māipuru papaká berā wāpisima Pablo āchi t'āenapema ēemarinak'ari chi papaká berā tuanapatai tede eda atewānamērā.

¹¹ Māi teamasi Tachi Chipari Pablomā unupik'ari nāiya jarasima: «Pablo, sōpia base. Mi k'orea nāma Jerusalene pedeada jīra Roma p'uurude pida pedei bi ma».

Judiorāpa Pablo peadai k'orea pedeadada

¹² Norema chi eda waapēarā judiorāpa pedea ausidama Pablo peadai k'orea. Māi ēpēerāpa piarānēpa pedeasidama ne k'odaiwēt'a māinepa pania todaiwēt'a aba Pablo peautadea. ¹³ Chi māi pedea audada imik'īra cuarenta p'anasidama. ¹⁴ Āchi p'aarerā chi māirā chaarearā má māinepa judiorā chōarā má wānak'ari jarasidama:

—Taipa piarānēpa pedeasidama ne k'odaiwēt'a māinepa pania todaiwēt'a aba jāi Pablo peautadea.

¹⁵ Māipuru nāiya oot'ī. Mārapa chi papaká berā chi atepe bia idit'ī nū Pablo māicha māramā atewāpimērā. Jarat'ī mārapa ichi k'orea jīrak'aua idi k'īria p'anit'a. Ateewāutade nāma chei naena taipa ichi peadaipi.

¹⁶ Maamina Pablo ūpēawēra warra arí basima. Māi k'ūtāpa chi āchia jara p'anit'a ūrik'ari chi papaká berā p'anapataimā Pabloa jarade wāsima. ¹⁷ Māipuru Pablopa papaká berā chi māirā chaarea bi aba t'īk'ari jarasima:

—Nāi k'ūtā chi atepe bimā ateese. Ichia ne jara k'īria bima.

¹⁸ Māine chi k'ūtā papaká berā chi atepe bimā atewāk'ari jarasima:

—Pablo, chi eda jīa nībīpa mi t'īk'ari jarasima nāi k'ūtā pimā atewāmērā. Ichia piā ne jara k'īria bima.

¹⁹ Maapae papaká berā chi atepe bīpa chi k'ūtā juade jītak'ari āyā atewāsima. Maapae idisima:

—ĭK'āre miā jara k'īria bima?

²⁰ Māine chi k'ūtāpa jarasima:

^V Māiyaipira ĭsāmaasā Tachi Ak'ōre ome k'īruunaima? Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma.

—Judiorāpa pedea ausidama nāiya oodai k'orea: āchia piá chichupuria ididaipi Pablo nū chi judiorā chaarearā ará p'anímá ateewāpimērā. Jaradaipi ichi k'orea jīrak'aua idi k'īria p'anit'a. ²¹ Maamina āchi pedea jījāarāse. Pablo peadai k'orea imik'īra k'ak'o cuarenta o k'ait'a mīru p'anima. Āchia piarānēpa pedeasidama ne k'odaiwēt'a māinepa pania todaiwēt'a aba Pablo peautadea. Ara nāiyana ichi peadai k'orea p'anima. Abapuru ni p'anima pia jarait'a Pablo ateewāpimērā.

²² Maapae papaká berā chi atepe bīpa k'ūtá jarasima:

—Chi pia miá jaradat'a mi āpia pida jararāse. Māiya jarak'ari wāpisima.

Romanepemārāpa Pablo Cesarea p'uurudea ateewānana

²³ Maapae papaká berā chi atepe bīpa chi chaarearā berā ume t'īk'ari jarasima:

—Jiri atase papaká berā dosciento, papaká berā mūrane wāpatairā setenta māinepa papaká berā miasudepa k'īruupatairā dosciento, maapae nāi teamasi las nuevede Cesarea p'uurudea wāt'i. ²⁴ Māi awara mūra Pablo pae ateewāt'i nāi Judea tuadepema chi poro chaarea bi P'elimá pia ateewānai k'orea. ^I

²⁵ Papaká berā chi chaarea bīpa k'art'a nāiya bisima:

²⁶ Mi, Claudio Lisiapa nāi k'art'a biruma chi atepe chaarea bi P'eli pae. Mīa k'īria bīma pi pia bait'a.

²⁷ Judiorāpa nāi ēpēra jitadak'ari peadai pasima.

Maamina mīa k'awasima ichi romanepemapi. Māipuru papaká berā ome wāk'ari judiorā juadepema ēmarisima. ²⁸ Mīa k'awa k'īria basima ichi māi k'āre k'orea nepira pará biade a jara p'anisit'a. Māipuru ichi ateewāsima chi judiorā chaarearā ará p'anímá.

²⁹ Māine mīa k'awasima abapuru āchi Moisepa bida k'orea ichi nepira paraayade a jara p'anit'a. Maamina ichia nemietá oowēa bi pēra peadaiwēa p'anima wa eda jānāiwēa p'anima. ³⁰ Māiya nak'ari mīa k'awasima judiorā pedea ausidama ichi peadai k'orea. Ara māine ichi pimá peeyade asima. Māinepa mīa āchiá jarasima chi ichia nemietá oosiade a jara p'anit'a pi k'īrari jarade wānai p'anī.

Pia base. ^{II}

³¹ Māine chi papaká berāpa ichia jarada jīra oosidama. Teamasi Pablo Antípatri p'uurudea ateewāsidadama.

³² Norema papaká berā jīte wāpatairā āchi tēdea jīitea wāsidadama. Māine mūrane wāpatairāpa Pablo Cesarea p'uurudea ateewāsidadama. ³³ Cesarea p'uurude chesidaide chi k'art'a chi atepe poro chaarea bia teasidadama. Māinepa Pablo sida ichimá ateewāsidadama. ³⁴⁻³⁵ Māi k'art'a ak'ik'ari chi atepe poro chaarea bīpa Pabloa idis-

^I Māi P'eli Judeadepema chi atepe chaarea bi pasima āyo 52—60. Cesarea p'uurude bapachima. ^{II} Pia base. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma.

ima sāmāpema k'awayá. Pablo Cilicia jīūanepema k'awaside nāiya jarasima: «Chi pi nepira pará biade apatairā chedak'ari mīa piá ūriipi».

Maapae ichia chi papaká berā jarasima Pablo chi Herodepa oopida te atepe bīdea ateewānak'ari, āchia māma ak'idamērā. ^{III}

Pablo P'eli k'īrari pedeada

²⁴ Ewari k'ak'o joesoma padak'ari p'aare minachia k'awa bi Anania chi eda waapēarā judiorā chōarā ome Cesarea p'uurude chesidama. Āchia chi k'aripa pedeparí Tértulo ateewāsidadama, ichia chi Pablo nepira P'eli k'īrari jaramērā. ² P'elipa Pablo ateewāpīside māi Tertulopa Pablo nepira pedea beesima. Nāiya jarasima:

—Chi atepe bi P'eli, pi tai chi poro chaarea beeda ewaridepa nāi tuade tāaraa nek'īramariwēa p'anima. Māinepa pi k'īrisia k'awa bīdepa ne minachia oo bīma tai pia tuananamērā. ³ Pia oo bi k'orea tai p'anicha ne āareaine pia biade apatama. ⁴ Maamina tāaraa waa jaraemaapa mīa piá chichupuria idiruma pi piadepa tai pedea ūrimērā.

⁵ Taipa k'awa p'anima nāi ēpēra nepira pará baparit'a. Āarea nāi jīūane judiorā k'īruupik'apiparima. Ichi chi Nazaredepema chi poro chaarea bīpi. ⁶ Māi awara Tachi Ak'ōre te minachia bīde chi taipa ne p'ue oodaiwēa p'anit'a ichia māi ooyá oosima. Māipuru taipa ichi jitasidadama. [Tai Moisepa bīdadepa ichi nepira ak'idai k'īria p'anasidadama. ⁷ Maamina papaká berā chi atepe bi Lisiapa ichi jua chaareadepa k'īruuk'ari, tai juadepema ēmarisima. ⁸ Māi awara jarasima chi ichi nepira pará biade apatairā pimá chedai p'anit'a.] ^{IV} Pia ichiá idipiara k'awaipi āarea taipa jara p'anī piarāt'a.

⁹ Chi judiorā māma p'anī pida āarea māi pedea piarāne asidama.

¹⁰ Maapae chi poro chaarea bīpa Pabloa juadepa jarasima pedeamērā. Ara māine Pabloa jarasima:

—Mīa k'awa bīma pi tāaraa bi chi nāi tuadepema nepira ak'iparit'a. Māipuru mī ara mīchi k'orea sōpiadepa pedeaipi. ¹¹ Mi ewari k'ak'o doce pa bīma Jerusalemēa wā basit'a, Tachi Ak'ōrea pia pedei k'orea. Pia māi k'orea abaia idiipira k'awaipi māi piarāt'a.

¹² Chi mī nepira pará biade a p'anirāpa mī ununāe pasima chīara ome k'īruu pedea bit'a wa ēpēerā k'īruupik'api bit'a. Tachi Ak'ōre te minachia bīde, judiorā ará pedeapatai tēde māinepa mī āpia pida p'uurude pida mīa māiya oo bit'a ununāe pasima. ¹³ Nāi ēpēerāpa p'ue k'awapidawēma chi āchia jara p'anī piarāt'a.

¹⁴ Maamina mīa piá nāi jararuma: mīa tai chōarāenapemārā Tachi Ak'ōrene jījāa bīpi. Mī chi O Chiwidi ap-

^{III} Māi Herode «Herode chi Chomaane» apachidama. Ichia warra chak'erā Belén p'uurude k'enapisima. Mateo 2:13-18. ^{IV} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade pedea corchetede bit'a newēma.

ataidepemapi. Āchia māi O Chiwidi seade apatama^I maamina mia Moisepa bida māinepa Tachi Ak'ōre pari pedeapatairāpa bidada āarea ijāa bima. ¹⁵ Chi nāirā judiorāpa ni p'anima chi jīp'a be māinepa chi jīp'awēa be piudak'ari Tachi Ak'ōrepa chok'ae p'irabaripiit'a. Mia pida māi ni bima. ^{II}¹⁶ Māipuru mia ne āarea ooparima Tachi Ak'ōre k'īrari māinepa ēpēerā k'īrari jīp'a nipai k'orea.

¹⁷ »Mi Jerusalén awara bada āyo minachia bak'ari, maapae māicha Jerusalenea wāsima, mi p'uurudepe-marā nenea k'ede pae erreara teai k'orea māinepa Tachi Ak'ōrea ānimara paateai k'orea. ¹⁸ Māiya bide chi Tachi Ak'ōre k'īrari pia bai k'orea mia jōma ooside, Tachi Ak'ōre te minachia bide chi Asiadepema judiorāpa mi unusidama. Maamina ēpēra minachia cheepiridaé pasima māinepa ēpēerā k'īruupik'adaé pasima. ¹⁹ Chi mi ununaanapa mi nepira parā biade a k'īria p'anipira, āchi pi k'īrari māi jarade chedai p'anima. ²⁰ Māiyawēpira chi nāma p'anipa jaradai p'anima k'āre nemietā unusidat'a, chi judiorā chaarearā k'īrari mi ateewāsidaide. ²¹ Abapuru p'ue jaradai pi mia nāiya jīk'ua jarasit'a: "Idi mārāpa mi nepira parā biade a p'anima chi piudaadarā chok'ae p'irabaridai māine ijāa bi k'orea". ^{III}

²² P'elipa chi O Chiwidi k'orea minachia k'awa bada pēra, Pablo nepira ak'it'a itu bidook'ari, nāiya jarasima:

—Papaká berā chi atepē chaarea bi Lisia cherude mia māra nepira ak'ipi.

²³ Maapae ichia chi papaká berā chi māirā chaarea bia Pablo jīa nibipatai tede ak'ipisima, maamina jarasima Pablopa oo k'īria bit'a itu oopimērā. Māinepa itu bisima chi Pablo ūpēa jīra berāpa ichi k'aripade chedamērā.

²⁴ Māiya nak'ari P'eli chi k'ima Drusila ome māicha chesima. Māi wēra judio pasima. ^{IV} Māine P'elipa Pablo t'īsima ichia Jesucristo ijāanai k'orea pedea bi ūrii k'orea. ²⁵ Māiya bide Pablopa chi tachi jīp'a nipai k'orea, k'ak'ua jīp'a uru bai k'orea māinepa Tachi Ak'ōrepa itiai ewari chei k'orea pedeasima. P'elipa māi k'orea ūriside ne wap'eak'ari nāiya jarasima: «Naapae wāse. Mi pari bide māicha pi t'īpi».

²⁶ P'elipa k'īrisia basima Pablopa ichiā erreara teait'a ichi k'ēt'aamērā. Māipuru edaide Pablo t'ī peepachima ichi ome pedei k'orea. ²⁷ Āyo ume padak'ari P'eli chi poro chaarea bada itu bik'ari, maapae Porcio P'esto chi poro chaarea beesima. Maamina P'eli wāsida judiorā ome pia bee k'īria basima. Māipuru Pablo eda jīa nibeesima.

I Seade apatama. K'āp'ūra pedeade nāiya bi bima: secta.
II 24:15 Daniel 12:2. III 24:21 Hecho 23:6. IV Māi Drusila Herode Agripa Naapema k'au pasima. Chi ūpēa Agripa Umepema pasima. Hecho 25:13.

Pablo P'esto k'īrari bada

²⁵ P'esto chi māi tuadea chek'ari chi chaarea pai k'orea, ewari k'ak'o ūpea padak'ari Cesarea p'uurudepa Jerusalenea wāsima. ^{V2} Māma p'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa judiorā chaarearāpa P'esto Pablo nepira parā biade a jarasidama. ³ Āchia P'esto chichupuria idisidama Pablo Jerusalenea ateewāpimērā. Māiya jarasidama Pablo ode peadai k'īrisia p'ani pēra. ⁴ Maamina P'estopa p'anoosima: —Pablo Cesarea p'uurude eda jīa nibima. Mi tārāawēane māmā wāipi. ⁵ Māipuru māra chi eda waapēarā atepē berā mi ome Cesarea p'uurudea wānai p'anima. Māi ēpērapa paritua nemietā oo bada-para, māmapuru mārāpa jaradai p'anima.

⁶ P'esto Jerusalem ewari k'ak'o ocho wa diez basima. Maapae Cesarea p'uurudea wāsima. Norema chi nepira ak'ipatai tede suak'abari beek'ari Pablo ateewāpisima. ⁷ Pablo ateewāsidaide judiorā Jerusalemepa chedaadapa ichi adu āarea jūrasidama. Māine ichia nemietā minachia oosiade a jarasidama, maamina p'ue k'awapidaé pasima chi āchia jara p'ani piarāpēat'a. ⁸ Māine Pablo ara ichia pedeasima:

—Mia aba pida nemietā oowēa bima. Moisepa bida itu biwēa bima, Tachi Ak'ōre te minachia bi mietā oopi-wēa bima māinepa Romanepema chi atepē poro chaarea bi sida itu biwēa bima.

⁹ Maamina P'esto judiorā ome pia bee k'īria bi pēra Pablopa idisima:

—¿Pira Jerusalenea wā k'īria bik'āra mia pi nepira jāma ak'imērā?

¹⁰ Māine Pablopa p'anoosima:

—Mi nāma chi Romanepema chi atepē poro chaarea bipa bida nepira ak'iparī k'īrari bima. Nāmapuru pia mi nepira ak'ii bima. Pia minachia k'awa bima mia judiorā mi āpia pida piawēa oowēa bit'a. ¹¹ Mia nemietā oo badapara, pia mi peai pasima. Mi pearāapade a biwēma. Maamina chi nāirā ēpēerāpa mi nepira parā biade a jara p'anit'a piarāwē pēra abai pida mi āchi juade bii biwēma. Māipuru mia k'īria bima chi Romanepema chi atepē poro chaarea bipa mi nepira ak'imērā.

¹² Māine P'esto chi ūraapatairā paara pedeak'ari Pablopa jarasima:

—Pia k'īria bima chi Romanepema atepē poro chaarea bipa pi nepira ak'it'a. Māiya ichimā peepi.

P'esto Agripa ome pedeada

¹³ Māiya nak'ari judiorā poro jūra jīparī jī bi Agripa ichi ūpēawēra Berenice ome Cesarea p'uurudea P'esto

V Māi P'esto Judeadepema poro chaarea bi pasima āyo 6—62.

ak'ide wāsídama. ¹⁴ Āchi māma tāaraa p'aní pēra P'estopa Agripá Pablo k'orea nāiya jarasima:

—P'elipa aba eda jīa nibi ameena nāma bima. ¹⁵ Mī Jerusalenea wā baside p'aarerā chi māirā chaarearāpa māinepa judiorā chaarearāpa māi ēpēra nepira pará biade miá māiya a jarasidama, māinepa ichi peapi-pade a jarasidama. ¹⁶ Mīa āchiá jarasima abai pida chi nepira pará biade a jara berā k'irari ara ichi k'orea p'ue pedeiwēpīra, tachi romanepemarāpa māi waapēarā juade teadak'at'a.

¹⁷ »Māipuru judiorā nāmá chedak'ari, niwēa norema mi nepira ak'ipatai tede suak'abari beek'ari māi ēpēra ateewāpisima. ¹⁸ Maamina chi ichi nepira pará biade a jara p'anirāpa jaradaé pasima ichia nemietá oosit'a mīa k'īrisia bada jīra. ¹⁹ Māipari ichi nepira pará biade a jara p'anasidama chi āchia ijāa p'aní awara jaratea bi k'orea māinepa ēpēra Jesú apatai k'orea. Māi piudamina Pablopa jara bima chok'ae bit'a. ²⁰ Mīa k'awawēa beesima sāmaasá jāi nepira k'orea idiit'a. Māipuru mīa Pablopa idisima Jerusalenea wā k'īria bi k'awayá māmapemarāpa ichi nepira ak'idamērā. ²¹ Maamina ichia k'īria basima Romanepema chi atepe poro chaarea bi puru ichi nepira ak'it'a. Māipuru mīa ichi nāma eda jī nibipisima aba chi atepe poro chaareamā peerudea.

²² Māine Agripapa P'estoa jarasima:

—Mīa māi ēpēra ūri k'īria bima.

P'estopa jarasima:

—Nū pia p'ue māia ūriipi.

Pablo Agripa k'irari pedeada

²³ Norema Agripa Berenice ome chi nepira ak'ipatai tede eda wāsidaide pia k'ak'apia p'anasidama. Māine papaká berā chi atepe chaarea p'anirā māinepa p'uurudepema chi minachia k'awa p'anirā eda errosidama. Maapae P'estopa Pablo enemeepisima. ²⁴ P'estopa jarasima:

—Judiorā poro jūra jīparí jī bi Agripa māinepa āarea ēpēerā nāma tai ome ará p'aní, cha bi ēpēra māra k'irari bit'a āarea judiorāpa Jerusalene māinepa nāi Cesarea p'uurude pida nepira pará biade a jara p'anima. Āchia miá bia jara p'anasidama ichi peamērā.

²⁵ Maamina mimá mi āpia pida nemietá oowēa bima ichi peadai k'orea. Māine ichia idisima Romanepema chi atepe poro chaarea bīpa ichi nepira ak'imērā. Māipuru mīa ichi Romanea peei k'orea bima.

²⁶⁻²⁷ Maamina mīa piarā k'awawēma k'āre biit'a ichi nepira k'orea chi poro chaarea bīpa māi k'awamērā. Mimá mi āpia pida biwēpīra pari peeipi. Māipuru ichi māra k'irari enemeepisima. Judiorā poro jūra jīparí jī bi Agripa, mīa k'īria bīma piapuru māia pia ūriit'a. Māiya

I Agripa. Māi ēpēra Herode Agripa chi Naapema apatai warra pasima. Hecho 12:1-23 Berenice. Māi wēra P'esto k'ima Drusila ūpēawēra pasima. Hecho 24:24.

chi mārapa ichiá minachia ididak'ari, mīa tachi poro chaarea pae ichia nemietá oodat'a k'art'ade p'ue biipi.

26 Maapae Agripapa Pabloa jarasima:

—Ara pichi k'ak'uat'u itu pedeapiruma.

Ara māine Pablo jua it'aa jirak'ari pedeasima:

² —Poro jūra jīparí jī bi Agripa, mi arapá bima idi pi k'irari ara mi k'orea pedearu pēra. Mīa k'awapiipi chi judiorāpa nepira pará biade a jara p'animina mi nepira pará biwēt'a. ³ Pīa minachia k'awa bīma tachi judiorā sāmaasá p'anapatai māinepa k'īra awara pedeapatai. Māipuru chichupuria idiruma mi pedea sēwēa ūrimērā.

⁴ »Āarea judiorāpa k'awa p'anima mi k'ūtāenapema sāmaasá basit'a mi tuade māinepa Jerusalene. ⁵ Āchia k'awa p'anima mi p'ariseopi. Parituapa māi pi k'irari jara k'īria bīpīra, māi jarai bima. Pīa k'awa bima Moisepa bida ūrinai k'orea p'ariseorāpa jīrak'aua oopatai.

⁶ »Maamina Tachi Ak'ōrepa tachi chōarāenapemarā teai jarada ni p'aní k'orea idi āchia mi nepira pará biade a jara p'anima. ⁷⁻⁸ Piarā āarea Israel doce wararānēpa ununaanarāpa ijāa p'anima Tachi Ak'ōrepa tachi chok'ae p'irabaripit'a. Māipuru tachia āst'á māinepa teamasi Tachi Ak'ōrea pia pedeapatama. Poro jūra jīparí jī bi Agripa, māi ijāa bi k'orea waapēarā judiorāpa mi nepira pará biade a jara p'anima.

»Tachi Ak'ōrepa tachi chok'ae p'irabaripiit'a ijāa p'anipira ¿k'āre k'orea ijāanawēa p'anima ichia piu bada aba chok'ae p'irabaripisit'a?

Māiya jarak'ari Agripá nepirisima:

⁹ —Mīa naena k'īrisia basima ne āarea ooi bit'a ēpēerāpa Jesú Nazaredepema ijāapidaemaapa. ¹⁰ Mīa Jerusalene piarā māiya oosima. P'aarerā chi māirā chaarearāpa āchi t'īnēpa miá itu Jesude ijāapatairā minachia eda jīa nibipisidama. Māinepa māi ēpēerā peapisidaide mīa pida pia biade asima. ¹¹ Judiorā ará pedeapatai techa mīa āchi itiapipachima. Bari k'ak'o minachia āchiá Jesú k'orea k'achia pedeapisima. Mī āchi ome minachia k'īruu bada pēra tua awaraidepema p'uurude pida ēp'ēpachima.

¹² »Ewariaba p'aarerā chi māirā chaarearāpa mi Damasco p'uurudea peesidama āchi t'īnēpa Jesude ijāapatairā jitak'oamērā. ¹³ Maamina, poro jūra jīparí jī bi Agripa, imat'ip'a ode wārune mi māinepa chi mi ome wā p'ananapa it'aripa jērat'ū chesit'a unusidama. Māi urua bi imata k'aepēra atepe achiterrea basima.

¹⁴ Āarea tai jeeda baesidama. Māine mīa pedea ūrisima. Māi pedeapa miá hebreo pedeade nāiya jarasima: "Saulo, Saulo, ¿k'āre k'orea mi ēp'ē bīma? Chi k'umia bīmá t'iarude, ara pichi tuaba p'uaparima". ¹⁵ Māine mīa idisima: "Mī chipari, ¿pi k'aima?" Mī Chiparipa p'anoosima: "Mī Jesupi, chi pia ēp'ē bīpi. ¹⁶ Maamina p'irabarise. Ara mi piá unupisima, chi mi pae pari

mimiaparí bai k'orea. Pia ununat'a māinepa mia unupit'a pedei bima. ^{I17-18} Mia pi judiorā juadepema māinepa judiorāwē juadepema atewāipi. Mia pi judiorāwēmá peeipi mi chi piarāpēa pedea k'awadamērā. ^{II} Māipuru p'ārione tuanana inaane p'irriadaipi. Tiore juadepema āyá wānak'ari Tachi Ak'ōremá chedaipi. Mine t̄jāauta k'orea āchia nemietá oodada Tachi Ak'ōrepa k'īrisia atuaiipi. Māinepa Tachi Ak'ōrepa āchi biipi ichia jiri atada māi p'uurudepemarā p'ananamērā".

¹⁹ »Poro jūra j̄parí j̄ bi Agripa, Jesupa māi ewaride miá jaradat'a mia āarea oosima. ^{III20} Mia naena Damasco p'uurudepemarā jarasima āchia nemietá oopatai itu bidak'ari Tachi Ak'ōremá chedamērā. Māiya nak'ari Jerusalén p'uurude, āarea Judea tuade māinepa judiorāwēmá pida abarik'a jarasima. Āareaīrā jarasima pia oo p'ananai p'anima, āchia nemietá oodada piarā itu bidaadat'a unupidai k'orea. ²¹ Māipuru judiorāpa mi Tachi Ak'ōre te minachia bide jitadak'ari pea k'īrisiadama. ²² Maamina Tachi Ak'ōrepa māi ewaridepa mi k'aripa bi pēra mia chi minachia k'awa p'anía māinepa chi minachia k'awawēa p'anía wapida Jesús k'orea pedea bima. Tachi Ak'ōre pari pedepatairāpa māinepa Moisepa k'āre baeit'a jarasidama. Māit'a mia jara bima. ²³ Āchia jarapachidama Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada mīa bai basit'a māinepa chi piudadepema naa chok'ae p'irabarii basit'a, chi tachi k'aripai inaa bit'a judiorā māinepa judiorāwēa jarai k'orea. ^{IV}

²⁴ Pablopa māiya ara ichi k'ak'ua k'orea pedea bide P'estopa j̄k'ua jarasima:

—Pablo, ipi k'īra piawēa bima! Pia minachia k'art'a k'awa bidepa k'īra piawēa beesima.

²⁵ Maamina Pablopa jarasima:

—Chi atepe chaarea bi P'esto, mi k'īra j̄p'a bima. Chi mia jara bi piarāpēapi māinepa arí biipi. ²⁶ Chi poro jūra j̄parí j̄ bi Agripapa māi k'awa bima. Māipuru mi ichi k'īrari ne wap'eawēa pedea bima. Mīmá ichia Jesús k'orea āarea k'awa bima āareaīrāpa minachia nepiripata pēra. ²⁷ Poro jūra j̄parí j̄ bi Agripa, chi Tachi Ak'ōre pari pedepatairāpa māi k'orea bidada ¿pia t̄jāa bik'āra? Mia k'awa bima pia t̄jāa bit'a.

²⁸ Agripapa Pablopa jarasima:

—¿Pia ara nāiya miá Cristode t̄jāapiik'āra? ^V

²⁹ Pablopa jarasima:

—Mia Tachi Ak'ōrea it'aa chiidi bima tāaraawēane wa tāaraarune pi māinepa āarea chi mi pedea ūri p'ani mi j̄ra p'ananamērā, maamina nāi k'ānena newēa.

^I Pia ununat'a. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: pia minepa ununat'a. ^{II} Mi chi piarāpēa pedea k'awadamērā. Griego pedeade nāiya bi bima: āchi tau ewadamērā. ^{III} Jesupa māi ewaride miá jaradat'a. Griego pedeade nāiya bi bima: k'āmok'araa j̄ra ununa. ^{IV} 26:23 Isaías 42:6-7; 49:6. ^V Griego pedeade māipa ichiaba jara bima: «Pia miá perá k'īrisiapisima Cristodé ēpēra pait'a».

³⁰ Māiya jarak'ari Agripa, P'esto, Berenice māinepa āarea chi māma suak'abari berā p'irabaridama. ³¹ Tajatá wānak'ari āchicha jara tuanasidama:

—Jāi ēpērapa nemietá oowēa bi k'orea piui biwēma wa eda j̄ra nibii biwēma.

³² Māine Agripapa P'estoa jarasima:

—Nāi ēpērapa chi Romanepema chi atepe poro chaarea bia ichi nepira k'orea ididawēpara, pia ichi p'ue k'ēet'aa pasima.

Pablo Roma p'uurudea wāna

²⁷ Māi ewaride chi poro chaarea bipa tai Italia tuadea wānai p'aniane a jarak'ari, Pablo māinepa chi eda waapēarā j̄ra nip'anana, māirā Julio juade bisima. Māi Julio papaká berā chi Augusto apataidepema chi māirā chaarea pasima. ² Maapae tai p'āp'orro Adramitio p'uurudepemane batoodak'ari wāsídama. Māi p'āp'orro Asia tuade p'uurucha wāru pasima. Ūpēa Aristarco Macedonia tuadepema tai ome wāsima. Ichi Tesalónica p'uurudepema pasima.

³ Norema Sidón p'uurude pasidama. Māine Juliopa sōpiadepa Pablo ichi ūpēarā j̄ra p'anímá itu wāpisima ichi ne newēa bit'a māi teadamērā. ⁴ Maapae Sidonepa wānak'ari Chipre t̄jūa p'irra bi k'ait'a wāsídama, chi nāupa p'āp'orro k'īramá j̄rap'ua nibasidepa. ⁵ Cilicia tua k'īrari māinepa Panp'ília k'īrari p'usade wānak'ari Liciadepema Mira p'uurudea chesidama.

⁶ Māma papaká berā chi māirā chaarea bipa awara p'āp'orro Alejandría p'uurudepema unusima. Māi p'āp'orro Italia tuadea wāru pasima. Tai ichi ome māi p'āp'orrode batoodak'ari wāsídama. ⁷ Ewari minachia pa bide pik'á wāsídama nāu k'īramá p'ōat'ī nibada pēra. Chi t'aju basima Gnido k'īrari padai k'orea. Wapida nāu minachia p'ōat'ī nibi pēra Creta t̄jūa p'irra bi ik'idá wāsídama Salmona k'īrari. ⁸ P'usa ik'idá mīa wāpodosidaide Lasea p'uuru k'ait'a Bueno Puerto apataimá pasidama.

⁹ Minachia tāaraauta pēra judiorā Tachi Ak'ōrene k'īrisiadayá nek'odak'apí ewari wāyá pa basima. Māi ewaridepa p'usade wāi k'achia bapachima. ^{VI} Māipuru Pablopa chi poro chaarea p'anirā jarasima waa wāpidaemaapa. ¹⁰ Nāiya jarasima: «Poro chaarearā, mia k'awa bima tachi waa wānaipira k'achiade wānait'a. P'āp'orro āriipi, chi mārāpa atewāuta neet'á āarea atuadaipi, ^{VII} māinepa tachi sida piudaipi».

¹¹ Maamina papaká berā chi māirā chaarea bipa Pablo pedea ūrié pasima. Māiyawēapuru chi p'āp'orro atewāparí māinepa chi p'āp'orro chipari pedeat'u

^{VI} Māi arapaapatai ewari chi Tachi Ak'ōrepa ēpēerāpa nemietá oopatait'a k'īrisia atuai ewaripi. Levítico 16:1-34; 23:26-32. Āyocho septiembrede baeparima. Septiembrede febrerode māi ewari minachia ewārapachidepa, p'ue p'āp'orrode p'usade wānak'a pasima. ^{VII} Māi p'āp'orro Alejandría p'uurudepema trigo minachia atewāpachima Romaniaa.

ijāasima. ¹² Māi p'āp'orro jīpataimá piawēa basima, māi ewari ewāra nibide māma ninai k'orea. Māipuru chi ēpēerā minachia p'anirāmá pia basima P'enice p'uurudea wānait'a māma chi ewari ewāra nibit'a ninai k'orea. Māi p'uuru sida Creta ijūa p'irra bide bima. Māmāipa unupachidama k'īraripema estarik'a māinepa āpiteapema estarik'a. ^I

Nāu minachia che nibīpa p'āp'orro āyá atewāna

¹³ Māine nāu āpitepa pik'á p'ōat'i nibeek'ari, pia wānai k'īrisiasidama. Chi jiorro p'āp'orro jōe uru nibeeparí it'aa jiradak'ari Creta ijūa p'irra bi ik'idá wāsidama. ¹⁴ Maamina tāaraawēane nāu minachia Euroclidó apatai chi ijūa p'irra bidepa minachia p'ōat'i nibeesima. ¹⁵ Māipa chi p'āp'orro āyá atewāsima. Chi p'āp'orro k'ū p'ue ará jīp'a bidawē pēra nāua itu ateeepisidama. ¹⁶ Ijūa āpia p'irra bi Clauda apatai āpite wāsidaide māine nāu ibia p'ōat'iwēa beesima. ^{II} Māine chi japa āpia bit'a toeda jī nibada p'āp'orrode it'aa jirasidama, maamina chi t'aju basima. ¹⁷ Māi chi japa āpia bit'a eda bidak'ari, chi p'āp'orro jīk'arapa āarea pia pira jīsidama, āripidaemaapa. Māine wap'ea p'anasidama ipu Sirte īri p'aneenait'a. Māipuru p'āp'orrode p'aru it'i jira bipatai edá bidak'ari itu nāua ateeepisidama. ^{III}¹⁸ Norema nāu wapida minachia p'ōat'i nibasima. Māipuru chi p'āp'orrode mimiapatairāpa neet'á atewāutat'a toedá amaak'oasidama p'āp'orro wēsá beemērā. ¹⁹ Nāu wapida minachia p'ōat'i nibi pēra, ewari ūpeaide ara āchi juapa ^{IV} chi p'āp'orrodepema chi ne chik'ia berā toedá amaak'oasidama. ²⁰ Māiya p'anine ewari minachia imata māinepa k'āk'āi ununawēa p'anasidama. Māi iu mietá wapida che biēra waa p'anai k'īrisiadaé pasima.

²¹ Ewari k'ak'o minachia tai nek'odawēa p'anasima. Māipuru Pablo āarea t'āena bai nibeek'ari jarasima: —Ēpēerā, mia mārā jarasima Creta ijūa p'irra bidepa wāpidaemaapa. Mi pedea ijāananaapara nāi nepirade p'anaiwē pasima māinepa ne atuadaiwē pasima. ²² Maamina ne minachia k'īrisiarāt'i. Nāi p'āp'orro āarea āriimina aba pida piudaiwēma. ²³ Mi Tachi Ak'ōrenepi. Ichide ijāa bima. Teamasi chi ichia it'aripa peeda mik'á bai nibeek'ari, ²⁴ miá jarasima: “Ne wap'earāse, Pablo. Pi Romanepema chi atepe poro chaarea bi k'īrari pedei bima. Pi k'orea Tachi Ak'ōrepa āareairā nāi p'āp'orrode wāutat'a itu piupiiwēma”. ²⁵ Māipuru, ēpēerā, sōpia p'anat'i. Mia ijāa bima Tachi Ak'ōrepa ooit'a, chi it'aripa peedapa miá jarada jira.

^I Māmāipa unupachidama k'īraripema estarik'a māinepa āpiteapema estarik'a. Griego pedeade nāiya bi bima: māimāipa occidente unupatama. Chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: occidente k'aepēra oriente. ^{II} Griego pedeade Cauda ichiaba «Clauda» apatama. ^{III} P'āp'orrode p'aru it'i jira bipatai. Griego pedeade māi pia ūrinawēma. ^{IV} Ara āchi juapa. Chi eda waapēarā k'art'ade griego pedeade bi bima: ara tachi juapa.

²⁶ Maamina paritua ijūa p'irra bide māi ipude wānai p'anima».

P'āp'orro ārina

²⁷ Tomio ume parude Adriático p'usade ūu wāsidadama. Māi ewate teamasi estarik'a chi p'āp'orrode mimiapatairāpa k'īrisiasidama ijūa k'ait'a pa p'anit'a. ²⁸ jīk'aradepa chi p'usa edá chaasidaide juachama veinte basima. Wawá wāutade māicha chaasidama. Māine juachama quince basima. ²⁹ P'ēyamá t'ūnai wap'ea p'ani pēra, chi p'āp'orro ātaudepa jiorro jōe uru nibeeparí k'īmari edá t'aa peesidama. Maapae minachia wap'ea p'anipa it'aa chiidi p'anasidama isapea āsā papidai k'orea. ^V³⁰ Māiya p'anine p'āp'orrode mimiapatairā p'āp'orrodepa mīruwānai k'īrisiasidama. Māipuru chi japa āpia bit'a edá jirapodosidama chi k'ūne jiorro p'āp'orro jōe uru nibeeparí edá jira peedai māiya k'īrisiapidai k'orea. ³¹ Maamina Pablopā papaká berā chi mairā chaarea bia māinepa chi ichidí papaká berá jarasima: «Jāirā p'āp'orrode p'aneenaepira māra p'ue k'aripadaiwēma».

³² Māipuru papaká berāpa japa jī bi jīk'ara t'ia k'ōnak'ari p'usadea edá baepisidama.

³³ Āsā papodode Pablopā āareairā nek'odamērā jarasima: «Tachi sāt'a atua p'ani pēra tomio ume māra nek'odawēa p'anima. ³⁴ Mia chichupuria idiruma nek'odamērā. Māiya k'ak'ua chaarea p'aneenai pi pia choadai k'orea. Aba pida piuiwēma». ^{VI}

³⁵ Māiya jarak'ari Pablopā p'ana juade atak'ari āareairā k'īrari Tachi Ak'ōrea sōpia biade asima. Maapae p'ana t'oet'aak'oak'ari k'osima. ³⁶ Māi unuutade āareairā sōpia p'aneenak'ari nek'osidama. ³⁷ Tai p'āp'orrode ēpēerā 276 p'anasidama. ^{VII}³⁸ Āchi jāwaanak'ari trigo p'usade bat'a peek'oasidama p'āp'orro wēsāamērā.

³⁹ Āsā paside āchia ijūa unusidama maamina k'awadaé pasima sāma p'anit'a. Māi ijūane senia jira to ik'idá ununak'ari, k'īrisiasidama p'uedaipira, chi p'āp'orro māi ipu ik'idá bari ūu bidait'a. ⁴⁰ Māipuru chi jiorro p'āp'orro jōe uru nibeeparí jīk'ara t'iak'ōk'oadak'ari p'usade t'aa peesidama. Māinepa chi p'āp'orrode juadepa pirabari atewāparí jī bada ērasidama. Maapae chi k'ūne p'aru it'i jira bipatai it'aa jirasidama nāupa ipudea atewāmērā. ⁴¹ Maamina ik'idá pai naena, chi p'āp'orro k'ū ipu minachia bimá t'ūne wāk'ari ipude eda joa beesima. Māiya bide p'usa t'awa ibia cherupa chi p'āp'orro ātau āripodosima.

⁴² Māine papaká berāpa chi eda jīa niberā peedai k'īrisiasidama aba pida ūu wānak'ari mīrupidaemaapa.

^V Isapea āsā papidai k'orea. Griego pedeade māi ichiaba jara bima minachia k'īrisia parā p'anine ni p'anasidama isapea ewarimērā. ^{VI} Aba pida piuiwēma. Griego pedeade nāiya bi bima: māra puda mi āpia pida atuaiwēma. ^{VII} 276. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: 76.

⁴³ Maamina papaká berá chi mairá chaarea bipa Pablo k'aripayá bada përa, mairá itu k'enapié pasima. Mairá pari áarea chi k'ui k'awa berá naa p'usadea edá jítipisi- ma ipudea úu wānamérá. ⁴⁴ Chi waapëarā p'āp'orrode ne beada wa pak'urude ři úu wāpisima. Māiya āareairā tuá pia jōnawēa wāsídama.

Malta řjūa p'irra bide tuanana

28 Tuá chedak'ari taipa k'awasídama māi řjūa p'ir- ra bi Malta apatait'a. ² Chi māmapemarā tai ome minachia sōpia p'anasídama. K'oe che nibi përa māinepa k'ōresá nibi përa áchia t'ipi uruapidak'ari taiyá jarasídama t'ipi k'āne chedamérá. ³ Pablopa pak'uru jua jiri p'ek'oak'ari t'ipi uruadea bat'a basima. Māine chi wāsiapa taama ochiak'ari Pablo juade k'aa jira beesima. ⁴ Māi taamapa Pablo juade k'aa jira bit'a unusidaide chi māi řjūa p'irra bidepemarāpa ara áchi tuaba jara tuaneesídama: «Jāi ēpëra mīa peaparipi! P'usadepema piuwēa chok'ae beesimina tachi sādo wērapa ^I ichi itu chok'ae bapiiwēma».

⁵ Māine Pablopa taama t'ipidea řinap'et'at'aasima, māine ichi ne baé pasima. ⁶ Áareairāpa ak'i tuanasi- dama Pablo ooroi k'awadayá wa māiya bide piui k'awa- dayá, maamina māiya tāaraa ak'i p'anine Pablo mi āpia pida piawēa beé pasima. Māipuru áchia k'řisia awara k'řisiadak'ari Pablo ak'ōre minachia k'awa biade a jarasídama.

⁷ Māi řjūa p'irra bide chi poro chaarea bi Publio apachídama. Māi Publiopa tai p'ani k'ait'a řjūat'a uru basima. Ichia tai ichi tede ewari k'ak'o ūpea sōpia k'āip- isima. ⁸ Māiya p'anine Publio ak'ōre amisuk'ari, k'ia nibeek'ari, k'idade basima. Māineepuru Pablopa ak'ide wāk'ari, it'aa chiidik'ari māine ichi jua ři bisima. Māine jipa beepisima. ⁹ Māipuru waapëarā k'idade be chedak'ari Pablopa jipa beepisima. ¹⁰ Māi ēpëerāpa tai chi minachia k'awa p'anirā jira pia oosídama. Māicha p'āp'orrode batoosidaide chi taipa ne newēa p'ananat'a áchia āarea teasídama.

Romanea chedada

¹¹ Jedek'o k'ak'o ūpea padak'ari, p'āp'orro Alejandría p'uurudepemané batoosídama. Māi p'āp'orro māi řjūa p'irra bide basima ewari ewāra përa. Chi p'āp'orro k'ūne áchi sādo be ume uru basima: aba Cástor apata- ma, chi abai Polu apatama. ^{II}¹² Siracusa p'uurudea padak'ari, ewari k'ak'o ūpea māma p'anasídama. ¹³ Māmāipa p'usa ik'idá k'ait'a wāutade Regio p'uu- rude pasídama. Norema wāutade nāu āpíte p'ōat'i nibi përa māi norema Puteoli p'uurude chesídama. ¹⁴ Mā-

I Tachi sādo wērapa. Chi Maltadepemarāmá, māi chi «Tachi Nepira Jip'a Ak'ipar» sādo wēra apachídama. II Chi eda waapëarā k'art'ade nāiya bi bima: Dioscuros. Māipa jara bima māi umepema sādorā mikisu pasit'a. Māi ewaride ēpëerāpa áchi sādorā p'āp'orro k'ūne oopachídama.

ma taipa chi eda waapëarā ūpëarā unusídama. Áchia taiyá jarasídama áchi ome tomio aba p'ananamérá.

Māmāipa Roma p'uurudea pasídama. ¹⁵ Ūpëarā Ro- manepemarāpa tai wāuta ūrisidaide pia pedeade chesídama. Waapëarā Apio p'uurudea chesídama māinepa waapëarā Tres Taberna p'uurudea chesi- dama. Pablopa áchi unuside Tachi Ak'ōrea pia pedeak'ari, áchi k'orea arapá beesima. ¹⁶ Roma p'uu- rudea chedak'ari papaká berá chi mairá chaarea bipa chi řja nip'anirā chi māmapema chaarea bia juade teasima, maamina Pablo tuaba te awara bide itu beep- isima. ^{III} Papaká bi aba bisima ichi ot'ea bamérá.

Pablopa Romane be judiorá jarada

¹⁷ Ewari ūpea padak'ari Pablopa Romanepema ju- diorá chi atepe berá t'řpisima. Áarea ará p'anasidaide Pablopa jarasima:

—Ūpëarā, mi mi āpia pida tachi judiorá piawēa oowēa basimina, māinepa tachi chōarēnapemarāpa oopatai k'orea piawēa pedewēa basimina, mi Jerusa- lene eda řja nibidak'ari maapae romanepemarā juade bisídama. ¹⁸ Romanepemarāpa miá minachia idisidaide mi nepira newēa unusídama, mi peadai k'orea. Māine mi ājā bidadyá p'anasídama. ¹⁹ Maamina judiorāpa māiya k'řianaé pasi përa, mīa idisima chi Romanepema chi atepe poro chaarea bia mi nepira ak'imérá. Māiya ooé pasima ara mi p'uurudepemarā nepira p'aniane a jara k'řria bada përa. ²⁰ Māipuru mīa māra unu k'řria basima māra ome pedei k'orea. Tachi Ak'ōrepa Tachi K'aripaparí teai jarada āarea israel řjūanepemarāpa ni p'anima. ^{IV} Ichi k'orea mi nāiya k'ānenapa ři bima.

²¹ Māine áchia jarasídama:

—Judeadepemarāpa taiyá pi k'orea k'art'a tea peedawēa p'anima. Tachi ūpëarā judiorā abai pida jāmāipa chewēa bima pi k'orea k'achia pedei k'orea. ²² Maamina taipa k'awa p'anima āarea tuacha jāi k'řisia chiwidi k'orea piawēa pedea p'anit'a. Māipuru ūri k'řria p'anima pia sāmaasá k'řisia bit'a.

²³ Māine áchia ewari aba bisídama. Māi ewari che- side ēpëerā minachia Pablo bimá cheepirisídama. Tap'ededa waa k'ewara Pablopa pedea basima Tachi Ak'ōrepa ichidirā ichi juade ua bi k'orea. Moisepa bi- dadepa māinepa Tachi Ak'ōre pari pedeapatairāpa bi- daadadepa jaratea basima Jesude řjāanamérá.

²⁴ Pablopa jarada chi eda waapëarāpa řjāasídama, maamina waapëarāpa řjāanaé pasima. ²⁵ Māipuru k'řruu pedeadak'ari wānai k'orea k'řrisiasídama. Māine Pablopa nāiya jarasima:

III Chi řja nip'anirā chi māmapema chaarea bia juade teasima. Griego pedeade chi eda waapëarā k'art'ade māi newēma.

IV Griego pedeade māipa ichiaba jara bima: Mīa řjāa bima piudarā chok'ae p'irabaridait'a āarea israel řjūanepemarāpa řjāa p'ani řira. Hecho 23:6; 24:15; 26:6-8.

—Tachi Ak'õre Jaorepa māra chõarãenapemarã piarã pedea Tachi Ak'õre pari pedeparí Isaiádepa nãiya jarasima:

²⁶ «Nãï p'uuruu nãiya jarade wãse:

Mãrapa ũri p'animina k'awadaiwẽma. Minachia unu p'animina k'awadaiwẽma.

²⁷ Æchia sõnepa p'ue k'awadawẽma, k'ĩiridepa ũri k'ĩrianawẽma mãinepa taudepa unu k'ĩrianawẽma.

Mãiya bedaépara æchia ununai pasima, ũrinai pasima mãinepa sõnepa k'awadai pasima.

Maapae mine tããanak'ari mia æchi jipa beepii pasima".

I

I 28:26-27 Isaiá 6:9-10.

²⁸ »Nãï k'awat'i: Tachi Ak'õrepa tachi k'aripai jara bit'a judiorãwẽmã peesima. Æchia mãi pia ũrinaipi.

²⁹ Pablopa mãiya jaraside judiorã æchi tuaba k'ĩruu pedea p'ani äyá wãsidama. II

³⁰ Mãiya nak'ari Pablo äyo k'ak'o ume mãma te aba bide beesima. Mãi te chiparia erreara teapachima mãma bai k'orea. Chi ichi ak'ide wãutarã äarea pia pedepachima. ³¹ Ichia wap'eawẽa pedepachima Tachi Chipari Jesucristodepa Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua bi k'orea. Mãine abai pida ichiã ne mãiya oorãpade a jarak'a pasima.

II *Griego pedeade chi eda waapẽarã k'art'ade mãi versículo newẽma.*

ROMANO

Āyo 56de Pablopa nāi k'art'a ūpēarā Roma p'uurudepemarā pae bisima. Roma p'uurudea wāwēa bada pēra k'art'a bisima ichi k'orea k'awadamērā. K'īrisia p'anima Jerusaleña wāi naena Corinto p'uurudepa tea peesit'a. (Hecho 20:1-3).

Roma p'uurude ūpēarā judiorā māinepa judiorāwēt'a p'anasima. Judiorāpa Moisepa bidade ijāa p'anapachidama maamina judiorāwēpa māine ijāanak'a pasima. Māipuru Pablopa nāi k'īrisia pia bit'a bisima: «Mī p'erak'lama chi pedea pia Jesú k'orea jarateai k'orea, chi māi pedea ijāauta Tachi Ak'ōrepa ichi jua chaareadepa jōma k'aripapari pēra; naa judiorā māinepa judiorāwē sida. Māi pedea piadepa Tachi Ak'ōrepa k'awapi bima ara ichit'u jīp'a bit'a tachi k'aripai k'orea».

Pablopa naa bisima judiorāpa māinepa judiorāwē pida nemietá oopatai k'orea Tachi Ak'ōrepa āchi nepira ak'iit'a. (). Māi ĩari bisima Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa Jesucristode ijāapatairā chi ichidirā jīp'a berā paara bii k'orea (). Māi ĩari bisima Tachi Ak'ōrepa Jesucristode ijāa be ichi Jaoredepa ara ichi pae pia bīpariit'a (). Māi ĩari bisima chok'ará judiorāpa Jesucristode ijāanawēa p'animina ewariaba ijāanait'a (). Māi ĩari bisima sāmaasá tachi jīp'a nipadai p'anit'a (). K'aadea bisima España tuadea wāi naena ūpēarā Romanepema ak'ide wā k'īria bit'a (). Pablopa k'aadea bida bima.

Nāi k'art'ade Pablopa naa bida

1 Mī Pablopī, Jesucristo pae pari mimiaparí. Tachi Ak'ōrepa mī jiri atasima Jesucristopa peeda bamērā māinepa bisima chi pedea pia Tachi Ak'ōre k'orea jarateade wāmērā.

2 Māi pedea pia Tachi Ak'ōrepa chōarāena teayade a jarasima. Ichi pari pedepatairāpa māi k'orea Ichi Pedea pia bi k'art'ade bisidama. ³⁻⁴ Māi pedea pia ichi Warra k'orea jara bima. Ichi Warra Tachi Chipari Jesucristo nāi k'ak'uade Israeldepema poro jūra jīparí jī bi Davidepa chedapī. ¹ Ichiaba ichi piu bada chok'ae p'irabaripiside Tachi Ak'ōre Jaorepa unupisima Tachi Ak'ōre Warra chaarea bit'a.

5 Jesucristodepa Tachi Ak'ōrepa mī bisima ichia peeda bamērā. Ichidepa māiya bisima jōma tuachadepemarāpa Jesucristode ijāanamērā, ichi pedea oodamērā māinepa ichiá pia pedeadamērā. **6** Māra sida Tachi Ak'ōrepa t'īsima Jesucristo pae p'ananamērā.

7 Mia nāi k'art'a biruma āarea Romanepema ūpēarā pae. Tachi Ak'ōrepa māra k'īria bima māinepa t'īsima ichi ēpēarā p'ananamērā. Mia k'īria bima Tachi Pajānepema Ak'ōrepa, Tachi Chipari Jesucristo ome āchi sōpiadepa māra k'aripa p'ananait'a ne k'īrisiawēa p'ananamērā.

Pablo Roma p'uurudea wāyá bada

8 Naa mia jararuma: Jesucristodepa mia jōma māra k'orea Tachi Ak'ōrepa sōpia biade aparima mārapa Jesu-

I 1:3-4 Salmo 2:7; Jeremia 23:5-6.

crístode ijāa p'aní k'orea tuachadepemarāpa pedea p'aní pēra. ⁹ Tachi Ak'ōrepa k'īria bit'a āarea mī sōnepa oo bima, chi pedea pia ichi Warra k'orea jarateai bi pēra. Ichia k'awa bima mia it'aa chiidirucha māra k'orea it'aa chiidiparit'a. ¹⁰ Mia it'aa chiidiparima ichia k'īria bīpīra mī itu māra ak'ide wāpimērā. ¹¹ Piarā mia māra unu k'īria bima Tachi Ak'ōre Jaoredepa k'aripai k'orea. Māiya māra chaarea p'ananaipī. ¹² Mia k'īria bima tachia abarik'a Crístode ijāa p'aninepa chi k'aripa p'ananaipī chaarea p'ananai k'orea.

¹³ Ūpēarā, mia k'īria bima mārapa k'awadait'a piarā bari k'ak'o minachia māramá wāi k'īrisia basit'a. Maamina wapida p'ue wāwēa bima. Māramá wā k'īria bima mia jarateai bidepa māmapemarāpa Jesucristode ijāanamērā waapēarā tuadepemarāpa ijāanana jīra. ¹⁴⁻¹⁵ Mia pedea pia Jesú k'orea jōmāirā jarateai bima. Ne k'awa berá, ne atua k'edea, k'art'a k'awa berá māinepa k'art'a atua berá jarateai bima. ¹⁶ Māi k'orea māra Romanepemarā pida jarateade wā k'īria bima.

¹⁷ Mī p'erak'lama chi pedea pia Jesú k'orea jarateai k'orea, chi māi pedea ijāauta Tachi Ak'ōrepa ichi jua chaareadepa jōma k'aripapari pēra; naa judiorā māinepa judiorāwē sida. ¹⁷ Māi pedea piadepa Tachi Ak'ōrepa k'awapi bima tachi k'aripait'a, ichia jara bi jīra. ^{IV} Jesucristode ijāautarā māiya baiipī. Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima:

II Māmapemarāpa Jesucristode ijāanamērā. Griego pedeade nāiya bi bima: nejō uru bai. III Ne k'awa berá, ne atua k'edea. Griego pedeade nāiya bi bima: griegorá māinepa chīarā. IV Ichia jara bi jīra. Griego pedeade nāiya bi bima: Tachi Ak'ōre jīp'a bidepa.

«Chi jĭp'a bit'a, Tachi Ak'õrene ĩĵaa bidepa chok'ae baiþi». I

Ĕpĕrarã Tachi Ak'õre k'ĩrari nepira parã p'ani

18 Tachi Ak'õrepa pajãnepa k'awapi bima nemietã oo berã mãinepa jĭp'awĕa berã ichi k'ĩruupidepa ãarea itiait'a. Āchia nemietã oo p'aninepa chi piarã pedea itu k'awapidak'ama. 19 Tachi Ak'õre k'orea p'ue k'awadai bit'a āchia minachia k'awa p'anima, ichia k'awapi bi pĕra. 20 Nã ĩĵũa oodaedapema chi ichia ooda ak'ĩ p'aninepa k'awa p'anima ichi chi ewaricha ne ãarea p'ue oo bit'a mãinepa ichi Tachi Ak'õret'u. Mã ģarea ooda ak'ĩ p'aninepa, ĕpĕrarãpa chi Tachi Ak'õre ĕpĕrãpa ne p'ue oodak'apĩ mãi pia unupatama. Mã k'orea chi nemietã oopatairãpa p'ue atua p'aniane adaiwĕa p'anima. 21 Āchia Tachi Ak'õre k'awa p'anasi-damina ichiã pia pedeadaĕ pasima mãinepa sōpia biade adaĕ pasima. Mãipari k'ĩrisia newĕa berã jĭra p'aneesidama. Mãiya piawĕa k'ĩrisiadak'ari p'ãrione p'aneesidama. 22 K'ĩrisia k'awaa p'aneenayane asidamina k'ĩrisia newĕa p'aneesidama. 23 Tachi Ak'õre piuk'apĩ pia bit'a itu bisidama. Maapae ĕpĕra piupari jĭra sãdo oodak'ari mãia pia pedea p'aneesidama. Ichi-aba sãdo wawaria ook'oasidama: ĩpanarã, ãnimara biiri k'ĩmari berã mãinepa ãnimara ĩĵũane urruju-patairã, mãirã pia pedeadai k'orea.

24 Mã k'orea Tachi Ak'õrepa itu bisima āchi sōne nemietã oo k'ĩria bit'a oodamĕrã. Mãipuru k'ĩra p'era oo p'aneesidama. 25 Chi Tachi Ak'õre piarãpĕat'a itu bidak'ari chi seat'a oo p'aneesidama. Tachi Ak'õrepa nejōma oodamina ichi k'aepĕra ichia oodat'a ĩĵaa p'aneesidama mãinepa mãia pia pedea p'aneesidama. Maamina tachia Tachi Ak'õreapuru ewaricha pia pedeadai p'anima. Mãiya beese. II

26 Mãipuru Tachi Ak'õrepa itu bisima k'ĩra p'era oodamĕrã. Wĕra imik'ĩra ome k'ãii pada itu bidak'ari abarik'a wĕra ome k'ãii p'aneesidama. 27 Ara mãi jĭra imik'ĩra wĕra ome k'ãii pada itu bidak'ari abarik'a imik'ĩra chi k'ĩrianak'ari k'ĩra p'era oo p'aneesidama. Mãi nemietã oo p'ani k'orea Tachi Ak'õrepa āchi itiaipi, ichia itiai bi jĭra.

28 Āchia Tachi Ak'õre itu bidada pĕra ichia itu bisima nemietã k'ĩrisiadak'ari, chi tachia oodaiwĕa p'anit'a mãiya oo p'anamĕrã. 29 Nejōma k'achia oopatama. K'ĩra p'erai bi oopatama, ne minachia uru p'ananai k'ĩriapatama, waapĕarã piawĕa oopatama, waapĕarãpa uru bi k'orea piawĕa k'ĩrisiapatama, mã peapata-ma, k'ĩruu pedeapatama, waapĕarã seapatama, waapĕarã k'orea k'achia k'ĩrisiapatama mãinepa waapĕarã k'orea sejarapatama. 30 Waapĕarã k'orea k'achia pedeapatama, Tachi Ak'õre unuemaapatama

I 1:17 Habak'ũ 2:4. II Mãiya beese. Griego pedeade nãiya bi bima: amĕn.

mãinepa waapĕarã k'ĩrari piawĕa pedeapatama. Waapĕarã k'aepĕra atepe p'aniane a k'ĩrisiapatama mãinepa mãiya jarapatama. Waapĕarã piawĕa oodai k'orea jiripatama. Āchi ak'õre mãinepa nae pedea ũri-nak'ama. 31 K'ĩrisia newĕa p'anima. Āchia pedea jaradada oodak'ama. Waapĕarã k'ĩrianak'ama mãinepa waapĕarã k'ĩra chupuriadak'ama. III³² Āchia minachia k'awa p'anima Tachi Ak'õrepa chi mãiya oo berã minachia itiait'a. IV Maamina ara mãiya oo nipap-atama mãinepa waapĕarãpa abarik'a nemietã ooutade mãi pia biade a k'ĩrisiapatama.

Tachi Ak'õrepa jōmãirã itiai bima

2 Mãiya bide abai pida k'ĩrisiaiwĕa bima Tachi Ak'õre k'ĩrari nepira parã biwĕt'a. Chi atepe jĭp'a oo biade a bipa mãiya k'ĩrisiaiwĕa bima. Abaipa nemietã oo biade a jararude ara ichi k'orea jara bima, ichia pida abarik'a mãi jĭra oopari pĕra. 2 Tachia k'awa p'anima Tachi Ak'õrepa nemietã oopatairã itiaparit'a, ichi pedea piarãpĕanepa. 3 Mãiya pia waapĕarãpa nemietã oo p'aniane aipĭra, maamina abarik'a oo bipĭra, k'ĩrisiaiwĕa bima Tachi Ak'õrepa mãi nepira ak'ĩiwĕt'a. 4 Pia itu bi bima Tachi Ak'õrepa tachi ome minachia sōpia bit'a, ãarea choa bit'a mãinepa nemietã ooda isapea itiak'ã bit'a. 5 Pia k'awawĕa bik'ãra Tachi Ak'õre sōpia baparima pi ome, ichia k'ĩria biĕra pia nemietã ooparĩ itu bik'ari ichimã chemĕrã?

5 Maamina k'ĩriwĕa bi pĕra pi nemietã itu bik'ama Tachi Ak'õremã cheemaapa. Mãi k'orea Tachi Ak'õrepa itiai ewaride ichi k'ĩruuk'ari atepe itiaipi. Mãi ewaride Tachi Ak'õrepa unupiipi sãmaasã jōmãirã jĭp'a itiait'a. 6 Ichia jōmãirã teaipi āchia oodada jĭra. 7 Chi eda waapĕarãpa pia oo p'anima Tachi Ak'õrepa āchi pia unumĕrã, pia jaramĕrã mãinepa ewaricha āchi ome chok'ae bamĕrã. Mãirã piarã chok'ae p'anapiipi.

8 Maamina chi eda waapĕarãpa waapĕarã k'aepĕra pia p'ananai k'orea jiripatama. Mãipuru chi piarãpĕa pedea ĩĵãanai k'ĩrianak'ama mãinepa nemietaade p'anapatama. Mãi ĕpĕrarã Tachi Ak'õrepa ichi k'ĩruupi-depa minachia itiaipi. 9 Ichia itiarude jōma nemietã oo berã minachia mã p'ananaipi mãinepa sōp'ua p'ananaipi. Naa judiorã mãinepa judiorãwĕ sida mãiya p'ananaipi. 10 Maamina jōma pia oo berã Tachi Ak'õrepa pia unupiipi, pia jaraipi mãinepa ne k'ĩrisiawĕa bapiipi. Naa judiorã mãinepa judiorãwĕ sida mãiya ooipi. 11 Tachi Ak'õrepa ĕpĕrarã ãarea abarik'a nepira ak'ĩipi.

12 Chi Moisepa bida atua berãpa nemietã oopata pĕra mãi Moisepa bida atua p'animina Tachi Ak'õrepa itiaipi. Mãinepa mãi Moisepa bida k'awa berãpa ne-

III Waapĕarã k'art'ade ichiaba jara bima: «Āchi piawĕa ooda k'ĩrisia atuadak'ama». IV Tachi Ak'õrepa chi mãiya oo berã minachia itiait'a. Griego pedeade nãiya bi bima: Tachi Ak'õrepa jara bima chi mãiya oo be piudai p'ani.

mietá oopata përa Tachi Ak'õrepa ara mõi Moisepa bidadepa ãchi nepira ak'iipi. ¹³ Moisepa bida ùri p'aninepa ëpërarã Tachi Ak'õre k'ïrari jïp'a p'aneenai-wëma, mõi pari mõi ãrea oo p'aninepa Tachi Ak'õrepa ãchi nepira newëa p'aniane aima. ¹⁴ Judiorãwëpa mõi Moisepa bida atua p'animina ãchi k'ïrisiadepa mõi Moisepa bidade jara bi jïra edaide oopatama. Mõiya ooutade, unupipatama ãchia k'awa p'anit'a k'ãret'u pia wa k'ãret'u nemietá. ¹⁵ Ara ãchia oo p'aninepa unupi p'anima mõi Moisepa bidade jara bi sönepa k'awa p'anit'a. Æchi k'ïrisiade k'awa p'anima nepia ooutade, ne k'ïrisiawëa p'anaparima. Mõi pari nemietá ooutade, sõp'ua p'anaparima. ¹⁶ Jõmãirãpa ãchi sõne mëra uru p'anit'a Tachi Ak'õrepa nepira ak'ii ewaride Jesu-cristodepa mõi ak'iipi. Mia chi pedea pia jaratea bi jïra ara mõiya bai pi.

Judiorãpa Moisepa bidade jara bi jïra oodak'ama

¹⁷ Mära judiorãpa mãrat'u chi piarãpëane apatama. Tachi Ak'õre pia k'awa p'aniane apatama. K'ïrisia p'anima ichia mära k'aripait'a Moisepa bida uru p'anì përa. ¹⁸ Mõi Moisepa bida uru p'anì përa k'awa p'anima Tachi Ak'õrepa k'ãre k'ïria bit'a mõi nepa k'ãre jïp'a bit'a. ¹⁹ Mãrapa k'ïrisia p'anima Tachi Ak'õrene ijãanak'apiirã p'ue pia jaratea p'anana it'a tau p'ãrio berã ateeuta jïra, p'ãrione berã inaanea ateeuta jïra. ²⁰ Moisepa bida uru p'anì përa k'ïrisia p'anima jõma k'ïrisia uru p'anit'a mõi nepa chi piarã pedea sida k'awa p'anit'a. Mõi puru k'ïrisia p'anima k'ïrisia newëa berã mõi nepa chi wapi da minachia atua berã pida p'ue jaratea p'anana it'a. ²¹ Mãrapa waapëarã mõiya jaratea p'anipira, ¿k'ãrea ara machiaapuru jarateadawëma? Mãrapa nechia k'ã biade a jarateapatama. Maamina mära nechia patama. ²² Mãrapa k'ima awarai ome k'ãik'ã biade a jarateapatama. Maamina mära k'ima awarai ome k'ãipatama. Mãrapa k'ïrianak'ama juapa oodada sãdo pia pedeadait'a. Maamina mõi sãdo tede mãrapa nechia patama. ²³ Moisepa bida mãrapa minachia k'awa p'aniane apatama. Maamina mõi Moisepa bidade jara bi ijãanawëa p'anì përa, mära k'orea waapëarãpa Tachi Ak'õre k'orea piawëa pedeatatama. ²⁴ Mõi puru Tachi Ak'õre pedeadait'a nãiya bi bima: «Judiorãwëpa Tachi Ak'õre k'orea k'achia pedeatatama mära judiorãpa piawëa oopata k'orea». ^I

²⁵ Mãrapa Moisepa bida oosidara, mära k'ak'ua tauchaada pia bima ëpërarã Tachi Ak'õrenepemarã përa. Maamina mõi Moisepa bi bi jïra oodaepira, mära Tachi Ak'õre k'ïrari k'ak'ua tauchaawëa be jïra p'anima. ^{II}²⁶ Mõi nepa judiorãwëpa mõi Moisepa bida oo p'anipira, k'ak'ua tauchaawëa p'animina Tachi Ak'õre k'ïrari k'ak'ua taucha bi jïra p'anima. ²⁷ Mära judiorã k'ak'ua

I 2:24 Isaia 52:5; Ezequiel 36:20-23. II K'ak'ua tauchaawëa be. Mõi pa jara bima: «Tachi Ak'õre ëpërarãwëma».

tauchaapatama unupidai k'orea Tachi Ak'õre ëpërarãt'a. Mõi nepa Moisepa bida k'awa p'anima. Maamina mõi Moisepa bida oodawëa p'anima. Mõi puru chi k'ak'ua tauchaawëa p'anipa mõi Moisepa bida oodaipira, k'awapidaipi mära judiorãmina nepira parã p'anit'a. ²⁸ Aba pida judiowëma chi judiorãpa oopatai oo biëra. Mõi nepa k'ak'ua tauchaada ara nã k'ak'ua depemawëma. ²⁹ Mõi yawëapuru Tachi Ak'õremã, chi sõ jïp'a bit'a mõi t'u judio piarãpëapi. Chi Moisepa bidade bi bi jïra k'ak'ua taucha biade aparã judio piarãwëpi, mõi pari chi Tachi Ak'õre Jaorepa mõiya sõne jïp'a bi paripi. ^{III} Æpërarãpa chi sõ jïp'a bi k'orea pia jaradak'amina Tachi Ak'õrepa mõi k'orea pia jarapari ma.

3 Mia mõiya jara bi përa, abai pa nãiya k'ïrisiama: «¿K'ãrea imik'ïra k'ak'ua taucha biima? mõi nepa ¿mõi judiorã k'apëra judiorãwë Tachi Ak'õre k'ïrari atepa p'anima?» ² Mõi yawëma. Ne wawariadepa judiorã pai minachia pia bima. Naa mia jararuma mõiya p'anit'a Tachi Ak'õrepa ichi pedea ãchiã teada përa. ³ Maamina chi eda ãchidiidepemarãpa chi ãchia oodai p'anì jïra oodaé pasima. ¿Mõi k'orea Tachi Ak'õrepa ooi jarada ooiwëk'ãra? ⁴ Mõi yawëma. Tachi Ak'õrepa ooi jarada piarã jõma ooi pi. Æpërarã sejarapatamina Tachi Ak'õrepa ooparima ichia jara bi jïra. Ichi Pedeadait'a nãiya bi bima:

«Jõmãirãpa k'awadaipi pia jara bi jïp'a bit'a; abai pida pi k'orea k'achia pedearude pia k'awapiipi pi jïp'a bit'a». ^{IV}

⁵ Mi pedearuma ëpërarã pedeatatama jïra. Chi eda waapëarãpa jarapatama nemietá oo p'aninepa, chi Tachi Ak'õre jïp'a bit'a unupipataade apatama. Mõi nepa Tachi Ak'õrepa itiaipira, ichi jïp'a biwëane apatama. ¿Chi mõiya jara p'anìa k'ãre jaradama? ¿Jaradaik'ãra Tachi Ak'õre jïp'a biwët'a, tai ^V itiai përa? ⁶ ¿Piarã mõi yawëma! Tachi Ak'õre mõiya jïp'a biwëpara, ¿sãmaasã nã ijãanepemarã nepira ak'ii pasima? ⁷ Chi eda waapëarãpa jarapatama sea jara p'aninepa, chi Tachi Ak'õre seak'apí pia unupipatait'a. K'ïrisiapatama ãchia sea jara p'anì k'orea ëpërarãpa Tachi Ak'õre atepa pia pedeadait'a. Mõi puru ãchimã, Tachi Ak'õrepa nepira ak'iiwëa bima. ⁸ Mõi yara ¿tachia nemietá oodai p'anik'ãra ëpërarãpa Tachi Ak'õre pia pedeadamërá? Chi eda waapëarãpa ãchi k'ïrisia k'achia depa jarapatama taipa mõiya jaratea p'anit'a. Chi mõiya jara berã Tachi Ak'õrepa piarã nepira parã p'aniane aipi.

Æpëra jïp'a bi newëma

⁹ Mõi puru ¿k'ãre jaradama? ¿Jaradaik'ãra tai judiorã waapëarã k'apëra atepa pia p'anima? ¿Mõi yawëma! Mia nã k'art'ade k'awapisima judiorãpa mõi nepa ju-

III 2:29 Jeremia 4:4; Ezequiel 36:26-27. IV 3:4 Salmo 51:4. V Tai. Nãma Pabloa judiorã k'orea jara bima.

diorāwēpa nemietá oopatait'a. ¹⁰ Māi k'orea Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima:

«Ēpēra jīp'a bi aba pida newēma.

¹¹ Mi aba pida k'awa bima k'āre jīp'a bit'a. Mi aba pida Tachi Ak'ōre jirik'ama.

¹² Jōmāirā o āya wāsídama. Jōmāirā Tachi Ak'ōre k'īrari piawēa p'aneesídama.

Mi aba bi pida pia ook'ama. Pia oo bit'a aba pida newēma. ^I

¹³ Āchia k'achia pedeapatai piuda t'ibaripataimá chi uria ewa nibi jīra bima. Āchi it'aedepa seajarapatama. ^{II}

Āchia jara p'aninepa waapēarā piawēa oopatama taamapa k'aaru jīra. ^{III}

¹⁴ Unuema p'aninepa āchi it'aedepa k'achia pedeapata. ^{IV}

¹⁵ Paritua mīa peapatama. ^V

¹⁶ Āchi wāutacha waapēarā mīapidak'ari, nepirade baepipatama.

¹⁷ Waapēarā ome ne k'īrisiawēa p'anait'a atua p'anima. ^{VI}

¹⁸ Āchia Tachi Ak'ōre mi āpia pida wap'eadak'ama». ^{VII}

¹⁹ Māi pedea Tachi Ak'ōre pedeade bit'a chi māi bida ūri berá jara bima. Māiya mi āpia pida p'ue nemietaawēa biade a jarawēma. Māi Moisepa bidadepa k'awa p'anima jōma nāi jīūanepemará Tachi Ak'ōre k'īrari nepira pará p'anit'a. ²⁰ Piarā Moisepa bida oo bidepa mi āpia pida Tachi Ak'ōrepa chi ichidirā jīp'a berá paara biwēma. Māi Moisepa bidadepa k'awapi bima tachia nemietá oopatai.

Tachi Ak'ōrepa Jesucristodepa ēpērarā chi ichidirā jīp'a berá paara biparima

²¹ Maamina idiapae Tachi Ak'ōrepa k'awapisima māi Moisepa bi bada awara sāmaasá ēpērarā chi ichidirā jīp'a berá paara bipariit'a ^{VIII} ara ichia jara bada jīra. Moisepa bidade māinepa Tachi Ak'ōre pari pedeapatairāpa bidada k'art'ade pida māi k'orea bi bima.

²² Māiya Tachi Ak'ōrepa ara ichia jararut'a ooparima, māi Jesucristo ichi piuside ichi Ak'ōre pedea ūri basi pēra. Māiya ichia chi āarea Jesude jīāautat'a chi ichidirā jīp'a berá paara biparima. Aba pida k'īra awara unuk'ama. ²³ Piarā jōmāirāpa nemietá oopata pēra Tachi Ak'ōre pia bidepema awara p'anima. ²⁴ Maamina Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa ēpēra chi ichidirā jīp'a berá paara biparima pari ne tearu jīra. Māiya jarapari ma Jesucristopa nemietaadepema k'aripada pēra.

^I 3:12 Salmo 14:1-3. ^{II} 3:13 Salmo 5:9. ^{III} 3:13 Salmo 140:3. ^{IV} 3:14 Salmo 10:7. ^V Paritua mīa peapatama. Griego pedeade nāiya bi bima: āchi bīri ibia wāpatama oa ārinai k'orea. ^{VI} 3:17 Isaia 59:7-8. ^{VII} 3:18 Salmo 36:1. ^{VIII} Ēpērarā chi ichidirā jīp'a berá paara bipariit'a. Māi k'āp'ūra pedeade bi bima: justificar. Ichiaba jara k'īria bima «Tachi Ak'ōrepa tachi nepira newēa p'aniane a bima».

²⁵ Tachi Ak'ōrepa Jesucristo bisima ichi oa ārimērā tachi nemietá k'orea. Māine jīāautade Tachi Ak'ōrepa tachi nemietá k'īrisia atuaparima. Māipa unupi bima Tachi Ak'ōre jīp'a bit'a tachi k'aripai k'orea. Cristo chei naena nemietá oodada Tachi Ak'ōrepa āarea choa bidepa itiwēa basima. ²⁶ Idiapae ichia Jesucristodepa tachi k'aripa bima, ichi jīp'a bi pēra. Ichia jararut'a ara māiya oopari pēra, chi Jesude jīāautat'a chi ichidirā jīp'a berá paara biparima.

²⁷ Māipuru k'āre ara tachi k'orea pia pedeadaima? P'ue pia pedeadaiwēma. k'āre k'orea? P'ue pia pedeadaiwēma, Moisepa bida oo p'aninepa Tachi Ak'ōrepa tachi chi ichidirā jīp'a berá paara biwē pēra, māipari Jesude jīāa p'aninepa māiya biipi. ²⁸ Tachia jaratea p'anima Jesude jīāa p'aninepa Tachi Ak'ōrepa tachi chi ichidirā jīp'a berá paara biit'a. Māiya jarak'ama, Moisepa bidade jīāa p'aninepa.

²⁹ Māiyawēpira k'āre Tachi Ak'ōre abapuru chi judiorā āchi Ak'ōrek'āra? k'āre Tachi chi judiorāwē Ak'ōrewēk'āra? Piarā ichi chi judiorāwē Ak'ōrepi, ³⁰ ichi aba bi pēra. Ichia jōma Jesude jīāautat'a chi ichidirā jīp'a berá paara biparima. K'ak'ua tauchaa berāpa māinepa k'ak'ua tauchaawēa berá pida Jesude jīāasidara chi ichidirā jīp'a berá paara biparima. ³¹ Jesude jīāa p'anī pēra k'āre Moisepa bida itu bidai p'anīk'āra? Māiyawēma, māipari māi Moisepa bida pia unupatama.

Abrahanpa Tachi Ak'ōrene jīāana

⁴ k'āre jaradaima Abrahán, chi tai judiorā chōarāenapema k'ak'uade bada k'orea? ^{IX} Abrahanpa ne oo bidepa Tachi Ak'ōrepa māi chi ichidirā jīp'a berá paara bidapara, ara ichi k'orea p'ue pia pedei pasima. Maamina piarā Tachi Ak'ōre k'īrari p'ue pia pedeiwē pasima. ³ Tachi Ak'ōre pedeade nāiya jara bima: «Abrahanpa Tachi Ak'ōrene jīāasima. Māi k'orea Tachi Ak'ōrepa ichi nepira newēa biade a jarasima». ^X Chi māi mimiaipira, ichi erreara pari teak'ama, māipari ichi mimiana pari chi chiparipa teapi. ⁵ Maamina chi ne oowēa bīpa Tachi Ak'ōrene jīāaipira, Tachi Ak'ōrepa māi chi ichidirā jīp'a berá paara biipi. Chi nemietá oo berāpa Tachi Ak'ōrene jīāasidara Tachi Ak'ōrepa āchi chi ichidirā jīp'a berá paara biparima.

⁶ Ara māi jīra Davipa jarasima: Tachi Ak'ōrepa chi māi ne oowēa bit'a chi ichidirā jīp'a berá paara biipira minachia pia bai. ⁷ Nāiya jarasima:

«Chi ēpērarāpa Moisepa bida oodawēa p'anana māinepa nemietá oodada Tachi Ak'ōrepa k'īrisia atuasira minachia pia p'ananaipi.

⁸ Ēpērapa nemietá ooda k'orea Tachi Chiparipa nepira newēa biade aipira, māi ēpēra minachia pia bai. ^{XI}

^{IX} Chi tai judiorā chōarāenapema k'ak'uade bada k'orea. Griego pedeade nāiya bi bima: Abrahán, chi tai chōarāenapema pada chi tachi k'iuru k'orea. ^X 4:3 Génesi 15:6. ^{XI} 4:8 Salmo 32:1-2.

⁹ Māiŷa ŷabapuru chi k'ak'ua tauchaa bet'a minachia pia p'ananaik'āra? ŷK'ak'ua tauchaawēa be sida minachia pia p'ananaiwēk'āra? Taipa jarasidama Abrahampa Tachi Ak'ōrene t̄jāana pēra Tachi Ak'ōrepa ichi nepira newēa biade a jarasit'a. ¹⁰ Maamina ŷTachi Ak'ōrepa ichi sāmāasā nepira newēa biade a jarasima? ŷNepirawēa biade a jarasik'āra ichi k'ak'ua tauchaak'ari wa tauchaai naena? Piarā ichi k'ak'ua tauchaai naena Tachi Ak'ōrepa ichi nepira newēa biade a jarasima.

¹¹ Abrahampa Tachi Ak'ōrene t̄jāana pēra, k'ak'ua tauchaawēa badamina Tachi Ak'ōrepa ichi nepira newēa biade a jarasima. ^I Māi k'awapii k'orea Abrahampa k'aadea ichi k'ak'ua tauchaasima. ^{II} K'ak'ua tauchaawēa berāpa Tachi Ak'ōrene t̄jāanaipira, Abrahán āchi ak'ōrepi, abarik'a t̄jāa p'aninepa Tachi Ak'ōrepa nepira newēa p'aniane a jara bi pēra.

¹² Māinepa Abrahampa ichi k'ak'ua tauchaai naena t̄jāa bada jira k'ak'ua tauchaa berāpa t̄jāanaipira Abrahán āchi ak'ōrepi.

¹³ Tachi Ak'ōrepa Abrahamá māinepa ichidepa chedai pada ēpērará nāi t̄jūa teayade asima. Maamina māiŷa jaraé pasima Abrahampa Moisepa bida uru bida pēra. Māipari māiŷa jarasima Abrahán nepira newēa biade a jarada pēra. Māiŷa nepira newēa biade a jarasima Abrahampa ichide t̄jāana pēra. ¹⁴ Moisepa bida uru berāpa Tachi Ak'ōrepa teai jarada jitaupara, tachi pari Cristode t̄jāa p'ananai pasima māinepa Tachi Ak'ōrepa teai jarada jitadaiwē pasima. ¹⁵ Māi Moisepa bida jara bi jira oowēa p'aninepa, Tachi Ak'ōrepa tachi itiaipi. Piarā Moisepa bida nea badapara, nepira pará p'ananaiwē pasima.

¹⁶ Tachi Ak'ōrepa teai jarada tuchia jitadaiipi ichide t̄jāa p'ani pēra. Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa māi pari tea bima. Māipuru jōma Abrahán ēpērarā, chi Moisepa bidadepa p'anirāpa, māi piarā jitadaiipi. Maamina abapuru āchiapuru jitadaiwēma, māipari judiorāwē pida Abrahán jira Tachi Ak'ōrene t̄jāanaipira jitadaiipi. Māiŷa Abrahán jōma tachi, chi Tachi Ak'ōrene t̄jāa berā ak'ōrepi. ¹⁷ Tachi Ak'ōre pedeade nāiŷa bi bima: «Mia pi bisima chok'ará p'uuru be ak'ōre bamērā». ^{III} Piarā Tachi Ak'ōre k'irari Abrahán jōma tachi, chi Tachi Ak'ōrene t̄jāa berā ak'ōrepi. Abrahampa t̄jāa basima chi piudada chok'ae p'irabaripiparí māinepa chi nenea bidepa ne ooparí Tachi Ak'ōrene.

¹⁸ Tachi Ak'ōrepa nāiŷa jarasima: «Pidepa chedaadarā chok'ará tuanaipipi». ^{IV} Abrahampa p'ue warra unuiwē k'awa bimina t̄jāasima Tachi Ak'ōrepa warra unupii't'a ichia jarada jira. Māiŷa t̄jāa bidepa chok'ará p'uuru berā ak'ōre beesima Tachi Ak'ōrepa jarada jira. ¹⁹ Warra unui k'orea minachia chōa basimina Abrahampa māi wapida minachia t̄jāa basima. Ichi perá cien āyo basima. Ichi k'ima Sara pida warra t'ōi-

^I Tachi Ak'ōrepa ichi nepira newēa biade a jarasima. Génesi 15:6. ^{II} 4:11 Génesi 17. ^{III} 4:17 Génesi 17:5. ^{IV} 4:18 Génesi 15:5.

wēa bi k'awa basimina ichia wapida minachia t̄jāa basima. ²⁰ Mi āpia pida k'irisiaé pasima Tachi Ak'ōrepa teai jarada teaiwēt'a. Māipari sōnepa piarā minachia t̄jāa basima māinepa Tachi Ak'ōrepa pia pedeapachima. ²¹ K'awa basima Tachi Ak'ōrepa ooi jarada piarā jōma p'ue ooi't'a. ²² Māiŷa t̄jāana pēra Tachi Ak'ōrepa nepira newēa biade a jarasima. ^{V23} Chi Tachi Ak'ōre pedeade māiŷa bi bit'a ichi paepuru bié pasima. ²⁴ Māipari tachi k'orea pida pedea bima, tuchia t̄jāa p'aninepa Tachi Ak'ōrepa nepira newēa p'aniane a jara bi pēra. Tachi Ak'ōrepa Tachi Chipari Jesús piu bada chok'ae p'irabaripisima. Ara māine tuchia t̄jāa p'anima. ²⁵ Ichia Jesús bisima tachi nemietá k'orea piuemérá. Maapae piu badadepa chok'ae p'irabaripisima tachi chi ichidirā jip'a berā paara bii k'orea.

Jesudepa Tachi Ak'ōre ome sōpia p'anima

⁵ Tachi Chipari Jesucristode t̄jāa p'ani pēra Tachi Ak'ōrepa tachi chi ichidirā jip'a berā paara bisima. Māipuru Cristodepa Tachi Ak'ōre ome sōpia p'anima. ² Māi awara Jesucristode t̄jāa p'ani pēra Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa tachi ewaricha k'aripaparima. Māinepa arapá p'anima k'awa p'ani pēra Tachi Ak'ōre pia bidepema jitadait'a. ³ Māi awara tachi minachia mīa p'anine arapá p'anapatama k'awa p'ani pēra makiidepa pia choa k'awadait'a. ⁴ Māi choa p'aninepa k'awa p'anima Tachi Ak'ōrepa tachi pia unu bit'a. Makiidepa k'awa p'anima Tachi Ak'ōre pia bidepema jitadait'a. ⁵ Māi seawēma, māipari piarā jitadaiipi. Māiŷa k'awa p'anima Tachi Ak'ōrepa ichi Jaore tachiá teada pēra. Ichi Jaoredepa tachi sōne k'awapi bima tachi piarā minachia k'irria bit'a.

⁶ Ara tacht'u tachi nemietaadepema p'ue āyá wānawēa p'anasidaide Tachi Ak'ōrepa bida ewaride Cristo tachi chi k'achia berā k'orea piusima. ⁷ Ewariaba pida ēpēra jip'a bi k'orea abai piuiwēa bima. Maamina ēpēra pia k'orea ŷabaipa ara ichi itu peapii biejā?

⁸ Maamina Tachi Ak'ōrepa tachi minachia k'irria bit'a unupisima wapida nemietaade p'anine Cristo tachi k'orea piuda pēra. ⁹ Cristo oa ārinanepa Tachi Ak'ōrepa tachi chi ichidirā jip'a berā paara biparima. Māipuru Cristodepa Tachi Ak'ōrepa tachi itiai pada piarā k'aripaipi. ¹⁰ Tachi wapida Tachi Ak'ōre ome chi nek'iramá p'anasidaide ichi Warra piudadepa tachi ichi ome sōpia bisima. Māiŷa tachi piarā k'aripaipi Cristo chok'ae bi pēra. ¹¹ Māi awara Tachi Chipari Jesucristodepa Tachi Ak'ōre ome pia p'ani pēra ichidepa Tachi Ak'ōre ome sōpia p'anima.

Adán māinepa Cristo

¹² Ēpēra abadepa nemietá nāi t̄jūane chesima. Māinepa māi nemietaadepa tachi piudai p'anima.

^V 4:22 Génesi 15:6.

Jōmāirāpa nemietá oopata pēra piupatama. ¹³ Tachi Ak'ōrepa ichi pedea Moisea bīpii naena, ēpērarāpa nāi jīūane nemietá oopachidama. Maamina māi Moisepa bida nea bada pēra jaraé pasima ēpērarāpa nemietá oo p'ani k'orea, nepira pará p'anine aé pasit'a. ¹⁴ Māiya bimina Adán ewaridepa waa Moisé ewaridea ēpērarā piupachidama nemietá oopachida pēra. Adanpa Tachi Ak'ōrepa ichiá jarada itu bisima maamina āchia Adán jīra māiya nemietá oodaé pasima.

Adannepa jōmāirā piawēa p'aneenana jīra chi chei badadepa jōmāirā p'ue pia p'aneesidama. ¹⁵ Piarā ēpēra aba bīpa nemietá ooda k'orea jōmāirā piusidama. Maamina ēpēra aba bīdepa Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa pari chok'ae bapisima māi āarea chok'ae p'ananamērā. ^{II} Jesucristopa ichi sōpiadepa tachi pae ooda, chi Adanpa nemietá oo bada k'aepēra atepe piipará bīma. Māipuru chi Tachi Ak'ōrepa pari tea bit'a Adanpa nemietá oodadepa cheda jīra biwēma. ¹⁶ Māi awara Adanpa nemietá ooda k'orea Tachi Ak'ōrepa ēpēerā ak'ik'ari jōmāirā nepira pará p'aniane asima. Maamina ēpērarāpa nemietá minachia oodaadamina, Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa, āchi chi ichidirā jīp'a berā paara biparima. ¹⁷ Piarā ēpēra aba bīpa nemietá oodadepa jōmāirā piupatama. Maamina abai ēpēra Jesucristodepa, māi Adanpa ooda k'aepēra ewaricha ichi ome minachia k'awa p'anirā jīra p'ananaipi. Ichidepa Tachi Ak'ōrepa ne mi āpia pida teapade awēa basima māinepa ichi sōpiadepa minachia k'aripak'ari, ēpērarā nepira newēa p'aniane aparima.

¹⁸ Māiya ēpēra abai pa nemietá ooda k'orea Tachi Ak'ōrepa ichi nepira ak'ik'ari jōmāirā sida nepira pará p'aniane aparima. Māinepa ēpēra abai pa jīp'a ooda k'orea Tachi Ak'ōrepa jōmāirā chi ichidirā jīp'a berā paara p'ue bīpi ewaricha ichi ome chok'ae p'ananamērā. ¹⁹ Piarā ēpēra aba bīpa Tachi Ak'ōrepa jarada oodawē pēra chok'arā ēpērarā nemietá oopatairā p'aneesidama. Māinepa ēpēra abai pa Ichia jarada jōma ūrisi pēra chok'arā ēpērarā Tachi Ak'ōrepa jīp'a p'aniane aipi.

²⁰ Tachi Ak'ōrepa Moisea ichi pedea bīpisima ēpērarāpa k'awadamērā nemietá minachia oo p'anit'a. Maamina ēpērarāpa nemietá minachia oosidaide Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa pia k'ira chupuriasima. ²¹ Piarā ēpērarāpa nemietá oopata pēra piupatama. Maamina Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa ēpērarā chi ichidirā jīp'a berā paara biparima Tachi Chipari Jesucristodepa ewaricha ichi ome chok'ae p'ananamērā.

Nemietadepema āyá wānana

6 ¿Māi k'orea sāmaasá k'irisia p'anima? ¿Tachi wapida nemietade nipadaik'āra Tachi Ak'ōrepa

I Griego pedeade nāiya bi bīma: Adán chi chei bada jīra basima. II Māi āarea. Griego pedeade nāiya bi bīma: chok'arā.

ichi sōpiadepa atepe k'ira chupuriamērā? ² ;Piarā māiya oodaiwēa p'anima! Tachi nemietadepema piusidama. Māipuru ¿sāmaasá nemietade nipadama? ³⁻⁴ Mārapa k'awa p'anima porochoasidaide unupisidama Cristo ome ará p'anit'a. Māiya unupisidama ichi ome piusidat'a māinepa t'ibarisidat'a. Maapae Tachi Pajānepema Ak'ōrepa ichi chaarea waibia bīdepa Cristo chok'ae p'irabaripida jīra tachi sida chok'ae p'irabaripisima chok'ae bait'a chiwidi jīra nipadamērā.

⁵ Tachi Cristo ome piusida pēra ichi chok'ae p'irabari da jīra chok'ae bait'a chiwidi jīra nipadaipi. ⁶ Tachia k'awa p'anima tachi k'irisia chota bi piusit'a Cristo ome k'urusude barijira bīdada jīra. Māiya tachi k'irisia chota bīpa nāi k'ak'uapa nemietá oo k'iria bi waa p'ue oopi wēma. Tachi waa nemietá pae pari mimiapatairāwēma. ⁷ Piarā abai pida Cristo ome ará piusira, nemietá oo badadepema ājā pari beesima. ^{III}

⁸ Tachi Cristo ome ará piudada pēra jīāa p'anima ichi ome chok'ae p'ananait'a. ⁹ Tachia k'awa p'anima Cristo piu bada chok'ae p'irabarida pēra waa piuiwēma. Chi piudapa ichi waa p'ueiwēma. ¹⁰ Cristo bari k'ak'o aba piudapa nemietá āarea p'uesima. Ichi waa piuiwēma māipari Tachi Ak'ōre pae chok'ae bīma. ¹¹ Ara māi jīra k'awadai p'anima māra nemietadepema piusidat'a māinepa Tachi Chipari Jesucristodepa Tachi Ak'ōre pae chok'ae p'ani. ^{IV}

¹² Māipuru nemietá itu māra chipari papirāt'i. Māiya māra k'ak'ua piui bīpa nemietá oo k'iria bit'a mārapa waa oodaiwēma. ¹³ Māra k'ak'ua itu nemietá oopirāt'i. Māipari ara māra Tachi Ak'ōrepa teat'i. Māra nemietade piu p'anana Tachi Ak'ōre pae chok'ae p'aneesidama. Māipuru māra k'ak'ua Tachi Ak'ōrepa teat'i jīp'a oodai k'orea. ¹⁴ Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa māra k'aripada pēra māinepa Moisepa bīdadepa p'aniwē pēra, nemietá waa māra chipari paiwēma.

Jīp'a oodai k'orea

¹⁵ ¿Māinepema sāmaasá k'irisia p'anima? Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa tachi k'aripada pēra māinepa tachi Moisepa bīdadepa p'aniwē pēra ¿nemietá oodai p'anik'āra? ;Māiyawēma! ¹⁶ Mārapa k'awa p'anima ara mastu abai pae pari mimiapatairā p'anana k'orea teadaipira, chi chiparipa jararu jōma oodai p'anit'a. Ara māi jīra mārapa nemietá māra chipari jīra bīdaipira, nemietá oodak'ari piudaipi. Maamina Tachi Ak'ōre māra chipari bīdaipira, ichi pedea ooutade jīp'a nipadaipi. ¹⁷ Naena māra nemietá pae pari mimiapatairā pasima. Maamina jōma Tachi Ak'ōre k'orea jarateadada sōnepa oo p'ani pēra mia Tachi Ak'ōrepa sōpia biade aparima. ¹⁸ Māra nemietá oodaadadepe-

III Nemietá oo badadepema ājā pari beesima. Griego pedeade jara k'iria bīma: nemietá oo bi k'orea Tachi Ak'ōrepa nepira newēa biade asima. IV Tachi Chipari. Waapēarā k'art'ade māi newēma.

ma pari äjã p'aneenak'ari Tachi Ak'õre pae pari mimiapatairã p'aneesidama jïp'a oodai k'orea. ¹⁹ Mia mäiya pedea bima nã k'ïrisia jarateai k'orea. Mäiya jaratea bima mārãpã mã äarea arã k'ïrisia äyã üripidaemaapa. Piarã naena mārãpã ara mastu teasidama nemietã pae pari mimiapatairã p'anana k'orea. Mäiya mārãpã k'ïra p'era oosidaide, jõma nemietã ewaricha atepe oo p'anapachidama. Maamina naapae Tachi Ak'õre pae pari mimiapatairã përa ara mastu teat'i jïp'a oodai k'orea. Mäiya Tachi Ak'õre pae pia p'ananaipi.

²⁰ Mära nemietã pae pari mimiapatairã paside jïp'a oodai k'ïrisiadak'a pasima. ²¹ Maamina nemietã oo p'aninepa ¿k'ãre pia jitasidama? ¿Mäiya oo p'anana k'orea, k'ïra p'era p'aniwëk'ãra? Nemietã oo p'ani k'orea ëpërarã piudaipi. ²² Naapae mära nemietã oodaadadepema pari äjã p'aneenana përa Tachi Ak'õre pae pari mimiapatairã p'aneesidama. Mäiya Tachi Ak'õre pae pia p'aneesidama. Mäipuru ichi ome ewaricha chok'ae p'ananaipi. ²³ Piarã nemietã oo p'ani k'orea ëpërarã piudaipi. Maamina Tachi Chipari Jesucristodepa Tachi Ak'õrepa ewaricha chok'ae bapiipi, ne pari tea bi jïra.

Moisepa bida k'orea Pablopã jarateada

7 Üpëarã, Moisepa bida k'awa p'ani përa mã k'orea mia mārã pedearuma. ¿K'awa p'aniwëk'ãra tachi chok'ae p'animisa Moisepa bida ürinai p'anit'a? ²⁻³ Nã jïra bima. Mã Moisepa bidade jara bima wëra k'ima parã bi ichi k'ima chok'ae bide ichi ome bai bit'a. Ichi k'ima wapida chok'ae bide mã wërãpã imik'ïra awara ataipira, Moisepa bidade jara bima mã nepira parã bit'a. Maamina ichi k'ima piusira Moisepa bidadepema äjã pari beesima. Mãine ichia imik'ïra awara ataipira, nepira newëa bima.

⁴ Üpëarã, ara mã jïra mära Cristo ome p'ani përa, ichi piuk'ari Moisepa bidadepema pari äjã p'aneesidama. Naapae mära Cristoderã përa Tachi Ak'õre pae p'ue nepia oodaipi. ⁵ Tachi nã k'ak'uapa oo k'ïria bidapa nipasidaide Moisepa bidade jara bi k'orea nemietã atepe ooi k'ïriasidama. Mãine nemietã oo p'ani k'orea piudai p'anasidama. ¹⁶ Maamina Moisepa bidadepa p'anana tachi pari äjã p'aneesidama. Mãinepema piusida përa naapae Tachi Ak'õre pae nepia oodaipi ichi Jaoredepa. Waa k'ïrisiadaiwëma Moisepa bidadepa mäiya oodait'a. II

Nemietã oo k'ïria bi k'orea bida

⁷ ¿Mã k'orea sãmaasã k'ïrisiadai p'anima? ¿Moisepa bida mietã bik'ãra? ¿Mäiyawëma! Mã Moisepa bida newëpara mia atua bai pasima k'ãre nemietã. Mã Moisepa

I Piudai p'anasidama. Griego pedeade nãiya bi bima: piudai chau p'anasidama. II Jaoredepa...Moisepa bidadepa. Griego pedeade nãiya bi bima: jaore chiwidi...k'art'a chõa.

sepa bidade «abaipa uru bit'a k'ïriarãapade» awëpara, mia k'awaiwë pasima mã nemietaat'a. III⁸ Maamina «k'ïriarãapade» ada përa nemietã oo k'ïria bidapa mia nejöma atepe k'ïriasima. Piarã Moisepa bida newëpara nemietã atepe oo k'ïria baiwë pasima. IV⁹ Naena mã Moisepa bida atua baside mi ne k'ïrisiawëa bapachima. Maamina mã k'awaside mia nemietã oo k'ïria beesima. Maapae nemietã k'orea piui basima. ¹⁰ Mã Moisepa bida oo bidapa mi Tachi Ak'õre ome chok'ae bai basima. Maamina ook'a përa mã Moisepa bidadepa k'awapisima mi piui bit'a. ¹¹ Mã Moisepa bidade oopi bi pedea k'orea mia nemietã atepe oo k'ïriasima. Maapae nemietã mi seasima k'ïrisiamërá mã Moisepa bidadepa jïp'a bait'a. Maamina mã ürik'a përa piui basima.

¹² Piarã mã Moisepa bida Tachi Ak'õrenepi, mãinepachi mãine oopi bi pedeat'a Ichidipi, jïp'a bima mãinepachi pia bima. ¹³ Mäiyara ¿Moisepa bida pia bipa mi piupisik'ãra? ¿Mäiyawëma! Mäipari nemietã oo bi k'orea mi mäiya piui basima. Mia nemietã oo bi k'orea mã Moisepa bida pia bipa jara bima mi piui bit'a. Mäiya pia unupi bima chi nemietã sãmaasã bit'a. Mia nemietã oo bit'a piarã minachia mietã bima.

¹⁴ Tachia k'awa p'anima Moisepa bida Tachi Ak'õre Jaoredepa chesit'a. Maamina mi nã k'ak'uade bima. Mi netoda jïra bima, nemietã pae pari mimiapari bamërá. ¹⁵ Mia atua bima k'ãre k'orea jäiya ooparit'a. Mia nepia oo k'ïria bit'a ook'ama, mãipari mia nemietã oo k'ïriawëa bit'a ooparima. ¹⁶ Maamina mia nemietã oo bit'a oo k'ïriawëa bi përa mãipa pia unupi bima Moisepa bida mia pia unu bit'a. ¹⁷ Mäipuru ara michia k'ïria bidapa nemietã oo biwëma, mãipari nemietã mi sõne bipa mäiya oopiparima. ¹⁸ Mia k'awa bima mi sõne nepia newëma. Pia jaraipira, mi nã k'ak'uade bi përa ara michia k'ïria bidapa nepia p'ue ook'ama. Mia pia oo k'ïria bimina p'ue ook'ama. ¹⁹ Piarã mia pia oo k'ïria bit'a ook'ama, mãipari nemietã oo k'ïriawëa bit'a ooparima. ²⁰ Mia nemietã oo k'ïriawëa bit'a oo bimina, ara michia k'ïria bidapa mäiya oo biwëma. Mäipari nemietã mi sõne bipa mäiya oopi bima.

²¹ Mäipuru nã k'awa bima: mia nepia oo k'ïria bimina nemietã mi sõne bipa nemietã oopiparima. ²² Piarã mia sõnepa Moisepa bida minachia pia unu bima. ²³ Maamina k'ïrisia awara pida mi sõne bima. Mãipa mi eda jã nã uru bi jïra, miã nemietã oopiparima. Chi mia pia oo k'ïria bit'a mã k'ïrisiapa itu oopii k'ïriak'ama, nepia ooi k'ïrisia ome chõo bi jïra.

²⁴ ¿Mi chupuri bima! ¿K'aipa mi nã k'ak'ua chi piui bidadepa pari äjã biima? ²⁵ Aba Tachi Ak'õrepuru Tachi Chipari Jesucristodepa mi k'aripaipi. Mã k'orea mia ichiã pia biade aruma. Piarã mi k'ïrisiade Moisepa

III 7:7 Éxodo 20:17. IV Piarã Moisepa bida newëpara nemietã atepe oo k'ïria baiwë pasima. Griego pedeade nãiya bi bima: chi Moisepa bidawëa, chi nemietã piusima.

bida oo k'ŕria bima, maamina nāi k'ak'uade bi pēra nemietá mi sōne bīpa nemietá oopiparima.

Tachi Ak'ōre Jaoredepa nipadai k'orea bida

8 Naapae tachi Cristo Jesús ome p'ani pēra nepira mi āpia pida pará p'aniane a biwēma. ¹² Ichidepa Tachi Ak'ōre Jaorepa tachi chok'ae bapida pēra, tachi nemietaadepema, piudai pada pari ājǎ bisima. ³ Moisepa bidapa tachi nemietaadepema p'ue pari ājǎ bié pasima. Nāi k'ak'uapa oo k'ŕria bidepa nipapatairāpa māi Moisepa bida oodai k'aepēra nemietá oopatama. Maamina Tachi Ak'ōrepa ichi Warra peesima tachi chi nemietá oopatairā jīra bamērǎ. Māine tachi nemietá pari piusima. Māiya Tachi Ak'ōrepa nemietá tachi k'ak'uadepa oodada itiasima. ⁴ Ichia māiya oosima tachia p'ue jīp'a oodamērǎ Moisepa bidade jara bi jīra. Naapae tachi jīp'a nipadaipi nāi k'ak'uapa oo k'ŕria bidepa nipadawē pēra, māipari Tachi Ak'ōre Jaoredepa nipapata pēra.

⁵ Chi nāi k'ak'uapa nemietá oo k'ŕria bidepa nipapatairāpa abapuru nāi k'ak'uapa oo k'ŕria bit'a k'ŕrisiapatama. Maamina Tachi Ak'ōre Jaoredepa nipapatairāpa Ichia k'ŕria bit'u k'ŕrisiapatama. ⁶ Chi abaipa nāi k'ak'uapa oo k'ŕria bit'a k'ŕrisia baipira piui. Maamina chi Tachi Ak'ōre Jaorepa k'ŕria bit'a k'ŕrisia baipira ne k'ŕrisiawēa baipi māinepa Tachi Ak'ōre ome chok'ae baipi. ⁷ Nāi k'ak'uapa oo k'ŕria bit'a k'ŕrisia baipira, Tachi Ak'ōre ome chi nek'ŕramaapi. Moisepa bida jīra ooi k'ŕriak'ama; mi āpia pida p'ue ook'ama. ⁸ Chi nāi k'ak'uapa oo k'ŕria bidepa nipapatairā Tachi Ak'ōrepa pia unuk'ama.

⁹ Maamina Tachi Ak'ōre Jaore piarǎ māra sōne bi pēra, ichidepa nipapatama. Nāi k'ak'uapa oo k'ŕria bidepa nipadak'ama. Piarǎ chi Cristo Jaore nea bit'a Cristodewēma. ¹⁰ Maamina Cristo māra sōne bīpira, māra jaore chok'ae bima Tachi Ak'ōrepa māra nepira newēa p'aniane a bi pēra. Mārāpa nāi k'ak'uade nemietá oo p'anana k'orea piudai. ¹¹ Maamina ichi Jaore māra sōne bi pēra, ichidepa māra k'ak'ua piui bit'a chok'ae p'irabaripiipi Cristo Jesús chok'ae p'irabaripida jīra.

¹² Māipuru ūpēarǎ, tachi piarǎ Tachi Ak'ōre Jaoredepa nipadai p'anima. Nāi k'ak'uapa oo k'ŕria bidepa nipadaiwēa p'anima. ¹³ Māra nāi k'ak'uapa oo k'ŕria bidepa nipadaipira piudai. Maamina chi nāi k'ak'uapa nemietá oo k'ŕria bit'a Tachi Ak'ōre Jaoredepa itu bi daipira, Tachi Ak'ōre ome chok'ae p'ananaipi. ¹⁴ Jōma Tachi Ak'ōre Jaoredepa nipapatairā Tachi Ak'ōre warrarāpi. ¹⁵ Mārāpa Tachi Ak'ōre Jaore jitasidaide, mārǎ wap'eapié pasima, chi chipari pae pari mimiaparí jīra. Māipari māra bisima Tachi Ak'ōre warrarǎ padamērǎ

I Griego pedeade chi eda waapēarǎ k'art'ade nāi sida bi bima: āchi nāi k'ak'uapa nemietá oo k'ŕria bidepa nipadawē pēra, māipari Tachi Ak'ōre Jaoredepa nipada pēra.

māinepa ichiá «Mi ak'ōre!» adamērǎ. ¹⁶ Tachi sōne Tachi Ak'ōre Jaorepa k'awapi bima piarǎ Tachi Ak'ōre warrarǎt'a. ¹⁷ Ichi warrarǎ pēra Cristo ome ichia uru bidepema jitadaipi. Tachi piarǎ Cristo minachia mīana jīra minachia mīa p'ananaipira, Tachi Ak'ōrepa Cristo ome arǎ minachia pia biipi.

Tachi Ak'ōrepa ne āarea ook'oait'a ni p'anima

¹⁸ Mīmá, chi nāi ewaride tachi minachia mīa p'anit'a māi āpia bi jīra bima, chi k'aadeapema ewaride Tachi Ak'ōrepa tachi pia bi k'aepēra. ¹⁹ Nejōma Tachi Ak'ōrepa ook'ooda āarea ni p'anima ichi warrarǎ pia p'aneeta k'orea isapea unupimērǎ, ²⁰ naena piawēa basi pēra. Ichi tuaba māiya piawēa beaé pasima, māi-pari Tachi Ak'ōrepa māiya beepisima. Maamina nejōma piawēa beadapa ni bima, ²¹ Tachi Ak'ōrepa māi pia bimērǎ ara ichi warrarǎ pia bi jīra. Chi chipari pae pari mimiaparí pari ājǎ bi jīra, ara chi Tachi Ak'ōrepa ook'ooda waa atuaiwēma.

²² Tachia k'awa p'anima chi wērapa warra t'ōrune ibia t'ōpi k'ŕria bi jīra, nejōma Tachi Ak'ōrepa ook'ooda p'ua bideepuru isapea pia beepi k'ŕria bima.

²³ Māinepa tachia pida p'ua bidepa isapea chepii ni p'anima, Tachi Ak'ōrepa tachi k'ak'ua pia bimērǎ. Ichi warrarǎ atarude māiya ooi. Ichi Jaore tachiá naa teasima ichi warrarǎ piarǎ k'awadamērǎ. ²⁴ Tachi Ak'ōrepa tachi k'aripada pēra māi ni p'anima. Chi tachia ni p'anit'a waidi nea p'anima. Uru badapara ¿k'āre k'orea ni p'anana p'anima? ¿K'aipa ichia uru bit'a, atai k'orea ni baima? ²⁵ Maamina chi tachia ni p'anit'a waidi nea p'ani pēra jōma choa p'aninepa k'awa p'anima piarǎ atadaipi.

²⁶ Māi awara ara tachi tuaba chaareawēa p'aní pēra Tachi Ak'ōre Jaorepa k'aripa bima. Piarǎ atua p'anima sāmaasǎ Tachi Ak'ōrea arǎ it'aa chiididait'a. Maamina Tachi Ak'ōre Jaorepa tachia p'ue jaradak'a pedeadepa tachi k'orea Tachi Ak'ōrea it'aa chiidiparima. ²⁷ Māine Tachi Ak'ōre tachi sō ak'iparipa ichi Jaorepa it'aa chiidi bit'a k'awa bima, ichia k'ŕria bi jīra ichidirǎ k'orea it'aa chiidipari pēra.

Tachi Ak'ōrepa ne āareaine k'aripaparima

²⁸ Māi awara Tachi Ak'ōrepa k'ŕrisia bada jīra chi ichi k'ŕria berǎ t'ŕsima. Tachia k'awa p'anima māirǎ pae Tachi Ak'ōrepa ne āareaine pia ooparit'a. ²⁹ Māi māiya bima, ichia naenaena k'awa basi pēra k'airǎ ichidirǎ pait'a. Āchi bisima ichi Warra Jesús jīra p'ananamērǎ. Māiya ichi Warra Jesús ūpēarǎ chok'arǎ p'aninepema chi naapemapi. ³⁰ Tachi Ak'ōrepa chi ichia naenaena bidarǎ t'ŕk'oasima ichi Warra Jesús jīra p'ananamērǎ. Chi ichia t'ŕk'ooda māi chi ichidirǎ jīp'a berǎ paara bisima. Chi ichia ichidirǎ jīp'a berǎ paara bidá, ichi pia bidepema teapi.

³¹ ¿Māi k'orea sāmaasá k'ĩrisia p'anima? Tachi Ak'õre tachi lawari bi përa ¿k'aipa tachi p'ueima? ³² Piarã Tachi Ak'õrepa ichi Warra wāak'aé pasima māipari jōma tachi k'orea itu peapisima. Māipuru ¿ichia tachiá nejōma pia Cristo ome ará teaiwëk'āra? ³³ ¿K'aipa Tachi Ak'õrea ichia jiri atadairã k'orea p'ue k'achia pedeaima? Ara Tachi Ak'õrepuru tachi chi ichidirã jĩp'a berã paara biparima. ³⁴ ¿K'aipa tachi nepira parã p'aniane aima? Abai pida māiya jaraiwëma Jesucristo tachi k'orea piuda përa. Ichi piu bada chok'ae p'irabarisima. Naapae Tachi Ak'õre juaraari bima. Māma tachi k'orea Tachi Ak'õrea chichupuria idi bima. ³⁵ ¿K'aipa tachi Cristopa k'ĩria bidepema p'ue āyá biima? Ewari chaarea cherude, minachia mīa p'anine, ēpërarãpa tachi ēp'ë p'anine, jarra cherude, neet'á nea p'anine, k'achiade p'anine, ēpërarãpa pea k'ĩria p'anine mi āpia pida tachi Cristopa k'ĩria bidepema p'ue āyá biiwëma. ³⁶ Tachi Ak'õre pedeade nāiya bi bima:

«Ewaricha pi k'orea tai pea k'ĩria p'anima. Oveja peauta jĩra peadai k'ĩrisia p'anima». ^I

³⁷ Maamina Cristopa tachi k'ĩria bima. Ichidepa jōma māi tuchia p'uepatama. ³⁸⁻³⁹ Māi k'orea mia k'awa bima tachi piudaipira wa chok'ae p'ananaipira, Tachi Ak'õrepa k'ĩria bidepema awara p'ananaiwëma. Nāi ewaride māinepa nūpema ewaride pida awara p'ananaiwëma. Māinepa Tachi Ak'õrepa it'aripa peedairãpa, jaore mietaarãpa, chi atepe berãpa, chi itipemarãpa, chi ek'aripemarãpa, wa mi āpia pida Tachi Ak'õrepa oodadepema pida tachi ichia k'ĩria bidepema p'ue āyá bidaiwëma. ^{II} Ara māi tachi k'ĩria bit'a, Tachi Chipari Jesucristodepa unupisima.

Āarea Israeldepa chedaadarã piarã Israeldepemawëpi

⁹ Mi Cristode përa piarã pedea jararuma. Sea jarawëma. Tachi Ak'õre Jaorepa mi sōne nāi pedea piarã ara k'awapi bima. ²⁻³ Nāi jararuma: mi ēpërarã judiorã k'orea ewaricha minachia sōp'ua baparima, Tachi Ak'õre ome piawëa p'aniëra. Mi Cristodepema awara beei pasima, mi ūpëarã k'aripai k'orea, ⁴ chi Israeldepemarã. Tachi Ak'õrepa āchi naa jiri atasi-ma ichi warrarã p'ananamërá. ^{III} Ichi k'ĩrawãrea achiterrea āchiá unupisima. Ichia āchi chōarãenapemarã ome pedea ausidama. Moisepa bida āchiá teasi-ma. Āchirã k'awapisima ichi te nepalade k'āre oodai p'anit'a māinepa jōma ichia teai jarada āchi pae basima. ⁵ Āchi chōarãenapemarã chi minachia k'awapatairã pasima. Āchidepa Cristo ēpëra k'ak'uade chesima. Ichit'a jōmāirã Ak'õrepi. Ichiaapuru tuchia ewaricha pia pedeadai p'anima. Māiya beese.

⁶ Mia jarawëa bima Tachi Ak'õrepa chi israel jĩūanepemarã pae ooyade adat'a oowëa bi. Māipari

^I 8:36 Salmo 44:22. ^{II} Jaore mietaarã. Griego pedeade nāiya bi bima: chi ateperãpa, jōma p'ue bepa. ^{III} 9:4 Génesi 12:1-3; Éxodo 4:22; 40:34-35.

mia jara bima āarea Israeldepa chedaadarã Tachi Ak'õre k'ĩrari piarã Israeldepemawëpi. ⁷ Māinepa jōma Abrahamepa chedada Tachi Ak'õre k'ĩrari Abrahán warrarãwëma. Tachi Ak'õrepa Abrahamá nāiya jarasima: «Pi warra Isaadepa warrarã minachia ununaipi».

^{IV} ⁸ Māi pedeapa tachiá k'awapi bima jōma Abrahamepa nāi k'ak'uade t'ōnana Tachi Ak'õre warrarãwëma. Tachi Ak'õrepa teai jarada warrarãt'a mait'u Abrahán warrarã piarãrãpi. ⁹ Tachi Ak'õrepa Abrahamá teai jarada pedea nāipi: «Nāi cheru āyone mi māicha cheipi. Māine Sarapa warra t'ō baiipi». ^V

¹⁰⁻¹² Māi awara Tachi Ak'õrepa k'awapisima chi ichia jiri atai k'ĩria bit'a jiri ataparí. Māinepa k'awapisima mi āpia pida jiri atak'ama āchia oo p'anit'a pia unu bi përa māipari jiri ataparima ichia t'ĩna përa. Nāiya k'awapisima: Rebecapa mikisu t'ōsima. Chi ak'õre tachi chōarãenapema Isá pasima. Maamina māi warrarã t'ōnai naena māinepa mi āpia pida pia wa nemietá oodai naena Tachi Ak'õrepa Rebecá jarasima: «Chi naapema chi k'aadeapema juade baiipi». ^{VI} ¹³ Māi k'orea Tachi Ak'õre pedeade nāiya bi bima: «Mia Jacobo k'ĩriasima, maamina Esaú unuemaasima». ^{VII}

¹⁴ ¿Māinepema sāmaasá k'ĩrisia p'anima? ¿Tachi Ak'õrepa jĩp'a ook'a k'ĩrisia p'anik'āra? ¡Māiyawëma!

¹⁵ Tachi Ak'õrepa Moisea nāiya jarasima:

«Mia chi k'ĩra chupuria k'ĩria bi ēpëra k'ĩra chupuriaipi māinepa chi mia k'ĩrianepa k'aripa k'ĩria bi ēpëra k'ĩrianepa k'aripaipi». ^{VIII}

¹⁶ Piarã chi Tachi Ak'õrepa jiri ata bi ēpëra jiri atak'ama, māi ēpërapa oo bit'a pia unu bi përa, māiyawëpira māi chi ēpërapa māiya k'ĩria bi përa. Māipari chi ichia k'ĩra chupuria k'ĩria bit'a jiri ataparima.

¹⁷ Ichi pedeade ichia p'araoná jarada nāiya bi bima:

«Mia pi chi atepe k'awa bi bisima mi chaarea bi unupii k'orea. Māiya mit'u jōma nāi jĩūane t'ĩ p'oa baiipi». ^{IX}

¹⁸ Māipa k'awapi bima Tachi Ak'õrepa abai k'ĩra chupuria k'ĩria bipira māiya ooparit'a māinepa abai k'ĩriwëa beepii k'ĩria bipira māiya ooparit'a.

¹⁹ Māi pedea k'orea abai pa nāiya jarai biejá: «Tachi Ak'õrepa māiya oopari përa ¿k'āre k'orea tachi nepirade p'aniane a bima? ¿Ichia tachi bida jĩra p'aniwëk'āra?» ²⁰ Maamina ¿chi māiya pedea bipa Tachi Ak'õrea māiya pedei bik'āra? Chok'opa chi chok'o k'aparia jarai bik'āra: «Pia ¿k'āre k'orea mi jāiya k'asima?» ²¹ ¿Chi chok'o k'aparipa oo k'ĩria bi jĩra ooiwëa bik'āra? ¿Chok'o arapaapatai ewari k'oreapema māinepa paritua ewari k'oreapema chi abarik'a yooropa k'ai biwëk'āra?

^{IV} 9:7 Génesi 21:12. ^V 9:9 Génesi 18:10,14. ^{VI} 9:10-12 Génesi 25:23. ^{VII} 9:13 Malak'ia 1:2-3. ^{VIII} Tachi Ak'õrepa Moisea māiya jarasima, ichia itia bak'ari, chi israeldepemarã nee p'ak'a warra oodaadade jĩā p'anapachida përa. Éxodo 32:1-35; 33:19. ^{IX} 9:17 Éxodo 9:16.

22 Ara mǎi jǐra Tachi Ak'õrepa oo k'ǐrianat'a nǎiya oosima. Ēpērarāpa nemietá oo p'aní k'orea Tachi Ak'õrepa ichi k'ǐruupidepa mǎinepa ichi chaareadepa āchi itiak'ari t'ipi uruadea jira peei pasima. Maamina āchia nemietá oo p'anit'a āarea choasima. 23 Mǎiya choasima ichi pia bi waibia bidepema ichia k'ǐra chupuria bi ēpērará k'awapii k'orea. Āchi ichia naena jiri atasima ichi pia bidepema uru p'ananamērǎ.

24 Tachi mǎi ēpērarānepemapi. Tachi Ak'õrepa tachi jōma t'ǐsima. Eda waapēarā judiorāma, ya eda waapēarā judiorāwēma, 25 Tachi Ak'õrepa jarada Osea k'art'ade nǎiya bi bi jǐra:

«Chi mi p'uurudepemarāwē pada naapae mi p'uurudepemarāane aipi. Mia k'ǐriawēa bada p'uuru mia k'ǐria bi p'uuruade aipi». I

26 «Mǎinepa nǎiya bi bima:

Mia jarasima mǎra mi ēpērarāwēpi.

Mǎiya jaradamá, mia mǎra mi warrarāane aipi». II

27 Mǎinepa Isaíapa israel tǐjūanepemarā k'orea nǎiya jarasima:

«Israel tǐjūanepemarā chok'ará p'anima p'usa ipu jǐra. Maamina āchi chok'araawēa p'aní k'aripaipi

28 Tachi Chiparipa nǎi tǐjūane be isapea jōma itiai pēra». III

29 Mǎinepa mǎi naena Isaíapa nǎiya jarasima:

«Chi Tachi Chipari chi Ne Āarea P'ue Bipa tachi israel tǐjūanepemarā āpia p'aní chok'ae bidaépara, Sodomanepemarā mǎinepa Gomorradepemarā jǐra bai pasima». IV

Judiorāpa Cristode tǐjāanawēa p'aní k'orea

30 ¿Mǎipa k'ǎre jara bima? Judiorāwēpa jiridak'a pasima chi Tachi Ak'õre p'uuru jǐp'a bi padai k'orea. Maamina mǎiya p'aneesidama Cristode tǐjāanana pēra. 31 Mǎipari israel tǐjūanepemarāpa chi Tachi Ak'õrene jǐp'a berā p'ananai k'orea jiri p'anasima, chi ley uru p'aninepa. Maamina p'ue mǎiya oodaé pasima.

32 ¿K'ǎre k'orea mǎiyanaé pasima? Mǎiyanaé pasima Cristode tǐjāanai k'aepēra āchia oo p'aninepa ichi k'ǐrari jǐp'a p'ananai k'orea jiri p'anana pēra. V Piarā āchia Cristode tǐjāanaé pasima mawaramá t'enabariuta jǐra.

33 Tachi Ak'õre pedeade mǎinepema nǎiya bi bima:

«Ūrit'i. Mia Sión p'uuru mawara biruma. VI

Mǎi mawaramá ēpērarā t'enabaridak'ari baedaipi. Maamina chi ichide tǐjāa bipa pari tǐjāa baiwēma». VII

10 Ūpēarā, mia sōnepa k'ǐria bima Tachi Ak'õrepa israel tǐjūanepemarā k'aripait'a. Mǎi k'orea mia

I 9:25 Osea 2:23. II 9:26 Osea 1:10. III 9:27-28 Isaía 10:22,23. IV 9:29 Isaía 1:9. V Āchia oo p'aninepa. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nǎiya bi bima: «Moisepa bida oo p'aninepa». Āchimá chi imik'ira k'ak'ua tauchaadaadat'u mǎi piipará basima. VI Sión p'uuru ichiaba «Jerusalén» apatama. VII Chi ichide tǐjāa bipa pari tǐjāa baiwēma. Griego pedeade nǎiya bi bima: p'erawēma. Isaía 28:16; 1 Pedro 2:6.

Ichiá it'aa chiidi baparima. 2 Mia jararuma āchia Tachi Ak'õre piarā k'awa k'ǐria p'aní. Maamina Tachi Ak'õrepa k'ǐria bi k'orea piawēa k'ǐrisia p'anima. 3 Āchia k'awadak'ama sǎmaasá Tachi Ak'õrepa ēpērarā ichi p'uuru jǐp'a bi paara biit'a, ichia jarada jǐra. Mǎi itu bidak'ari ara āchia oo p'aninepa jiri p'anima Tachi Ak'õre p'uuru jǐp'a bi padai k'orea. 4 Maamina mǎiya p'ananai k'orea āchia chi ley oopachidaedapema k'aepēra, Cristopa āarea oosima. Chi Cristode tǐjāauta Tachi Ak'õre k'ǐrari jǐp'a berā unuparima.

5 Moisepa bisima sǎmaasá ēpērarā p'ue jǐp'a p'ananaít'a, chi Tachi Ak'õrepa ichiá bǐpidadepa. Nǎiya bisima: «Ēpērapa nǎi Moisepa bidade jara bit'a oo baipira, mǎi chok'ae baipi». VIII 6 Maamina Tachi Ak'õre taade jǐp'a p'anirānepema pai k'orea Cristode tǐjāa bima. Mǎipa nǎiya jara bima: «Pi sōne jararāse: "¿K'ai pajānea wǎi bima?" IX (Cristo nǎi tǐjūanea chepii k'orea).

7 Ichiaba k'ǐrisiarāse: "¿K'ai piudaadarā p'anapataimá wǎi bima?" (Cristo chok'ae p'irabaripii k'orea)».

8 Maamina Tachi Ak'õre pedeade nǎiya bi bima: «Pia Tachi Ak'õre pedea k'await'a t'ajuwēa bima. X Pi it'aedepa ichi pedea jarai bima mǎinepa pi sōnepa tǐjāai bima».

XI Ichi pedea taipa nǎiya jaratea p'anima jōmǎirāpa tǐjāanamērǎ: 9 pi it'aedepa Jesú jōmǎirā Chipariade aipira, mǎinepa Tachi Ak'õrepa ichi chok'ae p'irabaripisit'a pi sōnepa tǐjāaipira, Tachi Ak'õrepa k'aripaipi. 10 Piarā chi mǎipa sōnepa tǐjāaipira, chi Tachi Ak'õre taade jǐp'a berā paara baipi. It'aedepa Jesú jōmǎirā Chipariade aipira ichia k'aripaipi.

11 Tachi Ak'õre pedeade nǎiya bi bima: «Chi ichide tǐjāa bipa pari tǐjāa baiwēma». XII 12 Tachi Ak'õre jōmǎirā Chipari pēra judiorā mǎinepa judiorāwē sida abarik'a ooparima. Ichiá k'ǐra chupuria idiuta minachia k'ariparima. 13 Tachi Ak'õre pedeade nǎiya bi bima: «Chi Tachi Chiparia chichupuria it'aa idiutat'a ichia āarea k'aripaipi». XIII

14 Maamina ēpērarāpa wapida Tachi Chipari Jesu-cristode tǐjāanawēa p'anine ¿sǎmaasá ichiá k'ǐra chupuria ididaima? Ichi k'orea wapida ūrinawēa p'anine ¿sǎmaasá tǐjāanaima? Mǎinepa abai pida āchiá jarateade wǎwēpira ¿sǎmaasá ichi k'orea ūrinaima?

15 Tachi Ak'õrepa abai pida peewēpira, ¿sǎmaasá jarateade wǎnaima? Tachi Ak'õre pedeade nǎiya bi bima: «Chi pedea pia jarade cheuta minachia pia p'anima». XIV

16 Maamina jōma judiorāpa chi pedea pia Cristo k'orea tǐjāanaé pasima. Isaía k'art'ade nǎiya bi bima:

VIII 10:5 Levítico 18:5. IX 10:6 Deuteronomio 30:12. X Pia Tachi Ak'õre pedea k'await'a t'ajuwēa bima. Griego pedeade nǎiya bi bima: ichi pedea pi k'ait'a bima. XI 10:8 Deuteronomio 30:11-14. XII Chi ichide tǐjāa bipa pari tǐjāa baiwēma. Griego pedeade nǎiya bi bima: p'erawēma. Isaía 28:16; 1 Pedro 2:6. XIII 10:13 Joel 2:32. XIV Griego pedeade nǎiya bi bima: chi pedea pia jarade cheuta jǐru minachia pia k'ede. Isaía 52:7. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: nek'iramariwēa bayá pedea jarade cheuta.

«Tai Chipari, taipa jaradada ¿k'aipa ijāasima?»¹¹⁷ Piarā ĕpĕrarāpa Cristo k'orea naa ūrinai p'anima, ichide p'ue ijāanai k'orea.¹¹⁸ Maamina mia idiruma: ¿Judiorāpa māi pedea ūrinae pasik'āra? Piarā ūrisidama. Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima:

«Ichi k'orea jōma nāi ijūane jarasidama. Māi pedea t'imia jarade wāsidadama». ^{III}

¹⁹ Mia māicha idiruma: ¿Judiorāpa māi pedea k'awadak'a pasik'āra? Ājā, k'awasidama judiorāwĕpa k'awadada jīra. Māi k'orea Moisepa bidade chi judiorā naa jarasima:

«Chi mia jiri atadawĕ p'uuru k'aripa bidepa mia mārā jiswaapiipi mi k'īrianamērā. ^{IV}

Chi k'īra k'īrisia nea bi p'uuru k'aripa bidepa mia mārā k'īruupik'apiipi mi k'īrianamērā». ^V

²⁰ Māinepa Isaiapa Tachi Ak'ōrenepa ne wap'ewĕa nāiya jarasima:

«Chi mi jiridawĕa p'anarāpa mi unusidama. Chi mi k'orea ididawĕa p'anarā ara michi k'orea k'awapisima». ^{VI}

²¹ Maamina israel ijūanepemarā k'orea Isaiapa nāiya jarasima:

«Ewaricha mi jua iapachima ĕpĕrarā k'īriwĕa be māinepa mine ijāawĕa be mimā chedamērā». ^{VII}

Chi eda judiorāpa Cristode ijāanana

11 Māi k'orea mia nāi idiruma: «¿Tachi Ak'ōrepa israel ijūanepemarā ichidirā itu bisik'āra?» jMāiyawĕma! Mi israel ijūanepemapi, Abrahamepa chedaaddepemapi, Benjaminepa chedapi. ² Tachi Ak'ōrepa naena israel ijūanepemarā jiri atasima ichi p'uuru bamērā. Māipuru āchi itu biwĕa bima. Mārāpa Tachi Ak'ōre pedeade Elía k'orea bida k'awa p'anima. Eliapa Tachi Ak'ōrepa israel ijūanepemarā k'orea nāiya piawĕa pedeasima. ³ «Mi Chipari, chi pi pari pedeapatairā jōma k'enasidama māinepa chi piā ānimara paateapatai jōma ārisidama. Abapuru mit'u beesima, maamina mi sida jiri p'anima peada k'orea». ^{VIII} Māine Tachi Ak'ōrepa nāiya p'anoosima: «Mia ĕpĕrarā siete mil mi pae uru bima. Āchi Baal ^{IX} k'īrari sīraporode k'op'aneenak'ama». ^X Ara māi jīra nāi ewaride pida Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa tai judiorā chok'araawĕa p'anit'a ichi pae uru bima. ⁶ Māiya Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa jiri atasipira, taipa oo p'anī k'orea jiri ataé pasima. Taipa oo p'anī k'orea jiri atadapara, māiyara ichi sōpiadepa jiri ataiwĕ pasima.

I 10:16 Isaia 53:1. II Cristo k'orea. Griego pedeade chi eda waapĕarā k'art'ade bi bima: Tachi Ak'ōre pedea. III 10:18 Salmo 19:4. IV Chi mia jiri atadawĕ p'uuru. Māi «chi judiorāwĕ» jara k'īria bima. V 10:19 Deuteronomio 32:21. VI 10:20 Isaia 65:1. VII 10:21 Isaia 65:2. VIII 11:3 1 Reye 19:10,14. IX Baal. Chōārāena cananorāpa āchi ak'ōreane adak'ari, māine ijāapachidama. X 11:4 1 Reye 19:18.

⁷ ¿Māinepema sāmaasā k'īrisia p'anima? Israel ijūanepemarāpa Tachi Ak'ōre p'uuru padai jiri p'anamina, māiya oodaé pasima. Maamina israel ijūanepemarā chok'araawĕa p'anīpa ijāasidama, Tachi Ak'ōrepa jiri atada pĕra. Waapĕarāpa ijāanai k'īrianae pasima.

⁸ Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima:

«Tachi Ak'ōrepa āchi k'āi p'anī jīra bisima p'ue k'awapidaemaapa, āchi taupa ununa p'ue k'awapidaemaapa, māinepa āchi k'īriipa ūrina p'ue k'awapidaemaapa. Wapida ara māiya p'anima». ^{XI}

⁹ Māinepa judiorā poro jūra jīpari jī bi Davipa māi k'orea Tachi Ak'ōrepa jarasima:

«Āchi arapaapatai nek'opatai te oomaa p'anine, piā āchiā āchi itiaiwĕane a k'īrisiapise.

Māiya āchi tuaba seadaipi ānimara k'idap'ede baeuta jīra. Māine āchi itiasē.

¹⁰ Āchi tau p'ārio be jīra bise āchia unu p'anit'a k'awapidaemaapa. Māinepa ewaricha minachia mīapise». ^{XII}

Tachi Ak'ōrepa judiorāwĕ k'aripada

¹¹ Nāi mia idiruma: ¿judiorāpa Cristo itu bisida pĕra waa Tachi Ak'ōre ome p'ue pia p'anaiwĕk'āra? ^{XIII} jMāiyawĕma! Māipari māiya oodada pĕra Tachi Ak'ōrepa judiorāwĕ k'aripaparima. Māiya judiorāpa jiwā p'aneenak'ari ichi k'īrianaipi. ¹² Judiorāpa Cristo itu bidada pĕra āchi k'aepĕra Tachi Ak'ōrepa jōma nāi ijūanepema judiorāwĕ minachia k'aripa bima. Māipuru chi judiorā māicha Tachi Ak'ōre ome pia p'aneuta ewaride ¿Tachi Ak'ōrepa jōmāirā pia k'aripaiwĕk'āra?

¹³ Mia judiorāwĕa nāi jararuma. Mi Tachi Ak'ōrepa peeda bisima, mārā jarateamērā. Māi mia jōma jīp'a oo k'īria bima. ¹⁴ Mia judiorāwĕa jaratea bidepa k'īria bima mi ĕpĕrarā judiorā pida māi pedea ūri k'īri-anait'a, jiwā p'anī jīra. Māiya Tachi Ak'ōrepa eda āchidi-idepema k'aripaiipi. ¹⁵ Tachi Ak'ōrepa judiorā itu bida pĕra waapĕarā nāi ijūanepemarā ichi ome pia bisima. Māipuru Tachi Ak'ōrepa judiorā māicha pia jiri atarude ¿sak'aima? Āchi sida piudaadarā jīra p'anana Tachi Ak'ōre ome chok'ae p'ananaipi.

¹⁶ Trigo naa chautade p'ana ook'oadak'ari māi p'anepema Tachi Ak'ōrepa aba teadaipira chi waapĕarā p'ana sida Tachi Ak'ōrenepi. Māinepa pak'uru k'arra pia bīpira, chi pak'uru jua sida pia p'anima. ^{XIV}

¹⁷ Chi eda waapĕarā judiorā Tachi Ak'ōre awara p'aneesidama olivo pak'uru jua t'iat'upatai jīra. Mārā judiorāwĕ Tachi Ak'ōre newĕa p'anasidama olivo pak'uru chi ichi tuaba mĕa warida jīra. Maamina mārā

XI 11:8 Isaia 29:10. XII Minachia mīapise. Griego pedeade nāiya bi bima: āchi ĕk'arra jōrea bise. Salmo 69:22-23. XIII Griego pedeade nāiya bi bima: ¿Judiorā t'enabaridak'ari abaeda baesidak'āra? XIV Ara māi jīra jōma judiorā Tachi Ak'ōrenepi, naa ijāa p'anana pĕra.

Tachi Ak'õrene êpêrarã p'aneesidama, pak'uru jua chi t'iat'udade ara mõi juade wãa nibida jïra. Mõiya naapae Tachi Ak'õrepa mãra sida k'aripa bima judiorã k'aripa bada jïra. ¹¹⁸ Maamina k'ïrisiarãt'i mãra judiorãwê Tachi Ak'õre k'ïrari atepe pia bet'a judiorã k'aepêra. K'ïrisiat'i mãra chi k'arradepa chok'ae p'anit'a. Chi k'arra mãranepa chok'ae biwêma.

¹⁹ Abaipa jarai biejã: «Tachi Ak'õrepa judiorã itu bisima pak'uru jua t'iat'uda jïra, mit'u mõi pak'urude wãa bii k'orea». ²⁰ Piarã mõiya bima. Maamina Tachi Ak'õrepa ãchi itu bisima Cristode ijãanaé pasi përa. Maapae mãra jiri atasima Cristode ijãanana përa. Mõi k'orea mãra judiorã k'aepêra pia be k'ïrisiarãt'i, mõi-pari Tachi Ak'õre wap'ea p'anat'i. ²¹ Judiorãpa ijãanawêa p'ani k'orea Tachi Ak'õrepa ãchi itu bisima pak'uru jua t'iat'uru jïra. Ara mõi jïra mãra judiorãwêpa ijãanaepira, Tachi Ak'õrepa mãra sida itu biipi.

²² Minachia k'ïrisiat'i sãmaasã Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa k'aripapari mõi-nepa sãmaasã itipari. Judiorãpa ijãanaé pasi përa Tachi Ak'õrepa itiak'ari ãchi itu bisima. Mõi-ne mãra judiorãwê ichi sõpiadepa k'aripa bima mõi-nepa k'aripa baipi. Maamina mõi-nepa p'anana p'anima. Mãrapa ijãa p'ananaiwêpira, Tachi Ak'õrepa mãra sida itiak'ari itu biipi pak'uru jua t'iat'uk'oaru jïra. ²³ Mõi-nepa chi judiorã Cristode ijãanawêa p'anirãpa ijãanaipira, Tachi Ak'õrepa ãchi mõi-cha jiri atapi ichi jua chaareadepa, chi pak'uru jua t'iat'udade mõi-cha wãa nibiru jïra. ²⁴ Piarã mãra judiorãwê olivo pak'uru ichi tuaba mõi warida jïra p'anasidama. Tachi Ak'õrepa mõi pak'urudepema t'iat'uk'ari olivo pak'uru uudade bisima. Mõiya baiwêa bimina Tachi Ak'õrepa oosima. Mõi-puru judiorã mõi-cha p'ue jiri ataiwêk'ãra chi uuda pak'uru jua mõi-cha wãa nibiru jïra?

Tachi Ak'õrepa ãrea israel ijãanepemarã k'aripai k'orea

²⁵ Ûpêarã, mia k'ïria bima Tachi Ak'õrepa naena k'awapiwêa bada mãrapa k'awadait'a. Mõiya judiorã k'aepêra pia be k'ïrisiadaiwêma. Tachi Ak'õrepa naena k'awapiwêa bada nãipi: chok'ará judiorã k'ïriwêa p'aneesidama mõi-nepa mõiya p'aneenai-pi aba jõma chi Cristode ijãanaé p'ani judiorãwêpa ijãautadea.

²⁶ Mõiya Israel p'uuru Tachi Ak'õrepa jõma k'aripaipi. Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima:

«Tachi K'aripapari Siõn p'uurudepa cheipi. ^{II}

Ichia Jacobodepa chedaadarã nemietá awara biipi.

²⁷ Mia ãchi ome pedea aui-pi. Æchia nemietá oodada k'ïrisia atuaipi». ^{III}

I Tachi Ak'õrepa mãra sida k'aripa bima judiorã k'aripa bada jïra. Griego pedeade nãiya bi bima: Mãra sida pak'uruba chi k'arradepa che bidepa pia p'anima. II Siõn p'uuru ichiaba «Jerusalén» apatama. III 11:27 Isaia 59:20-21; 27:9.

²⁸ Judiorãpa chi pedea pia Jesú k'orea itu bi p'ani përa Tachi Ak'õre ome chi nek'ïramaapi. Mõi-puru mãra judiorãwê Tachi Ak'õre êpêrarã p'ue p'ananaipi. Maamina Tachi Ak'õrepa ãchi chõarãenapemarã jiri atada përa waidi k'ïria bima. ²⁹ Piarã Tachi Ak'õrepa teada êemarik'ama. Ichia t'ïna itu bik'ama. ³⁰ Mãra judiorãwêpa naena Tachi Ak'õrene ijãanak'a pasima. Maamina judiorãpa ijãanawêa p'ani përa naapae Tachi Ak'õrepa mãra k'ïra chupuria bima. ³¹ Æchia naapae ijãanak'ama, Tachi Ak'õrepa k'ïra chupuriamerã mãra judiorãwêa k'ïra chupuria bi jïra. ^{IV32} Piarã Tachi Ak'õrepa jõmãirã eda jãa nibisima ãchi k'ïriwêa p'ani k'orea. Mõiya oosima jõmãirã k'ïra chupuriai k'orea.

³³ Tachi Ak'õre minachia ne k'awa bima mõi-nepa k'ïrisia k'awa bima.

Ichia ooi k'ïrisia bit'a mi ãpia pida p'ue k'awadaiwêma. Ichia oo bi sida p'ue k'awadaiwêma.

³⁴ «¿K'aipa Tachi Chipari k'ïrisia k'awa bima? ¿K'aipa ichiã k'ïrisia jarateparima?

³⁵ ¿K'aipa Tachi Ak'õrea ne teasima jïitea teamerã?»

³⁶ Tachi Ak'õrepuru nejõma oosima. Nejõma ichidepa bima mõi-nepa ichi pae bima.

Tachia ewaricha ichiã pia pedeadai p'anima. Mõiya beese.

Tachi Ak'õre pae p'anat'i

12 Mõi-pa Ûpêarã, Tachi Ak'õrepa mãra k'ïra chupuriada përa, mia mãrá chichupuria idiruma ara machi Tachi Ak'õrea teadamerã, ãnimara peadak'ari, paateapata jïra. Mõi ãnimara piuda k'aepêra, ichi pae pia p'anat'i mãra pia unumerã. ² Chi nãi ijãanepemarãpa oopatai jïra niparãt'i, mõi-pari k'ïrisia chiwidi Tachi Ak'õrepa tea bidepa jïp'a nipat'i. Mõiya Tachi Ak'õrepa k'ïria bit'a mãrapa k'awadai-pi. Jõma ichia k'ïria bit'a pia bima, jïp'a bima mõi-nepa ichia pia unu bima.

³ Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa mi bisima ichi pae ne oo bamerã. Mõi-puru mia mãrá nãi jararuma: mi ãpia pida k'ïrisiaiwêa bima ara ichi chi atepe bit'a. Mãrapa Cristode ijãanana përa Tachi Ak'õrepa machicha ne awara awarã teasima ne oodamerã. Mõi-puru ichia teada jïra machia oo p'ani k'orea pia k'ïrisiat'i. ⁴ Tachi k'ak'ua aba bimina tachi k'ak'uade chok'ará uru p'anima: jua, jïru, poro, nejõma. Maamina tachi k'ak'uade bepa abarik'a oodak'ama. ⁵ Ara mõi jïra tachi chok'ará p'anima, Cristo ome p'ani përa k'ak'ua aba bi jïra p'anima. Mõiya tachi jõmãirã k'ak'ua abaide arã p'anima.

⁶ Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa tachicha ne oodamerã awara awarã teasima. Ichia chi tearua teasima ichi pari pedeadamerã. Mõiya teasipira, ãchia piarã

IV Tachi Ak'õrepa k'ïra chupuriamerã. Griego pedeade chi eda waapêarã k'art'ade nãiya bi bima: naapae Tachi Ak'õrepa k'ïra chupuriamerã.

ĩjãa p'aninepa mãiya pedeadai p'anima. ⁷ Chi tearua teasima waapëarã k'aripadamërá. Mãiya teasipira, chi tearua k'aripadai p'anima. Chi tearua teasima ichi pedea jarateadamërá. Mãiya teasipira, ichi pedea jarateadai p'anima. ⁸ Chi tearua teasima ùpëarã k'aripa p'aninepa pia ĩjãanamërá. Mãiya teasipira, ùpëarã k'aripadai p'anima pia ĩjãanamërá. Chi eda waapëarã teasima ne tea p'aninepa waapëarã k'aripadamërá. Mãiya teasipira, sōpiadepa teadai p'anima. Chi eda waapëarã teasima chi ĩjãapatairã ak'ipatairã p'ananamërá. Mãiya teasipira, ĩjãa oo p'ananai p'anima. Mãinepa chi eda waapëarã teasima waapëarã k'ĩra chupuriadamërá. Mãiya teasipira, arapaadepa k'ĩra chupuriadai p'anima.

⁹ Machi sōnepa chi k'ĩria p'anat'ĩ. Jōma nemietá itu bit'ĩ. Chi pia bet'a oopariet'ĩ. ¹⁰ Piarã k'ĩrianepa chi k'ĩria p'anat'ĩ. Chi waapëarã ome pia p'anat'ĩ, áchi machi k'aepëra atepe p'anĩ ĩra mãinepa waapëarã k'orea pia k'ĩrisiat'ĩ. ¹¹ K'oa p'ananat'ĩ, mãipari chok'ea p'anat'ĩ. Tachi Chipari Jesupa k'ĩria bit'a sōnepa jōma oot'ĩ. ¹² Tachi Ak'ōrenepa nepia jitadai k'awa p'anĩ përa arapá p'anat'ĩ. Mĩa p'anine choat'ĩ. Ewaricha Tachi Ak'ōrea it'aa chiidit'ĩ. ¹³ Ĕpërarã Tachi Ak'ōreneerã chi nenea k'ede k'aripat'ĩ. Chi mãra tede cheutá pia pedeat'ĩ.

¹⁴ Chi mãra ĕp'ë berá pia pedeat'ĩ. Tachi Ak'ōrea it'aa chiidit'ĩ waapëarã pia bapimërá; it'aa chiidirãt'ĩ áchi mi-etá bapimërá. ¹⁵ Chi arapá be ome arapá p'anat'ĩ. Chi sōp'ua be ome sōp'ua p'anat'ĩ. ¹⁶ Jōmãirã ome pia p'anat'ĩ. Chi waapëarã k'aepëra pia be k'ĩrisiarãt'ĩ, mãipari chi chupuri k'ede ome pia p'anat'ĩ. Mãrapa waapëarã k'aepëra minachia k'awa p'anĩ ĩra k'ĩrisiarãt'ĩ.

¹⁷ Abai pida mãra piawëa ooipira, ara mãiya oorãt'ĩ. Jōmãirã k'ĩrari pia oot'ĩ. ¹⁸ Mãrapa ĩrit'ĩ jōmãirã ome ne k'ĩrisiawëa p'ananai k'orea. ¹⁹ Ùpëarã, abai pida mãra piawëa oosira abarik'a piawëa oorãt'ĩ. Mãipari itu bit'ĩ Tachi Ak'ōrepa itiamërá. Tachi Ak'ōre pedeade nãiya bi bima: «Miapuru mãirã itiaipi. Āareairã teaiپی ara áchia nemietá oodada ĩra», a jara bima Tachi Chiparipa. ²⁰ Mãinepa Tachi Ak'ōre pedeade nãiya bi bima: «Pĩ nek'ĩramá jarrapisia bide nek'opise. Opisia bide pania topise. Mãiya ooipira, ichi minachia k'ĩra p'erapiipi». ²¹ Abai pida mãra piawëa oo baipira abarik'a oorãt'ĩ. Mãipari pia oot'ĩ ichi k'ĩra p'erak'ari ichia piawëa oo bi itu bimërá. III

Chi minachia k'awa berã juade p'anat'ĩ

13 Jōmãirã nãĩ ĩjãanepema minachia k'awa berã juade p'ananai p'anima Tachi Ak'ōrepa áchi

I 12:19 Deuteronomio 32:35. II Minachia k'ĩra p'erapiipi. Griego pedeade nãiya bi bima: t'ĩpi tau ichi poro ĩri biipi. Proverbio 25:21-22. III Griego pedeade nãiya bi bima: Nemietá itu p'uepirãse, mãipari pia pia oo bidepa nemietá p'uese.

mãiya bida përa. Newëma Tachi Ak'ōrepa bidawët'a. ² Mãipuru chi nãĩ ĩjãanepema minachia k'awa berã pedea itu birupa Tachi Ak'ōrepa bida itu biruma. Chi mãiya itu bi berã itiaipi. ³ Piarã chi ĩjãa oo bepa áchi minachia k'awa berãpa itiait'a wap'eadak'ama, mãipari chi nemietá oopatairã wap'eapatama. Mãipuru mãra minachia k'awa berã ome ne wap'eawëa p'ana k'ĩria p'anipira, pia oot'ĩ áchia pia ununamërá. ⁴ Piarã mãra minachia k'awa berã Tachi Ak'ōrepa ichi pae pari mimiapatairã ĩra bisima mãra k'aripadamërá. Maamina mãrapa nemietá oodapira, áchi wap'eat'ĩ piarã minachia itiadai p'anĩ përa. IV Áchi Tachi Ak'ōre pae pari mimiapatairã ĩra p'anima chi nemietá oo berã itiadai k'orea. ⁵ Mãipuru mãra nãĩ ĩjãanepema minachia k'awa berã juade p'ananai p'anima itiapidaemaapa. Mãĩ awara áchi juade p'ananai p'anima, k'awa p'anĩ përa mãiya p'ananai mãĩ ĩjãa bit'a. ⁶ Mãĩ k'orea chi mãrapa erreara teadai p'anit'a mãra minachia k'awa berã teapatama, áchi Tachi Ak'ōre pae pari mimiapatairã ĩra p'anĩ përa, mãinepa mãiya mimiapata përa.

⁷ Jōmãirã teat'ĩ mãrapa áchicha teadai p'anĩ ĩra. Mãra minachia k'awa berã erreara teadai p'anit'a teat'ĩ. Mãrapa wap'eadai p'anĩ wap'eat'ĩ. Mãrapa chi pia jaradai p'anĩa pia jarat'ĩ.

⁸ Mãrapa tee parã p'anipira, mãĩ waa teadawëa p'ananat'ĩ. Abapuru chi k'ĩria p'anat'ĩ. Chi waapëarã k'ĩria bipa jōma Moisepa bida oo bima. ⁹ Mãĩ Moisepa bidade jara bima: «K'ima awarai ome k'airãse, mãĩ pearãse, nechiarãse, abaipa uru bit'a k'ĩriarãse». V Mãĩ pedea mãinepa jōma mãĩ Moisepa bidade jara bi sida nãĩ k'ĩrisia aba bide jōma jara bima: «Abai k'ĩriase ara pichi k'ĩria bi ĩra». ¹⁰ Chi k'ĩria uru bipa waapëarã piawëa ook'ama. Chi waapëarã k'ĩria bide jōma Moisepa bida oo bima.

¹¹ Jōma makii oo p'anat'ĩ, k'awa p'anĩ përa nãĩ ewari sãmaasá bit'a. ĩrimat'ĩ. Waa k'ãĩ p'ananat'ĩ. Chi tachi nãĩ ĩjãa nemietaadepema k'aripai k'ait'a bima, tachia naa ĩjãanana k'aepëra. ¹² Nãĩ ewari mietá bi jōpodoma teamasĩ nibada ewaripodo ĩra. Mãipuru tachia nemietá itu bidak'ari pia oodai p'anima. Mãiya nemietaadepema jōma áyã p'ananaipi, papaká bipa ást'á ichi ne ĩjãapari chaarea bit'a ĩjãa bi ĩra. ¹³ Tachi ĩjãa nipadai p'anima ást'á nipapata ĩra. Arapá oopatai tiidá it'ua tode wãnaiwëa p'anima, tachi k'ak'uadepa nemietá oo p'ananaiwëa p'anima, k'ĩruu pedea p'ananaiwëa p'anima, mãinepa abaipa uru bi k'orea piawëa k'ĩrisiadaiwëa p'anima. ¹⁴ Mãipari Tachi Chipari Jesucristo nipada ĩra nipat'ĩ. Nãĩ k'ak'uapa nemietá oo k'ĩria bit'a oodai k'ĩrisiarãt'ĩ.

IV Piarã minachia itiadai p'anĩ. Griego pedeade nãiya bi bima: k'ĩruuparĩ nek'õ bari uru bak'ama. V 13:9 Éxodo 20:13-15, 17; Levítico 19:18.

Ūpēarā k'orea ēk'arra āpīte pedeadaiwēa p'ani

14 Ūpēa abai pida tachia Jesucristode t̄jāa p'ani k'orea wapida pia atua b̄ipira, ichi pia jitat'ī.

Maamina ichia atua bi k'orea ichi ome k'īruu pedearāt'ī. ² Mia nāi jara bima: waapēarā ūpēarāpa k'awa p'anima nejōma k'odai p'ani. Maamina chi eda ūpēarāpa tachia Jesucristode t̄jāa p'ani k'orea wapida pia atua p'ani pēra k'īrisia p'anima abapuru ne uu t̄jūanepema k'odai p'ani. ³ Maamina chi nejōma k'oparipa chi nejōma k'ok'apī itu biwēa bima. Māinepa nejōma k'ok'apīpa chi nejōma k'oparī k'achia pedeiawēa bima, umea Tachi Ak'ōrepa jiri atada pēra. ⁴ ¿Pī k'aima māiya abai pae pari mimiaparī k'orea k'achia pedeit'a? Ichi chiparia puru jaraipī pia oo bi wa piawēa oo bit'a. Maamina Tachi Chiparipa jaraipī jōma ichi pae pari mimiapatairāpa pia oo p'ani, ichi jua chaaredepa k'aripa bi pēra pia oo p'ananamērā.

⁵ Māinepa chi eda ūpēarāpa k'īrisia p'anima chi mimianak'apī ewari, ewari awarai k'aepēra atepe piparā bima. Chi eda waapēarā ūpēarāpa k'īrisia p'anima ewari āarea abarik'a p'ani jira p'anima. Maamina āchicha sōnepa k'īrisia p'ani jira, māiya oodai p'anima. ⁶ Chi mimianak'apī ewari ak'ī bipa Tachi Chipari pae māiya oo bima. ¹ Chi nejōma k'oparipa māiya k'oparima Tachi Chipari wap'ea bi pēra. Māi k'orea nek'orude ichia Tachi Ak'ōrea sōpia biade aparima. Māinepa chi nejōma k'ok'apīpa māiya k'ok'ama Tachi Chipari wap'ea bi pēra. Māi k'orea nek'orude ichia pida Tachi Ak'ōrea sōpia biade aparima.

⁷ Mi aba pida ara ichi pae chok'ae biwēma. Māinepa mi aba pida ara ichi pae piuiwēma. ⁸ Chok'ae p'anine Tachi Chipari pae chok'ae p'anima. Māinepa piusidara Tachi Chipari pae piudaipi. Māiya chok'ae p'anine wa piutade Tachi Chiparidepi.

⁹ Cristo piusima, piudaadarā Chipari pai k'orea. Māinepa chok'ae p'irabarissima, chi chok'ae berā Chipari pai k'orea. ¹⁰ Māipuru ¿k'āre k'orea pi ūpēa k'orea k'achia pedea bima? ¿k'āre k'orea ichi k'īriawēa bima? Tachi āarea Tachi Ak'ōre k'īrari p'ananaipi tachicha oodada ak'imērā. ¹¹ Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima:

«Tachi Chiparipa nāiya jara bima: mi piarā chok'ae bi pēra piarānepa jararuma jōmāirā

mi k'īrari sīraporode k'op'aneenak'ari miā pia pedeadaiipi.

Māinepa jōmāirāpa "mi Tachi Ak'ōreane" a jaradaipi».
 III

¹² Piarā tachicha oodada Tachi Ak'ōrea jōma jaradaipi.

¹³ Māipuru abaipa oo bi k'orea waa piawēa pedeadai-

I Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: Chi mimianak'apī ewari ak'iwēa bipa māiya oo bima Tachi Chipari pae. II Tachi Ak'ōre. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: Cristo. III 14:11 Isaías 45:23.

wēa p'anima. Māipari sōnepa nāiya k'īrisiadai p'anima: tachia oo p'aninepa ūpēa abai sida nemietaade baepidaiwēa p'anima. ¹⁴ Mi Tachi Chipari Jesucristo ome bi pēra piarā k'awa bima mi āpia pida chik'o mietā biwēt'a. Maamina abaimā paritua chik'o k'oi pia biwēpira, makī k'oiwēa bima. ¹⁵ Māipuru pia k'o bidepa pi ūpēa ichi sōpiawēa beepiipira, pia ichi k'īriawēma. Pia k'o bidepa pi ūpēa sōk'achiapirāse Cristo ichi k'orea piuda pēra. ¹⁶ Mārāpa oo p'anit'a pia k'awa p'anima. Maamina waapēarāpa māi k'orea k'achia pedeadaiipira, oorāt'ī piawēa pedeapidaemaapa. ¹⁷ Tachi Ak'ōrepa ichi juade p'anirā jarak'ama k'āre k'odai p'anit'a māinepa k'āre todai p'anit'a. Māipari k'īria bima āchia ichi Jaoredepa jip'a oo p'ananaip'a, ne k'īriawēa p'ananaip'a māinepa arapā p'ananaip'a. ¹⁸ Chi māiya Cristo pae mimiapatairā Tachi Ak'ōrepa pia unu bima. Ēpēarā pida pia unupatama.

¹⁹ Māi k'orea jiridai p'anima ūpēarā ome ne k'īrisiawēa p'ananaip'a k'orea. Māiya chi k'aripa p'ananaipi pia t̄jāanai k'orea. ²⁰ Mārāpa k'o p'aninepa Tachi Ak'ōrepa waapēarā sōne ooda itu birāt'ī. Piarā Tachi Ak'ōre k'īrari māi chik'o āarea pia bima. Maamina chi tachia k'o p'aninepa abai nemietaade baepidait'a, māi piawēa bima. ²¹ Pia bima ne k'iuru k'oiwēt'a, uvaba toiwēt'a, wa mi āpia pida ooiwēt'a, pi ūpēa nemietaade baepiemaapa.

²² Pia nejōma k'oi k'īrisia b̄ipira, wa nejōma k'oiwē k'īrisia b̄ipira, aba piapuru Tachi Ak'ōre ome pi k'īrisiat'a k'awa bima. Piarā tachia oo p'ani k'orea tachia sōne piawēa k'īrisiadaepira, minachia arapā p'ananaipi.

²³ Maamina chi «Nāi k'oiwēa biade» a k'īrisia bipa māi k'oiipira, ichi sōne piawēa beepi, piawēa oo bi k'īrisia bi pēra. Piarā tachia oo bit'a jip'a biwēane a k'īrisiadaipira, māiya ooutade, nemietā oo p'anima.

Waapēarā k'aripāt'ī pia p'ananamērā

15 Tachia t̄jāa p'ani k'orea minachia k'awa berāpa tachia k'īria p'ani k'aepēra, chi pia atua k'ede k'aripadai p'anima. ² Māipari waapēarāpa k'īria p'anit'a oodai p'anima āchi pia p'ananamērā māinepa pia t̄jāanamērā. ³ Piarā Cristo pida ara ichia k'īria bit'a ooé pasima, māipari Tachi Ak'ōre pedeade bi bi jira māiyasima. Nāiya bi bima: «Tachi Ak'ōre, āchia pi k'orea k'achia pedeasidaide mi k'orea pida k'achia pedeasidama». ^{IV} ⁴ Nejōma Tachi Ak'ōre pedeade bida tachia jaratei k'orea bima. Tachi sōpiapiparima māinepa k'aripaparima jōma choadamērā. Māiya tachia piarā k'awa p'anima Tachi Ak'ōre ome ewaricha pia p'ananaip'a. ⁵ Mia k'īria bima ara māi tachi sōpiapiparī māinepa choapiparī Tachi Ak'ōrepa māra k'aripa bait'a, abarik'a k'īrisiadamērā Jesucristopa k'īria bi jira.

IV 15:3 Salmo 69:9.

⁶ Mäiya mārāpa Tachi Pajānepema Chipari Jesucristo Ak'orea arā pia pedea p'ananaipi.

Chi pedea pia Cristodé judiorāwē pae pida bima

⁷ Cristopa māra pia atada jīra chi pia atat'i. Māi unuutade ēpērarāpa Tachi Ak'orea pia pedeaipi. ⁸ Mia jararuma: Cristo chesima tai judiorā k'aripai k'orea. Tachi Ak'orepa judiorā chōarāenapemārā ^I ome pedea bida Cristopa oosima. Māipa unupisima Tachi Ak'orepa jara bi jīra ooparit'a. ⁹ Māinepa Cristo chesima judiorāwēpa Tachi Ak'orea pia pedeadamērā āchi k'īra chupuriada pēra. Māinepema Tachi Ak'ore pedeade nāiya bi bima:

«Mia judiorāwē t'āena piā pia pedeaipi. Mia piā pia k'ariipi». ^{II}

¹⁰ Māinepa nāiya bi bima:

«Māra judiorāwē, Tachi Ak'ore p'uuru ^{III} ome arapaat'i». ^{IV}

¹¹ Māinepa nāiya bi bima:

«Jōma māra judiorāwē, Tachi Chiparia pia pedeat'i. Jōma p'uuru berā, ichiā pia pedeat'i». ^V

¹² Māinepa Isaíapa ichi k'art'ade nāiya bisima:

«Jesedepa aba cheipi. ^{VI} Māi jōma p'uuru be Chipari beipi.

Judiorāwēpa ichide ijāanaipi nejōma pia ni p'anit'a āchiā teamērā». ^{VII}

¹³ Nejōma pia tachia ni p'anit'a Tachi Ak'orepa teaipi. Mārāpa ichide ijāa p'ani pēra mia k'īria bima ichia māra minachia arapaapiit'a māinepa ne k'īrisiawēa p'anapiit'a. Māiya Tachi Ak'ore Jaore jua chaareadepa mārāpa pia k'awadaipi nejōma pia tachia ni p'anit'a piarā atadaipi.

Pablopā judiorāwēa jarateaparima

¹⁴ Ūpēarā, mia k'awa bima mārāpa piarā pia oo p'anit'a māinepa minachia k'awa p'ani pēra machit'u p'ue chi jaratea p'ananaip'a. ¹⁵ Maamina nāi k'art'ade mia k'īrisia wawaria piarā bisima, mārā k'īrisia atuapi-daemaapa. Māiya bisima Tachi Ak'orepa ichi sōpiadepa mi bida pēra ¹⁶ judiorāwē t'āena Jesucristo pae pari mimiaparí bamērā. Māipuru pedea pia Tachi Ak'ore k'orea āchiā jaratea bima. Ijāasidara p'aare judiopa ānimara paatearu jīra mia āchi Tachi Ak'orea tearuma pia unumērā. Māine Tachi Ak'ore Jaorepa āchi Tachi Ak'ore pae pia biipi.

¹⁷ Jesucristo ome bi pēra mia Tachi Ak'ore pae oo bi k'orea minachia arapā bima. ¹⁸ Maamina ara michi

I Judiorā chōarāenapemārā. Māiya jara k'īria bima chi Abrahamepa chedaadarā minachia k'awa p'anirā. II Davipa māiya bisima Salmo 18:49. III Tachi Ak'ore p'uuru. Nāi versiculode māi jara k'īria bima «judiorā». IV 15:10 Deuteronomio 32:43. V 15:11 Salmo 117:1. VI Jesedepa. Jesé judiorā poro jūra jīparí jī bi Davi ak'ore pasima. Chi eda waapēarā k'art'ade Jesé, «Isaí» apatama. VII 15:12 Isaia 11:10.

k'orea mi āpia pida pia pedeaipēma. Abapuru Cristopa minēpa ooda k'orea pia pedeaipi. Piarā minēpa Cristopa k'aripasima judiorāwēpa Tachi Ak'orene ijāanamērā. Mia jaratea bidepa, oo bidepa, ¹⁹ māinepa ēpēerāpa ne p'ue oodak'apidepa māiya k'aripasima. Mia Tachi Ak'ore Jaore jua chaareadepa jōma māi āarea oosima. Jerusalenepa Ilírico tuadea chi pedea pia Cristo k'orea mia jōma jarateai badamá jarasima. ²⁰ Piarā chi pedea pia Cristo k'orea mia jaratea k'īria bima waidi ūrinak'airāmā. Abaipa jaratea bimā, mi mimia k'īriawēma. ²¹ Māiya mia Tachi Ak'ore pedeade bi bi jīra oo bima. Nāiya bi bima:

«Ichi k'orea jaradawēa p'anirā, āchia ununaipi. Ichi k'orea ūrinawēa p'anirā, āchia k'awadaipi». ^{VIII}

Pablo Roma p'uurudea wāi k'īrisiada

²² Māi k'orea bari k'ak'o minachia mi māramā wā k'īria bimina, p'ue wāwēa bima. ²³ Maamina nāma jōma jarateada pēra ara nāma k'ait'a newēma sāma Cristo k'orea jarateait'a. Ewari k'ak'o minachia tāaraa pa basima mi māramā wā k'īria biēra, ²⁴ España tuadea wārune māra ak'ii k'īria bima. Māra ome tāaraa arapā p'aneenak'ari, k'īria bima mārāpa mi k'aripadait'a, pia wāmērā. ²⁵ Maamina ara nāiena mi Jerusalemēa wāipi erreara Tachi Ak'ore ēpērarā teai k'orea. ²⁶ Māi erreara ūpēarā Macedonia tuadepemārāpa māinepa Acaya tuadepemārāpa arapā jirip'esidama, Tachi Ak'orene ijāapatairā Jerusalenepemārā chi nenea k'ede k'aripadai k'orea. ²⁷ Māi ūpēarā judiorāwēpa māi erreara ūpēarā judiorā pae arapā jirip'esidama. Piarā māiya oodai p'anasidama judiorā tee parā p'ani jīra. Judiorāwēpa nejōma pia Tachi Ak'ore k'orea judiorānēpa jitadada pēra, ūpēarā judiorā nepia nāi ijāanepema teadai p'anima. ²⁸ Māi erreara ūpēarā Jerusalenepemārā teak'ari mi España tuadea wāipi. Wārune māramā wāipi. ²⁹ Mia k'awa bima māramā cherude Cristopa tachi minachia k'aripait'a. ^{IX}

³⁰ Ūpēarā, Tachi Ak'ore Jaoredepa tachi chi k'īria p'anima. Māipuru Tachi Chipari Jesucristodepa mia māra chichupuria idiruma mi k'aripadait'a, Tachi Ak'orea it'aa chiididamērā. ³¹ Ichiā it'aa chiidit'i Judea tuadepema Jesude ijāanak'apirāpa mi piawēa oopi-daemaapa. Māinepa it'aa chiidit'i mia erreara ēpērarā Tachi Ak'orenepemārā Jerusalenepemārā pae ateerut'a pia jitadamērā. ³² Māiya Tachi Ak'orepa k'īriaipira, mi māramā arapā wāipi māinepa māra t'āena pia jīpaa baipi. ³³ Mia k'īria bima chi Tachi Ak'ore tachi ne k'īrisiawēa bapiparí jōma māra ome bait'a. Māiya beese.

VIII 15:21 Isaia 52:15. IX Cristopa. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: pedea pia Cristo k'orea.

Pablopa nāi k'art'ade k'aadea bida

16 Mia mārā tachi ūpēawēra P'ebe apatai k'orea pia jararuma. Ichi Cencrea p'uurude ūpēarā k'aripaparipi. ¹² Tachi Chipari t'īnēpa pia pedeat'ī Tachi Ak'ōre ēpērarāpa oodai p'ani jīra. Ichia ēpērarā chok'arā k'aripasima. Mi sida minachia k'aripasima. Māipuru ne āareainēpa ichi k'aripat'ī.

³ Ūpēawēra Priscilā māinēpa ūpēa Aquilā pia p'anapade a jara peet'ī. Āchia mi jīra abarik'a Jesucristopa oo bi oo p'anima. ⁴ Perā piusidama mi k'aripadai k'orea. Mia māinēpa jōma ūpēarā judiorāwē pida āchiā sōpia p'anapade apatama. ⁵ Māinēpa ūpēarā āchi tede chi arā nibapatairā pia p'anapadade a jara peet'ī. Mi ūpēa minachia k'īria bi Ep'enetōa ara māi jīra jarat'ī. Acaya tuade ichia naa Jesucristode tījāasima.

⁶ Ūpēawēra Mariā pia bapade a jara peet'ī. Ichia māra minachia k'aripa bima. ⁷ Mi ūpēarā judiorā Andronicoa māinēpa Juniā ara māi jīra jarat'ī. Waapēarāpa pia k'awa p'anima āchi Cristopa peedairāt'a. Mi ome arā eda serra p'anasidama. Mia Cristode tījāai naena āchia tījāa p'anasima.

⁸ Mi ūpēa Ampliasā pia bapade a jara peet'ī. Tachi Chipari Jesucristodepa, ichi minachia k'īria bima.

⁹ Ūpēa Urbanoa pia bapade a jara peet'ī. Ichia tai ome arā Jesucristo k'orea jaratea bima. Ūpēa Estaquia pida abarik'a jarat'ī. Ichi sida mia k'īria bima. ¹⁰ Ūpēa Apelea pia bapade a jara peet'ī. Ichia unupisima Cristo piarā tījāa bit'a. Jōma Aristóbulo ēpērarā pida abarik'a jīra jarat'ī. ¹¹ Mi ūpēa judio Herodionā pia bapade a jara peet'ī. Narciso ēpērarā Tachi Chipari tījāa berā pia p'anapadade a jara peet'ī. ¹² Ūpēawēra Trip'enoa māinēpa Trip'osoa pia p'anapade a jara peet'ī. Āchia Tachi Chipari pae pia oo p'anima. Māinēpa ūpēawēra Persidoa abarik'a jarat'ī. Ichia pida Tachi Chipari pae pia oo bima. ¹³ Ūpēa Rup'o Tachi Chiparipa jiri atadā māinēpa ichi naea pia p'anapade a jara peet'ī. Ichi nae mi nae jira bima. ¹⁴ Ūpēa Asincritoa, P'legontea, Hermesā, Patrobā, Hermasā māinēpa ūpēarā āchi ome p'anaparirā pida pia p'anapadade a jara peet'ī.

¹⁵ Māinēpa ūpēa P'ililogoā, Juliā, Olimpā, Nereoā, ichi ūpēawēra māinēpa jōma ēpērarā Tachi Ak'ōrenepe-marā āchi ome p'anaparirā pia p'anapadade a jara peet'ī. ¹⁶ Piarā k'īrianēpa chi pia p'anapadade a jara peet'ī. ^{II} Jōma Cristo ēpērarāpa māra pia p'anapadade a jara peemaa p'anima.

I Ūpēarā k'aripaparipi. Griego pedeade nāiya bi bima: *diácono. P'ebe wēra pasima. Māi k'orea k'āp'ūra pedeade «diáconisa» a jarapatama.* II Piarā k'īrianēpa chi pia p'anapadade a jara peet'ī. Griego pedeade nāiya bi bima: *uitarra sōpia bidepa chi pia pedeat'ī.*

¹⁷ Ūpēarā, mia mārā chichupuria idiruma jīrak'aua p'ananamērā. Chi eda waapēarāpa ūpēarā ne awara awarā k'īrisiapipatama. Chi mārapa piarā pedea k'awadada āchia k'īra awara jarateapatama. Māi ēpērarā ome arā p'anarāt'ī. ¹⁸ Āchia Tachi Chipari Jesucristopa k'īria bi oo p'aniwēma, māipari āchia k'īria p'anit'a oo p'anima. Āchi pedea pia bidepa chi k'īrisi-adawēa berā seapatama.

¹⁹ Jōmāirāpa k'awa p'anima mārapa Tachi Ak'ōre pedea piarā oo p'anit'a. Māi k'orea mi arapā bima. Piarā mia k'īria bima mārapa pia oo k'awadait'a māinēpa nemietā oodaiwēt'a. ²⁰ Chi ne k'īrisiawēa bapiparī Tachi Ak'ōrepa tāaraawēa bide tiore p'uek'ari māra juade biipi. ^{III} Mia k'īria bima Tachi Chipari Jesupa ichi sōpiadepa māra k'aripa bait'a.

²¹ Ūpēa Timoteo mi ome arā jaratea bīpa k'īria bima māra pia tuananait'a. Māinēpa mi ūpēarā judiorā Lucioa, Jasonpa māinēpa Sosipateropa k'īria p'anima māra pia tuananait'a.

²² Mi Terciopi. Pablopa miā nāi k'art'a biipi bima. ^{IV} Tachi Chipari Jesucristodepa mia k'īria bima māra pia tuananait'a.

²³ Ūpēa Gayo pida k'īria bima māra pia tuananait'a. Mi ichi tiida bima. Ūpēarā jōmāirā ichi tiida arā nīp'anaparima. Nāi p'uurudepema erreara ak'iparī Erastopa māinēpa ūpēa Cuartopa k'īria p'anima māra pia tuananait'a.

²⁴ Mia k'īria bima Tachi Chipari Jesucristopa ichi sōpiadepa māra k'aripa bait'a.

Pablopa Tachi Ak'ōrea pia pedeada

²⁵⁻²⁶ Mia pedea pia Jesús k'orea jaratea baparima. Ara māi pedeadepa Tachi Ak'ōrepa māra p'ue k'aripaipi chaarea p'ananamērā. Māi pedea Tachi Ak'ōrepa naena k'awapiwēa basima maamina idiapae k'awapisima. Chi ichi pari pedeapatairāpa māi k'art'ade bisidama. Tachi Ak'ōre piuk'apa māiya biipisima tuachapemarāpa ūrinak'ari Jesucristode tījāanamērā. Tachi Ak'ōrea pia pededai p'anima. ²⁷ Ichi abapuru bima. Nejōma k'awa bima. Jesucristodepa tachia ewaricha ichiā pia pededai p'anima. Māiya beese.

III Tiore p'uek'ari māra juade biipi. Griego pedeade nāiya bi bima: *tiore māra jīru ek'ari perp'et'aipi.* IV Pablopa miā nāi k'art'a biipi bima. Māi ewaride Pablopa ichiapuru ichi k'art'a bik'a pasima, maawēapuru ēpēra ichi pae k'art'a biipiparia māia jarak'ari, biipipachima. Nāi k'art'ade māi ēpēra «Tercioade» a jarasima, māinēpa waapēarā ūpēarā pia p'anapadade a jara peesima.

1 CORINTIO

Pablopa nãi k'art'a ùpëarã Corinto p'uurudepemarã pae bisima. Mãi äyo 55de Ép'eso p'uurudepa tea peesima. Pablopa Corinto p'uurude chi Jesú k'orea pedea pia naa jarateasima (). Chi judiorã arã pedeapatai tede jaratea bada përa waapëarã judiorãpa ijãasidama. Maapae judiorã awarairãpa Pablo äyã jeret'aadak'ari te awaraide jaratea beesima. Ara mãiya bide waapëarã griegorãpa ijãasidama. Pablo Corinto p'uurude äyo abaak'ari ya estarik'a basima.

Corinto p'uuru waibia basima. Èpërarã 600.000 mãma p'anasima. Mãi awara ächi sãdorã te minachia ua p'anasidama. Maamina mãi sãdode ijãanai k'orea nemietã k'ira p'era oopachidama waapëarã ome. Waapëarãpa Jesucristode ijãa p'ananamina wapida ara mãi nemietaade nipapachidama. Mãi awara chi ùpëarã t'ãena nepira wawaria unusima.

Naa Pablopa ächi itiasima ächi k'ak'awã pedea p'ani k'orea, chi k'aide ijãanai k'awadawëa p'aniëra (). Mãi ïari bisima nemietã waapëarã ome oopidaemaapa (). Mãi ïari chi ùpëarãpa naena ididada Pablopa p'anoosima. Capítulo k'ima atadai k'orea ididada p'anoosima. Capítulo p'anoosima ächi juapa oodada sãdo k'orea sãmaasã oodai p'ani. Capítulo Tachi Ak'õre Jaorepa oopi bi k'orea p'anoosima.

Corinto p'uurude waapëarãpa tachi chok'ae p'irabaridai k'orea piawëa k'ïrisia p'anana përa Pablopa capítulo mãi k'orea bisima. Capítulo bisima sãmaasã erreara jerep'edai p'ani mãinepa ächi ak'ide wãi k'orea.

Nãi k'art'ade Pablopa naa bida

1 Mi Pablopi. Tachi Ak'õrepa ichia k'ïriana përa mi t'ïsisima Jesucristopa peeda pamërá. Tachi ùpëa Sóstene mi ome bima. **2** Mia nãi k'art'a biruma chi èpërarã Tachi Ak'õrenepemarã Corinto p'uurudepema pae. Jesucristodepa Tachi Ak'õrepa mãra awara bisima ichi pae pia p'ananamërá. Ara mãi jïra ichia tuacha jõma Tachi Chipari Jesucristoa it'aa chiidipatairã awara bisima. Ichi ächi Chiparipi mãinepa Tachi Chiparipi. **3** Taipã k'ïria p'anima Tachi Pajãnepema Ak'õrepa, Tachi Chipari Jesucristo pida ächi piadepa mãra k'aripa p'ananait'a ne k'ïrisiawëa p'ananamërá.

Pablopa ùpëarã k'orea Tachi Ak'õrea sõpia biade ada

4 Mãra Jesucristo ome p'ani përa Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa k'aripa bima. Mãipuru mãia Tachi Ak'õrea it'aa chiidirucha mãra k'orea sõpia biade aparima. **5** Jesucristo ome p'ani përa Tachi Ak'õrepa mãrã jõma teasima pia oodamërá. Ichi pedea p'ue k'awa jaratea p'ananaipi mãinepa ichi k'orea p'ue minachia k'awa p'ananaipi. **6** Jõma Tachi Ak'õrepa mãrã teadapa unupi bima chi Cristo k'orea pedea taipã jarateadada piarãpi. **7** Mãrapã Tachi Chipari Jesucristo ununai k'orea ni p'animisa, Tachi Ak'õrepa ichi Jaoredepa tea bit'a jõma uru p'anima. **8** Mãipã Tachi Ak'õrepa mãra chaarea uru baiipi aba nãi ewari jõrunea. Mãiya Tachi Chipari Jesucristo cherude mãra k'orea k'achia pedeadaiwëa p'ananaipi. **9** Tachi Ak'õrepa ara ichia jara bi jïra oopi.

Ichia mãra t'ïsisima ichi Warra Tachi Chipari Jesucristo ome arã p'ananamërá.

Ùpëarã ächi k'ïrisia k'ak'awã k'ïrisia p'anana k'orea

10 Ùpëarã, Tachi Chipari Jesucristodepa mãia mãrã chichupuria idiruma arã pia tuananamërá. K'ïrisia k'ak'awã tuananaiwëa p'anima, mãipari k'ïrisia abaide arã pia tuananai p'anima. **11** Ùpëarã, mãiya jara bima ùpëawëra Cloé tiidapemarãpa miã jarasida përa mãra k'ïruu pedea tuanapatait'a. **12** Pia jaraideepara, waapëarã mãranepemarãpa jarapatama: «Mi Pablodé». Waapëarãpa jarapatama: «Mi Apolodé». Waapëarãpa jarapatama: «Mi Pedrodé». **1** Mãinepa waapëarãpa jarapatama: «Mi Cristodé». **13** Mãiyara ¿Cristo chok'arã bik'ãra? ¿Mi mãra k'orea k'urusude barijira bisidak'ãra? ¿Mãra mi t'ïnepa porochoasidak'ãra? ¡Mãiyawëma!

14 Mãia mãranepema mi aba pida porochoadawë përa arapã bima. Mãia Crispo mãinepa Gayot'u porochoasima. **15** Mãiya abai pida p'ue jaraiwëma mi t'ïnepa porochoasiade ait'a. **16** Ichiaba mãia ùpëa Estép'ana tiidapemarã sida porochoasima. Ächi awara, waapëarã porochoasira mãia mãi arí k'awawëa bima. **17** Cristopa mi peé pasima èpërarã porochoa bamërá, mãipari peesima chi pedea pia ichi k'orea jarateamërá. Nãi ijãanepema k'ïrisiadepa jarateawëma, Cristo k'urusude piuda ara ichi pari piuda jïra beepiemaapa.

I Pedro. Griego pedeade nãiya bi bima: Cep'a.

Cristo, Tachi Ak'õre k'õrisia k'awa mãinepa jua chaarea

18 Chi ëpërarã t'ipi urua nibideia wãnai p'anirãmá, Cristo k'urusude piuda k'orea paritua pedea bi jïra bima. Maamina tachit'u, chi Tachi Ak'õrepa k'aripapatairãpa k'awa p'anima mãi pedeapa Tachi Ak'õre jua chaarea k'awapi bit'a. 19 Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima:

«Chi ãarea k'õrisia k'awa berã k'õrisiat'a mia piawëa bi unupiipi. Chi k'õrisia k'awa berãpa oo k'õria p'anit'a itu oopiwëma». I

20 Piarã Tachi Ak'õrepa nãi jïuanepema k'õrisia piawëa bi k'awapisima. Mãipuru ¿chi minachia k'awa berã k'ãasãasidama? ¿Chi Moisepa bida jarateapatairã k'ãasãasidama? ¿Chi nãi ewaride k'õrisiadepea pedeapatairã k'ãasãasidama? 21 Tachi Ak'õrepa ichi k'õrisiadepea oodadepea, ara ichi k'awapi bima. Maamina nãi jïuanepemarãpa ara ãchi k'õrisiadepea ichi k'awadak'ama. II Ara mãi taipa jarateapatai k'õrisia newëa bi jïra bimina, Tachi Ak'õremã pia basima, mãinepa jõma chi ichide jïãauta k'aripait'a.

22 Chi judiorãpa Cristode jïãana k'orea, ëpërarãpa ne p'ue oodak'apí unu k'õriapatama. Judiorãwëpa chi nãi jïuanepema k'õrisiat'a jiripatama. 23 Maamina taipa Cristo k'urusude piuda jaratea p'anima. Mãi pedea judiorãpa pia ùrinak'ama. Judiorãwëpa mãi piawëa bi k'õrisiapatama. 24 Maamina Tachi Ak'õrepa judiorã mãinepa judiorãwë t'õsima Cristodepa k'aripai k'orea. Mãirãpa k'awa p'anima Tachi Ak'õrepa Cristodepa ichi jua chaarea mãinepa k'õrisiat'a unupisit'a.

25 Ëpërarãmá Cristo k'urusude piuda përa Tachi Ak'õre ne k'awawëa bima mãinepa jua chaareawëa bima. Maamina ne atua bi jïra bimina Tachi Ak'õre jõma nãi jïuanepemarã k'aepëra atepe k'awa bima. Mãinepa jua chaareawëa bi jïra bimina jõma nãi jïuanepemarã k'aepëra atepe jua chaarea bima.

26 Ûpëarã, k'õrisiat'i Tachi Ak'õrepa mãra jiri ataside sãmaasã p'anasidait'a. Ëpërarãmá, chok'arã mãranepema ne k'awa p'ananaé pasima, chi minachia k'awa p'anirã p'ananaé pasima, mãinepa chi atepe p'anirãnepa t'õnaé pasima. 27 Mãipuru chi k'õrisia k'awaa berãmã mãra ne atua bepí. Maamina Tachi Ak'õrepa chi ne atua berã jiri atasima mãi k'õrisia k'awaa berã p'eradamërá. Tachi Ak'õrepa chi jua chaareawëa berã jiri atasima mãi jua chaarea berã p'eradamërá. 28 Nãi jïuanepemarãpa chi mã chupuria k'edeade apatai mãinepa ãchia itu bipatai Tachi Ak'õrepa jiri atasima. Mãiya chi atepewëa berã jiri atasima chi atepe berã mã chupuria bii k'orea.

29 Mãipuru abai pida ara ichi k'orea Tachi Ak'õre k'õrari p'ue pia pedeawëma. 30 Mãawëa Tachi Ak'õrepa mãra

I 1:19 *Isaía 29:14*. II *Griego pedeade mãipa ichiaba nãiya jara bima: Tachi Ak'õrepa ichi k'õrisiadepea bisima ëpërarãpa nãi jïuanepema k'õrisiadepea ichi p'ue k'awapidaemaapa.*

Jesucristo ome arã bisima. Mãiya Cristodepa Tachi Ak'õrepa ichi k'õrisia tachiã k'awapisima. Ichia tachi jïp'a bisima, ara ichi pae pia bisima, mãinepa nemietaadepema k'aripasima. 31 Mãipuru Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bi jïra tachia oodai p'anima: «Abaipa ara ichi k'orea pia pedeapira, Tachi Chipari k'orea pia pedeai bima». III

Cristo k'urusude piuda k'orea Pablopa jarateada

2 Ûpëarã, mã Tachi Ak'õre k'orea mãramã jarateade wãside chi minachia k'awapatairã pia pedeapatai jïra mi k'õrisiadepea mi ãpia pida jarateapé pasima. 2 Mãra t'ãena baside mã abapuru Jesucristo k'orea mãinepa ichi k'urusude peadada k'awapi k'õria basima. 3 Mãine mi ibiwëa bi k'õrisiasima. Mãinepa p'ue pia jarateawëa k'õrisia bada përa wap'eapa k'ak'ua ãarea ore nibapachima. 4 Mã Jesú k'orea jaratea baside mi k'õrisiadepea mãiya ooé pasima mãrapa jïãanamërá. Mãipari Tachi Ak'õre Jaorepa ichi jua chaareadepea k'awapisima mãi pedea piarãt'a. 5 Mãiya mãrapa nãi jïuanepema k'õrisiadepea Jesucristode jïãanaé pasima, mãipari Tachi Ak'õre jua chaareadepea jïãasidama.

Chi Tachi Ak'õrepa naena k'awapiwëa bada ichi Jaoredepea k'awapida

6 Mãiya taipa chi k'õrisia k'awaat'a jaratea p'anima chi Tachi Ak'õrene minachia jïãa berã. Mãi k'õrisia k'awaat'a nãi jïuanepemawëma mãinepa nãi jïuanepema minachia k'awa p'anirã k'õrisiawëma. ãchi tãaraa p'ananaiwëma. 7 Taipa chi Tachi Ak'õre k'õrisia naena k'awapiwëa bada jaratea p'anima. Nãi jïua ooi naena Tachi Ak'õrepa mãi k'õrisiadepea ne ooi bisima tachi ichi ome arã pia p'ananamërá. 8 Chi nãi jïuanepema minachia k'awapatairã mi ãpia pida mãi k'õrisia k'awadaé pasima. K'awa p'ananapara, Tachi Chipari pia k'õrit'a k'urusude peadaiwë pasima. 9 Maamina k'awadaé pasima Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bi jïra:

«Chi Tachi Ak'õrepa ichi k'õria berã pae pia ooda uru bi, mi ãpia pida wapida ununak'ama, k'õripa ùrinak'ama mãinepa mi ãpia pida k'awa k'õrisiadak'ama». IV

10 Jõma makii Tachi Ak'õrepa ichi Jaoredepea tachiã k'awapisima. Ichi Jaorepa nejõma k'awa bima. Chi Tachi Ak'õre k'õrisia sida jõma k'awa bima. 11 ¿Ëpëra k'õrisiat'a k'aipa k'awa bima? Ara ichi tuabapuru k'awa bima. Ara mãi jïra mi ãpia pida Tachi Ak'õre k'õrisia p'ue k'awadawëma. Aba Tachi Ak'õre Jaorepuru mãi k'awa bima. 12 Tachia nãi jïuanepema k'õrisiat'a atadaé pasima, mãipari Tachi Ak'õre Jaoret'u jitasidama jõma Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepea teada k'awadamërá. 13 Ara mãi k'orea taipa pedea p'anima. Maamina nãi

III 1:31 *Jeremia 9:24*. IV 2:9 *Isaía 64:4; 52:15*.

ijūanepema k'irisidepa pedea p'aniwēma, māipari Tachi Ak'ōre Jaorepa taiyá jaratea bi jīra pedea p'anima. Māiya chi Tachi Ak'ōre Jaorepa k'awapi bit'a taipa jaratea p'anima ichia pedeapi bi jīra. ^I

¹⁴ Maamina Tachi Ak'ōre Jaorepa k'awapi bit'a, chi Tachi Ak'ōre Jaore nea bipa k'awai k'iriak'ama, ichimá piawēa bi pēra. Māinepa p'ue k'awak'ama, Tachi Ak'ōre Jaoredepa māi k'awapi bi pēra. ¹⁵ Chi Tachi Ak'ōre Jaore uru bipa Tachi Ak'ōre k'orea p'ue minachia k'awaiipi. Maamina Tachi Ak'ōre Jaore nea bipa chi Tachi Ak'ōre Jaore uru bi k'irisiat'a p'ue k'awaiwēma. ¹⁶ Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima: «¿K'aipa Tachi Chipari k'irisia k'awa bima? ¿K'aipa ichiá jarateaima?» ^{II} Maamina tachia Cristo k'irisiat'a uru p'anima.

Pablo māinepa Apolopa Tachi Ak'ōrepa oo bit'a oodada

³ Ūpēarā, mi māramá wāside, chi Tachi Ak'ōre Jaoredepa nipapatairá jaratea bi jīra p'ue māiyae pasima. Māipari chi nāi k'ak'uapa oo k'iria bi jīra oopatairá māinepa chi chiwidi Cristode ijāanaanará jaratea bi jīra jarateasima. ² Mia Cristo k'orea pedea t'ajuwēa bidepema jarateasima, warra chak'erá juba topi bi jīra. Chik'o k'opi bi jīra, mia t'aju bi jarateae pasima, mārāpa p'ue k'awadae pasi pēra. Māinepa waidi p'ue k'awadawēma. ³ Māra wapida nāi k'ak'uapa oo k'iria bi jīra nipapatama: waapēarāpa uru bi k'orea piawēa k'irisiatapama māinepa k'iruu pedepatama. Māiya p'aní pēra ¿nāi k'ak'uapa oo k'iria bi jīra nipapatawēk'āra? ¿Nāi ijūanepemará jīra p'aniwēk'āra? ⁴ Abaipa jaraparima: «Mi Pablodepi». Abaipa jaraparima: «Mi Apolodepi». Mārāpa māiya jarapata pēra nāi ijūanepemará jīra p'anima.

⁵ Maamina ¿Pablo k'aima? ¿Apolo k'aima? Tait'u Tachi Ak'ōre pae pari mimiapatairāpi. Taidepa mārāpa Tachi Chiparide ijāasidama. Tachi Ak'ōrepa taicha oopida jīra oosidama. ⁶ Ne uuru jīra mia mārā Jesús k'orea naa jarateasima. Maapae mia uudade pania p'oru jīra Apolopa Tachi Ak'ōre pedea pia jarateasima. Maamina Tachi Ak'ōrepuru k'aripasima mārāpa ijāanamērā chi ne uuda waripuru jīra. ⁷ Māipuru chi ne uuparí chi atepe biwēma. Chi pania p'oparí sida chi atepe biwēma. Tachi Ak'ōret'u chi atepe bipi. Ichiapuru ne uu ijūa waripiparima. ⁸ Chi ne uuparí māinepa chi pania p'oparí sida Tachi Ak'ōre k'irari abarik'a p'anima. Ichia tachicha nepia teaipi, tachia oo p'anana jīra. ⁹ Mia Apolo ome abarik'a Tachi Ak'ōrepa oopi bit'a oo p'anima. Māra sida Tachi Ak'ōre ne uu ijūapi.

Māi awara māra Tachi Ak'ōrepa te oomaa bi jīra p'anima. ¹⁰ Mi te ooparí pia jīra bima. Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa miá teadadepa, te tītau yaayá eudu

^I Ichia pedeapi bi jīra. Griego pedeade jara bima: «Tachi Ak'ōre Jaore uru berá». ^{II} 2:16 Isaía 40:13.

k'orosima. Waapēarāpa māi jīri te oopatama. Maamina tachicha jīrak'aua bai bima sāmaasá māi jīri ooi bit'a.

¹¹ Jesucristo chi te tītaupēra waa p'ue awara bidaiwēa bima. ¹² Abaipa māi jīri te pia oopira, ichia oo bit'a nee, p'arat'a māinepa mawara pia achiterrea k'ede ārik'apí jīra baiipi. Maamina abaiipa māi jīri te piawēa oopira, ichia oo bit'a pak'uru, sia k'irú wa to k'irupa oodada te jīra baiipi. ¹³ Cristopa tachi nepira ak'ii ewaride tachicha oodada t'ipi uruapa chaa ajoroipi, choai k'awai k'orea. Māipa k'awapiipi tachia oodada sāmaasá basit'a. ¹⁴ Tachia oodapa māi t'ipi urua choasira Cristopa chi oo badá nepia teaipi. ¹⁵ Maamina chi tachia ooda paawāsira chi oo badapa mi āpia pida nepia ataiwēma. Tachi Ak'ōrepa ichi k'aripaimina, te paawārunepa k'ariparu jīra k'aripaipi.

¹⁶ ¿Atua p'anik'āra Tachi Ak'ōre Jaore māra sōne bi? ¿Atua p'anik'āra māra Tachi Ak'ōre te? ¹⁷ Parituapa Tachi Ak'ōre te āriipira, māi ēpēra Tachi Ak'ōrepa minachia itiaipi māi te ichi paepuru bi pēra. Māra māi tepi.

¹⁸ Ara machi tuaba searāt'i. Abaipa chi nāi ijūanepema k'irisia jīra ne k'awa bi k'irisia bipira, waa māiya k'irisiaiwēa bima. Māipari chi piarā k'irisiat'a uru bai k'orea nāi ijūanepemará k'irari ne atua bi jīra bai bima. ¹⁹ Tachi Ak'ōremá, chi nāi ijūanepema k'irisiat'a piawēa bima. Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima: «Tachi Ak'ōrepa chi nāi ijūane ne k'awa berá ara āchi k'irisidepa k'awapiiparima ne k'awa p'aniwēt'a».

^{III}20 Māinepa nāiya bi bima: «Tachi Chiparipa k'awa bima chi nāi ijūane ne k'awa berá k'irisiat'a piawēa bi». ^{IV}21 Ūpēarā ak'iparí chi waapēarā k'aepēra chi piipará bi jīra waa k'irisiarāt'i. Tachi Ak'ōrenepa mārāpa nejōma uru p'anima pia p'ananai k'orea. ²² Mārāpa Apolo, Pedro māinepa mi uru p'anima. Jōma nāi ijūane bi sida uru p'anima. Chi idiapaepema māinepa chi nūpema sida uru p'anima. Tachi chok'ae p'ananaipira wa piudaipira Tachi Ak'ōrenepa nejōma uru p'ananaipi pia p'ananai k'orea. ²³ Jōma māra Cristoderāpi. Māinepa Cristo Tachi Ak'ōrenepi.

Jesucristo pae pari mimiapatairā

⁴ Māiya bide mārāpa k'irisidai p'anima tai Cristo pae pari mimiapatairāt'a. Tachi Ak'ōrepa tai bisima chi ichi k'orea naena k'awapiwēa bada jarateadamērā. ² Piarā chi chipari pae pari mimiapari- pa ichi chiparipa oopi bit'a jōma jīp'a oo bai bima chi chiparipa pia unumērā. ³ Māipuru mārāpa wa paritua ēpērapa mi k'orea k'achia pedeutade piawēa k'irisidadak'ama. Māinepa ara michi tuaba jarawēma mia oo bit'a sāmaasá bi. ⁴ Mia mi āpia pida nemietá oo biwēane a bimina, māiya jara biwēma mi mi āpia pida piarā nemietá oowēa biade a biwēma. Tachi Chiparipu-

^{III} 3:19 Job 5:13. ^{IV} 3:20 Salmo 94:11.

ru mi nepira ak'iipi. ⁵ Māi k'orea ichia nepira ak'ii ewari naena tachia jaradaiwēa p'anima, chi ichia ooda oo bi-pa jīp'a oo bi wa jīp'a oowēa bi. Tachi Chipari cherude tachi sōne k'īrisia bada māinepa nejōma tachi sōne mēra beada k'awapiipi. Tachi Ak'ōrepuru tachicha pia bayade aipi tachia pia oodada k'orea.

⁶ Ūpēarā, mi k'orea māinepa Apolo k'orea bisima māra k'aripai k'orea. Tai k'orea k'awadai p'anima Tachi Ak'ōre pedeade bi bi awara k'īrisiapidaemaapa. ^I Māiya mārapa abai waapēarā k'aepēra atepe pia bi k'īrisi-adaiwēma. ⁷ ¿K'aipa pi waapēarā k'aepēra atepe pia bisima? Tachi Ak'ōrepa teada awara ¿pia k'āre uru bima? Pia Tachi Ak'ōrenepa nejōma jitadapira, ¿k'āre k'orea ara pichi tuaba jitada jīra pedea bima?

⁸ Tachi Ak'ōrenepa jita k'īria p'anana mārapa nejōma uru p'aniane apatama. Tachi Ak'ōrepa tea bi minachia uru p'aniane apatama. Taiwēa, māra tuaba chi atepe k'awa p'anirā jīra p'aneenayane a k'īrisia p'anima. Maamina māiyawēma. Māra piarā chi atepe k'awa p'anirā p'aneenai para pia bai pasima. Māiya tai sida māra ome ará chi atepe k'awa p'anirā p'aneenai pasima. ⁹ Maamina mia k'īrisia bima tai chi Jesucristopa peedairā Tachi Ak'ōrepa jōmāirā k'aepēra k'aadea bisit'a. Tai chi nepira ak'iparipa jōmāirā k'īrari peapipade a bi jīra p'anima. ^{II} Ēpērarāpa māinepa Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairāpa, jōmāirāpa ak'i p'anima piudai k'awadai k'orea. ¹⁰ Ēpērarāpā tai Cristo k'orea ne atua berā jīra p'anipi māinepa jua chaareawēa berā jīra p'anipi. Maamina Cristo ome p'ani pēra machi chi minachia k'awa p'ani jīra beayade apatama māinepa chi jua chaarea p'ani jīra beayade apatama. Ēpērarāpa māra k'orea pia pedea p'anima, maamina tai ununaema p'anima. ¹¹ Wapida ara nāi ewaride taipa jarra choa p'anima, opisia choa p'anima, māinepa neet'á sore k'edet'a uru p'anima. Tai te nea p'anima māinepa ēpērarāpa tai piawēa oopatama. ¹² Tai ĩapaadawēa mimia p'anima ne uru p'ananai k'orea. Ēpērarāpa taiyá piawēa pedeautade taipa áchiá pia pedeapatama. Tai piawēa ooutade choapatama. ¹³ Seadepa taiyá k'achia pedeautade pedea piadepa p'anoopatama. Wapida nāi ewaride ēpērarāpa tai nejarra jīra unupatama māinepa nemietá jīra unupatama.

¹⁴ Mia māi biwēma māra p'erapii k'orea. Māipari mi warrarā jīra māra k'īria bi pēra māiya bi bima jīp'a k'īrisiapii k'orea. ¹⁵ Mārapa Cristo k'orea jarateapatairā chok'ará uru p'anipara wapida ak'ōre aba uru p'ananai pasima. ^{III} Minepa mārapa chi Jesús k'orea pedea pia

I Tachi Ak'ōre pedeade bi bi awara k'īrisiapidaemaapa. Griego pedeade t'aju bima māi k'āre jara bi k'awadai k'orea. II Māi ewaride chi romanepemará papaká berāpa áchi nek'īramá jitadak'ari, Roma p'uurude p'īrria uru p'anana k'ari, maapae chi jemenapataimá ateewāpachidama. Māma, áchi k'ak'awá chōopidak'ari, minachia mīlapidak'ari peapipachidama ēpēerā t'āena. Nāi versiculode Pabloja jara bima chi Jesucristopa peedairā māirā jīra p'anima. III Chok'ará. Griego pedeade nāiya bi bima: 10 mil.

ĵāanana pēra ichidepa mi māra ak'ōrepi. ¹⁶ Māi k'orea mia mārá chichupuria idiruma mi nipapari jīra nipadamērā. ¹⁷ Māipuru Timoteo māramá peeruma. Tachi Chiparidepa ichi mi warra k'īria bi jīra bima māinepa jīp'a nipaparima. Ichia mārá k'īrisiapiipi mi Jesucristo ome sāmaasá nit'a. Mi māiya nipai bit'a ēpērarā Jesucristoderā becha jarateaparima.

¹⁸ Waapēarā māranepema chi atepe k'awa p'anirā jīra nipadai p'anima, k'īrisia p'ani pēra mi māramá wāiwēt'a. ¹⁹ Maamina Tachi Chiparipa k'īriaipira, mi māramá isapea wāipi. Māine chi atepe p'anapataade apataipa jara p'ani ūrine wāiwēma, māipari ak'ide wāipi áchi piarā Tachi Ak'ōre jua chaarea p'ani k'awai k'orea. ²⁰ Tachi Ak'ōre juade uru bidepemarāpa ara jāiya ichi k'orea pedeade k'ama, māipari ichi jua chaareadepa jīp'a oopatama. ²¹ Māi ¿mārapa sāmaasá k'īria p'anima? ¿K'īria p'anik'āra mia itiade wāi wa k'īrianepa, pia pedeadepa wāit'a? ^{IV}

Chi ūpēapa nemietá oo nipada itu oopidada

⁵ Ēpērarāpa jara p'anima māra t'āena chi aba bipa k'ima awarai ome k'āiyá bipi. Jara p'anima māipa chi ak'ōre k'ima chi k'ima jīra uru bit'a. Piarā chi Jesucristode ĵāanak'apiirā pida māiya oodak'ama. ² Maamina ĵmārapa wapida k'īrisia p'anima waapēarā k'aepēra piipará berāpi! ¿Māi ēpērapa nemietá ooda k'orea minachia sōp'ua p'aneenaiwēk'āra? ¿Māi māranepema āyá bidai p'anasidawēk'āra? ³ Mi māra ome biwēmina k'īrisiadepa māra ome ará bima. Māiya bide māra ome bi jīra, māi nemietá oo bi ēpēra Tachi Chipari Jesús t'īnepa itiasima. ⁴ Māra ará p'aneutade, mi k'īrisiadepa māra ome baiipi. Māinepa Tachi Chipari Jesús jua chaarea mārá teaipi, ⁵ māi ēpēra itiadamērā. Ichi āyá bidai p'anima tiorepa minachia mīapimērā. Māiya nāi k'ak'uapa nemietá oo k'īria bit'a itu biipi. Māinepa Tachi Chipari chei ewaride ichi k'aripaipi.

⁶ Ara machi waapēarā k'aepēra pia beade adaiwēa p'anima. ¿Mārapa atua p'anik'āra p'ana ooropipari āpia bipa harina jōma ēesāpipari? Ara māi jīra chi nemietá āpia oorupa chi waapēarā ūpēarā āarea mietaade bipiparima. ⁷ Māipuru p'ana ooropipari chi chota āyá amaauta jīra māi nemietá oo bipa māranepema āyá bit'i. ^V Māiya māra nemietá newēa p'ananaipi, harina chiwidi p'ueradada chi p'ana ooropipari newēa bi jīra. Māra māi jīra p'anapii k'orea, Cristo tachi nemietá k'orea piusima, Egitodepa wāsidaide oveja peadada jīra. ⁸ Naapae p'ana ooropipari newēa bi k'opata jīra, k'īrisia piadepa māinepa piarāpēanepa nipadai p'anima. P'ana ooropipari chi chota bidepa waa nipadaiwēa p'anima. Waapēarā unuema bidepa māinepa piawēa oo bidepa waa nipadaiwēa p'anima.

IV Itiade wāi. Griego pedeade nāiya bi bima: tuma pará wāi. V 5:7 Éxodo 12:3-13,15; Juan 1:29.

⁹ Naena mia awarai k'art'ade bisima māra chi awarairā ome k'āipatairā ome arā p'ananiwēa p'anit'a. ¹⁰ Maamina māipa jara biwēma chi nāirā ome p'ananiwēa p'ani: chi nāi t̄jūanepema awarai ome k'āi berā ome, erreara awaa berā ome, nechiapatairā ome, māinepa juapa oodada sādo k'īrari it'aa chiidipatairā. Āchi ome p'ana k'īrianaepira, nāi t̄jūanepema āyá wānai p'anima. ¹¹ Māipari mia mārā bisima parituapa ara ichi ūpēaane aipira, maamina awarai ome k'āipataide nipaipira, erreara awaa baipira, juapa oodada sādo k'īrari it'aa chiidi baipira, seadepa waapēarā k'orea k'achia pedea baipira, piu nipaipira, wa nechiaparí baipira, mak̄i ēpēra ome arā p'ananiwēa p'ani māinepa arā nek'odaiwēa p'ani. ¹²⁻¹³ Chi Tachi Ak'ōrene t̄jāanak'ap̄irā nepira ak'ii k'orea mi biwēma. Tachi Ak'ōrepuru āchi nepira ak'ipi. Maamina chi māra t'āena berā mārapa nepira ak'idai p'anima. Tachi Ak'ōre pedeade bi bima: «Chi nemietá oo bit'a māra t'āenapema āyá jeret'aat'ī». ^I

Ūpēarāpa ara āchi nepira ak'idai p'ani

6 Māranepema nepira parā beesira abai ūpēa ome, k'āre k'orea chi Tachi Ak'ōrene t̄jāanak'ap̄irā nepira ak'ipatairāmá jarade wāpatama? k̄Pia biwēk'āra Tachi Ak'ōre ēpēarāpa āchi nepira ak'idait'a? ² k̄Mārapa atua p'anik'āra Jesú cherude chi ēpērarā Tachi Ak'ōrenepemarāpa chi nāi t̄jūane berā nepira ak'idait'a? Mārapa chi nāi t̄jūane berā ak'idai pēra k'āre k'orea nepira āpia k'ede p'ue ak'idaiwēa p'anima? ^{III3} k̄Atua p'anik'āra tachia Tachi Ak'ōrepa it'aripa pedarā ichiaba ak'idait'a? Māiya bi pēra k̄chi idiapaepema nepira māra t'āena berā p'ue ak'idaiwēk'āra? ⁴ Māra māi k'orea nepira parā p'aneenaipira, k'āre k'orea chi Tachi Ak'ōrene t̄jāanak'ap̄irāmá wāpatama māi nepira ak'idamērā? ^{III5} Mia māi jara bima māra p'eradamērā. k̄Māra t'āena k'īrisia k'awa bi aba pida newēk'āra ūpēarā nepirade p'anirā pia pedepii k'orea? ⁶ Maawēapuru ūpēa abai chi ūpēa ome k'īruu pedeadak'ari chi nāi t̄jūanepema nepira ak'ipatairāmá wāpatama. Piarā māiya oodaiwēa p'anima, chi Tachi Ak'ōrene t̄jāanak'ap̄irā k'īrari k'īruu pedeapata pēra. ⁷ Piarā waapēarā māranepema nepira uru p'anapata pēra unupii p'anima machi t̄jip'a nipadak'at'a. k̄Piiparā biwēk'āra chi pi piawēa ooda choait'a, chi nepira ak'iparimá wāi k'aepēra? k̄Piiparā biwēk'āra pia uru bi itu chiapiit'a, pi ūpēa chi nepira ak'iparimá ateewāi k'aepēra? ⁸ Maamina mārapuru ēpērarā piawēa oopatama māinepa nechiapatama. Piarā minachia piawēa oo p'anima, ara māra ūpēarā māiya oopata pēra. ⁹⁻¹⁰ k̄Mārapa atua p'anik'āra chi nemietá oopatairā Tachi Ak'ōre juade p'ananiwēt'a, ichidirā paara? k̄Ara

I 5:12-13 Deuteronomio 17:7. II 6:2 Luca 22:29-30. III k̄K'āre k'orea chi Tachi Ak'ōrene t̄jāanak'ap̄irāmá wāpatama māi nepira ak'idamērā? Griego pedeade māi versículo pia ūrinawēma.

machi tuaba searāt'ī! Chi k'ak'uadepa nemietá oopatairā, juapa oodada sādo k'īrari it'aa chiidi berā, k'ima awarai ome k'āipatairā, imik'īra wēra jīra beapatairā, imik'īra abarik'ai ome beapatairā, nechiapatairā, erreara awaa berā, piu nipapatairā, seadepa waapēarā k'orea k'achia pedeapatairā māinepa waapēarā seapatairā sida Tachi Ak'ōre p'uurude p'ananiwēma. ¹¹ Naena, māranepema chi está māiya p'anapachidama. Maamina mārapa nemietá oodada Tachi Ak'ōrepa siisima, ichi pae pia bisima māinepa nepira newēa biade asima Tachi Chipari Jesucristodepa māinepa ichi Jaoredepa.

Ūpēarāpa tachi k'ak'uadepa nemietá oodaiwēa p'anima

¹² Chi eda māranepemarāpa jarapatama: «Cristode t̄jāa bi pēra mia k'īria bi jīra jōma ooi bima». Maamina mia jararuma tachia k'īria p'ani jōma oodai p'animina, jōma tachia oo k'īria p'anipa tachi k'aripak'ama. Māipuru jōma mia oo k'īria bia, p'ue itu oopiiwēa bima. ¹³ Māinepa waapēarāpa jarapatama: «Chik'o tachi bi pae bima, māinepa tachi bi chik'o pae bima». (Māiya bimina Tachi Ak'ōrepa māi umea jōpiipi). Maamina tachi k'ak'ua biwēma nemietá oo bamērā, māipari Tachi Chipari pae bima. Māinepa Tachi Chipari tachi k'ak'ua ak'ii k'orea bima. ¹⁴ Tachi Ak'ōrepa ichi jua chaareadepa Tachi Chipari Jesú piu bada chok'ae p'irabaripisima. Ara māi jīra ichi jua chaareadepa tachi sida chok'ae p'irabaripiipi. ¹⁵ k̄Mārapa atua p'anik'āra māra k'ak'ua Cristodé? Māiyara k̄mia arā āpua biik'āra chi Cristodé, wēra k'achia bi ome? k̄Māiyawēma! ¹⁶ k̄Mārapa atua p'anik'āra chi wēra k'achia ome bide, māi wēra ome k'ak'ua aba bi jīra bit'a? Tachi Ak'ōre pedeade nāiya jara bima: «Āchi k'ak'ua aba bi jīra p'ananaipī». ^{IV17} Maamina chi Tachi Chipari ome arā bit'a ichi ome jaore aba bi jīra p'anima.

¹⁸ Awarai ome mi āpia pida k'āirāt'ī. Nemietá awara oopira, māipa tachi k'ak'ua mietá beepiiwēma. Maamina k'ak'uadepema nemietá oopira, tachi k'ak'ua piawēa beepi. ¹⁹ k̄Mārapa atua p'anik'āra māra k'ak'ua Tachi Ak'ōre Jaore tet'a? Tachi Ak'ōrepa ichi Jaore mārā teasima. Ichi māra sōne bima. Māra k'ak'ua ara māranewēma māipari Tachi Ak'ōrenepi. ²⁰ Tachi Ak'ōrepa māra atasima. Tachi Ak'ōrené pēra māra k'ak'uade māinepa jaorede k'īra t̄jip'a p'anat'ī. ^V

K'ima atadai k'orea bida

7 Naapae, mārapa k'art'ade ididada mia p'anooruma. Nāiya bisidama: «Piarā pia bima imik'īrapa wēra ataiwēa bit'a». ^{VI2} Maamina māra t'āena māiya

IV 6:16 Génesi 2:24. V Jaore. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma.

minachia nemietá oopata përa imik'iracha ächi k'ima uru bai bima, mäinepa wëerä pida ächicha ächi k'ima uru bai bima. ³ Chi imik'irapa ichi k'ak'ua wäak'ai pia biwëma chi wërá; chi wëra pida ichi k'ak'ua wäak'ai pia biwëma chi k'imá. ⁴ Wëra ara ichi k'ak'ua chi chipariwëma, mäipari chi k'imat'u chi chiparipi. Ara mäi jïra imik'ira ara ichi k'ak'ua chi chipariwëma, mäipari ichi k'imat'u chi chiparipi. ⁵ Mära k'ak'ua mära k'imá wäak'arät'i. Tachi Ak'orea it'aa chiidi k'ïria p'anipira pedea aba bide bit'i, mäi ewaride ará k'äinawëa p'aneenai k'orea. Maamina täraa mäiya p'aneenaiwëa p'anima. Mäiya bak'ari mäicha ará k'äinai p'anima, mära p'ue choadawëa p'aneeutade, tiorea tachi nemietá oopidaemaapa. ⁶ Mia jararuma: märapa mäiya oo k'ïria p'anipira, pia bima. Maamina mia mäiya oopade a biwëma. ⁷ Mimá chi tuurá mi jïra tuu p'aneenai p'anipira, mäiya pia bima. Maamina Tachi Ak'orepa tachicha sämaasá bai teasima. Tachi Ak'orepa waapëará tea bima p'ue tuu p'ananamërá. Mäinepa waapëará tea bima k'ima atadamërá.

⁸ Mia jararuma chi tuu berá mäinepa p'ëtäará: pia bima mi jïra k'ima nea p'ananait'a. ⁹ Maamina mära k'ak'uapa k'ïria bi p'ue choadaepira, k'ima atadai p'anima. Mära k'ak'uapa k'ïria bi k'orea minachia k'ïrisia bai k'aepëra pia bima k'ima atadait'u.

¹⁰ Mia näi jararuma chi k'ima pará berá. Näi pedea mörewëma, mäipari Tachi Chiparidepi. ¹ Chi wërapa ichi k'ima amaaiwëa bima. ¹¹ Maamina ichi k'ima amaaiwëa, imik'ira awarai ataiwëa bima. Mäipari tuu bai bima mäiyawëpara chi k'ima ome mäicha pedei bima. Ara mäi jïra chi imik'irapa ichi k'ima amaaiwëa bima.

¹² Waapëará üpëará mia näi jararuma (Tachi Chipari Jesupa miá näi jarateapiwëma): üpëa aba bipa chi k'ima Jesude ijäawëa bi uru bipira, mäinepa mäi wëra ichi ome ba k'ïria bipira, mäi üpëapa ichi amaaiwëa bima. ¹³ Üpëawërapa chi k'ima Jesude ijäawëa bi uru bipira, mäinepa mäi imik'irapa ichi amaa k'ïriawëa bipira, mäi üpëawërapa ichi amaaiwëa bima. ¹⁴ Mäi Jesude ijäawëa bi imik'ira Tachi Ak'ore pae beesima, ichi k'imapa ijäa bi përa. Ara mäi jïra chi Jesude ijäawëa bi wëra Tachi Ak'ore pae beesima ichi k'imapa ijäa bi përa. Mäiyawëpara mära warrarä Tachi Ak'ore pae p'ananaiwë pasima. Chi ak'ore mäinepa chi nae Tachi Ak'ore pae p'ani përa ächi sida Tachi Ak'ore pae p'anima. ¹⁵ Maamina chi Jesude ijäawëa bipa ichi k'imak'apema äyá wä k'ïria bipira, mäiya wäräapadade adai pia biwëma. Mäiya chi ijäa bi, chi äyá wäna k'ima ome beeiwëa bima. Tachi Ak'orepa tachi t'ïsi ma ne k'ïrisiawëa p'ananamërá. ¹⁶ Üpëawëra, pia atua bima Tachi Ak'orepa pi k'ima pi k'orea nemietaadepe-

ma k'aripait'a. Üpëa, pia pida atua bima Tachi Ak'orepa pi k'ima pi k'orea nemietaadepe ma k'aripait'a.

¹⁷⁻¹⁸ Tachi Ak'orepa tachi t'ïside ara tachi p'anana jïra p'ananai p'anima. K'ak'ua tauchaa basira ara mäiya bai bima. K'ak'ua tauchaawëa basira ara mäiya bai bima. Tachicha p'ananai p'anima Tachi Chiparipa bida jïra. Mia ëpërarä Tachi Ak'orenepemarä becha mäiya jaratea bima. ¹⁹ K'ak'ua tauchaa bai atepe pia biwëma. K'ak'ua tauchaawëa bai sida atepe pia biwëma. Tachi Ak'orepa oopi bi pedea oo bai pia bima. ²⁰ Tachi Ak'orepa pichi t'ïside ara tachi p'anana jïra p'ananai p'anima. ²¹ Tachi Ak'orepa pi t'ïside chi chipari pae pari mimiaparí basira, minachia k'ïrisia pará beeräse. Maamina pichi chiparipa ichi juadepema äyá wäpisira, mäiya oose. ²² Chi Tachi Ak'orepa t'ïna chipari pae pari mimiaparí, Tachi Chiparipa nemietaadepe ma k'aripasi ma, ichi pae ne oo bamërá. Mäine chi Tachi Ak'orepa t'ïna ara ichi chipari pae pari mimiapariwët'a, naapae Cristo pae pari mimiaparipi. ²³ Cristopa ne p'aadadepa mära atasima. Mäi k'orea waapëará pae pari mimiapatairä p'anarät'i. ²⁴ Üpëará, Tachi Ak'orepa tachi t'ïside ara tachi p'anana jïra p'ananai p'anima ichi ome.

²⁵ Mäi awara chi k'ima waidi atadak'á bee k'orea mia jararuma. Tachi Chipari Jesucristopa miá mäi k'orea jarateapiwë përa mia k'ïrisia bit'a jararuma. Märapa k'awa p'anima Tachi Chiparipa mi k'ira chupuriada përa mia piarä jaraparima. ²⁶ Näiya jararuma: mimá näi ewaride minachia mä p'ani përa tachi imik'ira tuu berä ara mäiya p'ananai p'anima. ²⁷ Maamina k'ima uru bipira, pi k'ima amaai k'ïrisiaräse. K'ima nea bipira, k'ima atai k'ïrisiaräse. ²⁸ Maamina k'ima ataipira nemietaawëma. Wërapa k'ima ataipira nemietaawëma. Maamina chi k'ima ataru näi ijüane minachia mä bai pi. Mära mäiya minachia mä p'ananait'a mia k'ïriawëa bima.

²⁹ Üpëará, mia näi jara k'ïria bima: näi ewari jöpoderuma. Mäi k'orea naapae chi üpëará k'ima uru beräpa Tachi Ak'ore ode wä p'anit'a itu bidaiwëa p'anima ächi k'ima ome p'ananai k'orea. Mäipari chi k'ima nea bi jïra p'ananai p'anima. ³⁰ Ara mäi jïra chi üpëará söp'ua berä söp'uawëa bi jïra p'ananai p'anima. Chi arapá berä arapaawëa bi jïra p'ananai p'anima. Chi ne atadapa ichi atada ewaricha uru bai k'ïrisia baiwëa bima. ³¹ Chi näi ijüane tachia unu p'ani äarea jöpodo përa chi ne pará bepa chi nenea bi jïra k'ïrisia p'ananai p'anima.

³² Mia k'ïria bima märapa näi ijüa k'orea minachia k'ïrisiapidaemaapa. Chi imik'ira k'ima nea bipa pia k'ïrisia baparima Tachi Chiparipa k'ïria bi ooi k'orea. Tachi Chiparipa arapaapii k'ïria bima. ³³ Maamina chi imik'ira k'ima uru bipa näi ijüane ichi k'ima pia uru bai minachia k'ïrisia baparima. Ichi k'ima arapaapii k'ïria bima. ³⁴ Mäiya chi k'ima pará bipa k'ïrisia ume uru baparima. ^{II} Ara mäi jïra chi wëra k'ima uru bipa näi

VI Pia bima imik'irapa wëra ataiwëa bi. Griego pedeade näiya bi bima: imik'irapa wëra ooiwëa bima. I 7:10 Luca 16:18.

ijũane ichi k'ima pia uru bai minachia k'ĩrisia bapari-
ma. Ichi k'ima arapaapii k'ĩria bima. Maamina chi wẽra
k'ima nea bipa Tachi Chipari k'orea minachia k'ĩrisia
baparima. Nãĩ k'ak'uade mãinepa jaorede Ichi pae pia
ba k'ĩria bima.

³⁵ Mãi mia jarawẽa bima mārāpa k'ĩria p'ani jĩra
p'anapidaemaapa mãipari pia p'ananamẽrã. Mia k'ĩria
bima mãra k'ĩra jĩp'a p'ananaĩt'a mãinepa jõma mãra
sõnepa Tachi Chiparipa k'ĩria bi oodait'a.

³⁶ Imik'ĩra abaipa chi awẽra pada ome pedea'ari
atai k'orea, mãine atai naena p'ue choawẽa k'ĩrisiaipira
mãinepa isapea ata k'ĩriaipira, atai pia bima. Mãi ne-
mietaawẽma. ³⁷ Maamina chi atadai k'orea pedea'ari,
ichi sõne mãi wẽra ataiwẽane a k'ĩrisiaipira, mãinepa
ichi k'ak'uapa k'ĩria bi p'ue choaipira, mãi wẽra atai pia
biwẽma. ³⁸ Piarã chi k'ima atarupa pia oo bima.
Maamina mimã chi k'ima ataiwẽa bipa atepe piiparã
oo bima. I

³⁹ Chi wẽra k'ima parã bi chi k'ima chok'ae bimisa
ichi ome bai bima. Maamina chi k'ima piuiipira, imik'ĩra
awarai ata k'ĩriaipira, p'ue ataiipi. Maamina Tachi
Chiparide ijãa bit'a atai bima. ⁴⁰ Mimã mãi wẽrapa
k'ima ataiwẽpira arapã beepi. Ichiaba mãi k'ĩrisia bima
Tachi Ak'õre Jaorepa mãiya k'ĩrisiapi bit'a.

Juapa oodada sãdorã ne k'iuuru paateada bida k'orea

8 Naapae mia jararuma chi juapa oodada sãdorã
ne k'iuuru paa II teada k'orea. Mārāpa jarapatama
ara mãinepa k'ĩrisia k'awa p'aniane apatama. Maamina
chi k'ĩrisia k'awapa tachi waapẽarã k'aepẽra atepe
p'ani jĩra k'ĩrisiapiparima. Tachia waapẽarã k'ĩria
p'aninepa, ãchi k'aripapatama. ² Abaipa minachia
k'awa bi k'ĩrisia bipira, waidi pia atua bima ichia k'awai
bi jĩra. ³ Maamina abaipa Tachi Ak'õre k'ĩria bipira,
Tachi Ak'õrepa ichi k'awa bima. III

⁴ Mãipuru chi juapa oodada sãdorã k'iuuru teada
k'odai k'orea mãi jararuma. Tachia k'awa p'anima chi
juapa oodada sãdo piarãwẽt'a. Mãinepa k'awa p'anima
Tachi Ak'õre piarã abapuru bit'a. ⁵ Pajãne mãinepa nãĩ
ijũane epẽrarãpa «ãchi ak'õrerã» apatairã paraapi. Pi-
arã makĩrã mãinepa epẽrarãpa «ãchi chiparirã» ap-
atairã sida chok'arã paraapi. ⁶ Maamina tachimã, Tachi

II *K'ĩrisia ume uru baparima. Griego pedeade chi eda waapẽarã
k'art'ade mãi newẽma. I Versos 36-38 ichiaba mãiya bi bima: 36*

37

38

II *Mãĩ ewaride chi ijãanak'apiĩrãpa ãnimararã waa k'iuuru chi
juapa oodada sãdorã teapachidama. Chi p'aarerã ijãanak'apiĩrãpa
mãĩ jitaute, peadak'ari maapae paapachidama chi sãdorã pae.
Maamina ichiaba chi p'aarerãpa chi k'iuuru ãpia k'odai k'orea awara
bipachidama, wa p'uurude netodai k'orea. III Griego pedeade mãi
verso t'aju bima.*

Ak'õre abapuru bipi. Ichi tachi Pajãnepema Ak'õrepi.
Ichiapuru nejõma oosima. Tachi ichi pae chok'ae p'ani-
ma. Mãinepa Tachi Chipari Jesucristo abapuru bima.
Ichidepa Tachi Ak'õrepa nejõma oosima. Ichidepa tachi
chok'ae p'anima.

⁷ Maamina waapẽarãpa mãi sõnepa k'awadawẽa
p'anima. Waapẽarã ãpẽarãpa wapida k'ĩrisia p'anima
chi juapa oodada sãdo ãchia naena k'ĩria p'anana
chok'ae p'anasidait'a. Mãipuru chi juapa oodada sãdo
k'iuuru teada k'osidara k'ĩrisiapatama mãine ijãautat'a.
Chi piarã pedea minachia atua p'ani pẽra mãi k'iuuru
k'outadepa k'ĩrisiapatama Tachi Ak'õre k'ĩrari piawẽa
p'aneutat'a. ⁸ Maamina chi tachia nek'opatai k'orea
Tachi Ak'õrepa tachi pia ak'ik'ama. Mãipuru tachia k'o
p'aninepa wa k'odawẽ p'aninepa Tachi Ak'õre k'ĩrari pia
p'ananaiwẽma.

⁹ Piarã tachia k'o k'ĩria p'anit'a p'ue k'odai p'anima.
Maamina jĩrak'aua p'anat'i mārāpa ne paritua k'o
p'aninepa machi ãpẽa pia atua bit'a k'achiade baepi-
daemaapa. ¹⁰ Pi juapa oodada sãdo tede eda nek'o
suak'abari beepira, mãine chi nejõma k'oi bi atua bipa
pi mãma suak'abari bi unuipira, ichia pida juapa ooda-
da sãdo k'iuuru teada k'oi k'ĩrisiaipi. Maamina chi jua-
pa oodada sãdo it'aa idiru k'ĩrisia bi pẽra ichimã mãi
nemietã oo bima. ¹¹ Mãiya chi nejõma k'oi bi k'awa bi-
pa chi minachia atua bi ãpẽa, chi mãi k'orea Cristo
piusit'a, ichide ijãa bi itu bipiipi. ¹² Mārāpa mãi atua be
ãpẽarã k'achiade baepiutade Cristot'a nemietã oo
p'anima. ¹³ Mãi k'orea mãi nek'o bidepa mi ãpẽa
k'achiade baepipira, waa nek'oiwẽma.

Pablo pedea ũripatairãpa ichi k'aripadai p'ani

9 ¿Michia oo k'ĩria bi ook'ã bik'ãra? ¿Mi Jesu-
cristopa peedawẽk'ãra? ¿Mia pida Tachi Chipari
Jesú unusiwẽk'ãra? IV ¿Mārāpa minepa Tachi Chiparide
ijãasidawẽk'ãra? ² Waapẽarã ãpẽarãpa mi Jesucristopa
peeda k'ĩrisiadawẽa p'animina mārāpa k'awadai p'ani-
ma mi piarã ichia peedapi. Mia jarateadadepa mārāpa
Tachi Chiparide ijãasida pẽra mãi unupi bima. ³ Chi mi
k'orea k'achia pedeapatairã mãi nãiya idiruma: ⁴ ¿Mia
jaratea bidepa, mãra juadepema ne k'oiwẽa bik'ãra?
¿Ne toiwẽa bik'ãra? ⁵ Waapẽarã Jesupa peedairã, Tachi
Chipari Jesú ãpẽarã, mãinepa Pedro ãchi k'imarã ome
nipapatama. V Ara ãchi jĩra ¿mia Jesude ijãaparĩ wẽra
atak'ari, mãi ome nipaiwẽa bik'ãra? ⁶ Bernabé
mãinepa mãi pida Tachi Ak'õre pedea jaratea p'aneu-
tade, mimia awara oopatama ne uru p'ananaĩ k'orea.
Maamina ¿waapẽarã jĩra taipa jaratea p'aninepa ne ji-
tadai p'aniwẽk'ãra?

⁷ ¿Papakã bi ara ichi errearapa chõone wãparik'ãra?
¿Chi uva k'ãena uru bipa ichi uva jõiwẽk'ãra? ¿Chi oveja

IV 9:1 Hecho 9:3-7. V Pedro. Griego pedeade nãiya bi bima:
Cep'a.

ak'iparipa oveja juba toiwēk'āra? ⁸ ¿Jōma māi mi k'īrisi-
adepe jara bik'āra? ¿Moisepa bidapa abarik'a
jarawēk'āra? ⁹ Māi bidade nāiya bi bima: «P'ak'apa tri-
go k'imi edá pistiamaa bide ichi it'ae jīparí jīrāse». ^I
Tachi Ak'ōrepa māi pedea jaraside ¿p'ak'adepuru
k'īrisia basik'āra? ¹⁰ ¿Tachi k'orea pida k'īrisia basi-
wēk'āra? Piarā tachi k'orea Tachi Ak'ōrepa māi Moisepa
bida teasima. Chi net'a tau uuparí māinepa chi baaparí
mimiapatama āchia māinepema uru p'anana k'awa
p'aní pēra. ¹¹ Ara māi jīra taipa mārā Tachi Ak'ōre
pedea jarateasida pēra ¿pia biwēk'āra taipa māranepa
ne jitadait'a? ¹² Waapēarā jarateapatairāpa māranepa
ne jitadai p'anipira, taipa āchi k'aepēra ne atepe jitadai
p'anima.

Maamina ne ididak'ama. Māipari jōma choa p'anima
ēpērarāpa chi pedea pia Cristo k'orea piawēa k'īrisiapi-
daemaapa. ¹³ Mārāpa k'awa p'anima Tachi Ak'ōre te
minachia bide chi mimiapatairāpa āchia oo p'aninepa
jitapatama nek'odai k'orea. Chi ānimara paateapatairā-
pa māi k'iurudepema atapatama k'odai k'orea. ¹⁴ Ara
māi jīra Tachi Chiparipa jarasima chi pedea pia ichi
k'orea jaratea nipapatairāpa chi māinepema jitadai
p'aní k'odai k'orea. ^{III} ¹⁵ Maamina mia māi jitak'ama.
Māi k'orea nāi k'art'ade mia biwēma mārāpa ne
teadamērā. Mia jaratea bidepa ne jitak'a pēra arapá bi-
ma. Mia k'īriawēma mi āpia pida ne tea bidepa māi
arapá jōpiit'a. Mimá, māranepema ne jitai k'aepēra
piui pia bima.

¹⁶ Mia chi pedea pia Cristo k'orea jaratea bimina mi
chi atepe bi jīra k'īrisiak'ama, Tachi Ak'ōrepuru
jarateapi bi pēra. Chi māi pedea pia jarateapira, mi
mīa chupuria beepi. ¹⁷ Michia k'īria bidepa jarateada-
para, ne jitai pasima. Maamina michia k'īria bidepa
jarateawēa bima. Tachi Ak'ōrepuru miá jarateapisi
pēra, mia māiya bai bima. ¹⁸ Māiyara ¿mia jaratea bi
k'orea, k'āre jitaima? Ne jitaiwēma. Sō arapá bima chi
pedea pia Cristo k'orea pari jaratea bi pēra. Mia jaratea
bi k'orea ne jitai bimina, ne idik'ama.

¹⁹ Mi chi waapēarā pae pari mimiapariwē pēra, chi
jōmāirā pae pari mimiapari beesima chok'arairāpa
minepa Jesucristode ijāanamērā. ²⁰ Mi judiorā t'āena
bide judiorā jīra baparima minepa Jesucristode
ijāanamērā. Chi Moisepa bida ūripatairā t'āena bide mi
māi bidadepa bak'amina, māiya bi jīra baparima āchia
minepa Jesucristode ijāanamērā. ²¹ Māinepa Tachi
Ak'ōrepa chi Moisepa bida atua berā t'āena bide mi
āchi jīra baparima minepa Jesucristode ijāanamērā.
Maamina mia Moisepa bida itu bik'ama. Jōma Cristopa
oopi k'īria bi jīra ooparima. ²² Chi ūpēarā chi piarāpēa
pedea āpia k'awa k'ede t'āena bide āchi jīra baparima
minepa Jesucristo k'orea pia k'awadamērā. Mi wārucha

I Māi ewaride chi ēpēerāpa p'ak'á trigo pistiapachidama, chi tri-
go ek'ap'a āarea oochoapimērā. Deuteronomio 25:4. II 9:14 Mateo
10:10.

ēpērarā t'āena bide āchi jīra baparima minepa
waapēarāpa Cristode ijāanak'ari mia āchi nemietaade-
pema k'aripamērā. ²³ Mia jōma māi jīra ooparima chi
pedea pia Cristo k'orea k'awapii k'orea. Māiya mia pida
Tachi Ak'ōrenepa nepia jitaipi.

²⁴ Mārāpa k'awa p'anima ēpērarā p'irapatama k'ai
chi atepe ibia p'ira bit'a k'awadai k'orea. Māine
chok'arā p'irapatamina chi naa chedapuru ne jitapari-
ma. Māra sida isapea p'irauta jīra jōma pia oot'i Tachi
Ak'ōrepa teai jarada jitadai k'orea. ²⁵ P'irapatairāpa
āchi k'ak'ua pia ak'ipatama chaarea p'anana k'orea.
Māiya oopatama waapēarā k'aepēra pia p'iradak'ari
poro jūra jīparí jitadai k'orea. Māi poro jūra jīparí isa-
pea piiparima. ^{III} Maamina tachia nejōma pia oopata-
ma Tachi Ak'ōrepa teai jarada piik'apí atadai k'orea.
²⁶ Māipuru ēpēra paritua p'ira wāru jīra mia ook'ama.
Māinepa ēpēra jīaramá sík'oopari jīra mi māi jīra
chōok'ama. ²⁷ Māipari mi k'ak'ua chaarea oopi bi jīra
māinepa mi k'ak'uapa ooemaa bit'a mia oopi bi jīra,
māiya jōma oopi bima Tachi Ak'ōrepa teai jarada jitai
k'orea. Māiya oopira, mia ēpērarā jaratea badamina
Tachi Ak'ōrepa teai jarada p'ue jitaiwēma.

Israeldepemarāpa nemietá oodada k'orea

10 Ūpēarā, mia k'īria bima mārāpa Moisé ewaride
māiyana k'īrisia atuadawēt'a. Māi ewaride jō-
ma tachi chōarāenapemarā Moisé ome p'irriadada
Tachi Ak'ōrepa peeda jīra ek'ari nipasidama māinepa
P'usa P'urea bi k'īria wāsídama. ^{IV} ² Māi p'usade
māinepa jīra ek'ari jōma āchi Moisé ome ará p'anasi-
da pēra Moisé t'īnepa porochoadada jīra p'anasidama.
³ Jōmāirāpa abarik'a chik'o Tachi Ak'ōrepa pajānepa
teada k'opachidama. ^V ⁴ Jōmāirāpa abarik'a pania Tachi
Ak'ōrepa p'ēyanepa weapida topachidama. ^{VI} Māi p'ēya
Cristo jara k'īria bima, āchi wāutacha Cristo jaoredepa
āchi ome bada pēra. ⁵ Maamina Tachi Ak'ōrepa
māirānepema chok'arā piawēa unusima āchia oo
p'anana k'orea. Māipuru ijūa pania newēa bide āarea
piusidama.

⁶ Māi ewaride māiyanapa tachia k'awapi bima ne-
mietá k'īrianaiwēa p'aní, āchia k'īrianana jīra. ⁷ Juapa
oodada sādode ijāarāt'i māirānepema waapēarāpa
ijāanana jīra. ^{VII} Tachi Ak'ōre pedeade āchi k'orea nāiya
bi bima: «Ēpērarā suak'abari p'aneenak'ari arapá ará
nek'o tuanasidama māinepa it'ua to tuanasidama.
Māiya nak'ari p'irabaridak'ari āchi k'ak'uapa oo k'īria
bit'a oo tuaneesidama». ⁸ Tachi awarai ome k'ai
p'aneenaiwēa p'anima waapēarāpa oodada jīra. Āchia
māiya oo p'aní k'orea ewari abaide 23.000 āarea piusi-
dama. ^{VIII} ⁹ Cristopa k'āre ooit'a k'awadai k'orea, tachia
nemietá oodaiwēa p'anima waapēarā āchidiidepe-

III Māi ewaride chi poro jūra jīparí k'irú oodada teapachidama
chi p'irapatairā. IV 10:1 Número 10:34; Éxodo 14:1-31. V 10:3 Éxo-
do 16:4,35. VI 10:4 Éxodo 17:6; Número 20:11. VII 10:7 Éxodo

marāpa oodada jīra. Māi k'orea ara āchidiidepema taamapa k'aak'oak'ari piusidama. ¹⁰ Sōpiawēa p'aninepa Tachi Ak'ōre k'orea k'achia pedearāt'i waapēarā āchidiidepemarāpa oodada jīra. Māi k'orea Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda chi tachi āarea k'enariparipa āchi āarea piupisima. ^{II}

¹¹ Jōma āchi māiyanapa unupi bima sāmaasá Tachi Ak'ōrepa chi nemietá it'aparit'a. Māi Tachi Ak'ōre pedeade bi bima, tachi nāi k'aadea ewaridepemarāpa ara māi jīra oopidaemaapa. ¹² Māipuru abaipa minachia ijāa bi jīra k'īrisia bipira, ara ichi tuaba jīrak'aua bai bima nemietaade baemaapa. ¹³ Edaide tachi sōnepuru k'īrisiapatama nemietá oodai k'orea, jōmāirāpa āarea māiya k'īrisiapatāi jīra. Māi p'ue choadaepira, Tachi Ak'ōrepa tachiā māiya k'īrisiapiwēma. Māinepa tachia māiya k'īrisia p'aneeutade ichia k'aripaipi choadamērā, ichia jara bi jīra ewaricha oopari pēra.

Juapa oodada sādo itu bidai p'ani k'orea bida

¹⁴ Māipuru mi ūpēarā mia k'īrisia bima chi juapa oodada sādo itu bit'i. ¹⁵ Mia mārā pedearuma k'īrisia k'awa berá pedearu jīra. Minachia k'īrisiat'i mia jara bit'a piarā wa sea k'awadai k'orea. ¹⁶ Tachi Chipari k'īrisia p'anine, tachia uvaba pasude bi k'orea Tachi Ak'ōrea sōpia biade adak'ari topatama. Māi toutade unupipatama tachi Cristo oadepa ichi ome ará p'anit'a. Māinepa p'ana t'oet'aada k'outade unupipatama Cristo k'ak'uade minachia mīananepa tachi ichi ome ará p'anit'a. ¹⁷ Tachia p'ana aba bi chok'arairāpa t'oet'aadak'ari k'opatama. Ara māi jīra tachi chok'arā p'animina k'ak'ua aba bi jīra p'anima.

¹⁸ Israel ijūanepemarāpa oopatai k'orea k'īrisiat'i. Āchia ānimara Tachi Ak'ōrea paateautade māi k'iu-rudepema k'opatama. Māi k'outade unupipatama Tachi Ak'ōrene ijāa p'anit'a. (Ara māi jīra abaipa sādo ne k'iuru paateadadepema k'oipira, unupiipi māi sādo-de ijāa bit'a). ¹⁹ Maamina mia sādo piarāane a jarawēa bima. Chi sādorá ne k'iuru teada, chi tachia k'opatai k'iuru ara māi jīra bima. ²⁰ Maamina chi Tachi Ak'ōrene ijāanak'apirāpa ne k'iuru āchi sādorá teautade piarā jaore mietaarā tea p'anima. Tachi Ak'ōrea tea p'aniwēma. Mārāpa māi k'iuru k'odaipira, unupidaipi jaore mi-etade ijāa p'anit'a. Mia māi k'īriawēma. ²¹ Chi jaore mietaarā teada pasudepema mārāpa todaipira, chi Jesu-cristo oa k'īrisiadai k'orea pasudepema todaiwēa p'anima. Chi jaore mietaarā chik'o teadadepema mārāpa k'odaipira, chi Tachi Chipari k'īrisiadai k'orea k'opatai k'odaiwēa p'anima. ²² Māiya oodaipira ¿Tachi Chipari k'īruupidaiwēk'āra? ¿Tachi ichi k'aepēra jua chaarea p'anik'āra?

32:1-35; 32:6. VIII Waapēarā k'art'ade k'āp'ūra pedeade bi bima: 24.000. Número 25:1-9. I 10:9 Número 21:4-9. II 10:10 Número 16:41-50.

Jōma oot'i ūpēarāpa pia k'īrisiadamērā

²³ Waapēarāpa jara p'anima «Cristode ijāa bi pēra mia k'īrisia bi jīra jōma ooi bima». Maamina mia jararuma: nejōma ooi bimina āarea tachia oo k'īrisia bipa tachi k'aripak'ama. Piarā jōma tachia oo k'īrisia bit'a ooi bimina jōma māipa ūpēarā k'aripak'ama. ²⁴ Abai pida ara ichi pia bai k'orea jiri baiwēa bima, māipari waapēarā pia p'ananamērā jiri bai bima.

²⁵ Ne k'iuru netopataimā netopataidepema āarea k'odai p'anima. Maamina idirāt'i māi ne k'iuru chi sādo teadada pada k'awadai k'orea, māi pia biwēane a k'īrisia p'anī pēra. ²⁶ Nāi ijūa māinepa nejōma nāi ijūane nibi Tachi Chiparipa oosima. Māipuru nejōma k'odai p'anima.

²⁷ Chi Jesude ijāawēa bipa mārā nek'odamērā t'īpira, māine wā k'īrianaipira, wāt'i. Ichia tearut'a k'ot'i. Idirāse māi chik'o sādo teadada pada k'awai k'orea, māi pia biwēane a k'īrisia bi pēra. ²⁸ Maamina abaipa «nāi ne k'iuru sādo teadaadade» aipira, māi k'orāt'i, chi māiya jaradapa māi pia biwēane a k'īrisiaipēra. ^{III}²⁹ Mia māiya jarawēa bima, mārāpa māi chik'o k'odaiwēa p'anit'a. Maawēapuru mia jara bima chi abaipuru māiya k'īrisia bit'a.

Abaipa nāiya k'īrisiaipi: Mia oo k'īrisia bit'a oorude abaipa piawēa biade a k'īrisiaipira, ¿māiya p'ue ooi bik'āra? ³⁰ Māi mi nek'o bi k'orea Tachi Ak'ōrea sōpia biade aipira, waapēarā k'achia pedepiawēa bima, chi māi mia Tachi Ak'ōrea sōpia biade ada k'orea.

³¹ Maamina mia jararuma: mārā nek'o p'anine, neto p'anine wa ne oo p'anine jōma oot'i ēpērarāpa Tachi Ak'ōre k'orea pia jaradamērā. ³² Mārāpa ne oo p'aninepa judiorā, judiorāwē māinepa ēpērarā Tachi Ak'ōrenepemarā nemietaade baepirāt'i. ³³ Ara māi jīra mia oo bidepa jōmāirā pia k'īrisiapi k'īrisia bima. Mit'a pia bai k'oreapuru jirik'ama, māipari ēpērarā chok'arā pia p'ananamērā jiriparima. Māiya mia oo bidepa āchia Cristode ijāanaipi Tachi Ak'ōrepa k'aripamērā.

11 Mi Cristo nipada jīra nipapari pēra mi jīra nipat'i.

Ūpēawērarā āchi poro īri jīpatai k'orea bida

² Ūpēarā, ewaricha mi k'orea k'īrisia p'anī pēra māinepa mia jarateada ūri p'anī pēra mārā pia jararuma. ³ Maamina mia k'īrisia bima mārāpa k'awadai Cristo chi imik'īra āarea Chiparipi, chi imik'īra chi wēra chiparipi, māinepa Tachi Ak'ōre Cristo Chiparipi. ^{IV}⁴ Ūpēarā ará jere nibeeutade imik'īra chi porode ne jīk'ari Tachi Ak'ōrea it'aa chiidiipira wa Tachi Ak'ōre pari pedepira, ichi Chipari Cristo wap'eawēa bit'a unupi

III Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māinepa nāi sida bi bima: Nāi ijūa māinepa nejōma nāi ijūane nibi'a Tachi Chiparipa oosima. IV Chipari. Griego pedeade nāiya bi bima: poro.

bima. ⁵ Maamina wērapa Tachi Ak'ōrea it'aa chiidi bide wa Tachi Ak'ōre pari pedea bide chi porode j̄pari j̄wēp̄ira, ichi k'ima wap'eawēa bi unupi bima. Chi māiŷa oo bi poro bisia bi j̄ra bima. ⁶ Wēra chi porode j̄pari j̄ep̄ira, poro t'ii bima. Maamina poro bisia t'ik'ari p'erai bipira wa porowēk'ari p'erai bipira, chi porode j̄pari j̄i bima.

⁷ Imik'irarā chi porode j̄pari j̄nawēa p'anima Tachi Ak'ōrepa ara ichi j̄ra ooda pēra māinepa chi imik'irapa Tachi Ak'ōre ichi chiparit'a unupi bi pēra. Maamina wēerāpa unupi p'anima imik'ira āchi chiparit'a. ¹⁸ Tachi Ak'ōrepa imik'ira wēranepa ooé pasima, māipari wēra imik'iranepa oosima. ¹⁹ Māinepa imik'ira ooé pasima wēra k'aripamērā, māipari wēra oosima imik'ira k'aripamērā. ¹⁰ Māi k'orea wērapa chi porode j̄pari j̄i bima unupii k'orea chi k'ima ichi chiparit'a. Māiŷa ooi bima Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairāpa pia ununamērā.

¹¹ Maamina Tachi Chiparide j̄jāa p'ani pēra wērapa chi imik'ira k'aripai bima māinepa imik'irapa chi wēra k'aripai bima. ¹² Chi naapema wēra imik'iranepa chesima. Ichiaba chi imik'ira wēranepa cheparima. Maamina piarā āarea Tachi Ak'ōrenepa che p'anima.

¹³ Māramā, ¿pia bik'āra wērapa chi porode j̄pari j̄wēa Tachi Ak'ōrea it'aa chiidii? Minachia k'irisiat'i pia bi k'awadai k'orea. ¹⁴ Ara tachi epērarā sāmaasā p'aninepa k'awa p'anima imik'ira puda orea ao beesira p'erai bit'a. ¹⁵ Maamina wēra puda orea ao bi pia unupatama. Tachi Ak'ōrepa chi wēra puda teasima chi porode j̄pari j̄ra j̄mērā. ¹⁶ Abaiŷa māi k'orea k'iruu pedea beeipira, mia nāi ichiā jararuma: taipa māinepa epērarā Tachi Ak'ōrenepemārā pida māi awara oodak'ama.

Tachi Chipari k'irisidai k'orea k'opataide ūpēarāpa piawēa oodada

¹⁷ Nāi birude mia māra k'orea p'ue pia jarawēma. Māra ará jere nibeeutade k'ira j̄p'a oodak'ama. Pia p'anana k'aepēra piawēa p'aneepatama. ¹⁸ Naa jararuma mia ūri bi māra ará jere nibeeutade k'irisia k'ak'awá k'irisia tuanapatai. Māi pedea waa ara michia j̄jāarumá j̄jāa bima. ¹⁹ Piarā māra k'irisia awara awarā p'aninepa unupiŷi k'airā Tachi Ak'ōrepa pia unu bi. ²⁰ Māra ará jere nibeeutade chi Tachi Chipari k'irisidai k'orea k'opatai k'odai k'orea, k'ira j̄p'a k'odak'ama. ²¹ Jōmāirā chedai naena machicha chi chik'o k'opatama. Māine waapēarā jarra nibeparima māinepa waapēarā piu nibeparima. ²² ¿Māra te nea p'anik'āra māma nek'odai k'orea māinepa netodai k'orea? ¿Mārapa epērarā Tachi Ak'ōrenepemārā unue-

I Chi eda k'irisiautapa māi oodai p'anima ará jere nibeeutade a k'irisiaapatama. Māipari waapēarāpa māi awara pida oodai p'aniane a k'irisiaapatama. II 11:8 Génesi 2:21-22. III Chi eda p'anirāpa āchi chik'o enemeedak'a pasima, māinepa chi waapēarāpa āchi chik'o k'opidak'a pasima

maa p'aniwēk'āra? ¿Māiŷa chi nenea k'ede p'erapi p'aniwēk'āra? ¿Mia k'āre jaraima? ¿Māi k'orea mia māra pia jaraik'āra? Māi k'orea pia jarawēma.

Chi Tachi Chipari k'irisidai k'orea k'opatai

²³ Mia mārá jarateada Tachi Chipari Jesudepa k'awasima. Māi nāiŷa bima: teamasi Tachi Chipari Jesús j̄tapii naena ichi juade p'ana atasima. ²⁴ Tachi Ak'ōrea sōpia biade ak'ari t'oet'arude jarasima: «Jitadak'ari k'ot'i. ^{IV} Nāi mi k'ak'upai, māra k'orea tearuma. Mi k'irisidai k'orea ara nāi j̄ra oo p'anapariet'i». ²⁵ Ara māi j̄ra nek'odak'ari chi pasu juade j̄tak'ari jarasima: «Nāi pasude eda bit'a mi oapi. Mi oadepa Tachi Ak'ōrepa māra ome pedea chiwidi biruma. Nāi toutacha mi k'irisidai k'orea to p'anapariet'i». ^V

²⁶ Tachi Chipari Jesús cherumisa māi p'ana k'outacha māinepa māi pasude eda bi toutacha mārapa ichi piuda k'orea jara p'anima. ²⁷ Māi k'orea parituapa Tachi Chipari wap'eawēa māi p'ana k'oipira, māi pasude bi toipira, nemietá oo bima. Tachi Chipari k'ak'ua māinepa oa piawēa biade a k'irisia bima. ²⁸ Māi p'ana k'oi naena, māi pasude eda bi toi naena tachicha minachia ak'ii bima piarā Tachi Chipari wap'ea bi k'awai k'orea. ²⁹ Chi Tachi Chipari Jesús k'ak'ua wap'eawēa bipa māi p'ana k'oipira, māi pasude eda bit'a toipira, Tachi Ak'ōrepa nepira pará biade aipi. ^{VI} ³⁰ Māi k'orea chok'ará māraneenepema k'ak'ua piawēa p'aneesidama, k'idade p'aneesidama, māinepa chi eda chi māinepemarā piusidama. ³¹ Maamina ara tachit'u minachia j̄rak'aua ak'idaipara, māiyara Tachi Ak'ōrepa nepira pará biade aiwē pasima. ³² Maamina tachi ak'irude, tachi itiaparima nāi j̄jūanepemarā ome nepira pará biade apiemaapa.

³³ Māipuru mi ūpēarā, Tachi Chipari k'irisidai k'orea k'opatai ooutade jōmāirā nit'i ará k'odai k'orea. ³⁴ Abai pida jarrapisia bipira ichi tiida nek'oi bima. Māiŷa ará jere nibeeutade Tachi Ak'ōrepa māra itiaiŷēma piawēa oo p'ani k'orea. Mia wapida jarateai bi machimá wārune jōma jarateaiŷi.

Tachi Ak'ōre Jaorepa oopi bi k'orea jarateada

12 Ūpēarā, mia k'iria bima Tachi Ak'ōre Jaorepa oopi bi k'orea mārapa minachia k'awadamērā. ² Mārapa k'awa p'anima Tachi Ak'ōrene j̄jāanak'apiirā p'anaside paritua k'orea piawēa k'irisiapachidama. Juapa oodada sādo bede j̄jāapachidama. Chok'ae p'aniwē pēra pedeadak'ama. ³ Māi k'orea mia k'iria bima mārapa nāi k'awadait'a: Chi Tachi Ak'ōre Jaoredepa pedea bipa «Jesú k'achia biade» ak'ama. Māinepa chi Tachi

IV Jitadak'ari k'ot'i. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. V 11:25 Jeremia 31:31-34; Éxodo 24:6-8. VI Chi eda k'irisiautapa k'irisiaapatama Pabloŷa «Jesú k'ak'ua wap'eawēa biade» aside jara basi «Epērarā Jesuderā wap'eawēa bi».

Ak'õre Jaoredepa pedeawëa bipa «Jesú jõmäirã Chipariade» ak'ama.

⁴ Tachi Ak'õre Jaore aba bipa tachiá tea bima ne wawaria oodamërá. ⁵ Tachi Chipari aba bi pae ne wawaria oopatama. ⁶ Tachi Ak'õre aba bipa tachiá ne wawaria oopi bima. Ichiapuru tachidepa mäi jõma ooparima.

⁷ Tachi Ak'õre Jaorepa tachicha ne oopiparima ùpëarã äarea k'aripadamërá. ⁸ Tachi Ak'õre Jaorepa chi eda tachidiidepemarã tea bima ichi k'õriadipepa p'ue pedeadamërá. Ara Tachi Ak'õre Jaore aba bipa chi eda tachidiidepemarã tea bima ichidepa k'awadada p'ue jarateadamërá. ⁹ Ara Tachi Ak'õre Jaore aba bipa chi eda tachidiidepemarã tea bima ächi p'ue minachia tãã p'ananamërá. Mäinepa ara Tachi Ak'õre Jaore aba bipa chi eda tachidiidepemarã tea bima k'idade berã p'ue jipa beepidamërá. ¹⁰ Mäinepa Tachi Ak'õre Jaorepa chi eda tachidiidepemarã tea bima ëpëerãpa ne p'ue oodak'apí p'ue oodamërá. Chi eda tachidiidepemarã tea bima ächi p'ue Tachi Ak'õre pari pedeadamërá. Chi eda tachidiidepemarã tea bima p'ue k'awadamërá abaipepa Tachi Ak'õre Jaoredepa pedea bi wa jaore mietaadepa pedea bi. Mäinepa chi eda tachidiidepemarã tea bima wawaria tachia ùrinak'apí pedeade pedeadamërá. Mäinepa chi eda tachidiidepemarã tea bima tachia ùrinak'apí pedeade jaradat'a k'awa jaradamërá. ¹¹ Ara Tachi Ak'õre Jaore aba bipa jõma mäi oopi bima. Ichia tachicha oopi bima ichia k'õria bi jãra.

¹² Tachi k'ak'ua aba bimina tachi k'ak'uade nejõma uru p'anima. Chi Cristo ichide tããpatairã ome ara mäi jãra p'anima. ¹³ Chi eda tachidiidepemarã tachi judiorãpi, chi eda tachidiidepemarã judiorãwëpi, chi eda tachidiidepemarã chi chipari pae pari mimiapatairãpi, chi eda tachidiidepemarã chi chipari pae pari mimiapatairãwëpi. Maamina chi ara Tachi Ak'õre Jaore aba bipa tachi jõmäirã k'ak'ua aba bide bisima. ¹ Jõma tachia chi Jaore abarik'a bi jitasidama.

¹⁴ Tachi k'ak'uade nejõma uru p'anima. Maamina tachi k'ak'uade berã abarik'a p'aniwëma. ¹⁵ Tachi jãrupa jaraipira: «Mi tachi juawë përa nã tachi k'ak'uadepemawëma», mäipuru çpiarã tachi k'ak'uadepemawëk'ãra? ¹⁶ Mäinepa tachi k'õripa jaraipira: «Mi tachi tauwë përa nã tachi k'ak'uadepemawëma», mäipuru çpiarã tachi k'ak'uadepemawëk'ãra? ¹⁷ Tachi k'ak'uade abapuru tau badapara çk'ãrepa ùrii pasima? Tachi k'ak'uade abapuru k'õri badapara çk'ãrepa ùri pasima? ¹⁸ Tachi Ak'õrepa tachi k'ak'uade nejõma bisima ichia k'õria bada jãra. ¹⁹ Chi tachi k'ak'uade berã jõma abarik'a badapara k'ak'ua newëa bai pasima. ²⁰ Tachi

I Bisima. Griego pedeade nãiya bi bima; porochoasima. Nãi ver-siculode mäi pedeapa jarawëa bima paniane porochoadepema, mäipari jara bima Tachi Ak'õre Jaorepa Cristode tãã bi ichi ome arã bidadepema.

k'ak'uade nejõma uru p'animina tachi k'ak'ua aba bima.

²¹ Mäipuru tachi taupa tachi juá p'ue jaraiwëma: «Piwëa, mi pia baiipi». Mäinepa tachi poropa tachi jãrua p'ue jaraiwëma: «Mãrawëa, mi pia baiipi». ²² Tachimá, chi eda tachi k'ak'uade berã äpia pida piawëa bepí. Maamina mäirã newëa, tachi k'ak'ua pia bak'ama. ²³ Mäinepa chi tachimá tachi k'ak'uade ne äpia piawëa k'ede pia ak'i uru p'anaparima pia ununamërá. Mäinepa tachi k'ak'uadepema chi tachia unupidaiwëa k'ede neet'á jãautapa jãrak'aua mërapatama. ²⁴ Maamina tachi k'ak'uade k'õrawëa berã mëranak'ama. Tachi Ak'õrepa tachi k'ak'uade berã jõma arã oosima. Chi tachia unupidak'ai oosima pia yaadamërá. ²⁵ Mäiya oosima tachi k'ak'ua piawëa beepiemaapa, mäipari ara machi paara ak'i p'ananamërá. ²⁶ Tachi k'ak'uadepema aba p'uapira, äarea p'uaparima. Ara mäi jãra tachi k'ak'uadepema aba bi k'õrea pia jaradaipira, äarea arãpá p'anapatama.

²⁷ Ara mäi jãra mãra jõma ara Cristo k'ak'ua jãra p'anima. Mãra ichi k'ak'uadepemarãpi. ²⁸ Tachi Ak'õrepa ùpëarã t'ãena chi Jesucristopa peedarã naa bisima. Mäi ñari chi ichi pari pedeapatairã bisima. Mäi ñari ichi pedea jarateapatairã bisima. Mäi ñari ächidiidepemarã chi bee bisima ëpëerãpa ne p'ue oodak'apí p'ue oodamërá, ächidiidepemarã chi bee bisima k'idade berã p'ue jipa beepidamërá, ächidiidepemarã chi bee bisima ùpëarã k'aripadamërá, ächidiidepemarã chi bee bisima chi ùpëarã t'ãena k'õre oodai p'anit'a k'awadamërá, mäinepa ächidiidepemarã chi bee bisima wawaria tachia ùrinak'apí pedeade pedeadamërá. ²⁹ ¿Jõmäirã Jesucristopa peedairãk'ãra? ¿Jõmäirã Tachi Ak'õre pari pedeapatairãk'ãra? ¿Jõmäirã Tachi Ak'õre pedea jarateapatairãk'ãra? ¿Jõmäirãpa ëpëerãpa ne p'ue oodak'apí oopatairãk'ãra? ³⁰ ¿Tachi Ak'õrepa jõmäirã teasik'ãra chi k'idade berã p'ue jipa beepidamërá? ¿Tachi Ak'õrepa jõmäirã teasik'ãra chi tachia ùrinak'apí pedeade p'ue pedeadamërá? ¿Jõmäirãpa tachia ùrinak'apí pedeade jarada p'ue k'awa jaradaik'ãra? ³¹ Tachi Ak'õre Jaorepa oopi bidepema chi tachi atepe k'aripai bet'a jirit'i.

Naapae mia mãrá k'awapiipi sãmaasã nejõma p'ue atepe pia oo p'ananaita. II

Chi waapëarã k'õria p'ananaita p'ani bida

13 Mi nãi tããanepemarã pedeade pedeaipira mäinepa Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda pedeade pedeaipira, mäine waapëarã ëpëerã k'õriak'apira, mi jiorro ooda jãk'uapari jãra wa k'ãp'ãna jãk'uapari jãra bima. III² Mi Tachi Ak'õre pari pedeaipira, Tachi Ak'õrepa k'õrisia k'awapiwëa bada jõma k'awa bipira, Tachi

II Sãmaasã nejõma p'ue atepe pia oo p'ananaita. Griego pedea bi bima: o piiparã bi unupiipi. III Mi jiorro ooda jãk'uapari jãra. Pablopa jara k'õria bima chi ëpëerã minachia pedeapatait'a jiorro

Ak'õre k'ĩrisia jõma k'awa bipira, mãinepa sõnepa piarã ijãa bidepa eya p'ue ãyã biipira, mãinepa waapẽarã k'ĩriawẽa bipira, mãiyara mi piawẽa bima. ³ Nejõma mia uru bi chi nenea k'edea teaipira mãinepa Tachi Ak'õre k'orea ara mi k'ak'ua t'ipide paateapiipira, maamina waapẽarã k'ĩriawẽa bipira, mãiyara mi piawẽa bima.

⁴ Chi waapẽarã k'ĩria uru bipa jõma choa bima, waapẽarã k'ĩra chupuriaparima, abaipa uru bit'a uru bai k'ĩriak'ama, waapẽarã k'aepẽra atepe pia biade ak'ama mãinepa mãiya bi jĩra k'ĩrisiak'ama. ⁵ Chi waapẽarã k'ĩria uru bipa waapẽarã paara pia bai bima epẽerãpa mãiya pia oopatai jĩra, mãi ichi paepuru k'ĩrisiak'ama, ichi k'ĩria k'ĩruuk'ama, waapẽarãpa ichi piawẽa ooda k'ĩrisia atuaparima. ⁶ Ne k'achia k'orea arapaak'ama, mãipari piarãpẽa k'orea arapaaparima. ⁷ Chi waapẽarã k'ĩria uru bipa waapẽarãpa piawẽa oodada jõma choaparima, ne ãarea pia ijãaparima, chi abaipa nejõma pia oomẽra niparima, mãinepa ne ãareaine choa baparima.

⁸ Tachi epẽerã k'ĩria ua bai k'orea ewari jõ bak'ama. Maamina ewari aba chi Tachi Ak'õre pari pedeapatairãpa waa pedeadaiwẽma, tachia ũrinak'apĩ pedeade pedeapatairãpa waa pedeadaiwẽma, Tachi Ak'õre Jaoredẽpa k'awadada jarateapatairãpa waa jarateadaiwẽma. ⁹ Mãipuru idiapae tachia ãpia puru k'awa p'anima mãinepa Tachi Ak'õre pari ãpia puru pedeapatama. ¹⁰ Maamina chi piiparã bi cherude mãi ãpia bi jõipi. Mãine nejõma k'awadaipi. ¹¹ Mi wapida k'aepẽ k'arasieda, warra chak'e jĩra pedeapachima mãinepa warra chak'e jĩra k'ĩrisiapachima. Maamina chõa beek'ari warra chak'e jĩra bada itu bisima. ¹² Ara nãiena tachia Tachi Ak'õre k'orea tau t'aua bi jĩra unu p'anima chi k'ĩra ak'ipataide. Maamina ewariaba tachia jõma sãmaasã bit'a pia ununaipi. Ara nãiena mia ãpia k'awa bima, maamina ewariaba ne ãarea k'awaiipi Tachi Ak'õrepa mi k'awa bi jĩra. ¹³ Nãi ũpea p'anijõk'ama: nejõma pia ijãa bai, jõma pia pamẽra ni bai mãinepa waapẽarã k'ĩria bai. Mãi ũpeadepema waapẽarã k'ĩria bai chi atepe piiparã bima.

Tachia ũrinak'apĩ pedeade pedeapatai k'orea

14 Waapẽarã k'ĩria p'anapariet'i, mãinepa Tachi Ak'õre Jaorepa oopi bi jõma oo k'ĩriat'i. Maamina Tachi Ak'õre pari pedeadai atepe k'ĩriat'i. ² Chi tachia ũrinak'apĩ pedeade pedea bipa epẽerã pedea biwẽma, ichia jararu mi ãpia pida ũrinak'a pẽra. Aba Tachi Ak'õreapuru pedea bima. Tachia k'awadak'ama chi Tachi Ak'õre Jaoredẽpa chi tachia atua p'anijõma pedea bit'a. ³ Maamina chi Tachi Ak'õre pari pedea bipa epẽerã pedea bima pia ijãanamẽra, chaarea

p'ananamẽra, mãinepa sõpiadamẽra. ⁴ Chi tachia ũrinak'apĩ pedeade pedea bipa ara ichi k'aripa bima, pia ijãai k'orea. Maamina chi Tachi Ak'õre pari pedea bipa ũpẽarãt'u k'aripa bima pia ijãanamẽra.

⁵ Mimã jõma mãra tachia ũrinak'apĩ pedeade p'ue pedeutapara pia bai pasima. Maamina jõmãirã Tachi Ak'õre pari p'ue pedeutapara pia bai pasima. Piarã tachia ũrinak'apĩ pedeade pedei k'aepẽra Tachi Ak'õre pari pedeit'u atepe pia bima. Maamina abaipa tachia ũrinak'apĩ pedeade pedea k'ari k'awa jaraipira, mãi sida pia bima. Mãiya ũpẽarãpa arĩ ũrinak'ari Tachi Ak'õrene pia ijãanaipi. ⁶ Mãi k'orea ũpẽarã, mi mãramã wãk'ari tachia ũrinak'apĩ pedeade pedeaipira, ¿mãra sãmaasã k'aripaima? K'aripaiwẽma. Maamina tachia ũripatai pedeade Tachi Ak'õrepa miã unupida jaraipira, wa Tachi Ak'õre k'ĩrisiadẽpa pedeaipira, wa Tachi Ak'õre pari pedeaipira, wa Tachi Ak'õre pedea jarateapira mãipa ãarea p'ue k'aripaiipi.

⁷ Ara mãi jĩra abaipa siru wa arpa chaapira maamina pia chaawẽpira, jĩk'ua bimina tachia k'awadaiwẽma k'ãre chaa bit'a. ⁸ ãnimara k'achu sida pia chaawẽpira, ¿papakã berã sãmaasã isapea arã bari k'op'aneenaima chõonai k'orea? ⁹ Ara mãi jĩra mãrapa ũripatai pedeade pedeadapira, epẽerãpa ¿sãmaasã k'awadaima mãrapa jara p'anijõma? Mãiya pedeaipira, pari pedeaipi. ¹⁰ Nãi ijũane pedea wawaria p'anima. Mãi pedea chi k'awa bipa arĩ ũriparima. ¹¹ Maamina mãi pedea atua bipira, chi pedearumã mi tua awaraidepema jĩra bima, mãinepa mimã ichi tua awaraidepema jĩra bima. ¹² Mãra ara mãi jĩra p'anima. Tachi Ak'õre Jaorepa oopi bi mãrapa minachia oo k'ĩria p'anijõma pẽra ũpẽarã k'aripai k'orea pia oo k'ĩriat'i achia pia Tachi Ak'õrene ijãanamẽra.

¹³ Mãi k'orea chi tachia ũrinak'apĩ pedeade pedea bipa Tachi Ak'õre it'aa chiidi bima ara ichia jarada p'ue k'awa jarai k'orea. ¹⁴ Tachia ũrinak'apĩ pedeade mia Tachi Ak'õre it'aa chiidiipira, mi jaorepa it'aa chiidi bima. Maamina mia atua bima k'ãre it'aa chiidi bit'a. ¹⁵ Mãiyara ¿sãmaasã jĩp'a ooima? Mi jaorepa Tachi Ak'õre it'aa chiidiipi maamina mia chi k'awa bi pedeade pida it'aa chiidiipi. Mi jaorepa Tachi Ak'õre pia k'ariipi, maamina chi mia k'awa bi pedeade pida k'ariipi. ¹⁶ Pi jaorepa Tachi Ak'õre pia pedeaipira chi pia jarada k'awa ũrik'apĩpa ¿sãmaasã mãi piarãane aima, pia sõpia biade ada k'orea? ¹⁷ Piarã pia mãiya pedearude Tachi Ak'õre sõpia biade a bima, maamina waapẽarã k'aripawẽa bima pia ijãanamẽra. ¹⁸ Mia Tachi Ak'õre sõpia biade aparima mi mãra k'aepẽra tachia ũrinak'apĩ pedeade atepe pedeapari pẽra. ¹⁹ Maamina ũpẽarã arã jere nibide mimã tachia ũrinak'apĩ pedeade pedea k'ak'o diez mil pedei k'aepẽra

jĩk'uparã jĩra p'anima. Mãi minachia jĩk'uarumina, ne jara k'ĩriawẽa bima.

I Mãi piarãane aima. Griego pedeade nãiya bi bima: amén. Mãi pedea hebreo pedeapi. K'ĩrisia ume jara bima. Edaide jara bima «pia bima mãiya bai» mãinepa edaide jara bima «piarã».

pia bima tachia ūripatai pedeade pedea k'ak'o joesoma pedeit'a.

²⁰ Ūpēarā, warra chak'erā jīra p'anat'i. Āchia nemietá k'orea minachia atua p'anima. Maamina Tachi Ak'ōre Jaorepa oopi bi k'orea chōarā jīra k'īrisia p'anat'i. Waa warra chak'erā jīra k'īrisiarāt'i. ²¹ Tachi Ak'ōre pedeade I nāiya bi bima:

«Tachi Chiparipa jara bima: mi nāi p'uurudepemarā ome pedeapi, tua awaraidepemarā it'aedepa, chi āchia ūrinak'apí pedea pedepatairānēpa. Maamina mi pedea ūriema p'ananaipi». II

²² Māiya k'awa p'anima chi tachia ūrinak'apí pedeade pedeit'a chi Jesude ijāanak'apiirā paepuru bipi, māipari chi Jesude ijāapatairā pae biwēma. Māinepa chi Tachi Ak'ōre pari pedeit'a chi Jesude ijāapatairā pae bima, māipari chi Jesude ijāanak'apiirā pae biwēma. III²³ Māi k'orea ūpēarā ará jere nibeeutade jōmāirā tachia ūrinak'apí pedeade pedeamaa p'anipira, māine waapēarā Jesude ijāanak'apiirā wa Tachi Ak'ōre pedea ūri k'īria berā eda wāsida ṽāchia māra k'īra piawēa p'aniane a jaradaiwēk'āra? ²⁴ Maamina jōmāirā Tachi Ak'ōre pari pedeapira, māine Jesude ijāawēa bi wa Tachi Ak'ōre pedea ūri k'īria bi eda wāsira mārapa jara p'ani ūri bidepa ichi nemietá oopari k'awaiipi māinepa Tachi Ak'ōre k'īrari nepira pará bi k'awaiipi. ²⁵ Ichi sōne mēra uru bada pia k'awaiipi. Māine sīraporode k'obeek'ari Tachi Ak'ōrea pia pedeapi māinepa «Tachi Ak'ōre piarā māra ome biade» aipi.

Ará jere nibeeutade jōma arí oot'í

²⁶ Māi k'orea ūpēarā, ṽsāmaasá arí oodaima? Māra ará jere nibeeutade abaipa Tachi Ak'ōre pedeadepema k'aripatai k'arii bima, abaipa Tachi Ak'ōre pedea jarateai bima, abaipa Tachi Ak'ōrepa unupida jarai bima, abaipa tachia ūrinak'apí pedeade pedei bima, māinepa abaipa māi pedeada k'awa jarai bima. Maamina jōma māi oodai p'anima ūpēarāpia pia ijāanamērā. ²⁷ Tachia ūrinak'apí pedeade pedeapira, ume wa ūpea māiya pededai p'anima. Maamina abaabá pededai p'anima. Pedek'ari abaipa māi k'awa jarai bima. ²⁸ Maamina ūpēarā ará jere nibeeutade māi pedeada k'awa jaraparí neepira, tachia ūrinak'apí pedeade pedea k'īria bi k'īrup'ea bai bima. Ichi k'īrisiade Tachi Ak'ōrea k'īrup'ea pedei bima.

²⁹ Ara māi jīra Tachi Ak'ōre pari pedepatai ume wa ūpea pededai p'anima. Māine jōmāirāpia āchia pedea

I Tachi Ak'ōre pedeade. Griego pedeade bi bima: la ley. II Tachi Ak'ōrepa israel ijūanepemarā jarasima āchia ijāanawēa p'ani k'orea tua awaraidepemarāpia āchia āyá ateewānaipi. Isaia 28:11-12.

III Waapēarāpia k'īrisia p'anima nāi versiculode nāiya jara bima: «Māipa k'awa p'anima chi tachia ūrinak'apí pedeade pedeit'a Jesude ijāapatairā k'orea biwēma, māipari chi Jesude ijāanak'apiirā unupi bima Tachi Ak'ōrepa itait'a».

p'ani jīrak'aua ūrinai p'anima piarā k'awadai k'orea.

³⁰ Ūpēa aba pedeamaa bide Tachi Ak'ōrepa chi ūri p'aninepema abaia IV ne unupisira, chi pedea bipa māi ūpēa itu pedepai bima. ³¹ Jōmāirā abaabá Tachi Ak'ōre pari pededai p'anima pia k'awadamērā māinepa pia ijāanamērā. ³² Tachi Ak'ōre pari pedeparí paritua pedek'ama, māipari ni nibeeparima pedei k'orea. ³³ Tachi Ak'ōrepa ooroa nibepik'ama, māipari ne k'īrisiawēa bapiparima.

Ēpēarā Tachi Ak'ōreneerā ará jere nibeeutacha ³⁴ wērarā pededaiwēa p'anima, māipari k'īrup'ea ūrinai p'anima. Āchi k'ima pedea ūri p'ananai p'anima Moisepa bidade jara bi jīra. ³⁵ Wērarāpia ne idi k'īrianaipira, tiida p'anine āchi k'imá ididai p'anima. Ūpēarā ará jere nibeeutade wēra pedei pia biwēma.

³⁶ ṽTachi Ak'ōre pedea māranepa chesik'āra? ṽAba māraapuru chesik'āra? ³⁷ Abaipa Tachi Ak'ōre pari pedeparí k'īrisia bipira, wa Tachi Ak'ōre Jaoredepa ne oo bi k'īrisia bipira, māi ēpērapa k'awai bima mia nāi k'art'ade birude Tachi Chiparipa oopi bit'a. ³⁸ Abaipa māi itu bipira, ichi sida itu bit'i.

³⁹ Māiya ūpēarā, pia jirit'i Tachi Ak'ōre pari pededait'a. Māinepa tachia ūrinak'apí pedeade pedepatairā pedepit'i. ⁴⁰ Maamina ārea jīrak'aua arí oot'i.

Cristo chok'ae p'irabarida k'orea

15 Māi awara ūpēarā, mia mārā k'īrisiapiipi chi Jesú k'orea pedea pia mia mārā jarateada. Māi pedea mārapa minepa k'awasidama māinepa minachia ijāa p'anima. ² Mia jarateada piarā ijāa p'ananaipira, Tachi Ak'ōrepa k'aripaiipi. Māiyawēpira, machia pari ijāasidama.

³ Mia chi atepe piipará bit'u mārā jarateasima, ara mia k'awada jīra. Māi nāipi: Cristo tachi nemietá k'orea piusima Tachi Ak'ōre pedeade bi bi jīra. ⁴ Ichi t'ībarisidama, maapae ewari ūpeaide piu bada chok'ae p'irabarisisima Tachi Ak'ōre pedeade bi bi jīra.

⁵ Chok'ae p'irabarik'ari Pedroa unupisima. ⁶ Māi ĩari chi doce jiri atadairā unupisima. ⁷ Māiya bak'ari ūpēarā quiniento ará p'ania unupisima. Chi eda āchidiidepema k'īrawēasidama maamina chok'ará wapida chok'ae p'anima. ⁸ Māi quiniento ūpēarāpia Jesú ununak'ari ichi Santiagoa unupisima. ⁹ Māiya bak'ari jōma ichia peedairā unupisima.

¹⁰ K'aadea mi warra piu baeda jīra badá unupisima. ¹¹ Piarā chi Jesucristopa peedadepema mi chi āpiipará bi jīra bipi. Ēpēarā Tachi Ak'ōreneerā piawēa ooi k'orea ēp'ē bada pēra pia biwēma ēpērarāpia mi ichia

IV Chi ūri p'aninepema abaia. Griego pedeade nāiya bi bima: chi suak'abari bia. V 15:3 Isaia 53:5-12. VI 15:4 Salmo 16:8-11; Isaia 26:19. VII Pedro. Griego pedeade nāiya bi bima: Cep'a. VIII Santiago. Santiago māinepa «Jacob» apatama. Ichi Jesú ūpēa pasima. IX 15:8 Hecho 9:1-6.

peeda jaradait'a. ¹⁰ Maamina Tachi Ak'õrepa ichi sõpi-adepe mi bisima Jesucristopa peeda bamēŕá. Ichia mi pari māiya bié pasima. Māipari jõma chi waapēarā Jesucristopa peedairā k'aepēra mia ichi pae atepe oo bima. Maamina ara michidepa māiya oowēa bima. Tachi Ak'õrepuru ichi sõpiadepe mi k'aripa bima māiya oomēŕá. ¹¹ Waapēarā Jesupa peedairāpa ichi k'orea jaratea p'anipira wa mia jaratea bipira, abarik'a jaratea p'anima. Māinepa mārāpa ara māi pedea t̄jāasidama.

Ūpēarā piudada chok'ae p'irabaridai k'orea

¹² Taipa Cristo chok'ae p'irabarida k'orea jarateapata-ma. Māi ḡsāmaasá chi eda māranepemarāpa piudada chok'ae p'irabaridaiwēane a p'anima? ¹³ Piudada chok'ae p'irabaridawēpira, māipa jara bima Cristo sida chok'ae p'irabarié pasima. ¹⁴ Cristo chok'ae p'irabariwēpira, māiyara taipa pari jaratea p'anima māinepa mārāpa pari ichide t̄jāa p'anima. ¹⁵⁻¹⁶ Cristo chok'ae p'irabariwēpira, Tachi Ak'õrepa ichi chok'ae p'irabaripisiade autade taipa Tachi Ak'õre k'orea sea jara p'aniane a p'anima. Piarā piudada chok'ae p'irabaridawēpira, māipa jara bima Cristo sida chok'ae p'irabarié pasima. ¹⁷ Cristo chok'ae p'irabaridawēpara, mārāpa pari ichide t̄jāanai pasima māinepa wapida nemietaade p'anana pasima. ¹⁸ Māiyara jõma Cristode t̄jāapatairā piudada atuasidama. ¹⁹ Tachia Cristodepa nāi t̄jūanepuru pia p'anana k'ḡrisia p'anipira, jõmāirā k'aepēra chichupuria p'anima.

²⁰ Maamina Tachi Ak'õrepa piarā Cristo piu bada chok'ae p'irabaripisima. Piudaadadepema ichit'a chi naa chok'ae p'irabaridapi. Māiya Tachi Ak'õrepa unupisima jõma ichidirā sida piarā chok'ae p'irabaridait'a. ²¹ Ēpēra aba bīpa nemietá ooda k'orea tachi piudai. Ara māi t̄jāa Ēpēra aba bīpa pia ooda k'orea tachi chok'ae p'irabaridai. ²² Jõmāirā Adannepa chedada pēra piupatama. Ara māi t̄jāa Cristo k'orea jõma ichidirā chok'ae p'ananaipi. ²³ Cristo naa chok'ae p'irabarisima. Ichi māicha cherude ichidirā chok'ae p'irabaridai. ²⁴ K'aadeapema ewaride Cristopa jaore mietá chiparirā, jaore mietá atepe k'awa p'anirā, jaore mietá jua chaarea be sida āarea p'ueipi. Maapae ichidirā ichi juade p'anirā Tachi Pajānepema Ak'õrea teaipi.

²⁵ Piarā Cristo jõmāirā chipari bai bima aba jõma ichi nek'īramá p'uerudea. ²⁶ Māi āarea p'uek'ari, chi k'aadeapema nek'īramá, tachi piupatai, ichia māi jõpiipi, ²⁷ Tachi Ak'õre pedeade jara bi pēra: «Pia ne āarea ichi juade bisima». ^{II} «Nejõma Cristo juade bisia» a bimina pia k'awa p'anima Tachi Ak'õre ara ichi Cristo juade bié pasit'a. Tachi Ak'õrepuru ne āarea Cristo juade bisima. ²⁸ Tachi Ak'õre Warra Cristopa nejõma

p'uek'ari ara ichi Tachi Ak'õre juade beeipi Tachi Ak'õrepa nejõma ichi juade bida t̄jāa. Māiya Tachi Ak'õrepa nejõma ichi juade ua bai. ²⁹ Piudada chok'ae p'irabaridawēpira, ḡk'āre k'orea chi eda māraneenepemarā piudada pari porochoa p'anima? Tachi Ak'õrepa piudada chok'ae p'irabaripiiwēpira, ḡk'āre k'orea chi piudada pari porochoa p'anima? ^{III}³⁰ Māinepa piudada chok'ae p'irabaridawēpira, ḡtai k'āre k'orea Jesucristo pedea k'orea ewaricha k'achiade minachia mīa p'anima? ³¹ Ūpēarā, mārāpa Tachi Chipari Jesucristode t̄jāa p'anī k'orea mi piarā arapá bima. Piarā jararuma: ewaricha k'ḡrisia bima Ēpērarāpa mi chi Jesús pedea k'orea peadai. ³² Ēp'eso p'uurude Tachi Ak'õre pedea jarateai k'orea mi minachia mīasima ānimara k'achia be ome chõo bi t̄jāa. ^{IV} Piudada chok'ae p'irabaridawēpira, ḡmi minachia mīana k'orea k'āre piat'a atasima? Piarā tachi chok'ae p'irabaridawēpira, pia bima oodai waapēarāpa jarapata t̄jāa: «Pia nek'odaipi, it'ua todaipi nū piudai pēra».

³³ Itu seapirāt'i. Māra nemietá oopatairā ome ará nīpadaipira, āchia māra pia nīpapatai waa pia nīpapidaiwēma. ³⁴ t̄jāp'a k'ḡrisiat'i. Nemietá waa oorāt'i. Chi eda māranepemarāpa Tachi Ak'õre atua p'anima. Māi k'orea māra p'eradai p'anima.

Ūpēarā chok'ae p'irabariutade āchi k'ak'ua sāmaasá bai k'orea bida

³⁵ Abaipa idii biejā: «ḡPiudada sāmaasá chok'ae p'irabaridaima? ḡĀchi k'ak'ua sāmaasá p'ananaima?» ³⁶ ḡChi māiya idi bi k'ḡrisia newēa bari bima! Ne uuda t'õnorune chi net'a tau e beraaparima. ³⁷ Trigo uupira wa paritua net'a tau uupira, chi bīri uuk'ama māipari chi net'a taut'a uuparima. ³⁸ Maamina māi net'a taudepa Tachi Ak'õrepa chi bīri t'õnopiparima māi ara ichi bīrit'a bamēŕá.

³⁹ Chi nāi t̄jūane chok'ae berā k'ak'ua abarik'a bewēma. Ēpēra k'ak'ua k'ḡra awara bima, ānimara k'ak'ua k'ḡra awara bima, t̄pana k'ak'ua k'ḡra awara bima, beta k'ak'ua k'ḡra awara bima. ⁴⁰ Māinepa pajāne ne wawaria paraapi. Nāi t̄jūane pida ne wawaria paraapi. Maamina chi pajāne nepia k'ede k'ḡra awara bema, chi nāi t̄jūane nepia k'ede k'aepēra. ⁴¹ Imata auk'ará jērat'ūparima. Jedek'o k'ḡra awara auk'ará jērat'ūparima, māinepa k'āk'āirā sida k'ḡra awara auk'ará jērat'ūpatama. K'āk'āirā āchi k'ak'awá auk'ará jērat'ūpatama.

⁴² Chi piudada chok'ae p'irabaridait'a ne uuda t̄jāa bima. K'ak'ua beraa bit'a t'ibaripatama maamina k'ak'ua beraak'apí chok'ae p'irabariipi. ⁴³ K'ak'ua piawēa bi t'ibaripatama maamina k'ak'ua pia bi chok'ae p'irabariipi. K'ak'ua ibiwēa bi t'ibaripatama maamina k'ak'ua jua chaarea bi chok'ae p'irabariipi. ⁴⁴ Nāi t̄jūanepema

I Aba jõma ichi nek'īramá p'uerudea. Griego pedeade nāiya bi bima: aba ichi t̄jāa ek'ari birudea. II 15:27 Salmo 8:6.

III Corinto p'uurudepema ūpēarāpa chi piudada pari porochoa p'anapachidamina, Tachi Ak'õre pedeade jara k'ama tachia māiya oodai p'anī. IV 15:32 Isaía 22:13; Hecho 19:23-41.

k'ak'ua t'ibaripatama maamina pajānepema k'ak'ua chok'ae p'irabariipi. Nāi t'jūanepema k'ak'uapira ichiaba pajānepema k'ak'uapi.

⁴⁵ Tachi Ak'ōre pedeade bi bima: «Chi naapema ēpēra Adán apatai Tachi Ak'ōrepa chok'ae bapisima». I Maamina Cristo chi k'aadeapema Adán apatai bisima ichi jaoredepa chok'ae bapimērā. ⁴⁶ Pajānepema k'ak'ua naapema k'ak'uawēma, māipari nāi t'jūanepema k'ak'uat'a chi naapemapi. Chi naapema k'ak'ua jōk'ari pajānepema k'ak'ua jitaipi. ⁴⁷ Chi naapema ēpēra Adán apatai yooro ooda pēra, nāi t'jūanepema pasima. Chi k'aadeapema ēpēra Jesucristo apatai pajānepemapi. ⁴⁸ Adán k'ak'ua yooro ooda pasima. Ara māi jīra nāi t'jūane tuanurāpa māi uru p'anima. Maamina Cristopa pajānepema k'ak'ua uru bi jīra pajānepema ēpērarāpa māi uru p'ananaipi. ⁴⁹ Tachi chi naapema ēpēra yooro k'ak'ua ooda jīra p'anima māinepa pajānepa cheda ēpēra Cristo jīra p'ananaipi.

⁵⁰ Ūpēarā, mia nāi jararuma: nāi t'jūanepema k'ak'ua Tachi Ak'ōre juade p'ue baiwēma, ichidirā paara. Chi beraaparí k'ak'ua chi beraak'apí k'ak'uamá p'ue baiwēma. ⁵¹ Ūrit'i. Tachi Ak'ōrepa naena k'awapiwēa bada mia k'awapiipi: tachi jōma piudaiwēma, māipari chi k'ak'ua k'īra awara p'aneenaipi. ⁵² Māiya bide, tau p'ik'arude, k'aadeapema ānimara k'achu jīra jīk'uarude māine k'īra awara p'aneenaipi. Piarā Tachi Ak'ōre ānimara k'achu jīra jīk'uaipi. Māine piudaadarā chi k'ak'ua beraadak'apide, chok'ae p'irabaridaipi. Māinepa tachi wapida chok'ae berā chi k'ak'ua k'īra awara p'aneenaipi. ⁵³ Tachi k'ak'ua beraaparí, k'ak'ua beraak'apí beeipi. Tachi piui pada k'ak'ua, k'ak'ua piuk'apí beeipi. ⁵⁴ Māiya tachi k'ak'ua beraaparí, k'ak'ua beraak'apí beerude māinepa k'ak'ua piui pada, k'ak'ua piuk'apí beerude, Tachi Ak'ōre pedeade bi bi jīra piarā māiya baiipi. Nāiya bi bima: «Tachi Ak'ōrepa tachi piui pada jōpisisima». III⁵⁵ Māinepa bi bima:

«¿Chi piui padapa waa p'ue piupiiwēk'āra? ¿Chi piui padapa waa p'ue p'uapiiwēk'āra?» III

⁵⁶ Moisepa bidapa k'awapi bima tachia nemietá oopatai. Nemietá oopata pēra piudaipi. ⁵⁷ Maamina Tachi Ak'ōrea sōpia biade adai p'anima Tachi Chipari Jesucristodepa piudai k'orea k'aripada pēra. ⁵⁸ Māi k'orea ūpēarā mia k'īria berā, minachia t'jāa p'anat'i. Tachi Chiparipa k'īria bi minachia oopariet'i. Mārapa k'awa p'anima chi Tachi Chipari pae oo p'ani, pari oo p'aniwēt'a.

I 15:45 Génesi 2:7. II Isaia 25:8 Tachi Ak'ōrepa tachi piui pada jōpisisima. Griego pedeade nāiya bi bima: Chi p'ue bipa tachi piui pada jōma misima. III Griego pedeade māi versículo nāiya bi bima: Piui pada, ¿pia p'ue bada sāma bima? Piui pada, ¿pi p'ua sāma bima? Osea 13:14.

Ūpēarā Jerusalenepema pae erreara jirip'edada

16 Māi awara mārapa chi Jerusalenepema ūpēarā pae erreara jirip'euta k'orea mia jararuma. Mia ūpēarā Galacia tuadepemará jarada jīra oot'i. ² Tomiocha māracha erreara jitautadepema awara bidak'ari yaat'i. Māi mi cherude mārapa jirip'edaiwēa p'anima. ³ Mi cherude chi ūpēarā mārapa jiri atadada mia māirā ome Jerusalemia erreara tea peeipi. Ūpēarā Jerusalenepemarápa āchi pia p'aniane adamērā mia, āchi ome k'art'a tea peeipi. ⁴ Maamina māramá mi sida wāi pia bipira, āchi ome wāipi.

Pablo Corinto p'uurudea wāi k'īrisiada

⁵ Mi naa Macedonia tuadea wāi bima. Maapae māramá wāipi. ⁶ Mi māra ome tāaraaipira, beeipi. Māra ome nāi ewari ewāra nibide beeipira, beeipi. Maapae mārapa mi p'ue k'aripadaipi mi wārumá pia wāmērā. ⁷ Ara nāiena p'ue tāaraa baiwē pēra mia māra ak'ide wāiwēma. Maamina Tachi Chiparipa k'īriaaipira, māramá wārune tāaraa bade wāipi. ⁸ Nāma Ép'eso p'uurude beeipi Pentecosté arapaapatai ewari parudea. IV⁹ Nāma chi mi unuema minachia p'animina p'ue Tachi Ak'ōre pedeapa pia jaratea baiipi māinepa chok'arairāpa t'jāautama.

¹⁰ Ūpēa Timoteo māramá cheipira, ichi māra t'āena pia bayade at'i wap'eapiemaapa. Tachi Chiparipa k'īria bit'a ichia pia oo bima mia oo bi jīra. ¹¹ Māi k'orea ichi unuemaapirāt'i, māipari k'aripat'i mi ak'ide cherude ne k'īriawēa chemērā. Mia māinepa waapēarā ūpēarā ichi chei ni p'anima.

¹² Tachi ūpēa Apoloa mia chichupuria idisima waapēarā ūpēarā ome māra ak'ide wānamērā. Maamina ara nāiena ichi wā k'īriawēa bima. P'ue wārune wāipi.

Pabloa nāi k'art'ade k'aadea bida

¹³ Jīrak'aua p'anat'i. Jesucristode minachia t'jāa p'anat'i. Ichidepa p'erawēa p'anat'i māinepa chaarea p'anat'i. ¹⁴ Nejōma mārapa oouta k'īrianepa oot'i.

¹⁵ Ūpēarā, mārapa k'awa p'anima Acaya tuade Estep'anapa māinepa ichi ēpērarā naa Jesude t'jāanana māinepa āchia k'īrisia p'ani jōma ūpēarā k'aripadai k'orea. ¹⁶ Mia mārá chichupuria idiruma āchi māinepa jōma āchi jīra berā ūrinamērā. Jōma Tachi Ak'ōre oo bit'a oopatairā ūrit'i māinepa chi ūpēarā k'aripa berā ūrit'i.

¹⁷ Ūpēa Estép'ana, P'ortunato māinepa Ak'aik'o mimá chedada pēra arapá bima. Āchia māra pari mi

IV Judiorāpa āchi Egitodepa wānana k'īrisia ewari oodak'ari cincuenta ewari bide āchi ne uu t'jūanepa naa chadada k'orea arapá oopatai ewari oopachidama. Māi arapaapatai ewari «Pentecosté» apachidama. Levítico 23:15-16.

k'aripa p'anima. ¹⁸ Āchia mi sō arapaapisidama māra sō arapaapidada jīra. Āchi k'orea māinepa ūpēarā āchi jīra p'ani k'orea pia k'īrisiat'i.

¹⁹ Ūpēarā Asia tuadepemarāpa k'īria p'anima māra pia p'ananait'a. Ūpēa Aquilapa, ūpēawēra Priscilapa māinepa ūpēarā āchi tede ará nibeepatai Tachi Chipari k'orea k'īria p'anima māra pia p'ananait'a. ²⁰ Ūpēarā jōmāirāpa k'īria p'anima māra pia p'ananai. Piarā k'īria p'aninepa jōma ūpēarā pia p'anapade a jarat'i. ^I

²¹ Mi Pablopi. Nāi pedea ara mihi juapa biruma.

²² Parituapa Tachi Chipari Jesucristo k'īriawēpīra, Tachi Ak'ōrepa māi ēpēra nepīra paraayade aipi. ĵChese, Tachi Chipari!

²³ Mia k'īria bima Tachi Chipari Jesucristopa ichi sōpi-adepa māra k'aripa bai. ²⁴ Jesucristodepa mia māra piarā k'īria bima. ^{II}

^I Piarā k'īria p'aninepa. Griego pedeade nāiya bi bima: uitarra sōt'i. ^{II} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade k'aadea bi bima: māiya beese.

2 CORINTIO

Naapema k'art'a ũpĕarĕ Corinto p'uurudepema pae bik'ari Pablopa nĕi k'art'a bisima. Waapĕarĕ k'art'a be k'aepĕra nĕi k'art'ade ara ichi k'orea minachia bisima.

Ũpĕarĕ Corinto p'uurudepemarĕpa chi Pablopa naa bida k'art'a eda jaradak'ari, ichia bida jĕra oosidama. Mĕi k'orea chi nemietĕ oo badat'a Pablopa k'ĕrisia atuasima (). Mĕinĕpa Pablo sĕpiasima ĕhia nemietĕ oo p'anana itu bidada pĕra (). Maamina chi eda waapĕarĕneenepemarĕ eda chedak'ari jara p'aneesidama Pablo piarĕ Jesu-cristopa peedawĕ pasit'a. Pablopa mĕmĕ wĕyane ak'ari wĕwĕa bi pĕra sea jara biade apachidama (). Mĕinĕpa jarapachidama ĕhia erreara ũpĕarĕ Jerusalenepema pae jĕrip'e p'anana Pablopa ara ichi pae ataparit'a. Mĕi awara jarapachidama ĕchi Jesucristopa peedairĕ chi minachia k'awa berĕ (). Ũpĕarĕpa mĕi ĕpĕrarĕ pedea jĕĕanana pĕra Pablopa k'awa k'ĕrisiawĕa beesima ().

Capĕtulo Pablopa bisima Jesucristopa ichi piarĕ peeda k'orea. Capĕtulo abarik'a bi bima. Mĕi awara jara bima ĕchi ak'ide wĕrune wapida nemietĕ oo berĕ ome k'ĕra chupuriawĕ. Capĕtulo bi bima sĕmaasĕ erreara ũpĕarĕ Jerusalenepema pae jĕrip'edai p'ani.

Nĕi k'art'ade chi k'ĕrisia minachia bi bi bima: «Mĕipuru Cristopa tai peesima ichi pari pedeadamĕrĕ. Taidepa Tachi Ak'ĕrepa mĕrĕ t'ĕ bima ichi ome pia p'ananamĕrĕ. Taipa Cristo t'ĕnĕpa mĕrĕ chichupuria idiutama: Tachi Ak'ĕre ome pia p'anat'ĕ».

Nĕi k'art'ade Pablopa naa bida

1 Mi Pablopi. Tachi Ak'ĕrepa k'ĕriana pĕra mi Jesu-cristopa peedapi. Tachi ũpĕa Timoteo mi ome bima. Nĕi k'art'a biruma ĕpĕrarĕ Tachi Ak'ĕrenepemarĕ Corinto p'uurudepemarĕ pae mĕinĕpa jĕma ichi ĕpĕrarĕ Acaya tuade be pae. **2** Mia k'ĕria bima Tachi Pajĕnepema Ak'ĕrepa mĕinĕpa Tachi Chipari Jesucristo ĕchi sĕpiadepa mĕra k'aripa p'anana it'a mĕinĕpa ne k'ĕrisiawĕa bapit'a.

Pablo mĕana

3 Tachi Chipari Jesucristo Pajĕnepema Ak'ĕrea pia pedeadai p'anima. Ichi chi tachi k'ĕra chupuriaparĕ Tachi Ak'ĕrepĕ mĕinĕpa tachi sĕpiapiparĕ Tachi Ak'ĕrepĕ. **4** Ne ĕareaine minachia mĕa p'anine ichia tai sĕpiapiparima waapĕarĕ minachia mĕa be sĕpiapidamĕrĕ ichia tai sĕpiapida jĕra. **5** Piarĕ Cristo k'orea tai minachia mĕapatamina ichidepa ne ĕareaine sĕpiapatama. **6** Maamina tai mĕiya minachia mĕa p'anima mĕra sĕpiadamĕrĕ mĕinĕpa nepĕradepema k'aripadamĕrĕ. Tachi Ak'ĕrepa tai sĕpiapirude mĕra sida taidepa sĕpiapatama. Mĕiya mĕra tai jĕra minachia mĕautade p'ue choadaipi. **7** Taipa k'awa p'anima mĕrapa Tachi Ak'ĕrene piarĕ minachia jĕra p'ani. K'awa p'anima mĕra tai jĕra minachia mĕapatamina Tachi Ak'ĕrepa mĕra tai jĕra sĕpiapiparit'a.

I 1:4 *Isaĕa* 40:1.

8 Ũpĕarĕ, mĕipuru taipa k'ĕria p'anima mĕrapa k'awadai tai Asia tuade piarĕ minachia mĕa p'anasi-dait'a. Jĕiya tai nepĕrade p'anana pĕra waa p'ue choadaiwĕ k'ĕrisiasidama mĕinĕpa p'ue chok'ae p'ananaiwĕ k'ĕrisiasidama. **9** Piarĕ tai peadai k'ĕrisiasidama. Maamina jĕma mĕiyasima ara tai tuaba p'ue k'aripadai k'ĕrisiapidaemaapa mĕipari chi piudada chok'ae p'irabaripiparĕ Tachi Ak'ĕrepa k'aripait'a jĕĕanamĕrĕ. **10** Ichia tai peadai pada k'aripasima mĕinĕpa mĕicha peadai k'ĕrisiasidara k'aripaipi. Taipa piarĕ jĕra p'anima ichia tai peadai pada k'aripa bait'a. **11** Mĕra pida tai k'orea Tachi Ak'ĕrea it'aa chiidi p'aninepa k'aripa p'anima. Chok'arairĕpa mĕiya it'aa chiidi p'ani pĕra chok'arairĕpa Tachi Ak'ĕrea sĕpia biade adaipi ichi sĕpiadepa tai k'aripa bi k'orea.

Pablo Corinto p'uurudea wĕi pada

12 Nĕi k'orea arapĕ p'anima: taipa k'awa p'anima sĕ jĕp'a p'aninepa, k'ĕrisia piadepa nĕi jĕĕanepemarĕ t'ĕena mĕinĕpa mĕra t'ĕena pia nipadada. Mĕi sĕ jĕp'a bai mĕinĕpa k'ĕrisia pia Tachi Ak'ĕrenepemapi. Tai nĕi jĕĕanepema k'ĕrisiadepa mĕiya nipadak'ama, mĕipari Tachi Ak'ĕrepa ichi sĕpiadepa k'aripa bi pĕra mĕiya nipapatama. **13-14** Taipa k'art'ade bidak'ama chi mĕrapa p'ue k'awadaiwĕt'a. Mia k'ĕrisia bima mĕrapa ĕpia k'awadada pia k'awapododait'a. Mĕiya mĕra tai k'orea arapaadaipi mĕinĕpa Tachi Chipari Jesu cherude tai mĕra k'orea arapaadaipi.

15 Mĕra mi k'orea piarĕ arapaadai k'ĕrisia bi pĕra, naa mia k'ĕrisia basima bari k'ak'o ume mĕra ak'ide

wäit'a minachia k'aripai k'orea. ¹⁶ Mia k'irisia basima Macedonia tuadea wårune naa mårã ak'ide wäit'a. Maapae Macedoniana wåk'ari jĩtea mårã ak'ide wäi k'irisia basima. Måiya Judea tuadea wårune mårãpa mi p'ue k'aripadai k'irisia basima. ¹⁷ Maamina mia k'irisia bada jĩra oodawē pēra ¿mårã má mia awara awarã jarasik'åra? ¿Mårã má mia ooyade ada mårãcha oowēane aparik'åra mia oo k'iria bi jĩra ooi k'orea? ¹⁸ Tachi Ak'õre pedea aba bima. Ichia k'awa bima taipa jaradada piarã pasit'a. Taipa mårã má wånayane adak'ari ara mårãne wånawēane adaé pasima. Taipa «nåi piaråane» adaé pasima, mårã yå «seaade» adai k'orea. ¹⁹ Silvanopa, Timoteopa, mia pida mårã Tachi Ak'õre Warra Jesucristo k'orea jaratea p'anasidama. Jesucristopa ooyade ada mårãcha oowēane ak'ama. Ichia ooyade ada jõma ooparima. ²⁰ Piarã Tachi Ak'õrepa ooi jarada jõma Cristodepa ooparima. Måi k'orea tachia Tachi Ak'õrea it'aa chiidiutade Cristodepa piaråane apatama. ^{II} Måiya ichi k'orea pia jara p'anima. ²¹ Tachi Ak'õrepuru tai mårãnepa mårã Cristo ome minachia ak'i uru bima. Ichia tachi jĩri atasima. ²² Ichi Jaorepa tachicha tauchaapisima ichidirã k'awadamērã. Mårãnepa tachi sõne bisima k'awadamērã jõma ichia teai jarada piarã atadaipi.

²³ Mia Tachi Ak'õre k'irari jararuma: Corinto p'uurudea wåwēa bima mårã minachia itiarudepa sõp'uapiemaapa. ²⁴ Taipa jara p'ani jĩra oopidaiwēma, mårãpa Cristode minachia ijåa p'ani pēra. Abapuru mårã k'aripa k'iria p'anima arapá p'ananamērã.

2 Måi k'orea mia k'irisiasima mårã ak'ide wåiwēt'a. Mårãcha mårã itiai bidepa sõp'uapii k'iriaé pasima. ² Mia mårã sõp'uapiipira ¿k'aipa mi arapaapi-ima? ¿Mårã sõp'ua beråpa mi arapaapidaik'åra? ³ Måi k'orea mårã ak'ide wåi k'aepēra k'art'a tea peesima. Måiya mi wårune mårãpa mi sõp'uapidaiwēma. Mårãpa mi arapaapidai p'anima. Mia k'awa bima mårãpa mårã oodai pēra mi ome arã arapá p'ananait'a. ⁴ Piarã mårã k'art'a bisima mårã itiai k'orea. Maamina mårã bié pasima mårã sõp'uadamērã, mårãpari k'awadamērã mia mårã piarã k'iria bit'a. Måi k'orea mia sõp'uadepa, minachia k'irisia bidepa, mårãnepa jēa bidepa mårã k'art'a bi basima.

Abaipa nemietã ooda Pablopa k'irisia atuada

⁵ Piarã abaipa nemietã oo bi k'orea mi sõp'uapisima. Maamina mårãwapuru sõp'uapié pasima, mårãpari perã jõma mårã sida sõp'uapisima. («Perã jõma mårã» mia jara bima, ichia ooda atepe nemietã biade aiwē pēra). ⁶ Perã jõma mårãnepemaråpa mårã epēra nemietã ooda k'orea itiasidama. Ara mårãpa arí bima. ⁷ Maawēapu-

I K'aripai k'orea. Griego pedeade chi eda waapēarã k'art'ade bi bima: arapaapi k'orea. II Piaråane apatama. Griego pedeade nåiya bi bima: amén. Amén pedeapa edaide jara bima «piarã» mårãnepa edaide jara bima «pia bima mårãya bai».

ru naapae ichia ooda k'irisia atuadai p'anima mårãnepa sõpiapidai p'anima minachia sõp'ua bipa piawēa beepiemaapa. ⁸ Måi k'orea mia mårã chichupuria idiruma mårãpa ichi k'iria p'anit'a mårãcha k'awapidamērã. ⁹ Mia naena mårã k'orea bisima mårãpa piarã jõma mia jarada oodai k'awai k'orea. ¹⁰ Abaipa nemietã ooda mårãpa k'irisia atuasidara mia pida k'irisia atuai. Nemietã mia k'irisia atuai bi piarã pasira, mårã nemietã Cristo k'irari jõma k'irisia atuasima mårã pia tuananamērã. ¹¹ Måiya mia mårã k'irisia atuasima tiorea tachi seapiemaapa. Ichia sårãmaså oopari tachia minachia k'awa p'anima.

Cristodepa tachia nejõma p'ue p'ani

¹² Mi Troa p'uurudea wåsima chi pedea pia Cristo k'orea jarateai k'orea. Mårã Tachi Chiparipa eda wåpatai ewaru jĩra oosima epēraråpa uri k'irianamērã. ¹³ Maamina mi upēa Tito unué pēra sõne ne k'irisia awēa baé pasima. Måi k'orea upēarã ome arã nibek'ari mi wåyane asima. Ara mårãne Macedonia tuadea Tito jiride wåsima.

¹⁴⁻¹⁵ Tachi Ak'õrea sõpia biade adai p'anima. Jesucristopa jõma p'uek'ari tai jõmårã k'irari p'uurujånea ateewåruma ^{III} mårãnepa taidepa tuacha ichi k'orea k'awapi bima. Cristo k'orea jaratea p'anine Tachi Ak'õre k'irari tai k'era jĩra p'iumã p'anima. Mårãnepa tachia ichi k'orea k'awadait'a k'era jĩra bima. Måi k'era chi k'aripai p'ani epēraråpa mårãnepa chi atuadai p'ani epēraråpa ipatama. ¹⁶ Chi atuadai p'anirãmã, mårã k'era epēra piuda mik'ia jĩra bima, Jesude ijåanawēa p'aninepa piudai pēra. Maamina chi k'aripai p'anirãmã, mårã k'era minachia p'iumã bima, ewaricha chok'ae p'ananai pēra. Måiya, ¿k'aipa ara ichi jua chaareadepa Tachi Ak'õre pedea p'ue jarateaima? ¹⁷ Taipa erreara atadai k'orea Tachi Ak'õre pedea jaratea nipadawēma chok'arairåpa oopata jĩra. Mårãpari Cristo ome p'ani pēra Tachi Ak'õrepa tai peesima. Mårãne ichi k'irari k'irisia piadepa jarateapatama.

Tachi Ak'õrepa epēra ome pedea chiwidi bida

3 ¿Måi jara p'aninepa mårãcha ara tai k'orea pia pedea p'anik'åra? ¿Tai pia nipadada k'orea k'art'a mårã ak'ipidai p'anik'åra jarateadai k'orea? ¿Taipa mårã k'art'a ididai p'anik'åra jarateade wånai k'orea waapēraråpa oopata jĩra? ² Mårãt'a chi tai sõne k'art'a bi bi jĩra p'anima. Jõmårãpa mårã k'art'a ak'idak'ari k'awa p'anima taipa jĩp'a jarateapatait'a. ³ Taidepa Cristode ijåanana pēra mårã k'art'a Cristopa bi teada jĩra p'anima. Ichia mårã k'art'a tintapa bié pasima, mårãpari chi chok'ae bi Tachi Ak'õre Jaoredepa bisima.

III Jõmårã k'irari p'uurujånea ateewåruma. Ak'ise chi ek'ari bida Colosense 2:15.

Mawara p'ep'eedea pedade bié pasima, mǎipari tachi sōne bisima. ^I

⁴ Tachi Ak'õre k'ĩrari taipa Cristodepa mǎi piarǎ k'awa p'anima. ⁵ Taipa p'ue jaradawēma ara tai tuaba Tachi Ak'õrepa oo bit'a p'ue oodait'a. Mǎipari k'awa p'anima Tachi Ak'õrenepa jōma p'ue oodait'a. ⁶ Tachi Ak'õrepa tai bisima ichia ēpērarǎ ome pedea chiwidi bida p'ue jarateadamērǎ. Mǎi pedea chiwidi bida chi Moisepa bida jĩra juapa bidawēma, mǎipari Tachi Ak'õre Jaorepa k'awapi bima. Chi Moisepa bidapa k'awapi bima nemietá oo p'ani k'orea ēpērarǎ piudai p'anit'a, maamina Tachi Ak'õre Jaorepa tachiá chok'ae p'anapiparima.

⁷⁻⁸ Tachi Ak'õrepa Moisea chi ley mawara p'ep'eedea bide teak'ari, ichi k'ĩrawāreapa chi Moisé k'ĩra āarea achiterrea beepisima. ^{II} Mǎi k'orea israel tĩūanepemārǎpa Moisé k'ĩra p'ue ak'idaé pasima. Mǎi k'ĩrawārea bi pik'ǎ jōi pasimina waidi p'ue ak'idawēa p'anasidama. Piarǎ Tachi Ak'õrepa ichi k'ĩrawāreapa unupisima mǎi Moisepa bida minachia pia bit'a. Maamina ichia pedea chiwidi bida ichi Jaorepa k'awapi bi pēra zchi Moisepa bida k'aepēra atepe pia biwēk'ǎra? ⁹ Piarǎ mǎi Moisepa bidapa ēpērarǎ piudai p'aniane a jara bimina minachia pia bima. Maamina Tachi Ak'õrepa pedea chiwidi bida atepe piiparǎ bima. Mǎipa k'awapi bima sǎmaasǎ Tachi Ak'õrepa tachi nepira newēa p'aniane aparit'a. ¹⁰ Moisepa bida minachia pia badamina idiapae āpia piawēa bima ichia pedea chiwidi bida atepe piiparǎ bi pēra. ¹¹ Chi Moisepa bida naena minachia pia basimina mǎi ewaricha pae baé pasima. Maamina ichi pedea chiwidi bida jōk'a pēra piiparǎ bima.

¹² Mǎi pedea chiwidi bida piarǎ jōk'apí k'awa p'ani pēra taipa pia jarateapatama. ¹³ Taipa āpia pida mēranak'ama Moisepa ichi k'ĩra mērana jĩra. Moisepa ichi k'ĩra neet'aadepa mērapachima israel tĩūanepemārǎpa chi k'ĩrawārea jōrut'a minachia unupiemaapa. ¹⁴ Maamina āchia mǎi k'awadaé pasima. Idiapae pida Moisepa bida ak'itade judiorǎpa k'awadak'ama. Āchi k'ĩrisiat'a wapida neet'apa mēra pira uru p'ani jĩra bima aba Cristodeepuru mǎi wēai bi pēra. ¹⁵ Idiapae pida Moisepa bida eda jarautade neet'apa āchi sō mēra pira uru p'ani jĩra p'anima. ¹⁶ Piarǎ abai Tachi Ak'õremá jĩitea wārune ichi k'ĩrisia neet'apa mēra pira uru bi jĩra bit'a Tachi Chiparipa wēai. ¹⁷ «Tachi Chipariade» arude «Tachi Ak'õre Jaore» jara bima. Tachi Chipari Jaoredepa nipautade, ichia nemietaade mǎinepa Moisepa bidade jĩ uru p'anana jĩra bidepema k'ēet'aapi-parima. ¹⁸ Tachia Cristode tĩjǎa p'ani pēra tachi k'ĩra neet'apa mēra pira uru p'ani jĩra p'aniwēma. Mǎipuru tachidepa waapēarǎpa Tachi Chipari k'ĩrawārea unu p'anima k'ĩra ak'ipataide ak'ĩ p'ani jĩra. Mǎine Tachi

Chipari Jaorepa tachi ewaricha pia oopodo bima Tachi Chipari jĩra p'ananamērǎ.

⁴ Tachi Ak'õrepa tachi mǎiya k'ĩra chupuria bidepa ichi pedea itu jarateapi bi pēra, taipa k'ĩra sē p'ani jĩra k'ĩrisiadak'ama. ² Nejōma k'achia ēpērarǎpa mēra oopatai mǎinepa p'era oopatai taipa itu bisi-dama. Waapēarǎ seadak'ama. Tachi Ak'õre pedea k'ĩra āyá jarateadak'ama, mǎipari chi piarǎ pedea pia jarateapatama. Mǎiya Tachi Ak'õre k'ĩrari taipa jōmǎirǎ k'awapipatama jĩp'a oo p'ani. ³ Maamina chi pedea pia Cristo k'orea taipa jaratea p'ani waidi pia ūriwēpira, aba chi atuai p'anirǎmaapuru mǎiya bima. ⁴ Tachi Ak'õrene tĩjǎanak'apĩrǎmá chi mǎi pia ūrinak'ama. Nǎi tĩūane tiore āchi chiparipi. Āchirǎ chi piarǎ pedea pia Cristo k'orea itu k'awapiwēa bima tau p'ǎrio oo bi jĩra. ^{III} Mǎiya āchia Cristo pia bi k'orea p'ue k'awadaiwēma. Cristo Tachi Ak'õre pēra mǎiya pia bima. ⁵ Ara tai k'orea jaratea p'aniwēma, mǎipari jaratea p'anima Jesucristo jōmǎirǎ Chiparit'a. Mǎinepa taipa jara p'anima Jesú k'orea tai mǎra pae pari mimiapatairǎpi. ⁶ Nǎi tĩūa jōma p'ǎrio nibada Tachi Ak'õrepa inapisima. ^{IV} Ara mǎi jĩra ichi inaa bit'a tachi sōne inapisima. Mǎipa jara bima ichi k'ĩrawārea Cristodepa tachiá k'awapisit'a.

Cristode tĩjǎa bidepa nipadai p'ani

⁷ Cristo k'orea pedea pia bit'a taipa uru p'animina, nǎi k'ak'ua ibiwēa bima. Chok'o jĩra ārii bima. Mǎipuru jōmǎirǎpa k'awa p'anima tai jua chaareadepa mǎi pedea jaratea p'aniwēt'a, mǎipari Tachi Ak'õre jua chaarea waibia bidepa jaratea p'anit'a. ⁸ Tai ne āareaine minachia mǎi p'animina mǎine p'ue āyá wǎnawē k'ĩrisiadak'ama. Sǎmaasǎ oodai k'awadawēa p'anine p'ue oodaiwē k'ĩrisiadak'ama. ⁹ Ēpērarǎpa tai piawēa oo p'animina Tachi Ak'õrepa itu biwēa bima. Tai minachia jeeda baepiutamina p'ue peadaiwēma. ¹⁰ Tai wautacha ēpērarǎpa tai pea k'ĩria p'anima Jesú peada-da jĩra. Maamina Jesupa tai k'aripa bi pēra āchia taidepa Jesú chok'ae bit'a unupatama. ¹¹ Piarǎ tai wapida chok'ae p'anine Jesú k'orea ēpērarǎpa tai pea k'ĩria p'ananaipi. Mǎiya tai k'ak'ua piui bidepa jōmǎirǎpa Jesú chok'ae bit'a ununaipi. ¹² Piarǎ ēpērarǎpa tai pea k'ĩria p'animina taipa jaratea p'anit'a mǎrapa tĩjǎasidama. Mǎipuru ewaricha Tachi Ak'õre ome chok'ae p'ananaipi.

¹³ Tachi Ak'õre pedeade bi bima: «Mia Tachi Ak'õrene tĩjǎana pēra pedeasima». ^V Ara mǎi jĩra taipa Tachi Ak'õre piarǎ tĩjǎa p'ani pēra ichi k'orea pedea p'anima. ¹⁴ Tachi Ak'õrepa Tachi Chipari Jesú chok'ae p'irabaripisima mǎinepa taipa k'awa p'anima tai sida Jesú jĩra chok'ae p'irabaripiit'a. Maapae tai mǎra ome ará ichi

I 3:3 Jeremia 31:31-34. II 3:7-8 Éxodo 31:18; 34:27-35.

III Piarǎ. Griego pedeade nǎiya bi bima: inaa. IV 4:6 Génesi 1:3. V 4:13 Salmo 116:10.

k'irari biipi. ¹⁵ Tai māi ārea minachia mīa p'anima māra pia p'ananamērā. Māine Tachi Ak'ōrepa ichi sōpi-adepe ēpērarā chok'arā k'ariparuma. Māiya chok'arairāpa ichiā pia biade adaiipi māinepa ichi k'orea pia jaradaipi.

¹⁶ Māipuru taipa waa jarateadaiwē k'irisiadak'ama. Tai k'ak'ua ewaricha jōpodoutamina Tachi Ak'ōrepa k'aripa bima tai sōne chaarea p'ananamērā. ¹⁷ Tai ara nāiena minachia mīapatamina, māi naa tai k'aripa bima chi Tachi Ak'ōre k'irawārea pia bide ewaricha p'ananai k'orea. Māi k'irawārea atepe pia baiipi chi idia-pae āpia mīapatai k'aepēra. ¹⁸ Māi k'orea taupa un-upatai taipa k'irisia p'aniwēma, māipari taupa un-unak'ai k'irisia p'anima. Tachi taupa unupatai isapea jōparima, maamina taupa ununak'ai jōk'ama.

5 Nāi ijūane tachi k'ak'ua tāraa choak'a pēra, te mēa p'āemari k'obi jira bima. **II** Tachia k'awa p'anima nāi k'ak'ua piuk'ari Tachi Ak'ōrepa tachiā tachi pajānepema piuk'apī k'ak'ua teait'a. Māi k'ak'ua ēpērarāpa juapa p'ue oodaiwēma. ² Māi k'orea nāi k'ak'uade p'anine tachia chi pajānepema k'ak'ua minachia jita k'irisa p'anima. ³ Tachia māi pajānepema k'ak'ua uru p'ananai pēra k'ak'ua nea p'ananaiwēma. **III**⁴ Piarā tachi nāi k'ak'uade p'anine minachia mīapata-ma māinepa sōp'ua bidepa pedeapatama. Maamina mia jarawēa bima tachi piu k'irisa p'ani, nāi k'ak'ua uru p'aneenaemaapa. Māipari pajānepema k'ak'ua jita k'irisa p'anima. Māiya tachi k'ak'ua piui bit'a jōk'ari tachi k'ak'ua piuk'apīt'u beeipi. ⁵ Piarā Tachi Ak'ōrepa tachi māi k'orea oosima. Ichi Jaore tachiā teasima k'awadamērā jōma ichia teai jarada piarā atadait'a.

⁶ Māipuru ewaricha tachi ne k'irisiadawēa māinepa wap'eawēa p'anima. K'awa p'anima nāi k'ak'uade p'anine Tachi Chipari bimá p'aniwēma. ⁷ Tachi taupa unu p'aninepa nipadak'ama, māipari Tachi Ak'ōrene ijāa p'aninepa nipapatama. ⁸ Māiya tachi ne k'irisi-adawēa māinepa wap'eawēa p'anima. Tachi nāi k'ak'uadepema minachia wā k'irisa p'anima Tachi Chipari ome arā p'ananai k'orea. ⁹ Māi k'orea nāi k'ak'uade p'anine wa piusidara, tachia jōma oo k'irisa p'anima Tachi Ak'ōrepa pia unumērā. ¹⁰ Piarā Cristopa jōma tachia oodada ak'iipi. Ichia tachicha teaiipi tachia nāi k'ak'uade oo bada jira. Pia oo badapiira, ara māi jira teaiipi. Piawēa oo badapiira, ara māi jira teaiipi. **IV**

I Tachi Ak'ōrepa k'aripa bima tai sōne chaarea p'ananamērā. Griego pedeade nāiya bi bima: Tachi Ak'ōrepa tai sō chiwidi oo bima. **II** Nāi versiculode, chi te tachi k'ak'ua jira bima. Chi te ānimara e oodada tachi piui bi k'ak'ua jira bima. Māipari, chi pajānepema te tachi piuk'apī k'ak'ua jira bima. **III** Chōarāena chi griegorāpa k'irisi-apachidama tachi k'ak'ua piawēa bit'a. Māipari tachi jaore pia biade a k'irisiapachidama. Māipuru k'irisiapachidama tachi māi piurude, tachi jaore tachi k'ak'uadepa wāpachima. Āchimā, māit'u tachi ewaricha bapari pasima. **IV** Nāma Pablopa bisima chi Cristopa ijāa-patairā oodada ak'ii k'orea. Apocaliside Juanpa bisima māi awara ēpēra nepira ak'ii k'orea. Māi k'aadeapema ewaride Tachi Pajānepe-

Tachi Ak'ōrepa nāi ijūanepemarā ichi ome pia bida

¹¹ Tachi Chipari wap'ea p'ani pēra taipa ēpērarā jara p'anima ichide ijāanamērā. Tachi Ak'ōrepa k'awa bima taipa k'irisia piadepe jaratea nipadada. Mia k'irisia bima māra pida māi k'awa p'anit'a. ¹² Māicha ara tai k'orea mārá pia pedea p'aniwēma, māipari k'irisa p'anima mārapa tai k'orea p'ue pia k'irisiadait'a. Māiya chi eda waapēarāpa tai k'orea k'achia pedeautade mārapa tai k'orea p'ue pia jaradaipi. Jāirāpa āchi taupa pia unu bit'a pia biade a k'irisiapatama. Maamina sōnepema k'irisiadak'ama. ¹³ Waapēarāpa jara p'anima tai k'ira piawēa p'anit'a. Tai māiya p'anipira, Tachi Ak'ōrepa jara bi oodai k'orea māiya p'anima. Tai k'irip'a p'anipira, māra k'aripadai k'oreapuru māiya p'anima. ¹⁴ Cristopa tai k'irisa bi pēra ichia k'irisa bit'a oo p'anima. Māi k'irisi-adak'ari, piarā k'awa p'anima Ēpēra Aba piusit'a jōmāirā k'orea. Māipuru Tachi Ak'ōre k'irari jōmāirā piusidama. ¹⁵ Piarā Cristo jōmāirā k'orea piuk'ari chok'ae p'irabarissima tachi chok'ae berāpa ara tachia oo k'irisa p'ani jira waa oopidaemaapa, māipari ichia k'irisa bi jira oo p'ananamērā.

¹⁶ Māi k'orea nāi ijūanepemarāpa waapēarā ak'ipata jira naapae taipa māiya ak'idak'ama. Naena taipa Cristo k'orea māiya k'irisia p'animina naapae māiya oodak'ama. ¹⁷ Piarā abai Cristo ome bipira, ichi naena bada jira biwēma māipari ichi ēpēra chiwidi jira bima. ¹⁸ Jōma māi Tachi Ak'ōrepa oosima. Cristodepa tachi ichi ome pia bisima māinepa tai bisima māi k'orea ēpērarā jarateadamērā. ¹⁹ Piarā Cristodepa Tachi Ak'ōrepa nāi ijūanepemarā ichi ome pia bisima. Tachia nemietā oodada jōma k'irisia atuasima. Māinepa māi pedea ichi ome pia bai k'orea taiyā teasima jarateadamērā. ²⁰ Māipuru Cristopa tai peesima ichi pari pedeadamērā. Taidepa Tachi Ak'ōrepa mārá t'ī bima ichi ome pia p'ananamērā. Taipa Cristo t'īnepa chichupuria idiutama: Tachi Ak'ōre ome pia p'anat'i. ²¹ Cristopa nemietā ook'a pasima. Maamina tachi k'orea Tachi Ak'ōrepa ichi nemietā oopari jira unusima. **V** Māiya Cristodepa Tachi Ak'ōre jip'a bit'a waapēarā p'ue unupipatama.

6 Taipa Tachi Ak'ōre ome ichia oo bit'a oo p'aniēra, mārá chichupuria idiutama Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepe k'aripa bit'a itu bipidaemaapa. ² Tachi Ak'ōre pedeade nāiya jara bima:

«Chi mia k'aripai k'orea bida ewaride pia idida mia ūrisima.

Māi ewaride mia pi k'aripasima». **VI**

Mia piarā jararuma: idi Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepe k'aripa bima. Idi Tachi Ak'ōrepa tachi k'aripaparima.

ma Ak'ōrepa ijāanak'apirā chok'ae p'irabaripik'oak'ari, āchi nepira ak'ik'ari maapae āchicha t'ipi uruade itaiipi. Apocalipsi 20:11-15. **V** Ichi nemietā oopari jira unusima. Griego pedeade nāiya bi bima: ichi nemietā oosima. **VI** 6:2 Isaia 49:8.

³ Tai k'orea abaia piawëa unupidawëa p'anima, mi äpia pida piawëa pedeapidaemaapa taipa jarateapatai k'orea. ⁴ Mäipari ne äareaine unupi p'anima tai Tachi Ak'öre pae pari mimiapatairä. Minachia mia p'anine, nenea p'anine mäinepa nepirade p'anine jöma choa p'aninepa mäiya unupi p'anima. ⁵ Soapa p'e p'anine, eda jãa nibi p'anine mäinepa tai k'orea k'iruupik'a p'anine mäiya unupi p'anima. Minachia mimia p'anine, k'ainawëa p'anine mäinepa nek'odawëa p'anine mäiya unupi p'anima. ⁶⁻⁷ Tai jïp'a nipadadepa, piarä k'ïrisia k'awaadepa, jöma choa p'aninepa, söpiadepa, Tachi Ak'öre Jaore tai söne bidepa, piarä k'ïrianepa, chi piarä pedea jaratea p'aninepa, mäinepa Tachi Ak'öre jua chaareadepa mäiya unupi p'anima. Tai jïp'a p'aninepa nemietá p'uepatama mäinepa ara mäi jïp'a p'aninepa taipa chi nemietá itu p'uepidakama. ¹⁸ Edaide waapëaräpa tai k'orea pia jarapatama. Edaide k'achia pedeapatama. Edaide tai k'orea piawëa t'ï p'oapipatama. Edaide pia t'ï p'oapipatama. Taipa chi piarä pedea jara p'animina waapëaräpa jara p'anima taipa sea jara p'anit'a. ⁹ Tai pia k'awa p'animina ächia ununak'apí ëpërarä jïra oopatama. Tai piuumaa p'aní jïra k'ïrisia p'animina wapida chok'ae p'anima. Tai soapa p'epatamina peadak'ama. ¹⁰ Tai söp'uapatamina ewaricha arapá p'anima. Tai nenea k'edema. Maamina taipa chok'ará ëpërarä Tachi Ak'öre k'orea k'awapipatama ächi erreara uru be jïra p'ananamërá. Tai nenea p'animina Tachi Ak'örenepa nejöma uru p'anima.

¹¹ Üpëarä Corinto p'uurudepemarä, taipa sönepa mära minachia k'ïria p'aní përa mäiya piarä jara p'anima. ¹² Piarä taipa mära sönepa k'ïria p'anima, maamina märapa sönepa tai k'ïrianawëa p'anima. ¹³ Mäipuru mia märá chichupuria idiruma ak'örepa ichi warrarä chichupuria idipari jïra: taipa sönepa mära k'ïria p'aní jïra mära pida machi sönepa tai k'ïria p'anat'ï.

Cristode jïãanak'apiirä ome pedea birät'ï

¹⁴ Cristode jïãanak'apiirä ome pedea birät'ï. ¿Ëpëra jïp'a bi sämaasä ëpëra k'achia ome pia baima? ¿Chi inaane bi sämaasä chi p'ärione bi ome pia baima?

¹⁵ ¿Cristo sämaasä tiore ome pia baima? II ¿Cristode jïãa bi sämaasä Cristode jïãak'apí ome pia nipaima?

¹⁶ ¿Juapa oodada sädo Tachi Ak'öre te minachia bide bai bik'ära? Piarä tachi chi Tachi Ak'öre minachia chok'ae bi tepí. Mäi k'orea Tachi Ak'örepa ichi pedeade näiya jarasima:

«Mí ächi ome baiپی. Ächi t'äena nipaipi.

Mí Tachi Ak'öre ichidirä paipi mäinepa ächi mí ëpërarä p'uuru padaipi». III

¹⁷ Mäipuru Tachi Chiparipa näiya jarasima:

«Ächidepema äyá wät'ï. Ächi ome ará p'anarät'ï.

I Griego pedeade näiya bi bima: tachi juaraari mäinepa juawieri.
II Tiore. Griego pedeade näiya bi bima: Belial. III 6:16 Levítico 26:12; Ezequiel 37:27.

Mimá chi piawëa bit'a itu bit'ï. Maapae mia mära pia jitaipi. IV

¹⁸ Mí mära Ak'öre paipi. Mära mí warrarä padaipi mäinepa mí k'aurä padaipi.

Tachi Chipari chi Ne Äarea P'ue Bipa mäiya jara bi-ma». V

⁷ Üpëarä, Tachi Ak'örepa tachiä mäi jöma ooyade ada përa näi k'ak'uapa nemietá oopari mäinepa tachi k'ïrisiadepa nemietá k'ïrisiapari jöma itu bidai p'anima. Tachi Ak'öre minachia wap'ea p'aninepa ichi pae pia p'ananai p'anima.

Pablo Corintodepemarä üpëarä k'orea arapá bada

² Sönepa tai k'ïriat'ï. Taipa abai sida mietá oodawëa p'anima, mi äpia pida nemietá k'ïrisiapidaemaa p'anima mäinepa seadawëa p'anima. ³ Mia mäi jarawëa bima mära k'orea k'achia pedei k'orea. Mia naena jarasima taipa mära sönepa k'ïria p'aní. Mäinepa mära ome ará p'anine wa piuutade, mäiya k'ïria p'ananaipi. ⁴ Mia märá piarä pedea bima mäinepa mära k'orea mí arapá bima. Tai minachia mia p'anine mí mära k'orea söpia baparima mäinepa minachia arapá baparima.

⁵ Macedonia tuadea chesidaide tai p'ue ïapaadawëa p'anasidama, mäipari ne äareaine minachia mia p'anasidama. Ëpërarä tai ome k'ïruu pedeapachidama mäinepa tai ne wap'ea nipapachidama. ⁶ Maamina Tito cheside tai söpiasidama Tachi Ak'örepa chi k'ïra piawëa be söpiapipari përa. ⁷ Tai abapuru ichi cheda k'orea söpia p'aneenaé pasima, mäipari mära k'orea söpia p'aneesidama. Ichia jarasima mära ome baside märapa ichi söpiapisidama. Mäi awara nepirisima märapa tai ununayá p'anit'a, nemietá oodada k'orea söp'uapa jëa p'anit'a, mäinepa k'ïrianepa mí k'ïrisia p'anit'a. Mäi k'orea mí minachia arapá beesima.

⁸ Mia k'art'a naena bidapa mära söp'uapidamina mí söp'uawëa bima. Piarä naena mí söp'ua basima. K'awasima mära täaraawëa söp'ua p'ananamina mäi k'art'adepa mära söp'uapisit'a. ⁹ Maamina naapae mí arapá bima. Arapá biwëma mära söp'uapida përa, mäipari arapá bima märapa nemietá oo p'anana söp'uadepa itu bidak'ari mäicha Tachi Ak'öremá chesida përa. Piarä Tachi Ak'örepa k'ïria bi jïra mära söp'ua p'anasidama. Mäiya taipa itiadada k'orea mära piawëa p'aneenaé pasima. ¹⁰ Abaipa ichi nemietá ooda k'orea Tachi Ak'örepa k'ïria bi jïra söp'ua beepira, ichia nemietá ooda itu bik'ari Tachi Ak'öremá cheipi. Maapae Tachi Ak'örepa ichi k'aripaipi. Tachi Ak'öre ome pia beeda përa mäi söp'ua beei k'orea piawëa k'ïrisiak'ama. Maamina abaipa näi jïuanepemarä söp'ua p'anapata jïra söp'ua beepira, nemietá itu biwë përa piupi.

IV 6:17 Isaia 52:11; Ezequiel 20:41. V 6:18 2 Samuel 7:14; 1 Crónica 17:13; Isaia 43:6.

¹¹ Tachi Ak'õrepa k'õria bi jãra mãra sõp'uasida përa mãi sõp'uapa mãrá jãp'a k'õrisiapik'ari jãp'a oopisima. Mãipuru mãrapa jãp'a oo p'anì jõmãirã k'awapi k'õria p'anìma. Chi mãi ùpëapa nemietá ooda k'orea mãra k'õruusidama mãinepa Tachi Ak'õrepa itiai pada wap'easidama. Mãi k'orea chi nemietá ooda ëpëra itiadak'ari äyá jeret'aasidama. Nejõmane mãrapa unupisidama mãi nemietá ooda k'orea nepiradawëa p'anit'a. ¹² Mia mãi k'art'a abapuru chi nemietá ooda ëpëra itiai k'orea bié pasima. Mãinepa chi piawëa beada ëpëra k'aripai k'orea bié pasima. Mãipari bisima mãrapa oo p'aninepa Tachi Ak'õre k'õrari k'awadamërá piarã tai ome p'anì. ¹³ Jõma mãipa tai sõpiapisima.

Mãi awara mãrapa Tito sõpiapisidama. Ichi mãramãipa arapá cheda përa tai arapaapisima. ¹⁴ Tito mãramá wã naena mia mãra k'orea ichiã pia jarasima. Mia jarda jãra Titopa unune wãna përa mi mãra k'orea k'õra p'erawëa bima. Jõma taipa mãrá jarateadada piarã pasima. Ara mãi jãra jõma taipa Titoa mãra k'orea pia jaradada piarã pasima. ¹⁵ Titopa k'õrisia baparima mãrapa ichia jarada jãra oosidama mãinepa wap'ea p'aninepa ichi pia biade asidama. Mãipuru mãra minachia k'õria bima. ¹⁶ Naapae mi sida arapá bima. Mia k'awa bima mãrapa piarã jãp'a oo p'ananaít'a.

Ùpëarãpa sõpiadepa erreara teadada

8 Mãi awara ùpëarã, taipa k'awapii k'õria p'anìma Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa ùpëarã Macedonia tuadepema k'aripa bit'a. ² Ächi minachia mã p'anìmina arapá p'anìma. Nenea p'anìmina arapaapa erreara minachia teasidama. ³ Mia jararuma: ächia erreara jítapata jãra sõpiadepa teasidama. Mãinepa ächia p'ue teadai p'anana wãyá teasidama. ⁴ Taiyá minachia chichupuria idisidama ächia pida ùpëarã Jerusalenepeparã k'aripadai k'orea. ⁵ Mãine ächia abapuru taipa k'õrisia p'anana jãra oodaé pasima. Mãipari naa ara ächit'u teasidama Tachi Chiparipa k'õria bi jãra oodai k'orea. Mãi ãari taipa jaradada oosidama. Mãiya Tachi Ak'õrepa k'õria bi jãra arí oosidama.

⁶ Mãi k'orea taipa Titoa chichupuria idisidama mãrá jarade wãmërá jõma mãrapa sõpiadepa teadayade adada piarã jirip'edamërá. ⁷ Mãrapa ne äareaine minachia pia oo p'anìma: Jesude minachia jãa p'anìma, minachia pedea k'awa p'anìma, Tachi Ak'õrenepa minachia ne k'awa p'anìma, Tachi Ak'õrepa k'õria bi jãra minachia oo k'õria p'anìma mãinepa tai minachia k'õria p'anìma. Mãipuru mãrapa machi sõpiadepa erreara jirip'e p'anì minachia teat'ì.

⁸ Mia mãi oopadade awëa bima, mãipari mia k'õria bima mãrapa unupidait'a ùpëarã piarã k'õria p'anit'a. Mãi k'orea mia mãrá k'awapi bima sãmaasã waapëarã-

pa erreara ùpëarã Jerusalenepepa pae jirip'e p'anit'a. ⁹ Mãrapa minachia k'awa p'anìma Tachi Chipari Jesucristopa ichi sõpiadepa oodat'a. Ichi pajãne nejõma uru bimina, mãra pae nãi k'ak'uade nenea bi jãra basima mãrapa nejõma Tachi Ak'õrepa tea bidepema uru p'ananamërá.

¹⁰ Mímá mãrapa nãiya oodaipira pia p'ananaipi: mãi warí äyo paside, mãrapuru waapëarã k'aepëra naa erreara jirip'e p'aneesidama mãinepa mãiya oo k'õrisiadama. ¹¹ Mãrapa naa erreara jirip'e p'anasidaide sõpiadepa mãiya oo p'anasidama. Ara mãi jãra mãrapa sõpiadepa teadayade adada jõma mãiya teat'ì. Mãracha p'ue teadai p'anit'u teat'ì. ¹² Piarã abaipa p'ue tearu jãra sõpiadepa teaipira, mãi teada Tachi Ak'õrepa pia unuipi. Abaipa ne teai newëa bipira, Tachi Ak'õrepa teapade ak'ama.

¹³ Mia mãiya jarawëa bima waapëarã k'aripa p'aninepa mãra minachia mãanamërá. Mãipari mia k'õria bima abarik'a chi k'aripadamërá. ¹⁴ Mia jara bima idiapae mãrapa minachia uru p'anì përa ùpëarã k'aripadai p'anì. Ara mãi jãra mãra newëa p'anine ächia minachia uru p'aninepemanepa mãra k'aripadai p'anìma. Mãiya jõmãirã abarik'a chi k'aripa p'ananaipi. ¹⁵ Tachi Ak'õre pedeade nãiya jara bima: «Chi waibia jirip'edapa minachia uru baé pasima mãinepa chi äpia jirip'edapa newëaé pasima». II

Pablopa Tito Corinto p'uurudea peeda

¹⁶ Mia Tachi Ak'õrea sõpia biade aparima. Ichia ùpëa Tito sõne bisima mãra k'õria bamërá mã mãra k'õria bi jãra. ¹⁷ Taipa ichiã jarasidama mãra ak'ide wãmërá. Ara mãiya ichi wã k'õria bada përa, wãsima. ¹⁸ Ichi ome taipa ùpëa aba peutama. Mãi ùpëapa chi pedea pia Cristo k'orea k'aripa jaratea nipapari përa ùpëarã p'uuru bechadepemarãpa ichi k'orea pia pedepatama. ¹⁹ Mãi awara ùpëarã p'uuru bechadepemarãpa ichi jiri atasidama tai ome erreara ùpëarã pae jirip'edada Jerusalene teade wãmërá. Mãi taipa oo p'anìma ùpëarãpa Tachi Chiparia pia pedeadamërá mãinepa taipa piarã k'aripa k'õria p'anit'a ak'ipidai k'orea. ^{III}²⁰ Taipa jirak'aua oo p'anìma mãi erreara waibia jirip'edada ateeutade mi äpia pida k'achia pedeapidaemaapa. ²¹ Piarã taipa Tachi Chipari k'õrari mãinepa ëpërarã k'õrari jãp'a oo k'õria p'anìma.

²² Mãi ùpëarã ume p'anì mãramá wãutade abai ùpëa ächi ome peedaipi. Mãi ùpëapa ewaricha taiyá unupisima ùpëarã minachia k'aripa k'õria bit'a. Idiapae mãra minachia k'aripa k'õria bima mãrapa jãp'a oodai k'awa bi përa. ²³ Abaipa Tito k'orea ne idisidara jarat'ì ichi mi ome p'irriaparit'a mãinepa mi ome mãra t'ãena Tachi Ak'õrepa oo bit'a ooparit'a. Abaipa waapëarã ume

I Chi bee k'art'adepema griego pedeade ichiaba nãiya bi bima: mi unu k'õria p'anìma.

II 8:15 Éxodo 16:18. III Taipa piarã k'aripa k'õria p'anì. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade nãiya bi bima: Mãrapa piarã k'aripa k'õria p'anìma.

p'ani k'orea ne idisidara jarat'i chi ũpĕarĕpa peedaa-dat'a mĕinepa āchi k'orea ĕpĕrarĕpa Cristo k'orea pia pedeapatat'a. ²⁴ Mĕi ũpĕarĕ unupit'i mĕrapa āchi piarĕ k'ĕria p'anit'a. Mĕiya āchia k'awadaipi taipa mĕra k'orea pia jaradada piarĕ pasit'a. Waapĕarĕ ũpĕarĕ pida ara mĕi jĕra k'awadaipi.

Ũpĕarĕ Jerusalenepema pae erreara jirip'edada

9 Mĕrapa ũpĕarĕ Jerusalenepema pae erreara jirip'e p'ani k'orea mia nĕi k'art'ade waa biwĕa bima, ² mia k'awa bi pĕra mĕrapa k'aripa k'ĕria p'anit'a. Mĕi k'orea nĕma Macedonia tuade mia ũpĕarĕ mĕra k'orea pia pedeparima. Mia āchiĕ jarapachima warĕ āyo pasiedapema mĕra Acaya tuadepemarĕpa k'aripadai k'orea p'anasit'a. Mĕiya ũrinana pĕra chok'arĕ ũpĕarĕ Macedonianepemarĕpa abarik'a k'aripa k'ĕria p'anima. ³ Mĕi k'orea mia nĕi ũpĕarĕ mĕramĕ peeruma mia mĕra k'orea pia jarada sea paiwĕma, mĕipari mĕrapa piarĕ teadai k'orea p'ananaipi. ⁴ Mĕiya oodaepira, chi wĕuta Macedonianepemarĕ ũpĕarĕ mi ome mĕramĕ wĕutade, mĕrapa erreara jirip'edawĕa p'anit'a ununai pasima. Mĕiyara tai k'ĕra p'eradai pasima, k'ĕrisia p'ani pĕra mĕrapa piarĕ jirip'edai padat'a. Mĕinepa mĕra sida minachia k'ĕra p'eradai pasima. ⁵ Mĕi k'orea mia nĕi ũpĕarĕ chichupuria idisima mi naa mĕrĕ jarade wĕnamĕrĕ mĕrapa sĕpiadepa teadayade adada jĕma jirip'edamĕrĕ. Mĕiya mi cherude mĕi jĕma uru p'ananaipi. Mĕipa unupidaipi taipa teapadade adawĕa p'ani, mĕipari mĕrapa sĕpiadepa teasidama.

⁶ Nĕi k'ĕrisiat'i: «Āpia uurupa āpia chauipi. Waibia uurupa waibia chauipi». ⁷ Ēpĕrĕcha teai bima ichi sĕne k'ĕrisia bi jĕra. Teaema bidepa teaiwĕa bima, mĕiyawĕpira teapade a p'ani k'orea teaiwĕa bima. Chi arapĕ bidepa tea bit'a Tachi Ak'ĕrepa k'ĕria bima. ⁸ Piarĕ Tachi Ak'ĕrepa nejĕma mĕrĕ minachia p'ue teaiipi. Mĕiya ewaricha ne āareaine mĕrapa uru p'ananai p'anit'a piarĕ uru p'ananaipi mĕinepa nejĕma pia oodai k'orea. ⁹ Tachi Ak'ĕre pedeade nĕiya bi bima: «Ichia jedaside chi nenea k'edea waibia teasima. Ewaricha ichia jĕp'a ooparima». ^I

¹⁰ Tachi Ak'ĕrepa net'a tau teaparima uudamĕrĕ. Nek'odai k'orea pida teaparima. Net'a tau uudamĕrĕ minachia tearu jĕra, ichia nejĕma minachia mĕrĕ teaiipi waapĕarĕ minachia k'aripadamĕrĕ. Mĕine jĕp'a oo p'aninepa nepia chok'arĕ ununaipi chi ne uuda minachia chaupari jĕra. ¹¹ Piarĕ Tachi Ak'ĕrepa mĕrĕ nejĕma minachia teaiipi waapĕarĕ sĕpiadepa p'ue k'aripadamĕrĕ. Maapae mĕrapa tai ome erreara tea peeta k'orea ũpĕarĕpa Tachi Ak'ĕrepa sĕpia biade adaipi. ¹² Mĕrapa erreara teautapa abapuru k'aripawĕma chi ũpĕarĕ nenea p'anipa uru p'ananamĕrĕ, mĕipari mĕi

I 9:9 Salmo 112:9.

k'orea āchia Tachi Ak'ĕrepa minachia pia biade a p'ananaipi. ¹³ Mĕrapa k'aripa p'aninepa unupi p'anima chi pedea pia Cristo k'orea piarĕ jĕa p'anit'a. Sĕpiadepa chi ũpĕarĕ tea p'anima mĕinepa jĕmĕirĕ k'aripa p'anima. Mĕi k'orea Tachi Ak'ĕrepa pia pedeadaipi. ¹⁴ Tachi Ak'ĕrepa ichi sĕpiadepa mĕra minachia k'aripasima āchi k'aripadamĕrĕ. Mĕipuru āchia mĕra minachia k'ĕria p'aninepa Tachi Ak'ĕrepa mĕra k'orea it'aa chiidi p'ananaipi. ¹⁵ Piarĕ Tachi Ak'ĕrepa mĕi teada k'orea tachia Tachi Ak'ĕrepa sĕpia biade adai p'anima. Mĕi teada atepe piiparĕ bi pĕra tachia p'ue k'awa jaradawĕma sĕmaasĕ bit'a.

Pablopa ara ichi k'orea ũpĕarĕ k'awapida

10 Mi Pablopĕ. Cristo k'ĕrianepa mĕinepa ichi sĕpiadepa mia mĕrĕ chichupuria idiruma mi pedea ũrinamĕrĕ. Waapĕarĕpa jara p'anima mĕra ome bide, mia wap'ea baparit'a mĕra itiai k'orea, maamina mĕra ome biwĕne wap'eak'ama mĕra k'art'adepa itiai k'orea. ² Mĕiya jara p'animina mĕramĕ cherude tai k'orea k'achia pedea p'anirĕ mia piarĕ itiaipi. Āchia jara p'anima tai nĕi k'ak'uapa k'ĕria bi jĕra nipada. Mĕipuru mĕra sida itiaemaapa mia chichupuria idiruma jĕp'a oodamĕrĕ. ³ Tai nĕi k'ak'uade p'anima maamina nemietĕ p'uedai k'orea nĕi k'ak'uadepa chĕo p'aniwĕma. ⁴ Taipa chĕonai k'orea uru p'anit'a nĕi jĕuanepemawĕma, mĕipari Tachi Ak'ĕre jua chaareadepa taipa jĕma nĕi jĕuanepema k'ĕrisiapatai p'uepatama. ^{II5} Jĕma k'ĕrisia piawĕa be mĕinepa chi tachi k'ak'ua atepe k'ĕriapatai Tachi Ak'ĕre k'orea itu k'awapidak'ai, taipa mĕi seat'a k'awapipatama. Ēpĕrarĕpa āchi nek'ĕramĕ eda jĕa nibiuta jĕra taipa chi mĕiya k'ĕrisia be jĕp'a k'ĕrisiapatama Cristode jĕanamĕrĕ. ⁶ Taipa ũpĕarĕ k'ĕriwĕa be itiadai k'orea p'anima. Maamina naa ni p'anima mĕrapa Cristode nejĕmane jĕa p'anit'a unupidamĕrĕ.

⁷ Mĕrapa chi ĕripema ak'i p'anima. Abaipa piarĕ Cristodĕ k'ĕrisia bipira, k'awa bai bima tai sida Cristodĕrĕ. ⁸ Pia jaraideepara, Tachi Ak'ĕrepa taiyĕ oopi bi k'orea mia atepe pedea bimina mĕi k'orea k'ĕra p'era biwĕma. Tachi Chiparipa taiyĕ mĕiya oopi bima mĕrapa pia jĕanamĕrĕ. Ichia tai biĕ pasima mĕrapa jĕapatai itu bidamĕrĕ. ⁹ Mia k'ĕriawĕma mĕrapa k'ĕrisi-adait'a mi k'art'adepa mĕra p'erapi k'ĕria bi.

¹⁰ Waapĕarĕpa nĕiya jara p'anima: «Pablopa k'art'adepa mĕrĕ minachia itiaparima mĕinepa ne minachia ooparima. Maamina mĕra ome bide wap'ea nibi jĕra bima mĕinepa piawĕa pedepariade apatama». ¹¹ Chi mĕiya jara p'anipa k'awadai p'anima taipa t'imĕipa k'art'adepa minachia itia p'ani jĕra, mĕra ome p'anine mĕiya itiadait'a.

II Nĕi jĕuanepema k'ĕrisiapatai. K'ĕp'ĕra pedeade bi bima: fortalezas.

¹² Maamina ¿sāmaasá tachi k'íría chi waapēarā āchit'u chi piipará beade apatairā jīra k'írisiadaima? Ara āchit'u chaapatama, māinēpa ara āchi waapēarā paara ak'ipatama, k'ai piipará bi k'awadai k'orea. Māiya oodadepa, k'írisia nea p'anit'a unupipatama. ¹³ Ara tai k'orea minachia pedeadaiwēma, māipari Tachi Ak'ōrepa taiyá oopi bi k'orea pia pedeadai. Ichia oopi bit'a oo p'ani pēra tai māramá chesidama. ¹⁴ Tai mārā naa chi pedea pia Cristo k'orea jarateade wāsidama. Māiya baépara idiapae mārā jarateautade Tachi Ak'ōrepa peedawēmá p'ananaiwē pasima. ¹⁵ Waapēarāpa oodada k'orea ara tai k'orea pia pedeadak'ama ara taipa oodada jīra. Māipari taipa k'íría p'anima mārapa Cristode pia ijāanait'a. Māiya taipa māra tuade p'ue pia jarateadaipi ara Tachi Ak'ōrepa oopi bi jīra. ¹⁶ Naapae chi pedea pia Cristo k'orea waapēarā tuade pida jarateadaipi. Maamina waapēarāpa jarateadaadamá wānaiwēma waapēarāpa oodada taipuru oosidade adaemaapa. ¹⁷ Tachi Ak'ōre pedeade bi bima: «Abaipa ara ichi k'orea pia pedeaipira, Tachi Chipari k'orea pia pedei bima». ¹⁸ Abaipa ara ichi k'orea pia jaraipira, māi jara biwēma Tachi Chiparipa māi ēpēra pia unu bit'a. Māipari chi Tachi Chiparipa chi ēpēra pia biade a bit'a, māit'u pia unu bima.

Jesucristopa peedairā jīra be

11 Mi k'írisia newēa bi jīra pedea bimina k'íría bima mārapa mia pedea bi k'orea choadait'a. Mi chichupuria idiruma mia jara bi ūrit'i. ² Tachi Ak'ōrepa ak'ipi bi jīra mia māra minachia ak'i k'íría bima. Ēpērapa ichi k'au k'ima tearu jīra mia māra Cristoa tea k'íría bima abapuru ichidirā p'ananamērā. Mia k'íría bima māra ichi pae minachia pia p'ananait'a āwēra imik'ira atua bi jīra. ³ Maamina mia wap'ea bima waapēarāpa māra seadait'a taamapa k'írisia k'awaadepa Eva seada jīra. ^{II} Māiyara mārapa Cristode piarā sōnepa ijāa p'anit'a itu bidaipi. ⁴ Tai awarai chedapa Jesús k'orea taipa jarateadada awara jaratearude, wa chi Tachi Ak'ōre Jaore mārapa jitadada k'orea awara jaratearude mārapa minachia ijāapatama. Ichiaba chi pedea pia mārapa ijāanana awara jaratearude minachia ijāapata-ma. ⁵ Chi māiya jarateapatairā ¿māramá Jesucristopa peedairā chi atepe piipará p'aniane a k'írisiapatak'āra? Mimá āchi k'aepēra mi mi āpia pida āpia biwēma. ⁶ Mi pedea pia bidepa pedea k'amina, piarā pedea minachia k'awa bima. Māi piarā pedea taipa ne āareainēpa māra minachia k'awapisidama.

⁷ Mia chi pedea pia Tachi Ak'ōre k'orea mārā pari jarateada pēra mi māra k'írari āpia jīra beesima Tachi Ak'ōre ome pia p'ananamērā. ¿Māiyara nemietá oosik'āra? ⁸ Waapēarā ūpēarāpa erreara miá teasi-

dama mārā p'ue minachia jaratea bamērā. ⁹ Mi māramá baside nejóma uru badawēmīna mārā idié pasima. Māipari mia wēa bada ūpēarā Macedonianepema chedaadarāpa āarea teasidama. Mia mi āpia pida mārā idié pasima māinēpa idiwēa bai. ¹⁰ Cristo mi sōne bi pēra piarā jararuma: Mia māranepema erreara jitawēa biade arude, chi waapēarā k'aepēra atepe bi jīra jara bima. Acaya tuadepemarāpa mi āpia pida p'ue jaraiwēma mia māi k'orea pia pedea iwēa bit'a. ¹¹ ¿Mia k'āarea māiya erreara idiwēa bima? ¿Māra k'írīawēa bi pēra māiya oo bik'āra? Tachi Ak'ōrepa k'awa bima mia māra k'íría bit'a.

¹² Ara michia oopari jīra oopodoipi. Chi tai jīra oo p'aniane apatairāpa māiya pedea patama waapēarā k'aepēra atepe p'aniane a k'írisia p'aniera. Maamina mi āpia pida p'ue jaradaiwēma tai jīra oo p'anit'a. ¹³ Āchi Cristopa peedairāwēma, māipari waapēarā seapatairāpi. Seadepa k'írisiapipatama āchi Cristopa peedairāpi. ¹⁴ Jāirā k'orea mārapa k'awa k'írisiadawēa p'aniwēma. Tiore sida Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda inaanepema jīra cheparima. ¹⁵ Māipuru ichi pae pari mimiapatairā pida jīp'a oo p'anit' jīra chedaipira mārapa k'írisiadawēa p'anima sāmaasá jāiya cheuta. Maamina āchi piudai ewaride āchia nemietá oodada jīra itiaipi.

Pablo minachia mīa bi k'orea arapaada

¹⁶ Mia māicha jararuma: mi abai pida k'írisiawēa bima mi k'írisia newēa bit'a. Maamina māiya k'írisiadaipira, mi k'írisia newēa bi jīra itu pedea pit'i mia pida ara michi k'orea āpia pia pedei k'orea. ¹⁷ Ara mi k'orea pia pedea bide Tachi Chiparipa māiya pedea iwēa bima, māipari mi k'írisia newēa bi jīra pedea bima. ¹⁸ Chok'arairāpa ara āchi k'orea pia pedea patama nāi ijūanepemarāpa oopata jīra. Māipuru mia pida ara mi k'orea pia pedeaipi. ¹⁹ Māra chi minachia k'írisia parā p'aniera, nāi k'írisia newēa bipa jaratea bit'a mārapa choapatama. ^{III} ²⁰ Māra āchi pae pari mimiapatairā jīra p'aneepiutade, māra ik'á barik'outade, itu ne āarea oopiutade, māra k'aepēra atepe p'aniane a k'írisiautade, māiyawēpira māra k'ítarramá p'eutade mārapa itu māiya oopipatama. ²¹ Mia jararuma: mi māra t'āena baside, jāirā jīra baé pasima. Māramá, mi māiya jua chaareawēa bada k'orea ¿p'era bai bik'āra?

Abai pida ara ichi k'orea p'ue pia pedeaipira, mia pida ara mi k'orea p'ue pia pedeaipi. Maamina māiya pedea k'írisia newēa bi jīra pedei bima. ²² Āchi hebreorāne a p'anima. ¿Mi sida ara abaiwēk'āra? Āchi israeldepemarāne a p'anima. ¿Mi sida ara abaiwēk'āra? Āchi Abrahán warrarāne a p'anima. ¿Mi sida ara abaiwēk'āra? ²³ Āchi Cristo pae pari mimiapatairāne

III Nāi k'írisia newēa bipa. Nāma Pablopā arí ichi k'orea jara k'íría bima.

a p'anima. Maamina ächi k'aepëra mia atepe pia Cristopa k'ïria bi ooparima. Mäiya pedea bide k'ïrisia newëa bi jïra pedea bima. Piarã ächi k'aepëra mia Tachi Ak'õrepa oo bit'a atepe ooparima. Ächi k'aepëra ëpëraräpa mi bari k'ak'o minachia jok'aesidama. Ächi k'aepëra mi bari k'ak'o minachia eda jïra nibipisidama. Bari k'ak'o minachia mi piui basima. ²⁴ Bari k'ak'o joe-soma judioräpa mi jitasidama. Jitautacha soapa bari k'ak'o 39 p'esidama. ²⁵ Bari k'ak'o üpea mi jitadak'ari pak'urupa usidama. Bari k'ak'o aba mi mawarapa bat'asidama pepadai k'orea. Bari k'ak'o üpea mi p'us-adea wäside p'äp'orro edá t'aawäsima. Bari k'ak'o aba äst'á mäinepa teamasi pida p'usa estaik'a üu basima.

²⁶ Mi ode wärune, to k'achiade nipapachima mäinepa nechiapatai mietaarã paraamá nipapachima. Ara mi ëpërarã judiorã t'äena mäinepa judiorãwë t'äena mi nepirade basima. Mäi p'uuru wawaria bede mäinepa p'uuru awaraide mi nepirade basima. P'us-ade pida nepirade basima. Chi üpëarã piaräpe-mawëmá pida mi nepirade basima. ²⁷ Mimia bide mi minachia mïapachima. Bari k'ak'o minachia k'äiwëa bapachima, jarra bapachima, opisia bapachima, nek'owëa bapachima. K'õresäapa mi wiwirria bapachima, mäinepa neet'á nea bapachima. ²⁸ Mäi awara ewaricha jöma üpëarã tuachapema k'orea mia minachia k'ïrisia baparima. ²⁹ Aba k'idade beeipira, mi sida k'idade bee jïra baparima. Abaipa waapëarã üpëa nepirade baepiipira, mi mäi ëpëra ome k'ïruuparima.

³⁰ Ara mi k'orea pia pedeaipira, mi ibiwëa bi k'orea pia pedeaipi. ³¹ Tachi Pajänepema Chipari Jesú Ak'õrea ewaricha pia pedeadai p'anima. Ichia k'awa bima mia sea jarak'ama. ³² Damasco p'uuru de baside chi minachia k'awa bi Aretapa ichi p'uuru ak'ipiparia mi jiripisima jitapii k'orea. ³³ Maamina üpëaräpa mi jabara nepalade eda bidak'ari maapae chi p'uuru ik'idá jük'a bi uriade ïripa edá jira peesidama. Mäiya ichi juadepa mïruwäsima. ^I

Pablopa pajäne ununa

12 Mäicha ara michi k'orea pia pedeaipi, mäipa waapëarã k'aripak'amina. Tachi Chiparipa miá k'ämok'araa jïra unupida mäinepa k'awapida mia jararuma. ² Mia Cristode jïjaparã ëpëra aba k'awa bima. ^{II} Catorce äyo pa baside Tachi Ak'õrepa mäi üpëa pajäne ichi bimá ateewäsima. ^{III} Mia atua bima Tachi Ak'õrepa ichi k'ak'uat'u ateewã basit'a wa abapuru ichi jaoret'a ateewã basit'a. Tachi Ak'õrepuru mäi k'awa bima. ³⁻⁴ Maamina mia k'awa bima Tachi Ak'õrepa mäi üpëa ichi pajã pia bimá ateewã basit'a. Mäma mäi

^I 11:33 Hecho 9:23-25. ^{II} Pablopa ara ichi k'orea mäiya jara bima. Maamina mëra jara bima ëpërarã k'ïrisiapidaemaapa ichi chi atepe biade a jara bit'a. ^{III} Pajäne ichi bimá. Griego pedeade näiya bi bima: chi pajã üpea bidea. Chi judiorämä mäi jara bima: «Tachi Ak'õre bimá».

üpëapa ürisima pedea pia bit'a tachia p'ue k'awa jaradawëa mäinepa näi jïjane p'ue jaradak'á p'anit'a. Piarã mia atua bima Tachi Ak'õrepa ichi k'ak'uat'u ateewã basit'a wa abapuru ichi jaoret'a ateewã basit'a. Tachi Ak'õrepuru mäi k'awa bima. ⁵ Mäi üpëa k'orea mia pia pedearuma, maamina ara michi k'orea pia pedeaipira. Abapuru mi ibiwëa bi k'orea pia pedeaipi. ⁶ Piarã ara michi k'orea pia pedea k'ïria bipara mi k'ïrisia newëa bi jïra pedea pasima, chi piarã pedea pedei pasi përa. Maamina mia mäiya pedeaipira mi äpia pida mi pia bit'a k'ïrisiapidaemaapa. Mäipari mia k'ïria bima märapa mi k'orea arí k'ïrisi-adait'a mia oo bit'a unu p'ani përa mäinepa mia jaratea bit'a üri p'ani përa.

⁷ Tachi Ak'õrepa miá pajäne unupida minachia atepe piipará basima. Maamina ara michi k'orea minachia pia k'ïrisiapidaemaapa mi p'uapisima, ïripa su nibi jïra. Tiorepa peedapa mäiya ooparima. ⁸ Mia bari k'ak'o üpea Tachi Chiparia chichupuria idisima mäi p'ua jöpimërá. ⁹ Maamina ichia jarasima: «Mi söpiadepa pi k'aripai jöma choa bamërá. Pi ibiwëa bide, mi jua chaarea atepe ibia baparima». Mi ibiwëa bide Cristo chaarea bapari përa mi ibiwëa bi k'orea arapaadepa pia pedeaipi. ¹⁰ Cristo k'orea minachia mia bide, ibiwëa bide, nenea bide, ëpëraräpa k'achia pedea p'anine mäinepa piawëa oodai k'orea ëp'ë p'anine mi arapá bima. Piarã mi ibiwëa bide Cristodepa chaarea bima.

Corintodepema üpëarã Pablopa k'ïrisia bada

¹¹ Mi k'ïrisia newëa bi jïra ara michi k'orea pia pedea bima, maamina märapuru mi mäiya pedeaipisidama. Märapa mi k'orea pia pedeadai p'animina pia pedeadawëa p'anima. K'ïrisia p'anima jäirã Jesucristopa peedairã apatairã chi atepe p'anit'a. Mi chi atepewëmina ächi k'aepëra k'aepa biwëma. ¹² Mi mära t'äena baside jöma oosima, Jesucristopa peedairäpa oopata jïra. Äarea choa basima mäinepa ëpëaräpa ne p'ue oodak'apí waibia be oopachima. ¹³ ¿Mia k'ärenepa mära piawëa oosima p'uuru awaraidepema üpëarã k'aepëra? ¿Abapuru mia mära juadepema ne idiwë përa mäiya k'ïrisia p'anik'ära? Mäiya bipira jmäi piawëa ooda mi chupuria k'ïrisia atu-at'!

¹⁴ Mi märamá wäi k'orea bima. Näipa bari k'ak'o üpea paipi. Maamina mia idiwëma märapa k'aripadamërá. Märapa uru be jiri biwëma, mäipari märat'u k'ïria bima. Warra chak'eräpa ne yaadak'ama ächi ak'õrea mäinepa naea ne teadai k'orea, mäipari chi ak'õreräpa ne yaapatama ächi warrará teadai k'orea. ¹⁵ Ara mi mäinepa jöma mia uru bit'a arapá teaiipi mära k'aripai k'orea. Mi äpia k'ïria p'animina, mia mära atepe k'ïripodoipi.

¹⁶ Mārāpa k'awa p'anima mia māra erreara mi āpia pida idié pasit'a. Maamina chi jarautamá mi k'īrisia k'awaadeba māra seasit'a erreara jitai k'orea. ¹⁷ Mia ūpēarā peeside ζāchidepa māra seasidak'āra erreara jitai k'orea? ¹⁸ Mia Tītoa chichupuria idisima māra ak'ide wāmērā. Waapēarā ūpēa sida ichi ome peesima. Āchi wāsidaide ζTitopa māra seasik'āra erreara jitai k'orea? ζTaipa abarik'a k'īrisia uru p'ananaé pasik'āra? ζAra māi jīra nipadaé pasik'āra?

¹⁹ ζMāramá taipa māiya jara p'anik'āra tai k'orea piawēa k'īrisiapidaemaapa? Māiyawēma. Ūpēarā, tai Cristoderā pēra Tachi Ak'ōre k'īrari jōma māi jara p'anima mārapa pia tīāanamērā. ²⁰ Mia wap'ea bima māramá wāk'ari māra unuiwēma mia k'īria bi jīra. jMāinepa mārapa mi ununaiwēma mārapa k'īria p'anijīra, māra itiai bideepuru! Piarā mia wap'ea bima māramá wārune, unuipi māra k'īruu pedea p'anit'a, waapēarāpa ne uru be k'orea piawēa p'anit'a, k'īruu p'anit'a, ara machi pia p'ananai k'orea jiri p'anit'a, waapēarā k'orea k'achia pedea p'anit'a, waapēarā k'orea sea jara p'anit'a, chi atepe bi jīra k'īrisia p'anit'a māinepa k'īruupik'a para p'anit'a. ²¹ Mia wap'ea bima māramá māicha cherude Tachi Ak'ōrepa mi māra k'orea k'īra p'erapiit'a. Māine chok'ará mārapa naena nemietá oo p'anana wapida oo p'ani pēra mi jēaiipi. Mārāpa chi Tachi Ak'ōremá piawēa oopatai, awarai ome k'āipatai māinepa waapēarā taade ne k'īra p'era oopatai wapida māi itu bidawēa p'ani pēra jēaiipi.

Pablopa nāi k'art'ade k'aadea bida

13 Tachi Ak'ōre pedeade nāiya jara bima: «Nepiracha ak'ūtade ēpēra ume wa ūpea arí p'ananai p'anima. Māine ichi nepira k'orea māi ume wa ūpea p'anirāpa abarik'a jaradaipira, k'awadaipi piarā māiya basit'a». ^I Nāipa bari k'ak'o ūpea mi māramá wāru pēra itiaipi Tachi Ak'ōre pedeade jara bi jīra. ² Bari k'ak'o ume māramá wāsīde mia nemietá oo berá jarasima waa oopidaemaapa. Māiya oodaepira, māicha cherude mia āchi k'īra chupuriawēane asima. Māinepa ara nāiena mi māra ome biwēmina abarik'a jararuma: nemietá oo berāpa itu bidaepira, mi māicha

I 13:1 Deuteronomio 19:15.

wārune āchi k'īra chupuriawēma. ³ Mārāpa Cristo piarā minepa pedea bit'a k'awa k'īria p'aniēra mia māiya unupiipi. Cristopa ara ichi ibiwēa bit'a mārā unupik'ama, māipari chaarea bi unupi bima. ⁴ Ichi ibiwēa bi jīra k'urusude barijira bidaadamina Tachi Ak'ōre chaareadepa chok'ae bima. Tai sida ibiwēa p'anima ichi ibiwēa bada jīra, maamina ichi ome tai Tachi Ak'ōre chaareadepa p'ananaít'a mārā unupidaipi.

⁵ Ara machicha minachia k'īrisiat'ī piarā Jesude tīāa p'anit'a k'awadai k'orea. Ara machicha minachia ak'it'ī jīp'a nipapata k'awadai k'orea. ζMārāpa atua p'anik'āra Jesucristo māra sōne bi? Māra sōne biwēpīra ichidirāwēma. ⁶ Maamina māra sōne bi k'awasidara mia k'īrisia bima mārapa k'awadait'a tai piarā Jesucristopa peedairā. ⁷ Taipa Tachi Ak'ōrea idi p'anima mārā nemietá oopidaemaapa. Maamina māiya idi p'aniwēma ak'īpidai k'orea tai Jesucristopa peedairāt'a. Māipari idi p'anima mārapa jōma pia oodamērā, tai Jesucristopa peedairāt'a k'īrisiadawēa p'animina. ⁸ Taipa chi piarā pedea p'ue k'īra awara oodaiwēma, māipari piarā pedea jōma oodai p'anima. ⁹ Mārāpa minachia tīāa p'anipira tai ibiwēa p'animina arapá p'anima. Māi awara taipa Tachi Ak'ōrea it'aa chiidi p'anima mārapa jīp'a oo p'ananamērā. ¹⁰ Māi k'orea māramá wāi naena mia nāi k'art'a tea peeipi. Mārāpa māine bida tīāasidara māramá cherude mia itiaiwēma. Piarā Tachi Chiparipa mi chaareapié pasima māra piawēa p'ananamērā, māipari mi bisima mārapa pia tīāanamērā.

¹¹ Ūpēarā, k'aadea mia nāiya biruma: arapá p'anat'ī, māicha jīp'a oo p'anayá jirit'ī, mia jara bit'a oo p'anat'ī, abarik'a k'īrisia uru p'anat'ī māinepa ne k'īrisiawēa p'anat'ī. Māiya chi Tachi Ak'ōre tachiá k'īriapiparí māinepa ne k'īrisiawēa bapiparí māra ome baiipi. ¹² Piarā k'īrianepa waapēarā pia p'anapade at'ī. ^{II}¹³ Jōma nāmapema ūpēarāpa k'īria p'anima māra pia tuananaít'a.

¹⁴ Mia k'īria bima Tachi Chipari Jesucristopa ichi sōpiadepa māra k'aripa bait'a, Tachi Ak'ōrepa minachia k'īria bait'a māinepa ewaricha Tachi Ak'ōre jaorepa ará pia uru bait'a.

II Piarā k'īrianepa. Griego pedeade nāiya bi bima: uitarra sōt'ī.

GÁLATA

Pablopa naa Jesucristo k'orea jarade wāsīde, nāīrā p'uuru Galacia tuade bedea wāsīma: Antioquía Pisidiadepe-ma, Iconio p'uuru, Litra māīnēpa Derbe p'uuru (). Ēpērarā māī p'uurude berā judiorāwē pasīma. Pablopa mā-ma jarateak'ari waapēarā judiorā chedak'ari jaratea p'aneesidama Cristode t̄jāanai p'anī awara, k'ak'ua tauchaadai p'anī. Māī awara jara p'anasidama Pablopa āchiá Moisepa bida jōma āarea t̄jāapidawē pēra, ichi Cristopa peedawēane a p'anasīma. Māīne ūpēarā Galacia t̄jūanepemārāpa jāīrā judiorāpa jaratea p'anit'a ūri p'aneesidama.

Māī k'orea Pablopa nāī Gálata k'art'a bisīma. Āyo 50de bisīma. Naa Pablopa ūpēarā itiasīma pedea pia Cristo k'orea t̄jāanak'ari, ya maapae k'īrisia awara ūri p'aneesidadeepuru. Māī řari bisīma sāmaasá Jesucristopa ichi t'řsit'a judiorāwēmá jaratea nipamērā māīnēpa chi atepe k'awa p'anī ūpēarā Jerusalene berāpa ichia māīya oo bit'a pia unu p'anit'a (). Māī awara bisīma Cristode t̄jāa p'anī k'orea Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa tachi chi ichidirā t̄jip'a berā paara bīparit'a. K'āp'ūra pedea bī bīma . Ichiaba jara k'īria bīma «Tachi Ak'ōrepa tachi nepīra newēa p'aniane a bīma». Jōma māī bī bīma.

Māī řari Pablopa bisīma chi Moisepa bida t̄jāapii p'anīnēpa māī judiorāpa judiorāwēa chi pedea pia Cristo k'orea itu bīpi p'anit'a māīnēpa māī Moisepa bidade t̄jāautapa jōma oodai p'anīmīna p'ue oodaiwēma. Māī k'orea bisīma Abrahampa Tachi Ak'ōrene t̄jāana pēra, Ichia māī k'arīpasit'a. Māīya oosīma, Moisepa māī bīī naena. Bisīma āchia māīya t̄jāanaipīra Tachi Ak'ōrepa k'arīpait'a Abrahán k'arīpada t̄jīra. Jōma māī bī bīma .

Pablopa k'aadea bisīma pedea pia Cristo k'orea t̄jāanaipīra tachi Moisepa bidade p'anana waa māīne p'ananaīwēma, chi chipari pae mīmiapataīrā pada t̄jīra. Māīpari Tachi Ak'ōre Jaorepa tachi ateewāipi. Māī k'orea bisīma sāmaasá ichi Jaoredepa nipadai p'anī. Māīnepema bī bīma .

Nāī k'art'ade Pablopa naa bida

1 Mi Pablopī, Jesucristopa peedapī. ^I Ēpērarāpa mī jīri atadaé pasīma Jesucristopa peeda bamērā. Māīpari Jesucristopa māīnēpa ichi Ak'ōrepa, ichi piū bada chok'ae p'īrabarīpidapa mī māīya bisīdama. ² Mīa nāī k'art'a bīruma ūpēarā Galacia tuadepemārā pae. Jōma ūpēarā mī ome p'anīrāpa k'īria p'anīma, ³ Tachi Pajānepema Ak'ōrepa māīnēpa Tachi Chipari Jesucristo āchi sōpiadepa māra k'arīpa p'ananaīt'a ne k'īrisīawēa p'ananaīmērā. ⁴ Chi māī Jesucristopa ara ichi tachi nemietá k'orea itu peapisīma nāī ewari mīetaadepema k'arīpai k'orea. Māīya oosīma Tachi Pajānepema Ak'ōrepa k'īriana pēra. ⁵ Ewarīcha ichiá pia pedeadai p'anīma. Māīya beese. ^{II}

Pedea pia Cristo k'orea abapuru bīma

⁶ Mīa k'awa k'īrisīawēma sāmaasá mārapa řapachīa Tachi Ak'ōre jāīya itu bisīdat'a. Ichia māra t'řsīma Cristo sōpiadepa k'arīpai k'orea, maamīna mārapa chi eda waapēarāpa pedea pia t̄jīra jara p'anit'a minachīa ūri p'anīma. ⁷ Pīarā chi pedea pia waa awara newēma. Maamīna chi eda waapēarāpa mārá piawēa k'īrisīapi-

^I Jesucristopa peedapī. K'āp'ūra pedeade bī bīma: apóstol. Māī griego pedeade jara k'īria bīma «peeda». ^{II} Māīya beese. K'āp'ūra pedeade bī bīma: amén.

patama pedea pia Cristo k'orea piawēa jaratea p'anī pēra. ⁸ Parītuapa pedea pia Cristo k'orea taīpa mārá jarateadada awara jarateapīra, Tachi Ak'ōrepa ichi ewarīcha itīaipī; taīpa wa Tachi Ak'ōrepa it'arīpa peeda pīda awara jarateadaipīra, tai sīda Tachi Ak'ōrepa ewarīcha itīaipī. ⁹ Taīpa naa jaradada mīa māīcha jararuma: mārapa pedea pia Cristo k'orea t̄jāanana abāīpa māī awara jarateapīra, Tachi Ak'ōrepa ichi jōpīipi.

¹⁰ Māīya jara bīdepa mīa jīrīwēa bīma ēpērarāpa mī pia ununait'a, māīpari k'īria bīma Tachi Ak'ōrepuru mī pia unuit'a. Cristode t̄jāai naena mīa jīri bapachīma ēpērarāpa mī pia ununait'a. Wapīda māīya oo bīpara, mī Cristo pae parī mīmiaparī paiwē pasīma.

Jesucristopa Pablo t'řna

¹¹ Ūpēarā, k'awat'ī pedea pia Cristo k'orea mīa mārá jarateada ēpēra k'īrisīadepemawēma. ¹² Māī pedea mīa mī āpīa pīda ēpēranēpa k'awaé pasīma. Mī āpīa pīda ēpērapa mīá jarateae pasīma. Māīpari Jesucristopa mīá k'awapisīma. ¹³ Mārapa ūrīsidama mī sāmaasá nīpasit'a judiorāpa jarateapataī jōma oo basīde. K'awa p'anīma mīa Tachi Ak'ōreneerā ēpērarā minachīa piawēa oopachit'a. Jōma jōpī k'īria basīma. ¹⁴ Judiorāpa jarateapataī mīa atepe k'awaru pasīma mī aik'airā k'āepēra, tai chōarāenapemārāpa oopataī minachīa

oopachideepuru. ¹⁵ Maamina mi t'õi naena Tachi Ak'õrepa mi jiri atasima, mãinepa ichi piadepa mi t'õsi-ma ichi pae pari mimiaparí baměrá. Ichia k'õrisiada jira, ¹⁶ ichi Warra miá k'awapisima judiorãwěa ichi k'orea jaraměrá. Mãine mia abaimá pida idié pasima sã-maasá ooi bi k'awai k'orea. ¹⁷ Mãinepa chi mi naa Jesucristopa peedairá Jerusalenea idide wáé pasima. Mãipari mi Arabia tuadea wásima. Mãiya nak'ari Damasco p'uurudea jĩitea wásima.

¹⁸ Āyo ũpea pak'ari mi Jerusalenea wásima Pedro k'awai k'orea. Mãma ewari k'ak'o quince ichi ome basima. ¹⁹ Pedro awara Jesucristopa peedairãnepema abapuru Tachi Chipari ũpěa Santiago unusima. ^I Waapěarã mia unué pasima. ²⁰ Tachi Ak'õre k'õrari mia mārã jararuma: mia mi k'orea birut'a seawěma. ²¹ Jerusalenea wāk'ari mi Siria tuadea mãinepa Cilicia tuadea wásima. ²² Cristode ijãa be Judea tuadepe-marãpa mi ununak'a pasima. ²³ Āchia abapuru ũripachidama ũpěarãpa nãiya jara p'anit'a: «Chi tachi piawěa ooi k'orea ĕp'ě badapa, idiapae jaratea nima, jõmãirãpa Cristode ijãanaměrá. Naena mãi ichia jõpi k'õria basima». ²⁴ Mãipuru mi k'orea āchia Tachi Ak'õrea pia pedeasidama.

Jesucristopa peedairãpa Pabloa pia pedeadada

2 Catorce ãyo pak'ari mi Bernabé ome mãicha Jerusalenea wásima. Tito sida wásima. ² Mi wásima Tachi Ak'õrepa k'awapida pěra mãmá wãi bit'a. Mãma bide mia abapuru ũpěarã chi atepe k'awapatairã jarasima chi pedea pia Cristo k'orea mia judiorãwěmá sãmaasá jaratea bit'a. Mãiya oosima mia oo bit'a āchia pia unu p'aní k'awai k'orea. ^{III} Mãine Tito mi ome bi judiowěmina, āchia jaradaé pasima ichi k'ak'ua tauchaai basit'a. ⁴ Mãinepema pedeasidama chi eda waapěarã ũpěarã piarãwěpa jarapachida pěra. Mãirã ũpěarã jira p'ananapa ak'i p'anapachidama tachi chi Moisepa bidadepema ãyá wásida k'awa. Jesucristode ijãanai k'aepěra, chi Moisepa bidat'a mãicha oopi k'õria p'anasidama, chi mãi bida pae pari mimiapatairã jira p'anasi pěra. ⁵ Maamina āchia jaradada taipa mi āpia pida ijãanaé pasima, mãrapa pedea pia Cristo k'orea chi piarãt'a ewaricha uru p'ananaměrá. ^{III}

⁶⁻⁷ Chi atepe k'awa p'aniane apatai ũpěarãpa k'õrisia awara jaradaé pasima mia jarateaměrá. Mãipari k'awasidama Tachi Ak'õrepa mi peesit'a, chi pedea pia Cristo k'orea judiorãwěmá jarateaměrá Pedro judiorãmá peeda jira. (Āchi chi atepe k'awa p'aniane apatamina mia mãi minachia k'õrisiak'ama, Tachi Ak'õrepa tachi k'õra awara unuk'a pěra). ⁸ Piarã Tachi

I Santiago ichiaba «Jacobó» apatama. II Mãiya oosima mia oo bit'a āchia pia unu p'aní k'awai k'orea. Griego pedeade nãiya bi bima: Mãiya oosima, mi p'ira badat'a wa p'irai padat'a, mãiya pari beepiemaapa. III Pabloa jara k'õria bima Tachi Ak'õrene ijãaparí pai k'orea tachi k'ak'ua tauchaaiwěa bima, chi judiorãpa oopata jira.

Ak'õrepa Pedro ichia peeda bisima, judiorãmá jarateaměrá. Ara mãi Tachi Ak'õrepa mi ichi peeda bisima judiorãwěmá jarateaměrá. ⁹ ũpěarã chi atepe k'awa p'anirã Santiagopa, ^{IV} Pedropa ^V mãinepa Juanpa k'awasidama Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa piarã mi judiorãwěmá peesit'a. Mãine āchi mi ome mãinepa Bernabé ome arapá jua jitasidama k'awapidai k'orea abarik'a k'õrisia uru p'anit'a. Āchia jarasidama taipa judiorãwěmá jaratea p'ananait'a, mãinepa āchia judiorãmá jaratea p'ananait'a. ¹⁰ Abapuru taiyá jarasidama ũpěarã nenea k'ede k'aripadaměrá. Mãi mimá minachia pia basima mãiya oo k'õria bada pěra.

Pabloa Pedro itiada

¹¹ Ewariaba Pedro Antioquía p'uurudea ũpěarã ak'ide wásima. Mãma jõmãirã ũpěarã k'õrari mia ichi itiasima, ichia piarã piawěa ooda pěra. ¹² Nãiya piawěa oosima: chi eda waapěarã ũpěarã judiorã Santiago bimãipa Antioquía p'uurudea wásidama. Āchi chedai naena Pedro ũpěarã judiorãwě ome nek'opachima, maamina mãi ũpěarã judiorã chedak'ari ichi waa ũpěarã judiorãwě ome nek'oé pasima. Mãipari awara beesima. Wap'easima chi jarapachidapa chi judiorãwě k'ak'ua tauchaadai p'aniane a p'anana k'orea. ^{VI}¹³ Mãine waapěarã ũpěarã judiorã pida chi judiorãwě itu bisidama Pedropa piarãwěenepa oo bi jira. Mãiya oo p'aní pěra Bernabé pida ara mãiya piawěa oosima. ¹⁴ Maamina mia unusima āchi piarã chi pedea pia Cristo k'orea jara bi jira nipadawěa p'anasit'a. Mãipuru mia Pedro jõmãirã ũpěarã k'õrari nãiya itiasima: «Pi judiominia, judio jira bak'ama. Mãipari judiowě jira baparima. Mãi ¿k'õre k'orea judiorãpa oopatai, pia ũpěarã judiorãwěa oopi bima?»

¹⁵ Judiorãwěpa Moisepa bida nea p'aní pěra tachi judiorãpa āchi nemietá oopatairãne apatama. Tachi t'õnaanepa judiorã pěra mãi Moisepa bida uru p'anima. ¹⁶ Maamina tachia k'awa p'anima Tachi Ak'õrepa ĕpěra aba pida biwěma chi jĩp'a be paara, mãi Moisepa bida oo bi pěra. Mãipari Jesucristopa mãi bida jira jõma ooda k'orea, Tachi Ak'õrepa tachi biaparima chi jĩp'a be paara. Mãipuru tachia pida Jesucristode ijãasidama, mãinepa Jesucristode ijãa bi k'orea mãiya chi jĩp'a be paara p'anapatama, Ichia mãi bida jira jõma ooda k'orea. Piarã Moisepa bida oo p'aninepa Tachi Ak'õrepa tachi bik'ama chi jĩp'a be paara. ^{VII}

¹⁷ Tachia jirisidama Cristodepa Tachi Ak'õrepa tachi chi jĩp'a be paara biměrá. Mãipuru waapěarãmá, tachi nemietá oopatairãpi, chi Moisepa bida amaanana pěra. Mãiyara ¿Cristopa tachiá nemietá oopi bik'ãra? ¡Mãiyawěma! ¹⁸ Mia Moisepa bida itu bik'ari, ya

IV Santiagopa. Griego pedeade nãiya bi bima: Jacobo. V Pedropa. Griego pedeade nãiya bi bima: Cep'a. VI Pedro k'orea naena k'achia pedeadada pěra, mãicha k'achia pedeadai k'õrisiasima. Hecho 11:1-18. VII 2:16 Salmo 143:2.

māicha ijāa baipira, mit'u nepirade beeipi māi bida itu bisi pēra. ¹⁹ Naena mi Moisepa bidadepa basima. Maamina māi Moisepa bidadepema mi piusima. Māiya mi Tachi Ak'ōre pae chok'ae beesima. ²⁰ Mi Cristo ome ará k'urusude barijira bisidama. Māipuru ara minepa biwēma, māipari Cristot'a mi sōne bima. Nāi k'ak'uade chok'ae bimisa, mi Tachi Ak'ōre Warra Jesudepa baipi. Ara māi Jesupa ichi Ak'ōrepa oopi bit'a oopachi pēra, mi k'īriasima māinepa mi k'orea ara ichi itu peapisima. ²¹ Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa oodat'a mia itu biwēma. Moisepa bida oo p'aninepa chi jip'a be paara p'ananaipara, Cristo pari piui pasima.

Jesucristode ijāa p'aninepa Tachi Ak'ōre Jaore jitapata-ma

3 Ūpēarā Galacia tuadepemārā, imāra k'īrisia newēa p'anirāpi! ζK'aipa māra seasima chi piarā pedea itu bidamērā? Taipa mārā jōma chi Jesucristo k'urusude piu bada k'orea pia jarateapachidama. ² Mia nāi mārā idiruma: Tachi Ak'ōre Jaore jitasidaide, ζmārapa Moisepa bida oo p'anasidak'āra? Wa ζchi pedea Jesú k'orea ūrinak'ari ijāasidak'āra? ³ jMāra piarā k'īrisia newēa p'anirāpi! Cristode ijāasidaide naa Tachi Ak'ōre Jaoredepa pia nipasidama. ζNaapae ara machia oo p'aninepa chi jip'a berā paara nipadaik'āra? ⁴ ζMāra Cristo k'orea pari mīasidak'āra? jMimā māra pari minachia mīanaé pasima! ⁵ Tachi Ak'ōrepa ichi Jaore mārā teasi awara, ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí māra t'āena oo bima. ζChi Moisepa bida oo p'anana k'orea māiya oo bik'āra? ζMāiya oowēk'āra chi pedea pia Cristo k'orea ūrinak'ari ijāasida pēra?

⁶ Abrahán k'orea k'īrisiat'i. «Abrahanpa Tachi Ak'ōrene ijāasima. Māi k'orea Tachi Ak'ōrepa ichi jip'a unusima». ⁷ Māipa k'awadai p'anima chi piarā Tachi Ak'ōrene ijāa berāt'a Abrahán warrarāpi. ⁸ Chōarāena Tachi Ak'ōre pedeade bi bima judiorāwēpa Tachi Ak'ōrene ijāasidara ichia āchi ichidí jip'a berā paara bi pasit'a. Māi k'orea chōarāena Tachi Ak'ōrepa Abrahán chi pedea pia pedeasima. Ichia nāiya jarasima: «Pidepa mia nāi ijūane be p'uuru jōma k'aripaipi». ⁹ Māipuru chi Abrahanpa ijāana jira ijāa berā Tachi Ak'ōrepa jōma k'aripaipi Abrahán k'aripada jira.

¹⁰ Moisepa bida oo p'aninepa chi Tachi Ak'ōrené jip'a berā paara p'aneenai k'īrisia berā nepira parā p'aniane a bima. Māi Moisepa bidade nāiya bi bima: «Nāi Moisepa bida jōma oowēa be Tachi Ak'ōrepa nepira parā p'aniane aipi». ¹¹ Piarā tuchia pia k'awa p'anima Moi-

sepa bida oo bidepa Tachi Ak'ōrepa mi āpia pida chi ichidirā jip'a berā paara biit'a. Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima: «Chi jip'a bit'a, Tachi Ak'ōrene ijāa bidepa chok'ae baipi». ^V

¹² Maamina chi Tachi Ak'ōrene ijāa bit'a chi Moisepa bida oo bi k'aepēra k'īra awara bima. Māipari ichi k'orea nāiya bi bima: «Ēpērapa nāi Moisepa bidade jara bit'a oo baipira, māi chok'ae baipi». ^{VI}

¹³ Moisepa bi bada jira oo p'aniwē pēra, nepira parā p'aniane aima. Māinepema Jesucristopa tachi k'aripasima. Ichit'a Tachi Ak'ōrepa tachi k'ak'ua k'orea nepira paraapisima. Moisepa bidade nāiya bi bima: «Chi pak'urude jira bidada, Tachi Ak'ōrepa māi nepira parā biade aipi». ¹⁴ Māiyasima Tachi Ak'ōrepa Jesucristodepa judiorāwē sida k'aripamērā ichia naena Abrahán k'aripayade ada jira. ^{VIII} Tuchia Jesucristode ijāa p'ani pēra Tachi Ak'ōrepa ichi Jaore teai jarada jitasidama.

Tachi Ak'ōre Abrahán ome pedea auda

¹⁵ Ūpēarā, mia ne jara bidepa pedearuma: ēpērapa waapēarā ome pedea auda k'art'ade bik'ari ichi t'ī māi k'art'ade bisira, mi āpia pida māi pedea bida p'ue āyá bidaiwēma, māinepa k'īrisia awara p'ue eda bidaiwēma. ¹⁶ Ara māi jira Tachi Ak'ōrepa Abrahán, māinepa chi ichidepa unui bia jarasima ichia jōmāirā k'aripait'a. ^{IX} Tachi Ak'ōre pedeade biwēa bima «Abrahanepa unui ēpērarā» chok'arā ēpērarā jara bi jira. Māipari bi bima Tachi Ak'ōrepa chi Abrahánepa unui bia māiya jarasit'a abapuru pedea bi pēra. Māi Cristopi. ¹⁷ Mia nāiya jara bima: Tachi Ak'ōre Abrahán ome pedea ausima. ^X 430 āyo wāyá pak'ari Moisea ichia bida bipisima. Maamina chi ichi Abrahán ome naa pedea auda, māi Moisepa bida āyá bié pasima. Āyá bidapara ichia k'aripayade ada ooiwē pasima. ¹⁸ Moisepa bida oo p'ani k'orea ichia tachi k'aripaipira, ichia k'aripayade ada jira k'aripawēma. Maamina Tachi Ak'ōrepa Abrahán k'aripayade ada pēra ichi sōpiadepa k'aripasima.

¹⁹ Māiyara ζTachi Ak'ōrepa k'āre k'orea Moisepa bida ichiā bipisima? Māiya oosima ēpērarāpa nemietā oopatai k'awadamērā. Ēpērarā māi Moisepa bidadepa p'anasidama aba Abrahánepa unui bada cherudea, ichidepa Tachi Ak'ōrepa k'aripayade ada pēra. Tachi Ak'ōrepa māi Moisepa bida Ichia it'aripa peedairānepa teasima. Māi teak'ari Moisepa ēpērarā teasima. ²⁰ Maamina Tachi Ak'ōrepa Abrahán k'aripayade aside aba pida māi pedea jarade peé pasima, māipari ara ichiapuru Abrahán māiya jarasima.

I Ara machia oo p'aninepa. Griego pedeade nāiya bi bima: nāi k'iurudepa. Māi jaraideepara tachi imik'īra k'ak'ua tauchaait'a.

II Tachi Ak'ōrepa ichi jip'a unusima. Māi jara bima Tachi Ak'ōrepa ichidí jip'a berā paara bisima. Cristode ijāa p'anasi pēra, chi galaciadepema judiorāwē ijāapatairāpa abarik'a Tachi Ak'ōre Jaore p'ue jitadai p'anasima, ara chi judiorā jira. Génesi 15:6. III 3:8 Génesi 12:3. IV 3:10 Deuteronomio 27:26; Salmo 143:2; Romano 3:20.

V 3:11 Habak'ú 2:4. VI 3:12 Levítico 18:5. VII Pak'urude. Griego pedeade pak'uru arude k'urusu sida jara bima. Deuteronomio 21:23. VIII 3:14 Génesi 12:3; Isaia 44:3; Hageo 2:5. IX 3:16 Génesi 22:18. X Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: Cristodepa Tachi Ak'ōre Abrahán ome pedea ausima.

21 Mäiŷa biŷira Tachi Ak'õrepa ichi pedea bida Moisea biŷiside ŷichi Abrahán ome pedea auda itu bisik'ãra? ;Mäiŷawẽma! Moisepa bidadepa tachi p'ue chok'ae p'ananaipara, abapuru mäi bida oo p'aninepa Tachi Ak'õrepa tachi chi jĩp'a berã paara bii pasima. 22 Maamina Tachi Ak'õre pedeade bi bima nemietaapa jõmäirã eda serra uru bit'a. Mäiŷa Jesucristopa ichi Ak'õrepa jarada oosi përa, chi ichide jĩãautapa mäi Tachi Ak'õrepa teai jarada jitadaima.

23 Cristode jĩãanai naena tachi Moisepa bida juade p'anasidama. Mäinepema p'ue awara wãnaé pasima aba Tachi Ak'õrepa Cristo k'awapirudea. 24 Piarã Moisepa bidapuru tachi ua basima aba tachia Cristode jĩãautadea. Cristo chek'ari ichide jĩãa p'ani k'orea Tachi Ak'õrepa tachi chi ichidirã jĩp'a berã paara biŷarima. 25 Maamina idiapae tachia Cristode jĩãa p'ani përa Moisepa bidapa tachi p'e ua biwẽma. 26 Jesucristode jĩãa p'ani përa jõma mära Tachi Ak'õre warrarãpi. 27 Mära porochoasidaide unupisidama Cristo jĩra p'aneesidait'a. 128 Mäi jara bima judio griego ome abarik'a p'anima, chi chipari pae pari mimiaparí mäinepa chi chipari pae pari mimiak'apí ome abarik'a p'anima, mäinepa imik'ĩra wëra ome abarik'a p'anima. Jõma mära ëpëra aba bi jĩra p'anima, Jesucristo ome arã p'ani përa. 29 Mära Cristodé përa piarã Abrahán warrarãpi. Mäiŷa Tachi Ak'õrepa mära k'aripasima ichia Abrahamá tachi k'aripayade ada përa.

Tachi Ak'õre warrarãpi

4 Mia jara bit'a nãi jĩra bima: warrapa ichi ak'õrené neet'á äarea jitai bimina, ichi k'aepe bimisa, ichi ak'õre pae pari mimiaparí jĩra bima. 2 Chi k'aepe bi warra ichi ak'ipatairã juade bima, mäinepa ichi ak'õrené neet'á atai bit'a, chi waapëarãpa ak'ipatama aba chi ak'õrepa jarada ewaridea. 3 Ara mäi jĩra Cristode jĩãanai naena tachi warra chak'e jĩra p'anasima. Mäi ewaride tachia chi nãi jĩãanepema jaore chaarearãne jĩãa p'anasidama, chi chipari pae pari mimiaparí jĩra. 4 Maamina Tachi Ak'õrepa jarada ewari paside ichi Warra nãi jĩãanea peesima. Mäi Warra wërapa t'õsima, ichiaba Moisepa bida ooi basima. 5 Tachi Ak'õrepa ichi peesima tachi mäi Moisepa bida juade beada k'aripak'ari ichi warrarã bii k'orea. 6 Mära Tachi Ak'õre warrarã përa ichi Warra Jaore peesima mära sõne bamërá. Ichi Jaore tachi sõne biŷa «;Mi Ak'õre!» aparima, tachi Ichi warrarã k'awadamërá. 7 Mäipuru waa mära chipari pae pari mimiapatairãwẽma, mäipari Tachi Ak'õre warrarãpi. Tachi Ak'õre warrarã përa ichi warrarã pae uru bit'a atadaipi. II

I Cristo jĩra p'aneesidait'a. Griego pedeade näiŷa bi bima: Cristode neet'á chiwidi jĩra jĩ p'aneesidama. II Atadaipi. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade bi bima: Cristodepa atadaipi.

Pablo ùpëarã k'orea sõ parã bada

8 Naena märapa Tachi Ak'õre atua p'anasidaide chi piarãwë ak'õrene jĩãa p'anasidama, ächi pae pari mimiapatairã jĩra. 9 Maamina idiapae märapa Tachi Ak'õre k'awa p'anima. Jĩp'a jaraideepara, Tachi Ak'õrepa mära k'awa bima. Mäiŷa ŷk'ãre k'orea chi nãi jĩãanepema jaore chaarearãne mäicha jĩãa k'ĩria p'anima, chi chipari pae pari mimiapatairã jĩra? Mäiŷa k'aripak'ama. 10 Märapa wawaria ewari, jedek'o mäinepa äyo ak'ipatama Tachi Ak'õrepa pia unumërá. 11 Mäipuru mia k'ĩrisia bima mi pari märá jarateasit'a.

12 Ùpëarã, mi mära jĩra bai k'orea, Moisepa bida itu bisima. Mäipuru mia märá chichupuria idiruma mi jĩra mäi Moisepa bidade p'anapidaemaapa. Naena märapa mi k'achia oodaé pasima, mäipari mi ome pia p'anasima. 13 K'awa p'anima mia märamá pedea pia Cristo k'orea naa jarade wãside, mi k'idade bada përa märamá jaratea beesit'a. 14 K'idade beedamina märapa mi itu bidaé pasima mäinepa jeret'aadaé pasima. III Mäipari märapa miã pia pedeasidama Tachi Ak'õrepa it'aripa peedá märapa pia pedeauta jĩra mäinepa Jesucristoa pia pedeauta jĩra. 15 ŷK'ãasãasima mära naena arapá p'ananat'a? Mia piarã jararuma märapa p'ue oodaipara, ara machi tau noet'ai pasima miã teadai k'orea. 16 Mia piarãpëa pedeadepa itia bi përa ŷmi mära ome chi nek'ĩramá paik'ãra?

17 Mära t'ãena chi piawëa jarateapatairãpa nejõma oo p'anima märapa ächi pedea jĩãanamërá. Maamina ächia mäiŷa oodak'ama mära k'aripadai k'orea. Mära taidepa äyá atee k'ĩria p'anima sõnepa ächi ome p'ananamërá. 18 Piarã pia bima ewaricha k'ĩrisia pia sõnepa jĩãa p'ananait'a. Maamina mäiŷa p'ananaiwëa p'anima mi aba mära ome bideepuru. Mäipari mi newëne pida mäiŷa jĩãanai p'anima. 19 Ùpëarã, mära mi warrarã jĩra p'anipi. Mi mäicha mära k'orea minachia miã bima wëra warra t'õrone p'ua bi jĩra. Mi mäiŷa minachia miã baiŷi aba mära Cristo jĩra p'aneeutadea. 20 ;Mi ara nãiena mära ome badapara k'awai pasima sãmaasã mära ome pedeai bit'a! Mia piarã atua bima mära k'orea sãmaasã k'ĩrisiait'a.

Sara mäinepa Agar k'orea Pablopä k'awapida

21 Chi Moisepa bida juade p'ananai k'ĩria p'anirãpa miã p'anoot'i: ŷMoisepa bidade bi bi atua p'anik'ãra? 22 Näiŷa bi bima: Abrahampa warra ume uru basima. Chi Sara pae pari mimiaparí wëra Agarpa warra aba t'õsima. IV Chi abai warra chi chipari pae pari mimiak'apí Sarapa t'õsima. 23 Chi Sara pae pari mimiaparí wërapa warra t'õsima, Abrahampa mäiŷa k'ĩriana përa.

III Chi eda waapëarãpa k'ĩrisiapatama Pablo k'idade badapa Galacia jĩãanepemarã minachia miãpisit'a. IV 4:22 Génesi 16:1-16; 21:1-3.

Maamina chi k'imarāpa t'ōna chi Tachi Ak'ōrepa teai jarada pasima.

²⁴ Chi māi bida ne jara bidapa nāiya ūripii bima: Tachi Ak'ōrepa pedea auda ume p'anima. Māi pedea auda ume p'anit'a Sara māinepa Agar jīra p'anima. Tachi Ak'ōrepa pedea auda aba Sinaí eyade teasima. Māi pedea auda, chi chipari pae pari mimiapari wēra Agar jīra bima, chi māi pedea auda jīā berā chipari pae pari mimiapatairā jīra p'anī pēra. ²⁵ Chi Sinaí eya Arabia tuade bi Agar jīra bima, chi māi eyade teada Moisepa bidade jīā berā, chipari pae pari mimiapatairā jīra p'anī pēra. Māinepa chi nāi jīūanepema Jerusalén p'uuru, Agar jīra bima māi p'uurudepemarā chipari pae pari mimiapatairā jīra p'anī pēra. ²⁶ Maamina chi pajānepema Jerusalén p'uuru Sara jīra bima māi p'uurudepemarā chipari pae pari mimiapatairā jīra p'anīwē pēra. Māiya p'anima Moisepa bidade jīā p'anīwē pēra. Tachi māmapema pēra Sara warrarā jīra p'anima. ²⁷ Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima: «Pi, Wēra warra t'ōk'apí, arapaase. Chi warra t'ōrone p'ua unuk'apí, minachia arapaase.

Wēra imik'īrapa itu bidapa warrarā atepe unu baiپی, wēra imik'īra ome bada k'aepēra». ^I

²⁸ Isá t'ōsima Tachi Ak'ōrepa Abrahamá māiya jarada pēra. Ūpēarā, Isá jīra, tachi Tachi Ak'ōre warrarā p'aneesidama ichia māiya jarada pēra. ²⁹ Abrahán ewaride Ismael, chi paritua warra jīra t'ōnapa piawēa oopachima Isaat'a, chi Tachi Ak'ōre Jaore jua chaareadepa t'ōnat'a. Ara māi jīra idiapae pida Moisepa bidade berāpa Cristode jīā be piawēa oopatama. ³⁰ Maamina Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima: «Chi chipari pae pari mimiapari wēra māinepa ichi warra āyá jeret'aase. Chi chipari pae pari mimiapari wēra warrapa ichi ak'ōrepa uru bi p'ue ataiwēma. Māipari chi chipari pae pari mimiapariwē wēra warrapa māi atapi». ^{II}

³¹ Māipuru ūpēarā, tachi chi chipari pae pari mimiapari wēra warrarā jīra p'anīwēma. Māipari chi chipari pae pari mimiapariwē warrarā jīra p'anima.

Chi Moisepa bidadepema Cristopa tachi ājā p'aneepida

5 Cristopa tachi k'aripasima māi pari ājā p'ananamērā. Māi minachia jīā p'anat'ī. Chi chipari pae pari mimiapatairā jīra māicha p'anarāt'ī. ² Mi Pablopí. jūrit'ī! Mia nāi mārā jararuma: māra k'ak'ua tauchaadai p'anī a k'īrisia p'anipira, Cristopa māra k'orea oodapa k'aripaiwēma. ³ Māicha mia jararuma: abai imik'īrapa ichi k'ak'ua tauchaapiipira, Moisepa bida ārea jōma oo bai bima. ⁴ Chi eda māranepemarāpa k'īrisiapatama māi Moisepa bida oo p'aninepa Tachi Ak'ōrepa chi jīp'a berā paara biit'a. Cristo awara wāsídama māinepa ichi sōpiadepa jīp'a bi bada itu bisidama. ⁵ Maamina tachia Cristode jīā

^I 4:27 Isaía 54:1. ^{II} 4:30 Génesi 21:10.

p'anī pēra Tachi Ak'ōre Jaoredepa piarā k'awa p'anima Tachi Ak'ōrepa tachi chi jīp'a berā paara biit'a. ⁶ K'ak'ua tauchaa bidepa wa k'ak'ua tauchaawēa bidepa tachi Jesucristo ome ará bak'ama. Māipari chi ichide jīā bidepa ichi ome ará baparima māinepa waapēarā k'īria baparima.

⁷ Mārāpa piarā chi pedea pia jīā p'anasidama. ¿K'aipa māra oosima māi pedea itu bidamērā? ⁸ Āchia jaratea p'anit'a Māra T'īnanepa chewēa bima. ⁹ K'īrisiat'ī: «P'ana ooropipari āpia bipa harina ārea ēesāpiparima». Ara māi jīra āpia piawēa jaratea bipa ārea piawēa k'īrisiaparima. ¹⁰ Maamina Tachi Chipari Jesucristodepa mia k'awa bima mārapa mia jara bit'a awara k'īrisiadaiwēma. Abaipa māra māiya oopira Tachi Ak'ōrepa itiaipi. ¹¹ Ūpēarā, k'ak'ua tauchaadai p'anit'a mia wapida jaratea bipara, chi māiya jaratea berāpa mi piawēa oodai k'orea ēp'ēnaiwē pasima. Mia māiya jaratea bipara āchia Jesús k'urusude piudadepema piawēa k'īrisiadaiwē pasima. ^{III}¹² Mimá jīa bima chi māra māiya waa oo bepa āchi imik'īra k'ak'ua biat'upidait'a!

¹³ Ūpēarā, Tachi Ak'ōrepa māra t'īsima ājā pari p'ananamērā. Maamina k'aripada pēra k'īrisiarāt'ī māra k'ak'uapa k'īria bi jīra oodai p'anit'a. Māipari piarā k'īria p'aninepa chi k'aripat'ī. ¹⁴ Moisepa bida nāi pedea aba ārea jara bima: «Abai k'īriase ara pichi k'īria bi jīra». ^{IV}¹⁵ Jīrak'aua p'anat'ī. K'īruu pedea tuanaipira, chōo tuanaipira, ara māra tuaba jōma jōnaipi. ^V

Tachi Ak'ōre Jaoredepa nipat'ī

¹⁶ Māi k'orea mia jararuma: Tachi Ak'ōre Jaoredepa nipat'ī. Māiyaipira māra k'ak'uapa nemietá oo k'īria bit'a oodaiwēma. ¹⁷ Nāi k'ak'uapa nemietá oo k'īria bit'a Tachi Ak'ōre Jaorepa k'īriak'ama. Māinepa Tachi Ak'ōre Jaorepa oopi k'īria bi nāi k'ak'uapa k'īriak'ama. Āchi ará pia p'ananak'a pēra mārapa oo k'īria p'anī p'ue oodaiwēma. ¹⁸ Maamina Tachi Ak'ōre Jaorepa māra uru nipapira, Moisepa bidade p'anīwēma.

¹⁹ Tachia chi nāi k'ak'uapa nemietá oopari minachia k'awa p'anima. Nāipi: k'ima awarai ome k'āipatai, ne k'īra p'era oopatai, chi ne wawaria ome ne k'īra p'era ooyá p'anapatai, ²⁰ juapa oodada sādo a it'aa chiidipatai, jaipānarāpa oopatai, waapēarā unuemaapatai, k'īruu pedepatai, waapēarāné uru p'ananai k'īriapatai, jīpachia k'īruupatai, waapēarā k'aepēra atepe pia p'ananayá jīripatai, āchi k'īrisia k'ak'awá k'īrisia p'anapatai, Tachi Ak'ōre pedea k'īra awara jaratea p'aninepa awara wāpatai, ²¹ waapēarāpa uru p'anī k'orea piawēa k'īrisiapatai, mia peapatai, piu nipapatai, arapaapatai

^{III} Jesús k'urusude piudadepema piawēa k'īrisiadaiwē pasima. ¹ Corintio 1:22-23. ^{IV} 5:14 Levítico 19:18. ^V Griego pedeade māi versículo nāiya bi bima: Māra chi k'aa tuanaipira, māinepa ara machit'u k'o tuanaipira, ara māra tuaba jōma jōnaipi.

ewari oo p'anine minachia nemietá oopatai mǎinepa nejǒma nemietá mǎi jǐra be sida. ^I Mía mǎrá naena jarada jǐra mǎicha jararuma: mǎi nemietá oo be Tachi Ak'ǒre juade p'ananiwěma, ichidirǎ paara.

²² Maamina Tachi Ak'ǒre Jaorepa nakii teaparima: waapěarǎ k'ǐria p'anapatai, arapá p'anapatai, ne k'ǐrisiawěa p'anapatai, jǒma choa p'anapatai, ěpěrarǎ ome sǒpia p'anapatai, ěpěra pia p'anapatai, áchia jara p'ani jǐra oopatai, ²³ waapěarǎ k'aepěra pia berǎ k'ǐrisi- adak'ai mǎinepa tachi k'ak'ua jǐp'a uru p'anapatai. Mǎi bida newěma chi mǎi áarea eda jara bit'a «ne- mietaade» a bit'a. ²⁴ Cristoderǎpa chi nǎi k'ak'uapa nemietá oo k'ǐria bit'a k'urusude barijira bik'ari peasi- dama. ²⁵ Tachi Ak'ǒre Jaoredepa chok'ae p'ani pěra, tachi ichidepa nipadai p'anima. ²⁶ Waapěarǎ k'aepěra pia be k'ǐrisiadiawěa p'anima, k'ǐruu pedea tuananai- wěa p'anima, mǎinepa abaiपा uru bi k'orea piawěa k'ǐrisiadiawěa p'anima.

Ara machit'u k'aripa p'anat'ǐ

6 Ūpěarǎ, mǎranepema k'awawěa nemietaade baesira, mǎra chi Tachi Ak'ǒre Jaoredepa p'ǐria p'anipa, waapěarǎ k'aepěra piipará be jǐra k'ǐrisi- adak'aidepa, mǎi k'aripadai p'anima mǎicha jǐp'a ni- paměrá. Maamina jǐrak'aua p'anat'ǐ mǎra sida abarik'a nemietaade baedaemaapa. ² Nepirade p'anine chi k'aripat'ǐ. Mǎiya Cristopa oopi bit'a mǎrapa jǒma oodaipi. ³ Chi atepewěa bipa ichi chi minachia k'awa bi jǐra k'ǐrisia bipira, ara ichi tuaba sea bima. ⁴ Abaiपा oo bi ak'idai k'aepěra ara tachia oo p'anit'a ak'ii p'anima, jǐp'a oo p'anit'a k'awadai k'orea. Mǎiya ara tachia oo p'ani k'orea arapá baiپی. ⁵ Tachicha oodai p'anit'a jǒma jǐp'a oodai p'anima.

⁶ Chi pedea ūri bipa ichi nepia uru bidepema teai bi- ma, ^{II} chi Tachi Ak'ǒre pedea jarateparia.

⁷ Ara mǎra tuaba searǎt'ǐ. Abai pida Tachi Ak'ǒre p'ue seaiwěma. K'ǐrisiat'ǐ: chi ne uurupa ichia uuda jǐra ara mǎiya baaiپی. ⁸ Mǎi k'orea nǎi k'ak'uapa nemietá oo

I Mía peapatai. Griego pedeade chi eda waapěarǎ k'art'ade mǎi newěma. II Ichi nepia uru bidepema teai bima. Mǎi jara bima tachia erreara, neet'á, chik'o teai p'anima chi Tachi Ak'ǒre pedea jarateparia.

k'ǐria bi abaiपा oo bipira, Tachi Ak'ǒrepa mǎi ěpěra itiaipi. ^{III} Maamina Tachi Ak'ǒre Jaorepa k'ǐria bi abaiपा oo bipira, Tachi Ak'ǒrepa mǎi ěpěra ewaricha ichi ome chok'ae biپی. ⁹ Mǎipuru sěnawěa nepia oo p'anat'ǐ. Sě- nawěa p'anipira, Tachi Ak'ǒrepa bida ewaride tachia nepia atadaipi. ¹⁰ Mǎi k'orea tachia p'ue ooutacha, jǒmǎirǎ minachia k'aripadai p'anima. Chi Jesude jǐap- atairǎt'a mǎiya atepe k'aripadai p'anima.

Pablopa nǎi k'art'ade k'aadea bida

¹¹ Ak'it'ǐ, ara michi juapa letra tau nepalá nǎi k'art'ade biruma. ¹² Chi mǎra k'ak'ua tauchaapi k'ǐria berǎpa mǎiya oopatama, judiorǎpa pia ununaměrá mǎinepa áchia Cristo k'urusude piuda k'orea jaratea p'ani k'orea mǎipidaemaapa. ¹³ Chi k'ak'ua tauchaadaadarǎpa Moisepa bida jǒma oodak'ama. Maamina áchia mǎra k'ak'ua tauchaapi k'ǐria p'anima, ara áchi k'ak'ua k'orea pia pedeadai k'orea. ¹⁴ Maami- na mit'u mǎiya biwěma. Mi k'orea mi ápia pida pia pedeawěma. Mǎipari abapuru Tachi Chipari Jesucristo k'urusude piuda k'orea pia pedeaipi. Cristo k'urusude piuda pěra chi nǎi jǐūanepemarǎpa pia unupatai, mimá áarea piusima. Mǎinepa nǎi jǐūane berámá mi piusit'a. ¹⁵ Tachi Ak'ǒremá k'ak'ua tauchaa bai wa k'ak'ua tauchaawěa bait'a pia biwěma. Ichimá, ěpěra chiwidi oodat'u mǎi pia bima. ¹⁶ Mía k'ǐria bima jǒma mǎi jara bi jǐra jǐáa be Tachi Ak'ǒrepa k'ǐra chupuria bai mǎinepa ne k'ǐrisiawěa bapiit'a. Mǎi ěpěrarǎ Tachi Ak'ǒrenepemarǎpi. ^{IV}

¹⁷ Chi Jesudepema pedea jaratea bi k'orea ěpěrarǎpa mi piawěa oosidama. Mi k'ak'ua k'ǒk'oadada pada ya anik'ari uru bima mǎiya unupii k'orea mi ichidit'a. Mǎipuru idiipa waa mǎi k'ǐriawěma abai pida mi waa ooit'a.

¹⁸ Ūpěarǎ, mǎi k'ǐria bima Tachi Chipari Jesucristopa ichi sǒpiadepa áarea mǎra k'aripa bait'a. Mǎiya beese.

III Tachi Ak'ǒrepa mǎi ěpěra itiaipi. Griego pedeade nǎiya bi bi- ma: tachi piupatai chauipi. IV Mǎi ěpěrarǎ Tachi Ak'ǒrenepemarǎpi. Griego pedeade nǎiya bi bima: mǎi Tachi Ak'ǒre israel jǐūanepe- marǎpi. Mǎi jara bima chi Tachi Ak'ǒrene jǐāpatairǎ áarea, judiorǎ mǎinepa judiorǎwěa sida.

EP'ESIO

Pablo Romane eda jĩa nĩbaside nãĩ k'art'a ũpẽarã Ép'eso p'uurudepemarã pae bisima. Āyo 62de bisima. Pablo Ep'esode basima Aquila mǎĩnepa Priscila ome. (). Pablo jĩitea cheside āyo ume ũpẽarã jaratea bapachima (). Chok'arairãpa Cristode tĩjãasida pẽra chi sãdo wẽra Artemisade tĩjãapatairã k'ĩruusidama (). Pablopa bisima judiorã mǎĩnepa judiorãwẽ Cristo ome p'anĩ pẽra āchi p'uuru aba bit'a. Capítulo 1de bĩ bima Tachi Ak'õrepa Cristodepa ooda, Pablopa Tachi Ak'õrea pia pedeada mǎĩnepa ũpẽarã k'õrea it'aa chiidida. Capítulo 2de mǎĩnepa 3de bĩ bima Tachi Ak'õrepa Cristo ěpẽrarãnepa oopi k'ĩria bĩ k'õrea. Capítulo 4nepa aba 6 bĩ bima sãmaasã tuchia mǎĩ oodait'a.

Pablopa nãĩ k'art'ade naa bida

1 Mĩ Pablopĩ. Tachi Ak'õrepa k'ĩriana pẽra mĩ Jesucristopa peedapĩ. Mĩa nãĩ k'art'a bĩruma jõma ěpẽrarã Tachi Ak'õrenepemarã Jesucristode tĩjãa be Ép'eso ^I p'uurudepemarã pae. ² Mĩa k'ĩria bima Tachi Pajãnepema Ak'õrepa mǎĩnepa Tachi Chipari Jesucristopa āchi sõpiadepa mǎra k'aripa p'anait'a ne k'ĩrisiawẽa p'anamẽrá.

Tachi Ak'õrepa nejõma pia tachi jaore pae tea bĩ k'õrea bida

³ Tachi Chipari Jesucristo Ak'õrea pia pedeadai p'anĩma. Cristo ome p'anĩ pẽra ichi Jaoredepa nejõma pia tachiã pajãnepa tea bima. ⁴⁻⁵ Nãĩ tĩjũa ooi naena Cristodepa tachi jiri atasima ichi pae pia p'anamẽrá mǎĩnepa ichi k'ĩrari nemietaawẽa p'anamẽrá. ^{II} Jua chiwidieda Jesucristodepa tachi ichi warrarã padayade a k'ĩrisiasima, mǎiya oo k'ĩria bada pẽra mǎĩnepa tachi k'ĩriana pẽra. ⁶ Ichi minachia sõpia bidepa tachi k'aripasima ichia k'ĩria bĩ Warradepa. Mǎĩ k'õrea ichiã pia pedeadai p'anĩma. ⁷ Ichi Warra oa ārinanepa Tachi Ak'õrepa tachi nemietaadepema k'aripasima. Ichi minachia sõpia bidepa tuchia nemietã oodada āarea k'ĩrisia atuasima. ⁸ Mǎĩ sõpia bidepa tachi minachia k'aripak'ari, jõma ichi k'ĩrisia k'awa bĩ mǎĩnepa k'ĩrisia tachiã teasima. ^{III} ⁹ Ichia oo k'ĩria bit'a, naena k'awapiwẽa basima. Maamina tachiã k'awapisima ichi sõpiadepa k'ĩriana pẽra. Ichia Cristodepa naenaena ooi k'ĩrisia bada ¹⁰ ichia bida ewaride nãiya āarea oopi: mǎĩ ewaride ne āarea pajãnepema mǎĩnepa nãĩ tĩjũanepema Cristo juade biipi.

^I Ép'eso. Chi eda waapẽarã k'art'a griego pedeade mǎĩ pedea newẽma. ^{II} Nemietaawẽa. Griego pedeade nãiya bĩ bima: jayoawẽa. ^{III} Mǎĩ sõpia bidepa tachi minachia k'aripak'ari, jõma ichi k'ĩrisia k'awa bĩ mǎĩnepa k'ĩrisia tachiã teasima. Chi eda waapẽarã k'art'ade nãiya bĩ bima: Mǎĩ sõpia bidepa tachi minachia k'aripasima jõma k'ĩrisia k'awa bĩ mǎĩnepa k'ĩrisia minachia bĩ pẽra.

¹¹ Tachi Ak'õrepa nejõma ichia oo k'ĩria bit'a oopari jĩra, Cristodepa tachi jiri atasima, ^{IV} naenaena k'ĩrisia bada jĩra. ¹² Mǎiya oosima tai judiorã chi naa Cristode tĩjãanaanarãpa ichi pia bĩ k'õrea pia pedeadamẽrá. ¹³ Mǎĩ awara mǎra judiorãwẽ pida chi piarã pedea ũrinak'ari Cristode tĩjãanak'ari, mǎĩ tachi k'aripai pedea pia tĩjãasidama. Mǎiya Cristode tĩjãasidaide Tachi Ak'õrepa ichi Jaore mǎrá teasima ichia jarada jĩra. Ne naa teapari jĩra, mǎipa k'awapi bima mǎra ichidirãt'a. ¹⁴ Tachi Ak'õre Jaore jitatadada pẽra tuchia k'awa p'anĩma jõma Tachi Ak'õrepa teai jarada piarã jitadait'a chi ichidirã āarea pia bii ewaride. Mǎĩ k'õrea ichi pia bĩ k'õrea pia pedeadai p'anĩma.

Pablopa Tachi Ak'õrea it'aa chiidida

¹⁵ Mǎĩpuru mǎrapa Tachi Chipari Jesude tĩjãa p'anit'a mǎĩnepa jõma Tachi Ak'õre ěpẽrarã minachia k'ĩria p'anit'a mĩa k'awasiadepema, ¹⁶ mĩa ewaricha mǎra k'õrea Tachi Ak'õrea sõpia biade aparima mǎĩnepa mǎra k'õrea it'aa chiidiparima. ¹⁷ Mĩa Tachi Chipari Jesucristo Ak'õrea, chi tachi Pajãnepema Ak'õre pia bia it'aa chiidiparima ichi Jaoredepa mǎrá pia k'ĩrisi-apimẽrá mǎĩnepa ichi k'õrea k'awapimẽrá. Mǎiya mǎrapa ichi minachia k'awadaipi. ¹⁸ Mǎĩnepa it'aa chiidiparima Tachi Ak'õrepa mǎrá k'ĩrisia teamẽrá. ^V Mǎiya mǎrapa k'awadaipi k'āre ichidepa jitadai k'õrea nĩ p'anit'a, mǎĩ jitadamẽrá t'ĩna pẽra. Mǎĩne mǎrapa k'awadaipi ichi ěpẽrarãpa minachia pia bĩ jitadait'a. ¹⁹ Mǎĩnepa mĩa it'aa chiidiparima mǎrapa k'awadamẽrá ichi jõmãirã k'aepẽra atepa jua chaarea bit'a. Mǎĩ jua chaareadepa ichia tachi ichide tĩjãapatairã k'aripa bima. Ara mǎĩ jua chaarea minachia bidepa, ²⁰ Tachi Ak'õrepa Cristo piu bada chok'ae p'irabaripik'ari pajãne ichi juaraari suak'a beepisima.

^{IV} Cristodepa tachi jiri atasima. Griego pedeade mǎĩ t'aju bima. Chi eda waapẽarã mǎ nãiya jara bima: «Ichia chi teai pada atadai makĩ ěpẽrarã papisima». ^V Mǎrá k'ĩrisia teamẽrá. Griego pedeade nãiya bĩ bima: mǎra sõnepema tau urua p'anana.

21 Tachi Ak'õrepa ichi chi atepe bisima ãarea jaore mietaarã chi minachia k'awa berã k'aepëra, pajãnepema chi atepe k'awa berã k'aepëra, chi jua chaarea berã k'aepëra, mãinepa chi ãarea p'uepatairã k'aepëra. Nã ewaride ichi jõmãirã k'aepëra chi atepe bima, mãinepa k'aadeapema ewaride pida mãiya baiþi. 22 Tachi Ak'õrepa ne ãarea Cristo juade bisima, mãinepa Cristo bisima ne ãareaine ichi ëpërarã Chipari ^I bamërá. 23 Ëpërarã Cristoderã ara ichi k'ak'uapi. Ächi ne ãareaine ichidepa p'anima, mãinepa nejõma ichidepa bima.

Tachi Ak'õrepa Jesucristodepa tachi k'aripada

2 Naena mãra piu p'anasidama, ijãanawëa p'anasidepa nemietã oopachida përa. ^{II}2 Mãiya p'irriasidama chi nã ijãanepema k'irisiat'a ijãa p'anana përa mãinepa jaore mietaarã chi minachia k'awa bide ijãa p'anana përa. ^{III} Nã ewaride ichia chi Tachi Ak'õre pedea ijãanak'apiirã ichi juade uru bima. 3 Naena jõma tachi ächi jira p'irriasidama chi nã k'ak'uapa nemietã ooyã bit'a oo p'anana përa. Nã k'ak'uapa nemietã oo k'iria bit'a mãinepa tachia nemietã ooyã k'irisia bit'a oo p'anasidama. Mãi nemietã përa Tachi Ak'õrepa ichi k'iruupidepa tachi itiai basima ãarea nemietã oopatairã itiapari jira.

4 Maamina Tachi Ak'õrepa minachia k'ira chupuria-parima. Ichia tachi minachia k'iria bi përa 5 ne-mietaade piu p'anana Cristo ome arã chok'ae bisima. Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa mãra k'aripasima. 6 Jesucristo ome arã p'anã përa Tachi Ak'õrepa tachi chok'ae p'irabaripisima mãinepa mãi ome arã pajãne suak'abari beepisima. 7 Mãi jõma oosima k'aadeapema ewaride ichi sõpia minachia bit'a unupii k'orea. Mãinepa tachi chi Jesucristo ome p'anirã k'aripasima. 8 Jesude ijãanana përa Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa mãra k'aripasima. Ara machidepa k'aripadaé pasima, maawëapuru Tachi Ak'õrepuru pari k'aripasima. 9 Mãrapa pia oo p'anã k'orea Tachi Ak'õrepa k'aripaé pasima. Mãiya mi äpia pida ara tachi k'orea p'ue pia pedeadaiwëma. 10 Tachi Ak'õrepa tachi Jesucristodepa chiwidi oosima nepia oo p'ananamërá. Mãi nepia ichia naena bisima tachia oodamërá.

Cristodepa judiorã mãinepa judiorãwë Tachi Ak'õre ome pia p'aneenana

11 Mãi k'orea k'irisiat'i mãra judiorãwënepa t'õnana përa, judiorãpa mãrá chi «k'ak'ua tauchaadawëa beade» apachidama. Ara ächi chi «k'ak'ua taucha beade» apachidama, maamina abapuru nã k'ak'uade

I Chipari. Griego pedeade nãiya bi bima: poro. II Chi eda waapërarã k'art'ade nã ichiaba bi bima: ichia mãrá chok'ae bai teasima. Maamina mãi griego pedeade newëma. III Jaore mietaarã chi minachia k'awa bide. Griego pedeade nãiya bi bima: chi jua chaareadepema minachia k'awa bi pajãnepemapi.

k'ira awara p'anima. 12 Nã k'irisiat'i: mãra naena Cristo newëa p'anasit'a mãinepa Israeldepemarãwë pasit'a. Tachi Ak'õre ächi ome pedea auside ichia mãrá mi äpia pida teai jaraé pasima. Mãi awara mãra sã-maasã pia p'ananiwëa p'anasidama mãinepa nã ijãane Tachi Ak'õre newëa p'anasima. 13 Maamina naapae Jesucristo ome p'anã përa, mãra chi naena t'imia beada Tachi Ak'õrepa Cristo oadepa ichi k'ait'a enemeesima.

14 Piarã Cristopa tachi ne k'irisawëa beepisima. Ichia judiorã, judiorãwë ome arã bisima p'uuru aba beemërá. Ichi piudadepa tachi awara p'anana arã bisima. 15 Moisepa bidapa ne minachia wawaria oopipachima mãi judiorã, judiorãwë ächi k'ak'awã p'ananamërá. Maamina Cristo piudadepa mãi Moisepa bida äyã bisima, ne k'irisawëa arã p'ananamërá mãinepa p'uuru chiwidi aba bide tuanamërá. 16 Ichi k'urusude piudadepa p'uuru ume bada p'uuru aba ook'ari umea Tachi Ak'õre ome pia bisima. Mãiya tachi awara p'anana ichia arã pia bisima.

17 Cristo chesima, chi pedea pia Tachi Ak'õre ome ne k'irisawëa bai k'orea, mãrá jarai k'orea, chi Tachi Ak'õrenepema t'imia p'ananamá mãinepa chi Tachi Ak'õre k'ait'a p'ananamá. ^{IV}18 Cristodepa tachi umeepa abarik'a tachi Pajãnepema Ak'õremã naa p'ue chedaipi, ichi Jaore aba bidepa. 19 Mãipuru mãra judiorãwë waa ëpëerã tua awaraidepemarã jira p'ananiwëma, mãipari Tachi Ak'õre p'uuru depemarã ome arã p'anima; mãra ëpërarã Tachi Ak'õrenepemarãpi. 20 Mãra mawara te jira p'anima. Jesupa peedairã mãinepa Tachi Ak'õre pari pedeapatairã mãi te jiru mawara jira p'anima. Mãi tedepema mawara chi piipará bi, Jesucristopi. 21 Ichidepa, mawara arã p'ã bi jira, te pia oopodopatama, Tachi Chipari pae pia beemërá. 22 Cristo ome p'anã përa mãra sida jõma ëpërarã Tachi Ak'õrenepemarã paara, te aba bi jira p'anima. Mãi tede Tachi Ak'õre ichi Jaoredepa bapari-ma.

Tachi Ak'õrepa Pablo bisima judiorãwëa jaratea bamërá

3 Mãipuru mia [mãra k'orea Tachi Ak'õrea it'aa chiidiparima]. ^V Mi Pablopi. Mãra judiorãwëa Jesucristo k'orea jaratea bi k'orea eda serra bima. 2 Mãmã mãrapa minachia k'awa p'anima Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa mi bisit'a mãrá jarateamërá. 3 Ichia naena k'awapiwëa bada miã k'awapisima. Mãi k'orea mia nã

IV Chi Tachi Ak'õrenepema t'imia p'ananamá mãinepa chi Tachi Ak'õre k'ait'a p'ananamá. Mãipa jara bima «judiorãwëma mãinepa judiorãmã». V Mãra k'orea Tachi Ak'õrea it'aa chiidiparima. Mãi griego pedeade newëma. Pablopa jarai bada jõma jaraé pasima, mãipari k'irisia awara jaratea beesima. Maamina chok'arã üpëarãmã ichia jarai pasima mãirã üpëarã k'orea Tachi Ak'õrea it'aa chiidiparita, 3:14de jara bi jira.

k'art'ade āpia bisima. ⁴ Nāi k'art'a eda jara p'anine mārapa k'awadaipi Tachi Ak'ōrepa Cristo k'orea k'awapiwēa bada mia k'awa bit'a. ⁵ Naena Tachi Ak'ōrepa ēpērarā māi k'awapiwēa basima, maamina naapae chi ichi pari pedepatairā māinepa chi Jesucristopa peedarā ichi Jaoredēpa māi k'awapisima. ⁶ Ichia k'awapiwēa bada nait'a: judiorāwēpa pedea pia Cristo k'orea ijāa p'aninepa judiorā ome arā Tachi Ak'ōrepa teaidepema jitadaipi, ^I abarik'a k'ak'uade p'anima, māinepa Tachi Ak'ōrepa Jesucristodepa teai jarada ^{II} arā uru p'anima. ⁷ Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa mi chi ichi pae mimiaparí bisima māi pedea pia Cristo k'orea jarateamērā. Ichi jua chaareadepa māiya oosima.

⁸ Jōma ēpērarā Tachi Ak'ōrenepemārā t'āena mi k'aepe bimina, ichi sōpiadepa mit'u bisima judiorāwēa chi Cristo k'orea nepia jōk'apí jarateamērā. ⁹ Tachi Ak'ōre chi nejōma oodapa mi bisima jōmāirā k'awapimērā sāmaasā oosit'a ichia jua chiwidieda ooi k'irisia bada. Māi ooi k'irisia bada naena k'awapiwēa basima. ¹⁰ Naapae ēpērarā Tachi Ak'ōrenepe-marānepa Ichia ichi ne āareaine minachia ne k'awa bit'a k'awapisima chi jua chaarea berā māinepa chi pajānepema chi atepe k'awa berā. ¹¹ Māiya oosima ichia naenaena Tachi Chipari Jesucristodepa ooi k'irisia bada pēra. ¹² Tachia ara māi Jesucristode ijāa p'anī pēra māinepa ichi ome arā p'anī pēra Tachi Ak'ōrea ne wap'eawēa it'aa chiididai p'anima. ¹³ Māi k'orea mia mārā nāiya ūraaruma: mi māra k'orea nāma mīa bimina minachia k'irisia paraarāt'i. Māiya minachia mīa bima māra Tachi Ak'ōre ome pia p'ananamērā.

Pablopa Ep'esodepemarā k'orea Tachi Ak'ōrea it'aa chiidida

¹⁴ Māi k'orea mi Tachi Pajānepema Ak'ōre k'irari sīraporode k'obeeparima. ^{III}¹⁵ Ichia jōma pajāne be māinepa nāi ijūane be oosima māinepa ichidepa p'anima. ^{IV}¹⁶ Mia it'aa chiidi bima ichi Jaoredēpa māinepa ichia ne minachia pia bidepema māra sōne jua chaarea p'anapimērā. Māiya māra chaarea p'ananaipi. ¹⁷ Māinepa it'aa chiidi bima ijāa p'anī pēra Cristo māra sōne bamērā. It'aa chiidi bima māra ne āareaine k'irianepa p'ananamērā. Māiya chaarea p'ananaipi minachia k'arra jāa p'anī jīra. ¹⁸ Māine mārapa jōma ēpērarā Tachi Ak'ōrenepemārā ome p'ue k'awadaipi chi Cristopa tachi k'iria bit'a. Māi jet'ea bima, teesoa bima, it'i bima māinepa eudu bima. ¹⁹ Ara tachi k'irisi-

I Tachi Ak'ōrepa teaidepema jitadaipi. Māi k'orea Pablopa bisima Romano 4de. II Tachi Ak'ōrepa Jesucristodepa teai jarada. Māi k'orea Pablopa bisima Gálata 3de. III Tachi Pajānepema Ak'ōre. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya jara bima: Tachi Chipari Jesucristo Pajānepema Ak'ōre. IV Griego pedeade māi versículo nāiya bi bima: Ichidepa jōma pajānepemārā māinepa nāi ijūanepemārā t'ī bipatama.

adepa p'ue k'awadak'amina mia it'aa chiidi bima mārapa māi k'awadamērā. K'awasidara ne āareaine Tachi Ak'ōre jīra p'ananaipi.

²⁰ jTachi Ak'ōre minachia pia bima! Ichi jua chaarea tachi sōne bidepa ne waibia p'ue ooi, tachia k'irisiapatai k'aepēra wa ichiā it'aa chiidipatai k'aepēra.

²¹ Ūpēarā Tachi Ak'ōreneerā, Jesucristo ome p'anī pēra jēwaricha Tachi Ak'ōrea pia pedeat'i! Māiya beese.

Tachi Ak'ōre Jaoredēpa ūpēarā k'ak'ua aba p'anima

⁴ Mi Tachi Chipari k'orea eda serra bima. Mia mārā chichupuria idiruma jīp'a nipadamērā. Tachi Ak'ōrepa māra t'isima māiya nipadamērā. ² Māra chi atepe be k'irisiarāt'i, māipari k'irisia piadepa p'anat'i. Ara machi paara k'irianepa choa p'anat'i. ³ Tachi Ak'ōre Jaorepa māra ne k'irisiawēa p'anapi bidepa nejōma oot'i piarā arā p'ananamērā. ⁴ Tachi k'ak'ua abapuru bima. Tachi Ak'ōre Jaore abapuru bit'a uru p'anima. Tachi Ak'ōrepa māra t'isima abarik'a ni p'ananamērā. ⁵ Tachi Chipari Jesús abapuru bima. Tachia abarik'a Jesude ijāa p'anima. Māinepa ara abarik'a ichi t'inepa porochoasidama. ⁶ Tachi Ak'ōre abapuru bima. Ichi jōmāirā Ak'ōrepi, jōmāirā Chiparipi. Jōmāirā sōne bima māinepa jōmāirānepa ichia oo k'iria bit'a ooparima.

⁷ Maamina Cristopa ne oopiparí tea k'iria bada jīra ichi sōpiadepa tachicha ichi pae ne oodamērā nepia awara awarā teasima. ⁸ Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima:

«Ichi it'aa wāsiede ichi nek'iramá p'uek'ooda eda serra bide ateesima. Maapae nepia be teasima ēpērarā». ^V

⁹ Chi it'aa wāsiede a bīpa ¿k'āre jara bima? Jara bima it'aa wāi naena ichi it'ipa nāi ijūa jeeda parā bidea chesit'a. ¹⁰ Chi it'ipa edá chedat'a māicha chi pajā atepe it'i parā bimá wāsima ne āarea ichidepa p'ananamērā. ¹¹ Ichiapuru chi eda waapēarā bisima ichia peedarā p'ananamērā, waapēarā bisima Tachi Ak'ōre pari pedepatairā p'ananamērā, waapēarā bisima chi pedea pia Cristo k'orea jaratea nipadamērā, māinepa waapēarā bisima ūpēarā ak'ipatairā māinepa jarateapatairā p'ananamērā. ¹² Ichia māiya bisima ēpērarā Tachi Ak'ōrenepemārā k'aripadamērā, āchia pida Tachi Ak'ōre pae p'ue pia oodamērā. Māiya jōma Cristo ēpērarā, ichi k'ak'ua apatai chaarea waripodoparima, ¹³ aba jōmāirā Tachi Ak'ōre Warrade ijāa p'aninepa māinepa k'awa p'aninepa arā pia p'aneeutadea. Māine tachi ne āareaine Cristo jīra p'ananaipi. ¹⁴ Māiyara waa warra chak'e jīra p'ananaiwēma. Warra chak'epa paritua pedeauta ijāaparima. Māi awara ēpērarā sea k'awa berāpa jaratea p'aninepa seade ijāapipatama nāupa japa āyá aateru jīra. Maamina tachi māi japa jīra p'ananaiwēma. ¹⁵ Māipari k'iri-

anepa chi piarã pedea ijãanai p'anima ne ãareaine Tachi Chipari Cristo jira p'anana k'orea. ¹⁶ Ichidepa jõma tachi ichi k'ak'uapi. Arã ãpua p'anima chi k'aripadai k'orea. Tachicha oodai p'ani jira ooutade jõmãirã k'irianepa pia waripododaipi.

Chi Cristode chiwidi jira p'ani sãmaasã nipadai p'anima

¹⁷ Mãrapa piarã oodamãrá, mia Tachi Chipari t'inepa nãi jararuma: waa Tachi Ak'orene ijãanak'apirã jira niparãt'i. ¹ Åchi k'irisia piawã p'aninepa nipapatama.

¹⁸ Åchi k'irisia p'arione bi pãra Tachi Ak'ore k'orea k'awadak'ama. Åchi sõ chaareapa Tachi Ak'ore atua p'ani pãra ichia chok'ae bapiparit'a nea p'anima.

¹⁹ Åchia nemietã oo p'ani k'orea p'eradak'ama. Abapuru k'achia oo k'iriatapata. Ne ãarea k'ira p'era oo p'anipa sãnak'ama.

²⁰ Maamina mãrapa Cristode ijãasidaide k'awasi-dama mãiya p'ananaiwã p'anit'a. ²¹ Upãrãpa chi piarã pedea Cristo k'orea pia jarateasidama, mãinepa piarã mãrapa ichi k'orea ùrinak'ari ijãasidama. ²² Åchia jarateadada nãipi: Mãrapa naena oo p'anana jira waa niparãt'i. Tachi k'ak'ua nemietã ooyã bipa sea bidepa tachi piawã p'aneepiparima. Mãi itu bit'i, neet'ã sore wãpata jira. ²³ Mãipari Tachi Ak'orea mãra k'irisia chiwidi itu oopit'i. ²⁴ Mãi k'irisia chiwidi Tachi Ak'orepa oosima mãra ichi jira p'ananaiwã. Mãipuru p'aru chiwidi jã p'ani jira k'irisia chiwididepa nipat'i. Mãiya mãra Tachi Ak'ore k'irari jip'a, pia nipadaipi chi piarã pedea-pa jara bi jira.

²⁵ Mãipuru sea itu bit'i. Abapuru piarãt'a waapãrã ome pedeat'i, jõma tachi abarik'a k'ak'uadepema pãra.

²⁶ K'iruunaipira nemietã oorãt'i. Mãra k'iruu p'animisa chi k'iruuna ome sõpia pedeat'i ewari k'ui naena. ^{II27} Tiorea itu seapirãt'i.

²⁸ Chi nechiparã pada waa nechiaiwã bima, mãipari ara ichi juapa mimiai bima ne uru bai k'orea. Mãiya ichia uru bai nenea k'ede k'aripai k'orea.

²⁹ Pedea k'achia pedearãt'i. Mãipari waapãrã k'aripadai k'orea abapuru pedea piat'a pedeat'i. Mãiya chi mãra pedea ùri be pia p'ananaipi. ³⁰ Nemietã oo p'anipa Tachi Ak'ore Jaore sõp'uapirãt'i. Tachi Ak'orepa ichi mãrã teasima ichidirã k'awadamãrá. Ichi Jaore mãra ome bai pi aba Tachi Ak'orepa ichi epãrãrã jõma pia bii ewaridea. ³¹ Jõma chi mãrapa abai k'orea sõne piawã k'irisiapatai, sõnepa k'iruupatai, k'iruu pedeapatai, ibia k'iruu pedeapatai, waapãrã k'orea k'achia pedeapatai, mãinepa ãarea waapãrã piawã oodai k'irisiapatai itu bit'i. ³² Sõpia p'anat'i. K'ira chupuria p'anat'i. Chi mãrapa piawã oodada k'irisia atuãt'i, Tachi Ak'orepa mãra nemietã Cristodepa k'irisia atuãda jira.

I Tachi Ak'orene ijãanak'apirã jira. Griego pedeade nãiya bi bima: judiorãwã nipapata jira. II 4:26 Salmo 4:4.

Tachi Ak'ore warrarã sãmaasã p'anana p'ani

⁵ Tachi Ak'orepa ichi warrarã minachia k'iria bima. Mãipuru mãra ichi jira p'anat'i. ² Jõmãirã k'iriat'i Cristopa tachi k'iria bi unupida jira. K'irianepa tachi k'orea ara ichi itu peapisima Tachi Ak'orea ãnimara paatearu jira. Tachi Ak'orepa mãi pia unusima.

³ Mãra epãrãrã Tachi Ak'orenepemãrã pãra wãra awarãi ome k'ainaiwã p'anima, k'ira p'erapiparide nipadaiwã p'anima, mãinepa ne waapãrãne k'irianaiwã p'anima. Mãi k'orea mi ãpia pida pedeadaiwã p'anima. ^{III4} Pedea mietã, nepira piawã, mãinepa pedea mietaadepa nepirãt'i, mãiya pedeat'a pia biwã pãra. ^{IV} Mãipari Tachi Ak'orea sõpia biãde at'i. ⁵ Mãrapa k'awa p'anima k'ima awarãi ome k'ãipatai, k'ira p'erapiparide nipapatai mãinepa nejõma k'iriatapatai chi Cristo mãinepa Tachi Ak'orepa teadayade adada p'ue jitadaiwã. Nejõma k'iria bait'a, juapa oodada sãode ijãa bi jira bima, Tachi Ak'ore k'aepãra, chi ichia k'iria bit'a atepã ijãa bi pãra.

⁶ Abai pida seadepa nemietã oodai p'aniane aipira, itu seapirãt'i. Nemietã oo p'ani k'orea Tachi Ak'orepa chi ichi pedea ijãawã be itiaipi. ⁷ Mãipuru nemietã oopatairã ome abarik'a oorãt'i.

⁸ Naena mãra p'arionepema pasima, maamina idiapae Tachi Chipari ome p'ani pãra mãra ãnaanepe-marãpi. Mãipuru ãnaanepepa warrarã jira nipat'i. ⁹ ãnaane nipadaipira sõpia p'ananaipi, jip'a oodai mãinepa piarãnepa nipadaipi. ^{V10} Tachi Chiparipa pia unu bit'a k'awadai k'orea jirit'i. ¹¹ P'arionenemãrã nemietã oopatadepa nepia be chek'ama. Mãipuru abarik'a oorãt'i, mãipari k'awapit'i ãchia nemietã oopatai. ¹² Piarã ãchia nemietã mãra oopatai, tachi p'eradai p'anima mãi k'orea pedeadai k'orea. ¹³ Maamina ne ãarea ãnaane biutade sãmaasã bi unupipatama, ¹⁴ ãnaane ãarea unupata pãra. Mãi k'orea nãiya jarapatama:

«Irimase pi k'ãi bi. Nemietãde piu bada p'irabarise. Maapae Cristopa pi ãnaane biipi».

¹⁵ Mãipuru jirak'aua p'anarãt'i. Atua be jira p'anarãt'i, mãipari mãra k'irisiadepa p'anarãt'i. ¹⁶ Mãrapa ne p'ue ooutacha pia oot'i, nãi ewaride epãrãrã ne ãarea nemietã oopata pãra. ¹⁷ K'irisiawã be jira p'anarãt'i, mãipari minachia k'awat'i k'ãre Tachi Chiparipa oopi bit'a. ¹⁸ It'uapa piu niparãt'i. Mãipa nemietã atepã oopiparima. Piu nipadai k'aepãra Tachi Ak'ore Jaoredepa p'anat'i. ¹⁹ Tachi Ak'ore pedeade bi bit'a, upãrãpa k'aripatai mãinepa Tachi Ak'ore Jaorepa k'ariparã k'ar-

III Mi ãpia pida pedeadaiwã p'anima. Mãi pedea ichiãna nãiya bi bima: Nipãt'i waapãrã mi ãpia pida p'ue jarapidaemaapa mãrapa nemietã oo p'anit'a. IV Pedea mietaadepa. Chi eda waapãrã k'art'ade nãiya bi bima: sea. V ãnaane nipadaipira. Griego pedeade chi eda waapãrã k'art'ade bi bima: Tachi Ak'ore Jaoredepa nipadaipira.

it'i, chi ara machi paara sōpia p'aneepidai k'orea. Tachi Chiparia sōnepa k'arit'i pia pedeadai k'orea. ²⁰ Tachi Chipari Jesucristo t'ñepa ewaricha tachi Pajānepema Ak'ōrea nejōma k'orea sōpia biade at'i.

Tachi k'ima ome sāmaasá p'ananaí p'ani

²¹ Cristo wap'ea p'aninepa ara mastu chi t̄jāat'i. ^I

²² Wērarā, māra k'ima pedea ūrit'i, mārapa ara Tachi Chipari Cristo pedea ūripata j̄ira. ²³ Imik'ira ichi k'ima chiparipi. Ara māi j̄ira Cristo ichi ēpērarā Chiparipi māinepa ichi ēpērarā ichi k'ak'ua j̄ira p'anima. Ichi āchi K'aripaparipi. ²⁴ Cristo ēpērarāpa ichi pedea oopata j̄ira wērapa ichi k'ima pedea ārea t̄jāa bai bima.

²⁵ Imik'irarā, ara machi k'imarā k'īria p'anat'i Cristopa tachi k'īria bit'a unupida j̄ira. Ichi k'īria bidepa tachi k'orea ara ichi itu peapisima. ²⁶ Ichia māiya oosima tachi Tachi Ak'ōre pae pia bii k'orea. Ichi pedeapa tachi nemietá s̄isima paniapa siida j̄ira. ^{II27} Jōma māi oosima tachi ichi pae minachia pia bii k'orea, jayoawēa, asosoawēa, māinepa mi āpia pida paritua mietaawēa. Ichia k'īria basima tachi ichi pae pia p'ananaít'a, k'achia p'ananaýane a jarawēa. ²⁸ Ara māi j̄ira imik'irapa ichi k'ima minachia k'īria bai bima ara ichi k'ak'ua k'īria bi j̄ira. Imik'irapa ichi k'ima k'īria bipira, ara ichi k'īria bima. ²⁹ Abai pida ara ichi k'ak'ua unuemaak'ama, māipari pia nek'o bidepa minachia ak'iparima. Ara māi j̄ira Cristopa ichi ēpērarā ak'iparima, ³⁰ ichi k'ak'ua j̄ira p'ani pēra. ^{III31} Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima:

«Māi k'orea imik'irapa chi ak'ōre māinepa chi nae amee'ari ichi k'ima ome ará beeipi.

Māiya k'ak'ua aba bi j̄ira p'ananaipi». ^{IV}

³² Māi pedeapa k'īrisia minachia bi k'awawēa p'anana k'awapi bima. Mia jara bima Cristo ichi ēpērarā ome ará p'aninepema. ³³ Māi k'orea k'awapi bimina machicha māra k'ima k'īria p'ananaí p'anima ara machi k'īria p'ani j̄ira. Māinepa wērapa ichi k'ima wap'ea bai bima.

Warrarā ak'ōrerā ome sāmaasá p'ananaí p'ani

⁶ Warrarā, māra ak'ōrerā pedea t̄jāat'i Tachi Chiparipa k'īria bi j̄ira, māiya j̄ip'a bi pēra. ² Moisepa bidade nāiya jara bima: «Māra ak'ōre māinepa māra nae wap'ea p'anat'i». ^V Naena Tachi Ak'ōrepa nāiya k'aripayade a basima: ³ Māiya oosidara, «Māra nāi t̄jūane tāaraa pia tuananaipi». ^{VI}

^I Cristo wap'ea p'aninepa. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Tachi Ak'ōre wap'ea p'aninepa. ^{II} Griego pedeade nāiya bi bima: Tachi nemietá s̄isima paniapa māinepa ichi pedeapa. ^{III} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: ichi k'uru māinepa ichi biiri j̄ira p'ani pēra. ^{IV} 5:31 Génesi 2:24. ^V 6:2 Éxodo 20:12. ^{VI} 6:2-3 Deuteronomio 5:16.

⁴ Ak'ōrerā, māra warrarā taup'āeutade k'īruupirāt'i. Maawēapuru tauj̄ira jaratea p'anat'i j̄ip'a oodamērā, Tachi Chiparipa k'īria bi j̄ira.

Chi chipari pae pari mimiapatairā āchi chipari ome sāmaasá p'ananaí p'ani

⁵ Chi chipari pae pari mimiapatairā, māra chi nāi t̄jūanepema chipari wap'ea p'aninepa, ichia jararu sōnepa jōma oot'i, Cristo pedea oo p'ani j̄ira. ⁶ Abapuru ichia ak'i bide māiya oorāt'i, ichi ome pia p'ananaí k'orea. Māipari sōnepa oot'i māra Cristo pae pari mimiapatairā pēra. Tachi Ak'ōrepa māiya k'īria bima. ⁷ Māra chiparipa jara bi oo p'anine, k'īrisia piadepa oot'i Tachi Chipari pae oo p'ani j̄ira. K'īrisiarāt'i abapuru nāi t̄jūanepema chipari pae māiya oo p'anit'a. ⁸ Mārapa k'awa p'anima chi chipari pae pari mimiaparipira wa chipari pae pari mimiapariwēpira, Tachi Chiparipa tachicha teaipi tuchia oodada j̄ira.

⁹ Ara māiya māra chi chiparirā pida, chi māra pae pari mimiapatairā pia oot'i. Āchi itidayade arāt'i. K'īrisiat'i chi āchi pajānepema Chiparit'a ichiaba ara māra Chiparipi. Ichia jōmāirā abarik'a ak'iparima.

Papaká bipa ne j̄iparí chaarea bi k'orea bida

¹⁰ Māi awara ūpēarā, Tachi Chipari jua chaarea minachia bidepa chaarea p'anat'i. ¹¹ Chi papaká bipa ne j̄iparí chaarea bit'a, Tachi Ak'ōrepa mārā teadat'a j̄it'i, māra chaarea p'ananaí k'orea, tiorea seapiemaapa. ¹² Tachi ēpērarā paara chōo p'aniwēma. ^{VII} Māi k'aepēra jaore mietaarā nāi t̄jūa p'arionepemará paara chōo p'anima. Āchi chi tuchia ununak'apí chi jua chaarea berāpi, chi it'aripema jaore mietaarānepema poro chaarearāpi. ¹³ Māi k'orea chi papaká bipa ne j̄iparí chaarea bit'a, Tachi Ak'ōrepa mārā teadat'a j̄it'i. Māiya tiorepa mīesa oopiyá bide mārapa p'ue choadaipi. P'uedak'ari chaarea p'ananaipi.

¹⁴ Māipuru piarā pedea t̄jāa p'aninepa chaarea p'anat'i, papaká bipa ichi k'irride ne p'ará j̄i bi j̄ira. J̄ip'a nipat'i nemietá oopidaemaapa, papaká bipa ichi k'ak'uade ne chaarea bi j̄ipari j̄ira. ¹⁵ Chi pedea pia Tachi Ak'ōre ome pia baidepema jarade wānai k'orea p'anat'i, papaká bipa chōone wāi k'orea ichi j̄irune ne j̄ipari j̄ira. ^{VIII16} Māi awara ne āareaine Cristode t̄jāa p'anat'i, papaká bipa ne ichi k'ak'ua k'aripaparí ichi juade uru bi j̄ira. Tiorepa mīesa oopiyá bide, chi ichia sia urua bipa t'ūparí j̄ira bima. Maamina mārapa Cristode t̄jāa p'ananaipira, choadaipi chi k'ak'ua k'aripaparipa sia urua bit'a k'iipari j̄ira bima. ¹⁷ Māinepa sōnepa minachia k'awat'i Tachi Ak'ōrepa māra piarā

^{VII} Ēpērarā paara chōo p'aniwēma. Griego pedeade nāiya bi bima: k'uru pará be ome māinepa oa pará be ome chōo p'aniwēma. ^{VIII} Māi versículo ichiaba nāiya bi bima: Pedea pia Tachi Ak'ōre ome pia baidepema minachia t̄jāa p'anat'i chaarea p'ananaí k'orea, papaká bi siratiapiemaapa ichi j̄irune ne j̄i bidepa. Isaia 52:7.

k'aripasit'a, papaká bipa ichi poro ĩri ne chaarea jĩpari jĩra. Mãi awara Tachi Ak'õre pedea ichi Jaoredepa minachia k'awat'i. Tachi Ak'õre pedea k'ĩruuparí nek'o jĩra bima, nemietá p'uepari pẽra.

¹⁸ Ewaricha ne ãarea k'orea Tachi Ak'õre Jaoredepa it'aa chiidi p'anat'i. Jõma ichi ěpẽrarã k'orea tau pará, sẽnawẽa it'aa chiidi p'anat'i. ¹⁹ Mãinepa mi k'orea Tachi Ak'õrea it'aa chiidi p'anat'i. Ichiá it'aa chiidit'i, miá k'awapimẽrá sãmaasá Cristo k'orea pedei bit'a. Mãiya mia ne wap'eawẽa ěpẽrarã k'awapiipi chi pedea pia Cristo k'orea, Tachi Ak'õrepa naena k'awapiwẽa badat'a. ²⁰ Cristopa mi peesima mãi pedea jarateamẽrá. Mãi jaratea bi k'orea mi mãiya eda serra uru p'anima. Tachi Ak'õrea it'aa chiidit'i mia mãi pedea pia ne wap'eawẽa pedei k'orea, mia mãiya ooi bi jĩra.

Nãi k'art'ade Pablopa k'aadea bida

²¹ Tachia k'ĩria p'aní ũpẽa Tik'ik'opa mi k'orea mǎrá ãarea nepiriipi k'awadamẽrá mi sãmaasá bit'a mãinepa k'ãre oo bit'a. Ichi Tachi Chipari pae pari pia mimiapari pẽra, ne ãareaine pia ooparima. ²² Mia ichi mǎramá peeruma k'awadamẽrá tai sãmaasá p'anit'a. Ichia mǎra sõpiapiipi.

²³ Ũpẽarã, mia k'ĩria bima Tachi Pajãnepema Ak'õrepa mãinepa Tachi Chipari Jesucristo pida mǎra k'aripadait'a, chi k'ĩria p'ananamẽrá mãinepa pia ĩjãa p'ananamẽrá. Mãinepa k'ĩria bima ãchia mǎra ne k'ĩrisiawẽa p'anapidamẽrá. ²⁴ Mia k'ĩria bima Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa jõma Tachi Chipari Jesucristo piarã minachia k'ĩria berã k'aripa bait'a. Mãiya beese.

P'ILIPENSE

Āyo 61ne Pablo Roma p'uurude eda jīa nībaside nāi k'art'a bisima. (). bi bima Pablo naa P'ilipo p'uurudea wāna k'orea. Māi p'uuru k'ait'a p'anine, Pablo chi eda wērarā unuk'ari Jesucristo k'orea jarateasima. Wēra Lidia apataipa naa jīāsima. Ichi tede Pablo māinepa ichi ome nipada māma p'aneesidama. Ūpēarā ara māi tede chi ará p'anapachidama. Pablo eda jīa nībaside ūpēarā P'ilipo p'uurudepemarāpa ichiá erreara tea peesidama. Āchia teadada ūpēa Epap'roditopa ateesima. Pablo naa nāi k'art'a bisima āchiá pia biade ai k'orea. Naa Tachi Ak'orea pia pedeasima (). Māi ģari āchiá nepirisima ichi sāmaasá bi k'orea. Pablo k'ġrisia basima tāaraawēa bide eda jīa nībadadepema wāit'a (). Māi ģari bisima Cristo jīra nipadamērá (). Māi ģari bisima Epap'rodito isapea jīitea peeit'a māinepa Timoteo peeit'a Tachi Ak'ore pedea jarateamērá (). Māi ģari bisima piawēa jarateapatairā k'orea jīrak'aua p'ananamērá (). Pablo k'aadea bida bi bima.

Pablo naa k'art'ade naa bida

1 Mi Pablopi. Timoteo mi ome bima. Tai Jesucristo pae pari mimiapatairāpi. Mia nāi k'art'a ūpēarā P'ilipo p'uurudepemarā pae biruma: ūpēarā ak'ipatairā, ūpēarā k'aripapatairā māinepa jōma ēpērarā Tachi Ak'orenepemarā Jesucristo ome berā pae. ¹² Taipa k'ġria p'anima Tachi Pajānepema Ak'orepa māinepa Tachi Chipari Jesucristopa āchi sōpiadepa māra k'aripa p'ananaít'a ne k'ġrisiawēa p'ananamērá.

Pablo ūpēarā k'orea Tachi Ak'orea it'aa chiidida

³ Mia māra k'ġrisiarucha Tachi Ak'orea sōpia biade aparima. ⁴ Tachi Ak'orea it'aa chiidirucha mia māra k'orea arapá it'aa chiidiparima, ⁵ mārapa ichi pedea jīāsida ewaridepa, chi pedea pia Cristo k'orea mi k'aripa jaratea p'aní pēra. ⁶ Mia nāi piarā k'awa bima: Tachi Ak'orepa māra sōne pia ooda, pia oopodoipi aba Jesucristo cherudea. Māine ichia māra jōma pia ua baiپی. ⁷ Pia bima mia jōma māra k'orea māiġa k'ġrisia bait'a, māra minachia k'ġria bi pēra. Mi eda jīa nībide wa chi pedea pia Cristo k'orea piarā k'awapii bide, Tachi Ak'orepa ichi sōpiadepa māra māinepa mi sida k'aripa bima ichi pedea jaratea p'ananamērá. ⁸ Tachi Ak'orepa k'awa bima mia Jesucristo minachia k'ġria bidepa jōma māra sida minachia k'ġria bit'a.

⁹ Mia Tachi Ak'orea it'aa chiidi bima māra minachia chi k'ġria p'ananamērá, ichi pia k'awadamērá māinepa sāmaasá nipadai p'aní k'awadamērá. ¹⁰ Māiġa mārapa minachia k'awadaipi k'āre pia bit'a māinepa Cristo cherude ichi k'ġrari nemietá newēa p'ananaít'a māinepa māra k'orea waapēarāpa k'achia pedeadawēa p'ananaipi. ¹¹ Mia it'aa chiidi bima māra Jesucristode-

I Ūpēarā ak'ipatairā. K'āp'ūra pedeade pastores wa ancianos apatama. Ūpēarā k'aripapatairā. K'āp'ūra pedeade diáconos apatama.

pa ne āareaine jīp'a p'ananamērá. Māiġa ēpērarāpa Tachi Ak'ore chi atepe biade adaipi māinepa ichiá pia pedeadaipi.

Ne āareaine Pablo Cristo k'orea bima

¹² Ūpēarā, mia mārā k'awapii k'ġria bima chi mi eda jīa nībidaadamina chi pedea pia Cristo k'orea atepe jaratea bit'a. ¹³ Romanepema chi minachia k'awa bi chi te ak'ipatai papaká berāpa māinepa waapēarāpa k'awa p'anima mi Cristo k'orea eda jīa nībit'a. ¹⁴ Māi k'orea chok'ará ūpēarāpa Tachi Chiparidepa Tachi Ak'ore pedea ne wap'eawēa jara p'anima.

¹⁵ Piarā chi eda waapēarā mi ome piawēa p'anima. Āchia Cristo k'orea jara p'anima mi k'aepēra atepe k'awa p'aniane adai k'orea. Maamina waapēarāpa k'ġrisia piadepa jara p'anima. ¹⁶⁻¹⁷ Māirāpa k'ġrianepa māiġa oopatama. K'awa p'anima Tachi Ak'orepa mi nāma bisit'a, chi pedea pia Cristo k'orea piarā k'awapimērá. Maamina waapēarāpa Cristo k'orea jara p'anima minachia k'awa berā jīra k'ġrisia p'aní pēra. K'ġrisia piadepa māiġa oodak'ama, māipari k'ġrisia p'anima mi nāma eda jīa nībide atepe sōp'uapidait'a. ¹⁸ Maamina ġmāi sak'aima? K'ġrisia piadepa wa k'ġrisia piawēanepa jara p'anipira, Cristo k'orea jara p'anima. Māi k'orea mi arapá bima.

Māinepa arapá baiپی ¹⁹ mia k'awa bi pēra mi nāmapema awara wāit'a, mārapa Tachi Ak'orea it'aa chiidi p'aní pēra māinepa Jesucristopa teada Jaorepa k'aripa bi pēra. ²⁰ Cristo k'orea mi mi āpia pida p'eraiwēa bima, māipari ichi k'orea pedei k'orea p'eraiwēa bima. Māiġa mia jōmāirā Cristo chi atepe bit'a k'awapiipi, ewaricha oo bapari jīra. Chok'ae beepira wa piuipira, mia k'ġria bima jōmāirāpa minepa k'awadait'a Cristo chi atepe bit'a. ²¹ Mimá, chok'ae bide abapuru Cristode bai bima, maamina piurude atepe pia baiپی.

22 Mi chok'ae bide Cristo k'orea p'ue jaratea bai. Māi k'orea mia atua bima sāmaasá k'īria bit'a, chok'ae bai wa piui. 23 Māi jarait'a chaarea bima, umenepemará chi sāi atepe pia bit'a. Mimá pia bima piuit'a, Cristo ome bai k'orea. 24 Maamina māra k'orea pia bima mi chok'ae bait'a. 25 Māipuru k'awa bima māra k'aripai k'orea mi māicha chok'ae bait'a māinepa māicha māra ome ará bait'a. Māiya mārapa Cristode pia t̄jāa p'aninepa arapá p'ananaipi. 26 Jesucristopa mi māramá māicha ateerude māra ichi k'orea pia arapaadak'ari pia jaradaipi.

27 J̄ip'a nipat'i chi pedea pia Cristo k'orea jara bi j̄ira. Māiyara mia māra ak'ide wāipira, wa māra ome biwēne māra k'orea ūriipira, k'awaiipi mārapa abarik'a k'īriiadepa ará minachia t̄jāa p'anit'a māinepa ará minachia mimia p'anit'a māi pedea pia k'awapidai k'orea. 28 Māra chi nek'īramá mi āpia pida wap'earāt'i. Māipa k'awapiipi Tachi Ak'ōrepa āchi k'enaipi, maamina māra k'aripaipi. Māi Tachi Ak'ōrepa jōma oo bima. 29 Ichi piadepa māra t'īé pasima abapuru Cristode t̄jāa p'ananamērā, māipari t'īsima Cristo k'orea minachia mīanamērā. 30 Mārapa unusidama mi minachia mīa bide choa badat'a, māinepa idiapae pida ūri p'anima mi wapida choa bit'a. I Ara māi j̄ira māra sida minachia choa p'anima.

Tachi Ak'ōrepa Cristo waapēarā k'aepēra chi atepe bida

2 Cristode sōpia p'anī pēra, ichia k'īria bidepa māra sōpia p'aneepii bi pēra, Tachi Ak'ōre Jaore māra ome bi pēra māinepa ichi k'īria bidepa māra k'īra chupuria bi pēra, 2 mi nāiya minachia sōpiapit'i: abarik'a k'īrisia uru p'anat'i, chi k'īria p'anat'i, māinepa abarik'a k'īriiadepa jōma oot'i. 3 Waapēarā k'aepēra atepe pia be k'īrisia p'aninepa mi āpia pida oorāt'i. Māinepa oorāt'i māra paepuru pia p'ananai k'orea. Māipari k'īrisiat'i waapēarā māra k'aepēra atepe pia berā. 4 Ara machicha pia p'ananai k'orea jirirāt'i, māipari jirit'i waapēarā sida pia p'ananamērā. 5 Jesucristopa k'īrisia bada j̄ira k'īrisiat'i:

6 Ichi Tachi Ak'ōremina, ara Tachi Ak'ōre j̄ira abarik'a bai k'īrisiaé pasima.

7 Māipari ichi māiya bada itu bisima, māi chi chipari pae pari mimiapari pai k'orea. Maapae ara tachi j̄ira nāi k'ak'uade beesima.

8 Māiya ook'ari, chupuri beesima. Tachi Ak'ōrepa piui biade aside ara māiyasima. K'urusude minachia mīak'ari piui bimina ara māiyasima.

9 Māi k'orea pajāne Tachi Ak'ōrepa ichi chi atepe minachia k'awa bi bisima. Ichi āarea Chipari bisima. II

I 1:30 Hecho 16:11-40. II Griego pedeade nāiya bi bima: Tachi Ak'ōrepa ichiā chi atepe bi t'ī teasima.

10 Māiya jōma pajāne be, nāi t̄jūane be māinepa piudaadarā p'anapataimá be Jesú k'īrari s̄iraporode k'op'aneenaipi.

11 Māine jōmāirāpa Jesucristo jōmāirā Chipariade a jaradaipi māinepa Tachi Pajānepema Ak'ōrea pia pedeadaipi.

Ūpēarā nāi t̄jūane sāmaasá p'ananai p'anī

12 Māiya mi ūpēarā chi k'īria berā, mi māra ome badadepa Tachi Ak'ōre pedea jara bi j̄ira oo p'anima. Naapae mi māra ome biwēmina Tachi Ak'ōre minachia wap'lea p'aninepa māi oo p'anat'i ichia māra k'aripada pēra. 13 Ichiapuru māra k'aripa bima ichia k'īria bi oo p'ananamērā māinepa māiya oo k'īria p'ananamērā.

14 Waapēarā k'orea k'achia pedeadawēa māinepa k'īruu pedeadawēa jōma oot'i. 15 Māiya māra k'orea k'achia pedeadawēa p'ananaipi māinepa j̄ip'a p'ananaipi. Ēpērarā minachia nemietá oopatairā t'āena p'animina nemietá newēa p'anat'i. Tachi Ak'ōre wararā pēra āchi t'āena k'āk'āi uchuchoapatai j̄ira p'anima. 16 Chi tachi chok'ae bapipari pedea k'orea āchiā pia k'awapi p'anat'i. Māiya Cristo cherude mi māra k'orea arapá bai. Māine mia k'awaiipi pari nipaé pasit'a māinepa pari mimiaé pasit'a. 17 Tāaraawēa bide mi Cristo k'orea peadai p'anima, uvaba Tachi Ak'ōrea weateai j̄ira. III Ara māiya mārapa Cristode t̄jāa p'anit'a ānimara Tachi Ak'ōrea paateai j̄ira bima. Māi k'orea mi māra ome minachia arapá bima. 18 Ara māi j̄ira māra sida mi ome ará arapá p'ananai p'anima.

Timoteo māinepa Epap'rodito

19 Tachi Chipari Jesupa k'īriasira, mia Timoteo isapea māramá wāpiipi. Māiya ichi māicha mimá cherude mi sida arapá bai. Māra sāmaasá p'anit'a k'awai pēra. 20 Nāma mi ome ichi j̄ira bi aba newēma. Ichia māra piarā k'aripa k'īria bima. 21 Jōmāirāpa ara āchi pia p'ananai jiripatama, Jesucristopa k'īria bi jiridai k'aepēra. 22 Maamina mārapa k'awa p'anima Timoteopa pia ooparit'a. Warrapa ichi ak'ōre k'aripapari j̄ira ichia chi pedea pia Cristo k'orea k'aripa jaratea bima. 23 Mia māi mi sāmaasá oodai k'awarude Timoteot'a māramá peei k'īrisia bima. 24 Maamina k'īrisia bima Tachi Chiparipa mi k'aripait'a, tāaraawēa bide mi sida māramá wāi k'orea.

25 Mārapa ūpēa Epap'rodito mi k'aripamērā peesidama. Ichia mi ome Tachi Ak'ōre pedea jaratea bima papaká bi chōo bi j̄ira. Naane mia ichi j̄itea wāpiipi. 26 Ichia māra piarā unu k'īria bima. Minachia k'īrisia bima, mārapa ara ichi k'idade bada ūrisida pēra. 27 Piarā ichi k'ak'ua piawēa basima. Perá piusima. Maamina Tachi Ak'ōrepa ichi k'īra chupuriasima. Abapuru ichi k'īra chupuriaé pasima, māipari mi sida k'īra chupuri-

III 2:17 Levítico 23:18; Número 15:5,6.

asima māi atepe minachia k'īrisiapiemaapa. ²⁸ Māipuru mia ichi isapea jīitea wāpi k'īria bīma, mārāpa ichi unuutade māicha arapá p'ananamērā. Māiya mi māra k'orea minachia k'īrisia baiwēma. ²⁹ Ichiá sōpia pedeat'ī, Tachi Chiparide t̄jāa bi pēra. Chi ichi jīra be k'orea pia k'īrisiat'ī. ³⁰ Cristopa oopi bi k'orea ichi perá piusima. Mārāpa jāmāipa mi pae p'ue oodawēa p'anit'a, ichia piui atua oosima.

Aba Cristodepuru t̄jāanai p'ani

3 Māi awara ūpēarā, Tachi Chiparidepa arapá p'anat'ī. Mia nāi pedea naena bīdamina, sēk'ama abarik'a māicha bii k'orea. Māiya k'aripaipi nemietá oopidaemaapa.

² Ēpērarā usa jīra berā k'orea jīrak'aua p'anat'ī āchia nemietá oopata pēra. Āchia jarateapatama imik'īra k'ak'ua tauchaadai p'ani, ēpērarā Tachi Ak'ōrenerā p'ananai k'orea. ¹³ Maamina tachit'u chi piarā tauchaadaadarāpi. ^{II} Tachiapuru Tachi Ak'ōre Jaoredepa ichiá pia pedeatatama. Māinepa Jesucristopa tachi k'orea ooda pia jarapatama. Tachia nāi k'ak'ua k'orea Tachi Ak'ōrepa tachi jīp'a p'ani unui k'īrisiadak'ama. ⁴ Mia nāi k'ak'ua k'orea māiya k'īrisia bai bīmina māiya k'īrisiak'ama. Piarā abaipa ichi k'ak'ua k'orea Tachi Ak'ōrepa jīp'a unui k'īrisia bīpīra, ichi k'aepēra mia atepē māiya p'ue k'īrisia bai bīma. ⁵ Mi t'ōk'ari ewari ocho pa bide mi k'ak'ua tauchaasidama. Mi israel t̄jūanepemapi, Benjaminepa chedapi. Mi chōarāenepemārā Hebreorā pasima. P'ariseo pasi pēra mia Moisepa bida jīrak'aua oopachima. ⁶ Mia māi judiorāpa oopachidait'a āarea minachia ūri bapachi pēra chi Cristode t̄jāapatairā ēp'ē wāpachima āchi piawēa ooi k'orea. Māi judiorāpa oopachidait'a jōma oo bapachi pēra mi āpia pida mi k'orea k'achia pedeadawēa baiipi.

⁷ Maamina Cristode t̄jāa bi pēra nejōma mia pia unu bada naapae pia unuk'ama. ⁸ Piarā mi Chipari Jesucristo k'await'a ne āarea k'aepēra atepē piiparā bīma. Mia naena k'īrisia bada, māi āarea ichi k'orea itu bīsima. Jōma māi nejarra jīra unu bīma, Cristo unui k'orea ⁹ māinepa ichi ome bai k'orea. Mi ichi ome biwēma chi Moisepa bidadepa, māipari māiya bīma Cristopa ichi Ak'ōre pedea ook'ari, tachi k'orea piuda pēra. Mia Cristode t̄jāa bi pēra, Tachi Ak'ōrepa mi ichi ome uru bīma. ¹⁰ Mia Cristo minachia k'awa k'īria bīma. Ichi Tachi Ak'ōre jua chaareadepa chok'ae p'irabarisisima. Mi ara māi jua chaareadepa ichi ome p'irria k'īria bīma. Māipuru ichi minachia mīana jīra mi mīa k'īria bīma,

I Āchia jarateapatama imik'īra k'ak'ua tauchaadai p'ani, ēpērarā Tachi Ak'ōrenerā p'ananai k'orea. Griego pedeade nāiya bi bīma: chi t'ōopatairā. II Chi piarā tauchaadaadarāpi. Māi pedea jara bīma tachi Tachi Ak'ōre p'uuru. Naena israel t̄jūanepemārāpa jōma āchi imik'īra k'ak'ua tauchaapachidama k'awapida k'orea āchi Tachi Ak'ōre p'uuru pasit'a.

māinepa ichi piuda jīra piui k'īria bīma. ¹¹ Māiya k'īria bīma Tachi Ak'ōrepa mi chok'ae p'irabaripii pēra.

¹² Mia jarawēa bīma mi abaeda māiya bit'a. Māinepa jarawēa bīma mi abaeda jīp'a bit'a. Maamina māiya bai k'orea mi idiapaedepa naa wārūma Jesucristopa mi māi k'orea atada pēra. ¹³ Ūpēarā, mia jarawēa bīma mi piarā māiya bit'a maamina mia nāi oo bīma: mia naena oo badat'a k'īrisia atuak'ari naa p'ira wārūma, Cristo jīra bai k'orea. ¹⁴ P'ira wārūma māi chi tauchaa bīmá pai k'orea, Jesucristodepa nepia pajānepema atai k'orea, Tachi Ak'ōrepa t'īna pēra.

¹⁵ Jōma tachi Cristo minachia k'awa berāpa māi jīra k'īrisiadai p'anima. Mārāpa k'īra awara k'īrisia p'anipīra, Tachi Ak'ōrepa sāmaasá k'īrisiadai p'anit'a k'awapiipi. ¹⁶ Maamina tachia k'awadada jōma oodai p'anima.

¹⁷ Ūpēarā, mi jīra p'anat'ī. Māra t'āena nipasidaide taipa unupisidama sāmaasá p'ananai p'ani. Ūpēarā māiya berā paara nipat'ī. ¹⁸ Mia nāi bari k'ak'o minachia mārā jarasima māinepa jēa bīpa māicha jararuma: chok'arā ēpērarāpa āchia oo p'aninepa unupipatama chi Cristo k'urusude piuda k'orea pedea k'īri-anak'ait'a. ¹⁹ Māipuru piuutade Tachi Ak'ōrepa āchi minachia itiaipi. Āchi k'ak'uapa k'īria bit'a chi āchi ak'ōrepi. ^{III} K'īra p'era oo p'ani k'orea pia pedeatatama. Abapuru nāi t̄jūanepema k'īrisiapatama. ²⁰ Maamina tachi pajānepemārāpi. Tachi k'aripaparí māmāipa cheit'a ni p'anima. Ichi Tachi Chipari Jesucristopi. ²¹ Ichi cherude tachi k'ak'ua piui bi k'īra awara ook'ari, māine ichi k'ak'ua jīra minachia pia beeipi. Ichi jua chaareadepa māiya oopi. Māi jua chaareadepa ichia nejōma p'ueipi.

4 Māi k'orea mi ūpēarā, mia jarada jīra Tachi Chiparide minachia t̄jāa p'anat'ī. Mia māra minachia k'īria bīma māinepa unu k'īria bīma. Māra k'orea mi minachia arapá bīma. Mārat'u mi arapaapipataipi. ^{IV}

Pablopa ūpēarā oopida

² Mia ūpēawēra Evodia māinepa ūpēawēra Sintik'ea chichupuria idiruma chi pia pedeadamērā Tachi Chipari Jesucristo ome p'ani pēra. ³ Ichiaba pi, chi mi ome Tachi Ak'ōrepa oo bit'a ooparí, mia piá idiruma māi ūpēawērarā k'aripamērā. Āchi, Clemente ome māinepa waapēarā sida mi ome minachia mimiasidama, chi pedea pia Cristo k'orea k'awapida k'orea. Jōma āchi t'ī Tachi Ak'ōrepa ichi ewaricha chok'ae p'ananai k'art'ade bi bīma.

⁴ Tachi Chipari Jesucristo ome p'ani pēra ewaricha arapá p'anat'ī. Mia māicha jararuma: ¡Arapá p'anat'ī!

III Āchi k'ak'uapa k'īria bit'a chi āchi ak'ōrepi. Griego pedeade nāiya bi bīma: āchi bi, āchi ak'ōrepi. IV Mārat'u mi arapaapipataipi. Griego pedeade nāiya bi bīma: māra mi poro jūra jīparipi.

⁵ Māra ĕpĕrarā paara pia p'anit'a, jōmāirā unupit'i. Tachi Chipari chei ewari k'ait'a bima.

⁶ Ne paritua k'orea minachia k'īrisiarāt'i, māipari Tachi Ak'ōrea it'aa chiidit'i, ichiā chichupuria idit'i, māinepa nejōma k'orea pia biade at'i. ⁷ Māipa Tachi Ak'ōrepa māra sō māinepa māra k'īrisiat'a ne k'īrisiawēa p'anapiipi Jesucristo ome p'ani pĕra. Māi ne k'īrisiawēa bait'a ĕpĕrarāpa āchi tuaba p'ue k'awadaiwēma.

⁸ Māi awara ũpĕarā, jōma piarānepema, nejōma tachia pia bit'a unupataidepema, jōma jīp'a bidepema, jōma nemietaawēa bidepema, jōmāirāpa k'īriapataidepema, jōma chi piipará bayade a p'aninepema, nejōma piadepema māinepa nejōma tachia pia jarapataidepema k'īrisia p'anat'i. ⁹ Mia jarateada, chi mārapa minepa k'awadada, minepa ũrinana māinepa ununana jōma oo p'anat'i. Māine Tachi Ak'ōre māra ome baiipi māinepa māra ne k'īrisiawēa biipi.

Ūpĕarāpa ne tea peedada k'orea Pablopa pia biade ada

¹⁰ Tachi Chiparidepa mi minachia arapá bima, mārapa mi k'īrisia p'aninepa māicha ne tea peesida pĕra. Māi mārapa naena oo k'īria p'ananamina p'ue oodaé pasima. ¹¹ Māiya jarawēa bima mi nenea bi pĕra. Ne āareaine mia k'awasima māiya ne k'īrisiawēa bait'a, ara mia ne uru bidepa. ¹² Nenea bide māinepa ne minachia uru bide, sāmaasá bai k'awa bima. Mia k'awasi ma parituade sāmaasá ne k'īrisiawēa bait'a, ne jāwaa bide māinepa jarra bide; ne minachia uru bide māinepa newēa bide. ¹³ Cristodepa jōma p'ue ooiipi ichia mi chaareapii bi pĕra. ¹⁴ Maamina mia mārá pia

biade aruma, mi minachia mīa bide k'aripadada pĕra. Piarā mārapa pia oosidama.

¹⁵ Ūpĕarā P'ilipodepemarā, mārapa k'awa p'anima chi pedea pia Cristo k'orea naa ijāasidaide mi Macedonia tuadepa tua awaraidea jarateade wāsīde, ũpĕarā waapĕarā p'uurudepemarāpa miá ne tea peedaé pasima. Aba mārapuru miá māiyasidama. ¹⁶ Mi Tesalónica p'uurude baside mārapa bari k'ak'o minachia ne tea peesidama k'aripadai k'orea. ¹⁷ Mia idiwēa bima mārapa ne tea peedamĕrá, māipari k'īria bima pia oo p'ani k'orea Tachi Ak'ōrepa māra pia k'aripait'a. ¹⁸ Nejōma mārapa ũpĕa Epap'rodito ome tea peedada mia jitasima. Māipuru ne minachia uru bima. Māipa mi pia baiipi. Mārapa tea peedada, k'era p'iumá Tachi Ak'ōrea teada jīra bima. Māi Tachi Ak'ōrepa pia unu bima. ¹⁹ Piarā jōma mārapa newēa p'anit'a, mi Pajānepema Ak'ōrepa nejōma pia uru bidepema Jesucristodepa teaiipi. ²⁰ Māipuru ewaricha Tachi Pajānepema Ak'ōrea pia pedeadai p'anima. Māiya beese.

Pablopa k'aadea bida

²¹ Jōma ĕpĕrarā Tachi Ak'ōrenepemarā Jesucristo ome berá pia p'anapadade a jarat'i. Ūpĕarā mi ome p'ani pida pia p'anapadade a jara p'anima. ²² Jōma ĕpĕrarā Tachi Ak'ōrenepemarā nāmapemarāpa pia p'anapadade a jara p'anima. Ūpĕarā chi Romanepema chi atepe poro chaarea bi pae mimiapatairāpa māiya jara p'anima.

²³ Mia k'īria bima Tachi Chipari Jesucristopa ichi sōpiadepa māra k'aripa bait'a. II

I 4:15 Hecho 18:5. II Griego pedeade chi eda waapĕarā k'art'ade nāi bi bima: Māiya beese.

COLOSENSE

Tachia k'írísia p'anima äyo 60de Pablo eda jĩa nĩbaside Roma p'uurude, nãĩ k'art'a bisit'a. Pablopa k'art'a P'ilemón pae tea peeside, nãĩ k'art'a sida tea peesima, ùpëarã Colosade berãpa mãinepa Laodiceade berã pida eda jaradamërá ().

Pablo Colosadea wãk'a pasima (). Epap'rapa naena Jesú k'orea pedea pia jarade wãsima (). Ùpëarã Colosade, Laodiceade, Hierapolide berã jaratea bapachima (). Mãĩrã p'uuru abarik'a tua abaide p'anasidama.

Epap'ra baside waapëarãpa k'írísia äyã k'írísia para p'aneesidama. Waapëarãpa Tachi Ak'õrea pia pedeadai k'aepëra Tachi Ak'õrepa it'aripa peedairã pia pedeapachidama. Waapëarãpa jarapachidama abaipa ãchia jarateapatai ijãaipira nemietã oowëa bai. Mãĩ k'orea Epap'rapa Pabloa jarade wãsima. Pablopa nãĩ k'art'a bisima ùpëarã sea ijãapidaemaapa mãinepa Jesucristo chi atepe bi k'awadamërá (). Mãĩ awara Pablopa nãĩ k'art'ade bisima ùpëarã k'aripai k'orea (). Mãĩ ñari bisima ùpëarã sãmaasã nipadai p'anit'a (). Ùpëarã pae k'aadea bida bima.

Nãĩ k'art'ade Pablopa naa bida

1 Mi Pablopi. Tachi Ak'õrepa pari k'íriana përa mi Jesucristopa peedapi. Tachi ùpëa Timoteo mi ome bima. **2** Mia nãĩ k'art'a biruma Tachi Ak'õre ëpërarã, tachi ùpëarã Jesucristo ijãapatairã Colosa p'uurudepema pae. Taipa k'írĩa p'anima Tachi Pajãnepema Ak'õrepa ^I ichi sõpiadepa mãra k'aripa bait'a mãinepa ne k'írisiadawëa bapiit'a. ^{II}

Ùpëarã k'orea Pablopa Tachi Ak'õrea it'aa chiidida

3 Tachi Chipari Jesucristo Ak'õre, Tachi Ak'õrea it'aa chiidiutacha taipa mãra k'orea sõpia p'aniane apatama. **4** Taipa ùri p'anima mãrapa Jesucristode ijãa p'anit'a mãinepa jõma Tachi Ak'õre ëpërarã minachia k'írĩa p'anit'a. **5** Mãra mãiya p'anima, k'awa p'anĩ përa Tachi Ak'õrepa mãra pae nepia pajãne yaa uru bit'a. Mãĩ mãrapa naena ùrisidama chi piarãpëa pedea Jesucristo k'orea mãramã cheside. Mãĩ pedea pia **6** ùrisidaide mãramã Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa mãra piarã k'aripait'a ãarea k'awasidama. Ara mãiya mãĩ ewaridepa jõma tuacha ëpëerãpa minachia ijãamaa p'anima, nejõ bĩri minachia chaupari jĩra. **7** Mãĩ pedea tachi ùpëa Epap'rapa mãrã k'awapisima. Ichi taipa piarã k'írĩa p'anima. Tai ome abarik'a oo bima. Ichi Cristo pae pari mimiapariipi. Mãra k'aripai k'orea ne ãareaine jĩp'a ooparima. ^{III}**8** Ichia taiyã jarasima mãra Tachi Ak'õre Jaoredepa piarã chi k'írĩa p'anit'a.

^I Tachi Pajãnepema Ak'õre. K'ãp'ũra pedeade bi bima: Dios el Padre. ^{II} Tachi Pajãnepema Ak'õre. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade bi bima: Tachi Pajãnepema Ak'õrepa mãinepa Tachi Chipari Jesucristo. ^{III} Mãra k'aripai k'orea. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade bi bima: tai k'aripai k'orea.

9 Mãiya ùrisidaedapema taipa mãra k'orea ewaricha Tachi Ak'õrea it'aa chiidi p'anima ichia oopi k'írĩa bi mãrã jõma k'awapimërá. Ichiaba it'aa idi p'anima ichia mãrã pia k'írisiapimërá mãinepa ichi Jaoredepa pia k'írisiapimërá. **10** Mãiya mãra p'ue jĩp'a nipadaipi Tachi Chiparipa k'írĩa bi jĩra mãinepa ne ãareaine ichia mãra pia unuipi. Piarã mãrapa nejõma pia oo p'aninepa nejõ pia chau bi jĩra tuananaipi mãinepa Tachi Ak'õre pia k'awapododaipi. **11** Taipa Tachi Ak'õrea it'aa chiidi p'anima ichi jua chaarea waibia bidepa mãra chaarea p'ananamërá. Mãiya mãra minachia mãra p'anit'a mãinepa mãrã mãpii p'anit'a pia choadaipi. **12** Mãiya arapã p'aninepa Tachi Pajãnepema Ak'õrea sõpia p'aniane adaipi. Mãra jõma ichi ëpërarã ome inaane pia bisima ichia uru bidepema jitadamërá. **13** Tachi Ak'õrepa chi p'ãrionepema tiore juadepema tachi k'aripak'ari bisima ichi Warra k'írĩa bi juade ichidirã paara ua bamërá. **14** Ichi Warradepa Tachi Ak'õrepa tachi nemietaadepema k'aripasima. ^{IV} Tachia nemietã oodada ãarea k'írísia atuasima.

Cristo nejõma k'aepëra chi atepe bit'a

15 Chi tachia ununak'ai Tachi Ak'õre, mãĩ Jesucristodepa unupatama. Ichit'a Tachi Ak'õre Warra iwini përa nejõma Tachi Ak'õrepa ooda Chipariipi.

16 Ichidepa Tachi Ak'õrepa nejõma oosima. Pajãne be, nãĩ ijũane be, tachia unupatait'a mãinepa tachia ununak'ait'a ãarea oosima.

Jõma ununak'ai minachia berã, chi atepe k'awa p'anirã mãinepa chi jua chaarea be oosima. Tachi Ak'õrepa nejõma Cristodepa oosima mãinepa Cristo pae oosima.

^{IV} K'aripasima. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade bi bima: k'aripasima ichi oadepa.

¹⁷ Nejōma ooi naena Cristo basima. Ne āarea ichidepa bima. ^I

¹⁸ Cristo ichi ēpērarā chiparipi. ^{II} Ichidepa āchi p'anima. Ichi ewaricha chok'ae bai k'orea naa chok'ae p'irabarisisima. Māipuru ne āarea k'aepēra chi atepe bima.

¹⁹ Tachi Ak'ōrepa k'īriasima Cristo ara ichi jīra bait'a.

²⁰ Māinepa k'īriasima Cristodepa ne āarea pajānepe-ma māinepa nāi tīūanepema ichi ome pia p'ananamērā.

Māipuru Cristo k'urusude oa ārinaneepuru ichi ome nek'īramariwēa p'aneesidama.

²¹ K'achia oo p'aninepa māra naena Tachi Ak'ōrenepe-ma awara p'anasidama māinepa piawēa k'īrisia p'aninepa Tachi Ak'ōre nek'īramā p'anasidama.

²² Maamina Cristo piudadepa Tachi Ak'ōrepa māra ichi ome pia bisima ichi k'īrari k'achiwēa p'ananamērā māinepa waapēarāpa māra k'orea k'achia pedeadawēa p'ananamērā. ²³ Māipuru Cristo minachia tīāa p'aninepa ibia choa p'anana p'anima. Chi pedea pia Cristo k'orea mārapa ūrinana itu bidaiwēa p'anima, māipari Tachi Ak'ōrepa ne teai jarada nī p'anana p'anima. Māi pedea pia jōma nāi tīūane ^{III} jaratea p'anima. Ara māi pedea mia pida jaratea bima.

Pablopa ūpēarā k'aripai k'orea jaratea bada

²⁴ Naapae mia māra k'aripai k'orea minachia mīa bimina arapā bima. Māinepa Cristo k'orea wapida mīai bi pēra, minachia mīa nipaipi jōma ichi ēpērarā k'aripai k'orea. ²⁵ Tachi Ak'ōrepa mi ichi ēpērarā pae pari mimi-aparī bisima. Māipuru ichi pedea jōma arī mārā jaratea bima. ²⁶ Māi pedea chōarāenapema ewaride Tachi Ak'ōrepa k'awapiwēa basima, maamina idiapae māi ichi ēpērarā k'awapisima. ²⁷ Māi pedea pia bit'a k'awapiwēa bada ichidirā k'awapisima. Māi pedea pia chi judiorāwē pae pida bima. Ichia k'awapiwēa bada nāi: Cristo māra sōne bima. Ichidepa k'awa p'anima ichi pia bidepema jitadaipi.

²⁸ Jōma k'īrisia k'awaadepa taipa Cristo k'orea jōmāirā jaratea p'anima jīp'a nipadamērā. Māiya taipa ēpērarā āarea Cristo k'orea ne āareaine jīp'a p'anit'a Tachi Ak'ōrea unupidaipi. ²⁹ Māi k'orea mi ĩapaawēa mimia bima Cristopa ichi jua chaareapi bidepa.

2 Mia k'īria bima mārapa nāi k'awadai: mi minachia mimia bima māra Colosadepemārā, ūpēarā Laodicea p'uurudepemarā māinepa jōma ūpēarā mi ununak'ai sida k'aripai k'orea. ² Mia k'īria bima jōmāirā sōpiapiit'a, k'īria p'aninepa arā pia p'anana, māinepa piarā k'īrisia k'awa uru p'aninepa

^I Ne āarea ichidepa bima. Jara k'īria bima pajāne nibeerā, tīūane nibeerā māinepa tachia ēpēarāpa ne p'ue oodak'apī sida. ^{II} Ichi ēpērarā chiparipi. K'āp'ūra pedeade bi bima: *Él es la cabeza del cuerpo, que es la iglesia.* ^{III} Jōma nāi tīūane. K'āp'ūra pedea bi bima: *en toda la creación que está debajo del cielo.*

pia p'anana. Māiya Tachi Ak'ōrepa naena k'awapiwēa bada k'awadaipi. Māi Cristopi. ³ Ichiapuru Tachi Ak'ōre k'īrisiat'a k'īrisiapiipi māinepa ne minachia k'awapiipi. Māi k'īrisiat'a māinepa ne k'awa p'anit'a minachia pia p'anima. ⁴ Jōma māi mia jara bima mi āpia pida piarā jīra jara bidepa māra seapidaemaapa. ⁵ Mi māra ome biwēmina k'īrisiadepa māra ome bima. Mia k'awa bima māra arā pia p'anit'a māinepa Cristode minachia tīāa p'anit'a. Māi k'orea arapā bima.

Chiwidi jīra p'aneenaipi Cristode

⁶ Mārāpa Tachi Chipari Jesucristode tīāanana pēra ichidepa nipat'i. ⁷ Ichidepa chaarea p'anat'i k'arra minachia jita p'anit'ā māinepa te pia ooda jīra. Ichide minachia tīāa p'anat'i ūpēarāpa jarateadada jīra, māinepa ewaricha Tachi Ak'ōrea machi sōpia p'aniane at'i.

⁸ Jīrak'aua p'anat'i mi abaia pida māra seapidaemaapa chi pari k'īrisiapiaridepa māinepa seaparī k'īrisiadepa. Jōma makī chōarāenapema k'īrisiat'a jaore chaarearā nāi tīūanepemapi. Māi pedea Cristo k'oreawēpi. ⁹ Cristo, ēpēra k'ak'uade bit'a, māi piarā Tachi Ak'ōrepi. ^{IV}¹⁰ Mārā Cristo ēpērarā pēra ichidepa nejōma uru p'anima Tachi Ak'ōre ome pia p'anana k'orea. Ichi chi chaarea berā chi Poro Chaareapi. ¹¹ Mārā ichi ēpērarā pēra k'ak'ua tauchaadada jīra p'anima. Maamina ēpēra juapa oodawēma. Māipari jara bima tachi k'ak'uapa nemietā ooyā bidepema k'aripasima. Māi k'ak'ua tauchaada Cristopa oosima. ¹² Tachi Ak'ōrepa ichi jua chaareadepa Cristo chok'ae p'irabaripisima. Mārāpa Tachi Ak'ōre māiya jua chaarea bi tīāanana pēra porochoasidaide unupisidama Cristo ome t'ībarisidait'a māinepa Tachi Ak'ōrepa māra ichi ome chok'ae p'irabaripisidait'a.

¹³ Naena māra piu p'anasidama, tīāanawēa p'anasidepa nemietā oopachida pēra. Māine tachi k'ak'uapa nemietā ooyā bi oopachidama. ^V Maamina Tachi Ak'ōrepa māra Cristo ome chok'ae bisima. Jōma tachia nemietā oodada ichia k'īrisia atuasima. ¹⁴ Piarā nemietā oo p'anit'ā k'orea tachi, Tachi Ak'ōrea tee parā p'anasidama. Māipuru Moisepa bidade bi bima tachi piudai p'anit'. ^{VI} Maamina Cristo k'urusude piuside Tachi Ak'ōrepa māi tee p'anana āarea k'īrisia atuasima.

¹⁵ Māipuru Tachi Ak'ōrepa jōma tachia ununak'ai chi jua chaarea berā p'uesima. Māi ooda ichia jōmāirā k'awapisima. ^{VII}

^{IV} Māi jaore chaarearā k'aepēra, Cristo atepe jua chaarea bima, ichi Tachi Ak'ōreneepuru. ^V Tachi k'ak'uapa nemietā ooyā bi oopachidama. *Griego pedeade nāiya bi bima: k'ak'ua tauchaawēa p'aninepa.* ^{VI} 2:13-14 *Romano* 6:23. ^{VII} Māi ewaride chi papakā berāpa āchi nek'īramaarā āarea p'uesidaide, maapae āchi p'uurudea ateewāsida. Māma ēpēarā taade p'uurujāne p'irriapisidama, āchi p'eradamērā.

¹⁶ Mäipuru mārāpa k'opatai k'orea māinepa topatai k'orea ēpērārāpa k'achia pedeadaipira, āchi pedea ijāārāt'i. Mārāpa arapaapatai ewari ak'idak'a, jedek'o chiwidi ak'idak'a māinepa mimianak'apí ewari ak'idak'a k'orea āchia k'achia pedeadaipira, ijāārāt'i. ¹⁷ Tachi Ak'ōrepa jōma makii ooi bada tau t'aua unupi basima. Maamina ichia ooi bada Cristodepa jōma oosima.

¹⁸ Māi k'orea abai pida mārāpa nepia pajāne atadai-wēane adaipira, ijāārāt'i. ^I Chi māiya pedeapatairā sea nipapatama waapēarā k'aepēra k'aepe be jira. Āchia Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā minachia k'riapatama. K'āmok'araa jira ununana minachia jarateapatama. Tachi k'ak'uapa ne piawēa ooyá bidepa ēpēra minachia k'awa bi jira paritua k'riapatama. ¹⁹ Āchi Tachi Chipari Cristo ^{II} ome p'aniwēma. Maamina Cristo ēpērārāpa ichidepa nejōma uru p'anima ichi ome ará pia p'ananai k'orea. Ichidepa tachi waripatama Tachi Ak'ōrepa waripi bi jira.

²⁰ Māra Cristo ome ará piusida pēra chi nāi ijūanepe-pema jaore chaarearāne ijāanaiwēa p'anima. Māi k'āre k'orea waidi māi k'risia ijāa p'anima nāi ijūanepemārāpa ijāapata jira? ²¹ Nāiya jarapatama: «Jākii t'ōmarirāt'i, k'o ajororāt'i, jita ajororāt'i». ²² Jōma māi ēpērārāpa āchia k'risiadepa jarateapatama. Māi k'risia k'aade wānaiwēa p'anima jōma tuchia k'odada māinepa todada jōpari pēra. ²³ Piarā māi k'risiat'a ne k'awapari jira bima. Āchia jarapatama ara tachi tuaba ne oo p'aninepa Tachi Ak'ōre ome p'ue pia p'ananai p'ani, waapēarā k'aepēra k'aepea nipadai p'ani, māinepa ara tachi tuaba tachi k'ak'ua p'uapii p'aninepa minachia mā p'ananai p'ani. Maamina jōma makii pa tachi k'ak'uapa nemietá ooyá bi jōpik'ama.

Ne it'aripema jiridai p'anima

3 Māra Cristo ome chok'ae p'irabaridada pēra ne it'aripema jiri p'anat'i. Māma Cristo Tachi Ak'ōre juaraari suak'abari bima. ² Ne it'aripemārā k'orea k'risia p'anat'i. Nāi ijūanepema k'orea k'risia p'anarāt'i. ³ Māiya p'irriadai p'anima, Cristo ome piudak'ari, ichi ome chok'ae p'ani pēra. Māi waapēarā k'awadak'ama. Maamina Cristo Tachi Ak'ōre ome chok'ae bi pēra, māra sida Tachi Ak'ōre ome chok'ae p'anima. ⁴ Māra Cristo k'orea chok'ae p'ani pēra ara ichi māicha unupirude māra ichi ome p'ananaipi. Māine ichi jira k'irawārea p'ananaipi. ^{III}

Cristo k'orea tachi chiwidi p'aneenana

⁵ Māipuru jōma nāi ijūanepema k'risia māra sōne bi itu bit'i. Awarai ome k'airāt'i, ne k'ira p'era oorāt'i, māra k'ak'uapa nemietá ooyá bi oorāt'i, k'risia k'achia

^I Mārāpa nepia pajāne atadaiwēane adaipira. Griego pedeade ichiaba jara bima: «abai pida māra piawēane adaipira». ^{II} Tachi Chipari Cristo. Griego pedea bi bima: chi poro. ^{III} Māra. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: tachi.

k'risiarāt'i, māinepa ne minachia uru p'ananai k'ria p'anarāt'i. Chi ne minachia k'ria uru bit'a juapa ooda da sādo ijāa bi jira bima. ⁶ Jōma māi k'achia k'orea Tachi Ak'ōrepa ichide ijāanak'apiirā itiaipi. ^{IV} Māra sida naena māiya nipapachidama. ⁸ Maamina naapae jōma nāi itu bit'i: māra sōnepa k'iruupatai, k'iruu pedeapatai, waapēarā piawēa oopatai, waapēarā k'achia pedeapatai māinepa pedea k'achia jarapatai.

⁹ Waapēarā sea oorāt'i. Māra chi ēpēra naena p'ananai a itu bisidama, tuchia neet'á sore wēapata jira. Māinepa mārāpa nemietá oopachidait'a itu bisidama. ¹⁰ Neet'á chiwidi jūta jira māra chiwidi p'aneesidama ara Tachi Ak'ōre jira p'ananamērā. Māi awara māra pia oopodoutama ichi jira p'aneenamērā māinepa ichi pia k'awadamērā. ¹¹ Tachi Ak'ōrepa māiya ooda pēra ichi k'irari griego judio ome abarik'a p'anima. K'ak'ua tauchaa bi k'ak'ua tauchaawēa bi ome abarik'a p'anima. Tua awaraidepema, ne atua bi ēpēra ome abarik'a p'anima. Chi chipari pae pari mimiapari, māi chi chipari pae pari mimiak'apí ome abarik'a p'anima. Cristo chi atepe piiparā bima. Ichi jōmāirā sōne bima.

¹² Tachi Ak'ōrepa māra k'rianepa jiri atasima ichi pae pia p'ananamērā. Māipuru waapēarā k'ira chupuria p'anat'i. Ēpēra pia p'anat'i. Māra chi atepe be k'risiarāt'i. Jōmāirā ome k'risia piadepa p'anat'i. Ara machi paara choa p'anat'i. ¹³ Jōmāirā ome choa k'awa p'anat'i. Abai pa piawēa oosira māi piawēa ooda k'risia atuāt'i. Mārāpa piawēa oodada Tachi Chiparipa k'risia atuada jira māra pida k'risia atuāt'i. ¹⁴ Māi awara jōmāirā ome chi k'ria tuanat'i. Māiya māra jōmāirā ome tausia pia tuanaipi. ¹⁵ Tachi Ak'ōrepa māra t'risi-ma k'ak'ua aba bi jira p'ananamērā. Cristopa nek'ira-mariwēa p'anapi bima, māra sōne. ^V Māi pa k'awapiipi k'āre oodai p'ani. Māiya p'anat'i. Māinepa Tachi Ak'ōrea sōpia p'aniane at'i.

¹⁶ Pedea Cristo k'orea māra sōne uru p'anat'i. Jōma Tachi Ak'ōre k'risiadepa chi jarateat'i māinepa chi k'aripat'i pia ijāanai k'orea. Tachi Ak'ōre pedeade bi bit'a k'arit'i, ūpēarāpa k'aripatai māinepa Tachi Ak'ōre Jaorepa k'ariparipi Tachi Ak'ōrea k'arit'i. Sōnepa Tachi Ak'ōrea sōpia p'aniane a p'aninepa k'arit'i. ¹⁷ Māra pedeautade māinepa ne ooutade jōma oot'i Tachi Chipari Jesupa k'ria bi jira. Ichidepa Tachi Pajānepema Ak'ōrea sōpia biade at'i. ^{VI}

Ūpēarā āchi tiidapemārā ome sāmaasá p'ananai p'ani

¹⁸ Wērarā, māra k'ima pedea ūrit'i. ^{VII} Tachi Chipari Jesús ome p'ani pēra māiya oodai p'anima. ¹⁹ Imik'irarā,

^{IV} Ichide ijāanak'apiirā. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. ^V Cristopa. Griego pedea chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Tachi Ak'ōrepa. ^{VI} Tachi Pajānepema Ak'ōrea. Griego pedeade nāiya bi bima: Dios el Padre. ^{VII} Wērapa imik'ira

ara machi k'imarã k'ïria p'anat'i. Ächi ome k'ïruu p'anarãt'i.

²⁰ Warrarã, mãra ak'õrerã pedea ijãat'i Tachi Chipari pa mãi pia unu biëra. ²¹ Ak'õrerã, mãra warrarã k'ïru-upirãt'i, k'ïra piawëa bipidaemaapa.

²² Chi chipari pae pari mimiapatairã, mãra chipari nãi ijüanepemapa oopirut'a jõma oot'i. Maamina ichia ak'imaa bide puru oorãt'i, ichi ome pia p'ananaï k'orea. Mãipari Tachi Ak'õre wap'ea p'anï përa sõpiadepa jõma oot'i. ²³ Jõma mãrapa oo p'anit'a chok'eadepa oot'i Tachi Chipari pae oo p'anï jïra. Maamina mãiya oorãt'i ëpërarãpa mãra pia ununamërã. ²⁴ Mãra Tachi Chipari Cristo pae pari mimiapatairãpi. Mãrapa k'awa p'anima ichi pae pia oo p'anï përa, ichia mãrá chi ne atadai p'anit'a teaipi. ²⁵ Maamina chi piawëa oo bi Tachi Ak'õrepa itiaipi. Ichia jõmãirã abarik'a itiaparima.

4 Chiparirã, jïp'a oot'i chi mãra pae pari mimiapatairã ome. Mãra pida mãra Chipari pajãne uru p'anit'a k'awa p'anima.

² Ewaricha Tachi Ak'õrea it'aa chiidi p'anat'i. It'aa chiidiutade tau ibia p'anat'i mãinepa Tachi Ak'õrea sõpia p'aniane at'i. ³ Tai k'orea it'aa chiidit'i Tachi Ak'õrepa eda wãpatai ewaru jïra chi Cristo k'orea naena k'awapi-wëa bada itu jarateapimërá. Mãi jaratea bi k'orea mi eda jïa nibi uru p'anima. ⁴ It'aa chiidit'i mia pia jarateamërá mia ooi bi jïra.

⁵ Cristode ijãanak'apiirã t'ãena k'ïrisia k'awa p'aninepa nipat'i. Ewaricha jirit'i ichi k'orea ächiã k'awapidai k'orea. ⁶ Pedeã piadepa pedeat'i jõmãirãpa pia ïrinamërá. Mãiya Cristo k'orea chiidiutade mãrapa k'awa p'ananaipi sãmaasã p'anoonai p'anï.

Pablopa nãi k'art'ade k'aadea bida

⁷⁻⁸ Tachia k'ïria p'anï ùpëa Tík'ik'o mia mãramã peeruma mi k'orea k'awadamërá mãinepa sõpiadamërá. Ichia mi ome Tachi Chiparipa oo bi ne äareaïne pia oo bima. Ichia tai k'orea mãrá äarea

abapuru uru bai bima. Ara mãiya imik'ïra pida wëra abapuru uru bai bima.

nepiriipi. ⁹ Tík'ik'o ome ùpëa Onésimo peeruma. Ichia ne äareaïne jïp'a oo bima mãinepa taipa ichi k'ïria p'anima. Tik'ik'opa mãinepa Onésimo pida mãrá nepiridaipi jõma nãma sãmaasã nibit'a.

¹⁰ Ùpëa Aristarco mi ome eda jïa nibima. Ichia mãrá pia bapade a jara peeruma. Bernabé meme warra Marcopa pia bapade a jara peeruma mãrá. Ichi k'orea mia naena k'art'ade bisima. Ichi mãramã wãipira, ichiã pia pedeat'i. ¹¹ Mãinepa ùpëa Jesú, Justo apataipa pia bapade a jara peeruma mãrá. Ùpëarã judiorãnepema mãi ùpea p'anipa nãma mi k'aripa jaratea p'anima Tachi Ak'õrepa ichidirã ichi juade ua bi k'orea. Mãi ùpëarã k'orea mi sõpia baparima. ¹² Chi mãra p'uurudepema Epap'rapa pia bapade a jara peeruma mãrá. Ichi Jesucristo pae pari mimiaparipi. Ichia ewaricha Tachi Ak'õrea it'aa chiidi baparima mãra ne äareaïne choa p'ananamërá, minachia ijãa p'ananamërá mãinepa jõma Tachi Ak'õrepa oopi k'ïria bi k'awadak'ari oodamërá. ¹³ Mia jararuma: ùpëa Epap'ra piarã mimia bima mãra k'aripai k'orea, jõma ùpëarã Laodicea p'uurudepemarã mãinepa Hierápoli p'uurudepemarã k'aripai k'orea. ¹⁴ Ùpëa nëará teaparí Lucapa pia bapade a jara peeruma mãrá. Ichi taipa k'ïria p'anima. Ùpëa Dema pida pia bapade a jara peeruma mãrá.

¹⁵ Tachi ùpëarã Laodicea p'uurudepemarã pia p'ana-pade a jara peeruma. Tachi ùpëawëra Ninp'a mãinepa jõmãirã Cristode ùpëarã ichi tede arã nibeepatairã pia p'anapade a jara peeruma.

¹⁶ Mãrapa nãi k'art'a eda jaradak'ari ùpëarã Laodicea p'uurudepemarã pida eda jarapit'i. Mãra pida chi k'art'a mia ächimã tea peeda eda jarat'i. ¹⁷ Ùpëa Ark'ipoa jarat'i: «Tachi Chiparipa oopi bi äarea oo base».

¹⁸ Mi Pablopi. Ara michi juapa biruma mia tea peerut'a ächi arapã p'ananamërá. Mi eda jïa nibi uru p'anï k'orea Tachi Ak'õrea it'aa chiidi p'anat'i. Mia k'ïria bima Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa mãra k'aripa bamërá.

1 TESALONICENSE

Pablo Tesalónica p'uurudea naa wāna k'orea bi bima . Tesalonicadepa Berea p'uurudea wāk'ari, maapae māmāipa Atena p'uurudea wāsima. Māma bide Timoteo jīitea Tesalonicadea peesima. Māine Pablo Corinto p'uurudea wāsima. Tesalonicadepa Timoteo Silvano ome Pablomá wāsidama. Ūpēarā Tesalonicadepemarā k'orea nepiridada pēra Pablopa chi naapema k'art'a ūpēarā Tesalonicadepemarā pae bisima. Āyo 51ne Corinto p'uurudepa tea peesima.

Māi naapema k'art'ade Pablopa ūpēarā k'orea Tachi Ak'orea pia pedeasima (). Māi ĩari k'ĩrisiapisima āchi t'āena pia nipada k'orea (). Māi ĩari bisima āchi k'orea k'ĩrisia bi pēra ak'ide wā k'ĩria bit'a. (). Māi ĩari, Timoteopa āchi k'orea pia jarada bisima (). Māi ĩari bisima sāmaasá ūpēarā p'ananai p'anit'a (). Māi ĩari bisima Cristo chei k'orea (). Chi k'art'a jōma bii naena, Pablopa ūpēarā ūraana bima.

Nāi k'art'ade Pablopa naa bida

1 Mi Pablopí. Nāi k'art'a biruma ūpēarā Tesalónica p'uurudepemarā pae. Māra Tachi Pajānepema Ak'orenepi māinepa Tachi Chipari Jesucristodepi. ^I Ūpēa Silvano māinepa Timoteo mi ome p'anima. Taipa k'ĩria p'anima māra ne k'ĩrisiadawēa p'ananamērā māinepa māra Ak'orepa māinepa Tachi Chipari Jesucristopa āchi sōpiadepa māra k'aripa bait'a.

Ūpēarāpa pia oodada

² Taipa ewaricha Tachi Ak'orea it'aa chiidiutade māra k'orea sōpia p'aniane apatama. ³ Taipa Tachi Ak'ore k'ĩrari ewaricha k'ĩrisiapatama mārapa Tachi Ak'orene t̄jāa p'aninepa pia oo p'anit'a, chi k'ĩria p'aninepa waapēarā k'aripa p'anit'a, māinepa Tachi Chipari Jesucristopa māra k'aripait'a k'ēet'aadawēa ni p'anit'a.

⁴ Ūpēarā, Tachi Ak'orepa māra minachia k'ĩriaparima. Taipa k'awa p'anima ichia māra jiri atasima. ⁵ Taipa chi pedea pia Cristo k'orea mārā jarateasidaide taipa pedeadeepuru pedeadaé pasima. Māipari māi pedea piarā arí k'awa p'ani pēra Tachi Ak'ore Jaore jua chaareadepa pedeasidama. Mārapa k'awa p'anima tai sāmaasá māra paara p'anapachit'a, māra pia p'ananamērā. ⁶ Ara māiya mārapa tai p'anapachi jīra oo p'aneesidama. Tachi Chipari nipada jīra oo p'aneesidama. Māra minachia mīa p'animina Tachi Ak'ore Jaorepa arapaapik'ari, chi pedea pia t̄jāasidama. ^{II7} Māiya jōma Cristode t̄jāa berā Macedonia tuadepemarāpa māinepa Acaya tuadepemarāpa māra k'orea ūrisidama sāmaasá p'ananai p'ani. ⁸ Māi āchit'ura māranepemarāpa Tachi Chipari pedea ūrinaé pasima, māipari tuacha ēpērarāpa k'awasidama mārapa Tachi Ak'orene t̄jāa p'anit'a. Māi k'orea t̄taipa māra k'orea

^I Tachi Pajānepema Ak'orenepi. K'āp'ūra pedeade bi bima: Dios el Padre. II 1:6 Hecho 17:1-10.

k'āre waa jaradaima? ⁹ Ara āchia jara p'anima sāmaasá tai māramá chedak'ari, mārapa pia pedeasidaít'a, māinepa sādo be itu bisidaít'a Tachi Ak'ore piarā chok'ae bide t̄jāanai k'orea. ¹⁰ Āchia jara p'anima sāmaasá mārapa Tachi Ak'ore Warra Jesús pajānepa chei ni p'anit'a. Ara māi Jesús piuda pada Tachi Ak'orepa chok'ae p'irabaripisima. Ichia Tachi Ak'orepa tachi itiai pada k'aripasima.

Pablopa Tesalónica p'uurude ooda

2 Ūpēarā, mārapa k'awa p'anima tai māramá wā p'anasidaide tai pari wānaé pasima. ² K'awa p'anima māramá wānai naena P'ilipodepemarāpa tai k'orea k'achia pedeasidaít'a māinepa piawēa oosidaít'a. ^{III} Māi awara māramá chesidaide chok'arairāpa k'ĩrianaé pasima taipa jaratea p'anit'a. Maamina Tachi Ak'orepa sōpiapisima ichi pedea pia mārā ne wap'eawēa jarateadamērā. ³ Taipa mārā māiya k'ĩrisiapidáé pasima piarāpēawēne jarateadada t̄jāanamērā. Māinepa seadawēa p'anasima māra seadai k'orea. ⁴ Māipari Tachi Ak'orepa pia ununa pēra tai bisima ichi pedea pia jarateadamērā. Māipuru taipa jarateautade, māiyanak'ama chi ēpērarāpa tai ak'idak'ari, k'ĩri-anamērā. Aba jarateapatama tai Tachi Ak'ore ome pia p'ananamērā. Ichia k'awa bima tachi sōnepa k'ĩrisiapataít'a. ⁵ Mārapa k'awa p'anima taipa seadepa māra ēpēerā piade adaé pasima. Māinepa erreara jiridayá seadepa jarateadaé pasima. Māi Tachi Ak'orepa k'awa bima. ⁶ Taipa jiridaé pasima mārapa, waapēarā pida tai k'orea pia jaradamērā. Māi awara tai Cristopa peedairā pēra tai jua chaareadepa p'ananai p'anasima māra t'āena. Maamina māiya oodaé pasima. ⁷ Māipari k'ĩria p'aninepa taipa māra k'aripa p'anasidama chi naepa chi warra chak'erā ak'ipari jīra. ⁸ Taipa māra minachia k'ĩria p'ani pēra abapuru chi pedea pia Tachi

^{III} 2:2 Hecho 16:11-40.

Ak'õre k'orea mǎrá jarateadaé pasima, mǎipari ne ãareanepa k'aripadai k'orea p'anasidama. ⁹ Ûpëarǎ, mǎrapa k'awa p'anima äst'á mǎinepa teamasi pida ãapaadawëa mimiapachidama erreara ununai k'orea. Taipa pedea pia Tachi Ak'õre k'orea mǎrá jaratea p'anasidaide k'ïrianaé pasima mǎrapa taiyá ne teadait'a mǎra pae chaarea bïpidaemaapa.

¹⁰ Mǎrapa k'awa p'anima, Tachi Ak'õre pida k'awa bïma tai mǎra chi Cristode ããapatairǎ t'ãena pia, ãip'a mǎinepa nepïra parǎ biade adawëa nipasidama.

¹¹ Mǎi awara k'awa p'anima ak'õrepa ara ichi warrarǎ ome oopari ãira taipa machicha mǎiya oo p'anasidama.

¹² Taipa minachia ùraasidama mǎra Tachi Ak'õrepa k'ïria bi ãira nipadamërá. Ichia mǎra t'ïsisima ichi juade ua bai k'orea mǎinepa ichi pia bïdepema uru p'ananamërá.

¹³ Taipa ewaricha mǎra k'orea Tachi Ak'õrea sïpia p'aniane apatama. Taipa Tachi Ak'õre pedea jarateada-da mǎrapa ùrisidaide, ëpërarǎpa k'ïrisia p'anì ãira ããanaé pasima. Mǎipari mǎi pedea piarǎ Tachi Ak'õre pedeat'a k'awadada përa ããasidama. Ara mǎi pedeapa mǎra chi Cristode ããapatairǎ pia oopi bïma. ¹⁴ Ûpëarǎ, mǎrapa ããa p'anì k'orea ara machi tuadepemarǎpa mǎra piawëa oo p'anasidama ëpërarǎ Tachi Ak'õrenepemarǎ judiorǎ tuade mǎiyana ãira. Mǎma Jesucristode ããapatairǎ judiorǎ chi ããanak'apïrǎpa piawëa oo p'anasidama. ¹⁵ Ara ächi mǎirǎpa Tachi Chipari Jesú mǎinepa Tachi Ak'õre pari pedeapatairǎ peasidama. Mǎi awara tai äyá jeret'aasidama. Ächi Tachi Ak'õrepa pia unuk'ama. Ächi jïmǎirǎ ome chi nek'ïramaapi. ¹⁶ Taipa jarateadai p'anine judiorǎwëmǎ Tachi Ak'õrepa k'aripamërá, ächia itu jarateapidaemaa p'anasidama. Mǎiya nemietá atepe oo p'anì përa Tachi Ak'õrepa ichi k'ïruu bïdepa ächi minachia itiaipi.

Pablo Tesalonicadepema ùpëarǎ ak'ide wǎ k'ïria bada

¹⁷⁻¹⁸ Ûpëarǎ, tǎaraawëa bïma tai mǎra ome p'anana äyá wǎnana. Ara nǎiena taipa mǎra ununawëa p'anìmina k'ïrisiadepa mǎra ome p'anima. Taipa piarǎ mǎra ak'ide wǎ k'ïria p'anasidama maamina tiorepa itu peek'aemaa bi ãira basima. Mì piarǎ mǎramá wǎyá oo bapachima. ¹⁹ Piarǎ tai mǎra k'orea arapá p'anima. Mǎi awara k'awa p'anima Tachi Chipari Jesucristo cherude taipa mǎra ãip'a p'anit'a ichiá unupidaipi. Mǎine ichi k'ïrari mǎra k'orea tai sïpia p'ananaipi. ²⁰ Piarǎ mǎra k'orea pia pedea k'ïria p'anima awarairǎ, mǎinepa mǎra k'orea tai sïpia p'anima. II

3 ¹⁻² Taipa waa p'ue choadaé pasì përa tai tuaba Atena p'uurude p'anìmisa, k'ïrisiasidama tachi ùpëa Timoteo mǎramá peedait'a. Tachi Ak'õre pae

I Mǎra k'orea tai sïpia p'ananaipi. Griego pedeade nǎiya bi bïma: mǎra tai poro jûra ãipariipi. Pablopja jara basima poro jûra ãipari ãã bi ãira ichi ùpëarǎ k'orea arapá baiipi. II Mǎra k'orea pia pedea k'ïria p'anima awarairǎ. K'ãp'ûra pedeade bi bïma: orgullo.

mimiaparí Timoteopa tai ome abarik'a pedea pia Cristo k'orea jarateaparima. III Ara mǎine ichi peesidama mǎra Cristode pia ããa p'anì k'orea tausia p'ananamërá, ³ mǎinepa mǎra mǎa p'anine ne minachia k'ïrisiapidaemaapa. Mǎrapa k'awa p'anima Cristode ããa p'anì k'orea tachi nepïra paraadai p'anima. ⁴ Mǎra ome p'anasidaide taipa jarapachidama ëpërarǎpa tachi nepïra paraapidai. Mǎrapa k'awa p'anima piarǎ mǎiyasit'a. ⁵ Mǎi k'orea mǎa waa p'ue choawë përa Timoteo mǎramá peesima wapida Cristode ããa p'anì k'awai k'orea. Mǎa k'ïrisia basima tiorepa mǎrá Cristo itu bïpisit'a. Mǎiyanapara taipa mǎrá Cristo k'orea jarateadada pari beei pasima.

⁶ Maamina Timoteo mǎramá bada taimá chesima. Mǎrapa Cristode ããa p'anì k'orea mǎinepa mǎra k'ïria k'orea ichia pia jarade chesima. Ichia jarasima mǎrapa tai k'ïria p'aniane a p'aniera, tai k'ïrisia atuadawëa p'anit'a, ichiaba tai unu k'ïria p'anit'a taipa mǎra unu k'ïria p'anì ãira. ⁷ Mǎipa ùpëarǎ, taipa k'awasidama mǎrapa Jesude wapida ããa p'anì. Mǎipuru tai minachia mǎa p'anìmina sïpiasidama. ⁸ Jãapae tai piarǎ sïpia p'aneesidama, k'awa p'anì përa mǎrapa Tachi Chiparide choa p'anit'a. ⁹ ¿Sǎmaasǎ jaradaima, tai sï arapá p'anit'a Tachi Ak'õre ome, mǎra k'orea? ¹⁰ Äst'á mǎinepa teamasi taipa Tachi Ak'õrea it'aa chiidipatama mǎra ak'ide wǎnai k'orea. Mǎiya mǎrapa Cristo k'orea waidi atua p'anì, taipa p'ue jarateadaipi jïma atepe ããanamërá.

¹¹ Taipa Tachi Ak'õrea mǎinepa Tachi Chipari Jesua it'aa chiidi p'anima tai mǎramá mǎicha wǎpidamërá. ¹² Taipa k'ïria p'anima Tachi Chiparipa mǎra k'aripa bai jïmǎirǎ ome minachia chi k'ïria p'ananamërá taipa mǎra minachia k'ïria p'anì ãira. ¹³ Mǎinepa it'aa chiidi p'anima Cristopa mǎra k'aripak'ari, sïnepa minachia ããanamërá. Mǎiya Tachi Chipari Jesú jïma ichidirǎ ome cherude mǎra Tachi Ak'õre, tachi Pajǎnepema Ak'õre taade nemietá newëa p'ananaipi.

Sǎmaasǎ nipadai p'anì Tachi Ak'õrepa pia unumërá

4 Mǎi awara ùpëarǎ, taipa mǎrá jarateasidama sǎmaasǎ Tachi Ak'õre k'ïrari nipadai p'anì ichia pia unumërá. Tachi Chipari Jesú t'ïne taipa mǎrá chichupuria idi p'anima ara mǎi ãira nipadamërá. Piarǎ mǎrapa mǎiya oomaa p'anima, maamina pia oot'ì.

² Tachi Chipari Jesudepa taipa jarateadada mǎrapa k'awa p'anima. ³ Tachi Ak'õrepa k'ïria bïma mǎra ichi pae pia p'ananamërá. Mǎipuru mǎra k'ak'uapa nemietá ooyá bi oorǎt'ì. ⁴ Mǎra k'ak'ua ãip'a k'awa uru p'anat'ì nemietá oopidaemaapa Tachi Ak'õre k'ïrari mǎinepa ëpërarǎ k'ïrari pia p'ananamërá. ⁵ Nǎi k'ak'uapa nemietá ooyá bi oorǎt'ì Tachi Ak'õrene

III Tachi Ak'õre pae mimiaparí. Griego pedeade eda chi eda waapëarǎ k'art'ade bi bïma: Tachi Ak'õre pae pari mimiaparí. IV Tachi Ak'õrea. K'ãp'ûra pedeade bi bïma: Dios el Padre. V Mǎra

tjāanak'apiirāpa oopata jīra. ⁶ Māineepuru tachi ūpēarā nemietá oorāt'i, māinepa māiya searāt'i. Jōma makī Tachi Chiparipa itiaipī taipa mārā jaradada jīra.

⁷ Tachi Ak'ōrepa tachi jiri ataé pasima k'achiade p'ananamērā, māipari jiri atasima ichi pae jīp'a p'ananamērā. ⁸ Chi māi mia jarateada itu birupa, ēpērapa jarada itu biwēma, māipari Tachi Ak'ōrepa jara bit'u itu biruma. Ara māi Tachi Ak'ōrepa ichi Jaore mārā teasima nemietá newēa p'ananamērā.

⁹ Māi awara māra sāmaasá ūpēarā ome chi k'īria p'anana p'anī k'orea, mia nāi k'art'ade k'āre biima? Ara Tachi Ak'ōrepa mārā māi jarateasima. ¹⁰ Mārāpa jōma ūpēarā Macedonia tjūanepema māiya k'īria p'anima. Maamina ūpēarā, taipa mārā chichupuria idi p'anima atepe chi k'īria p'ananamērā. ¹¹ Māinepa jirit'i jōmāirā paara ne k'īrisiadawēa tuananai k'orea. Waapēarā nepirade barirāt'i. Māra juapa mimiat'i taipa jaradada jīra. ¹² Māiya p'anipira, mārapa ninaiwēa p'ananaipī awarairāpa mārā ne teadait'a. Ichiaba Jesude tjāanak'apiirāpa māra pia ununaipī.

Jesú māicha chei k'orea bida

¹³ Ūpēarā, taipa k'īria p'anima mārapa chi Jesude tjāapatairā piudaadarā k'orea k'awadamērā. Māiya māra sōp'ua p'ananaiwēma Tachi Ak'ōrepa tjāanak'apiirā sōp'ua p'anapata jīra. Āchi sōp'ua p'anapatama chi piuda sāmaasá bai k'awadawē pēra. ¹⁴ Maamina tachia Jesú pi bada chok'ae p'irabarisit'a tjāa p'anima. Māipuru k'awa p'anima Jesude tjāapatairā piudaadarā Tachi Ak'ōrepa jōma chok'ae p'irabaripik'ari ichi ome ateewāipī.

¹⁵ Māi k'orea Tachi Chiparipa jarada taipa mārā jarautama: Tachi Chipari cherude tachi, chi wapida chok'ae berā chi piudaadarā naa ichimá wānaiwēma. ¹⁶ Māi k'aepēra Tachi Chipari pajānepa cheipī. Tachi Chipari pedearu jīk'ua ūrinaipī māinepa chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda chi minachia k'awa bi pedearu ūrinaipī. Ichiaba chi Tachi Ak'ōre ānimara k'achu chaaru jīk'ua ūrinaipī. Māine chi Cristode tjāapatairā piudaadarā naa chok'ae p'irabaridaipī. ¹⁷ Ara māine tachi, chi chok'ae berā, āchi ome ará it'aa wānaiipī Tachi Chipari ome jīarane chi ununai k'orea. Māiya Tachi Chipari ome ewaricha tuananaiipī. ¹⁸ Māi pedeara ara machi paara sōpia p'aneepit'i.

Tachi Chiparipa itiai ewari k'orea bida

⁵ Ūpēarā, mia nāi k'art'ade biwēma māi ewari parudea cheit'a, ² mārapa pia k'awa p'anī pēra Tachi Chiparipa itiai ewari māiya bide cheit'a, nechiaiparī teamasi chepari jīra. ³ Ēpērarāpa nāiya jara

k'ak'ua. Griego pedeade nāiya bi bima: māra chok'o. Waapēarāmā māi pedeapa jara bima «māra k'ima». I Piudaadarā. Griego pedeade nāiya bi bima: k'āi p'anima.

p'ananaipī: «Āarea ne k'īrisiawēa p'anima, p'eradawēa p'anima». Māiya p'anine chi jōma jōi ewari cheipī wēra warra t'ōyá bi p'ua bi jīra. Māine āchi mi āpia pida mīrunaiwēma.

⁴ Maamina ūpēarā, māra p'ārione p'anīwēma. Māipuru Tachi Chiparipa itiaide cheru ewaride māra p'eradaiwēma nechiaiparī cherude p'erapata jīra. ⁵ Jōma māra ewari inaanepemapi. ^{II} Tachi teamasi p'ārionepemawēma. ⁶ Māipuru tachi k'āi p'anīwēma waapēarā k'āi p'anapari jīra, māipari tau pit'á p'anana p'anima māinepa k'īra jīp'a p'anana p'anima. ⁷ Chi k'āi berā teamasi k'āipatama māinepa chi it'ua to berā teamasi it'ua topatama. ⁸ Māit'u tachi chi āst'aapema pēra ērea p'anana p'anima. Cristode tjāa p'anana p'anima, waapēarā k'īria p'anana p'anima, māinepa Tachi Ak'ōrepa itiai pada k'aripait'a ni p'anana p'anima. Māiya ara tachi pia ak'i p'anana p'anima, papaká bipa ichi poro īri ne chaarea jīpari jīra, māinepa k'ak'uade ne chaarea bi jīpari jīra. ⁹ Tachi Ak'ōrepa tachi t'īé pasima itiai k'orea, māipari t'īsima Tachi Chipari Jesucristodepa k'aripamērā. ¹⁰ Ichi tachi pari piusima. Māipuru tachi chok'ae p'anipira māiyawēpīra piudaadarā, ichi cherude ichi ome ará chok'ae p'ananaipī. ¹¹ Māi k'orea waapēarā paara sōpia p'anapit'i. Māinepa chi k'aripa p'anat'i pia tjāana k'orea mārapa oo p'anī jīra.

Pablopa ūpēarā k'aadea jarateada

¹² Māi awara ūpēarā, taipa chichupuria idi p'anima chi ūpēarāpa māra t'āena chi Tachi Ak'ōrepa oo bit'a oopatairā minachia wap'eadamērā. Āchia Tachi Chipari Jesucristodepa māinepa āchi jua chaareadepa māra ak'ipatama. Māra sāmaasá nipadai p'anī jarateapata. ¹³ Āchi k'orea pia k'īrisiat'i. Āchia oo p'anī k'orea minachia k'īriat'i. Jōmāirā ome pia tuanat'i.

¹⁴ Ūpēarā, taipa chichupuria idi p'anima chi māra t'āena k'oa p'anī ūraat'i. Āchi sōne k'īra piawēa berā sōpiapit'i māinepa chi ēpēerā p'ue choadawēa berā māinepa chi ibiwēa berā k'aripat'i. Jōmāirā ome choat'i. ¹⁵ ¡Ūrit'ī! Abai pida māra piawēa oosira ichi jōnea piawēa oorāt'i. Māipari ewaricha ara machi paara nepia oot'i, māinepa waapēarā paara pida.

¹⁶ Nejōmane arapá p'anat'i. ¹⁷ Īapaadawēa Tachi Ak'ōrepa it'aa chiidi p'anat'i. ¹⁸ Nejōma k'orea Tachi Ak'ōrepa sōpia p'aniane a p'anat'i. Māit'a Tachi Ak'ōrepa k'īria bima, māra Jesucristode tjāapatairā pēra.

¹⁹ Tachi Ak'ōre Jaorepa oo bit'a itu birāt'i. ^{III}²⁰ Tachi Ak'ōre pari pedearipa jara bi itu birāt'i. ²¹ Jōma māi jīrak'aua ūrit'ī, maapae aba chi piadepuru tjāat'i. ²² Nemietá mi āpia pida oorāt'i.

II Jōma māra ewari inaanepemapi. Griego pedeade nāiya bi bima: Māra inaanepema māinepa ewari āst'aadepema warrarāpī.

III Griego pedeade māi nāiya bi bima: Tachi Ak'ōre Jaore urua bit'a k'īp'et'arāt'i.

²³ Mia k'ĩria bima Tachi Ak'õrepa mǎra ichi pae āarea pia p'anapiměrá. Ichia tachi ne k'ĩrisiawěa p'anapipari-ma. Mia k'ĩria bima Tachi Ak'õrepa mǎra jaore, mǎra k'ĩrisia mǎinepa mǎra k'ak'ua āarea pia ak'iměrá. Mǎiya Tachi Chipari Jesucristo cherude, waapěarǎpa mǎra mi āpia pida nemietaade p'aniane a jaradawěa p'ananaipi. ²⁴ Chi mǎra T'ĩnapa jõma mǎiya ooiپی ichia jarada jĩra.

Pablopa k'aadea bida

²⁵ Ūpěarǎ, tai k'orea Tachi Ak'õrea it'aa chiidit'ĩ.

²⁶ Piarǎ k'ĩria p'aninepa jõma ūpěarǎ pia p'ana-padade a jarat'ĩ. ^I

²⁷ Mia Tachi Chiparidepa jararuma: nǎi k'art'a ūpěarǎ āarea k'ĩrari eda jarat'ĩ.

²⁸ Mia k'ĩria bima Tachi Chipari Jesucristopa ichi sõi-pidepa mǎra k'aripa bait'a.

^I *Piarǎ k'ĩria p'aninepa. Griego pedeade nǎiya bi bima: uitarra sõt'ĩ.*

2 TESALONICENSE

Chi naapema k'art'a bik'ari Pablopa ūrisima ūpēarā minachia mīa p'anit'a, sea jarateapatairā āchi t'āena chesidait'a, māinepa waapēarā ūpēarā chi k'oa p'anī k'orea. Māi k'orea nāi k'aadea k'art'a bisima. Ūpēarā k'orea Tachi Ak'ōrea sōpia biade ak'ari it'aa chiidisima āchia pia t̄jāanamērā (). Māi awara Tachi Ak'ōrepa itiai ewari k'orea āarea bisima waapēarāpa sea jaratea p'anana t̄jāapidaemaapa (). Māi ģari bisima āchia Tachi Ak'ōrea it'aa chiidi p'ananai p'anī māinepa chi k'oa berāpa mimianai p'anī (). Ichia ūpēarā pae k'aadea bida bīma.

Pablopa nāi k'art'ade naa bida

1 Mi Pablopī. Nāi k'art'a biruma ūpēarā Tesalónica p'uurudepemarā pae. Māra Tachi Ak'ōre Pajānepemanepī ^I māinepa Tachi Chipari Jesucristodepī. Ūpēa Silvano māinepa Timoteo mi ome p'anima. ² Taipa k'īria p'anima Tachi Pajānepema Ak'ōrepa māinepa Tachi Chipari Jesucristo pida āchi sōpiadepa māra k'aripamērā māinepa ne k'īrisiadawēa p'anapīdamērā.

Tachi Ak'ōrepa ichi pedea t̄jāanak'apīrā itiai

³ Ūpēarā, taipa ewaricha māra k'orea Tachi Ak'ōrea sōpia p'aniane apatama. Taipa māiya oodai pia bīma. Mārapa ewaricha Cristode pia t̄jāa p'anima māinepa machicha pia chi k'īria p'anima. ⁴ Māi k'orea taipa ēpērarā Tachi Ak'ōrenepemarā p'anīmā māra k'orea arapā nepīripatama. Jarapatama ēpērarāpa mīapīdai k'orea ēp'ē p'anīmīna mārapa wapīda Cristode t̄jāa p'anī māinepa minachia mīa p'anīmīna jōma choa p'anī. ⁵ Māi pa k'awapi bīma Tachi Ak'ōrepa ichi jīp'a bidepa ēpēerā itīaparit'a. Māiya ichia māra pia unu bīma ichi juade ua bai k'orea. Māi k'orea idiapae āarea mīa p'anima.

⁶ Tachi Ak'ōrepa jīp'a bīpa ēpērarā itīaparīma. Ichia chi māra mīapi p'anīrā mīapiipī. ⁷⁻⁸ Maamīna māra, chi mīa berā ģapaapiipī tai ģapaapii bī jīra. Māiyaipī Tachi Chipari Jesú ichi it'arīpa peedairā jua chaarea berā ome t'īpī tau urua nībīde pajānepa cherude. Māine jōma Tachi Ak'ōrene t̄jāanak'apīrā māinepa chi pedea pia Tachi Chipari Jesú k'orea t̄jāanak'apīrā itiai. ⁹ Ąchi t'īpī tau uruade ewaricha minachia mīapiipī. Tachi Chipari k'īrarīpema māinepa ichi minachia jua chaaredepema t'īmīa p'ananaipī. ¹⁰ Ichi cherude, māi ewarīde ichīdirāpa ichīā pia pedeadai. Ąchi ome pia ooda k'orea jōma ichīde t̄jāapatairāpa ichi minachia pia ununaipī. Taipa ichi k'orea jarateasīdaide māra pīda t̄jāasīdama.

^I Tachi Ak'ōre Pajānepemanepī. K'āp'ūra pedeade bī bīma: Dios el Padre.

¹¹ Māi k'orea taipa ewarīcha Tachi Ak'ōrea it'aa chiidīpatama ichia māra pia unumērā. Ichia māra māi k'orea t'īsīma. Taipa it'aa chiidī p'anīma Tachi Ak'ōrepa ichi jua chaaredepema māra āareane k'arīpamērā. Māiya ichīde t̄jāa p'anīnepa chi nepīa oo k'īria p'anit'a jōma oodaipī. ¹² Māiya māra k'orea jōmāirāpa Tachi Chipari Jesucristo k'orea pia jaradaipī māinepa ichīdepa māra k'orea pia jaradaipī, Tachi Ak'ōrepa māinepa Tachi Chipari Jesucristopa āchi sōpiadepa k'arīpa p'anī pēra.

Chi ēpēra k'achia bī chei k'orea bida

2 ¹⁻² Māi awara ūpēarā, taipa chīchupuria idi p'anīma Tachi Chipari Jesucristo chei k'orea māinepa tachi ichi ome arā p'ananai k'orea mārapa minachia k'īrisīarāt'ī. Abai pīda Tachi Chiparīpa itiai ewari arā pasiade aipīra, ne k'īrisīa parā p'anarāt'ī. Parītuapa Tachi Ak'ōrenepa pedea bī jīra māiya jaraipīra, wa māiya jarateaipīra, wa taipa k'art'ade māiya bīsīdade aipīra, t̄jāarāt'ī. ³ Mī āpia pīda abai itū seapīrāt'ī. Tachi Chiparīpa itiai ewari pai naena chok'arairāpa Tachi Ak'ōre itū bīdaipī. Māine chi ēpēra k'achia bīt'a unupīipī. Māi ēpēra Tachi Ak'ōrepa t'īpī uruadea jira peeipī. ^{II4} Māi ēpēra k'achia bīpa Tachi Ak'ōre k'īriawēa baipī. Ichīaba jōmāirāpa nāi t̄jūanepema tachi ak'ōreane apatai k'īriawēa baipī. Ichia āarea māi k'aepēra chi atēpe minachia k'awa biade aipī. Māipuru Tachi Ak'ōre te minachia bīde suak'abari beek'ari ichit'a Tachi Ak'ōreane aipī.

⁵ Māramā basīde mīa ģmāi k'orea jaraé pasīk'āra? ģK'īrisīadawēk'āra? ⁶ Māipuru k'awa p'anīma k'ārepa māi ēpēra itū papīwēa bīt'a. Maamīna ichi chei ewari paipī. ⁷ Idiapae tiorepa, ichia ne k'achia mēra badadepa, nāi t̄jūane ne oomaa bīma. Maamīna chi itū bīwēa bīpa māi ēpēra k'achia bīt'a itū papīwēa bīma. Māiya baipī aba Tachi Ak'ōrepa chi itū bīwēa bī āyā atēewārūnea. ⁸ Maapaepuru chi ēpēra k'achia bīpa unupīipī. Maamīna Tachi Chipari Jesú k'īrawārea achīterrea cherude ara pedearupa māi ēpēra peaipī. ^{III}

^{II} Māi ēpēra Tachi Ak'ōrepa t'īpī uruadea jira peeipī. Griego pedea bī bīma: chi āarea k'enaparī warra.

⁹ Chi ěpěra k'achia bit'a tiorepa chepiipi. Māipa tiore jua chaareapa ěpěrarāpa ne p'ue oodak'apí wawaria ook'oaipi, ěpěrarāpa Tachi Ak'õrepa māiŷa oo biade a k'ĩrisiadaměrá. ¹⁰ Ne wawaria nemietá oo bidepa ěpěrarā t'ipi uruadea wānai p'ani seaipi. Āchia chi piarā pedea k'ĩrianak'a pěra Tachi Ak'õrepa k'aripaiwěma. ¹¹ Māipuru Tachi Ak'õrepa itu chi seat'a ĩĵāapiipi. Māiŷa ara āchi tuaba chi sea ĩĵāa p'ananaipi. ¹² Māi ěpěrarā chi piarā pedea ĩĵāawěa p'anirāpa nemietá oo k'ĩria p'ani pěra Tachi Ak'õrepa nepira pará p'aniane aipi.

Tachi Ak'õrepa ichi ĩĵāapatairā k'aripada

¹³ Ūpěarā, taipa ewaricha māra k'orea Tachi Ak'õrea sōpia p'aniane apatama. Tachi Chiparipa māra k'ĩria bima. Ichia jua chiwidieda māra jiri atasima k'aripai k'orea. Mārapa ichi piarā pedea ĩĵāa p'ani pěra māinepa ichi Jaorepa māra ichi pae pia bida pěra k'aripaipi. ¹⁴ Taipa chi pedea pia jaratea p'aninepa Tachi Ak'õrepa māra t'ĩsima Tachi Chipari Jesucristo pia bidepema atadaměrá. ¹⁵ Māipuru ūpěarā, chaarea p'anat'ĩ. Taipa jarateadada māinepa k'art'ade bidada k'ĩrisia atuarāt'ĩ.

¹⁶⁻¹⁷ Tachi Ak'õrepa tachi k'ĩriasima. Ichi sōpiadepa sōpiapisima ewaricha māiŷa p'ananaměrá. Māinepa k'awapisima piarā ichidepa nepia atadait'a. Taipa k'ĩria p'anima Tachi Chipari Jesucristopa māinepa Tachi Pajānepema Ak'õrepa māra sōpiapidait'a māinepa chaarea bidait'a. ¹ Māiŷa mārapa pedea p'ani māinepa oo p'ani āarea pia baiipi.

Pablopa idida ichi pari it'aa chiididaměrá

3 Māi awara ūpěarā, tai k'orea Tachi Ak'õrea it'aa chiidit'ĩ Tachi Chipari pedea tuacha isapea wāměrá māinepa ěpěrarāpa māi k'orea pia jaradaměrá māra t'āena māiŷana ĵira. ² Tachi Ak'õrea it'aa chiidit'ĩ tai ěpěra k'achia berāpa piawěa oo k'ĩria p'aninepema k'aripaměrá, Cristode ĩĵāa k'ĩriawěa berā sida paara p'ani pěra. ³ Maamina Tachi Chiparipa ooiipi ichia jara bi ĵira. Ichia māra k'aripa baiipi choa p'ananaměrá māinepa k'achiadepema ak'ĩ baiipi.

III *Ara pedearupa. Griego pedeade nāiŷa bi bima: ichi it'aepa ĵārap'uarupa. I Tachi Ak'õrepa. K'ap'ūra pedeade bi bima: Dios el Padre.*

II⁴ Tachi Chiparidepa k'awa p'anima taipa jarateadada mārapa piarā oo p'ani māinepa oopododaiipi. ⁵ Taipa k'ĩria p'anima Tachi Chiparipa k'awapiměrá māra k'ĩria bit'a. Māinepa k'ĩria p'anima ichia māra k'aripaměrá Cristopa choada ĵira choadaměrá.

K'owěa mimianai k'orea

⁶ Ūpěarā, Tachi Chipari Jesucristo t'ĩnepa taipa mārá jara peeutama ūpěarā k'oa be ome ará p'anapidamaapa. Ĵāirāpa taipa jarateadada ĵira oodak'ama.

⁷ Mārapa k'awa p'anima tai nipadada ĵira māra nipadai p'ani. Māra t'āena p'anasidaide tai k'oa pará p'ananaé pasima. ⁸ Taipa mārané pari k'odaé pasima, māipari āst'á māinepa teamasi ĵapaadawěa ne awara mimia p'anasidama māranepema abai pida taiŷa ne pari teapiemaapa. ^{III}⁹ Piarā mārapa k'aripadaměrá taipa p'ue ne ididai p'anasidamina, ididaé pasima. Māipari tai mimiasidama k'awapidai k'orea mārapa abarik'a oodai p'ani. ¹⁰ Māra t'āena p'anasidaide taipa nāi jarasidama: «Chi mimia k'ĩriawěa bia nek'opirāt'ĩ».

¹¹ Taipa ūri p'anima ara machi ūpěarā paara, eda chi k'oa pará be p'ani. Āchi mimianak'ama māipari chĩara nepirade p'anapatama. ¹² Māi ūpěarā taipa Tachi Chipari Jesucristodepa chichupuria idiutama ne k'ĩrisiawěa mimianaměrá nek'odai uru p'ananaměrá.

¹³ Maamina ūpěarā, pia oo p'aninepa sěrāt'ĩ. ¹⁴ Taipa nāi k'art'ade jarateadada abai pida ĩĵāepira, jōmāirā k'awapit'ĩ piawěa oo bit'a. Ichi ome ará p'anarāt'ĩ p'eraměrá. ¹⁵ Maamina ichi māra ome chi nek'ĩramá ĵira uru p'anarāt'ĩ, māipari māra ūpěa pěra jarat'ĩ ĵip'a ooměrá.

Pablopa k'aadea bida

¹⁶ Taipa k'ĩria p'anima Tachi Chipari ne k'ĩrisiawěa p'anapiparipa mārá ewaricha ne k'ĩrisiadawěa ne āareaine p'anapiměrá. K'ĩria p'anima Tachi Chipari māra ome baměrá. ¹⁷ Mi Pablopi. Nāi pedea mi juapa biruma. Jōma mi k'art'ade nāiŷa biparima k'awapii k'orea miapuru biruma. Nāiŷa bi baparima. ¹⁸ Māi k'ĩria bima Tachi Chipari Jesucristopa ichi sōpiadepa māra k'aripa bait'a.

II *K'achiadepema ak'ĩ baiipi. Griego pedeade ichiaba jara bima: «Chi k'achia bi juadepema k'aripa baiipi».* III *3:8 Hecho 18:2,3.*

1 TIMOTEO

Pablopa nāi k'art'a Timoteo pae bisima. Timoteo Listra p'uurudepema pasima. Pablo naa māi p'uurudea wāna k'orea bi bima . Pablopa Timoteo ichi ome jarateade wāmērā ateewāna k'orea bi bima . Āchi umeepea chi Jesú k'orea pedea pia chok'ará p'uuru bede jarateasidama.

Pablo Roma p'uurude eda jīa nibada k'ēet'aasidama āyo 62de. Maapae jīitea Ép'eso p'uurudea wāsima. Māma Timoteo ameesima ūpēarā nepira parā berā k'aripamērā. Maapae Macedonia tuadea wāsima. Nāi naapema k'art'a māmāipa tea peesima Timoteoa k'īrisia pia ūraai k'orea.

Ep'esode waapēarāpa chōarāenapema k'īrisia awarait'a jaratea p'anasidama. Maamina Pablopa bisima pedea pia Cristo k'orea jīāa p'anineepuru tachi nemietaadepema k'aripait'a (). Māi ģari bisima sāmaasā ūpēarāpa Tachi Ak'ōrea it'aa chiididai p'anit'a (), ūpēawērarā sāmaasā p'ananai p'anit'a () māinepa ūpēarā minachia berā sāmaasā p'ananai p'anit'a (). Capítulo 4de Pablopa bisima sea jarateapatairā k'orea māinepa sāmaasā Jesucristo pae pari mimiaparí nipai bi k'orea. Māi ģari bisima chi ūpēarā ak'iparipa sāmaasā chi ūpēarā ak'ii bit'a (). K'aadea bisima Cristode jīāa bīpa sea itu bik'ari chi piarāpema pedea jīāai bit'a. Māi awara bisima erreara chi awaawēa bai bi k'orea māipari nepia oo bai bit'a pajāne nepia uru bai k'orea ().

Pablopa naa bida nāi k'art'ade

1 Mi Pablopī, Jesucristopa peedapī. Tachi Ak'ōre tachi K'aripaparipa māinepa Tachi Chipari Jesucristopa mi nāiya bisidama. Tachia Jesucristode jīāapata ma māinepa ichi k'orea pia p'ananai't'a k'awapata ma. ² Timoteo, mia nāi k'art'a pi pae biruma. Minepa Cristode jīāana pēra pi piarā mi warra jīra bima. Mia k'īria bima Tachi Pajānepema Ak'ōrepa ¹ māinepa Tachi Chipari Jesucristo pida āchi sōpiadepa pi k'aripa p'ananamērā, k'īra chupuria p'ananamērā māinepa ne k'īrisiawēa bapi p'ananamērā.

Sea jarateapatairā itu jarateapirāse

³ Mia piá chichupuria idida jīra Macedonia tuadea wāsīde, aba māicha jararuma: Ep'esode beese, chi ne awara jarateapatairā waa jarateapidaemaapa. ⁴ Āchiá jarase chōarāenapema nepira k'orea māinepa tachi chōarāenapemarā minachia nibasi t'īne minachia k'īrisiapidaemaapa. Māipa k'īruu pedea tuaneepiparima. Tachi k'aripak'ama Tachi Ak'ōrepa oopi bi oodamērā. Abapuru ichi pedeade jīāa p'aninepa p'ue oodapī. ⁵ Mia māiya jara bima ūpēarāpa k'īrisia piadepa, sōpiadepa, piarā Tachi Ak'ōrene jīāa p'aninepa chi k'īria tuananamērā. ⁶ Maamina waapēarā o āyá wāsīdama. Maapae paritua pedea tachi k'aripak'á bi k'orea pedepatama. ⁷ Āchia Moisepa bida jarateapatairā pa k'īria p'anīma, maamina minachia k'awa p'anī jīra jarateapatamina atua p'anīma k'āre jaratea p'anit'a.

¹ Tachi Pajānepema Ak'ōre. K'āp'ūra pedeade bi bima: Dios el Padre.

⁸ Tachia k'awa p'anīma māi Moisepa bida piapī. Maamina arí jarateadai p'anīma. ⁹ Nāit'a k'awadai p'anīma: Tachi Ak'ōrepa māi Moisepa bida teaé pasit'a chi jīp'a be k'orea, māipari teasima chi Tachi Ak'ōrepa jara bi jīra oodak'airā k'orea, chi k'īriwēa be k'orea, chi Tachi Ak'ōre nea be k'orea, chi nemietá oo be k'orea, chi Tachi Ak'ōre wap'eadak'á be k'orea, chi nāi jīūanepemarā jīra p'anapatairā, chi āchi ak'ōre peapatairā k'orea, chi nae peapatairā k'orea, chi mīa peapatairā k'orea, ¹⁰ chi k'ima awarai ome k'āipatairā k'orea, chi ara āchi abarik'airā ome k'īra p'era oopatai k'orea, chi ēpērarā jitadak'ari netopatairā k'orea, chi seajarapatairā k'orea, chi nepira ak'iparí k'īrari seajarapatairā k'orea māinepa chi piarā pedea jara bit'a oodak'airā k'orea. ¹¹ Tachia chi Tachi Ak'ōre k'orea pedea pi-ia jarateautade, māi ārea k'awapidaipī. Tachi Ak'ōre pia bīpa māi miá teasima jaratea bamērā.

Tachi Ak'ōrepa Pablo k'īra chupuriada

¹² Tachi Chipari Jesucristopa mi jua chaarea bipisima ichi pedea jaratea bamērā. Ichia k'awasima mia nejōma jīp'a ooit'a ichi pae. Māipuru mi bisima ichia k'īria bit'a oo bamērā. Māi k'orea mi sōpia biade aruma ichiá. ¹³ Naena mia ichi k'orea piawēa pedea bapachima māinepa ichidirā ēp'ē bapachima mīapii k'orea. Chīará k'achia pedea bapachima. Ichide waidi jīāawēa bada pēra māinepa atua bīdepa māiya piawēa oo bapachima. Maamina ichia mi k'īra chupuriasima. ¹⁴ Tachi Chipari Jesucristopa ichi sōpiadepa mi minachia k'aripasima ichide jīāamērā māinepa ichi k'īria uru bamērā.

¹⁵ Nāi pedea piarā arí bi pēra jōmāirāpa t̄jāanai p'anima: Jesucristo nāi t̄jūanea chesima nemietá oopatairā k'aripai k'orea. Māirānepema, mit'u chi atepe k'achia pará basima. ¹⁶ Maamina māi k'orea Tachi Ak'ōrepa mi k'īra chupuriasima. Māiya Jesucristopa mi, chi k'achia badadepema unupisima ichia āarea pia choa bit'a. Mīnepa chi wapida t̄jāanak'apirā k'awapisima sāmaasá ēpēra k'achia k'īra chupuriaparit'a ewaricha chok'ae p'aneenamērā. ¹⁷ Tachi Ak'ōre chi ewaricha jōmāirā Chiparipi. Ichi chi tachia ununak'ai piuk'ama. Ichit'u Tachi Ak'ōrepi. ^I Ichiá tachia ewaricha pia pedeadai p'anima māinepa wap'eadai p'anima. Māiya beese.

¹⁸⁻¹⁹ Mī warra Timoteo, mīa Tachi Ak'ōrepa naena jara peeda pi k'orea k'īrisiarude, pia ooi bit'a jara peeruma. Māine Cristode t̄jāa bidepa māinepa k'īrisia j̄ip'a bidepa chi pedea piarā uru base waapēarā t'āena, papaká bi k'īruupari j̄ira. Waapēarāpa k'īrisia pia uru p'anana itu bidak'ari āchia Cristode t̄jāa p'ani itu bisidama. ²⁰ Māinepemarā aba Himeneo pasima. Abai Alejandro pasima. Āchi mīa tiore juade bisima k'awadamērā Tachi Ak'ōre k'orea waa piawēa pedepi-daemaapa.

Tachi Ak'ōrea it'aa chiididai p'ani k'orea

² Nāi pia jararuma: ēpērarā āarea k'orea tachia Tachi Ak'ōrea chichupuria ididai p'anima, ichia k'aripamērā it'aa chiididai p'anima māinepa sōpia p'aniane adai p'anima. ² Jōma nāi t̄jūanepema minachia k'awa berā k'orea māinepa chi poro chaarearā be k'orea Tachi Ak'ōrea it'aa chiididai p'anima tachi ne k'īrisiadawēa p'ananai k'orea, Tachi Ak'ōre wap'ea p'ananai k'orea, māinepa ne āareaine j̄ip'a p'ananai k'orea. ³ Māiya it'aa chiidi p'ananai pia bima. Tachi K'aripaparipa māi pia unu bima. ⁴ Ichia k'īria bima jōmāirāpa chi piarā pedea k'awadak'ari, k'achiadepema k'aripait'a. ⁵ Tachi Ak'ōre abapuru bima. Māinepa chi ēpērarā nepira k'aripaparí, Tachi Ak'ōre ēpērarā ome, abapuru bima. Māi ēpēra Jesucristopi. ⁶ Ara ichi itu peapisima jōma ēpērarā k'aripa bai k'orea. Tachi Ak'ōrepa bida ewaride māi k'awapisima. ⁷ Māi k'orea mi ichi pedea jaraparí bisima. Mī ichia peeda bisima piarā pedea ichide t̄jāanai p'ani k'orea judiorāwēmā jarateade wāmērā. Mīa piarā jara bima. ^{II} Seawēma.

⁸ Māipuru ūpēarā ará nibeerude, mīa k'īria bima techa imik'īrarāpa k'īrisia piadepa āchi jua it'aa jiradak'ari, Tachi Ak'ōrea it'aa chiididamērā. Māine k'īruu p'ananaiwēa p'anima māinepa awarai ome k'īruu pedea p'ananaiwēa p'anima. ^{III} ⁹ Mīa k'īria bima wēerāpa p'aru āchi ará j̄inamērā, wēerāpa j̄ip'a p'anirāpa

^I Ichit'u Tachi Ak'ōrepi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: ichit'u chi ne k'awa bi Tachi Ak'ōrepi. ^{II} Mīa piarā jara bima. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima: Mī chi Cristo k'orea piarā jara bima. ^{III} Āchi jua it'aa jiradak'ari. Māi ewaride ēpērarāpa jua it'aa jirapachidama Tachi Ak'ōrea it'aa chiidui-

āchi ará j̄ipatai j̄ira. Āchi puda minachia pia irudaiwēa p'anima. ^{IV} Nee wa ne achiterrea be minachia j̄inaiwēa p'anima. ^V K'ak'apia neepia bi sida j̄inaiwēa p'anima. ¹⁰ Māipari Tachi Ak'ōre wap'ea be pēra, wēerāpa pia oo p'aninepa minachia k'ak'apia p'ani j̄ira p'ananai p'anima. ¹¹ Ūpēarā ará jere nibeetade wēerāpa k'īrup'ea ūrinai p'anima māinepa chi ūpēarā ak'ipatairā wap'ea p'ananai p'anima. ¹² Ará nibeetade mīa itu wērapa imik'īrā jarateapik'ama wa imik'īra ichi juade ua bait'a. Māipari wērapa k'īrup'ea ūri bai bima. ¹³ Māiya bai pia bima, Tachi Ak'ōrepa Adán naa ooda pēra. Māi ģari Eva oosima. ¹⁴ Māi awara tiorepa Adán seaé pasima, māipari wēra seasima. Māiya seaside wērapa nemietá oosima. ¹⁵ Maamina warra t'ō p'aninepa wērarā k'aripapi Cristode t̄jāa p'ananaipira, piarā waapēarā k'īria uru p'ananaipira māinepa Tachi Ak'ōre pae pia p'ananaipira. Jōma māi j̄ip'a p'ananai p'anima. ^{VI}

Chi t̄jāapatairā ak'iparí sāmaasá bai bi

³ Nāi pedea piarā arí bi pēra, māine t̄jāanai p'anima: abai pa t̄jāapatairā ak'iparí pa k'īria bipira, nepia oo k'īria bima. ^{VII} ² Māipuru chi t̄jāapatairā ak'iparí nepira pará biade adaiwēa bai bima, k'ima aba uru bai bima, minachia bi j̄ira baiwēa bima, k'īrisia piadepa bai bima, k'īrip'a bai bima, ichi tede cheutarā pia pedei bima māinepa pia k'awa jaratea bai bima. ³ It'uapa piu nipawēa bai bima. K'īruuyá baiwēa bima, māipari awarairā ome sōpia bai bima. Jōmāirā ome ne k'īrisiawēa bai bima. Erreara awaa baiwēa bima. ⁴ Ichi tedepemarā minachia ak'i bai bima, ichi warrarā wap'eapa chok'ea p'ananamērā. ⁵ Ara ichi tedepemarā ak'ii atua bipira, ¿sāmaasá ēpērarā Tachi Ak'ōrenepemarā pia ak'iima? ⁶⁻⁷ Cristode t̄jāanak'apirā pida ichi k'orea pia k'īrisiadai p'anima. Māiya ēpērarāpa ichi k'orea piawēa pedeadaiwēma māinepa tiorepa ēpērarā k'īrari ichi nepira pará biade aiwēma. Tachi Ak'ōre pedea chiwidi t̄jāana chi t̄jāapatairā ak'iparí paiwēa bima, māi ichi atepe bi j̄ira k'īrisiapiemaapa. Māiya k'īrisiasira Tachi Ak'ōrepa māi itiaipi tiore itiada j̄ira.

Ūpēarā k'aripaparí sāmaasá bai bi

⁸ Ara māi j̄ira ūpēarā k'aripapatairā sida j̄ip'a nipadai p'anima ēpērarāpa wap'eadamērā. ^{VIII} Āchia sea jara

tade. Māipuru edaide Tachi Ak'ōrea it'aa chiididayade adai k'aepēra jarapachidama: «Jua it'aa jiradama». ^{IV} Āchi puda minachia pia irudaiwēa p'anima. Griego pedeade nāiya bi bima: āchi puda k'adaiwēa p'anima. ^V Ne achiterrea be. Griego pedeade nāiya bi bima: perla. ^{VI} Māi pedeade bida tachia pia ūrinawēma. Tachi Ak'ōre pedea minachia k'awa berāmā, Pablopa k'awapi basima wērapa chi imik'īra ichi juade ua biwēmina, māiya arí bit'a. Ichia māiya jarateae pasima wērapa warra t'ōi biade ae pasima, Tachi Ak'ōrepa māi k'aripamērā. ^{VII} T̄jāapatairā ak'iparí. Griego pedeade nāiya bi bima: chi ak'iparí. ^{VIII} Ūpēarā k'aripapatairā. Griego pedeade nāiya

p'ananaiwēa p'anima, piu nipadaiwēa p'anima māinepa erreara awaa p'ananaiwēa p'anima. ⁹ Tachia ijāa p'ani pedea Tachi Ak'ōrepa k'awapida, k'īrisia piadepe minachia ak'idai p'ananai p'anima. ¹⁰ Ūpēarā k'aripapatairā bidai naena minachia jirak'aua ak'idai p'anima. Maapae nepira nea biade a p'anipira, ūpēarā k'aripapatairā p'ananai p'anima. ¹¹ Ara māi jira wērarā jip'a nipadai p'anima ēpērarāpa wap'eadamērā. ^I Waapēarā k'orea minachia k'achia pedeadaiwēa p'anima. Minachia k'irip'a p'ananaiwēa p'anima māinepa ne āareaine oodai p'ananai p'anima āchia jaradada jira. ¹² Ūpēarā k'aripaparipa k'ima aba uru bai bima. Ichi warrarā māinepa ichi tedepemārā minachia ak'i bai bima. ¹³ Ūpēarā k'aripapatairā oodai p'ani jip'a oodai pira, jōmāirāpa āchi k'orea pia pedeadai. Māiya ne wap'eawēa āchia Jesucristode ijāa p'ani k'orea atepue pedeadai.

Chi piarā pedea Tachi Ak'ōrepa k'awapida

¹⁴⁻¹⁵ Mi isapea pi ak'ide wā k'īria bima. Maamina mi tāaraai jira bima. Māipuru nāi k'art'a pi pae biruma ēpērarā Tachi Ak'ōre chok'ae biderā sāmaasā arā p'ananai p'ani k'awadamērā. Tachia Tachi Ak'ōre piarā pedepatai te tūtau jira bima māinepa k'ida jira bima.

¹⁶ Piarā Tachi Ak'ōrepa māi pedea k'awapida minachia pia bima:

Cristo nāi k'ak'uade chesima.
Tachi Ak'ōre Jaorepa k'awapisima ichi jip'a bit'a.
Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairāpa ichi unusidama.
Ūpēarāpa ichi k'orea tua awaraidepemarāmā jarateasidama.
Chok'arairāpa nāi ijūane ichide ijāasidama.
Tachi Ak'ōrepa ichi pajā k'irawārea bide māicha atewāsima.

Sea jarateapatairā

⁴ Tachi Ak'ōre Jaorepa arī jara bima nāi k'aadeape ma ewaride waapēarāpa Cristode ijāa p'anana itu bidak'ari jaore mietā seapatairā, māinepa āchia jarateapatai ijāanaipi. ² Māi jaore mietarāpa jarateapi p'ani, ēpērarā chi pia jira bepa jarateapatama. K'achia minachia oopataidepa māi ēpērarāpa nepira pia wa nepira nemietā atua p'anima. ³ Āchia wēra itu atapidak'ama II māinepa chi chik'o be sida itu k'opidak'ama. III Maamina Tachi Ak'ōrepa āarea teasima ichide ijāapatairāpa, chi piarā pedea k'awa berāpa ichiā sōpia p'aniane adak'ari k'odamērā. ⁴ Nejōma Tachi Ak'ōrepa

bi bima: chi chipari pae mimiaparī. K'āp'ūra pedeade diácono a jarapatama. I Wērarā. Griego pedeade nāiya bi bima: wērarā. Waapēarāmā jara bima «Ūpēarā k'aripapatairā k'imarā» māinepa waapēarāmā jara bima «Ūpēawērarā k'aripapatairā». II Wēra itu atapidak'ama. Idiapae p'aarerā wēra atapidak'ama. III Chi chik'o be sida itu k'opidak'ama. Idiapae chi Pora ewaride ne k'iuru k'opidak'ama.

ook'ooda pia bima. Māipuru Tachi Ak'ōrea sōpia p'aniane adai pira mi āpia pida tachia p'ue k'odai p'aninepema abai pida p'ue k'owēa beeyade aiwēa bima. ⁵ Māi k'odai Tachi Ak'ōre k'īrari pia bima Tachi Ak'ōre pedepa māiya jara bi pēra māinepa ichiā pia p'aniane apata pēra.

Jesucristo pae pari mimiaparī pia

⁶ Timoteo, pia jōma māi ūpēarā jaratea bai pira, Jesucristo pae pari mimiaparī pia bai pi. Tachi Ak'ōre chi piarā pedea tachia ijāa p'ani ijāapodoutadepa pi jaore chaarea wari bai pi, pia nek'o bi jira.

⁷ Chōarāenapema nepiripatai piawēa be itu bise. Tachi Ak'ōrepa k'īria bi jira oo nipase. ⁸ Piarā tachi k'ak'ua chaareapidayā oo p'ananaipira, ara tachi k'ak'ua puru k'aripadaipi. Maamina Tachi Ak'ōrepa oo k'īria bi oodai pira, māipa tachi ne āareaine k'aripaipi. Idiapae māinepa k'aadeapema ewaride k'aripaipi. ⁹ Māi pedea piarā pi. Jōmāirāpa māi ijāanai p'anima. ¹⁰ Māi k'orea tachia choa nip'anine, mimia p'anima. Ni p'anima Tachi Ak'ōre chok'ae bipa k'aripamērā. Ichit'a chi jōmāirā k'aripaparipi. Piarā, chi ichide ijāautat'a k'aripaparipi.

¹¹ Jōma māi jaratease māinepa jarase oodamērā. ¹² Pi k'ūtā bimina abai ita k'aepe bi jira k'īrisiapirāse. Māipari pia pedearudepa, ne oo bidepa, awarairā piarā k'īria bidepa, k'īra jip'a bidepa māinepa Cristode ijāa bidepa ūpēarā unupise sāmaasā p'ananai p'anit'a. ¹³ Mi jāmā wārumisa, jōmāirā k'īrari Tachi Ak'ōre pedea jik'ua eda jarapariēse, jarateapariēse, māinepa ūpēarā k'aripapariēse pia ijāanamērā. ¹⁴ Tachi Ak'ōrepa piā oopi bi teada k'īrisia atuarāse. Ūpēarā ak'ipatairāpa āchi jua pi īri bisidaide Tachi Ak'ōrenepa jarasidama ichia māi tearut'a. ¹⁵ Jōma māi k'īra jip'a oo base jōmāirāpa k'awadamērā pia ewaricha pia oopodorut'a. ¹⁶ Ara pichi k'orea māinepa pia jaratea bi k'orea jirak'aua base. Jōma makii jip'a oo nipase. Māiya oo bai pira pi k'aripaipi. Pia jaratea bi ūri p'anirā sida k'aripadaipi.

Ūpēarā ome sāmaasā bai bi

⁵ Chōarā itiarāse, māipari pi ak'ōre ome pedepari jira āchi ome sōpiadepa pedease ūrinamērā. K'ūtārā pedease pichi ūpēarā ome pedepari jira. ² Chōtāarā pedease pi nae ome pedepari jira. Āwērarā k'īrisia piadepa pedease pi ūpēawēra ome pedepari jira.

³ P'ētāarā chi k'aripadawēa k'ede k'aripase. ⁴ Maamina p'ētāpa warrarā uru bipira, āichaerā uru bipira, māirāpa k'aripadai p'anima. Āchia minachia k'awadai p'anima sāmaasā āchi tiidapemārā k'aripadai p'anit'a. Āchi ak'ōre, nae māinepa ak'ōrechōarā ne teadai p'anima māirāpa āchiā ne tea p'anana jira. Māi Tachi Ak'ōre

k'irari jip'a bima. ⁵ P'etá piarā ichi tuaba k'iripa Tachi Ak'oret'u nīparima. Āst'á māinepa teamasi Tachi Ak'orea it'aa chiidi baparima k'aripamērā. ⁶ Maamina p'ētāpa bisi oo bai k'orea jiri baipira, chok'ae bimina pi-uda jira bima. ⁷ Jōma ūpēarā māi oopise p'ētāarā k'orea k'achia pedeadawēa p'ananamērā. ⁸ Abaipa ara ichi ēpērarā māinepa ichi tedepemārā sida k'aripak'á baipira, Tachi Ak'ōre pedea itu bi bima. Cristode ijāanak'apiirā k'aepēra piawēa oo bima.

⁹ Ūpēarāpa paritua p'ētá t'ī k'art'ade bidaiwēa p'anima k'aripadai k'orea. Māipari nāiya p'anirā bidai p'anima: sesenta āyo waa k'ede māinepa imik'ira abapuru uru k'edeada. ¹⁰ Āchia pia oodada k'orea t'ī p'oa p'anana p'anima. Āchi warrarā pia taup'āepachidapira, āchi tede chedaadarā pia pedepachidapira, ūpēarā jiru siipachidapira, chi mīa k'ede k'aripapachidapira māinepa nejōma pia oopachidapira, māi p'ētá t'ī k'art'ade bidai p'anima. ^I

¹¹ Maamina p'ētá wapida chōtāwēa be t'ī k'art'ade birāt'i. Āchi k'ak'uapa oo k'īria bi ooparideepuru māicha k'ima ata k'īriapatama. Māiya āchia Cristo pae mimianai k'orea waa k'ima atadawēane adada itu bi-patama. ¹² Āchia chi naa pedea jaradada itu bidada pēra nepira parā p'anima. ¹³ Māi awara āchi techa nipapatama māinepa k'oa p'aneepatama. K'oa p'aneenak'ari, chi sea nepiri p'aneepatama, chīara nepirade p'aneepatama, māinepa ne jarai piawēa bit'a pedea p'aneepatama. ¹⁴ Māi k'orea mia k'īria bima p'ētá wapida warra be k'ima atadait'a, warra t'ōnait'a, māinepa āchi te sida pia ak'idait'a. Māiya tachi nek'īra-maapa p'ue piawēa pedeiwēma. ¹⁵ Mīa māi jara bima waapēarā p'ētāarā o āyá wānak'ari tiore k'aade wā p'anana pēra.

¹⁶ Cristode ijāa bi wērapa p'ētāarā ichi tiidapemārā k'aripai bima. ^{II} Māi p'ētāarā chi Cristode ijāapatairāpa k'aripadaiwēa p'anima. Māipari chi p'ētá piarā chichupuria berāt'u k'aripadai p'anima.

Ūpēarā ak'ipatairā ome sāmaasá oodai p'ani

¹⁷ Ūpēarāpa chi ūpēarā ak'ipatairāpa pia oo p'aninepa ūpēarā k'īrisia piadepa āchi k'aripadai p'anima, ne uru p'ananamērā, pia oo p'aniēra. Māinepema chi Tachi Ak'ōre pedea jarateapatairā māinepa tachi sāmaasá nipadai k'orea jarateapatairā atepe k'aripadai p'anima. ¹⁸ Tachi Ak'ōre pedea nāiya jara bima: «P'ak'apa trigo k'imī edá pistiamaa bide ichi it'ae jīparī jīrāse». ^{III} Māinepa nāiya jara bima: «Chi mimiaparipa ichi erreara jitai bima».

¹⁹ Abaipa ūpēarā ak'iparī nepira parā biade aipira, maamina ēpēra umeepa wa ūpēapa abarik'a

^I Jiru siipachidapira. Māipa jara bima chi chipari pae pari mimia-parī jira ūpēarā k'aripapachidait'a. ^{II} Cristode ijāa bi wērapa. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Cristode ijāa bi wērapa wa imik'irapa. ^{III} 5:18 Deuteronomio 25:4; Luca 10:7.

jaradaepira, māi pedea ijāarāse. ²⁰ Maamina ūpēarā ak'iparipa nemietá oo k'īri bipira, jōmāirā k'irari itiasē waapēarāpa wap'eadamērā. ²¹ Tachi Ak'ōre k'irari, Cristo k'irari māinepa Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedarā k'irari mia piá jararuma: jōma mia jarada oose. Māiya oorude, ēpēra aba bi lawari barāse, māipari jōmāirā ome abarik'a k'īra jip'a oo base. ²² Jīrak'aua k'īrisiawēa, pi jua abai īri birāse ūpēarā ak'iparī bamērā. Pia māiya oopira, ichia nemietá oosira, pi sida nepira parā bayade aipi māi nemietá k'orea. Jōma k'īrisia piadepa k'īrisia base.

²³ Pi k'ak'ua piawēa bapari pēra paniawa torāse. Māipari uvaba sida pi bi p'ua k'orea āpia topariese.

²⁴ Waapēarāpa nemietá oo p'anit'a tachia pia ak'ipatama, āchi nemietá ak'idai naena. Maamina waapēarāpa nemietá oo p'anit'a māi māiya bak'ari k'awadaipi. ²⁵ Ara māi jira waapēarāpa pia oo p'anit'a tachia pia ak'ipatama, māinepa waapēarāpa pia oo p'anit'a pia ak'idak'amina mēra beeiwēma.

Chipari pae pari mimiapatairā sāmaasá p'anana p'ani

⁶ Cristode ijāa p'ani pae pari mimiapatairāpa āchi chipari wap'ea p'anana p'anima. Māiya waapēarāpa k'achia pedeadaiwēma Tachi Ak'ōre māinepa tachia jarateapatai k'orea. ² Āchi chiparipa Cristode ijāa bipira, āchi p'ue wap'eadaiwēa p'aniane adaiwēa p'anima, ūpēarā pēra. Māipari ichi pae atepe pia mimianai p'anima. Āchi mimianepa āchi Cristode ijāa bi chiparipa erreara jitaparima. Māipuru k'īrianepa ichi pae mimianai p'anima. Māi jaratea base. Māinepa āchi jarase māiya oodamērā.

Erreara awaa be

³ Abai pida k'īra awara jaratea baipira, Tachi Chipari Jesucristopa jip'a jarateada piawēa biade aipira, māinepa tachi jip'a nipadai k'orea pida k'īra awara jaratea baipira, ⁴ māinepa jōma k'awa biade a k'īrisia bimina piarā atua bima. Sōpiawēa bidepa k'īruu pedeayá awaa baparima. Paritua pedeauta k'orea k'īruu pedea baparima. Māi k'orea nāirā unuparima: waapēarāpa ne uru bi k'orea sō āyá bait'a, waapēra ome k'īruu jiri bait'a, waapēra k'orea k'achia pedea bait'a, māinepa waapēra k'orea piawēa k'īrisia bait'a. ⁵ Māi ēpērarā k'īrisia mietá p'ani māinepa chi piarā pedea atua p'ani paritua k'īruu pedepatama. Āchia k'īrisiapatama Tachi Ak'ōrene ijāa bidepa erreara un-unait'a. ^{IV} ⁶ Piarā tachia ne minachia uru p'anima jip'a ninanepa. Maamina, aba ara tachia nāi ijūane uru p'aninepa arapá p'anipira, māiya baipi. ⁷ Tachi t'ōsi-daide nāi ijūanea mi āpia pida ne enemeenaé pasima. Piutade mi āpia pida ne atewānaiwēma. ⁸ Māipuru

^{IV} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: mak'īrā ome arā barāse.

nek'odai uru p'anipira, neet'á uru p'anipira, ara māipa ne k'irisawēa p'anana p'anima. ⁹ Maamina erreara minachia uru k'iria berāpa nejōma awaa p'aninepa k'achiade baepatama. Chi ne tachi k'aripak'ai māinepa ne tachi nemietá oopatai k'iria p'aninepa k'achiade p'aneepatama ānimara k'idap'ede baeda jīra. Māine āchi āarea chichupuria p'aneepatama, toeda t'aawāru jīra. ¹⁰ Erreara awaa bideepuru ne k'achia unuparima. Ara māi awaa p'aninepa waapēarāpa Cristode tījāa p'anana itu bisidama. Māiya āchi minachia mīa p'aneesidama.

Pablopa Timoteoa oopida

¹¹ Maamina pia Cristode tījāa bi pēra jōma māinepe-ma āyá wāse. ¹ Jīp'a nipase. Tachi Ak'ōre ode wāse. Sōnepa piarā Cristode tījāa base. Jōmāirā k'iria base. Jōma choase. Māi atepe k'awa bimina, jōmāirā ome sōpia base. ¹² Ne āareaine Cristode tījāa base pia papaká bi k'iruupari jīra. Māiya pi ewaricha Tachi Ak'ōre ome bai pi. Chok'arā p'ani k'irari, pia Cristode tījāa biade a jaraside, Tachi Ak'ōrepa pi t'isima māiya chok'ae bamērā. ¹³⁻¹⁴ Āarea chok'ae berā Tachi Ak'ōrenepa chok'ae p'anima. Ara māi Tachi Ak'ōre k'irari mia jararuma pia oo bamērā. Jesucristo k'irari pida abarik'a jararuma ichia piarā pedea Poncio Pilato k'irari jarada jīra. Mia nāi jararuma: mia jaratea bi k'ira jīp'a oo base waapēarāpa pi k'orea k'achia pedeadaemaapa, aba Tachi Chipari Jesucristo cherudea. ¹⁵ Tachi Ak'ōrepa bi da ewaride ichi unupiipi.

Abapuru Tachi Ak'ōret'u chi piapi, māinepa jōmāirā chi Chiparipi.

Ichi jōmāirā poro jūra jīparí jī p'anirā k'aepēra ichit'u chi Atepe Bipi, ichiaba jōmāirā chiparirā k'aepēra ichit'u chi Atepe Bipi.

I *Cristode tījāa bi. Griego pedeade nāiya bi bima. Tachi Ak'ōre ēpēra.*

¹⁶ Abapuru ichit'u piuk'ama. Ichi bimá achiterrea jērat'ū nībi pēra mi āpia pida p'ue ara k'ait'a wānawēma.

Ichit'a mi āpia pida ununawēa p'anima māinepa p'ue ununak'ama.

Mia k'iria bima ewaricha jōmāirāpa ichiā pia pedea p'anana p'ā māinepa jua chaareadepa jōmāirā ua bait'a.

Māiya beese.

Erreara parā berāpa sāmaasā oodai p'ani

¹⁷ Nāi tījūane erreara parā berā jarase waapēarā k'aepēra chi atepe berā k'irisiapidaemaapa. Āchia ne uru p'ani tāaraa choak'a pēra jarase māi k'orea pia p'anana k'irisiapidaemaapa. Tachi Ak'ōret'u k'irisiadai pia bima. ^{II} Ichiapuru tachiā nejōma minachia teapari-ma ne k'irisiadawēa p'anana mērā. ¹⁸ Chi ne parā berā jarase jōmāirā ome nepia oodamērā. Māinepa jarase āchia uru p'aninepema sōpiadepa waapēarā teadai k'orea p'anana p'ani. ¹⁹ Māiya pia oo p'aninepa ne yaamaa p'anima chi māi ewari cherude pia p'anana k'orea. Māine āchi piarā chok'ae p'ananaipi.

Pablopa nāi k'art'ade k'aadea bida

²⁰ Timoteo, jōma Tachi Ak'ōrepa jara peeda minachia ak'ise. Chi Tachi Ak'ōremá piawēa bi k'orea pedeapatai itu bise. Māinepa jōma k'irisia Tachi Ak'ōre pedea ome k'ira awara be itu bise. Waapēarāmā māi k'irisia pia bima. Maamina pia biwēma. ²¹ Waapēarāpa māi k'irisia awara tījāapatama. Māi k'orea āchia Cristode tījāa p'anana itu bisidama. Mia k'iria bima Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa pi k'aripa bait'a. ^{III}

II *Tachi Ak'ōre. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Tachi Ak'ōre chok'ae bi.* III *Pi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: māra.*

2 TIMOTEO

Pabloa mǎi ƙaripema k'art'a Timoteo pae biside mǎicha jǎa nibipatai tede basima. Tachia k'ƙrisia p'anima ǎyo 67de nǎi k'art'a bisit'a. Ichi jǎa nibipatai tedepa wǎiwě jǎa k'ƙrisia basi pěra nǎi k'art'a bisima Timoteoa ichi isapea ak'ide cheměrá ().

Pabloa naa bisima Timoteo k'orea Tachi Ak'orea ewaricha sōpia biade apachit'a (). Mǎi ƙari bisima Timoteo p'eraiwěa bi Jesucristo k'orea wa ichi eda serra bi k'orea (). Mǎi ƙari bisima Jesucristode tǎa bidepa chaarea baměrá mǎinepa ne ǎareaine Tachi Ak'ore pae pia baměrá (). Mǎi ƙari bisima k'aadeapema ewaride k'achia baimina Timoteopa Tachi Ak'ore pedea jǎp'a jaratea bai bit'a (). Mǎi ƙari bisima chi romanepema nepira ak'ipari k'ƙrari bai k'orea, mǎinepa jarasima Timoteo isapea cheměrá ().

Chi k'art'adepema k'ƙrisia aba pia bit'a nǎipi: «Tachi Ak'ore Pedea jaratea base. Ēpěrarāpa ũri k'ƙria p'anine mǎinepa ũri k'ƙriawěa p'anine jarateai k'orea base». (

Pabloa nǎi k'art'ade naa bida

1 Mi Pablop̄i. Tachi Ak'orepa, ichia k'ƙriana pěra mi Jesucristopa peedap̄i. Ichia mi peesima chi Tachi Ak'orepa teai jarada chok'ae bai k'orea jarade wǎměrá. Mǎi chok'ae bai Jesucristodepa b̄ipi. **2** Timoteo, nǎi k'art'a pi pae biruma. Mia pi minachia k'ƙria bima mi warra jǎra. K'ƙria bima Tachi Pajǎnepema Ak'orepa **I** mǎinepa Tachi Chipari Jesucristo pida pi k'ƙra chupuria p'anapiit'a, ǎchi sōpiadepa k'aripa p'anana it'a mǎinepa ne k'ƙrisiawěa p'anapiit'a.

Timoteo k'orea Pabloa Tachi Ak'orea sōpia biade ada

3 ǎst'á mǎinepa teamasi mia Tachi Ak'orea it'aa chidirude pi k'orea sōpia biade aparima. Tachi Ak'orepa jara bit'a mia ooparima, mi chōarǎenapemarāpa ooda da jǎra. Mǎi mi k'ƙrisiade mietá biwěanepa ooparima.

4 Mia pi jěasi k'orea k'ƙrisiarude ak'ide wǎ k'ƙria bapari ma minachia arapá bai k'orea. **5** Mia k'ƙrisia bapari ma pia Cristode piarǎ tǎa bit'a, pi naet'at'a Loida mǎinepa pi nae Eunice pi naena tǎa p'anana jǎra. Mia k'awa bima pia pida abarik'a Cristode tǎa bit'a. **6** Mi jua pi ƙri biside Tachi Ak'orepa piá ne teasima ichi pae ooměrá. Mǎi k'orea mia jararuma: mǎi Tachi Ak'orepa teada pia oo bapariese, et'abarrade t'ipi p'uapari jǎra. **7** Tachi Ak'orepa tachi sōne ne wap'ea p'anapié pasima, mǎipari tachiá jua chaarea p'anapik'ari, waapēarā k'ƙria uru p'anapik'ari tachi k'ak'ua jǎp'a ak'i uru p'anana yá k'awapisima.

8 Mǎipuru Tachi Chipari Jesucristo k'orea jarai k'orea p'erarǎse. Mi Jesucristo k'orea eda serra bimina, mi k'orea p'erarǎse. Mǎipari chi Jesús k'orea pedea pia jaratearude Tachi Ak'ore jua chaareade pa pi sida mǎi

I Tachi Pajǎnepema Ak'ore. K'ǎp'ūra pedeade bi bima: Dios el Padre.

k'orea choa base. **9** Tachi Ak'orepa tachi k'aripasima mǎinepa t'ƙsima ichi pae pia p'anana mērá. Tachia pia oo p'aninepa mǎiya ooé pasima, mǎipari ichi sōpiade pa ooi k'ƙrisia bada pěra mǎiya oosima. Piarǎ nǎi tǎa bai naena Tachi Ak'orepa ichi sōpiade pa k'ƙrisiasima Jesucristodepa tachi k'aripait'a. **10** Maapae Jesucristo Tachi K'aripapari cheside unupisima sǎmaasá ichi sōpia bima tachi ome. Tachi piui pada Jesucristopa jōpik'ari, maapae ewaricha chok'ae bapisima. Chi ichi k'orea pedea piapa mǎi pia k'awapi bima.

11 Tachi Ak'orepa mi bisima mǎi pedea pia jarapari baměrá, Jesucristopa peeda baměrá, mǎinepa judiorǎwēmá jarateapari baměrá. **12** Mǎi k'orea mi mǎiya mǎa bima. Maamina p'erawěa bima. Mia k'awa bima k'aide tǎa bit'a. Mǎinepa k'awa bima mia ichi juade ne bida ak'iměrá, mǎi ichia p'ue ak'ii bit'a, aba ichia itiai ewaridea. **III**

13 Mia jǎp'a jaratea bada jǎra jaratea base. Jesucristode tǎa bidepa, waapēarā k'ƙrianepa nipase.

14 Tachi Ak'ore Jaore tachi sōne bapari ma. Mǎinepuru, chi pedea piarǎ Tachi Ak'orepa piá teada minachia ak'i base.

15 Pia k'awa bima jōma ũpēarā Asia tuadepemarāpa mi itu ameesidait'a. Mǎirǎnepema ũpēa P'igelopa mǎinepa Hermogenepa mǎiya oosidama. **16** Maamina mia k'ƙria bima Tachi Chipari ũpēa Onesip'oro tede pamarā k'ƙra chupuria baměrá. Ichia mi bari k'ak'o minachia k'aripasima. Mi k'ǎnenepa jǎ bimina mi k'orea k'ƙra p'eraé pasima. **17** Mǎipari Roma p'uurude chek'ari mi ƙapaawěa jirisima unurunea. **18** Mia k'ƙria bima Tachi Chipari itiai ewaride ichi k'ƙra chupuriai. Pia

II Judiorǎwēmá. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade mǎi newěma. **III** Ichi juade ne bida ak'iměrá. Waapēarāmá mǎi pedea jara bima: «Ichia mi juade bida».

k'awa bima Onesip'oropa Ep'esode minachia k'aripa-sit'a.

Sāmaasá Jesucristo pedea jarateai bi

2 Warra, Jesucristo ¹ sōpiadepa chaarea base.

² Mia ēpērarā chok'arā k'īrari jaratea badat'a pia ūrisima. Ara māi jaratea bada pia pida waapēarā ūpēarā juade biese. Waapēarāpa āchidepuru tīāanai p'anima māinepa p'ue pia jarateadai p'anima waapēarā jarateadamērā.

³ Pi Jesucristodé papaká bi pia pēra mi jīra mīai k'orea base. ⁴ Papaká bīpa ne paritua ook'ama, māi-pari ichi minachia k'awa bīpa k'īria bit'a ooparima pia unumērā. ⁵ Māinepa chi p'iraparí chi p'irapatai minachia k'awa berāpa jarapata jīra p'iraepīra, māi naa pacherupīra, chi atai bada ataiwēma. ⁶ Chi ne uuparí minachia sēwēa mimiapari pēra, ichia ne uu tīūa chaudadepema naa jitai bīma. ⁷ Mia jara bi k'orea minachia k'īrisiase. Tachi Chipari Jesupa piá jōma māi k'awapiipi.

⁸ Jesucristode k'īrisiase. Ichi Davidepa chedapi. Ichi piu bada Tachi Ak'ōrepa chok'ae p'irabaripisima. Māi pedea pia ichi k'orea mia jaratea bīma. ⁹ Māi jaratea bi k'orea mi minachia mīa bīma. Mi ēpēra k'achia jīra k'ānenapa jī uru p'anima. Maamina Tachi Ak'ōre pedea jī uru p'aniwēma. ¹⁰ Māi k'orea mia jōma choa bīma Tachi Ak'ōrepa jiri atada ēpērarā k'aripai k'orea. Māiāya Tachi Ak'ōrepa āchi sida Jesucristodepa k'aripai, ewaricha ichi pia bīdepema uru p'ananamērā.

¹¹ Nāi pedea piarā arí bi pēra, māine tīāanai p'anima: Tachi Cristo ome piudaipīra, ichi ome chok'ae p'ananaipi.

¹² Tachi minachia mīa p'anī choadaipīra, ichi ome chi minachia k'awa p'anīrā jīra p'ananaipi.

Tachia Cristo atua p'aniane adaipīra, ichia pida tachi atua biade aipi.

¹³ Tachia jara p'anī jīra oodaepīra, tachi māiāya p'animina, ichia jara bi jīra ooparima, ara ichia jarada k'īrisia atuak'a pēra.

Tachi Ak'ōre pae pari mimiapari sāmaasá bai bi

¹⁴ Jōma māi tachi ūpēarā k'īrisiapi base. Tachi Ak'ōre **II** k'īrari ūraase āchi piawēa be k'orea k'īruu pedea p'ananaiwēa p'anī. Māi k'īruu pedepa tachi k'aripak'ama, māipari chi ūri berā k'īrisia mietá k'īrisiapi-parima. ¹⁵ Tachi Ak'ōre pedea piarāpema arí jaratea bi unupi base. Mimiapari pia bi jīra jīrak'aua oo base Tachi Ak'ōrepa pi p'erawēa pia unumērā. ¹⁶ Tachi Ak'ōre k'īrari chi piawēa berāpa k'achia pedepatai itu bise. Chi māiāya berā Tachi Ak'ōrenepema t'imia wāpatama. ¹⁷ Āchia jaratea p'anīpa ēpērarā k'īrisia awara k'īrisiapi-parima aidapa tachi k'ak'ua ārea k'opodopari

^I Jesucristo. Griego pedeade nāiāya bi bīma: «Cristo Jesús».
^{II} Tachi Ak'ōre. Waapēarā k'art'ade bi bīma: «Tachi Chipari».

jīra. Māi jarateapatairānepema Himeneo māinepa P'iletopi. ¹⁸ Āchi chi piarā pedeadepema āyá wāsi-dama. Āchia jarateapatama ēpērarā piudada ya chok'ae p'irabarik'oasidat'a. Māi k'orea waapēarāpa Cristode tīāa p'anī k'orea k'īrisia āyá k'īrisia p'aneesidama. ¹⁹ Māiāya p'animina, Tachi Ak'ōre ēpērarāpa Cristode minachia tīāa p'anīma, te jīrupa te chaarea bapipari jīra. Tītaude ne bīpata jīra Tachi Ak'ōrepa nāiāya jarasima: «Tachi Chiparipa jōma ichidirā k'awa bīma». Māinepa jarasima: «Ārea Tachi Chiparide tīāa p'aniane a berāpa k'achia itu bīdai p'anima».

²⁰ Te waibia bīde p'arat'u wawaria nee ooda māinepa p'arat'a ooda p'anīma. Ichiaba pak'uru ooda māinepa yooro k'ada p'anīma. Waapēarā pia be pēra paritua ewari ne oopatai k'orea p'aniwēma, māit'u waapēarā paritua ewari ne oopatai k'orea p'anīma. ²¹ Tachi sida ara māi jīra p'anima. Tachia k'achia itu bīdai pīra, Tachi Chipari pae pia p'ananaipi. Māiāya tachidepa ichia ne p'ue oopī māinepa nejōma pia oodai k'orea p'ananaipi.

²² K'ūtāarāpa nemietá oo k'īriapatai jīra oorāse. Māi-pari jīp'a ooi k'orea base. Jesude tīāa base. Jōmāirā k'īria base. Jōmāirā ome ne k'īrisiawēa base. Tachi Chiparia it'aa chiidipatairā ome sō jīp'a bīdepa ārea māiāya base. ²³ K'īruu pedearāse chi arí k'īrisiadak'á berā ome, k'awa biēra māiāya tachi k'īruupiparit'a.

²⁴ Chi Tachi Chipari pae pari mimiapari k'īruu pedea baiwēa bīma, māipari jōmāirā ome sōpia bai bīma. Jaratea k'awa bai bīma. Jōmāirā ome choa bai bīma.

²⁵ Ichia pedea piadepa Tachi Ak'ōre pedea k'awapi bīma, chi ichia jaratea bi k'īrianak'apí ēpērarā, māi Tachi Ak'ōrepa āchi k'ariparupara. Māiāya ichimá jītea chedak'ari chi piarā pedeat'a k'awadaipi. ²⁶ Arí k'īrisi-asidara tiore juadepema wānaipi. Ara nāiena tiorepa jīta ua bīma ichia k'īria bi oodamērā.

K'aadeapema ewaride ēpērarā mietá p'ananaipi

3 Chi k'aadeapema ewaride ne k'achia baei bit'a, pia māi k'awa bai bīma. ² Ēpērarāpa ne ārea ara āchi pae k'īrianaipi, erreara awaa p'ananaipi, āchi pia beade adaipi, chi atepe bi jīra k'īrisiadaipi, chīara k'orea k'achia pedeadaipi, āchi ak'ōre māinepa nae pedea tīāanak'á p'ananaipi, āchi k'ariparu ēpērā sōpia biade adak'á p'ananaipi, māinepa Tachi Ak'ōre wap'eadak'á p'ananaipi. ³ Waapēarā k'īrianak'á p'ananaipi, k'īra chupuriadak'á p'ananaipi, waapēarā ēk'arra āpīte pedea k'achia jara p'ananaipi, nemietá oodai k'orea p'ue itu bīdak'á p'ananaipi, ānimara jīra k'īruu p'ananaipi, māinepa nejōma pia be itu bīdai. ⁴ Āchi k'ōp'āero ichi nek'īramá juade bīdai pi nemietá oomērā. Ne k'īrisiadawēa ne paritua oo p'ananaipi. Jōmāirā k'aepēra chi ne k'awa atepe beadayade adaipi. Āchit'u arapá chi k'īria p'ananaipi Tachi Ak'ōre k'īria

p'ani k'aepëra. ⁵ Tachi Ak'õrene ijãapatairã jïra p'ananaipi maamina itu bidaiwëma Tachi Ak'õrepa ichi jua chaareadepa ächi jïp'a bimërá. Makiirã ome arã barãse.

⁶ Mãi ëpërarã techa sea jara wãpatama chi wëerã t'ajuwëa be mãinepa nemietã minachia oopatai be p'uetai k'orea. Mãi wëerãpa äarea nemietã oo k'ïria bidepa paritua ijãapatama. ⁷ Mãi wëerã ewaricha ne k'awapodo p'anima, maamina chi piarã pedea p'ue k'awadak'ama. ⁸ Jãirã ëpërarãpa chi piarã pedea itu bi-patama. Jane apatai mãinepa Jambre apatai jïra oopatama, chi Moisé pedea itu bisidait'a. ^I Ächi k'ïrisia k'achia k'ïrisiapatama mãinepa Cristode piarã ijãanak'ama. ⁹ Maamina ächia oo p'ani pia baiwëma. Jõmãirãpa ächi k'ïrisiawëa be äarea k'awadaipi Moisé ewaride Jane mãinepa Jambre mãiyanana jïra. ^{II}

Pablopa Timoteoa ùraana

¹⁰ Maamina pia nãi äarea jõma minachia k'awa bima: mia jaratea bit'a, mi nipaparit'a, mia oo k'ïria bit'a, mia Cristode ijãa bit'a, mia jõmãirã ome choa bit'a, mia waapëarã k'ïria uru bit'a, mi ne äareane sëwëa choa bit'a, ¹¹ mãinepa mi ëp'ë p'anit'a minachia mïapidai k'orea. Antioquiade, Iconio p'uurude mãinepa Listrade mi piawëa oodai k'orea ëp'ënana pia minachia k'awa bima. ^{III} Mi minachia mïasima. Maamina Tachi Chiparipa jõma mãinepema k'aripasima. ¹² Piarã jõma Jesucristode ijãapatairã, Tachi Ak'õre k'ïrari pia nipadai k'ïriapatairã, ëpërarãpa piawëa oodai k'orea ëp'ënaipi. ¹³ Mãinepa ëpëra k'achiarãpa mãinepa awara seapatairãpa atepe nemietã oo p'ananaipi. Waapëarã sea p'ananaipi mãinepa waapëarãpa ächi seadaipi.

¹⁴ Maamina piã jarateadada k'awada chi piarãt'a k'ïrisia bi përa mãine nipase. Pia k'awa bima piã jarateadaadapa jïp'a jarateasidait'a. ¹⁵ Warra basiedapema Tachi Ak'õre Pedea k'awasima. Mãi Pedepa piã k'awapi bima abaipa Cristode ijãasira Tachi Ak'õrepa mãi k'aripait'a. ¹⁶ Tachi Ak'õrepa jõma Ichi Pedea bi-pisima. Jõma mãi pia bima jarateai k'orea, nemietã oo berã itiai k'orea, piawëa oo berã jïp'a oo k'awapii k'orea, mãinepa sãmaasã k'ïra jïp'a nipadai k'awapii k'orea. ¹⁷ Mãiya ëpërarã Tachi Ak'õrenerãpa nejõma pia be oo k'awadak'ari p'ue oo p'ananaipi.

⁴ Jesucristo cheipi ichidirã ichi juade ua bai k'orea. Mãine ëpërarã chok'ae be mãinepa piudada nepira ak'ïipi. Mãipuru Jesucristo k'ïrari mãinepa Tachi Ak'õre k'ïrari mia nãi pedea jararuma pia oomërá: ² Tachi Ak'õre Pedea jaratea base. Ëpërarãpa ùri k'ïria p'anine mãinepa ùri k'ïriawëa p'anine jarateai k'orea

^I Jane mãinepa Jambre Egitodepema ne k'awapatairã pasima. Éxodo 7:10-12. ^{II} Janepa mãinepa Jambre pida jõma p'ue oodaé pasima Moisépa Tachi Ak'õrenepa ooda jïra. Mãiya jõmãirãpa k'awasidama ächi seapatairãpi. Éxodo 8:16-19. ^{III} 3:10-11 Hecho 13:44—14:21.

base. Piawëa oo be jïp'a oo k'awapise. Nemietã oo be itiasë. Mãinepa ùpëarã k'aripase pia ijãanamërá. Jõma choa bidepa, jïrak'aua jaratea bidepa mãiya oose. ³ Ewari parude ëpërarãpa chi piarã pedea ùri k'ïri-anawëa p'ananaipi. Mãipari ächia k'ïria p'aninea wã-naipi. Mãipuru jarateapatairã chok'arã jiridaipi ächia ùri k'ïria p'anit'a jarateadamërá. ⁴ Chi pedea piarãpëa ùrinai itu bidak'ari, maapae chõarãenapema nepirade p'aneenaipi. ⁵ Maamina pit'u ne äareaine k'ïra jïp'a base. Jõma nepira bide choa base. Pedea pia Cristo k'orea jaratea base. Jõma pia Tachi Ak'õre pae ooi bi jïp'a oo base.

⁶ Tãaraawëane mi peadaipi. ^{IV} Mi piui ewari ara k'ait'a bima. ⁷ Mia Tachi Ak'õre pae ooi bada jõma oosi-ma pia chõona jïra. Mia Cristo itu biwëa bima. Jõma jïp'a oosima p'iraparã jïra. ⁸ Naapae mia jïp'a oo bi k'orea Tachi Chiparipa mi pae poro jûra jïparã uru bima. ^V Ichia jïp'a ak'ïpari përa mãi poro jûra jïparã miã teaiipi ichia ak'irude. Maamina miã puru teaiwëma, mãipari jõma ichi chei ewari unu k'ïria berã teaiipi.

Pablopa jarada Timoteo chemërá

⁹ Isapea mi ak'ide chese. ¹⁰ Ùpëa Cresente Galacia tuadea wã basima. Tito Dalmacia tuadea wã basima. Mãi awara ùpëa Demapa chi ne nãi ijãanepema minachia k'ïriana përa mi itu bik'ari Tesalónica p'uurudea wãsima. ¹¹ Ùpëa Lucat'u mi ome bima. Pi cherude ùpëa Marco jiride wãk'ari enemeese. ^{VI} Mia Tachi Ak'õre pae oo bi ichia k'aripai bima. ¹² Ùpëa Tík'ik'o mia Ep'esodea peesima. ¹³ Pi cherude mi anamari jïparã enemeese. Mãi Troa p'uurude, ùpëa Carpo tede beesima. Mãinepa mi k'art'a enemeese. Chi mia atepe k'ïria bit'a enemeese, chi ãnimara ede bi bet'a.

¹⁴ Alejandro chi jiorro ne ooparipa mi piawëa ooda k'orea Tachi Chiparipa itiaipi. ¹⁵ Ichi ome jïrak'aua base. Tachia jaratea p'ani k'orea ichia minachia k'achia pedeasima.

¹⁶ Ara michi k'orea chi nepira ak'ipatairã k'ïrari pedeaside abai pida mi k'orea pedeadaé pasima k'aripai k'orea. Mãipari jõmãirãpa mi itu bisidama. Mia k'ïriawëma mãi k'orea Tachi Ak'õre k'ïrari mãirã nepira parã p'aniane amërá. ¹⁷ Maamina Tachi Chiparipa mi ome basima. Ichia mi jua chaarea beepisima ichi pedea jaramërá. Mãiya jõma judiorãwëa arã p'anipa ùrisidama. Mãine Tachi Chiparipa mi imama it'aedepema k'aripasima. ¹⁸ Ichia jõma mi piawëa ooutadepema k'aripaiipi. Mi pia ak'ik'ari, pajãnea atewãipi ichidirã

^{IV} Tãaraawëane mi peadaipi. Griego pedeade nãiya bi bima: Mi uvaba Tachi Ak'õre pae wea teauta jïra bima. Mãi ewaride uvaba wea teapachima Tachi Ak'õre tede ichi Pedeade bida jïra. Mãi pedeadepa Pablopa k'awapi basima tãaraawëa bide ëpërarãpa ichi Cristo k'orea peadait'a. Número 28:7. ^V Mãi ewaride poro jûra jïparã teapachidama chi atepe isapea p'iraparã. ^{VI} Marco. Hecho 13:5; 13:13; 15:36-40.

ichi juade ua bímá. Ewaricha ichiá minachia pia pedeadai p'anima. Mǎiya beese.

Pablopa k'aadea bida

¹⁹ Mia ũpěa Aquilá mǎinepa Priscá pia p'anapade a jara peeruma. Ara mǎi jǐra ũpěa Onesíp'oro ěpěrará jarase. ²⁰ ũpěa Erasto Corinto p'uurude beesima. ũpěa Tróp'imo k'idade beeda pěra, mia ichi Mileto p'uurude ameesima. ²¹ Ewǎra pai naena isapea chese.

Ŭpěarǎ Ebulopa, Pudentepa, Linopa, Claudiapa mǎinepa jǒma ũpěarǎpa pǐ pia bapade a jara peeutama.

²² Mia k'řia bima Tachi Chipari Jesucristo pǐ ome bait'a mǎinepa Tachi Ak'õrepa ichi sǒpiadepa mǎra k'aripa bai. Mǎiya beese. ^I

^I Mǎiya beese. Griego pedeade chi eda waapěarǎ k'art'ade mǎi newěma.

TITO

Pablopa nāi k'art'a Tito pae bisima. Māi Titopa Pablodepa Jesucristode t̄jāasima (). Māi ewaridepa Pablo ome p'irriapachima. Pablo naa Jerusalenea wāsīde ūpēarā minachia k'awa p'anirā ome pedei k'orea, Tito ateewāsima (). , māinepa jara bima Titopa ūpēarā Corinto p'uurudepemarā jaratea bapachit'a. jara bima Tito Dalmacia tuadea wāsīt'a.

Romane eda j̄ā nībada awara wāk'ari Pablopa māicha p'uurucha ūpēarā ak'ide wāsima. Tito ome Jesú k'orea pedea pia p'usa estaik'a t̄jūa bi Creta apataidea jarade wāsīdama (). Waapēarāpa t̄jāanak'ari Pablopa Tito māma ameesima jaratea bamērā. Māiya nak'ari Pablopa nāi k'art'a tea peesima Tito ichi ome Nicópoli p'uurudea wāmērā (). Ūpēa Tík'ik'o wa Artema peesima Tito k'ak'ua pae ūpēarā jaratea bamērā. K'īrisiapatama āyo 63de Pablopa nāi k'art'a Corinto p'uurudepa tea peesit'a. Ūpēa Zenapa māinepa Apolo pida Titomā ateewāsīdama (). Pablopa Tachi Ak'ōrea sōpia biade ak'ari bisima t̄jāapatairā ak'ipatairā chōarā sāmaasā p'ananai p'ani () māinepa Titopa chi sea jarateapatairā k'orea j̄irak'aua bai bi (). Māi ģari bisima chōarā, chōtāarā, k'ūtāarā, chi chipari pae pari mimiapatairā sida sāmaasā p'ananai p'ani (). Māi ģari bisima Tachi Ak'ōrepa āchi k'aripada pēra j̄ip'a nipadai p'ani (). K'aadea bisima Tito chemērā ().

Chi k'art'adepema k'īrisia aba pia bi bit'a nāipi : «Jōma māi jaratea base. K'aripase ūpēarāpa māi pedea oodamērā. Piawēa oo be itīase, Tachi Ak'ōrepa pi bida pēra māiya oomērā. Ūpēarā pi itu b̄ipirāse».

Pablopa nāi k'art'ade naa bida

1 Mi Pablopi, Tachi Ak'ōre pae pari mimiapari māinepa Jesucristopa peedapi. Mi peesima Tachi Ak'ōrepa jiri atadairāpa ichide t̄jāanamērā māinepa chi piarā pedea k'awadak'ari Tachi Ak'ōrepa k'īria bi j̄ira p'ananamērā. **2** Chi māiya t̄jāa p'anipa Tachi Ak'ōre ome ewaricha chok'ae p'ananai k'orea ni p'anima, nāi t̄jūa ooi naena Tachi Ak'ōre sea jarak'á b̄ipa māiya ooyade asi pēra. **3** Maapae ichia bida ewaride mia jaratea bidepa ichi pedea Cristo k'orea pia k'awapisima. Māi pedea Tachi Ak'ōre chi K'aripaparipa miá jarateapisima.

4 Tito, mia nāi k'art'a pi pae biruma. Tachia abarik'a Cristode t̄jāa p'ani pēra pit'a piarā mi warra j̄ira bima. Mia k'īria bima Tachi Pajānepema Ak'ōrepa ^I māinepa Tachi Chipari Jesucristo pida āchi sōpiadepa pi k'aripa p'ananai'ta māinepa ne k'īrisiawēa p'anapiit'a.

Pablopa Titoa t̄jāapatairā ak'ipatairā chōarā bik'oapade ada

5 Mia pi p'usa estaik'a t̄jūa bi Creta apataide ameesima tachia oodai p'anana jōma oomērā. Mia jarada j̄ira t̄jāapatairā ak'ipatairā chōarā p'uurucha bik'oase.

II⁶ T̄jāapatairā ak'ipari chōa nepira parā biade adaiwēa bai bima. K'ima abapuru uru bai bima. Ichi warrarāpa

^I Tachi Pajānepema Ak'ōrepa. K'āp'ūra pedeade bi bima: Dios el Padre. ^{II} T̄jāapatairā ak'ipatairā chōarā. Griego pedeade jara k'īria bima «chōarā» wa «chōarā minachia k'awapatairā». K'āp'ūra pedeade bi bima: ancianos.

Cristode t̄jāa p'ananai p'anima māinepa j̄ip'a nipadai p'anima. Māiya ēpērarāpa jaradaiwēma nemietā oo p'ani wa k'īriwēa p'ani. **7** T̄jāapatairā ak'iparipa Tachi Ak'ōrepa ooda oopari pēra nepira parā biade adaiwēa bai bima. Ichi waapēarā k'aepēra atepe bi j̄ira baiwēa bima, ne wariwēa bi k'orea k'īruu baiwēa bima, it'uapa piu nipaiwēa bai bima, k'īruuyá baiwēa bima māinepa erreara awaa baiwēa bima. **8** Māipari ichi tede cheutarā āarea pia pedei bima, nejōma nepia oo k'īria bai bima, k'īrisia piadeba bai bima, j̄ip'a bai bima, Tachi Ak'ōre pae bai bima, māinepa ichia ichi k'ak'ua j̄ip'a uru bai bima. **9** Chi piarā pedea ichiá jarateadada minachia t̄jāa bai bima. Māiya ichia piarā pedea j̄ip'a jaratea bidepa ēpērarā p'ue k'aripaipi pia t̄jāanamērā, māinepa chi piarā pedea piawēa biade apatairā p'ue k'awapiipi āchia piawēa k'īrisia p'ani.

10 Mia māiya jara bima k'īriwēa berā, tachi k'aripak'á pedea jarateapatairā māinepa ch̄ara seapatairā sida parā pēra. Māirā tachi imik'īra k'ak'ua tauchaadai p'aniane apatairāpi. **11** Āchia jarateaiwēa bi jaratea p'aninepa techa ēpērarā piawēa k'īrisiapiatama. Aba errearadeepuru jarateapatama. Māirā jarateapirāse.

12 Ara māi Cretadepema k'īrisia k'awaparipa nāiya jarasima: «Cretadepemarā sejarapatairā, ānimara k'achia j̄ira be, ne minachia k'oyá be māinepa chi k'oa be». **III**¹³⁻¹⁴ Māipa jarada piarāpi. Māi k'orea māi ēpērarā itia base piarā pedea t̄jāanamērā, judiorāpa chōarāenapema nepiripatai itu bidamērā, māinepa chi

^{III} K'īrisia k'awaparipa. K'āp'ūra pedeade bi bima: profeta.

piarã pedea ijãanak'apirãpa jaratea p'ani ijãapidae-
maapa.

¹⁵ Tachi Ak'õre k'irari pia berãma nejõma Tachi Ak'õre k'irari pia bima. Maamina Tachi Ak'õrene ijãanak'apirãma mi ãpia pida pia biwẽma. Achia k'achia k'irisiatama mãinepa ãchi sõne nepira paraawẽa p'aniane apatama. ¹⁶ Achia jarapatama Tachi Ak'õre k'awa p'anit'a, maamina ãchia oo p'aninepa unupiatama ichi itu bi p'anit'a. Achia k'irawẽa be mãinepa nepia oodai k'orea p'ananak'ama. Achia oopatai Tachi Ak'õrepa k'riak'ama.

Pablopa Titoa jarateapida

2 Maamina pia chi piarã pedea jip'a jaratea bai bima. ² Chõarã jaratease ãchi k'ak'ua jip'a uru p'ananamẽra, k'ira jip'a p'ananamẽra, k'irisia piadepa nipadamẽra, Cristode minachia ijãa p'ananamẽra, piarã k'irianepa p'ananamẽra, mãinepa jõma choadamẽra. ³ Mãinepa chõtãarã jaratease Tachi Ak'õre k'irari jip'a p'ananamẽra, waapẽarã k'orea seadepa k'achia pedeadawẽa p'ananamẽra mãinepa piu nipapidaemaapa. Mãipari nepia jarateadai p'anima. ⁴⁻⁵ Achia awẽerã jarateadai p'anima ãchi k'ima mãinepa ãchi warrarã k'irianamẽra, k'irisia piadepa nipadamẽra, wẽra jip'a p'ananamẽra, ãchi te pia ak'idamẽra, sõpia p'ananamẽra, mãinepa ãchi k'imapa jara bi ùrinamẽra. Mãiya abai pida Tachi Ak'õre pedea k'achia pedeadaiwẽma.

⁶ K'õtãarã jaratease k'irisia piadepa jip'a nipadamẽra. ⁷ Jõma pia oo bidepa jõmãirã unupi base sãmaasã nipadai p'ani. K'irisia piadepa jip'a jaratea base. ⁸ Piarã pedea jaratea base mi ãpia pida pi k'orea k'achia pedeapidaemaapa. Mãiya jaratea baipira, pichi nek'ira maarã k'iranejasiadaipi. Achia mi ãpia pida tachi k'orea p'ue k'achia pedeadaiwẽma.

⁹ Chipari pae pari mimiapatairã jaratease ãchi chiparipa jara bi jõma oodamẽra. Nejõma pia oodai p'anima ãchi chiparipa pia unumẽra. Achia chiparipa jararu k'achia p'anoonai pia biwẽma. ¹⁰ Achia chiparidẽ chiadaiwẽa p'anima, mãipari unupidai p'anima ãchia nejõma jip'a oo p'anit'a. Mãiya epẽrarãpa k'awadaipi Tachi Ak'õre K'aripaparí pedea minachia pia bit'a.

¹¹ Tachi Ak'õrepa jõmãirã unupisima ichi sõpiadepa epẽrarã k'aripaparit'a. ¹² Mãipa tachiã k'awapi bima nejõma k'achia mãinepa nã ijũanepemarãpa k'iriatatai itu bidai p'anit'a. Mãinepa k'awapi bima tachi nã ijũane p'anine k'irisia piadepa tachi k'ak'ua jip'a ak'i uru nipadai p'anit'a Tachi Ak'õrepa k'iria bi jira. ¹³ Tachi pia p'ananai ewari ni p'animisa mãiya p'ananai p'anima. Mãi ewaride Tachi K'aripaparí Jesucristo cherude, ichi k'irawãrea ununaipi, ichi Tachi Ak'õre chi atepẽ bideepuru. ¹⁴ Tachi k'orea Jesucristopa ara ichi itu peapisima ãarea nemietaadepema k'aripai k'orea.

Tachi ara ichi pae pia bisima ichi p'uurude p'ananamẽra mãinepa nejõma pia oo k'iria p'ananamẽra.

¹⁵ Jõma mãi jaratea base. K'aripase upẽarãpa mãi pedea oodamẽra. Piawẽa oo be itiasẽ, Tachi Ak'õrepa pi bida pẽra mãiya oomẽra. Upẽarã pi k'irianawẽa uru p'anipirãse.

Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa tachi k'aripada

3 Upẽarã k'irisiapise chi nã ijũanepema minachia k'awa p'anirã juade p'ananai p'anima. Achia jarauta oodai p'anima mãinepa nejõma pia oodai k'orea p'ananai p'anima. ² Upẽarã jarase: abai k'orea piawẽa pedeadaiwẽa p'anima mãinepa k'iruu pedea p'ananaiwẽa p'anima, mãipari sõpia p'ananai p'anima, jõmãirã ome minachia bi jira p'ananaiwẽa p'anima.

³ Piarã naena tachi sida k'irisia piawẽa p'anasidama, Tachi Ak'õrene ijãanawẽa p'anasidama mãinepa piawẽa k'irisia p'anasidama. Tachia nemietã oo k'iria berã mãinepa arapã oo k'iria berã, chipari pae pari mimiaparí jira jõma oopachidama. Paritua k'achiade nipapachidama, chãrapa uru bi k'orea sõpiawẽa p'anapachidama, chãrapa tachi unuemaapachidama, mãinepa tachia chãra unuemaapachidama. ⁴ Maamina Tachi K'aripaparipa ichi pia bit'a mãinepa ichia tachi k'iria bit'a jõmãirã k'awapisima. ⁵ Mãipa tachi k'aripasima. Tachia pia oodada k'orea k'aripaẽ pasima, mãipari ichi k'ira chupuria bidepa k'aripasima. Tachi nemietã k'irisia atuasima neet'ã t'õna jira p'aneenamẽra mãinepa chiwidi jira p'aneenamẽra. Ichiaba Tachi Ak'õre Jaorepa tachiã mãicha chok'ae p'anapisima. ⁶ Tachi K'aripaparí Jesucristodepa Tachi Ak'õrepa ichi Jaore tachiã teasima, pania minachia weasi jira tachi k'ak'ua iri. ⁷ Mãiya Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa tachi jip'a unu bi pẽra ewaricha ichi ome chok'ae p'ananaipi. Mãi ni p'anima.

⁸ Mãi pedea piarã arí bi pẽra, mãine ijãanai p'anima. Mia k'iria bima pia mãi minachia jaratea bai Tachi Ak'õrene ijãa berãpa nejõma pia oo wãnamẽra. Mãi pedea minachia pia bima. Jõmãirã k'aripaparima. ⁹ Maamina paritua pedea piawẽa bi k'orea k'iruu pedearãse. Ichiaba Moisepa bida k'orea k'iruu pedearãse. Mãinepa tachi chõarãenapemarã t'ir jarateapatai itu bise. Jõma mãi piawẽa bi mãinepa mi ãpia pida k'aripak'ama.

¹⁰ Abaipa upẽarã k'iruu pedeapisira, ichi itiasẽ waa mãiya oopiemaapa. Ichia ijãawẽpira, mãicha itiasẽ. Mãine waidi ijãawẽpira, ichi ome barãse. ¹¹ Pia minachia k'awa bima mãi epẽrapa chi piarã pedea itu bik'ari piawẽa oo bit'a. Nemietã oo bidepa unupi bima ara ichi Tachi Ak'õre k'irari nepira parã biade a bit'a.

Nāi k'art'ade Pabloa k'aadea bida

¹² Mia ūpēa Artema wa ūpēa Tík'ik'o pimá wāpiipi. Jāma pak'ari isapea Nicópoli p'uurudea mi ak'ide chese. Mia nāi ewāra bimisa, māma bai k'īrisia bima. ¹³ Ēpēra chi k'aripa pedeaparí Zena māinepa Apolo pimāipa wāutade ne āareaine k'aripase pia wānamērā. ¹⁴ Tachi

chi Cristode ĩjāa berāpa pia oo k'awadai p'anima nenea k'ede k'aripadai k'orea. Māiya ara tachi pari p'ananaiwēma.

¹⁵ Jōma mi ome p'anipa piá pia bapade a jarautama. Chi taipa k'īria p'ani Cristode ĩjāapatairá pia p'anapade a jarase. Mia k'īria bima Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa jōma māra k'aripa bai.

P'ILEMÓN

Pablopa nãĩ k'art'a P'ilemón pae bisima. Āyo 60de Roma p'uuru de eda serra uru p'anasidaide bisima. Tachia k'ĩrisia p'anima chi k'art'a ũpẽarã Colosadepemarã pae tea peeside nãĩ k'art'a sida peesit'a P'ilemón pae (). Mãi P'ilemón Colosade bapachima mãinepa erreara parã basima. Pablodepa Jesucristode tããasima (). ũpẽarã ichi tede arã nibeepachidama (). Ichia ichi pae pari mimiaparĩ Onésimo apataĩ uru basima. Maamina mãĩ Onésimo nechiasi pẽra mĩruwãasima (). Pablo eda serra uru p'anímá wãk'ari k'aripa beesima.

Onesimopa Cristode tããak'ari Pablopa nãĩ k'art'a bisima. Cristode chi ũpẽarã pẽra Pablopa P'ilemonoa chichupuria idisima Onésimo mãicha arã uru beemẽrá (). Pablopa bisima chi Onesimopa nechĩada ichiã tãitea teai.

Nãĩ k'art'a biside Pablopa ichi awara wãpidai k'ĩrisia basima. Awara wãk'ari P'ilemomá wãĩ k'ĩrisia basima ().

Pablopa nãĩ k'art'ade naa bida

1 Mĩ Pablopi. Jesucristo k'orea eda serra bima. Tachi ũpẽa Timoteo nãma bima. ũpẽa P'ilemón, taipa pi k'ĩria p'anima. Pia tai tãra Tachi Ak'õrepa oo bit'a oo bi pẽra mãia nãĩ k'art'a pi pae biruma. **2** Mãinepa biruma jõma ũpẽarã pi tede arã nibeepatairã pae, tachi ũpẽawẽra Ap'ia pae mãinepa tachi ũpẽa Arquipo pae. Arquipopa tai ome Tachi Ak'õrepa oo bit'a choa mimiaparima papaká bi tãra. **3** Mĩa k'ĩria bima Tachi Pajãnepema Ak'õrepa ^I mãinepa Tachi Chipari Jesucristo ãchi piadepa mãra k'aripa p'ananamẽrá mãinepa ne k'ĩrisiadawẽa bapi p'ananamẽrá.

ũpẽa Onésimo k'orea Pablopa chichupuria idida

4 Mĩa Tachi Ak'õrea it'aa chiidirucha sõpia biade aparima pi k'orea. **5** Mĩa ũrisima pia Tachi Chipari Jesude tããa bit'a mãinepa jõma ãpẽrarã Tachi Ak'õrenepemarã k'ĩria bit'a. **6** Mĩa Tachi Ak'õrea it'aa chiidi bima Cristode tããapatairã ome pi minachia pia bamẽrá. ^{II} Mãiya jõma nepia tachia Jesucristodepa uru p'anit'a pia minachia k'awaipi. **7** ũpẽa, pia ãpẽrarã Tachi Ak'õrenepemarã k'ĩrianepa sõpiapida pẽra mi sida ^{III} arapaapisima mãinepa minachia sõpia nipapisi-

ma. **8** Mãĩ k'orea piã idiruma mãia jararut'a oomẽrá. Cristodepa mãia, piã mãĩ p'ue oopi bimina, mãiya oopiwẽma. **9** Mãĩpari mãia chichupuria idiruma pia k'ĩrianepa mãiya oomẽrá. Mĩ Pablo chõa k'eesima, mãinepa naapae Jesucristo k'orea eda serra uru p'anit-

^I Tachi Pajãnepema Ak'õrepa. K'ãp'ũra pedeade bi bima: Dios el Padre. ^{II} Cristode tããapatairã ome pi minachia pia bamẽrá. Waapẽarãmã mãipa jara bima: «Cristode tããa bidepa pi ichi ãpẽrarã ome minachia pia bamẽrá». ^{III} Mĩ sida. Waapẽarã k'art'ade bi bima: tai sida.

ma. **10** Mĩa chichupuria idiruma pi pae pari mimiaparĩ Onésimo k'orea. Ichi mi warra tãra bima. Mĩ nãma eda serra bide ichia minepa Cristode tããana pẽra mi warra tãra beesima. **11** Naena pi pae pari mimiaparĩ piawẽa basima, maamina idiapae chi pi pae pari mimiaparĩ pia beesima. Mãiya ichia pi pae pia mimiaipi mãinepa mi pia k'aripaipi.

12 Ichi pimá tãitea peeruma. Mĩa ichi minachia k'ĩria bima. Mĩ chupuria ichi pia uru base mãia uru bada tãra. ^{IV}¹³ Chi pedea pia Cristo k'orea mi eda serra bide ichi pi pari mi ome uru ba k'ĩria basima. **14** Maamina pia pia biade aiwẽ pada pẽra, mãia oo k'ĩriaé pasima. Mĩa chichupuria idi bima piã jok'ae oopade awẽt'a, mãĩpari k'ĩria bima pichiapurũ mãiya oo k'ĩria bait'a.

15 Tãaraawẽa bima pi pae pari mimiaparĩ Onésimo pi ome bada mĩruwãna. ¿Mãiya wãsiék'ãra, ichi tãitea wãrune pia ewaricha uru bamẽrá? **16** Maamina ichit'a pi pae pari mimiaparĩ tãra uru baiwẽa bima, mãĩpari mãĩ k'aepẽra atepe piiparã uru bai bima. Cristo k'orea pi ũpẽa pẽra k'ĩrianepa uru bai bima. Mĩa ichi minachia k'ĩria bima, maamina mãĩ k'aepẽra pia ichi pia atepe k'ĩriai pia bima, pi pae pari mimiaparĩ pẽra mãinepa Tachi Chipari k'orea pi ũpẽa pẽra.

17 Pimá, tachia Tachi Ak'õre pae abarik'a oo p'anipira, Onesimoa pia pedease miã pia pedearu tãra. **18** Ichia pi paritua piawẽa oosira wa tee paraasira, jarase mãia piã jõmasã teait'a. **19** Ara mi juapa mãiya biruma: ichi tee parã bada mãia teai. ¡K'ĩrisiase, minepa Cristode tããana pẽra pia miã tee parã bit'a! **20** ũpẽa, Tachi Chipari k'orea mãia chichupuria idi bit'a oose. Tachi Cristo k'orea ũpẽarã pẽra mi sõ arapaapise.

21 Mĩa mãiya biruma k'awa bi pẽra pia mi pedea tããait'a. K'awa bima mãia jara bi k'aepẽra atepe pia ooit'a. **22** Mãĩ awara mãia k'ĩrisia bima mãrapa Tachi Ak'õrea it'aa chiidi p'aninepa mi eda serra uru

^{IV} Griego pedeade mãĩ versículo t'aju bima.

p'aninepa awara wāit'a. Māiya mi māramá p'ue wāipi.
Māipuru mi pae te yaa uru base.

Pablopa nāi k'art'ade k'aadea bida

²³ Ūpēa Epap'ra Jesucristo k'orea mi ome eda serra
bima. Ichia piá pia bapade a bima. ²⁴ Marcopa, Aristar-

copa, Demapa māinepa Luca pida piá pia bapade a
p'anima. Āchia mi ome Tachi Ak'õrepa oo bit'a oo p'ani-
ma.

²⁵ Mia k'řia bima Tachi Chipari Jesucristopa ichi sõpi-
adepa māra k'aripa bait'a. ^I

^I *Māra. Griego pedeade nāiya bi bima: māra jaore.*

HEBREO

Nāi k'art'a hebreorā pae bida pasima. K'awadawēa p'anima māi k'aipa bisit'a. Chi eda waapēarāmá Bernabepa, Apolopa, Silapa, Lucapa, Clemente Romanepemapa wa waapēarāpa bisit'a. Naena chok'arairāpa k'īrisia p'anasidama Pablopa māi bidat'a. Abapuru k'awa p'anima Hebreo k'art'a bida judio pasit'a. (Judiorāpa hebreo pedeade pedeapata pēra hebreorāane apatama). Nāi k'art'a bidapa māinepa chi k'art'a jitadada pida Timoteo unupachidama (). Māi awara ūpēarā Italia tuadepemarā ome chi ūpēa jīra basima (). Āyo 70 naena bisima. Nāi k'art'a ūpēarā judiorā minachia mīa be pae bisima Jesucristo itu bidaemaapa. Jesucristode tījāa p'ani k'orea āchia uru be waapēarāpa ēmarisidama (). Jōma nāi k'art'ade chi bidapa āchia itu bidawēa Cristode tījāa p'anit'a k'īria bima, Cristo chi atepē biēra:

Cristo chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā k'aepēra atepē piipará bima (). Cristo Moisé k'aepēra atepē piipará bima (). Cristo chi p'aare judiorā k'aepēra atepē piipará bima (). Cristopa tachia nemietá oodada k'orea piuda k'orea p'aare judiorāpa oopatai k'aepēra atepē piipará bima ().

K'aadea chi k'art'a bidapa jara bima Tachi Ak'ōrene tījāanai p'anima, ichia tachi pia unumērā (). Chi pedea piipará bi tachia ūrinai p'anit'a bi bima: «Māi ēpēerā minachia p'anirāpa Tachi Ak'ōrene piarā tījāsida pēra tachia pida ara māi jīra tījāa p'ananai p'anima. Chi tachia itu tījāapik'ai māinepa nemietaapa tachi pira uru baparí āyá bi dak'ari āarea choa p'aninepa naa wātima tachi wānai p'animá».

Tachi Ak'ōre Warra chi atepē bima

1 Naenaena Tachi Ak'ōrepa tachi chōarāenapemará bari k'ak'o minachia wawariadepa pedea-pachima. Chi ichi pari pedeapatairānēpa māi ya oosima. **2** Maamina nāi k'aadeapema ewaride ichi Warradepa tachiá pedeasima. Ichi Warradepa Tachi Ak'ōrepa ne āarea oosima māinepa ichi bisima ne āarea uru bamērā. **3** Ichi Warrapa Tachi Ak'ōre k'īrawārea achiterrea unupiparima. Ichiapururu Tachi Ak'ōre sāmaasá bit'a k'awapiparima. Ichi pedea jua chaarea bidepa ne āarea ooda ichi juade ara māi ya uru bima.

Ichia tachi nemietá oodada siik'ari Tachi Ak'ōre chi auk'arā bi juaraari pajāne suak'abari beesima. **4** Māi ya Tachi Ak'ōrepa ichi chi it'aripa peedairā k'aepēra atepē bisima. Tachi Ak'ōrepa ichi t'ī bida māi āchi t'ī bida k'aepēra atepē piipará bisima. **5** Chi ichia it'aripa peeda abaia nāi ya jaraé pasima:

«Pī mi Warrapī. Idi pī mi Warraade aruma». **I**

Māinepa āchi k'orea nāi ya jaraé pasima:

«Mī ichi ak'ōre paipī, māinepa ichi mī warra paipī». **II**

6 Māi awara Tachi Ak'ōrepa ichi Warra aba bit'a nāi tījūanea peeside nāi ya jarasima:

«Āarea Tachi Pajānepema Ak'ōrepa it'aripa peedairāpa ichiá pia pedeadai p'anima».

I Salmo 2:7 Idi pī mi Warraade aruma. Griego pedeade nāi ya bi bima: Idi mīa pī unusima wa Idi mī pī ak'ōre pasima. **II** 1:5 2 Samuel 7:14.

7 Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā k'orea ichi pedeade nāi ya bi bima:

«Tachi Ak'ōrepa ichi it'aripa peedairā oosima nāu jīra p'ananamērā. **III**

Āchi oosima t'īpī urua jīra p'ananamērā». **IV**

8 Maamina ichi Warra k'oreapuru Tachi Ak'ōrepa nāi ya jarasima:

«Tachi Ak'ōre, pī ewaricha ne āareairā chiparipī. Pī p'uuru jīp'a bapiparima.

9 Pīa k'īriaparima ēpēerā jīp'a p'ananai't'a. Nemietá unuemaaparima.

Māipuru Tachi Ak'ōre, pī Ak'ōrepa āarea pī ome p'ani k'aepēra pit'a chi atepē bisima. Māi ya pī minachia ara-paapisima». **V**

10 Māinepa nāi ya jarasima:

«Tachi Chiparī, naenaena pīa nāi tījūa oosima māinepa pīchi juadepa pajā oosima.

11 Jōma māi jōipī maamina pī ara māi ya baipī. Jōma māi chota paipī p'aru sore papari jīra.

12 P'aru sore ērak'ari chiwidi jīparī jīra pīa jōma māi āyá bik'ari chiwidi ooi pī.

Maamina pī ara pichit'u bima. Pī piuk'ama». **VI**

13 Tachi Ak'ōrepa mī āpia pida Ichia it'aripa peedá jaraé pasima:

«Mī juaraari suak'abari beese aba mīa pīchi nek'īramá pīchi juade birudea». **VII**

III Griego pedeade pneumata jara k'īria bima «nāu» māinepa «jaore». Māi k'orea chi eda waapēarā k'art'ade māi versiculode nāi ya bi bima: Tachi Ak'ōrepa ichi it'aripa peedairā oosima jaore p'ananamērā. **IV** 1:7 Salmo 104:4. **V** 1:9 Salmo 45:6-7. **VI** 1:12

¹⁴ Māiyara ζTachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā k'airāma? Māirā āarea Tachi Ak'ōre pae p'aniēra, āchi peeparima chi ichia k'aripai biirā māirā ak'i p'ananamērā.

Jīrak'aua p'angat'i Cristo itu bidaemaapa

2 Māipuru jīrak'aua p'angat'i tachia chi piarāpēa pedea ūrinaanat'a minachia ūrinai p'anima māinepema āyá wānaemaapa. ² Chi Tachi Ak'ōrepa naena jara bieda pedea ichia it'aripa peedairānēpa teasima. Māi pedea ēpērarāpa āarea oodai p'anasidama. Chi āarea oowēa be māinepa chi māi pedea ūriwēa be Tachi Ak'ōrepa arí itiapachima. ³ Ara māi jīra chi Tachi Ak'ōrepa tachi minachia k'aripaidepema tachia itu bidaipira, ζIchia itiaidepema sāmaasá tachi mīrunaima? Māi pedea Tachi Chipari Jesupa naa jarateasima. Chi ūrinaanapa tachiā māi piarāane asidama. ⁴ Māi awara Tachi Ak'ōrepa ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí minachia wawaria oopisima. Ichia k'īria bada jīra ichi Jaorepa oopi bit'a ichidirācha teasima. Jōma māinepa māi pedea piarāt'a k'awapisima.

Jesucristo ara tachi jīra bada

⁵ Chi tījūa chiwidi chei bit'a, chi māi k'orea taipa jara p'anit'a ^I Tachi Ak'ōrepa ichia it'aripa peedairā juade māi bié pasima. ⁶ Māipari Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima:

«Tachi Ak'ōre, ēpēra ζk'ārema pia māi k'orea k'īrisiai k'orea?

Ēpēra ^{II} ζk'ārema, pia māi ak'ii k'orea?

⁷ Pia ichi chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā k'aepēra k'aepe bisima.

Ichi pia bisima māinepa chi minachia k'awa bi bisima». ^{III}

⁸ Pia ne āarea ichi juade bisima.

Tachi Ak'ōrepa ne āarea ichi juade bida pēra, ichi juade ne āpia pida biwēa bit'a newēma. Waidi ununawēma ne āarea ichi juade bet'a. ⁹ Maamina Jesú k'orea k'awa p'anima. ^{IV} Tachi Ak'ōrepa ichit'u nāi tījūane k'aepe bisima chi it'aripa peedairā k'aepēra. Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa māiya oosima Jesú jōmāirā k'orea piumērā. Minachia mīak'ari piuda pēra Tachi Ak'ōrepa ichi pia bisima māinepa chi atepe bisima.

¹⁰ Tachi Ak'ōrepa ne āarea oosima. Ichidepa ne āarea bima. Tachi Ak'ōremá pia basima Jesú minachia mīapiit'a. Māiya chi ichi ēpērarā K'aripaparí arí bisima. Ichidepa Tachi Ak'ōrepa ichi warrarā chok'ará p'aní jiri atasima, ichi pia bidepema jitadamērā. ¹¹ Jesupa

Salmo 102:25-27. VII Pichi juade birudea. Griego pedeade nāiya bi bima: pi jīru ek'ari birudea. Salmo 110:1. I Chi māi k'orea taipa jara p'anit'a. Hebreo 1:10-12. II Ēpēra. Griego pedeade nāiya bi bima: ēpēra warra. III Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: Ichi bisima ne āarea pia ooda chiparirā p'ananamērā. IV Jesú k'orea k'awa p'anima. Griego pedeade nāiya bi bima: Tachia Jesú unu p'anima.

ēpēerā Tachi Ak'ōre pae pia biaparima. Ichia, māinepa māi ēpēerā pida āchi Ak'ōre ara aba bit'a uru p'anima. Māi k'orea Jesú p'erak'ama āchi ichi ūpēarāane ai k'orea. ¹² Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bima:

«Mia pi k'orea mi ūpēarā pedeaipi. Āareairā ará p'anine mia piá pia pedeaipi». ^V

¹³ Māinepa nāiya bi bima:

«Mia ichide tījāa baiipi». ^{VI}

Māinepa nāi sida bi bima:

«Mi nāma bima, māinepa warrarā Tachi Ak'ōrepa miá teada mi ome ará p'anima». ^{VII}

¹⁴ Māi warrarā k'ak'ua pará māinepa oa pará ooda pēra Jesú sida abarik'a basima ichi piudadepa tiore p'uei k'orea. Māi tiorepa tachi piudai p'aní ichi juade uru bima. ¹⁵ Jesupa tiore p'ueda pēra, chi piudai k'orea wap'ea beada ichia āarea k'aripasima. Ewaricha piudai wap'ea p'aninepa āchi piawēa p'anasidama chipari pae pari mimiapatairā jīra. ¹⁶ Piarā Jesú chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā k'aripade cheé pasima, māipari Abrahán jīra Tachi Ak'ōrene tījāa bet'a k'aripade chesima. ^{VIII}¹⁷ Ichi cheside ne āareaine tachi jīra basima waapēarā k'īra chupuriaparí p'aare minachia k'awa bi pai k'orea. ^{IX} Piarā Tachi Ak'ōre k'īrari p'aare minachia k'awa bi jōma chi arí ooparí beesima. Māipa ara ichi itu peapisima ēpēerāpa nemietá oopatai Tachi Ak'ōrepa k'īrisia atuamērā. ¹⁸ Tiorepa waa mīesa jara baside Jesú minachia mīasima. Māipuru tiorepa tachiā waa mīesa jara bide, Jesupa tachi sāmaasá k'aripai k'awa bima.

Moisé k'aepēra Jesú chi atepe bima

3 Ūpēarā, māra ēpēerā Tachi Ak'ōrenepemará pēra māinepa ichia māra t'īna pēra, Jesucristo k'orea minachia jīrak'aua k'īrisiat'i. Tachia piarā tījāa p'aniane apatama Ichi Tachi Ak'ōrepa pedapi māinepa P'aare minachia k'awa bipi. ² Tachi Ak'ōrepa oopida Jesupa āarea arí oosima Moisepa chi Tachi Ak'ōre tedepemará ome ooda jīra. ^{X3} Chi ēpērarāpa chi te pia oo bia pia pedeapatama, ara chi te k'aepēra. Ara māi jīra tachia Moisé k'orea pedeapatai k'aepēra Jesú k'orea pia pededai p'anima. ⁴ Techa chi ooparí uru bima. Maamina Tachi Ak'ōrepa ne āarea oosima. ⁵ Moisé Tachi Ak'ōre pae pari mimiaparí pēra chi Tachi Ak'ōre tedepemará ome āarea arí oosima. Ichia k'awapisima Tachi Ak'ōrepa k'aadeapema ewaride k'āre jarait'a. ⁶ Maamina Tachi Ak'ōre warra Cristo ichi ēpērarā chiparipi. Āchi ome jōma arí oo bima. Tachia Cristode tījāa p'ananaipira māinepa ichidepa ne jitadai k'orea arapá ni p'ananaipira, Tachi Ak'ōreneerāpi. ^{XI}

V 2:12 Salmo 22:22. VI 2:13 Isaia 8:17. VII 2:13 Isaia 8:18. VI-II Griego pedeade nāiya bi bima: Abrahán ēpērarā k'aripade chesima. IX Tachi jīra. Griego pedeade nāiya bi bima: ichi ūpēarā jīra. X Chi Tachi Ak'ōre tedepemará ome. Griego pedeade nāiya bi bima:

Cristo itu birāt'i

7-8 Māi k'orea Tachi Ak'ōre Jaorepa nāiya jara bima:
«Idi Tachi Ak'ōre pedea ūriutade māra sō chaarearāt'i
māra chōarāenapemarā sō chaareadada jīra.

Āchi ijūa pania newēa bide tuanasidaide Tachi
Ak'ōrepa jarada itu bisidama ichia k'āre ooi k'awadayā.

9 Māma ichia ooda cuarenta āyo unusidamina āchia
ijāanaé pasima k'āre ooi k'awadayā.

10 Māi k'orea āchi ome k'īruuk'ari Tachi Ak'ōrepa
nāiya jarasima:

“Āchi sōnepa mi piarā ijāanak'ama. Mi pedea ūri-
nak'ama”. I

11 Māinepa k'īruuk'ari piarānepa nāiya jarasima: “Mia
chi āchi ĩapaapii bimá p'ue eda wānawēma”. II

12 Ūpēarā, jīrak'aua p'anat'i. Sō chaareapa Tachi
Ak'ōrene ijāanawēa p'anarāt'i. Chi māiya bipa Tachi
Ak'ōre chok'ae bit'a itu biparima. 13 Māipari wapida nāi
ewari bide ewaricha chi k'aripa p'anat'i māi pia ijāanai
k'orea. Māiya mi āpia pida nemietaapa seak'ari sō
chaarea baiwēma. 14 Tachia naa ijāanaanepa aba pi-
uutadea Cristode ijāa p'ananaipira, ichi ome
p'ananaipi. 15 Naena jara bada jīra māicha jararuma:

«Idi Tachi Ak'ōre pedea ūriutade māra sō chaarearāt'i
māra chōarāenapemarā sō chaareadada jīra». III

16 Tachi Ak'ōre pedea ūrik'ari ĩ'ai sō chaareasidama?
ĩĀrea Moisepa Egitodepa atewānana māiya sō
chaareasidawēk'āra? 17 ĩTachi Ak'ōre k'ai ome
cuarenta āyo k'īruu basima? ĩChi nemietá oodada ome
k'īruu basiwēk'āra? ĩMāi k'orea āchi ijūa pania newēa
bide ārea piusidawēk'āra? 18 ĩTachi Ak'ōrepa k'aiyá
p'ue wānawēane asima, chi ichia ĩapaapii bimá? ĩChi
ichi pedea ijāanak'apirā māiya jarasiwēk'āra?

19 Māinepa tachia k'awa p'anima āchia ijāanaanawē
pēra Tachi Ak'ōrepa āchi ĩapaapii badamá p'ue padai-
wēt'a.

4 Tachi Ak'ōrepa piarā jara bima tachi wapida ichia
ĩapaapii bimá p'ue padai p'anit'a. Maamina
jīrak'aua p'anat'i. Māiyawēpira abai māranepema mā-
ma p'ue paiwēma. 2-3 Chi pedea pia Tachi Ak'ōrepa ĩa-
paapii k'orea tachia ūrisidama tachi chōarāenape-
marāpa ūrinana jīra. Tachia sōnepa ijāa p'anī pēra
Tachi Ak'ōrepa ĩapaapii bimá padaipi. Maamina tachi
chōarāenapemarāpa ūrinak'ari ijāanaanawē pēra māi
pedeapa āchi p'ue k'aripaé pasima. Āchi k'orea Tachi
Ak'ōrepa nāiya jarasima:

«K'īruu bide mia piarānepa nāiya jarasima: “Mia chi
āchi ĩapaapii bimá p'ue eda wānawēma”. IV

*Tachi Ak'ōre tede. Número 12:7. XI Griego pedeade chi eda
waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: aba nāi ewari jōrunea. I Mi
pedea ūrinak'ama. Griego pedeade nāiya bi bima: Mi o k'awa k'īri-
anak'ama. II 3:11 Salmo 95:7-11; Número 14:21-35. III 3:15 Salmo
95:7-8. IV 4:2-3 Salmo 95:11.*

Māiya jarasima nāi ijūa oodaedepa ichia ooi bada
ārea oo uru bimina. V4 Tachi Ak'ōre pedeade chi
mimianak'apí ewari k'orea nāiya bi bima: VI

«Tachi Ak'ōrepa jōma oo uru bada pēra ewari sietede
ĩapaasima». VII

5 Maamina Tachi Ak'ōrepa ichi pedeade nāiya jara bi-
ma:

«Mia āchi ĩapaapii bimá āchi p'ue eda wānawēma». VIII

6 Chi pedea pia Tachi Ak'ōrepa ĩapaapii k'orea naa ūri-
naanapa ijāanaé pasima. Māipuru ichia ĩapaapii
badamá p'ue padaé pasima. Maamina waapēarā
ēpērarā wapida Tachi Ak'ōrepa ĩapaapii bimá p'ue wā-
naipi. 7 Māipuru Tachi Ak'ōrepa ewari awara bisima
ichia ĩapaapii bimá wānamērā. Māi ewari Tachi
Ak'ōrepa t'ī bisima «idi». Māi ewari bik'ari tāaraarune
ichia Davidepa māi k'orea pedeasima. Māi pedea nae-
na bida nāiya bi bima:

«Idi Tachi Ak'ōre pedea ūriutade māra sō
chaarearāt'i». IX

8 Josuepa israel ijūanepemarā Tachi Ak'ōrepa piarā ĩa-
paapii bimá atewānapara Tachi Ak'ōrepa māicha
awara ĩapaapii ewari k'orea pedeaiwē pasima.

9 Māipuru chi mimianak'apí ewari ēpērarā Tachi
Ak'ōrenepemarā pae wapida bima. 10 Abai Tachi
Ak'ōrepa ĩapaapii bimá wāipira, ichia oo badadepema
ĩapaasima Tachi Ak'ōrepa ne ārea ook'ari ĩapaada jīra.
11 Māipuru tachia pia jiridai p'anima Tachi Ak'ōrepa ĩa-
paapii bimá padai k'orea. Māiyara mi āpia pida baedai-
wēma chōarāenapemarā ijāanawēa p'aninepa baeda-
da jīra.

12 Piarā Tachi Ak'ōre pedea chok'ae bima māinepa
jua chaarea bima. Ichi pedea k'īruuparí nek'o k'ida
ume era bi k'aepēra p'eedea bima. Ichi pedeapa tachi
k'īrisia māinepa tachi sōpa oo k'īria bit'a ārea pia
k'awapiparima tachi k'īrisia, tachi jaore, tachi sō sida
eda k'ōru jīra. 13 Tachi Ak'ōrepa ne ārea unuparima.
Chi ichia unuwēa bi newēma. Ichia ooda māinepa
tachia mēra uru p'anit'a pia unu bima. Ichia tachi
ak'irude jōma tachia oodada ichiá jaradai p'anima.

Jesú tachi P'aare minachia k'awa bipi

14 Tachi Ak'ōre Warra Jesú, tachi P'aare minachia
k'awa bi pajānea wāsima. Ichide ijāa p'aniane a p'anī
pēra, piarā ijāa p'anani p'anima. 15 Jesú tachi P'aare
minachia k'awa bipa k'awa bima tachi jua ibiwēa
p'anit'a. Tiorepa ichiá waa mīesa jarasima ara māiya
tachiá waa mīesa jarapari jīra. Maamina Jesupa ne-
mietá ooé pasima. 16 Māipuru tachia p'uedawēa
p'anine, Tachi Ak'ōre poro jūra jīparí jī bi suak'a

*V Ichia ooi bada. Māipa k'awapi bima Tachi Ak'ōrepa tachi ĩapaapi-
parí sida oosit'a. VI Mimianak'apí ewari. Griego pedeade nāiya bi
bima: séptimo día. VII 4:4 Génesi 2:2. VIII 4:5 Salmo 95:11. IX 4:7
Salmo 95:7-8.*

beeparimá wāuta jīra, ne wap'eadawēa ichiá it'aa chi-ididai p'anima. Māiya ichia tachi k'ira chupuriaipi māinepa ichia k'aripamērā it'aa chiidiutade ichi sōpi-adepe k'aripaipi.

5 Tachi Ak'ōrepa p'aare minachia k'awa bi birude, ēpēra aba jiri atak'ari māi biparima. Ēpērarāpa nemietá oodada k'orea māipa Tachi Ak'ōrea ne teapari-ma māinepa ānimara paateaparima. ¹² Ēpērarāpa atua p'aninepa āchia piawēa oodada k'orea chi p'aare minachia k'awa bipa p'ue k'awa k'ira chupuriai bima, ichia pida abarik'a oopari pēra. ³ Māipuru ēpērarāpa nemietá oodada k'orea ānimara paatearude ichiaba ichia ooda k'orea pida ānimara paateai bima. ⁴ Abai pida ara ichi tuaba p'aare minachia k'awa bi beek'ama, maawēapuru Tachi Ak'ōrepuru aba t'īk'ari, maapae māi biparima Aarón bida jīra. ⁵ Ara māi jīra Cristo ara ichi tuaba P'aare minachia k'awa bi beaé pasima, māipari Tachi Ak'ōrepuru ichi māiya bisima. Tachi Ak'ōrepa ichiá nāiya jarasima:

«Pí mi Warrapi. Idi pí mi Warraade aruma». ^{II}

6 «Māinepa nāiya jarasima:

Pí ewaricha p'aare baiپی Melkisedé bada jīra». ^{III}

⁷ Cristo nāi k'ak'uade baside ibia jēa bipa Tachi Ak'ōrea jīk'ua chichupuria idisima, ichi piui bidepema p'ue k'aripai bada pēra. Māine chi Tachi Ak'ōrepa k'īria bi jīra ooyade ada pēra, Tachi Ak'ōrepa ichi pedea ūrisima. ^{IV}⁸ Cristo Tachi Ak'ōre Warramina ichi minachia mīa bidepa ichi Ak'ōre pedea sāmaasá ūriit'a k'awasi-ma. ⁹ Ne āareaine arí ooda pēra, chi ichi pedea ūriutarā āarea k'aripaipi ewaricha chok'ae p'ananamērā. ¹⁰ Māinepa Tachi Ak'ōrepa ichi P'aare minachia k'awa bi bisima Melkisedé bi bada jīra.

Chi piarāpēa pedea itu birāt'i

¹¹ Māi k'orea taipa minachia jaratea k'īria p'anima. Maamina chi t'aju bima arí k'awapidait'a, māi māra poro chaarea p'aniēra. ¹² Minachia tāaraa bima mārapa Jesude ijāanaanat'a. Māipuru idi māra Tachi Ak'ōre pedea jarateapatairā padai beasima. Maamina abaiपा chi Tachi Ak'ōre k'orea naa jarateada mārā māicha jarateai bima juba topiru jīra. Warra chak'e jīra p'aniēra chik'o k'odai k'aepēra jubat'u todai p'anima. ¹³ Chi juba to berā wapida chupuri k'ede pēra sāmaasá jīp'a oodait'a atua p'anima. ¹⁴ Maamina chi chik'oara chōarā paepuru bima. Āchia Tachi Ak'ōre pedea jīrak'aua k'īrisia p'aninepa k'awa p'anima k'āret'u chi pia bit'a māinepa k'āret'u piawēa bit'a.

6 Māipuru naa wātima Cristo k'orea pia k'awadayá. Tachia chi ichi k'orea naa k'awadaadat'a māicha waa minachia jarateadaiwēma, māipari nāi k'orea jarateadai p'anima: nemietá oo p'ani k'orea piu-

dai p'anit'a, nemietá itu bidak'ari Tachi Ak'ōremá chedai p'anit'a, Tachi Ak'ōrene ijāanai k'orea, ² porochodai k'orea, ūpēarā īri jua bidai k'orea, piudaadarā chok'ae p'irabaridai k'orea, māinepa chi Tachi Ak'ōrepa ijāanak'apīrā itiarude ewaricha māirā minachia mīanai k'orea. ³ Tachi Ak'ōrepa k'īria bipira, māi k'orea āarea māicha jarateadai k'aepēra tachi naa wāpododaipi Cristo k'orea pia k'awadayá.

⁴ Chi eda waapēarāpa chi piarā pedea k'awa p'ananak'ari, Tachi Ak'ōrepa tea bi k'orea arapá p'ananak'ari, Ichi Jaoredepa ne jitadak'ari, ⁵ ichi pedea minachia pia bi ūri p'ananak'ari māinepa chi k'aadeapema ijūa chei bidepema ichi jua chaaredepa oo bit'a ēpēerāpa ne p'ue oodak'apí unu p'ananak'ari, ⁶ abaiपा Cristo itu bida pēra māicha jīitea ichimá p'ue cheiwēma. Māiyasidara Tachi Ak'ōre Warra k'orea jōmāirā piawēa pedeapidaipi māicha k'urusude barijira biuta jīra.

⁷ K'oe cherucha chi ijūapa toparima. Māipa chi ijūa pia bide chi ēpēra ne uuparí pae pia chaupiparima. Tachi Ak'ōrepa māi ijūa pia bayade aparima. ^V⁸ Maamina k'oe chek'ari īri māinepa sirua k'achia t'ōnoipira, māi ijūa piawēa bima. Tachi Ak'ōrepa māi ijūa k'achia pedeak'ari maapae āarea paapi. ^{VI}

⁹ Ūpēarā, tai māiya pedea p'animina k'awa p'anima Tachi Ak'ōrepa māra k'aripada pēra o piade wāutat'a. ¹⁰ Tachi Ak'ōre jīp'a bapari pēra mārapa pia oo p'anit'a māinepa ichi k'īria p'anit'a k'īrisia atuaiwēma. Ichi ēpērarā k'aripa p'aninepa mārapa unupisidama chi ichi k'īria p'anit'a. Wapida k'aripa p'anima. ¹¹ Taipa k'īria p'anima machicha māiya oo p'ananait'a aba piuutadea. Ara māiya mārapa chi Tachi Ak'ōrenepema jita-dayá ni p'ani āarea jitadaipi. ¹² Taipa k'īrianawēma māra k'oa p'ananait'a, māiyawēapuru k'īria p'anima chi māra waapēarā ūpēarā jīra p'ananait'a. Āchia Cristode ijāa p'aniēra māinepa āarea choa p'aniēra, Tachi Ak'ōrepa teai jarada āarea jitadaipi.

Tachi Ak'ōrepa pedea auda piarā oopi

¹³ Tachi Ak'ōre k'aepēra chi atepe bi newēma. Māipuru Abrahán ome pedea auside ara ichi t'īnepa piarā k'aripayade asima. ¹⁴ Nāiya jarasima: «Piarā mia pí k'aripaipi māinepa pidepa ēpēerā minachia unupiipi». ^{VII}¹⁵ Abrahampa choa bidepa ni bak'ari Tachi Ak'ōrepa warra teai jarada unusima.

¹⁶ Ēpērarāpa piarānepa jarautade āchi k'aepēra chi atepe bi t'īnepa māiya jarapatama. Māine abai pida p'ue māi seade adak'ama. ¹⁷ Ara māi jīra Tachi Ak'ōrepa pia k'awapi k'īriasima chi ichia teayade ada pada piarā jitadait'a māinepa ichia k'īrisia bi jīra piarā ooparit'a. Māipuru ara ichi t'īnepa piarā teayade asi-

I 5:1 Levítico 1:1—6:7. II Salmo 2:7 Idi pí mi Warraade aruma. Griego pedeade nāiya bi bima: Idi mia pí oosima wa Idi mí pí ak'ōre pasima. III 5:6 Salmo 110:4; Génesi 14:18. IV 5:7 Marco 14:32-36.

V Chi Cristo itu biwēa be māi ijūa jīra p'anima. Mateo 13:18-23. VI Chi Cristo itu bi be māi ijūa mietá jīra p'anima. Mateo 13:24-29. VII 6:14 Génesi 22:17.

ma. ¹⁸ Tachi Ak'õrepa sea jarak'a përa ichia teai jarada piarã teaiþi mãinepa ichi t'ñepa jarada k'õra awara ooi-wëma. Mãi ne ume p'aninepa, taipa Tachi Ak'õre jiri-patama tai k'aripamërá mãinepa k'õriamërá. Ichia jarada piarã ooi't'a k'awa p'aniëra tachia p'ue p'erawëa ããa p'ananaipi. Mãipa chi Jesudepa jitadai k'orea ni p'anit'a itu bidaiwëma. ¹⁹⁻²⁰ Mãipa tachi k'aripa bima minachia ããa p'ananamërá joerk'et'apa p'ãp'orro jõe uru niþi jãra. Tachia jitadai p'anit'a piarã k'awa p'anima, Jesú pajãnea tachi naa wãsi përa. Tachi Ak'õre temá wãsima eda chi p'aru eatia jira bi wãýa tachi k'aripai k'orea. Mãma tachi P'aare minachia k'awa bi beesima Melkisedé bada jãra. Ewaricha mãiya bima.

P'aare Melkisedé pada k'orea bida

7 Mãi Melkisedé Salén p'uurudepema chi poro jũra jã bi pasima mãinepa Tachi Ak'õre chi atepe bi p'aare pasima. ^I Mãi ewaride Abrahamã waapëarã p'uuru poro jũra jã be ome k'õruuk'ari ãarea p'uek'ari, ya cheru pasima. Mãine ara mãi Melkisedepa ichi jiride wãk'ari ichiã pia pedeasima mãi Tachi Ak'õrepa k'aripamërá. ² Maapae Abrahamã chi ichia ãarea ãemarinanepema ichiã teasima. Mãi diez joisiarucha aba teasima. Melkisedé t'ñ jara k'õria bima «poro jũra jã bi chi jãp'a bi». Mãinepa «Salenepema poro jũra jãbiade» apachidama. Mãi t'ñ jara k'õria bima «chi tachi ne k'õrisiawëa bapiparí poro jũra jã bi». ³ Melkisedé ak'õre, chi nae mãinepa ichi chõarãenapemarã k'orea Tachi Ak'õre pedeade bi biwëma. Ichiaba ichi t'õna k'orea mãinepa piuda k'orea bi biwëma. ^{II} Mãiya ichi Tachi Ak'õre Warra jãra ewaricha p'aarepi.

⁴ Melkisedé k'orea minachia k'õrisiat'í! Ichi piarã chi atepe basima. Tachi chõarãenapema chi atepe bi Abrahamã k'õru bak'ari chi ãemarinanepema ichiã teasima. Diez joisiarucha aba teasima. ⁵ Moisepa bidade jarasima ãarea israel ããanepemarãpa jitautadepema chi Levidepemarã ununana p'aarerã teadai p'anit'a. Diez jitautacha aba teadai p'anima. Israel ããanepemarã mãi p'aarerã õpëarãmina, abarik'a Abrahamepema ununamina, mãiya teadai p'anima. ⁶ Mãiyawëapuru Melkisedé Levidepa chedawë pasimina, Abrahamã ãemarinanepema ichiã teasima. Diez joisiarucha aba teasima. Mãine Melkisedepa Abrahamã pia jarasima Tachi Ak'õrepa k'aripamërá. Mãi Tachi Ak'õrepa naena piarã k'aripayade a basima. ^{III} ⁷ ãarearãpa k'awa p'anima chi atepe k'awa bipa chi ãpia k'awawëa bi pia pedeparima mãi Tachi Ak'õrepa k'aripamërá.

⁸ Israel ããanepemarãpa jitautadepema Levidepa chedada p'aarerã teapatama. Mãi p'aarerã piudaimina diez jitautacha ãchiã aba teapatama. Maamina Tachi

^I 7:1 Génesi 14:17-20. ^{II} Griego pedeade mãi versículo mãiya bi bima: Melkisedé ak'õre newëma, nae newëma, mãinepa ãpëarã chõarãenapema newëma. Ichi t'õna ewari newëma mãinepa ichi piuda ewari sida newëma. ^{III} 7:6 Génesi 12:1-3.

Ak'õre pedeade jara bima Melkisedé wapida chok'ae bit'a. Mãiya Abrahamã ãemarinanepema mãi piuk'apí p'aarea teasima. Diez joisiarucha aba teasima. ⁹⁻¹⁰ Israel ããanepemarãpa diez jitautadepema Levidepa chedada p'aarerã aba teapatama. Maamina Melkisedepa Abrahamã pia pedeaside Abrahamã ãichae Leví wapida neé pasima. Mãipuru tachia mãiya jaradai p'anima: Abrahamã diez joisiarucha Melkisedepa aba teaside ichi ãichae Levidepa chedai padarã pida ara mãi teasidama.

¹¹ Tachi Ak'õrepa Moisepa bida Israeldepemarã teaside Levidepa chedada p'aarerã bisima mãi p'aarerã padamërá. Mãi p'aarerãpa oo p'aninepa ãpëarã Tachi Ak'õremã orrobaridaipara, ¿k'õre k'orea Aarón awara p'aare Melkisedé jãra bi chei pasima? ¹² Mãi p'aare chi awararãnepa cheda përa, chi ichi pae pida ley awara bai basima. ¹³ Jõma mãipa Jesú k'orea pedea bima. Ichi Levidepa chewë pasima, mãipari Judadepa cheda pasima. Mãi naena mi ãpia pida Judadepa cheda p'aare baé pasima. ¹⁴ Moisepa chi p'aarerã mãi ãpëarãnepa chedayade ak'a pasima. ãarearãpa k'awa p'anima Tachi Chipari Jesú Judadepa cheda pasit'a.

¹⁵ ãarea mãia jarada pia bima mãi k'awadaipira: Jesú p'aare awararãnepa cheda përa, ichi p'aare beesima Melkisedé bada jãra. ¹⁶ Ichi p'aare beaé pasima Moisepa bidapa bida përa. Moisepa bidapa abapuru Levidepa chedaadat'a biparima. Mãiyawëapuru Jesú p'aare beesima ichi jua chaareadepa piuk'a përa.

¹⁷ Ichi k'orea Tachi Ak'õre pedeade mãiya bi bima:

«Pi ewaricha p'aare baiþi Melkisedé bada jãra». ^{IV}

¹⁸ Chi naa bida Tachi Ak'õrepa mãi itu bisima, mi ãpia pida k'aripaé pasi përa ¹⁹ mãinepa mi ãpia pida jãp'a bié pasima. Mãi Moisepa bida k'aepëra Tachi Ak'õrepa nepia teasima tachi k'aripai k'orea. Mãinepa Tachi Ak'õremã arã orrobariparima.

²⁰⁻²¹ Tachi Ak'õrepa chi naa p'anana p'aarerã biside ewaricha p'ananyane aé pasima. Maamina Tachi Ak'õrepa Jesú p'aare biside piarãpëa jarasima ewaricha mãiya bayade asima. Tachi Ak'õre pedeade mãiya bi bima:

«Tachi Chiparipa piarãpëa jarasima pi ewaricha p'aare baiþi Melkisedé bada jãra. ^V Ichia jarada k'õra awara ooiwëma».

²² Mãi Tachi Ak'õrepa piarã jarada përa tachia k'awa p'anima Tachi Ak'õrepa Jesudepa tachi ome pedea chiwidi auda ^{VI} piarã ooi't'a. Mãi pedea auda ichia naa teada piiparã bima chi Moisepa bida k'aepëra.

²³ Chi naapema p'aarerã minachia p'anasima. Aba piusira abai beepachima. Ya abai chek'ari mãipa jõnea oo beepachima. ²⁴ Maamina Jesú piuk'a përa ewaricha p'aare paipi. ²⁵ Mãipuru ichidepa Tachi Ak'õremã

^{IV} 7:17 Salmo 110:4. ^V Melkisedé bada jãra. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mãi newëma. ^{VI} Pedea chiwidi auda. Jeremia 31:31-34

cheutarã äarea p'ue k'aripaipi ewaricha chok'ae p'ananamërá. Piuk'a përa ewaricha tachi k'orea Tachi Ak'õrea chichupuria idiparima.

²⁶ Tachi P'aare minachia k'awa bi Jesupa ne äareaïne tachi p'ue k'aripaipi. Nemietá ook'ama, ne äareaïne jïp'a bima. Tachi Ak'õrepa ichi pia unu bima. Chi nemietá oopatairã t'äenapema äyá bik'ari pajãne chi atepe bisima. ²⁷ Ichia ook'ama waapëarã p'aare minachia k'awa p'anirãpa ewaricha oopata jïra. Mãi p'aarerãpa ara ächia nemietá oodada k'orea naa Tachi Ak'õrea änimara paateapatama. Maapaepuru waapëarã änimara paateapatama ëpërarãpa nemietá oodada k'orea. Maamina Jesupa änimara paatearu jïra ara ichi itu peapisima ëpërarãpa nemietá oopatai k'orea. Bari k'ak'o aba mõiya oodapa nemietá äarea siisima.

²⁸ Moisepa bidapa ëpërarã ne äareaïne jïp'awëa be bi-parima p'aare minachia k'awa p'anirã p'ananamërá. Maamina mõi Moisepa bi bada teak'ari, Tachi Ak'õrepa piarãpëa jarasima ichi Warra ewaricha P'aare minachia k'awa bi bayade asima. Mõiya ichi Warra bisima chi tachi pae p'aare arí bi beemërá.

Jesú k'orea chi pedea chiwidi auda piipará bima

8 Chi k'irisia taipa minachia jara p'anit'a nãipi: tachi P'aare minachia k'awa bi pajãne Tachi Ak'õre suak'a beeparí auk'ará bide juaraari suak'abari bima, ² mõiñepa chi Pajãne Tachi Ak'õre tede eda mimiaparima. Mãi chi piarãpëa te änimara e oodapi. Ëpërapa mõi oóe pasima, mõiipari Tachi Chiparipa mõi oosima.

³ Tachi Ak'õrepa chi p'aare minachia k'awa p'anirã äarea biparima ichiá ne teadamërá mõiñepa änimara paateadamërá. Mõiipuru Tachi P'aare chi minachia k'awa bi pida ne teai basima. ⁴ Ichi nãi jïñe bada para p'aare paiwë pasima nãi jïñe p'aarerã minachia nibi përa. Mãi p'aarerãpa Tachi Ak'õrea ne teapatama Moisepa bidade bi bi jïra. ⁵ P'aarerãpa oo p'aninepa unupipatama pajãne sãmaasá bit'a. Mõiipuru Moisepa chi Tachi Ak'õre te änimara e ooi naena Tachi Ak'õrepa ichiá nõiya jarasima: «Jõma arí oot'i mia eyade unupida jïra». ¹⁶ Maamina Jesú tachi P'aare Minachia K'awa bipa pajãne oo baparit'a atepe pia bima p'aarerãpa nãi jïñe oopatai k'aepëra. Ara mõi jïra Tachi Ak'õrepa Jesudepa pedea auda atepe pia bima ëpëerã ome pedea auda k'aepëra, Tachi Ak'õrepa ëpërarã minachia k'ari-payade ada përa. ⁷ Chi Tachi Ak'õrepa ëpëerã ome naa pedea audapa piarã k'aripadapara mõiicha awara pedea auiwë pasima. ⁸ Maamina Tachi Ak'õrepa ëpërarãpa mõi oodawëa p'aní unusima. Mãi k'orea nõiya jarasima:

I 8:5 Éxodo 25:40.

Tachi Chiparipa nõiya jara bima: «Ewariaba mia israel jïñanepemarã paara mõiñepa Judadepemarã paara pedea chiwidi biipi.

⁹ Mãi pedea chiwidi mõi chõaräenepemarã ome pedea bida jïra baiwëma.

Ächi ome pedea bisima, ächi jua jitak'ari Egitodepa atewãside.

Maamina piarã jïñanaé pada përa mia ächi ameesima. Mõiya jara bima Tachi Chiparipa.

¹⁰ Mõiñepa Tachi Chiparipa nõiya jara bima: K'aadeapema ewaride mia nãi pedea chiwidi auiipi israel jïñanepemarã ome:

Mia Moisepa bida ächi k'iriside mõiñepa ächi sõne biipi.

Mi ächi Tachi Ak'õre paipi, mõiñepa ächi mi p'uuru padaipi.

¹¹ Mõiñe äareairãpa mi k'awadaipi. Chi k'irisia äpia bepa mõiñepa chi k'irisia atepe be pida mi k'awadaipi.

Mõiipuru mi äpia pida ichi tuadepemarã mõiñepa ichi ëpërarã waa jarateadaiwëma Tachi Chipari k'awadamërá.

¹² Ächia ne piawëa oodada mia jõma k'irisia atuaiipi. Mõiñepa ächia nemietá oodada mia waa k'irisia baiwëma». II

¹³ Tachi Ak'õrepa pedea chiwidi biyade aside k'awapisi-ma ichia chi naenapema pedea bida chi chotapi. Chota përa tãaraawëa bide äyá biipi. III

Tachi Ak'õre te nãi jïñanepema mõiñepa pajãnepema

9 Tachi Ak'õre israel jïñanepemarã ome naa pedea auside te änimara edepa oopadade asima nãi jïñane mõiñepa mãma eda k'äre oodai p'anasi't'a Tachi Ak'õrea pia pedeadai k'orea. ² Mãi te k'ida jëesa k'ak'o umãarea basima. Chi naapema mõi «Tachi Ak'õre pae k'ida jëesa pia biade» apachidama. Mãma jïpira, nek'opatai, mõiñepa chi mõi jïri p'ana Tachi Ak'õre pae bida basima. ³ Chi k'aadeapema k'ida jëesa p'aru eatia jira bi äpíte basima. Mãi «Tachi Ak'õre pae k'ida jëesa chi atepe piipará biade» apachidama. ⁴ Mãma k'era Tachi Ak'õre pae paateapatai basima. Mãi äarea nee ooda pasima. Tachi Ak'õre baulte basima. Mãi sida nee äarea p'iridada basima. Mõiñe eda p'arat'u nee ooda jãjoea bide maná basima. ^{IV} Aarón pak'uru t'õnona eda basima. Ichiaba chi Moisepa bida mawara p'ep'edea bit'a eda basima. ⁵ Baulte jïri Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda jïra jk'arra pará p'aní ume p'anasi-dama. Ächi jk'arrapa chi baulte t'ap'a jïri t'ap'a uru p'anasi-dama. Ächi p'anímá Tachi Ak'õre k'irawãrea achiterrea chepachima. Mãi jïri chi p'aarepa ne oa jïp'orude Tachi Ak'õrepa ëpërarãpa nemietá oodada k'irisia atuapachi-

II 8:12 Jeremia 31:31-34. III Tãaraawëa bide äyá biipi. Griego pedeade nõiya bi bima: Tãaraawëane wëpaipi. IV 9:4 Éxodo 16:33; 25:16-22; Número 17:1-10.

ma. Maamina taipa nāi k'art'ade nāi ne āarea p'ue jarateadaiwēma.

⁶ Māi āarea pia oosidaide p'aarerā ewaricha chi naapema k'ida jēesade eda wāpachidama āchia Tachi Ak'ōre pae oodai p'anī āarea oodai k'orea. ⁷ Maamina chi k'aadeapema k'ida jēesade abapuru chi p'aare minachia k'awa bit'a āyocha bari k'ak'o aba eda wāpachidama. Eda wārune ichia nemietá ooda k'orea māinepa ēpērarāpa paritua nemietá oodada k'orea ānimara oa Tachi Ak'ōre k'īrari jīp'oi k'orea atewāpachidama. ¹⁸ Māinepa Tachi Ak'ōre Jaorepa k'awapi basima p'aarerāpa wapida Tachi Ak'ōre te nāi jīūane bide ne oodai p'anīmisa ēpērarā wapida Tachi Ak'ōre te pajāne bide p'ue eda wānāiwēma p'anasit'a. ⁹ Nāi ewaride āarea māipa k'awapi bīma Tachi Ak'ōrea ne tea p'aninepa māinepa ānimara paatea p'aninepa chi māiya oo be k'īrisia p'ue jīp'a bipiwēt'a. ¹⁰ Moisepa bidapa abapuru k'awapisima chi tachi k'ak'ua īripema k'orea jarateapatai: k'āre k'odai p'anit'a, k'āre todai p'anit'a, māinepa Tachi Ak'ōrepa siipi bi sāmaasá siidai p'anit'a. Māi āarea nāi k'ak'uade oopachidama aba Tachi Ak'ōrepa āarea k'īra chiwidi oorudea.

¹¹ Maamina Cristo tachi P'aare minachia k'awa bi pa basima, tachia nepia Tachi Ak'ōrenepa teada uru p'ananamērā. Tachi Ak'ōre te pajāne bide eda wāsima. Māi te chi piipará bipi māinepa chi atepe bipi. Ēpēerāpa māi oodawēma; nāi jīūanepemawēma. ¹² Māma Cristo «Tachi Ak'ōre pae k'ida jēesa chi atepe piipará bide» barimama eda wāsima. Māmá wāsīde chivo māinepa p'ak'a warra oa Tachi Ak'ōre k'īrari jīp'oi k'orea atewāē pasima. Māipari ara ichi oa atewāsima. Bari k'ak'o aba māiya oodapa tachi k'aripasima ewaricha nepirawēma p'ananamērā. ¹³ P'aarepa p'ak'a chi imik'īra oa, chivo oa, māinepa p'ak'a wērachae paateada jora nausá bit'a ēpēerā īri jīp'oparima. Māipa ēpērarā Tachi Ak'ōre k'īrari piawēma beada nāi k'ak'ua īripema siiparima. ¹⁴ Māiyapira, ¿Cristo oapa tachi atepe piipará biwēk'āra? Cristo nemietá newēma basima. Tachi Ak'ōre Jaore piuk'apiipa k'aripada pēra ara ichi itu peapisima ānimara Tachi Ak'ōrea paatearu jīra. Nemietá oo p'anī k'orea tachi piudai p'anasidama. Maamina Cristopa ara ichi itu peapida pēra tachia nemietá oodada Tachi Ak'ōrepa k'īrisia atuak'ari tachi k'īrisia jīp'a bisima. Māiya chi Tachi Ak'ōre chok'ae bīpa k'īria bit'a tachia māi p'ue oodaipi.

¹⁵ Māiyara, Cristodepa Tachi Ak'ōrepa pedea chiwidi ausima. Ēpēerā chi naenapema pedea audade p'apachidaide nemietá oopachidama. Maamina Cristo piusima māinepema k'aripai k'orea. Ichiaba, Cristodepa chi ichia t'īnairāpa ichia ne āarea pia jōk'apí teai jaradat'a p'ue jitadaipi.

¹⁶ Nāi jīra bīma: ēpērapa k'art'ade bīparima ichi piuk'ari k'aipa ichia uru bidepema jitai bit'a. Maamina chi jitai bīpa māi ēpēra piarā piusit'a māi k'awapiepira, ne p'ue jitaiwēma. ¹⁷ Chi k'art'a bīda wapida chok'ae bīmisa chi jitai padapa māi p'ue jitaiwēma. Aba piuk'aripuru p'ue jitaipi. ¹⁸ Ara māi jīra Tachi Ak'ōrepa israel jīūanepemará ome naa pedea auside ānimara oadepa māiya oosima. ^{II} Māipa k'awapisima āchia māi pedea auda oodai p'anasit'a. ¹⁹ Māi nāiya basima: Moisepa ichia bīda ēpērarā āarea jarak'ari, maapae p'ak'a warra oa māinepa chivo oa panianea p'uerasima. Oveja k'ara p'urea p'īri bit'a atak'ari hisopo pak'uru juade ará piak'ari maapae oade eda batopisima. Māipa ichia chi k'art'a īri māinepa ēpērarā īri jīp'osima. ²⁰ Māi oa jīp'orude nāiya jarasima: «Nāi oapa jara bīma Tachi Ak'ōrepa māra ome pedea auda āarea oodai p'anit'a». ^{III}²¹ Ara māi jīra Moisepa Tachi Ak'ōre te ānimara edepa oodada māinepa āarea māi tede ne eda berā oapa jīp'osima. ²² Piarā Moisepa bīdade jara bīma perá ne āarea oapa jīp'oi badat'a māi Tachi Ak'ōre k'īrari pia beemērā. Māi oa ārinaepira tachia nemietá oodada Tachi Ak'ōrepa k'īrisia atuaiwēma.

Cristo oapa tachia nemietá oodada āarea siiparima

²³ Tachi Ak'ōre te ānimara edepa oodada māinepa māi tede ne eda be, Tachi Ak'ōre te pajāne bi jīra basima. Āarea māi ānimara oapa ne jīp'oi basima Tachi Ak'ōre k'īrari pia bamērā. Maamina Tachi Ak'ōre te pajāne bi māinepa māi tede eda be ānimara oa k'aepēra oa atepe pia bīpa jīp'oi basima. ²⁴ Cristo Tachi Ak'ōre te ēpēerāpa oodaadade eda wāē pasima, māi abapuru Tachi Ak'ōre te chi piarā bit'a, ara pajāne bi jīra bi pēra. Cristo pajāne Tachi Ak'ōre k'īrari wāsima, ichi oa ārisidepa tachi k'orea ichiá k'īra chupuria idi bai k'orea. ²⁵ Ichi pajānea wāē pasima ichi oa bari k'ak'o minachia jīp'oi k'orea nāi jīūanepema p'aare minachia k'awa bīpa āyocha Tachi Ak'ōre te k'ida jēesa piipará bīde oopari jīra. ²⁶ Māiya badapara nāi jīūa oosidaedapema Cristo bari k'ak'o minachia piui bai pasima. Maamina nāi k'aadeapema ewaride ara ichi itu peapisima. Bari k'ak'o aba māiya oodapa tachia nemietá oodada āarea āyá bisima. ²⁷ Āareairā bari k'ak'o aba piudaipi. Māiya nak'ari Tachi Ak'ōrepa tachi itiaipi. ²⁸ Ara māi jīra Cristopa bari k'ak'o aba ara ichi itu peapisima chok'arairāpa nemietá oodada āyá bīi k'orea. Ichi māicha cheipi, maamina māine cheiwēma tachia nemietá oopatait'a āyá bīi k'orea. Māipari cheipi ichi nī p'anirā k'aripai k'orea.

10 Chi Moisepa bidapa āarea nepia Cristo k'orea cheidepema wawarrea unupi bīma. Māi nepia chi Moisepa bidapa teak'ama. Māipuru āyocha Tachi

^{II} Ānimara oadepa māiya oosima. Māi ewaride ānimara peapachidapema jara k'īria basima chi pedea audada māi piarā oodait'a.
^{III} 9:20 Éxodo 24:8.

Ak'orea ānimara paateade wāpatairā, māirā chi Moisepa bidapa p'ue jīp'a bik'ama. ² Moisepa bidapa āchi piarā jīp'a bidapara, waa ānimara paateade wānawē pasima. Ānimara paatea p'aninepa piarā nemietā newēa p'aneenaipara, waa āchi nepira parā p'ani jīra k'īrisiadaiwē pasima. ³ Maamina āyocho ānimara paateautade, māipa k'īrisiapiparima āchia nemietā oopatait'a, ⁴ p'ak'a chi imik'īra oapa māinepa chivo oapa māi nemietā oodada p'ue āyá bik'a pēra. ⁵ Māi k'orea Cristo nāi tījūanea cheside ichia Tachi Ak'orea nāiya jarasima:

«Pia ānimara paateadait'a māinepa ne teadait'a māiya k'īriawēma. Maamina pia miá tachi k'ak'ua teasi-ma māi teamērā.

⁶ Āchia nemietā oodada k'orea ānimara paateautade māinepa ne teautade pi arapaaé pasima.

⁷ Māipuru mia jarasima: "Tachi Ak'ore, mi nāma bima pia k'īria bit'a ooi k'orea.

Pi Pedeadē mi k'orea māiya bi bima"». ^I

⁸ Cristopa naa jarasima Tachi Ak'orepa k'īriawēma ēpēerāpa āchi nemietā oodada k'orea ānimara ichiā paateadait'a māinepa ne teadait'a. Moisepa bidapa māiya oopi bimina, Tachi Ak'ore māi k'orea arapā biwēane asima. ⁹ Maapae Cristopa Tachi Ak'orea nāiya jarasima: «Mi nāma bima pia k'īria bit'a ooi k'orea». Māipa k'awapi bima chi Tachi Ak'orepa naenapema pedea audada pada, māi pedea Cristopa itu bisit'a ya chi k'aadeapema pedea audai k'orea. ¹⁰ Tachi Ak'orepa k'īria bit'a Jesucristopa ārea oosima. Ara ichi itu peapisima. Bari k'ak'o aba māiya oodapa tachi ewaricha Tachi Ak'ore pae pia bisima.

¹¹ P'aarerāpa ewaricha Tachi Ak'ore pae ne oopata-ma māinepa ānimara paateapatama. Maamina māipa nemietā āyá bik'ama. ¹² Maamina Jesucristopa ara ichi itu barimama peapisima, ewaricha nemietā āyá bii k'orea. Maapae Tachi Ak'ore juaraari suak'abari beesima. ¹³ Māma ni bima aba Tachi Ak'orepa ichi chi nek'īramá ichi juade birudea. ¹⁴ Cristopa barimama ara ichi itu peapisidepa chi Tachi Ak'ore pae awara bidairā jīp'a bisima, māiya ewaricha p'ananamērā.

¹⁵ Tachi Ak'ore Jaore pida abarik'a tachiā k'awapi bima. Nāiya jarasima:

¹⁶ «Tachi Chiparipa nāiya jara bima: K'aadeapema ewaride mia nāi pedea chiwidi auiپی israel tījūanepe-marā ome: Mia Moisepa bida āchi k'īrisiade māinepa āchi sōne biپی». ^{III}

¹⁷ Māi fari nāiya jarasima:

«Āchia ne piawēa oodada mia jōma k'īrisia atuaipi. Māinepa āchia nemietā oodada mia waa k'īrisia baiwēma». ^{IV}

^I 10:7 Salmo 40:6-8. ^{II} Ichi juade birudea. Griego pedeadē nāiya bi bima: ichi jīru ek'ari birudea. Salmo 110:1. ^{III} 10:16 Jeremia 31:33. ^{IV} 10:17 Jeremia 31:34.

¹⁸ Cristodepa Tachi Ak'orepa tachi nemietā ārea k'īrisia atuada pēra, waa tachia nemietā oodada k'orea ichiā ne teadaiwēa p'anima.

Choa p'ananai p'anima

¹⁹ Māipuru ūpēarā, chi Tachi Ak'ore pae k'ida jēesa chi atepe piiparā bide eda wāuta jīra Jesucristo oadepa Tachi Ak'ore k'ait'a ne wap'eawēa wānai p'anima.

²⁰ Māi k'ida jēesa p'aru eatia jira bi k'ōaru jīra Jesú piusidepa o chiwidi jarisima, chi Tachi Ak'ore orrobari-utat'a chok'ae p'ananamērā. ²¹ Tachia P'aare minachia k'awa bit'a pajāne uru p'anima. Ichia Tachi Ak'ore ēpērarā ārea k'aripaparima. ²² Cristopa tachi k'īrisia nemietā bada jīp'a bisima tachi sō ichi oapa ne jīp'oru jīra. Tachi Ak'ore k'īrari pia bisima tachi k'ak'ua pania p'ap'ārā bipa siida jīra. Māipuru k'īrisia aba p'aninepa māinepa piarā tījāa p'aninepa Tachi Ak'ore k'ait'a wānai p'anima. ²³ Tachi Ak'ore pedea auda pēra tachia ni p'anit'a māinepa māi k'orea āareairā jara p'anit'a mi āpia pida k'ēt'aadaiwēa p'anima. ²⁴ Jiridai p'anima sā-maasá chi k'aripadait'a pia chi k'īrianai k'orea māinepa nepia oodai k'orea. ²⁵ Chi Cristode tījāapatairā paara arā p'ananait'a itu bidaiwēa p'anima chi eda waapēarā-pa itu bipata jīra. Māipari chi k'aripadai p'anima pia tījāanai k'orea. Tachi Chiparipa itiai ewari tāaraawēa bide chei k'awa p'ani pēra pia māiya oodai p'anima.

²⁶ Maamina chi piarā pedea k'awak'ari ara tachia nemietā oo p'ananai pira, waa newēma Tachi Ak'orea ne teadai k'orea māi nemietā k'īrisia atuamērā. ²⁷ Chi māiya oo bipa abapuru ne wap'eadepa nii bima Tachi Ak'orepa ichi itiait'a. Māi ewaride Tachi Ak'orepa ārea chi nek'īramá t'ipi tau urua nibide jirak'oaipi ewaricha māma paa tuananamērā. ²⁸ Naena abaipa Moisepa bida itu bisira, māine ēpēra umeepa wa ūpea p'anipa piarā māiya biade a jarasidara, ichi abaeda k'īra chupuri-adawēa peapachidama. ²⁹ Māipa z'sāmaasá k'īrisia p'anima? z'Tachi Ak'orepa chi ichi Warra itu bipatai atepē itiaiwēk'āra? Tachi Ak'orepa ichi Warra oadepa pedea chiwidi ausima tachi ichi pae pia bii k'orea. Māiyara chi Tachi Ak'ore Warra oa ārina piawēa biade apatairā z'ichia atepē itiaiwēk'āra? Māi awara Tachi Ak'ore Jaorepa ichi sōpiadepa tachi k'aripa bima. Māiyara chi Tachi Ak'ore Jaore k'orea mietā biade apatairā z'ichia atepē itiaiwēk'āra? ³⁰ Tachia k'awa p'anima Tachi Ak'orepa nāiya jarasit'a: «Māipuru māirā itiaipi. Āareairā teapi ara āchia nemietā oodada jīra». ^{VI} Māinepa nāiya jarasima: «Tachi Chiparipa ichi ēpēerā itiak'oaipi». ³¹ Minachia mietā bima, chi Tachi Ak'ore chok'ae bi juade bait'a tachi nemietā k'orea.

³² K'īrisiat'i mārapa naa chi piarā pedea k'awasidaide sāmaasá p'anasit'a. Māi ewaride māra minachia mīanana ārea choasidama. ³³ Edaide ēpēerāpa Cristo

^V 10:28 Deuteronomio 17:2-6. ^{VI} 10:30 Deuteronomio 32:35,36.

k'orea k'achia pedeasidama mǎinepa mǎra mǎipisidama. Ichiaba edaide mǎra tachi ũpǎarǎ Cristo k'orea mǎa p'anirǎ paara minachia mǎasidama. ³⁴ Chi Cristo k'orea eda serrasidaide mǎrapa k'ira chupuriasidama. Mǎinepa mǎrapa ne uru beada arapá chi tǎjanak'apirǎ itu ěmaripisidama, k'awa p'ani pǎra mǎi k'aepǎra nepia jǎk'apí pajǎne uru p'anit'a. ³⁵ Mǎipuru mǎrapa Tachi Ak'ǎrene tǎja p'anit'a itu birǎt'i. Tǎja p'ananaipira, Tachi Ak'ǎrepa pajǎne nepia minachia teaipi. ³⁶ Mǎrapa āarea choadai p'anima. Mǎiya chi Tachi Ak'ǎrepa k'iria bit'a oodak'ari ichia teai jarada āarea jitadaipi. ³⁷ Tachi Ak'ǎre pedeade nǎiya bi bima: «Chi chei bi tǎaraawǎa bide cheipi. Piarǎ tǎaraaiwǎma.

³⁸ Chi mǎrǎ jǎp'a bi mine tǎja bidepa chok'ae baipei. Maamina chi ichia tǎja bit'a itu bisira, mǎa ichi pia unuiwǎma». I

³⁹ Chi eda waapǎarǎpa Tachi Ak'ǎrene tǎja p'ani itu bidak'ari āchi atuadaipi. Maamina tachi mǎi ěpǎerǎ jǎra p'aniwǎma, mǎipari Tachi Ak'ǎrene tǎja p'aninepa ewaricha chok'ae p'ananaipi.

Tachi Ak'ǎrene tǎja bi k'orea bida

11 Tachia Tachi Ak'ǎrene tǎja p'ani pǎra k'awa p'anima chi tachia ne ni p'anit'a piarǎ jitadaipi mǎinepa chi tachia ne ununawǎa p'anit'a mǎirǎ piarǎpi. ² Tachi chǎarǎenapemarǎpa Tachi Ak'ǎrene tǎja p'anana pǎra, Tachi Ak'ǎrepa āchi pia unusima.

³ Tachia Tachi Ak'ǎrene tǎja p'ani pǎra, k'awa p'anima Tachi Ak'ǎre pedeadepa nǎi tǎja mǎinepa pajǎ āarea oosit'a. Mǎiya chi tachia ununak'aidepa ichia chi ne āarea tachia unupatai oosima.

⁴ Abelpa Tachi Ak'ǎrene tǎja bada pǎra, Caínpa teada k'aepǎra nepia bit'a teasima. Tǎjana pǎra ichia teada Tachi Ak'ǎrepa pia unuk'ari, jarasima ichi jǎp'a basit'a. Abel piudamina ichia piarǎ tǎja badapa tachiá wapida k'awapi bima Tachi Ak'ǎrene tǎjanai p'anit'a. II

⁵ Enopa Tachi Ak'ǎrene tǎja bada pǎra, Tachi Ak'ǎrepa chok'ae ateawǎsima mǎi piupiemaapa. Mǎi ateawǎna pǎra waa ununaé pasima. Tachi Ak'ǎre pedeade bi bima Enó ateawǎi naena Tachi Ak'ǎrepa ichi pia unusit'a. III ⁶ Maamina chi Tachi Ak'ǎrene tǎjak'apí, Tachi Ak'ǎrepa mǎi pia unuk'ama. Chi Tachi Ak'ǎremá che k'iria bipa tǎjai bima Tachi Ak'ǎre piarǎ bit'a mǎinepa āarea chi ichi jiriutat'a k'aripaparit'a.

⁷ Tachi Ak'ǎrepa Noea jarasima ne waidi unuk'á bet'a mǎi ununait'a. Mǎi Noepa tǎjana pǎra, Tachi Ak'ǎre wap'ea bada pǎra p'ǎp'orro minachia bit'a oosima, ichi ěpǎerǎ k'aripai k'orea. Mǎiya chi nǎi tǎjane bea āchi nemietá k'awapisima. Noepa tǎjana pǎra Tachi Ak'ǎrepa ichi jǎp'a unusima. IV

I 10:38 Habak'ú 2:3-4. II 11:4 Génesi 4:3-5. III 11:5 Génesi 5:22-24. IV 11:7 Génesi 6—8.

⁸ Tachi Ak'ǎrepa Abrahamá jarasima ichia teai jaradamá wǎmǎrá. Abrahampa Tachi Ak'ǎrene tǎjana pǎra, sǎmá wǎit'a atua bimina ichi tua amee'ari wǎsima. ⁹ Tachi Ak'ǎrene tǎjana pǎra ichi Tachi Ak'ǎrepa teai jarada tuade bapachima p'aru te oodade waapǎarǎ jǎra. Ichi warra Isá mǎinepa ichi āichae Jacó ara mǎi jǎra p'anapachidama, Tachi Ak'ǎrepa āchiá pida mǎi tua teai jarada pǎra. ¹⁰ Abraham mǎiya bapachima, chi p'uuru jǎk'á bideade wǎi k'orea ni bada pǎra. Mǎi p'uuru Tachi Ak'ǎrepa minachia k'irisia bak'ari āarea oosima.

¹¹ Abraham chǎa baside, chi k'ima Sara warra t'ók'a pasimina, Abrahampa tǎjasima Tachi Ak'ǎrepa ichiá warra unupit'a. Tachi Ak'ǎrepa jararut'a piarǎ mǎiya ooparit'a tǎjana pǎra warra unusima. ¹² Mǎiya Abraham piuimaa basimina ichidepa ěpǎerǎ minachia chesidama, k'ǎk'ǎi minachia p'ani jǎra mǎinepa p'usa ipu p'ue joisiadak'a jǎra.

¹³ Mǎirǎ āarea Tachi Ak'ǎrene tǎja p'ani piusidama. Maamina Tachi Ak'ǎrepa teai jarada āchia nǎi tǎjane jitadaé pasima. Maamina k'awasidama k'aadeapema ewaride ichia āarea teait'a. VII Mǎi k'orea arapaasidama mǎinepa waapǎarǎ pia pedeasidama nǎi tǎjane āchi tua awaraidepemarǎt'a mǎinepa tua awaraide p'irria bet'a. ¹⁴ Mǎiya pedea p'aninepa pia k'awapisidama āchi tua piarǎ jitadai k'orea ni p'anit'a. ¹⁵ Chi āchi chedada tua jǎitea wǎnai k'irisidaadapara ya p'ue jǎitea wǎnai pasima. ¹⁶ Maamina tua piiparǎ bi pajǎne bit'a k'iria p'anasidama. Mǎipuru Tachi Ak'ǎre p'erak'ama ichi āchi Ak'ǎrene autade. Ichia p'uuru āchi pae oo uru bima.

¹⁷⁻¹⁸ Tachi Ak'ǎrepa Abrahamá jarasima ichi warra paateapade asima, piarǎ tǎja bi k'awai k'orea. Maamina mǎi naena Tachi Ak'ǎrepa ichiá nǎiya jarasima: «Pi warra Isaadepa warrarǎ minachia ununaipi». VIII Tachi Ak'ǎrepa mǎiya jara basideepuru Abrahampa ichi warra abapuru bit'a paateai k'orea basima. ¹⁹ Abrahampa k'irisiasima ichi warra Isá peak'ari Tachi Ak'ǎrepa ichi p'ue chok'ae p'irabaripiit'a. Piarǎ Tachi Ak'ǎrepa Isá chok'ae p'irabaripiipira itu peapié pasima. Mǎiya Abrahampa Isá chok'ae uru beesima. IX

²⁰ Isapa Tachi Ak'ǎrene tǎja bada pǎra ichi warra Jacoa mǎinepa Esaua pia pedeasima Tachi Ak'ǎrepa k'aadeapema ewaride k'aripamǎrá. X

²¹ Jacobo piuimaa baside Tachi Ak'ǎrene tǎja bada pǎra ichia José warrarǎ abaabá p'anía pia pedeasima

V 11:8 Génesi 12:1-5. VI Griego pedeade tachia nǎi pia ũrinawǎma. Ichiaba nǎiya p'ue bii bima: Abraham k'ima Sara warra t'ók'amina mǎinepa chǎtǎ bimina ichia Tachi Ak'ǎrene tǎjana pǎra biak'oa beesima. Tachi Ak'ǎrepa jararut'a piarǎ mǎiya ooparit'a tǎjana pǎra warra unusima. VII K'awasidama k'aadeapema ewaride ichia āarea teait'a. Griego pedeade nǎiya bi bima: Mǎi t'imǎpa unusidama. VI-II 11:17-18 Génesi 21:12. IX 11:19 Génesi 22:1-14. X 11:20 Génesi 27:27-29; 39—40.

Tachi Ak'õrepa k'aripamërá. Maapae ichi tuma ři t'i bai nibeek'ari, Tachi Ak'õrea pia pedeasima. ^I

²² José piuímaa baside Tachi Ak'õrene řjãa bada përa israel řjũanepemarã Egitu tuadepa wãnayane asima. Wãutade ichi bĩri Canaán řjũanea t'ibaride ateewã-padaade asima. ^{II}

²³ Moisé t'õsi ewaride p'araonpa israel řjũanepemarã warra imik'ıra chak'erã ãarea k'enapisima. Maamina Moisé ak'õrerãpa Tachi Ak'õrene řjãa p'anana përa chi mãipa jarada wap'eadaé pasima. Moisé t'õk'ari unusidama ichi warra auk'ará bit'a. Mãi peapiemaapa jedek'o ũpea mëra uru p'anasidama. ^{III}

²⁴ Moisepa Tachi Ak'õrene řjãa bada përa chõa pak'ari k'řriawëa basima ëpërarãpa ichi p'araón k'au warraade adait'a. ^{IV}²⁵ Ichimá nemietá oo bidepa arapá badoo k'aepëra piipará basima ëpëerã Tachi Ak'õre-neerã ome ará mãi bait'a. ²⁶ Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada piarã cheide řjãana përa, ichia k'řrisiasima Egitodepema nepia uru bai k'aepëra pia bima minachia mãi bait'a. ^V Tachi Ak'õrepa k'aadeapema ewaride teai jarada pia jita k'řriana përa mãiya k'řrisia basima.

²⁷ Moisepa Tachi Ak'õrene řjãa bada përa p'araón k'řruui bit'a wap'eawëa Egitodepa wãsima. Chi Tachi Ak'õre tachia ununak'apit'a unu bi řira ichia řjãa bit'a itu bié pasima.

²⁸ Moisepa Tachi Ak'õrene řjãa bada përa israel řjũanepemarã Egitodepa wãnana k'řrisiapatai ewari ^{VI} oopisima. Mãine techa chi eda wãpatai ik'idá oapa p'iripik'oasima chi peaparipa ãchi warrarã chi imik'ıra warra naapemarã peapiemaapa. ^{VII}

²⁹ Tachi Ak'õrene řjãa p'anana përa israel řjũanepe-marã P'usa P'urea bi Tachi Ak'õrepa chi to o ewaside ãchi mãine p'õesã wãsidama. Maamina Egitodepe-marã ara mãi řira ode wãutade ãarea todepã piusidama. ^{VIII}

³⁰ Tachi Ak'õrene řjãa p'anana përa israel řjũanepe-marã Jericó p'uuru audu ewari bari k'ak'o siete jũra wãutade mãi p'uuru ik'idá mawaradepã jũk'a bada ãarea baewãsima. ^{IX}

³¹ Israel řjũanepemarã ume p'anipa Jericó p'uuru sãmaasã bi k'awadai k'orea ak'ide wãsideide, wëra k'achia bi Rahapa Tachi Ak'õrene řjãa bada përa ãchiã pia pedeasima. Mãi k'orea israel řjũanepemarãpa chi Tachi Ak'õrene řjãanak'apitã ãarea k'enasidaide ichi peadaé pasima. ^X

³² ¿Tachi Ak'õrene řjãapatairã k'orea mãi k'ãre mãicha jaraima? Sansón, Gedeón, Barac, Jep'té, David, Samuel,

I 11:21 Génesi 48:1-20. II 11:22 Génesi 50:24-25. III 11:23 Éxodo 1:22—2:2. IV 11:24 Éxodo 2:10-12. V Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada. Griego pedeade nãiya bi bima: Cristo. VI Egitodepa wãnana k'řrisiapatai ewari. Mãi ewaride chi judiorãpa Egitodepema wãnana k'orea k'řrisiapatama. Griego pedeade Pascua bi bima. Éxodo 12:1-27. VII 11:28 Éxodo 12:21-30. VIII 11:29 Éxodo 14:21-31. IX 11:30 Josué 6:1-21. X 11:31 Josué 2:1-21; 6:22-25.

mãinepa Tachi Ak'õre pari pedeapatairã k'orea pedei k'orea chi ewari ará paiwëma. ³³ Tachi Ak'õrene řjãa p'anana përa chi eda waapëarãpa tua awarai p'uesidama, chi eda waapëarãpa ãchi tua řip'a uru beasima, chi eda waapëarãpa nãi řjũane Tachi Ak'õrepa teai jarada jitasidama mãinepa chi eda waapëarã Tachi Ak'õrepa imamamá itu k'opie pasima. ³⁴ Tachi Ak'õrene řjãa p'anana përa chi eda waapëarã t'ipi urua nibipa p'ue paak'oaé pasima. Chi eda waapëarã k'řruuparí nek'opa peadai padadepema p'ue peadaé pasima. Chi eda waapëarã k'ak'ua chaareawëa beada k'ak'ua ibiak'oasidama mãinepa jua chaarea beasima chi nek'ramá ome k'řruunai k'orea. Mãipa ãchi chi nek'ramá ãchi naa mĩrupisidama.

³⁵ Chi eda waapëarã wëerãpa Tachi Ak'õrene řjãa p'anana përa chi ëpërarã ãchidirã piudada pada chok'ae p'irabaripidada unusidama. Maamina waapëarã Tachi Ak'õrene řjãa p'anã k'orea ëpëerãpa minachia jok'aedak'ari peasidama. Eda serra p'anasidama, minachia mãipidai k'orea. Mãma ãchi k'ëet'aa-dayade asidama chi Tachi Ak'õrene waa řjãanaiwëa p'aniane adaipara. Maamina itu peapisidama, chok'ae p'irabaridak'ari piipará p'anana përa. ³⁶ Chi eda waapëarã Tachi Ak'õrene řjãa p'anã k'orea ëpëerãpa oo uru p'anipa k'achia pedeasidama, soapa p'esidama mãinepa k'ãnenapa řinak'ari eda řã nibipatai tede řã nibipisidama. ³⁷ Eda waapëarã mawarapa bat'a peasidama. Eda waapëarã tachi estarik'a irradak'ari peasidama. Eda waapëarã k'řruuparí nek'opa peasidama. Eda waapëarã te newëa be përa, paritua p'irria wãsidama. Mãine řĩnai k'orea newëa beada përa oveja e k'osada mãinepa chivo e k'osada řipachidama. ãchi abaeda ne newëa beasima. Ëpëerãpa ãchi minachia mãipipachidama mãinepa piawëa oopachidama. ³⁸ Chi nãi řjũanepemarã pia p'ananaé pasima, mãirã ãchi paara p'anana k'orea. ãchi te newëa be përa řjũa pania newëa bide mãinepa eyade p'irria nipa-pachidama. P'ëya uriade mãinepa yooro uriade p'anapachidama.

³⁹ Jõma mãi ëpëerãpa Tachi Ak'õrene řjãa p'anana përa Tachi Ak'õrepa ãchi pia unusidama. Maamina chok'ae p'anãne ichia teai jarada p'ue ãarea jitadaé pasima. ⁴⁰ Tachi Ak'õrepa tachi pae nepia bit'a uru bi përa ichia k'řriasima ãchi tachi ome ne ãareaine pia p'anana p'ã.

Jesucristode k'řrisia p'anat'i

12 Mãi ëpëerã minachia p'anirãpa Tachi Ak'õrene piarã řjãasida përa tachia pida ara mãi řira řjãa p'anana p'anima. Chi tachiã itu řjãapik'ai mãinepa nemietaapa tachi pira uru baparí ãyã bidak'ari ãarea choa p'aninepa naa wãtima tachi wãnai p'anima. ² Jesude pia k'řrisiadai p'anima. Ichia k'aripasima tachia

naa ijāanamērā māinepa k'aripaparima ewaricha ijāa p'ananamērā. K'īrisiat'ī sāmaasá ichi k'urusude minachia mīasit'a. Māi k'orea p'erai badamina p'eraé pasima. Ichia k'awasima māiya nak'ari minachia arapá bait'a. Idiapae Tachi Ak'ōre suak'a beeparí pia bi juaraari suak'abari bima.

³ Minachia k'īrisiat'ī ēpēra k'achia p'anirāpa Jesú piawēa oosidaide sāmaasá choasit'a. Māiya māra sēnawēma māinepa ijāa p'anit'a itu bidai k'īrisiadaiwēma. ⁴ Māra nemietá ome chōo p'anīmīna wapida māra peadawēa p'anīma Jesú peadada jīra. ¹⁵ Pia ijāanamērā Tachi Ak'ōre pedeade bi bima ζmārapa k'īrisia atuasidak'āra? Ichi warrarā nāiya jarasima:

«Mī warra, Tachi Chiparipa itiarude minachia k'īrisiarāse. Ichiaba ūraarune sōk'achiarāse.

⁶ Chi Tachi Chiparipa k'īria bi ēpēerā itiaparima.

Chi ichi warrarā jīra uru birāpa nemietá oosidara māirā itiaparima». II

⁷ Māra Tachi Ak'ōre warrarā pēra minachia mīa p'anit'a choat'ī ichia māipa jīp'a oopi bi pēra. ζWarrapa jīp'a oomērā chi ak'ōrepa itiaiwēk'āra? ⁸ Tachi Ak'ōrepa ichi warrarā āarea itiaparima. Māiya oopira, māra ichi warrarāwēma. ⁹ Tachi nāi ijūanepema ak'ōrerāpa tachi itiapachidama. Māipa ζewaricha chok'ae p'ananai k'orea tachi Pajānepema Ak'ōre minachia wap'eadaiwēa p'anik'āra? ¹⁰ Tachi ak'ōrearā nāi ijūane chok'ae p'anasidaide tachi itiapachidama ara āchia k'īrisia p'anana jīra. Maamina Tachi Ak'ōrepa māiya ooparima ichi jīra nemietaawēa pia p'ananamērā. ¹¹ Itiautade tachi arapaapidak'ama māipari minachia sōk'achiapatama. Maamina jāapae chi jīp'a oodai k'awadak'ari ara māiya oopatama māinepa ne k'īrisiawēa p'anapatama.

¹² Māi k'orea māra jua ibiwēa sē be māinepa māra sīraporo ibiwēa sē be māi āarea ibiapit'ī. ¹³ O jīp'a bide nipat'ī. Māiya chi ibiwēa berā baedaiwēma māiyawēa-puru pia nipadaipi. III

Tachi Ak'ōre sōpia bit'a itu bidaiwēa p'ani

¹⁴ Āareairā ome ne k'īrisiawēa p'anat'ī. Māinepa Tachi Chipari pae pia p'anat'ī. Chi Tachi Chipari pae pia p'aniwēpa ichi p'ue ununaiwēma. ¹⁵ Jīrak'aua p'anat'ī chi Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa k'aripa bit'a mi āpia pida itu bipidaemaapa. Māinepa jīrak'aua p'anat'ī māra paara mi āpia pida ēpēra pak'uru k'arra asia bi jīra bit'a p'anapidaemaapa. Māipa ūpēarā piawēa k'īrisiapik'ari mietá oopiparima. ¹⁶ Jīrak'aua p'anat'ī mi āpia pida wēra awarai ome k'āipatai māinepa chi Esaú jīra Tachi Ak'ōrene piawēa k'īrisiapatai māra paara p'anapidaemaapa. Esaú Jacó warra iwini pēra chi

I Māra peadawēa p'anīma Jesú peadada jīra. Griego pedeade nāiya bi bima: Māra wapida oa ārinawēa p'anīma. II 12:6 Proverbio 3:11-12. III Griego pedeade nāiya bi bima: O jīp'a bide nipat'ī chi jīru piawēa be t'iapidaemaapa māipari āchi jīru jīpa beedamērā.

ak'ōrepa uru bidepema neet'á minachia jitai basima. Maamina ichi ūpēapa barimama chik'o k'opida k'orea, ichia ichi ak'ōre neet'á jitai badat'a āarea chi ūpēa teasima. ^{IV17} Mārapa k'awa p'anīma māiya nak'ari Esaupa k'īria basit'a chi ak'ōrepa pedea piadepe ichiá pia pedeit'a Tachi Ak'ōrepa k'aripamērā. Maamina chi ak'ōrepa ichi itu bisima. Jēasimīna Esaupa naena oodapa p'ue pia bié pasima. V

¹⁸ Māra Tachi Ak'ōremá chedada, chi israel ijūanepemarā chedada jīra biwēma. Israel ijūanepemarā Sinaí eyadea chesidaide, māi eya āchi taupa unusidama. ^{VI} Māi eyade t'ipi urua nibasima, ewari p'ārio nibasima, māinepa nāu minachia p'ōat'ī nibasima. ¹⁹ Āchia chi ānimara k'achu pedea ūrisidama māinepa Tachi Ak'ōrepa jīk'ua pedea bit'a ūrisidama. Māi ūrisidaide ne wap'eapa chichupuria idisidama Tachi Ak'ōrea waa pedeapiemaapa. ²⁰ Minachia p'erasidama Tachi Ak'ōrepa nāiya jarada pēra: «Paritua ēpēra wa ānimara nāi eya orrobarisidara, mawarapa bat'a peadai p'anīma wa siapa t'īunak'ari peadai p'anīma». ^{VII21} Israel ijūanepemarāpa unu p'anit'a minachia mietá bi pēra Moisepa nāiya jarasima: «Mī ne wap'eapa ore nibīma». VIII

²² Maamina māra chi piarāpēa Sión eyadea chesidama, chi pajānepema Jerusalén apataidea, chi Tachi Ak'ōre chok'ae bi p'uurudea māinepa chi ichia it'aripa peadairā minachia nibit'a āarea ará arapá nibimá.

²³ Māra Tachi Ak'ōre warrarā āarea ará nibimá chesidama. Tachi Ak'ōremá, āareairā warrarā naapemarāpi. Pajānepemarā pēra āchi t'ī bi bima. Māra chi āarea tachi nepira ak'iparimá chesidama. Chi ēpēerā jaore jīp'a it'ari be Tachi Ak'ōrepa pia bidamá chesidama.

²⁴ Māra Jesumá chesidama. Ichidepa Tachi Ak'ōre ēpēerā ome pedea chiwidi auside māra ichia oa jīp'odamá chesidama. Jesú oa ārina Abel oa ārina k'aepēra māipa tachiá atepe k'awapi bima. IX

²⁵ Māi k'orea jīrak'aua p'anat'ī Tachi Ak'ōrepa jara bit'a itu bidaemaapa. Chi ichia nāi ijūane Sinaí eyade jarada itu bidaadarā itiaside ājā p'aneenaé pasima. Māipuru ichia pajānepa tachi sōne jara bit'a itu bidaipira ζMīrunaik'āra? Mīrunaiwēma. ²⁶ Tachi Ak'ōrepa Sinaí eyade pedeaside iurumia wāsima. Maamina nāi ewaride ichia nāiya jara bīma:

Māicha mia iurumia wāpiipi. Māine abapuru nāi ijūa orepiiwēma, māipari pajā sīda orepiipi. X

²⁷ Māicha orepiyade aside Tachi Ak'ōrepa k'awapisima ne āarea ichia ook'oodat'a orek'ari jōpiit'a. Māine aba-

IV 12:16 Génesi 25:27-34. V 12:17 Génesi 27:1-41. VI Eya āchi taupa unusidama. Griego pedeade nāiya bi bima: Eya tuchia p'ue t'ōmarii bimá chesidama. VII Wa siapa t'īunak'ari peadai p'anīma. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newēma. Éxodo 19:12-13. VIII 12:21 Deuteronomio 9:19. IX Abel oa ārinapa k'awapi bīma Tachi Ak'ōrepa nemietá itiaparit'a. Maamina Jesú oa ārinapa k'awapi bīma Tachi Ak'ōrepa nemietá sīparit'a. Génesi 4:10-11. X 12:26 Hageo 2:6.

puru chi ne jök'apit'a beeipi. ¹²⁸ Tachi Ak'öre juadepe-
ma jök'apimá p'ananai përa ichiá pia biade adai p'aní-
ma. Minachia wap'ea p'aninepa ichiá pia pedeadai
p'anima ichia k'íria bi jíra, ²⁹ Tachi Ak'órepa t'ipi urua-
pa áarea paa peei biëra.

Ûpëarã sãmaasá nipadai p'anima

13 Mãra Ûpëarã përa ara chi k'íria p'anat'í.

² K'írisia atuarãt'í chi mãra tiidá cheuta mãia
pia pedeadai p'anit'a. Chi eda waapëarãpa
k'awadawëa Tachi Ak'órepa it'aripa peedairã áchi tiidá
pia chepi p'anasidama. ³ K'írisia atuarãt'í chi jĩa nibi-
patai tede nibet'a, mãra sida áchi ome eda serra p'aní
jíra. Chi ëpërarãpa piawëa oo p'aninepa minachia mã
be k'írisia atuarãt'í mãra sida áchi ome minachia mã
p'aní jíra.

⁴ Áareairãpa áchi k'íma ome pia p'ananai k'orea mi-
nachia k'írisiat'í. Tachi k'ak'uadepa nemietá oopatai
mãinepa k'íma awaraí ome k'áipatai Tachi Ak'órepa
it'iai përa abapuru mãra k'íma ome k'áinai p'anima.

⁵ Erreara k'íria p'anarãt'í. Mãipari ara machia uru
p'aninepa sôpia p'anat'í Tachi Ak'órepa nãiya jarada
përa: «Mia pi ameeiwëma mãinepa pi tuaba biiwëma».

¹⁶ Mãi k'orea tachia ne wap'eawëa nãiya jaradai p'aní-
ma:

«Mi Chiparipa mi k'aripapari përa, mi ne
wap'eak'ama. ¿Sãmaasá ëpërapa mi nemietá ooima?»

III

⁷ Chi mãra minachia k'awa p'anirã k'orea k'írisiat'í.
Áchia Tachi Ak'öre pedea mãrá jarateasidama. K'írisi-
at'í sãmaasá áchi p'irria p'anana mãinepa mãi k'orea
k'áasãasit'a. Áchia Cristode jĩa p'anana jíra mãra pida
ara jĩa p'anat'í.

⁸ Jesucristo k'íra awara bak'ama. Noena bada jíra idi
pida abarik'a bima, mãinepa ewaricha mãiya baiپی.

⁹ Maamina chi eda waapëarãpa ne wawaria piawëa
jarateapatama. Áchirá itu seapirãt'í. Mãrapa ne
wawaria k'o p'aninepa wa nek'odawëa p'aninepa k'ari-
pak'ama. Chi mãiya oo p'anirã pia p'aniwëma. Mãipari
Tachi Ak'órepa ichi sôpiadepa k'aripa bima mãrapa pia
sõnepa jĩaanamërá.

¹⁰ Tachia Jesús uru p'anima, ánimara tachi nemietá
k'orea paateadada jíra. Maamina chi p'aarerãpa áchi
nemietá oodada k'orea ne paatea p'aninepa chi Je-
sudepa nepia p'ue jitadaiwëma. ¹¹ Tachi nemietá
k'orea chi p'aare minachia k'awa bipa ánimara oa chi

I Griego pedeade nãiya bi bima: Chi ichia ook'ooda orei bit'a jõma
orek'ari jõpiپی. Mãine abapuru chi ne orek'apirãt'a p'aneenaپی.

II 13:5 Deuteronomio 31:6. III 13:6 Salmo 118:6. IV Griego
pedeade mãi versículo nãiya bi bima: Tachia ánimara paateapatai
uru p'anima. Chi Tachi Ak'öre tede ne oo p'anirãpa mãinepema p'ue
k'odaiwëa p'anima.

Tachi Ak'öre pae k'ida jëesa chi atepe piipará bide eda
oa jíp'ode wãparima. Maamina chi ánimara peadada
k'odai k'aepëra p'uuru awara atewãnak'ari paapata-
ma. ¹² Ara mãi jíra Jesús p'uuru awara minachia mãisi-
ma ichi oapa ëpëerã Tachi Ak'öre pae pia bii k'orea.

¹³ Mãipuru p'uuru awara Jesumá wãuta jíra abapuru
ichi ome wãnai p'anima. Ëpëerãpa Jesua k'achia
pedeadada jíra tachiá pida k'achia pedeutade choad-
ai p'anima. ¹⁴ Nãi jĩaane tachi p'uuru jök'apiwëne
p'aniwëma, mãipari ni p'anima p'uuru jök'apide
p'ananai k'orea. ¹⁵ Mãi k'orea Jesucristodepa tachia,
chi Tachi Ak'órene jĩa p'aniane a p'anirãpa, ewaricha
ichiá pia pedeadai p'anima ánimara paateauta jíra.

¹⁶ K'írisia atuarãt'í pia oodai k'orea mãinepa mãrapa
uru p'aninepa chi k'aripa p'ananai k'orea. Mãi áarea
Tachi Ak'órepa pia unu bima ánimara paatea p'aní jíra.

¹⁷ Ûpëarã, mãra minachia k'awa p'anirãpa jara
p'anit'a oot'í. Mãra ak'í p'aní përa áchi juade p'anat'í.
Áchia k'awa p'anima Tachi Ak'órepa ak'irude áarea
áchia oodada ichiá ará jaradait'a. Mãipuru áchia jara
p'anit'a oot'í. Mãiya áchia arapá mãinepa sök'achiwëa
áarea oodaipi. Mãrapa mãiya oodawëa p'aninepa áchi
sök'achiapidaipira, mãi mãra p'ue pia k'aripapidaiwë-
ma.

¹⁸ Tai k'orea Tachi Ak'órepa it'aa chiidit'í. Tai ne
áareaine jíp'a nipadai k'íria p'anima mãinepa k'awa
p'anima nemietá oodawëa p'anit'a. ¹⁹ Mia chichupuria
idiruma, mi k'orea Tachi Ak'órepa it'aa chiidipadade at'í
mãicha isapea mãramá wãpimërá.

²⁰ Tachi Chipari Jesucristo chi Oveja Ak'iparí chi Mi-
nachia Bipi. Tachi Ak'órepa chi tachi ne k'írisiawëa
p'anapiparí ichi piu badadepa chok'ae p'irabaripisima.
Jesucristo oadepa Tachi Ak'öre ëpërarã ome pedea
ausidama. Mãi ewaricha baiپی. ²¹ Mia k'íria bima chi
ara mãi Tachi Ak'órepa ne áarea pia mãrá oo k'awapi-
it'a, ichia k'íria bi jíra p'ue oodamërá. Mãinepa k'íria bi-
ma Jesucristodepa ichia tachi sõne ne áarea ooit'a
ichia k'íria bi jíra p'ananamërá. Tachia ewaricha Jesu-
cristoa pia pedeadai p'anima. Mãiya beese.

²² Ûpëarã, mia nãi k'art'a teesoawëa bit'a bisima
mãrapa pia jĩaanamërá. Mãipuru mia mãrá
chichupuria idiruma nãi pedea pia úrinamërá.

²³ K'awat'í tachi Ûpëa Timoteo eda jĩa nibada awara
wãsit'a. Ichi isapea mimá cheipira, mãra ak'ide wãruna
mia ichi atewãipi.

²⁴ Ûpëarã, mãra ak'ipatairã mãinepa áarea Tachi
Ak'öre ëpërarã pia p'anapadade a jarat'í. Ichiaba
Ûpëarã Italia tuadepemarãpa mãrá pia p'anapadade a
jara pee p'anima.

²⁵ Mia k'íria bima Tachi Ak'órepa ichi sôpiadepa mãra
áarea k'aripa bait'a.

SANTIAGO

Jesú ũpěa Santiagopa nāi k'art'a bisima. Māi Santiagopa naena Jesude ũjāwēa basima (). Maamina ichi Jesude ũjāpatairā t'āena chi minachia k'awa bi pasima. Hecho k'art'ade tachia māi unupatama (). Santiago Jerusaleme bapachima. Āyo 62de ichia Jesude ũjāa bi k'orea peasidama.

Santiagopa nāi k'art'a Israeldepema doce warrarānepema chedaadarā tuacha berā pae bisima. Waapēarāmá māi-pa jara bima ũpēarā judiorā pae bisit'a. Waapēarāmá jara bima āarea Jesude ũjāpatairā pae bisit'a.

Santiagopa nāi k'art'a bisima k'awapii k'orea sāmaasá nāi ũjūane nipadai p'anit'a. bi bima Tachi Ak'ōre k'īrisia k'orea māinepa jōma choa bai it'aa chiidi p'ananai k'orea. Māi ģari Tachi Ak'ōrene piarā ũjāa bai k'orea bi bima (). Māi ģari bi bima tachi k'īramenepema mietá pedeapidaemaa p'ananai k'orea māinepa nāi ũjūanepema k'īrianaiwēa p'ani k'orea (). K'aadea bi bima tachia jōma choa p'anine waapēarā pia oodai p'ani k'orea ().

Chi k'art'adepema k'īrisia aba pia bit'a nāipi : «Mārapa Moisepa bidadepema chi atepe bi piarā oo p'anipira, pia oo p'anima. Tachi Ak'ōre pedeade māi Moisepa bidade nāiya jara bima: "Abai k'īriase ara pichi k'īria bi jira"».

Nepira parā nibide choa bai k'orea bida

1 Mi Santiagopi, Tachi Ak'ōre pae pari mimiapari māinepa Tachi Chipari Jesucristo pae pari mimia-pari. Nāi k'art'a biruma Israeldepema doce warrarānepema chedaadarā ^I tuacha berā pae. Mīa k'īria bima māra pia p'ananamērá.

² ũpēarā, ne wawariade mīa p'anine minachia arapá p'anat'í. ³ Mārapa k'awa p'anima māiya mīa p'anine Tachi Ak'ōrene ũjāa p'ananaipira, māine pia choa k'awadait'a. ⁴ Māi piarā choa p'ananaipira, ne āareaine pia, jīp'a p'ananaipi. Mi āpia pida ne newēa p'ananaiwēma.

⁵ Māranepemapa k'īrisia newēa bipira, Tachi Ak'ōrea it'aa chiidii bima. Māine Tachi Ak'ōrepa teaiپی. Ichiá it'aa chiidisidara itiwēa jōmāirā sōpia, wāak'awēa teaparima. ⁶ Maamina piarā ũjāa bidepa it'aa chiidii bima. Mi āpia pida k'īrisiawēa bima Tachi Ak'ōrepa teaiwēt'a. Chi māiya k'īrisia bi nāupa p'usa t'awa minachia āyá atepari jira bima. ⁷ Chi māiya bipa k'īrisia biwēma Tachi Chiparidepa ne uru bait'a. ⁸ Ichi k'īrisiat'a ume uru bi pēra k'īrisia aba bide ap'í bak'ama.

⁹ ũpēa chupuria bi arapá bai bima Tachi Ak'ōremá māi ũpēa atepe biēra. ¹⁰ Maamina chi ibia bi arapá bai bima, Tachi Ak'ōrepa ichi chupuria unu biēra. Chi ēpēra ibia bi tāaraa baiwēma nep'ono tāaraa bak'a jira. ¹¹ Imata ochiak'ari pisiapa nep'ono k'irú pīpiparima. Maapae chi nep'ono baek'ari chi auk'ará k'irit'a jōparima. Ara māi jira chi ibia bi ewaricha erreara jirri k'orea bide piupi.

¹² Abaipa nemietá ooi k'īrisiadepema choa bipira, Tachi Ak'ōremá minachia pia bima. ^{II} Jōma choak'ari

^I Israeldepema doce warrarānepema chedaadarā. Waapēarāmá māi jara bima Tachi Ak'ōrené ēpēarā. ^{II} Nemietá ooi k'īrisiadepe-

Tachi Ak'ōrepa poro jūra jīparí tearu jira, ichi ewaricha chok'ae biipi. Tachi Ak'ōrepa jōma ichi k'īria berá piarānepema māiya chok'ae biyade asima.

¹³ Nemietá ooi k'īrisia beerude mi āpia pida jaraiwēa bima Tachi Ak'ōrepa māiyapiruade arāse. Tachi Ak'ōrepa nemietá ooi k'īrisiak'ama māinepa ichia abaia k'īrisiapik'ama. ¹⁴ Māipari nemietá ooi k'īrisia beeparima ara tachia māiya oo k'īria bi pēra. ¹⁵ Nemietá ooi k'īrisia beek'ari, maapae māiya oo beeparima. Māiya jōma oo beeda pēra piuk'ari Tachi Ak'ōrenepema ewaricha awara baiپی.

¹⁶ ũpēarā mīa k'īria berā, ara māra tuaba nāi k'orea searāt'í: ¹⁷ It'aripa Tachi Pajānepema Ak'ōrepa nejōma minachia pia k'edet'a tachiá teaparima. Ichiapuru nejōma pajāne urupatai ook'oasima. Māirā ewaricha abarik'a uruadak'ama. Māipari Tachi Ak'ōre k'īra awara bak'ama māinepa k'īra awara ook'ama. ¹⁸ Ichia k'īriana pēra ichi piarā pedeadepa tachi chok'ae bisima. Māiya chi ne uu ũjūanepema naapema chauda ichiá teada jira tachit'u jōma ichia oodadepema ichi pae pia p'anima.

¹⁹ ũpēarā mīa k'īria berā, nāi k'īrisia p'anat'í: Jōmāirāpa pia ũrinai k'orea p'ananai p'anima, pia pedeada p'anima, māinepa paritua k'orea isapea k'īrunaiwēa p'anima. ²⁰ Tachi k'īruutade Tachi Ak'ōrepa jīp'a oopi bi oodak'ama. ²¹ Māipuru nejōma nemietá māinepa nejōma jīp'awēa bi itu bit'í. Maapae Tachi Ak'ōrepa ichi pedea māra sōne bida k'īrisia piadepa ũjāat'í. Ara māi pedeapa māra Tachi Ak'ōrepa itiai pada p'ue k'aripaipi.

²² Tachi Ak'ōre pedea oo p'anat'í. Abapuru māi pedea ũripatairā p'anarāt'í. Māiya p'ananaipira, ara

ma choa bipira. Griego pedeade māipa ichiaba jara bima: «mīa bide choa bipira».

māra tuaba sea p'ananaipi. ²³ Tachi Ak'ōre pedea ūri bipa māi oowēpīra, ēpērapa k'īra ak'ipataide ichi k'īra ak'īru jīra bīma. ²⁴ Ak'īrude ichi sāmaasá bit'a un-uparimina, āyá wārune abaeda k'īrisia atuaparima. ²⁵ Maamina abaiipa Tachi Ak'ōre pedea ūrik'ari k'īrisia atuawēpīra, minachia pia baiipi. Ēpērapa māi pedea jīp'a bī māinepa tachi k'aripa bī ewaricha pia k'īrisiak'ari maapae oo baiipira, ichia oo bidepa minachia pia baiipi.

²⁶ Abaiipa Tachi Ak'ōrene tījāa bī k'īrisia bipira, maamina ichi k'īrame pia ak'iwēpīra, ara ichi tuaba sea bīma. Piarā pari tījāa bīma. ²⁷ Chi piarā tījāa bipa nāiya ooi bīma Tachi Pajānepema Ak'ōrepa ^I ichia oo bī pia unumērā māinepa jīp'a unumērā: jēramāra warrarā māinepa p'ētāarā minachia mīa p'anirā k'aripai bīma, māinepa nāi tījūanepemarāpa nemietā oopatai jīra ooiwēa bīma.

Abai waapēarā k'aepēra pia atepe k'īrianaiwēa p'ani

² Ūpēarā, mārāpa tachi pia bī Chipari Jesucristode tījāa p'ani pēra abai pia k'īriarāt'i waapēarā k'aepēra. ² Māra arā nibeeutade ēpērapa juade nee ooda jī bī, neet'á k'ak'apia jī bī eda cheipira, māinepa ēpēra nenea k'irīpa neet'á sore jī bī eda cheipira, ¿k'āre oodaima? ³⁻⁴ Mārāpa chi minachia k'ak'apia jī bī pia ununak'ari ichiā nāma pia bīmá suak'abari beepade adaipira, māine chi nenea k'īria jāma bai nibeeutade adaipira, wa nāma mī jīru k'ait'a jeeda suak'abari beepade adaipira, ¿ara māra t'āena aba chi abai k'aepēra atepe pia k'īria p'anīwēk'āra? ¿K'īrisia mietaadepa māiya ak'ī p'anīwēk'āra?

⁵ Ūpēarā mīa k'īria berā, jūrit'ī! ¿Tachi Ak'ōrepa nāi tījūane nenea k'ede k'aripawēk'āra Jesucristode tījāanamērā? Māiya āchi ēpēra ibia p'ani jīra p'anīma. Tachi Ak'ōrepa āchi ichi juade ua baiipi. Māiya piarā jarasima, chi ichi k'īria berā. ⁶ Maamina mārāpa chi māi nenea k'irit'a pia ak'idak'ama. Mīa idiruma: ¿K'aipa mārā ne oopadade apatama? Chi māiya oopatairā ¿chi ibiarāwēk'āra? ¿Chi māirāpa māra jitapidak'ari, chi nepira ak'ipatairāmā atewānīwēk'āra? ⁷ Māra Jesucristoderāpi. Maamina ¿āchia ichi t'ī pia bī k'orea k'achia pedeadaiwēk'āra?

⁸ Mārāpa Moisepa bidadepema chi atepe bī piarā oo p'anīpīra, pia oo p'anīma. Tachi Ak'ōre pedeade māi Moisepa bidade nāiya jara bīma: «Abai k'īriase ara pichi k'īria bī jīra». ^{II9} Maamina mārāpa abai waapēarā k'aepēra atepe k'īria p'anīpīra, nemietā oo p'anīma. Moisepa bidade jara bīma māra māi k'orea nepira parā p'anānāyane a bīma. ¹⁰ Abaiipa Moisepa bida jīra āarea ooipira, maamina māinepema aba oowēpīra, māi jōma

oowēa bī k'orea nepira parā beeipi. ¹¹ Nāi jīra bīma. Tachi Ak'ōrepa jarasima «k'īma awarai ome k'āirāse» māinepa «mīa pearāse». K'īma awarai ome k'āiwēmina mīa peaipira, Moisepa bida jīra oowēa bīma. ¹² Jīrak'aua pedeat'i māinepa jīp'a oot'i, Tachi Ak'ōrepa tachi nepira ak'īi pēra, Moisepa bidadepa. Māipa tachi jī uru p'anana jīra bīdepema k'ēet'aapiparima. ¹³ Chi waapēarā k'īra chupuriak'ai Tachi Ak'ōrepa nepira ak'īrude k'īra chupuriawēma. Māine chi waapēarā k'īra chupuriapatai pia p'ananaipi.

Cristode piarā tījāa bipa pia ooparima

¹⁴ Ūpēarā, abaiipa Jesucristode piarā tījāa biade aipira, maamina pia oowēa bipira, ¿māi pia bik'āra? ¿Tachi Ak'ōrepa māi k'aripaik'āra? ¹⁵ Nāi jīra bīma. Ūpēapa wa ūpēawērapa neet'á jīi k'orea māinepa nek'oi k'orea nea bipira, ¹⁶ māine aba māranepemapa ichiā jaraipira, «Mīa k'īria bīma pi pia bait'a, k'ak'uade jīi k'orea uru bait'a, māinepa jāwaa k'o bait'a», maamina mi āpia pida teawēpīra, ¿māi jaradapa k'aripaik'āra? K'aripaik'āra. ¹⁷ Ara māi jīra chi Jesucristode tījāa biade a bipa pia oowēpīra, piarā tījāawēa bīma. Ichia tījāa biade a bit'a, ēpēra piuda jīra bīma.

¹⁸ Abaiipa nāiya jarai bieja: «Pia Jesucristode tījāa biade aparima, māinepa mīa nepia ooparima». Mīa nāi jaraima: nepia oowēa, ak'ipise pia Jesucristode piarā tījāa bit'a. Māine mīa pia oo bidepa ak'īpiipi Jesucristode piarā tījāa bit'a. ¹⁹ Pia tījāa bīma Tachi Ak'ōre abapuru bit'a. ¡Minachia pia bīma! Jaore mietaarā pida māiya tījāa p'anīma, maamina Tachi Ak'ōre wap'eapa k'ak'ua orepātama.

²⁰ ¡Pi k'īrisia nea bīma! Chi Jesucristode tījāa biade a bipa nepia oowēpīra piarā tījāawēa bīma ¿Mīa māi piā k'awapii bik'āra? ^{III21} ¿Tachi judiorā ak'ōre Abrahanpa ooda k'orea Tachi Ak'ōrepa ichi jīp'a unusiwēk'āra? Tachi Ak'ōrepa Abrahaná ichi warra Isá paateapade aside chi ānimara paapatai īri, Abrahanpa māiya oode wāsima. ^{IV} ¿Tachi Ak'ōrepa ichi māi k'orea jīp'a bī unusiwēk'āra? ²² Pia k'awa bīma Abrahanpa māiya oosit'a piarā Tachi Ak'ōrene tījāana pēra. Māinepa māiya ooda pēra unupisima Tachi Ak'ōrene piarā tījāa bit'a. ²³ Abrahanpa oodapa k'awapi bīma Tachi Ak'ōre pedeade bī bit'a piarāpi. Nāiya bī bīma: «Abrahanpa Tachi Ak'ōrene tījāasima. Māi k'orea Tachi Ak'ōrepa ichi jīp'a unusima». ^V Māinepa Abrahán Tachi Ak'ōre ome k'ōp'āeroane apachidama.

²⁴ Māinepa mārāpa k'awa p'anīma Tachi Ak'ōrepa tachi jīp'a unuwēa bī abapuru ichide tījāa p'anīane a p'ani pēra, māipari jīp'a unu bīma ichide tījāanak'ari pia oo p'ani pēra.

III Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi versículo nāiya bī bīma: ¿Mīa piā k'awapii bik'āra Jesucristode tījāa biade a bipa nepia oowēpīra, ichia tījāa biade ada ēpēra piuda jīra bī? IV 2:21 Génesi 22:1-18. V 2:23 Génesi 15:6; Isaía 41:8.

I Tachi Pajānepema Ak'ōre. Griego pedeade nāiya bī bīma: Dios y Padre. II 2:8 Levítico 19:18.

²⁵ Ara māi jīra wēra k'achia bada Rahapa ooda k'orea Tachi Ak'ōrepa ichi jīp'a unusima. Josuepa peedarā ichi tede pia uru badook'ari, maapae o awaraidea jītea peesima. ¹²⁶ Ēpēra piuda jaore nea beeparima. Ara māi jīra Tachi Ak'ōrene tījāa biade a bīpa pia oowēpīra, piarā tījāawēa bīma. Ichia tījāa biade a bī ēpēra piuda jīra bīma.

Jīrak'aua pedeadai p'anima

3 Ūpēarā, mārapa k'awa p'anima Tachi Ak'ōrepa chi Ichi pedea tachi jarateapatairā atepe ak'ik'ari, itīaiipi. Māipuru chok'arā māranepemarāpa jiridaiwēa p'anima jarateapatairā padai k'orea. ² Jōma tachia minachia piawēa oopatama. Abaiapa pedearude waapēarā sōp'uapik'apīra, ne āareaīne jīp'a bīma māīnēpa ichi k'ak'ua jōma jīp'a uru bīma.

³ Tachia mūra it'aede k'aapipatama ne oopidai k'orea. Māīya mūrāpa tachi wā k'īria p'anīmā atewāparima. ⁴ Māīnēpa p'āp'orro k'orea k'īrisiat'ī. P'āp'orro waibia bēmina māīnēpa nāu chi minachia p'ōat'ī nībīpa atewāparimīna, chi errabari bīpa chi p'īrrt'īparī āpia k'īrit'a p'īrrt'īparīma ichi wā k'īria bīmā wāī k'orea.

⁵ Ara māīya tachi k'īrame āpia k'īrimīna ara ichi k'orea joodoa minachia pedēaparīma. Nāīne k'īrisiat'ī: t'īpī tau āpia urua bīpa oi tījūa waibia bī āarea paapīparīma.

⁶ Tachi k'īrame t'īpī tau jīra bīma, māīnēpa ne āarea k'achia bīma. Ara tachi k'ak'uade bī pēra k'ak'ua āarea mietā bīpīparīma, aba piūtadea. Māīnēpa t'īpī uru-apīru jīra, tiorepa k'achia pedēapīparīma. ^{II}

⁷ Wawaria ānimara mēapema berā, tīpana berā, tījūane urrujupatairā berā māīnēpa p'usade berā ēpērarāpa jītadak'ari imīmīraapīpatama. ⁸ Maamīna tachi k'īrame mī āpia pīda p'uedak'ama. Tachi k'īramepa k'achia paritua pedēaparīma. Nēarā mietā uru bī jīra bīma. ⁹ Tachi k'īramepa Tachi Chīparīa pia pedēapatama, māīnēpa ara māi k'īramepa ēpērarā k'achia pedēapatama, Tachi Ak'ōrepa ara ichi jīra oodamīna. ¹⁰ Ara māi it'aepa pedea pia māīnēpa pedea k'achia sīda pedēaparīma. Ūpēarā, māīya baiwēa bīma. ¹¹ P'ēya urīadepa tīpanīa pia māīnēpa panīa mietā cheparīk'āra? ^{III}¹² tīhīgo pak'urupa olīvojō chau-parīk'āra? tīuwa bīīrīpa hīgojō chau-parīk'āra? Chauk'ama. Ara māi jīra p'ēya urīadepa panīa pia māīnēpa panīa mietā chek'ama.

Chi piarā k'īrisia k'awa bī

¹³ Māra k'īrisia k'awa berā māīnēpa ne k'awa berā k'īrisia p'anīpīra, pia nīpapataīdepa unupit'ī piarā māīya bet'a. Chi atepe k'īrisiadawēa k'īrisiadepa pia oodai p'anīma. ¹⁴ Maamīna awarāīpa uru bī k'orea wa

I 2:25 Josué 2:1-24. II Tiorepa. Griego pedeade nāīya bī bīma: t'īpī uruapa. III Panīa pia māīnēpa panīa mietā. Griego pedeade nāīya bī bīma: panīa k'ūaa māīnēpa panīa k'īyaa.

oo bī k'orea sōpiawēa p'aneenāīpīra, māīnēpa waapēarā k'aepēra pia p'anānāī k'orea jīridāīpīra, jararāt'ī māra ne k'awa bet'a. Māīya jaradāīpīra, chi pīarāpema pedea itu bī p'anīma. ¹⁵ Māra k'īrisiadepa māīya k'īrisia p'anīpīra, māi k'īrisia Tachi Ak'ōrenēpa chek'ama, māīparī nāī tījūanēpa, ēpēranēpa, māīnēpa tioredēpa cheparīma. ¹⁶ Chi waapēarāpa uru p'anī k'orea wa oo p'anī k'orea sōpiawēa berāpa māīnēpa waapēarā k'aepēra pia p'anānāī k'orea jīri berāpa paritua k'īruu pedēapatama māīnēpa nejōma nemietā oopatama. ¹⁷ Maamīna chi Tachi Ak'ōrepa tea bī k'īrisia uru bepa ne āareaīne jīp'a oopatama, jōmāīrā ome ne k'īrisiawēa p'anānamērā jīripātama, jōmāīrā ome pia p'anāpatama, waapēarāpa jara bī ūrīnāī k'orea p'anāpatama, chīara k'īra chupurīapatama māīnēpa nejōma pia oopatama. Abai waapēarā k'aepēra pia atepe k'īrianak'ama. Ichia jara bī jīra ara māīya ooparīma. ¹⁸ Ne k'īrisiawēa baparīdepa, waapēarā ne k'īrisiawēa p'anāpīparīma, net'a tau uu-parī jīra. Māi ēpērapa unūipī chi waapēarāpa jīp'a oo p'anīt'a, nejō bīīrī pia chau-parī jīra.

Tachi Ak'ōrepa jara bī jōma oo p'anāt'ī

4 tīMāra k'āre k'orea chōopatama māīnēpa k'īruu pedēapatama? Mārapa nemietā oo k'īria p'anīt'a māra k'ak'uade chōo p'anī jīra p'anīma māīya oodamērā. ² Mārapa ne minachia jīta k'īriapatamīna p'ue jītadak'ama. Māipuru mīa peapatama. Waapēarānē jīta k'īriapatama. Maamīna p'ue jītadak'a pēra k'īruu pedēapatama māīnēpa chōopatama. Mārapa k'īria p'anīt'a atadak'ama Tachi Ak'ōrea it'aa chiīdīdak'a pēra. ³ Māīnēpa mārapa Tachi Ak'ōrea it'aa chiīdiutade jītadak'ama k'īrisia mīetaadepa it'aa chiīdīpata pēra. Mārapa it'aa chiīdīpatama, machia k'īria p'anī jīra oodai k'orea. ⁴ K'īma awarāī ome k'āīuta jīra, mārapa Tachi Ak'ōre itu bī p'anīma nāī tījūanepemarāpa oopata jīra oodai k'orea. tīMārapa waidī atua p'anīk'āra chi nāī tījūanepema k'īria bīt'a Tachi Ak'ōre ome chi k'īramā jīra bēeīma? Pīarā paritūapa nāī tījūanepema k'īria bīpīra, Tachi Ak'ōre ome chi k'īramā paipī. ⁵ Tachi Ak'ōrepa tachi sōne bīda Jaorepa k'īria bīma aba Tachi Ak'ōret'u k'īria p'anānamērā. tīMārapa k'īrisia p'anīk'āra Tachi Ak'ōre pedēade ara ichi k'īria māīya bīpīsīt'a? ⁶ Maamīna Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa tachi minachia k'arīpa bīma. Māi k'orea Ichi Pedēade nāīya bī bīma:

«Chi waapēarā k'aepēra chi āchi k'ak'ua atepe k'īriapatāīrā Tachi Ak'ōrepa itu pia p'anāpīk'ama.

Maamīna chi atepe k'īrisiawēa be Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa k'arīpaparīma». ^{IV}

⁷ Māi k'orea Tachi Ak'ōre juade p'anāt'ī. Tiore tījāarāt'ī. Māīya ichi māramaapema mīruwāīpī. ⁸ Tachi Ak'ōre k'ait'a chet'ī, māīyara ichi māra k'ait'a cheipī. Māra chi

IV 4:6 Proverbio 3:34.

nemietá oopatairã, ¡machi jua siŭta jĩra waa nemietá oorãt'ĩ! Mãra chi k'ĩrisia ume uru be, ¡k'ĩrisia mietá itu bidak'ari aba Tachi Ak'õret'u k'ĩrisiat'ĩ! ⁹ Mãrapa nemietá oodada k'orea sõp'ua p'anat'ĩ, jëat'ĩ, sõp'uadak'ari, jëat'ĩ. Waa sõ arapá eerãt'ĩ, mãipari mãrapa nemietá oodada k'orea minachia k'ĩrisia parã p'anat'ĩ. ¹⁰ Mãra Tachi Chipari k'ĩrari chi atepe p'ani jĩra k'ĩrisiarãt'ĩ. Mãiya ichia mãra chi atepe p'ani jĩra biipi.

Waapëarã k'orea k'achia pedearãt'ĩ

¹¹ Ûpëarã, waapëarã k'orea k'achia pedearãt'ĩ. Abai-pa ichi ùpëa k'orea k'achia pedeaipira wa nepira parã biade aipira, Moisepa bida k'orea k'achia pedea bima, mãinepa mãi Moisepa bidat'u nepira parã biade a k'ĩrisia bima. ¹ Abai-pa Moisepa bida nepira parã biade a k'ĩrisia bipira, mãi bidade jara bi jĩra oowëa bima. Moisepa bidade jara bi jĩra ooi k'aepëra icht'a waapëarã chi nepira ak'iparĩ beesima. ¹² Maamina mãi Moisepa bida Tachi Ak'õrepa teasima. Ichiapuru tachi nepira ak'iparima. Aba ichiapuru ëpërarã p'ue k'ari-paipĩ mãinepa p'ue nepira parã p'aniane aipi. Mãipuru çpĩ k'aima, pi ùpëa mãiya ak'ii k'orea?

Ara mãra k'orea pia k'ĩrisiat'ĩ

¹³ ¡Mi pedea ùrit'ĩ! Waapëarãpa nãiya jarapatama: «Naane wa nũ tachi p'uuru awaraidea wãnaipĩ. Mãma äyo aba p'aneenaipĩ. Mãine ne oodaipi erreara jitadai k'orea». ¹⁴ Maamina mãrapa atua p'anima nũpema ewaride k'äre baei. ¿Mãrapa k'awa p'anik'ãra nũpema ewaride chok'ae p'ananaít'a? Atua p'anima. Mãra jĩra t'aua jĩra p'anima. Jĩra t'aua pak'ari isapea wëpapari jĩra mãra sida tãaraa p'ananaiwëma. ¹⁵ Mãipuru pia bima mãrapa nãiya jaradai: «Tachi Chiparipa k'ĩriaipira, tachi chok'ae p'ananaipĩ mãinepa ne ook'odaipĩ». ¹⁶ Maamina mãrapa mãiya oodak'ama. Mãipari chi atepe p'anirã k'ĩrisia p'ani përa jarapatama machia oo k'ĩria p'anit'a p'ue oodait'a. Piarã mãi k'achiapi. ¹⁷ Chi pia oo k'awa bipa mãiya oowëpira, nemietá oo bima.

Tachi Ak'õrepa erreara parã berã itiai pada

⁵ Erreara parã berã, ¡mi pedea ùrit'ĩ! ¡jëat'ĩ! Tãaraawëane mãra nepirade p'aneenai përa ibia bia jëat'ĩ. ² Jõma mãrapa uru p'anit'a beraada jĩra bima. Mãra neet'á simiapa ãrina jĩra bima. ³ Nãi k'aadeapema ewaride mãrapa erreara minachia yaa p'anima. Maamina mãra nee mãinepa p'arat'a mokosia bima. Tachi Ak'õrepa ak'irude mãra erreara mokosia bipa k'awapiipi mãrapa piawëa oosidait'a. Mãipuru t'ipi uruade minachia mãi p'ananaipĩ. ⁴ Mãra ne uu jĩra mimiapatairã erreara teadawëa p'anima ãchia oodada

I Moisepa bida. Tachia pia k'awadawëma chi sãi bida jara bi. Waapëarãma jara bima «Moisepa bida». Waapëarãma jara bima «chi waapëarã k'ĩrianai bi k'orea bida». Santiago 2:8.

pae. Mãipuru ãchia Tachi Ak'õrea it'aa chiidi p'anima itiamërá. ¡Ùrit'ĩ! ãchia it'aa chiidi p'anit'a Tachi Chipari chi Ne ãrea P'ue Bipa ùrisima. ⁵ Nãi jĩũane mãrapa nejõma uru p'anima mãinepa mãrapa oo k'ĩria p'anit'a oopatama. Mãiya mãra porek'eapiipachidama, p'ak'a porek'eapipata jĩra. Maamina p'ak'a peauta jĩra, tãaraawëa bide Tachi Ak'õrepa mãra itiaipĩ. ⁶ Mãrapa ëpëra jĩp'a bit'a nepira parã biade adak'ari, peasidama. Mãine ichia mi ãpia pida ooé pasima peapidaemaapa.

Jõma choat'ĩ

⁷ Mãipuru ùpëarã, jõma choat'ĩ aba Tachi Chipari cherudea. Ëpëra ne uu jĩũane oo bi k'orea k'ĩrisiat'ĩ. Ne uuk'ari, ne k'ĩrisiawëa nĩparima k'oe chek'ari, ichi ne uuda t'õnomërá mãinepa warimërá. Ara mãiya nĩparima k'oe mãicha chek'ari, mãi ne uuda pia chaumërá. ⁸ Ara mãi jĩra jõma choa p'aninepa ni p'anat'ĩ mãinepa sõnepa jĩãa p'anat'ĩ, Tachi Chipari chei ãri paru përa. ⁹ Ûpëarã, waapëarã k'orea k'achia pedearãt'ĩ Jesucristoa mãra itiapimaapa. Jesucristo tachi nepira ak'iparĩ tãaraawëa bide cheipi. II

¹⁰ Ûpëarã, k'ĩrisiat'ĩ sãmaasã Tachi Ak'õre pari pedeapatairãpa choasidait'a. Tachi Chipari t'ĩnepa pedea p'ani k'orea minachia mãnana ãrea choasidama. Ara mãi jĩra mãra pida ãrea choadai p'anima. ¹¹ Tachimã, chi minachia mãi p'anine choa berã minachia mãi jõma choasit'a. Mãi ãrea tãaraa nepirade bak'ari k'awa p'anima Tachi Chiparipa ichi pia bisit'a. Ichia k'ĩra chupuria bima mãinepa k'ĩrianepa k'aripai bima.

Tachi Ak'õrea it'aa chiidit'ĩ

¹² Mãi awara ùpëarã, abai t'ĩne piarã ne oodayade arãt'ĩ. Pajãnepema t'ĩne, nãi jĩũanepema t'ĩne wa mi ãpia pida parituadepa piarã ne oodayade arãt'ĩ. Ne oodayade adaipira, piarã oot'ĩ. Mãinepa oodaiwëane adaipira, piarã oorãt'ĩ, Tachi Ak'õrea nepira ak'ipidaemaapa.

¹³ Mãranepema aba minachia mãi bipira, Tachi Ak'õrea it'aa chiidii bima. Aba arapã bipira, k'aridepa Tachi Ak'õrea pia pedei bima. ¹⁴ Mãranepema aba k'ak'ua piawëa bipira, ùpëarã ak'ipatairã chõarã t'ĩi bima ichi k'orea Tachi Ak'õrea it'aa chiididamërá. III ãchia it'aa chiidiutade Tachi Chipari Jesú t'ĩne olivobapa ãpia p'iridai p'anima. ¹⁵ Mãinepa jĩãa p'ananaipĩ p'anima Tachi Ak'õrepa ichi jipa beepiit'a. Mãiya it'aa chiididaipira Tachi Chiparipa jipa beepiipi. Chi k'ak'ua piawëa badapa nemietá oosira, Tachi Chiparipa mãi k'ĩrisia atuaipi. ¹⁶ Mãi k'orea mãrapa nemietá oodada

II Jesucristo tachi nepira ak'iparĩ tãaraawëa bide cheipi. Griego pedeade nãiya bi bima: tachi nepira ak'iparĩ tede eda wãpataimã bima. III Ûpëarã ak'ipatairã chõarã. K'ãp'ura pedeade jara k'ĩria bima «ancianos», «pastores» wa «obispos».

abaia jaradak'ari, jōrea jarat'i. Māinepa tausia Tachi Ak'ōrea it'aa chiidit'i pia tuananai k'orea. Ēpēra jīp'a bipa Tachi Ak'ōrea it'aa chiidisira Tachi Ak'ōre jua chaareadepa ne waibia ooparima. ¹⁷ Elía tachi jīra ēpēra pasima. Ichia sōnepa Tachi Ak'ōrea it'aa chiidisima k'oe chepiemaapa. Maapae Israel tuade āyo k'ak'o ūpeak'ari ya estarik'a k'oe cheé pasima. ¹⁸ Māiya nak'ari ichia Tachi Ak'ōrea it'aa chiidisima k'oe

chemērā. Ara māine k'oe chesima. ^I Māipa ne uu ūjūa t'ōnok'ari chausima.

¹⁹⁻²⁰ Ūpēarā, nāi k'awat'i: chi piarā pedeadepema aba āyá wāipira, māine abaipa ichiá nemietá itu bipik'ari jītea chepiipira, māi ēpērapa nemietá minachia oo bada Tachi Ak'ōrepa k'īrisia atuak'ari, ewaricha Ichi awara bai padadepema k'aripaipi. ^{II}

^I 5:18 ¹ Reye 17—18. ^{II} *Ichi awara bai padadepema. Griego pedeade nāiya bi bima: piuidepema.*

1 PEDRO

Pedropa nāi k'art'a bisima. Jesupa ichi t'ĩside beta jiriparí pasima (). Maamina Jesupa jiri atadairānepema Pedro chi atepe basima. Ichiapuru Jerusalene Tachi Ak'õre te minachia bide judiorá Jesucristo k'orea pia jarateasima () mǎinepa judiorāwēmá Jesús k'orea jarade wāsima (). Āyo 67de romanepemarāpa ichi k'ĩra edá k'urusude barijira bik'ari peasidama.

Āyo 64de Roma p'uuru paawāsima. Chok'arairāmá chi minachia k'awa bi Nero apataipa paapisima te chiwidi ook'oi k'orea. Maamina nepirade baemaapa Neropa jarasima Cristode ĩjāapatairāpa mǎiya oosidait'a. Mǎipuru romanepemarāpa tua becha ũpēarǎ ěp'ě p'aneesidama piawēa oodai k'orea. Mǎi k'orea Pedropa nāi k'art'a bisima. Romanepa ũpēarǎ tua becha peesima minachia mǎi p'anĩmina Cristode ĩjāa p'ananamērǎ ().

Nāi k'art'adepema k'ĩrisia aba pia bit'a nǎipi: «Cristo mǎra k'orea minachia mǎna pēra Tachi Ak'õrepa mǎra t'ĩsima mǎnanamērǎ. Cristo mǎside unupisima mǎra nepira paraautade sǎmaasǎ nipadai p'ani».

Nāi k'art'ade Pedropa bisima Tachi Ak'õrepa Jesucristodepa tachi atasit'a ichi p'uuru padamērǎ (). Mǎipuru tachi ne āareaine ĩp'a nipadai p'anĩma (). Tachi ĩjūanepema ley mǎinepa chi minachia berǎ pedea ĩjāanai p'anĩma (). Maamina nejõma k'aepēra Jesucristode ĩjāanai p'anĩma ().

Pedropa nāi k'art'ade naa bida

1 Mi Pedro, Jesucristopa peedapi. Mǎi nāi k'art'a biruma Tachi Ak'õrepa jiri atadairǎ Ponto tuade, Galacia tuade, Capadocia tuade, Asia tuade, Bitinia tuade mǎinepa chi tua awarairānepa chedak'ari p'anirǎ pae. **2** Tachi Pajānepema Ak'õrepa ¹ mǎra jiri atasima ichia naenaena k'ĩrisia bada ĩra. Tachi Ak'õre Jaorepa mǎra ichi pae bisima Jesucristode ĩjāanamērǎ mǎinepa ichi oadepa Tachi Ak'õre k'ĩrari nemietǎ newēa p'ananamērǎ. Mǎi k'ĩria bima Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa mǎra k'aripa bait'a mǎinepa ne k'ĩrisiawēa bapit'a.

Pedropa Tachi Ak'õre pia pedeada

3 Tachi Chipari Jesucristo, Pajānepema Ak'õre pia pedeadai p'anĩma. Ichia tachi minachia k'ĩra chupuriada pēra Jesucristo piu bada chok'ae p'irabaridadepa tachi chok'ae chiwidi ĩra p'aneepisima. Mǎipuru piarǎ k'awa p'anĩma **4** ichia tachi pae pajāne uru bit'a jõma jitaipai. Mǎi ārik'ama, jõk'ama, mǎinepa nemietaawēma. **5** Jesucristode ĩjāa p'ani pēra Tachi Ak'õrepa ichi jua chaareadepa mǎra ak'i uru baipei aba chi k'aadeapema ewaride k'ariparudea.

6 Mǎi k'orea minachia arapá p'anĩma. Ara nǎiena ne wawariadepa mǎra minachia mǎi p'anĩmina, **7** mǎi choa p'anĩnepa unupidaipi Jesucristode piarǎ ĩjāa p'anit'a. Mǎrapa ĩjāa p'anit'a nee ĩra bima. Nee t'ipi taude tort'iiparima mǎi wariara piiparǎ beemērǎ. Ara mǎi ĩra mǎra minachia mǎautade, choa p'anĩnepa un-

¹ Tachi Pajānepema Ak'õre. K'ǎp'ũra pedeade bi bima: Dios el Padre.

upii p'anĩma Jesucristode piarǎ ĩjāa p'anit'a. Mǎi nee k'aepēra piiparǎ bima, nee jõpari pēra. Mǎrapa Jesucristode piarǎ ĩjāa p'anit'a unupi p'ani pēra, ichi unuutade Tachi Ak'õrepa mǎra pia unuipi, mǎra k'orea pia jaraipi mǎinepa chi atepe k'awa p'anirǎ biipi.

8 Mǎrapa ununak'amina Jesucristo k'ĩria p'anĩma. Nǎiena ununawēa p'anĩmina ichide ĩjāa p'anĩma. Ichia k'orea minachia arapá p'anĩma. Jǎiya arapá p'ani pēra mǎi arapá sǎmaasǎ bi k'orea p'ue k'awa jaradawēma. **9** Mǎiya arapá p'anĩma Jesucristode ĩjāa p'anĩnepa Tachi Ak'õrepa k'aripai pēra.

10 Tachi Ak'õre pari pedeapatairāpa chõarēna jara-pachidama Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa mǎra k'aripait'a. Mǎi k'orea k'awadai k'orea āchia ĩrak'aua k'ĩrisiapachidama mǎinepa ak'idak'ari idipachidama.

11 Cristo Jaore āchi sõne bipa pedeapipachima Cristo minachia mǎak'ari Tachi Ak'õrepa pia bii k'orea. Mǎipa pedeak'ari k'awa k'ĩria p'anasidama k'ai k'orea Cristo Jaorepa āchiá pedeapisit'a mǎinepa sǎapae jõma mǎi mǎiyai. **12** Maamina Tachi Ak'õrepa k'awapida āchia pedeadada āchi paewē pasima, mǎipari mǎra paepuru pasima. Āchia pedeadada naapae chi pedea pia Cristo k'orea jarateapatairāpa tachiá pia k'awapi p'anĩma, Tachi Ak'õre Jaore pajānepa peedadepa. Makii Tachi Ak'õrepa it'aripa peedarǎ pida k'awa k'ĩria p'anĩma.

Tachi Ak'õre pae pia p'anat'i

13 Mǎipuru k'ĩrisia k'awaa p'anĩnepa p'anat'i, pia oodai k'orea. K'ĩra ĩp'a p'anat'i. Sēnawēa ni p'anat'i Jesucristo unuuta ewaride Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa mǎrá nepia teamērǎ. **14** Warra chok'ea bi ĩra p'anat'i. Nāi k'ak'uapa nemietǎ oo k'ĩria bit'a waa oorǎt'i, Tachi

Ak'õre atua p'anasidaeda oopachidai jïra. ¹⁵ Tachi Ak'õrepa mãra t'ïsisima. Ichi ne ãareaïne jïp'a bima. Mãipuru machia ooutacha jïp'a p'anat'ï. ¹⁶ Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima: «Jïp'a p'anat'ï mi jïp'a bi përa». ^I
¹⁷ Mãrapa Tachi Ak'õrea pedeautade mãra Ak'õreane apatapira, k'awat'ï Ichia ëpëra waapëarã k'aepëra atepe k'ïriawëanepa jõma ak'ïipi, tachicha oodada k'orea. Mãipuru wapida nãï jïüane p'anímisa tua awaraidepemarã jïra ewaricha ichi wap'ea p'aninepa jïp'a nipat'ï. ¹⁸⁻¹⁹ Mãra naena piawëa be k'ïrisiadepa nipapachidama mãra chõarënapemarãpa mãiya jarateapachidada përa. Maamina k'awa p'anima Tachi Ak'õrepa mãra mãinepema k'aripasit'a. Mãra ataé pasima nee jõparidepa, wa p'arat'a jõparidepa, mãipari Cristo oa chi neepia bidepa atasima. Cristo chi piipará bi oveja chak'e Tachi Ak'õrea paateada jïra basima. ²⁰ Nãï jïüa ooi naena Tachi Ak'õrepa Cristo jiri atak'ari nãï k'aadeapema ewaride peesima mãra pia p'ananamërá. ²¹ Cristodepa mãrapa Tachi Ak'õrene jïãa p'anima. Tachi Ak'õrepa ichi piu bada chok'ae p'irabaripik'ari atepe bisima. Mãipuru mãrapa Tachi Ak'õrene piarã jïãa p'anima mãinepa ni p'anima Ichia jarada ãarea oomërá.

²² Chi piarã pedea oo p'aní përa mãra nemietaawëa p'aneesidama. ^{II} Mãipuru ùpëarã piarã k'ïria p'anima. Sõnepa piarã minachia chi k'ïria p'anat'ï. ²³ Nãï k'ak'ua piui bidepa mãra mãicha chiwidi t'õnaé pasima, mãipari Tachi Ak'õre piuk'apïdepa mãicha chiwidi t'õsidama. Tachi Ak'õre pedea jõk'apïpa, chok'ae babiparima. Mãï pedeadepa mãra chiwidi t'õsidama. ²⁴ Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima: «Jõmãirã sirua jïra bepi. Ächi k'ïrawãrea nep'ono jïra bima.

Sirua p'urpak'ari chi nep'ono baeparima.

²⁵ Maamina Tachi Chipari pedea jõk'ama». ^{III} Mãï jõk'apï pedea pia Cristodepema. Mãit'a tachi ùpëarãpa mãrá jarasidama.

2 Mãipuru waapëarã piawëa oodai itu bit'ï. Waapëarã searãt'ï. Waapëarãpa ara ächia jarapatai jïra oodak'ama. Mãï ëpëarã jïra p'anarãt'ï. Abaipa uru bi k'orea piawëa k'ïrisiarãt'ï. Waapëarã k'orea k'achia pedearãt'ï. ²⁻³ Tachi Chiparipa piadepa mãra k'aripaparit'a k'awasidama. Mãipuru warra chak'e chiwidi t'õnapa juto k'ïria bapari jïra, Tachi Ak'õre pedea pia k'awa k'ïriat'ï. ^{IV} Ichi pedea jubaara jïra bima. Mãï chi pedea k'awa p'ananaipira, waridaipi ichia mãra k'ariparudea.

I 1:16 Levítico 11:45; 19:2. II Waapëarã k'art'ade k'ap'ura pedeade ichiaba bi bima: Tachi Ak'õre Jaoredépa. III 1:25 Isaia 40:6-8. IV Juto k'ïria bapari jïra, Tachi Ak'õre pedea pia k'awa k'ïriat'ï. Griego pedeade nãiya bi bima: Tachi Ak'õre Jaorepa tea bi juba to k'ïriat'ï.

Tachi Ak'õrepa jiri atada ëpëerã

⁴ Tachi Chipari Jesucristomá chet'ï. Ichi chok'ae bima mãinepa mawara te oopatai jïra bima. ^V Ëpërarãpa ichi itu bisidama, maamina Tachi Ak'õrepa mãï mawara pia, neepia k'irit'a jiri atasima. ⁵ Mãra ichidepa chok'ae p'aní përa mawara te oopatai jïra p'anima. Mãranepa Tachi Ak'õrepa ichi te ooruma. Mãinepa mãra p'aarerã ichi pae papi bima. Mãrapa Jesucristodepa Tachi Ak'õre pae ne oo p'anine, ichiá ãnimara paateauta jïra oo p'anima. Mãiya oo p'anit'a ichia pia unu bima. ⁶ Tachi Ak'õre pedeade Jesucristo k'orea nãiya bi bima:

«Ûrit'ï, Siõn p'uuruude mia mawara te oopatai chi piipará bit'a biruma. ^{VI}

Mãï mawara pia, neepia k'irit'a mia atasima. Mãipuru chi ichide jïãa bipa pari jïãa biwëma». ^{VII}

⁷ Mãra chi Cristode jïãapatairãmá, ichi minachia pia bima. Maamina chi ichi jïãanak'apïrã k'orea Tachi Ak'õre pedeade nãiya bi bima:

«Chi te oopatairãpa mawara amaanana pada, mãï mawara chi atepe piipará beesima». ^{VIII}

⁸ Mãinepa nãiya bi bima:

«Mãï mawaramá ëpërarã t'enabaridak'ari baedaipi».

IX

Ächia Tachi Ak'õre pedea jïãanawëa p'aní përa mawaramá t'enabariuta jïra p'anima. Tachi Ak'õrepa ächi bisima mãiya p'ananamërá.

⁹ Maamina mãra Tachi Ak'õrepa jiri atadairãpi, Tachi Chipari p'aarerãpi, ichi pae bida ëpërarãpi mãinepa ichi p'uuruipi. Mãiya Tachi Ak'õrepa ne minachia pia ooda k'orea mãrapa pedeapatama. Tachi Ak'õrepa mãra p'ãrionepema t'ïsisima ichi inaa minachia pia bide p'ananamërá. ¹⁰ Naena mãra Tachi Ak'õre p'uuruwë pasima, maamina naapae Tachi Ak'õre p'uuruipi. Nae-na Tachi Ak'õrepa mãra k'ïra chupuriawëa basima, maamina naapae k'ïra chupuria bima. ^X

Chi jïãanak'apïrã t'ãena jïp'a p'anat'ï

¹¹ Mi ùpëarã, nãï jïüane mãra tua awaraidepemarãpi. Mãipuru mia mãrá chichupuria idiruma nãï k'ak'uapa nemietá oo k'ïria bit'a itu bidamërá. Mãï ara tachi ome chõo bima. ¹² Tachi Ak'õrene jïãanak'apïrã t'ãena jïp'a nipat'ï. Mãiya ächia mãra nemietá oopataade a p'animina, mãrapa pia oo p'anit'a unu p'anima. Maapae Tachi Ak'õre cherude mãra k'orea ichiá pia pedeadaipi.

¹³ Tachi Chipari Jesucristo k'orea jõma nãï jïüanepe-ma minachia berã pedea jïãat'ï. Nãï tuadepema minachia k'awa bipa jararu jïãat'ï ichi chi atepe bi përa.

¹⁴ Chi p'uurudepemarã ak'ipatairãpa jarauta sida

V Ichi chok'ae bima mãinepa mawara te oopatai jïra bima. Griego pedeade nãiya bi bima: ichi chi chok'ae bi mawarapi.

VI Siõn p'uuru ichiaba Jerusalén apatama. VII 2:6 Isaia 28:16. VIII 2:7 Salmo 118:22. IX 2:8 Isaia 8:14. X Osea 2:23

tjāat'i. Chi minachia k'awa bīpa āchi bīsima nemietá oopatairā itiadamērā māinepa pia oopatairā k'orea pia jaradamērā. ¹⁵ Tachi Ak'ōrepa k'īria bīma mārāpa pia oo p'anānait'a. Māiya mārāpa chi pia k'īrisiawēa berā k'īup'eapidaipi, atua p'aninepa māra k'orea k'achia pedeapatai pēra.

¹⁶ Māra jī uru p'anana jīra bidepema Cristopa k'ēet'aasi pēra, māiya nipat'i. Maamina māiya ājā pari p'ani pēra k'īrisiarāt'i nemietá oodai k'orea. Māipari Tachi Ak'ōre pae pari mimiapatairā jīra p'anat'i.

¹⁷ Jōmāirā wap'eat'i. Ūpēarā minachia k'īriat'i. Tachi Ak'ōre wap'eat'i. Nāi tjūanepema chi minachia k'awa bi wap'eat'i.

¹⁸ Chi chipari pae pari mimiapatairā, māra chipari wap'ea p'anat'i. Āchia jarauta oot'i. Abapuru māra chipari chi pia p'anirā māinepa k'īra chupuriapatairā ome māiya p'anarāt'i, māipari chi k'achia p'anirā ome pida māiya p'anat'i. ¹⁹ Edaide nepia oo bi k'orea tachi minachia mīapatama. Maamina Tachi Ak'ōrepa tachi mīa p'anit'a k'awa bīma. Tachia māine k'īrisiadak'ari, māi jōma choadaipira, Ichia pia unuipi. ²⁰ Mārāpa nemietá oo p'ani k'orea chi chiparipa māra itiaipira, mārāpa choautamina ŷk'aipa māra k'orea pia pedeaima? Maamina pia oo p'ani k'orea nepirade p'anine choadaipira, Tachi Ak'ōrepa pia unuipi.

²¹ Cristo māra k'orea minachia mīana pēra Tachi Ak'ōrepa māra t'īsima mīanamērā. Cristo mīaside unupisima māra nepira paraautade sāmaasā nipadai p'anit'a. ²² Cristopa nemietá ook'a pasima māinepa sea jarak'a pasima. ¹²³ Ēpērarāpa ichiā k'achia pedeasidaide āchiā k'achia pedeae pasima. Ichi piawēa oosidaide ichia jōnea piawēa ooyade a jaraé pasima. Māipari Tachi Ak'ōrepa jīp'a nepira ak'ipari pēra ichi piawēa oo p'anit'a Tachi Ak'ōre juade bīpachima.

²⁴ Cristopa tachi nemietá ichi īri k'urusude atewāsi-ma tachi nemietaadepema piudak'ari jīp'a p'anānamērā. Ichi k'ak'ua p'uak'oa p'anasidaidepa māra jīpa p'aneesidama. ²⁵ Māra naena oveja atua nipada jīra nipapachidama, maamina naapae Cristomā jīitea chesidama. Ichia māra ak'i bīma oveja ak'iparipa ichi oveja ak'ipari jīra.

K'ima parā be sāmaasā p'anānai k'orea

3 ¹⁻² Māra wēra k'ima parā berā, māra k'ima pedea ūrit'i. Māiya chi eda wēerā k'imanepe-marāpa Tachi Ak'ōre pedea tjāanawēa p'anīmīna māra jīp'a be māinepa Tachi Ak'ōre wap'ea be ununak'ari tjāanaipi. Mārāpa āchiā tjāanamērā jaradawēmina, pia oo p'ani k'orea tjāapidaipi. ³ Māra mip'it'á īripemawapuru baiwēa bīma; puda atepē k'ak'apia baiwēa bīma, k'ak'apia nee ooda jī bidepa baiwēa bīma, p'aru atepē pia bi jī bidepa baiwēa bīma. ⁴ Māipari māra sōnepuru

I 2:22 *Isaía* 53:9.

mip'it'á bai bīma; sōpiadepa māinepa ne k'īrisiawēa bidepa bai bīma. Māi mip'it'á jōk'ama māinepa Tachi Ak'ōrepa pia unu bīma. ⁵ Ara māi jīra chōarāenapema wērarā Tachi Ak'ōre pae beada mip'it'á p'anasima. Tachi Ak'ōrepa ooi jarada āchia sōnepa piarā tjāa p'anapachidama māinepa āchi k'ima pedea ūripachidama. ⁶ Sarapa Abrahān pedea ūripachima māinepa «mi chipariade» apachima. Ne wap'eawēa mārāpa ne-jōma pia oo p'ananaipira, Sara k'au jīra p'ananaipi.

⁷ Īmik'īrarā k'ima parā berā, k'īrisia piadepa māra k'ima ome pia p'anat'i. Māra k'ima pia bapii k'īria p'aninepa āchi pia ak'it'i, wēra imik'īra k'aepēra ibiwēa bi pēra māinepa māra ome arā p'anirā Tachi Ak'ōrepa, ichi sōpiadepa chok'ae p'anānait'a pari teada pēra. Māiya oodaepira, mārāpa it'aa chiidiutat'a Tachi Ak'ōrepa pia ūriwēma.

Pia oo p'aninepa nepirade p'aneenai k'orea

⁸ Māi awara ūpēarā, abarik'a k'īrisiadepa jōma māra arā pia tuanat'i. Waapēarā k'aripai k'īrisiadepa p'anat'i. Ūpēarā pēra chi k'īriat'i. Chi k'īra chupuriat'i māinepa waapēarā k'aepēra atepē bi jīra k'īrisiarāt'i. ⁹ Abai pida māra piawēa oosira ara māiya oorāt'i. K'achia pedeasira ara māiya k'achia pedearāt'i. Māipari it'aa chiidit'i Tachi Ak'ōrepa ichi k'aripamērā. K'awa p'anīma Tachi Ak'ōrepa māra atasit'a, māiya p'anānamērā. Māiya p'ananaipira, Tachi Ak'ōrepa māra sida k'aripai. ¹⁰ «Tachi Ak'ōre pedeade nāiya bi bīma:

Paritua arapá ba k'īria bīpira, k'achia pedea amaak'ari ichi k'īrame ak'ii bīma.

Tāaraa pia ba k'īria bīpira, sea amaak'ari ichi it'ae ak'ii bīma.

¹¹ Ichia nejōma nemietá itu bik'ari pia oo bai bīma.

Waapēarā ome ne k'īrisiawēa bai k'orea jirik'ari māiya bai bīma.

¹² Tachi Chiparipa ēpēra jīp'a be ak'i bīma. Āchia it'aa chiidiuta pia ūri bīma.

Maamina ichimá, chi nemietá oopatairā pia p'anīwēma». II

¹³ Mārāpa pia oo p'ananaipira, ŷk'aipa māra piawēa ooima? ¹⁴ Maamina mārāpa pia oo p'ani k'orea minachia mīanaipira, Tachi Ak'ōre k'īrari minachia pia p'aneenai. Māipuru chi māra piawēa oouta wap'earāt'i. Minachia k'īrisiarāt'i. ¹⁵ Cristo māra Chipari pēra sōnepa ichit'a wap'eat'i. Chi Cristodepa ne atadai ni p'ani k'orea pia pedeadayá p'anat'i. Māiya abai pa idisira, p'ue k'īruu pedeadawēa pia p'anoonai. ¹⁶ Ara machi tuaba k'awa p'anat'i nemietá oodawēa p'anit'a. Māiya māra Cristodepa pia nipada k'orea chi piawēa pedeapatairā p'eradaipi.

¹⁷ Tachi Ak'ōrepa māra nepirade baepiipira, pia bīma pia oo p'ani k'orea minachia mīanai, māi piawēa oo

II 3:12 *Salmo* 34:12-16.

p'ani k'orea minachia mīanai k'aepēra. ¹⁸ Cristo jīp'a bimina nemietá k'orea bari k'ak'o aba mīasima. Māipa tachi chi jīp'a bewē Tachi Ak'ōre ome pia bisima. Ichi nāi k'ak'ua piusima, maamina Tachi Ak'ōre Jaoredepa chok'ae p'irabarisima. ¹⁹ Māinepa Tachi Ak'ōre Jaoredepa chi jaore eda jīa nibi berámá wāsima. Wāk'ari jarasima jōma nemietá p'uesit'a. ²⁰ Māirā jaorepa Noé ewaride Tachi Ak'ōre pedea ijāanaé pasima. Māine Noepa p'āp'orro nepalá oo bimisa Tachi Ak'ōrepa jōma choa bidepa ni basima āchia ijāanamērā. Maamina ēpēra chok'araawēa to minachia cheside k'aripasima. Pia jaradaipira, ocho k'aripasima. ²¹ Māi to minachia che bit'a idiapae tachi porochoapatai k'orea jara bima. Porochoautade Jesucristo chok'ae p'irabaridadepa tachi k'aripa bima. Porochoarupa tachi k'ak'ua nemietá siik'ama māipari māiya oopatama, tachi k'īrisia jīp'a bidepa, piarā Tachi Ak'ōre ome nipadai k'īria p'ani pēra. ¹²² Māi Jesucristo chok'ae p'irabarik'ari, pajānea wāk'ari Tachi Ak'ōre juaraari bima. Jōma Tachi Ak'ōrepa it'aripa pedarā, jōma jaore mietaarā chi atepe k'awa p'anirā, chi jua chaarea berā sida ichi juade uru bima. II

Cristo nipada jīra nipat'i

4 Cristo nāi k'ak'ua minachia mīana pēra māra pida abarik'a k'īrisia uru p'anat'i. Chi ēpēra ichi k'ak'ua minachia mīa badapa nemietá itu bisima. ² Māi ēpērapa wapida nāi ijūane bide nāi k'ak'uapa nemietá oo k'īria bit'a oo baiwēma, māipari Tachi Ak'ōrepa k'īria bit'a oo baiipi. ³ Naena mārapa nemietá oo p'anapachidama, chi Tachi Ak'ōrene ijāanak'apiirāpa oopata jīra. ¡Waa māiya oorāt'! Waapēarā taade ne k'īra p'era oo oopachidama, nāi k'ak'uapa nemietá oo k'īria bi oopachidama, piu nipapachidama, arapá oopataide minachia nemietá oopachidama, waapēarā paara it'ua minachia topachidama māinepa tachi juapa oodada sādo k'īriapachidama. Māi Tachi Ak'ōrepa k'īriak'ama. ⁴ Naapae mārapa waa chi Tachi Ak'ōrene ijāanak'apiirā ome nemietá oodak'a pēra, āchia k'awa k'īrisiadak'ama. Māi k'orea māra k'orea piawēa pedeatama. ⁵ Maamina Tachi Ak'ōrepa āchi nepira ak'irude āchia oodada ichiā āarea māiya jaradaipi. Ichia chi chok'ae berā māinepa piudaadarā nepira ak'ii k'orea bima. ⁶ Māipuru piudaadarāpa chi pedea pia Cristo k'orea ūrisidama āchi jaore chok'ae p'ananamērā, Tachi Ak'ōre chok'ae bi jīra. III Maamina

I Māipari māiya oopatama, tachi k'īrisia jīp'a bidepa, piarā Tachi Ak'ōre ome nipadai k'īria p'ani pēra. Waapēarāmā māi pedea nāiya jara bima: «Porochoautade tuchia Tachi Ak'ōrea it'aa chiidipatama tachi nemietá k'īrisia atuamērā». II Cristopa jōma māi jaorerā mietaarā p'uesima, chi Tachi Ak'ōrene ijāapatairā ēp'ē p'anapipachit'a. Versículo 3:13de III Piudaadarā. Waapēarāmā jara bima ūpēarā chok'ae p'aneesidaide māi pedea ūrisidama. Waapēarāmā jara bima chi Cristo chei naenapemarāpa ūrisidama.

āchi nāi k'ak'ua minachia, Tachi Ak'ōrepa jōmāirā piudai p'aniane ada pēra.

⁷ Tāaraawēane nejōma jōipi. Māipuru jīp'a k'īrisia p'anat'i māinepa jīrak'aua p'anat'i. Māiya Tachi Ak'ōrea p'ue it'aa chiididaipi. ⁸ Minachia chi k'īria p'anat'i. Māi ne āareanepema k'aepēra piipará bima. Chi waapēarā k'īria uru bipa āchia nemietá minachia oodada k'īrisia atuaparima. ⁹ Chi māra tiida cheutarā k'achia k'īrisi- adawēa pia pedeat'i. ¹⁰ Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa tachicha Ichi Jaorepa oopi bi teasima, waapēarā k'aripadamērā. Tachi Ak'ōre pae pari mimiapatairā piarā pēra ichia machicha teadadepa waapēarā k'aripat'i. ¹¹ Abaipa ne jarateaipira, Tachi Ak'ōre pedea jaratea bi pēra jīrak'aua jarateai bima. Abaipa waapēarā k'aripaipira, Tachi Ak'ōre jua chaareadepa k'aripai bima. Nejōma oot'i jōmāirāpa Jesucristodepa Tachi Ak'ōrea pia pedeadamērā. Ichiaapuru ewaricha pia pedeadai p'anima. Pia bima nejōma ichi juade uru bait'a. Minachia pia bima māiya bait'a. IV

Cristode ijāa bi k'orea mīanai k'orea bida

¹² Ūpēarā, māra minachia mīa p'ani k'orea minachia k'īrisia p'aneerāt'i. Māiya p'anima Cristode minachia ijāanai k'orea. Māipuru minachia mīanaiwēa p'ani k'īrisiarāt'i. ¹³ Māipari Cristo jīra minachia mīa p'ani pēra arapá p'anat'i. Māiya Tachi Ak'ōrepa Cristo chi atepe bi unupirude māra minachia arapaadaipi. ¹⁴ Waapēarāpa māra Cristode ijāa p'ani k'orea k'achia pedeaipira, Tachi Ak'ōre k'īrari minachia pia p'anima. Tachi Ak'ōre Jaore k'īrawārea bit'a māra ome bima. ¹⁵ Māra minachia mīanaimina, nāinepa mīanai pia biwēma: mīa peada k'orea, nechīada k'orea, nemietá ooda k'orea wa waapēarā nepirade bada k'orea. ¹⁶ Maamina abaiipa Cristode ijāa bi k'orea minachia mīarupira, p'eraiwēa bima. Māipari Cristode pēra Tachi Ak'ōrea pia pedei bima. ¹⁷ Naapae Tachi Ak'ōrepa ichidirā ne nepira ak'iiipi. Tachi Ak'ōrepa tachi nepira naa ak'iiipira, ¿chi pedea pia Tachi Ak'ōre k'orea ijāanak'apiirā sāmaasá p'anaima? ¹⁸ «Chi ēpēra jīp'a bit'a k'aripai k'orea chaarea bipira, ¿chi Tachi Ak'ōre itu bik'ari nemietá ooparí sāmaasá k'aripaima?» V ¹⁹ Māi k'orea Tachi Ak'ōrepa k'īria bi jīra minachia mīa p'anipa ara āchi ichi juade bidak'ari nepia oodai p'anima. Tachi Oodade ijāanai p'anima, ichia jara bi jīra oopari pēra.

Pedropa ūpēarā ak'ipatairā jarada

5 Māra ūpēarā ak'ipatairā mia chichupuria idiruma, mi sida ūpēarā ak'iparí pēra. Cristo minachia

IV Griego pedeade nāiya bi bima: amén. Amén pedea edaide jara bima «piarā» māinepa edaide jara bima «pia bima māiya bait'a». V 4:18 Proverbio 11:31.

mĩana mia unusima. Māinepa Tachi Ak'õrepa Cristo chi atepe bi unupirude mi sida ichi ome baiþi. Māipuru nāiya chichupuria idiruma: ² Tachi Ak'õrepa ũpēarā māra juade bida minachia ak'it'i. Māiya oorāt'i waapēarāpa mĩesa oopi p'ani pēra. Māipari ak'i k'ĩria p'ani pēra māiya oot'i. ¹ Erreara awaa p'aninepa māi oorāt'i, māipari sōnepa ak'i k'ĩria p'ani pēra māiya oot'i. ³ Chi mārapa ak'i p'anirā, machi pae pari mimiap-atairā jĩra uru p'anarāt'i, māipari machi nipautadepa unupit'i sāmaasá nipadai p'ani. ⁴ Maapae Cristo tachi Ak'iparí chi Atepe bi cherude māra chi atepe k'awa p'anirā biþi poro jūra jĩparí jōk'apí tearu jĩra.

⁵ K'ūtāarā, chōarāpa jarauta oot'i. Jōmāirā chi k'aripa p'anana p'anima waapēarā k'aepēra chi atepe bi k'ĩrisiadawēa. Tachi Ak'õre pedeade nāiya bi bima:

«Chi waapēarā k'aepēra chi āchi k'ak'ua atepe k'ĩriap-atairā Tachi Ak'õrepa itu pia p'anapik'ama.

Maamina chi atepe k'ĩrisiawēa be Tachi Ak'õrepa ichi sōpiadepa k'aripaparima». ^{II}

⁶ Māipuru Tachi Ak'õre juade p'anat'i, chi nejōma p'ue oo bi Ichi k'ĩrari chi atepe jĩra p'anapidaemaapa. Māiya ichia bii ewaride māra chi atepe p'ani jĩra biþi. ⁷ Mārapa minachia k'ĩrisia p'ani k'orea Tachi Ak'õrea āarea jarat'i, ichia māra ak'i bi pēra.

⁸ Jĩrak'aua p'anat'i māinepa ěrea p'anat'i. Tiore māra ome chi nek'ĩramá imama jĩra irria p'irria bima, k'aiyá Tachi Ak'õre p'ue itu biþii k'awayá. ^{III}⁹ Maamina tiore

^I Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: Tachi Ak'õrepa k'ĩria bi jĩra. ^{II} 5:5 Proverbio 3:34. ^{III} K'aiyá Tachi Ak'õre p'ue itu biþii k'awayá. Griego pedeade nāiya bi bima: k'ai k'oi k'awayá.

jua choat'i. Cristode minachia jĩāa p'anat'i, k'awa p'ani pēra māra ũpēarā jōma tuacha berā abarik'a minachia māra p'anit'a. ¹⁰ Māra tāaraa mĩanak'ari Tachi Ak'õrepa ne āareaine pia biþi. Ichia māra k'aripaþi pia jĩāanamērā, jōma choadamērā māinepa chaarea p'ananamērā. Tachi Ak'õrepa ichi sōpiadepa ne āareaine k'aripaparima. Ichia māra Jesucristodepa t'ĩsima ichi ome ewaricha chi atepe p'ananamērā.

¹¹ Pia bima ewaricha nejōma ichi juade uru bait'a. ^{IV} Māiya beese.

Pedropa nāi k'art'ade k'aadea bida

¹² Ũpēa Silvanopa nāi k'art'a chak'e k'aripa bisima. Mia k'awa bima ara ichia jara bi jĩra nejōma ooparit'a. Nāi k'art'adepa mia māra k'aripa k'ĩria bima pia jĩāanamērā. Māinepa k'awapii k'ĩria bima piarā Tachi Ak'õrepa ichi sōpiadepa k'aripa bit'a. Māi jĩāa p'anat'i.

¹³ Ũpēarā Babilonianepemarāpa mārá pia p'anapade a jara peeutama. ^V Māra jiri atada jĩra āchi sida Tachi Ak'õrepa jiri atasima. Mi warra jĩra bi Marco pida pia p'anapade a jara peeruma. ¹⁴ K'ĩria p'aninepa, ara machi paara jua jitadak'ari, pia pedeat'i. ^{VI} Mia k'ĩria bi ma māra āarea, Jesucristo ome berā ne k'ĩrisiadawēa p'anana it'a. ^{VII}

^{IV} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: ěpērarāpa ichiapuru pia pedeadai p'anima. ^V Babilonianepemarā. Pedro ewaride, ũpēarāpa Roma p'uuru ichiaba «Babilonia» apachidama. ^{VI} Jua jitadak'ari, pia pedeat'i. Griego pedeade nāiya bi bima: uitarra sōnak'ari, pia pedeat'i. ^{VII} Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: Māiya beese.

2 PEDRO

Pedropa nāi k'art'a äyo 66de bisima. Nāi k'art'a bik'ari, täaraawēa bide chi romanepemarāpa ichi k'urusude bar-jjira bidak'ari peasidama.

Pedropa nāi k'art'a bisima Cristode ijāapatairāpa sea jarateapatairā k'orea jirak'aua p'ananamērā. Capítulo 2de māi k'orea bi bima. Capítulo 1de bi bima tachia chi piarā pedea k'awa p'ani pēra māt'a ijāanai p'ani. Capítulo 3de bi bima tachia Cristo chei ninai p'ani.

Chi k'art'adepema k'irisia aba pia bit'a nāipi : «Ūpēarā, mārapa jōma māi ni p'ani pēra ne āareaine k'ira jip'a nipat'i Tachi Ak'ōrepa māra pia, nemietaade p'aniwēa, ichi ome ne k'irisawēa p'ani unumērā. K'irisiat'i Tachi Chiparipa jōma choa bi, ēpērarā k'aripai k'orea».

Pedropa nāi k'art'ade naa bida

1 Mī Simón Pedropi, Jesucristo pae pari mimia-paripi māinepa ichia peedapi. Mīa nāi k'art'a biruma chi Tachi Ak'ōrene māinepa Tachi K'aripaparí Jesucristode ijāapatairā pae. Ichi jip'a bi pēra, māra tai ome abarik'a pia ijāa p'anima. **2** Mārapa Tachi Ak'ōre māinepa Tachi Chipari Jesús k'awa p'ani pēra, mia k'iria bima āchi sōpiadepa māra minachia k'aripa p'ananait'a māinepa minachia ne k'irisawēa p'anapiit'a.

Tachi Ak'ōrepa t'xnairā sāmaasá p'ananai p'ani

3-4 Tachi Ak'ōre k'awa p'ani pēra, ichi jua chaareade-pa tachiá nejōma teasima ichia k'iria bi jira nipadamērā māinepa ewaricha ichi ome chok'ae p'ananamērā. Ichi chi atepe bi pēra māinepa jip'a bi pēra tachi t'ik'ari ne waibia māinepa minachia pia bit'a, tachi pae ooyade asima. Māiya oo bi pēra nāi ijūanepemarāpa nemietá oo k'iria p'anit'a mārapa itu bidak'ari p'ue ichi jira jip'a p'ananaipi. **5** Māipuru Cristode ijāa p'ani pēra jip'a nipadai k'orea minachia jirit'i; jip'a nipa p'anine k'irisia k'awaa p'ananai k'orea jirit'i; **6** k'irisia k'awaa p'anine māra k'ak'ua jip'a uru p'ananai k'orea jirit'i; māra k'ak'ua jip'a uru p'anine jōma choadai k'orea jirit'i; jōma choa p'anine Tachi Ak'ōrepa k'iria bi jira p'ananai k'orea jirit'i; **7** Tachi Ak'ōrepa k'iria bi jira p'anine ūpēarā k'irianai k'orea jirit'i; ūpēarā k'iria p'anine jōmāirā k'irianai k'orea jirit'i.

8 Mārapa māi jōma pia oodaipira, māipa tachiá Tachi Chipari Jesucristo waa pia k'awapipododai māinepa tachi nepia oodai k'orea chok'ea p'anapidaipi. **9** Maamina chi māiya oowēa bit'a tau t'aua bi jira bima wa tau p'ario bi jira bima. Ichia k'irisia atuasima chi naena nemietá oo bada Tachi Ak'ōrepa jōma siisit'a. **10** Ūpēarā, Tachi Ak'ōrepa māra t'ik'ari jiri atasima. Piarā māiya be unupidai k'orea chok'ea p'anat'i. Māiya oodaipira baedaiwēma. **11** Māine Tachi Chipari Jesucristopa māra

itu wāpiipi ichi p'uurudea, te eda wāpatai ewa bi jira. Tachi K'aripaparipa tachi ewaricha pia uru baiipi.

12 Jōma makii k'awa p'animina māinepa chi piarā pedea minachia ijāa p'animina, mīa jōma makii mārā k'irisiaipi baiipi. **13** Mīmá pia bima wapida chok'ae bimisa ^I māi mārā k'irisiaipi bait'a. **14** Tachi Chipari Jesucristopa miá pia k'awapisima täaraawēa bide mi piuit'a. **15** Māipuru mīa jōma ooiipi mi piuk'ari mārapa jōma makii ewaricha k'irisiamērā.

Jesú k'orea jaradada piarāpi

16 Tachi Chipari Jesucristo jua chaarea k'orea māinepa ichi māicha chei k'orea taipa mārā jarateasidaide ara tachi k'irisiaidapa jaradada jarateadaé pasima. Māipari Tachi Chipari Jesús k'irawārea achiterrea ununana pēra māiya jarateasidama. **17** Tachi Pajānepema Ak'ōrepa ichi k'orea pia jaraside māinepa chi atepe unupiside tai māma p'anasidama. Māine Tachi Ak'ōre chi atepe minachia k'irawārea bipa nāiya jarasima: «Nāit'a mi Warrapi. Mīa ichi minachia k'iria bima. Mī ichi k'orea arapá bima». ^{II}**18** Taipa māi pedea piarā pajāne ūrisidama Jesús ome, Tachi Ak'ōre eyade p'anasidaide.

19 Māi awara k'awa p'anima Tachi Ak'ōre pari pedea-patairāpa jaradada piarāt'a. Māi pedea jipira p'arione urua bi jira bi pēra mārapa minachia jirak'aua ūrinai p'anima. Jipira uruaparima aba ewari wārunea, aba chi tap'edepema k'āk'āi ochiarudea. Ara māi jira tachi nāi ijūa nemietaade p'animisa māi pedepa tachi sōne k'awapi bima sāmaasá nipadai p'anit'a aba Cristo cherudea. **20** Nāi minachia k'awat'i: Tachi Ak'ōre pari pedepatairāpa Ichi Pedeadede bidada ara āchi k'irisiaidapa mi āpia pida bidaé pasima. **21** Āchia k'iriauta

^I Wapida chok'ae bimisa. Griego pedeadede nāiya bi bima: wapida nāi ānimara e ooda te bimisa. ^{II} 1:17 Mateo 17:5; Marco 9:7; Luca 9:35.

jaradak'a pasima, mǎipari Tachi Ak'õre pae p'anasida përa, ara Ichi Jaoredepa pedeasidama. ^I

Sea jarateapatairã

2 Israel ijũanepemarã t'ãena Tachi Ak'õre pari pedeapatairã sea jarateapatairã pasima. Mãra t'ãena pida sea jarateapatairã parã p'ananaipi. Seade pa ãchia tachi o ãyã wãpiparii k'ĩrisiat'a, Tachi Ak'õre pedea jĩra jarateadaipi. Tachi Chipari Jesupa ãchi k'aripa bada waa k'aripawëa beesiade adaipi. Mãi k'orea Tachi Ak'õrepa isapea itiaipi. ² Æchia waapëarã taade minachia k'ĩra p'era oopatait'a, chok'arairãpa ara mǎiya oodaipi. Æchi k'orea ëpërarãpa chi piarã pedea ^{II} k'orea piawëa pedeadaipi. ³ Erreara k'ĩria p'ani përa, mãra erreara atadai k'orea ara ãchi k'ĩrisiadepa sea jarateadaipi. Minachia tãaraenapema Tachi Ak'õrepa ãchi nepira ak'ii k'orea bima, mãinepa tãaraawëa bide ãchi piarã itiaipi.

⁴ Chi Tachi Ak'õrepa it'aripa peedairãpa nemietã oosidaide Ichia k'ĩra chupuriaé pasima. Mǎipari mi-etade uria p'ãrio bide jirak'oasima. ^{III} Mãma k'ãnenapa jĩ p'anima aba Tachi Ak'õrepa ãchi nepira ak'ii ewaridea. ⁵ Mãinepa chõarãenapemarãpa Tachi Ak'õrepa itu bisidaide ichia k'ĩra chupuriaé pasima. Mǎipari to minachia chepissima mãi ëpërarã ãarea todepa piudamërá. Maamina Noepa tachi jĩp'a nipadai k'orea jarateapachima. Ichi, ichi ëpërarã siete p'ani sida Tachi Ak'õrepa k'aripasima. ^{IV6} Mãinepa Tachi Ak'õrepa Sodoma p'uuru mãinepa Gomorra p'uuru itiaside jõma paa peesima. Mãi ãarea et'abarra jora papisima. Mãinepuru ichia k'awapisima chi ichi k'ĩrianak'airã ãchi sãanait'a. ⁷ Maamina ëpëra jĩp'a bit'a Lot apatait'a Tachi Ak'õrepa Sodoma paa peeidepema k'aripasima. ^V Lot sõp'ua bapachima mãi p'uurudepemarãpa nejõma nemietã oo p'ani k'orea. ⁸ Mãi ëpëra jĩp'a bi ãchi t'ãena bapachima. Jĩp'a bi përa ãchia nemietã oo p'ani unuru k'orea mãinepa ùriru k'orea ewaricha sõp'ua bapachima. ⁹ Mãipa unupi bima Tachi Chiparipa chi jĩp'a oo berã minachia mãi p'aninepema k'aripayã bit'a. Mãinepa k'awa bima chi jĩp'a oowëa berã sãmaasã uru bait'a aba ichia itiai ewaridea. ¹⁰ Chi nãi k'ak'uapa nemietã oo k'ĩria bi oopatairã mãinepa chi Tachi Ak'õre ãchi Chipari papidayã k'ĩrianak'airã atepe itiaipi.

Sea jarateapatairã nemietã oodai k'orea p'er-adak'ama. Minachia k'awa be jĩra p'anapatama. Jaore chi minachia berã k'orea, k'achia pededai k'orea wap'eadak'ama. ¹¹ Mǎipari, tachi Ak'õrepa it'aripa

^I Versos 20-21 ichiaba nãiya bi bima: Maamina nãi minachia k'awat'i: Tachi Ak'õre pari pedeapatairãpa Ichi Pedeade bidada mi ãpia pida ara ãchi k'ĩrisiadepa p'ue k'awadawëma, mãi ëpëra k'ĩrisiadepa cheé pasi përa. Mǎipari Tachi Ak'õre Jaoredepa pedeasidama. ^{II} Chi piarã pedea. Griego pedeade nãiya bi bima: chi piarãpema o. ^{III} Uria p'ãrio bi. Griego pedeade nãiya bi bima: Tártaro. ^{IV} 2:5 Génesi 6:1—8:22. ^V 2:7 Génesi 19:1-29.

peedarã mãi sea jarateapatairã k'aepëra atepe jua chaarea bemina, Tachi Chipari k'ĩrari jaore mietaarã chi atepe berã k'orea k'achia pedeadak'ama. ¹² Maamina sea jarateapatairãpa ãchia ne atua p'aninepema piawëa pedeapatama. Ænimara jĩra k'ĩrisiawëa p'anima. Aba ãchi k'ak'uapa k'ĩria bit'a oopatama. Ænimara t'õpatama ëpërarãpa jitadak'ari peadamërá. Ara mãi jĩra sea jarateapatairã piudaipi. ¹³ Tachi Ak'õrepa ãchi minachia itiaipi ara ãchia oodada pari. Æchi nek'oi awaa p'anapatama mãinepa it'ua awaa p'anapatama. Mãit'a ãchimã arapaapataipi. Teamasi, ãst'ã pida mãiya oopatama. Æpërarã ome arã nek'o p'anine mãiya oopatama. Mãiya mãra t'ãena p'aru jayoa mietã jĩra p'anima. ¹⁴ K'ima awarãi ome k'ãii k'orea p'anapatama. Nejõma nemietã oo p'anipa k'ĩra sënak'ama. Chi minachia jĩawëa berã seapatama. Nejõma k'ĩriapatama. Mãi k'orea Tachi Ak'õrepa ãchi itiaipi. ^{VI15} Tachi Ak'õre o jĩp'a bi itu bidak'ari o ãyã wãsidama. Beor warra Balaampa ooda jĩra oopatama. ^{VII} Balaam erreara awaa bada përa erreara k'orea nemietã ooi k'ĩrisiasima. ¹⁶ Maamina nemietã oode wãrune mũrapa ichi itiasima. Mãi ãnimara pedeak'apĩ ëpëra jĩra pedeasima. Tachi Ak'õre pari pedeapari Balaam poro piawëa bidepa piawëa oode wãi k'ĩrisia bimina, chi mũrapa wãpié pasima.

¹⁷ Sea jarateapatairã p'ëya uriadepa pania wea bada p'oa bi jĩra p'anima. Æchi jãra nãupa ãyã ateeru jĩra p'anima. Nãupa jãra ãyã atewãrune k'oe chek'ama. Ara mãi jĩra ãchia jaratea p'anit'a k'aripak'ama. Tachi Ak'õrepa uria minachia p'ãrio bide bisima ãchi itiai k'orea. ¹⁸ Æchia pedea auk'arã jarateapatamina, mãipa tachi k'aripak'ama. Æchia jarateapatama nãi k'ak'uapa nemietã oo k'ĩria bi oodai p'ani. Mãiya chi tãaraawëa nemietaadepema wãnana berã ãchia seapatama mãicha nemietã oodamërá. ¹⁹ Æchi k'aade wãnaipira, pia p'aneenayane apatama, chi chipari pae pari mimiapari ichi chipari juadepema mĩruwãru jĩra. Maamina nemietã p'ue itu bidak'a përa pia p'aneenaiwëma. Mãipa ãchi nemietã pae pari mimiapatairã papiipi. Piarã paritua nemietã p'ue itu bidaepira, tachi makĩ pae pari mimiapatairãpi. ²⁰ Jesucristo Tachi Chipari mãinepa Tachi K'aripapari k'awa p'ani përa nãi ijũane bi nemietaadepema k'aripasidama. Maamina jĩk'arade memenea p'aneuta jĩra waa mãicha nemietã oodaipira, naena p'anana k'aepëra atepe piawëa p'aneenaiipi. ²¹ Mãipuru Tachi Ak'õre pedea k'awadada itu bidai k'aepëra, pia bima Tachi Ak'õrepa oo jĩp'a bit'a k'awadaadawëpara. ²² Æpërarãpa nãiya jarapatai jĩra p'anima: «Usa jat'umaak'ari, mãicha cheparima chi jat'umaana k'oi k'orea». ^{VIII} Mãinepa nãiya jarapatama: «Sina k'uik'ari mãicha yooroba susuade pirabari beeparima».

^{VI} Tachi Ak'õrepa ãchi itiaipi. Griego pedeade nãiya bi bima: itia-dawarrã. ^{VII} 2:15 Número 22:1-41. ^{VIII} 2:22 Proverbio 26:11.

Tachi Chiparipa itiaide chei k'orea bida

3 Ūpēarā, nāi chi māi ɛaripema k'art'a mia māra pae biruma. Nāi k'art'a bari k'ak'o ume bidade, mia k'ɛrisiapii bima chi naena k'awa p'anana k'orea, jip'a k'ɛrisiadamērā. 2 Mia k'ɛria bima Tachi Ak'ōre pari pedeapatairāpa naena jaradaadade mārāpa k'ɛrisiadamērā. Māinepa k'ɛria bima Jesucristo Tachi Chipari māinepa Tachi K'aripaparipa jarateadade k'ɛrisiadamērā. Māi ichia peedairāpa mārā jarateasidama.

3 Nāi minachia k'awat'i: k'aadeapema ewaride Tachi Ak'ōre oo p'aneenak'ari ee p'anapatairā paraipi. Āchi k'ak'uapa nemietá oo k'ɛria bi oo p'ananaipi. 4 Nāiya oo uru p'ananak'ari jaradaipi: «Cristo chei jarada Ɂk'āsāsasima? Tachi chōarāenapemārā āarea piusidama. Maamina nāi ijūa oodaedapema jōma ara māiya bima». 5 Māi ēpērarāpa ijāa k'ɛrianawēma chōarāena Tachi Ak'ōre pedeapa pajā oosit'a, ijūa p'usa ek'aripa ochiapisit'a, māinepa panianepa māiya oosit'a. 6 Ara māi paniapa jōma nāi ijūane naena p'anana āarea piupisima to minachia chesidepa. 7 Ara māi jira Tachi Ak'ōre pedeapa nāi ijūa māinepa pajā ak'i bima māinepa ichia itiai ewaride t'ipi taude paaiipi. Māi ewaride chi ichi k'ɛrianak'airā nepira ak'ik'ari āarea itiaipi.

8 Maamina ūpēarā, nāi k'ɛrisia atuarāt'i: Tachi Chiparimá ewari aba bit'a mil āyo p'anijira bima māinepa mil āyo p'anit'a ewari aba bi jira bima. 9 Tachi Chipari cheyade adaedapema tāaraaru pēra, waapēarāpa cheiwēane a k'ɛrisia p'anima. Maamina māiyawēma. Māipari māra k'orea āarea choa bi pēra tāaraaruma. Ichia k'ɛriawēma bima mi aba pida atuit'a. K'ɛria bima āareairāpa nemietá itu bidak'ari ichimá chedait'a. 10 Tachi Chiparipa itiai ewari paipi nechia-pari chepari jira. II Māi ewaride ibia chi jik'ua baek'ari

I Panianepa māiya oosit'a. Tachia pia k'awadawēma māi k'āre jara bima Griego pedeade. II Chepari jira. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāiya bi bima teamasi chepari jira.

pajā wēpapiipi. Nejōma tachia pajāne unupatai paawāipi. Māinepa nāi ijūa māinepa nejōma nāi ijūane be paawāipi. III

11 Nejōma jōi pēra Tachi Ak'ōrepa k'ɛria bi jira, māra jip'a māinepa nemietá newēa nipadai p'anima. 12 Tachi Ak'ōrepa itiai ewari piarā ni p'animisa Tachi Ak'ōrepa k'ɛria bi oo p'anat'i māi ewari isapea pamērā. IV Māi ewaride Tachi Ak'ōrepa pajā paaipi. Māine nejōma tachia pajāne unupatai māinepa nāi ijūane unupatai t'ipi taupa torbariipi. 13 Maamina Tachi Ak'ōrepa pajā chiwidi māinepa ijūa chiwidi ooyade a basima. Māi tachia ni p'anima. Māma jōmāirāpa jip'a oo p'ananaipi.

14 Ūpēarā, mārāpa jōma māi ni p'anijira ne āareaine k'ira jip'a nipat'i Tachi Ak'ōrepa māra pia, ne k'achiwēa, ichi ome ne k'ɛrisiawēa p'anijira unumērā.

15 K'ɛrisiat'i Tachi Chiparipa ēpērarā k'aripai k'orea jōma choa bit'a. Ara māiya tachia k'ɛria p'anijira ūpēa Pablo pida k'art'ade mārā bisima, Tachi Ak'ōrepa ichiá teada k'ɛrisiadepa. 16 Ichia k'art'acha māi k'orea bisima. Māinepema k'ɛrisia ichia bida t'aju bima k'awadai k'orea. Chi piarā pedea k'awadak'airāpa māinepa chi minachia ijāanak'apirāpa ichia bida piawēa jarateapatama, jōma Tachi Ak'ōre pedea bidada piawēa jarateapatai jira. Māi k'orea Tachi Ak'ōrepa āchi itiaipi.

17 Ūpēarā, mārāpa māi k'awa p'anijira pēra jirak'aua p'anat'i ēpēra k'achiarāpa piawēa jaratea p'aninepa seapidaemaapa. Māiya mārāpa minachia ijāa p'anit'a itu bidaiwēma. 18 Jesucristo Tachi Chipari māinepa Tachi K'aripaparí ewaricha pia k'awapariet'i. Ichi sōpiadepa warit'i. Idi māinepa ewaricha ichiá pia pedeadai p'anima. Māiya beese.

III Nejōma nāi ijūane be paawāipi. Tachi pia k'awadawēma k'āre jara bi Griego pedeade. Waapēarāmā nāiya jara bima: «Māinepa Tachi Ak'ōrepa ēpērarā nepira ak'irude āchia nāi ijūane oodada āarea unupiipi». IV Tachi Ak'ōrepa k'ɛria bi oo p'anat'i māi ewari isapea pamērā. Māi pedea ichiaba nāiya bi bima: Māi ewari isapea cheit'a k'ɛrianai p'anima.

1 JUAN

Juan chi Jesú ome nipadapa nãi k'art'a bisima. Maamina nãi k'art'ade jarawëa bima ichia nãi k'art'a bidat'a. Äyo 90de bisima.

Nãi k'art'a jöma üpëarã pae bisima seade ijãapidaemaapa. Juan chöa beeside waapëarãpa Jesú k'orea sea jarateadada mäine ijãa p'aneesidama. Ächia jarapachidama Jesú nãi ijüane baside ëpërarãpa abapuru ichi jaore unupachidat'a. Waapëarãpa jarapachidama Jesú ëpëra pasimina porochoaside Cristo pasit'a. Mäinepa waapëarãpa jarapachidama nãi k'ak'ua äarea nemietá bit'a. Mäipuru jarateapachidama chi k'ïrisia jiridai p'anit'a nãi k'ak'uadepema wãnai k'orea. Maamina mäi k'ïrisia atadadapa jarapachidama nãi k'ak'uapa nemietá ooit'a pia biade apachidat'a.

Mäi k'orea Juanpa nãi k'art'a bisima. Chi k'ïrisia minachia bi nãipi: Tachi Ak'öre Warra ¿k'aima? Mäinepa Tachi Ak'öre warrarã ¿k'airãma? Juanpa naa bisima tachi Tachi Ak'öre inaane nipapatai k'orea (). Mäi ïari bisima tiore warrarã sãmaasá be mäinepa Tachi Ak'öre warrarã sãmaasá be (). Mäi ïari bisima chi tachia piarã abai k'ïriapatai k'orea. Mäi Tachi Ak'örepa tea bipi. (). K'aadea bisima Jesude ijãa p'aninepa chi nãi ijüanepema nemietá p'uedait'a ().

Chi Chok'ae Bapiparí Pedea

1 Jua chiwidieda chi Chok'ae Bapiparí Pedea apatai basima mäinepa wapida bima. Ichia jarateada taipa ürisidama. Ichi tai taupa unusidama mäinepa juapa t'ömarisidama. Ichia ooda pia ak'isidama. Ichi k'orea taipa nãi k'art'ade biutama. **2** Mäi chok'ae bapiparí Tachi Ak'örepa nãi ijüane unupisima. Taipa ichi unusida përa ichi k'orea piarã pedea p'anima. Taipa mārã jara p'anima mäi chi ewaricha chok'ae bapiparit'a. Jua chiwidieda ichi Tachi Pajãnepema Ak'öre ome pajãne bapachima. Ichi pajãne bada Tachi Ak'örepa taiyá nãi ijüane unupisima. **3** Taipa ununana mäinepa ürinana mārã jara p'anima mārã sida tai ome ará Tachi Pajãnepema Ak'öre ome mäinepa ichi Warra Jesucristo ome pia p'ananamērã. **4** Jöma mäi taipa biutama tachi minachia arapá p'ananai k'orea. ^I

Tachi Ak'öre nemietá nea bima

5 Taipa Jesucristodepa ürinana mārã jara p'aní nãipi: Tachi Ak'öre inaa bi jïra bima ne äareaine jïp'a bi përa. Mäipa ichide p'ario mi äpia pida newëma. **6** Ichi ome ará pia p'aniane a p'anipira, maamina p'arione nipaipira, sea p'anima. Piarã pedea ijãanawëa p'anima. **7** Maamina ichi inaane bi jïra tachi inaane nipaipira, tachi üpëarã ome ará pia p'ananaipi. Mäinepa ichi Warra Jesucristo oa ärinapa tachi nemietá äarea siiparima.

8 Tachi nemietaawëa p'aniane a p'anipira, ara tachi tuaba sea p'anima mäinepa chi piarã pedea atua p'aní-

^I Tachi. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade nãiya bi bima mārã.

ma. **9** Tachi Ak'örepa jara bi jïra oopari përa mäinepa jïp'a oopari përa, tachia nemietá oodada ichiá jaradaipira, mäi nemietá k'ïrisia atuaipi. Jöma piawëa oodada siipi. **10** Tachia nemietá oodak'aade adaiipira, Tachi Ak'öre chi sea biade a p'anima mäinepa ichi pedea ijãanawëa p'anima. ^{II}

Cristopa tachi k'orea chichupuria idiparima

2 Üpëarã, mārã mi warrarã jïra p'anima. Mia mäi biruma mārã nemietá oopidaemaapa. Maamina ëpëra abapa nemietá oopira, aba uru p'anima Tachi Pajãnepema Ak'orea tachi k'orea chichupuria idimērã. Mäi chichupuria idiparí Jesucristopi. Ne äareaine jïp'a ooparima. **2** Ichi piusima Tachi Ak'örepa tachi nemietá k'ïrisia atuamērã. Abapuru tachi nemietá k'orea piué pasima, mäipari piusima jöma nãi ijüane p'anirã nemietá k'orea pida.

3 Tachi Ak'örepa oopi bi pedeat'a tachia oo p'anipira, unupidai p'anima ichi piarã k'awa p'anit'a. **4** Abaipa jaraipira: «Mia ichi k'awa bima», mäine ichia oopi bit'a oowëa bipira, mäipa sea jara bima. Chi piarãpëa pedea atua bima. ⁵⁻⁶ Maamina chi Tachi Ak'öre pedea oo bipa Tachi Ak'öre piarã k'ïria bima. Chi Tachi Ak'öre ome ará biade a bit'a Jesucristo nipada jïra nipai bima. Tachi mäiya nipaipira, k'awa p'anima piarã ichi ome ará p'anit'a.

^{II} Tachi Ak'örepa jarasima jömairã nemietá oopatama. Mäi k'orea chi nemietaawëa biade a bipa Tachi Ak'öre sea biade a bima. Romano 3:23.

Tachi Ak'õrepa oopi bi pedea chi chiwidi

⁷ Ûpëarã, mia mära pae biwëa bima, chi Tachi Ak'õrepa oopi bi pedea chiwidit'a, mäipari bi bima ichia naena jara bieda. ^I Mäi jara bieda märapa Cristode ijãasidaedapema k'awa p'anima. Mäi naena jara bieda chi märapa ichi k'orea ürinaanapi. ⁸ Maamina chi mia bi bit'u chiwidi jira bima Cristopa ooda përa mäinepa mära pida piarã oo p'ani përa. Chi näi chiwidi bit'a p'ario jopodo jira bima, märapa nemietá itu bipodouta përa. Ichiaba piarã inaapodo jira bima, märapa k'õria p'aninepa jip'a oopodouta përa.

⁹ Abapa inaane biade aipira, maamina ichi ùpëa unuema uru baipira, mäi wapida p'arione bima. ¹⁰ Chi ichi ùpëa k'õria bit'a inaane bima mäinepa nemietaade baepik'ama. ¹¹ Maamina chi ichi ùpëa unuema uru bi p'arione bima. P'arione nipapari përa atua bima sámá wäit'a, mäi p'ariopa ichi tau p'ario uru bi përa.

¹² Warrarã, mia näi k'art'a mära biruma Tachi Ak'õrepa Cristodepa mära nemietá k'õrisia atuada përa.

¹³ Chõarã, mia näi k'art'a mära biruma chi naenaena bada wapida bit'a mäi märapa k'awa p'ani përa.

K'ütãarã, mia näi k'art'a mära biruma tiore p'uedada përa.

Warrarã, mia näi k'art'a mära biruma Tachi Pajãnepema Ak'õre k'awasida përa.

¹⁴ Ak'õrerã, mia näi k'art'a mära biruma chi naenaena bada wapida bit'a mäi märapa k'awa p'ani përa.

K'ütãarã, mia näi k'art'a mära biruma minachia ijãa p'ani përa, Tachi Ak'õre pedea mära sõne bi përa, mäinepa tiore p'uedada përa.

¹⁵ Chi näi ijãanepema k'õrisia mäinepa nejõma näi ijãanepema nemietá k'õriarãt'i. Chi näi ijãanepema nemietá k'õria bipa Tachi Pajãnepema Ak'õre k'õriawëa bima. ¹⁶ Näi ijãanepema nemietá näipi: näi k'ak'uapa nemietá oo k'õriapari, tachi taupa unu bit'a k'õriapari, mäinepa tuchia uru p'ani k'orea wa oo p'ani k'orea ara tachi waapëarã k'aepëra atepe p'ani jira k'õrisiapari. Jõma mäi Tachi Pajãnepema Ak'õrenepemawëma, mäipari näi ijãa nemietaadepemapi. ¹⁷ Näi ijãa nemietá mäinepa jõma nemietá ëpërarãpa oo k'õria p'anit'a jõipi. Maamina chi Tachi Ak'õrepa jara bi oo bit'a ewaricha ichi ome chok'ae baipi.

Cristo nek'õramá

¹⁸ Mi warrarã, näi ewari jõpodoruma. Märapa ürisedama Cristo nek'õramá cheit'a. ^{II} Mäinepa minachia Cristo nek'õramaarã nibima. Mäipuru tuchia k'awa p'anima näi ewari jõpodorut'a. ¹⁹ Ächi tachi ome p'anana wäsidama, maamina piarã tachidepemawë

I 2:7 Juan 13:34-35. II Cristo nek'õramá. Griego pedeade näiya bi bima: anticristo.

pasima. Piarã tachidepema padapara, tachi ome wapida ará p'anana pasima. Maamina mäiyasima pia k'awadamërá jõmäirã tachidepemawët'a.

²⁰ Mäipari märapa Tachi Ak'õre Jaore Cristopa teada uru p'anima. Ichidepa jõma chi piarã pedea k'awa p'anima. ²¹ Mia näi k'art'a biwëa bima märapa chi piarã pedea atua p'ani përa mäipari biruma k'awa p'ani përa. Mäinepa k'awa p'anima chi seat'a piarãpemawëma. ²² ¿Chi sejaraparí k'aima? Chi Jesú Tachi Ak'õrepa teai jarada Tachi K'aripapariwëane a bipi. ^{III} Ichi Cristo nek'õramaapi. Ichia Tachi Pajãnepema Ak'õre mäinepa Tachi Ak'õre Warra itu bi bima. ²³ Chi Tachi Ak'õre Warra itu bi bipa Tachi Pajãnepema Ak'õre uru biwëma. Chi Jesú Tachi Ak'õre Warraade a bipa Tachi Pajãnepema Ak'õre sida uru bima. ²⁴ Mäipuru märapa ijãasidaedapema chi Cristo k'orea üri p'anit'a mära sõne minachia pia yaa uru p'anat'i. Mäi minachia yaa uru p'anipira, Tachi Pajãnepema Ak'õre ome mäinepa ichi Warra ome pida ará p'ananaipi. ²⁵ Mäiya ará p'anipira, Cristopa tachiá piarãpëa jarasima ewaricha Tachi Ak'õre ome chok'ae p'ananaip'a.

²⁶ Mia mäi bisima waapëarãpa mära sea k'õria p'ani përa. ²⁷ Maamina märapa Tachi Ak'õre Jaore Cristopa teada uru p'anima. Mäipuru jiridaiwëa p'anima waapëarãpa mära jarateadamërá. Tachi Ak'õre Jaorepa mära nejõma jaratea bima. Ichia jaratea bit'a seawëma, mäipari piarãpi. Mäi k'orea Cristo ome ará p'anat'i ichi Jaorepa mära jarateada jira.

²⁸ Mi warrarã, Cristo ome ará p'anat'i. Mäiya ichi cherude tachi ne wap'eawëa mäinepa k'õria p'erawëa ichi k'õrari p'ananaipi. ²⁹ Märapa k'awa p'anima Jesucristo jip'a bit'a. Mäinepa k'awa p'anima jõma jip'a oo be Tachi Ak'õrenepa t'õnaanarãt'a.

Tachi Ak'õre warrarã

³ K'õrisiat'i sãmaasá Tachi Pajãnepema Ak'õrepa tachi minachia k'õria bit'a. Minachia k'õria bi përa tachi ichi warrarãane aparima. Piarã tachi ichi warrarãpi. ^{IV} Näi ijãanepemarãpa mäi atua p'anima, ichi atua p'ani përa. ² Ûpëarã, tachi Tachi Ak'õre warrarãpi. Tachi Ak'õrepa wapida k'awapiwëa bima tachi sãmaasá p'ananaip'a. Maamina k'awa p'anima Cristo cherude ichi jira p'ananaip'a, mäi ewaride ichi sãmaasá bi ununai përa. ³ Chi Cristo jira bai k'orea ni bit'a ara ichit'u ak'i baparima nemietá ooemaapa, Cristo nemietá newëa bi jira.

⁴ Chi nemietá oo bipa Tachi Ak'õre ley ook'ama. Nemietá oorude, Tachi Ak'õre k'õriak'ama mäinepa chi ley sida. ⁵ Maamina märapa k'awa p'anima Jesucristo näi ijãane chesit'a tachi nemietá äyá bii k'orea. Ichi mi äpia pida nemietá newëma. ⁶ Chi ichi ome ará bipa ne-

III Tachi Ak'õrepa teai jarada tachi k'aripapari. Griego pedeade näiya bi bima: Cristo. IV Tachi ichi warrarãpi. Chi eda waapëarã chõarãnapema k'art'ade mäi pedea äarea unuk'ama.

mietá ook'ama. Maamina chi nemietá oo bipa Jesu-
cristo atua bima mǎinepa sǎmaasǎ bit'a k'awak'ama.

⁷ Mi warrarǎ, abaia itu seapirǎt'í. Chi jǐp'a oo bi Tachi Ak'õre k'írari jǐp'a bima Cristo jǐp'a bi jǐra. ⁸ Chi nemietá oo bit'u tioredepi, tiore jua chiwidieda nemietá oopari përa. Tachi Ak'õre Warra nǎi tǐjũanea chesima tiorepa oo bit'a p'uei k'orea.

⁹ Chi Tachi Ak'õrenepa t'õnapa nemietá oo bak'ama, Tachi Ak'õre chok'ae bi ichide bapari përa. ^I Tachi Ak'õrenepa t'õna përa nemietá p'ue oo bak'ama.

¹⁰ Nǎinepa tachia k'awa p'anima k'airǎ Tachi Ak'õre warrarǎ mǎinepa k'airǎ tiore warrarǎ. Chi jǐp'a oowëa bi Tachi Ak'õre warrawëma. Mǎinepa chi ichi ùpëa k'ír-
awëa bi Tachi Ak'õre warrawëma.

Chi k'írria p'ananaí p'ani

¹¹ Chi mǎrapa tǐjǎasidaedapema ùri p'ani pedea nǎipi: tachi chi k'írria p'ananaí p'anima. ¹² Caín jǐra p'ananaiwëa p'anima. ^{II} Tioredé pasi përa ichi ùpëa peasima. ¿K'ǎre k'orea ichi ùpëa peasima? Peasima ichi ùpëapa oo bada Tachi Ak'õre k'írari pia bada përa mǎinepa ichia ooda piawëa bada përa.

¹³ Ùpëarǎ, nǎi tǐjũanepemarǎpa mǎra unue-
maanaipira, minachia k'írriarǎt'í. ¹⁴ Tachia ùpëarǎ k'írria p'ani përa k'awa p'anima tachi piu p'anana chok'ae p'aneesidat'a. Chi ichi ùpëa k'írriawëa bi wapi-
da piu bima. ¹⁵ Chi ichi ùpëa unuema bi Tachi Ak'õre k'írari mǎ peaparipi. Mǎrapa k'awa p'anima chi mǎ peaparí ewaricha Tachi Ak'õre ome chok'ae baiwët'a.

¹⁶ Nǎine tachia k'awa p'anima tachi ùpëarǎ k'írria p'anit'a: Jesucristo tachi k'orea piusima. Ara mǎi jǐra tachi sida k'írrianepa ùpëarǎ k'orea piudai k'orea p'ananaí p'anima. ¹⁷ Chi nǎi tǐjũane ne uru bipa chi ne-
nea bi ùpëa unu bit'a k'aripaepira, ¿Tachi Ak'õrepa k'írria bi jǐra ichi sõne mǎiya bik'ǎra? Mǎiyawëma. ¹⁸ Mi warrarǎ, tachi ùpëarǎ k'írrianai p'anima. Abapuru pedeadepa mǎiya oodaiwëa p'anima, mǎipari tachia oo p'aninepa piarǎ k'írrianai p'anima.

¹⁹⁻²⁰ Mǎinepa k'awa p'anima tachi piarǎ Tachi Ak'õrenet'a. Mǎinepa ara tachi sõne nemietá oo p'aniane a k'írriadaipira, Tachi Ak'õre k'írari p'ue ne k'írriawëa p'ananaipi. Tachi Ak'õrepa tachi k'orea pia k'awa bima chi tachi sõne k'írria p'ani k'aepëra. Ichia jõma k'awa bima. ²¹ Ùpëarǎ, tachi sõne nepira newëa p'ani jǐra a k'írriadaipira, ne wap'eadawëa Tachi Ak'õrea p'ue it'aa chiididaipi. ²² Mǎine chi tachia idiuta Tachi Ak'õrepa teaipi, ichia oopi bi pedea mǎinepa pia unu bit'a oo p'ani përa. ²³ Mǎi oopi bi pedea nǎipi: ichi Warra Jesucristode tǐjǎanait'a mǎinepa chi k'írria p'ananaí t'a ichia tachiá jarada jǐra. ²⁴ Chi Tachi Ak'õrepa oopi bi pedeat'a Tachi Ak'õre ome bima,

I Tachi Ak'õre chok'ae bi ichide bapari përa. Griego pedeade nǎiya bi bima: Tachi Ak'õre net'a ichide bi përa. II 3:12 Génesi 4:1-15.

mǎinepa Tachi Ak'õre ichi ome bima. Tachia k'awa p'anima Tachi Ak'õre tachi ome bit'a, ichi Jaore tachiá teada përa.

Sea jarateapatairǎ sǎmaasǎ k'awadai p'ani

⁴ Ùpëarǎ, Tachi Ak'õre Jaoredepa pedea p'aniane apatairǎ jõma tǐjǎarǎt'í, mǎipari jǐrak'aua ak'it'í áchia piarǎ Tachi Ak'õre Jaoredepa wa waapëarǎnepa pedea p'ani k'awadai k'orea. Mǎiya oot'í chi seapatairǎ ^{III} nǎi tǐjũane minachia p'ani përa. ² Nǎiya mǎrapa k'awadaipi k'ai Tachi Ak'õre Jaoredepa pedea bit'a: abapa Jesucristo nǎi k'ak'uade piarǎ chesiade aipira, Tachi Ak'õre Jaoredepa pedea bima. ³ Maamina abaipa Jesucristo nǎi k'ak'uade chewë pasiade aipira, Tachi Ak'õre Jaoredepa pedea biwëma. Cristo nek'írramaanepa pedea bima. ^{IV} Mǎrapa ùrisidama Cristo nek'írramá chei bit'a. Piarǎ ichi ara nǎi tǐjũane bima.

⁴ Mi warrarǎ, mǎra Tachi Ak'õrenepi. Mǎrapa mǎirǎ itu seapidaé pasima, chi mǎra sõne bi chi nǎi tǐjũane be k'aepëra jua chaarea bi përa. ⁵ Mǎirǎ nǎi tǐjũa ne-
mietaadepemarǎpi. Mǎipuru nǎi tǐjũanepema k'írria jarateapatama mǎinepa áchia jaratea p'ani nǎi tǐjũane Tachi Ak'õrene tǐjǎanak'a berǎpa tǐjǎapatama. ⁶ Maamina tachi Tachi Ak'õrenepi. Chi Tachi Ak'õre k'awa bipa tachia jaratea p'anit'a tǐjǎaparima. Chi Tachi Ak'õre atua bipa tachia jaratea p'anit'a tǐjǎak'ama. Mǎinepa tachia k'awa p'anima k'aipa Tachi Ak'õre Jaoredepa piarǎ pedea jaratea bit'a mǎinepa k'aipa awarai jaoredepa sea jaratea bit'a.

Tachi Ak'õrepa ëpërarǎ k'írria bi bida k'orea

⁷ Ùpëarǎ, tachi chi k'írria p'ananaí p'anima, Tachi Ak'õrepa tachiá tachi ùpëarǎ piarǎ k'írriapipari përa. Jõma chi k'írria uru be Tachi Ak'õrenepa t'õnaanarǎpi mǎinepa Tachi Ak'õre k'awa p'anima. ⁸ Tachi Ak'õrepa ne ãareaíne k'írria bi përa mǎi chi abai k'írriawëa bipa Tachi Ak'õre atua bima. ⁹ Tachi Ak'õrepa tachi k'írria bit'a unupisima ichi Warra aba bi nǎi tǐjũanea peeside ichidepa ewaricha chok'ae p'ananaímërá. ¹⁰ Mǎi k'írria bit'a nǎiya bima: k'írrianepa Tachi Ak'õrepa ichi Warra peesima piümërá tachi nemietá k'írria atuai k'orea. Tachi Ak'õrepa mǎiya ooé pasima tachia ichi k'írria p'anana përa, mǎipari mǎiya oosima ichia tachi k'írri-
ana përa.

¹¹ Ùpëarǎ, Tachi Ak'õrepa tachi mǎiya k'írriana përa tachi sida chi k'írria p'ananaí p'anima. ¹² Abai pida Tachi Ak'õre taupa ununak'ama. Maamina tachi chi k'írria p'anipira, Tachi Ak'õre tachi ome bima mǎinepa ichi k'írrianepa tachia piarǎ jõmǎirǎ k'írria p'anima. ¹³ Tachi Ak'õrepa ichi Jaore tachiá teada përa k'awa p'anima

III Chi seapatairǎ. Áchia Tachi Ak'õre pari pedeapatairǎane apachidama, maamina mǎiyawë pasima. IV Cristo nek'írramá. Griego pedeade nǎiya bi bima: anticristo.

tachi Tachi Ak'õre ome p'anit'a mãinepa ichi tachi ome bit'a. ¹⁴ Taipa ichi Warra unusida përa mãiya jara p'anima Tachi Pajãnepema Ak'õrepa mãi piarã peesit'a nãi tãjanepemarã k'aripamerã. ¹⁵ Abaipa Jesú piarã Tachi Ak'õre Warraade aipira, Tachi Ak'õre ichi ome bima mãinepa ichi Tachi Ak'õre ome bima.

¹⁶ Tachia k'awa p'anima mãinepa tãja p'anima Tachi Ak'õrepa tachi k'õria bit'a. Tachi Ak'õrepa ne ãareaine k'õria bima. Chi piarã k'õria uru bi Tachi Ak'õre ome bima mãinepa Tachi Ak'õre ichi ome bima. ¹⁷ Mãiya tachia Tachi Ak'õre mãinepa jõma ëpërarã piarã k'õria p'anima. Tachi Ak'õrepa itiai ewaride tachi ne wap'eawëa p'ananaipi, nãi tãjane Jesucristo nipada jãra nipadada përa. ¹⁸ Tachia Tachi Ak'õre mãinepa jõma ëpërarã k'õria p'anipira, Tachi Ak'õrepa itiai pada wap'eadauwëa p'anima, chi piarã k'õria p'aninepa mãi wap'eadaut'a jõpipari përa. Tachi Ak'õrepa itiai wap'ea bipa k'awa bima Tachi Ak'õrepa ichi itiait'a. Chi ichia Tachi Ak'õre mãinepa jõma ëpërarã wapida piarã k'õria biwëma.

¹⁹ Tachia Tachi Ak'õre k'õria p'anima ichia tachi naa k'õriana përa. ²⁰ Abaipa Tachi Ak'õre k'õria biade a bipira, mãine ichi ùpëa unuema bipira, ichia sea jara bima. Ichi ùpëa unu bit'a k'õriawëa bipira, çsãmaasã Tachi Ak'õre unuwëa bit'a k'õria baima? ²¹ Jesucristopa chi tachi pae oopi bi pedea nãipi: Tachi Ak'õre k'õria bipa ichi ùpëa k'õria bai bima.

Tachi Ak'õre Warrade tãjanai p'ani k'orea bida

5 Jesú Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada abaiipa tãjaipira, mãi ëpëra Tachi Ak'õrenepa t'õnapí. ¹ Chi Tachi Pajãnepema Ak'õre k'õria bipa ichi warrarã sida k'õria bima. ² Tachia Tachi Ak'õre k'õria p'anipira mãinepa ichia oopi bi pedeat'a oo p'anipira, k'awa p'anima ichi warrarã sida k'õria p'anit'a. ³ Tachi Ak'õre piarã k'õria p'anipira, ichia oopi bi pedea ãarea oodaipi. Ichia oopi bi pedea t'ajuwëa bima. ⁴ Jõma Tachi Ak'õrenepa t'õnaanapa nãi tãjanepema nemietã itu bapatama. Piarã tachia Jesucristode tãja p'ani përa mãi p'ue itu bidaipi. ⁵ Çk'aipa nãi tãjanepema nemietã p'ue itu biima? Abaipa Jesú piarã Tachi Ak'õre Warrat'a tãja bipira, mãi ëpërapa mãi p'ue itu biipi.

Jesú piarã Tachi Ak'õre Warrapi

⁶ Mãi Jesucristo, chi nãi tãjanea chek'ari paniane porochoadapi mãinepa ichi oa k'urusude ãrinapi. Nãi tãjanea chek'ari abapuru paniane porochoaé pasima, mãipari ichi oa sida k'urusude ãrisima. Tachi Ak'õre Jaorepa k'awapi bima mãi piarãt'a, ichia chi piarã pedea k'awapari përa. ⁷ Mãinepa pajãne ùpea p'anipa mãi piarã abarik'a jara p'anima; Tachi Pajãnepema

I Tachi Ak'õrepa Tachi K'aripaparí teai jarada. Griego pedeade nãiya bi bima: Cristo.

Ak'õrepa mãiya jara bima, chi «Pedeade» apataipa mãiya jara bima mãinepa ichi Jaore pida mãiya jara bima. Mãi ùpea p'anit'a ãchi aba bipi. ^{II8} Nãiya chi ùpea p'anirãpa k'awapipatama chi Jesú k'orea pedea piarãt'a: Jesú porochoadada përa, ichi oa k'urusude ãrina përa, mãinepa Tachi Ak'õre Jaorepa k'awapi bi përa. Mãi ùpea p'anirãpa abarik'a k'awapi p'anima. ⁹ Èpërapa ununa piarãane aipira tachia tãjapatama. Maamina Tachi Ak'õrepa jara bit'a atepë tãjanai p'anima, ichi Warra k'orea piarã jara bi përa. ¹⁰ Chi Tachi Ak'õre Warrade tãja bipa ichi sõne k'awa bima Tachi Ak'õrepa jara bi piarãt'a. Maamina chi Tachi Ak'õrepa jara bit'a tãjawëa bipa Tachi Ak'õrepa sea jara biade a k'õrisia bima, ichi Warra k'orea jara bit'a tãjawëa bi përa. ¹¹ Tachi Ak'õrepa jara bi nãipi: ichi Warradepa tachi ewaricha ichi ome chok'ae p'anapiipi. ¹² Piarã chi Tachi Ak'õre Warrade tãja bi ichi ome ewaricha chok'ae p'anapiipi. Maamina chi Tachi Ak'õre Warrade tãjawëa bipa ichi ome ewaricha chok'ae baiwëma.

Juanpa nãi k'art'ade k'aadea bida

¹³ Mãi nãi k'art'a mãra chi Tachi Ak'õre Warrade tãja be pae biruma k'awadamërá ewaricha Tachi Ak'õre ome chok'ae p'ananaip'a.

¹⁴ Tachi Ak'õrepa k'õria bi jãra tachia ididaipira, k'awa p'anima ichia ùriparit'a. Mãipuru ne wap'eawëa ichiã ididai p'anima. ¹⁵ Tachia idiuta ùriparit'a k'awa p'ani përa, k'awa p'anima mãi idiuta ichia teait'a.

¹⁶ Mãranepema abaiipa pi ùpëapa nemietã tachi piupik'apí ^{III} ooru unuipira, it'aa chiidii bima. Mãiya Tachi Ak'õrepa mãi k'õrisia atuak'ari, chok'ae bapiipi. Maamina ichiaba tachi piupiparí nemietã paraapi. Mãi it'aa chiidipade a jara biwëma, chi mãi nemietã oopatairã k'orea. ¹⁷ Jõma Tachi Ak'õre k'õriari piawëa ooda nemietaapi. Maamina mãi awara nemietã bipi, chi mãipa tachi piupik'apí.

¹⁸ Tachia k'awa p'anima chi Tachi Ak'õrenepa t'õnapa nemietã ook'at'a, Tachi Ak'õre Warra Jesucristopa ãchi ak'i bi përa. Mãipuru tiorepa ãchi p'ue piawëa ooiwëma. ¹⁹ Tachia k'awa p'anima tachi Tachi Ak'õrené. Mãinepa k'awa p'anima jõma chi nãi tãjane Tachi Ak'õre atua be tiore juade p'anirãt'a. ²⁰ Tachia k'awa p'anima Tachi Ak'õre Warra chesit'a mãinepa k'õrisia k'awa bi tachiã teasit'a Tachi Ak'õre piarã k'awadamërá. Ichi Warra Jesucristo ome p'ani përa tachi piarã Tachi Ak'õre ome p'anima. Ichi piarã Tachi Ak'õrepi. Ichia ëpërarã ichi ome ewaricha chok'ae p'anapiparima. ²¹ Mì warrarã, juapa oodada sãdo be-de tãjarãt'i.

II Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade versículo 7 newëma. III Nemietã tachi piupik'apí. Waapëarã mãi jara k'õria bima «Tachi Ak'õre awara p'ananaip'a».

2 JUAN

Jesú ome nipada Juanpa nãi k'art'a bisima. Āyo 90de Ép'eso p'uurude baside bisima. Nãi k'art'ade ara ichi chi Chõaane asima. Nãi k'art'a bisima chi «wëra Tachi Ak'õrepa jiri atada pae mãinepa ichi warrarã pae pida».

Waapëarãmá mãi jara k'ïria bima ùpëarã chi aba bi p'uurudepemarã pasit'a.

Nãi k'art'ade Juanpa naa bisima ichi arapá bit'a chi piarã pedea ñjãa p'ani përa mãinepa piarã k'ïria uru p'ani përa (). Maapae ãchiá jarasima chi sea jarateapatairã ãchi tiidá chepidaemaapa (). Juan chõa baside waapëarã-pa jara p'anasidama Jesú nãi ñjũane baside ëpërarãpa abapuru ichi jaore unupachidat'a. Juanpa jarasima ãchi tiidá chepidaemaapa (). K'aadea bisima tãaraawëa bide ãchia paara mãicha ununait'a mãinepa waapëarã ùpëarãpa k'ïria p'anit'a ãchi pia p'ananamërá ().

Nãi k'art'ade Juanpa naa bida

1 Mi Chõapi. ^I Mia nãi k'art'a biruma wëra Tachi Ak'õrepa jiri atada pae mãinepa ichi warrarã pae pida. Mia mãra piarã k'ïria bima. Miapuru mãra k'ïria biwëma, mãipari jõma chi piarãpëa pedea k'awapatairãpa mãra k'ïria p'anima. ² Mãiya k'ïria p'anima, chi piarã pedea tachi sõne bi përa. Mãinepa tachi sõne ewaricha baipei. ³ Mãi piarã pedea ñjãa p'ani përa mãinepa chi k'ïria p'ani përa, mãi k'ïria bima Tachi Pajãnepema Ak'õrepa mãinepa Tachi Ak'õre Warra Jesucristo ome ãchi sõpiadepa mãra k'aripa p'ananaít'a, k'ïra chupuria p'ananaít'a mãinepa ne k'ïrisiawëa p'anapidait'a. ^{II}

Chi k'ïria p'ananaít'a

⁴ Mia pi warrarã eda waapëarã unusima. Mi sõ arapá beesima ãchi piarãnepa nipadada përa, Tachi Pajãnepema Ak'õrepa jara bi jira. ⁵ Ùpëawëra, mãi chichupuria idiruma tachi chi k'ïrianamërá. Mãi Tachi Ak'õrepa oopi bi pedea chiwidiwëma, mãipari mãi tuchia naenaena ùri p'anasima. ^{III}⁶ Tuchia nãiya k'ïria p'ananaít'a: Tachi Ak'õrepa oopi bi pedea oo p'ananaít'a. Mãi jara bida mãrapa naenaena ùrisidama. Mãipa jara bima ara machi paara k'ïrianepa nipadai p'anit'a.

^I Chõapi. Waapëarãmá mãi jara k'ïria bima: «ñjãapatairã ak'iparí». ^{II} 3 Juan 1:14-18. ^{III} 5 Juan 13:34.

Chi seapatairã

⁷ Chi seapatairã nãi ñjũane minachia p'anima. ãchia ñjãanak'ama Jesucristo nãi k'ak'uade tachi jira chesit'a. Chi mãiya bipa waapëarã seaparima mãinepa Cristo nek'ïramaapi. ⁸ Jirak'aua p'anat'i mãirãpa mãra seadaemaapa. Mãiya mãrapa chi Tachi Ak'õre pae oopatai ichia teada atuadaiwëma, mãipari jõma oodaipi. ^{IV}

⁹ Abaipa Cristopa jarateada k'aepëra ichi k'ïrisiadepa ne awara jarateada nipaipira, wa mãiyawëa Cristopa jarateada itu biipira, mãi Tachi Ak'õre newëa bima. Maamina abaipa Cristopa jarateada ñjãa baipira, chi Ak'õre mãinepa chi Warra sida uru bima. ¹⁰ Chi ëpëra mãramá wãrune Cristopa jarateada jira jarateawëpira, mãi mãra tede eda chepirãt'i mãinepa «sõpia p'aniane pi cheda k'orea» arãt'i. ¹¹ Chi «sõpia p'aniane pi cheda k'orea» a bipa mãi nemietá ichi ome ará oo bima.

Juanpa nãi k'art'ade k'aadea bida

¹² Mia ne minachia mãrá jara k'ïria bima. Maamina nãi k'art'ade mãi ãarea bi k'ïriawëma. Mia mãra ak'ide wã k'ïria bima. Mãine mãra ome ará pededaipi minachia arapá p'ananaít'a k'orea.

¹³ Pi ùpëawëra warrarã Tachi Ak'õrepa k'aripadapa k'ïria p'anima mãra pia tuananait'a. ^V

^{IV} Mãrapa chi Tachi Ak'õre pae oopatai. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade bi bima: taipa Tachi Ak'õre pae oo p'anipari. ^V Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade ichiaba bi bima: amén. Mãipa jara bima «pia bima mãiya bai».

3 JUAN

Chi Jesú ome nipada Juanpa nãi k'art'a bisima. Āyo 90de Ēp'eso p'uurude baside bisima. Nãi k'art'ade ara ichi chi Chõaane asima. K'art'a ũpëa Gayo pae bisima.

Nãi k'art'ade Juanpa naa bisima ichi arapá bi, Gayopa chi piarã pedea ĩjãa bi përa mãinepa mãine pia ni përa (). Mãi ĩari bisima ichia ũpëarã peeda k'orea. Gayopa āchi tede eda chepik'ari k'aripa bada k'orea Juanpa ichi k'orea pia jarasima (). Maamina mãma chi ũpëa atepe bayá bada Diotrep'e apataipa āchiá itu jarateapik'a pasima. Mãi awara chi āchi tede eda chepidada āyá jeret'aapachima mãinepa Juan k'orea k'achia pedeapachima (). Maamina Juanpa Gayopa jarasima Diotrep'e ĩra nipapiemaapa, mãipari waapëarã pia oo bamërã (1). K'aadea bisima tãaraawëa bide chi ununai mãinepa ũpëarãpa k'ĩria p'anì ichi pia bait'a ().

Ūpëa Gayopa pia ooda

1 Mì Chõapi. ^I Mia nãi k'art'a biruma mì ũpëa Gayo pae. Mia pi piarã k'ĩria bima. ² Ūpëa, mia Tachi Ak'õrea it'aa chiidi bima pi ichi ome pia bi përa ne ãareaine pia bamërã mãinepa k'ak'ua pia bamërã. ³ Mì minachia arapaasima, waapëarã ũpëarã mimá chedaadapa nepirisida përa pia chi piarã pedea ĩjãa bit'a. ⁴ Mì ũpëarãpa chi piarãpëa pedeade nina ũrirune mì minachia arapá baparima. ^{II}

⁵ Ūpëa, pia ũpëarã k'aripa bidepa pia oo bima. Chi pia unuk'apí ũpëarã sida k'aripapari përa piarã minachia pia oo bima. ⁶ Ūpëarã ará p'anasidaide, jõmãirã taade āchia pi k'ĩria p'anì k'orea nepirisidama. Mì k'ĩra chupuriase, āchi k'aripase pia wãnamërã Tachi Ak'õrepa ichia ooda oopatairã k'aripapari ĩra. ⁷ Āchi Jesucristo k'orea jarateade wãsideide, chi Tachi Ak'õrene ĩjãanak'apĩrã ne ididaé pasima ^{III} k'aripadamërã. ⁸ Mãi k'orea tachia mãi ũpëarã k'aripadai p'anima. Mãiya āchi ome ará mimia p'anima Tachi Ak'õre piarã pedea k'awapidai k'orea.

Ūpëa Diotrep'epa piawëa ooda

⁹ Mia k'art'a jõma ũpëarã jãmapema pae naena bisima. Maamina Diotrep'epa tai pedea ĩjãawëa bima. Ichi

^I Chõapi. Chi eda waapëarã mãi jara bima: «ĩjãapatairã ak'iparí». ^{II} Mì ũpëarã. Griego pedeade nãiya bi bima: mì warrarã. ^{III} Chi Tachi Ak'õrene ĩjãanak'apĩrã ne ididaé pasima. Mãi jara k'ĩria bima erreara, chik'o, neet'á ididaiwët'a.

ũpëarã t'ãena chi atepe ba k'ĩria bima. ¹⁰ Mãi k'orea jãmá wãrune mia jõmãirã k'awapiipi ichia piawëa oo bit'a. Ichia seadepa tai k'orea k'achia pedeaparima. Mãi awara chi ũpëarã jarateapatairã jãmá wãutá ichia pia pedeak'ama mãinepa ũpëarãpa āchi tede mãirã k'ãipidayá ooutade itu k'ãipik'ama. Mãirã pia pedeasidara mãi ũpëarã āyá jeret'aaparima.

Ūpëa Demetrio k'orea pia bida

¹¹ Ūpëa Gayo, nemietá oopatairã ĩra barãse mãipari pia oopatairã ĩra base. Chi pia ooparí Tachi Ak'õrenepi, maamina chi nemietá ooparipa Tachi Ak'õre atua bima.

¹² Ūpëa Demetrio k'orea jõmãirãpa pia pedea p'anima. Chi piarã pedea ĩjãa bidepa unupi bima ichi ĩp'a bit'a. Tai pida ichi k'orea pia pedea p'anima. Mãrapa k'awa p'anima taipa jara p'anì piarãt'a.

Juanpa nãi k'art'ade k'aadea bida

¹³ Mia ne minachia piá jara k'ĩria bima. Maamina nãi k'art'ade mãi ãarea bi k'ĩriawëma. ¹⁴ Tãaraawëane pi ak'ide wã k'ĩria bima. Maapae ará pedeadaipi. ¹⁵ Mia k'ĩria bima Tachi Ak'õrepa ichi ne k'ĩrisiawëa pi sõne bapiit'a. Chi nãmapema ũpëarãpa k'ĩria p'anima pi pia bait'a. Jãmapema ũpëarã āchicha jarapade ase mãi k'ĩria bima āchi pia tuananait'a.

JUDA

Jesú ũpěa Judapa nāi k'art'a bisima. Chi bidapa jara bima ichi Santiago ũpěapi (). Waapěarāmá nāi k'art'a ũpěarā judiorā pae bisima. Āyo 65de bisima.

Judapa nāi k'art'a bisima waapěarāpa sea jaratea p'anana pěra. Māi ěpěrarāpa jara p'anasidama Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa k'aripada pěra paritua nemietá p'ue oodai p'anit'a (). Māipuru Judapa ũpěarā jarasima āchia ũjāa p'anit'a abairá itu k'īra awara jarateapidaiwěa p'anit'a (). Māi awara bisima ũpěarā chi k'aripadai p'anit'a. Jesu-cristode pia ũjāanai k'orea māinepa Tachi Ak'ōrene ũjāanak'apīrā k'īra chupuriadai p'anit'a ().

Nāi k'art'ade Judapa naa bida

1 Mi Judapi, Jacobo ũpěapi māinepa Jesucristo pae pari mimiapari. ^I Nāi k'art'a biruma āarea Tachi Pajānepema Ak'ōrepa t'īnairā pae. Ichia māra k'īria bima māinepa Jesucristodepa ak'i uru bima. ² Mīa k'īria bima ichia māra minachia k'īra chupuria bait'a, minachia ne k'īrisiawěa bapiit'a māinepa māra minachia k'īria bait'a.

Chi sea jarateapatairā

³ ũpěarā, mīa nāi k'art'ade Tachi Ak'ōrepa tachi k'aripada k'orea bi k'īria basima. Maamina ara nāiena biruma māra jīrak'aua p'ananaměrá. Ara machia ũjāa p'ani k'orea wawá choa p'anat'i. Tachi Ak'ōrepa chi piarāpěa pedea ichi ěpěrarā barimama teasima. Māi ewariaba pida k'īra awara teaiwěma. ⁴ Māiya mīa nāi biruma chi eda waapěarā ũpěarā jīra berā chedak'ari māra t'āena eda p'ani pěra. Māi ěpěrarāpa seadepa jarateapatama Tachi Ak'ōrepa ichi sōpiadepa tachi k'aripada pěra tachi k'ak'uapa nemietá minachia oo k'īria bit'a p'ue oodai p'anit'a. Āchia Tachi Chipari aba bi Jesucristot'a itu bīpatama. Tāaraenapemat'u eda bi basima Tachi Ak'ōrepa āchi itiait'a.

⁵ Māi āarea k'awa p'animina mīa k'īrisiapiruma Tachi Chiparipa ichi p'uuru Egitodepa k'aripasit'a. ^{II} Maamina k'aripak'ari chi ichide ũjāanawěa berā k'enasima. ⁶ Māinepa k'īrisiat'i chi eda waapěarā Tachi Ak'ōrepa it'aripa pedairā Tachi Ak'ōrepa bida jīra p'aneenaé pasit'a. Māipari āchi p'anana itu bisidama. Māipuru Tachi Ak'ōrepa uria p'ārio bide ewaricha eda jīra nībisima aba ichia itiai ewaridea. ⁷ Ara māi jīra Tachi Ak'ōrepa Sodomānepemārā, Gomorrādepemārā, māinepa āchi k'ait'a be p'uurudepemārā sida itiasima. Māi ěpěrarāpa k'īranejasia oopachidama. Nejōma nemietá tachi k'ak'uapa ooiwěa bit'a oopachidama. Māipuru Tachi Ak'ōrepa āchi t'ipi urua k'īik'ade ewaricha minachia

I Santiago ichiaba «Jacobo» apatama. II 5 Éxodo 12:51.

mīa uru bima. Māipa k'awapi bima nemietá oopatairā āarea māiya minachia mīa p'ananait'a.

⁸ Māra t'āena chedada māi ěpěrarā jīra p'anima. Āchia k'āmok'araautat'a ũjāapatama. Āchi k'ak'uapa nemietá oo k'īria bit'a oopatama, Tachi Chipari itu bīpatama, māinepa it'ariapemārā k'achia pedeatapama. ^{III} Maamina Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda chi minachia k'awa bi Miguelpa māiya ook'a pasima. Moisé piuside Miguel tiore ome k'īk'īrua pedea p'anasima chi k'ak'ua k'ai juade beei k'awayá. Maamina k'achia pedei k'īrisiaé pasima, māiyawěapuru jarasima: «Tachi Chiparipa pi itiaipi». ¹⁰ Maamina māi ěpěrarā māra t'āena chedaadapa āchia ũrinawěa p'ani k'orea piawěa pedeatapama. Ānimararā k'īrisiapata jīra k'īrisiapatama. Ānimara abapuru ichi k'ak'uapa k'īria bi jīra māiya oopatama. Māi k'orea Tachi Ak'ōrepa itiaipi.

¹¹ ¡Miachupuri p'anima chi nemietaade nipapatairā! Caīna ooda jīra oopatama. ^{IV} Erreara k'īria p'aninepa Balaampa ooda jīra piawěa oo nipapatama. Corepa Moisé itu bida jīra ara māiya Tachi Ak'ōrepa itu bi p'ani pěra āchi sida itiaipi. ¹² Māra ara machi ũpěarā paara k'īria p'aninepa sō arapá nek'o p'anine, āchia māra paara wap'eadawěa k'opatama. Āchi jīra nāupa atewāru jīra p'anima. Ara āchi paepuru k'īrisiapatama. Nāupa jīra āyá atewāruna k'oe chek'ama. Ara nāiya chi āchia jaratea p'aninepa māra k'aripak'ama. Māi chi pak'uru bari k'ak'o ume piuda jīra p'anima, māi nejō chi jarade chauk'a pěra, māinepa chi k'arra ěut'aadada pěra. ¹³ Āchi p'usa jīra t'awa jīra p'anima. Ara chi p'usapa ichi t'awadepa k'ok'op'ea amaapari jīra, āchia ne k'īra p'era wawaria oopatama. Mietade wāpata pěra, āchi chi k'āk'āi urua wāru jīra p'anima, chi o atua p'aniēra. Tachi Ak'ōrepa uria minachia p'ārio bide bisima āchi ewaricha itiai k'orea.

¹⁴⁻¹⁵ Enopa māi ěpěerā k'orea pedeasima. (Māi Adannepa waa Enomá ěpěerānepa chedaadarā bari

III It'ariapemārā. Chi eda waapěarāmá māi jara bima: «Jaore mi-etaarā chi atepa berā». IV Caín. Génesi 4:3-8. Balaam. Número 22:1-35. Corepa. Número 16:1-35.

k'ak'o siete pa p'anasima). Enopa nãiya jarateasima: «Ûrit'ï! Tachi Chipari cheruma chi ichidirã minachia p'ani paara mãirã ãarea itiai k'orea. Mãine ãarea chi ichi k'ïrianak'apïrã itiaipi, nemietã oodada përa ichi k'ïrianaé përa, mãinepa ichi k'orea minachia k'achia pedeadada përa». ¹⁶ Mãi ëpëerã ne wariwëa bi k'orea k'ïroopatama, mãinepa waapëarã k'orea ara ne wariwëa bi k'orea pedeapatama. Abapuru ãchia k'ïria p'anit'a jiripatama. Minachia be jïra pedeapatama. Chi waapëarã seapatama, chi ara ãchia k'ïria p'ani jiridai k'orea.

Ûpëarãpa sãmaasã oodai p'anit'a

¹⁷ Maamina ùpëarã, chi Tachi Chipari Jesucristopa peedairãpa naena jaradada k'ïrisiat'ï. ¹⁸ Mãrá nãiya jarasidama: «K'aadeapema ewaride ëpëerã Tachi Ak'õre oo uru p'anapatairã parã p'ananaipi. Tachi Ak'õre k'ïrianak'a përa ãchi k'ak'uapa oo k'ïria bit'a oo p'ananaipi». ¹⁹ Mãirãpa ùpëarã ãchi k'ak'awá awara paneepipatama, ãchia ne wawaria k'ïriautat'a oopatama, mãinepa Tachi Ak'õre Jaore uru p'aniwëma.

²⁰ Maamina ùpëarã, ara machi k'ak'awá k'aripat'ï Cristode ïjãanamërá. Tachi Ak'õrea ichi Jaoredepa it'aa chiidit'ï. ²¹ Tachi Ak'õrepa tachi k'ïria bidepa nipat'ï. Tachi Chipari Jesucristopa k'ïra chupuria bidepa ewaricha chok'ae bapiit'a ni p'anat'ï.

²² Chi ùpëarã minachia ïjãawëa berã k'ïra chupuriat'ï. ²³ Chi t'ipi tau urua nibidepa wãuta k'aripa p'anat'ï. Waapëarã k'ïra chupuria p'anat'ï, maamina jïrak'aua p'anat'ï. ãchia nemietã ãarea oopatai itu bit'ï. ^I

Judapa Tachi Ak'õrea pia pedeada

²⁴ Tachi Ak'õrepa mãra p'ue pia ak'ïipi nemietaade baepidaemaapa. Ichi k'ïrawëa bi k'ïrari nemietaawëa p'ue pia biipi. Mãma minachia arapã p'ananaipi.

²⁵ Tachi Ak'õre abapuru bima. Ichi Tachi K'aripaparipi. Ichit'a chi atepe bima, mãinepa ne ãarea p'ue ooi bima. Naenaenapema mãiya nima, idiapae pida mãiya bima, mãinepa ewaricha mãiya baiipi. Tachi Chipari Jesucristodepa ichiaapuru pia pedeadai p'anima. Mãiya beese.

^I ãchia nemietã ãarea oopatai itu bit'ï. Griego pedeade nãiya bi bima: ãchi neet'ã unuemaat'ï nemietã oo p'aninepa jayoa bi përa.

APOCALIPSI

Jesú ome nipada Juanpa nã k'art'a bisima. Āyo 95de bisima. Griego pedeade Apocalipsi jara bima «unupida». Domitiano apatai āyo 81—96 chi Romanepema chi minachia k'awa bi pasima. Mãi ewaride ley bisidama jômãirãpa chi Romanepema minachia k'awa bi k'ĩrianai p'anit'a, ara Tachi Ak'õre k'ĩria p'ani jĩra. Mãiya oowëa biëra, Juan eda serra bisidama.

Mãine Jesucristopa Juaná nã k'art'a bipisima ùpëarã siete p'uurude berã pae. Jesupa bipida Juanpa jõma k'ãmok'araada jĩra unusima. Juanpa Jesude òjãapatairã k'awapisima Jesú piarã ãchi ome bit'a mãinepa tãaraawëa bide chi nek'ĩramá ãarea p'ueit'a. Jarasima Jesucristo chek'ari Tachi Ak'õrepa tiore mãinepa jõma ichidirã paa peeit'a. Mãinepa jarasima tiorepa Cristoderã peaipira ewaricha Tachi Ak'õre p'uurude pia tuanaipì.

Tachia nã k'ĩrisia minachia pia bide bi bide k'ĩrisiadai p'anima: «Mãra ewari tãaraawëa bide minachia mĩanait'a wap'earãt'ì. ¡Ùrit'ì! Tiorepa eda mãranepema jĩa ni biipi mãi wapida òjãa p'ani k'awayá. Minachia mĩanaipì ewari k'ak'o diez ãarea. Mãra peautamisa òjãa p'anat'ì. Maapae mĩa mãrá poro jũra jĩparì tearude, ewaricha chok'ae bapiipì».

Nã k'art'ade Juanpa naa bida

1 Mì Jesucristo pae pari mimiaparì Juanpì. Nã k'art'ade bi bima Jesucristopa pajãnepa miã k'awapida. Mãi Tachi Ak'õrepa Jesucristoa k'awapisima chi ichide òjãa berã k'awapimërá tãaraawëa bide sãit'a. ^I Jesucristopa it'aripa peeda aba mimá peesima mãi k'awapimërá. ² Jõma mĩa ununa piarã jara bima. Mĩa jararuma nã pedea Tachi Ak'õrenepa che bit'a mãinepa Jesucristopa piarãt'a k'awapisit'a. ³ Nã Tachi Ak'õre pari pedeaparì pedea ùpëarã k'ĩrari eda jararupa minachia pia baipì. Mãinepa chi nã pedea ùrinak'ari oo berã minachia pia p'ananaipì, tãaraawëa bide ara mãiyai përa.

Ùpëarã Asia tuadepema pae Juanpa bida

4 Mì Juanpì. Nã k'art'a biruma ùpëarã p'uuru siete p'ani, Asia tuadepemarã pae. Mĩa k'ĩria bima Tachi Ak'õrepa ichi sõpiadepa mãra k'aripa bait'a mãinepa ne k'ĩrisiawëa bapiit'a. Mãi ichipì, ichi naena basima mãinepa ichi chei bipì. Mãinepa mĩa k'ĩria bima chi suak'a beeparì auk'ará bi k'ĩrari siete jaore p'anipa mãiya oo p'ananaipì. ^{II5} Mãinepa k'ĩria bima Jesucristo pida mãiya oo bait'a. Ichia Tachi Ak'õre k'orea piarã jaraparima. Piu bada naa chok'ae p'irabaridatama, ãarea nã òjãanepema chi poro jũra jĩparì jĩ p'anirã k'aepëra chi atepe bai k'orea. Mãipa tachi k'ĩria bima mãinepa

I Chi ichide òjãa berã. Griego pedeade nãiya bi bima: Chi chipari pae pari mimiapatairã. II Siete jaore p'anipa. Waapëarãmá, mãi sietete jaore p'ani Tachi Ak'õre jaore mãiya bima. Mãinepa waapëarãmá, mãi jaore siete p'ani Tachi Ak'õrepa it'aripa peedairã chi atepe p'anit'a.

ichi oadepa nemietaadepema k'aripasima. ⁶ Tachi bisima Tachi Ak'õre juade p'aarerã p'ananaipì. Mãiya ichi Pajãnepema Ak'õrepa k'ĩria bit'a oo p'ananaipì. Mãia pia pedeadai p'anima. Pia bima ichit'a ewaricha jômãirã Chipari bait'a. Mãiya beese. ^{III}

⁷ Ak'it'ì. Cristo jĩarane cheipì. Mãine jômãirãpa ununaipì. Chi ichi sudada pida ununaipì.

Ichi unuutade jõma nã òjãanepema jëanaipì. ^{IV} Piarã mãiya baipì.

⁸ Tachi Chiparipa jarasima: «Mit'u chi Ne Āarea P'ue Bi Tachi Ak'õrepì, chi Alp'apì mãinepa chi Omegapì. Mãipa jara bima mì chi Naapemapì mãinepa chi K'aadeapemapì. Mìpì, naena basima, mãinepa chi chei bipì».

Juanpa Cristo ununa

⁹ Mì mãra ùpëa Juanpì. Tachi Jesucristo ome p'anì përa mì mãra ome Tachi Ak'õre juadepemapì, mãra ome minachia mĩa bima, mãinepa mãra ome ãarea choa bima.

Tachi Ak'õre pedea jaratea bi k'orea mãinepa chi Jesú pedea piarãane a bi k'orea mì chi p'usade òjãa ãpia p'irra bi Patmodea ateepeidama. ¹⁰ Tachi Chipari ewaride mì Tachi Ak'õre Jaoredepa basima. ^V Mãine mì ãpite abaiapa pedea ãnimara k'achu chaaru jĩra ùrisima.

¹¹ Mãipa jarasima: «Pia unurut'a k'art'ade bik'ari ùpëarã siete p'uuru bede p'animá tea peese: Ep'es-

III Mãiya beese. Griego pedeade nãiya bi bima: amén. IV 1:7 Mateo 24:30; Juan 19:34-37. V Tachi Chipari ewaride. Jesú chok'ae p'irabaridadepema, tomiocha ùpëarãpa ichi chok'ae p'irabarida k'ĩrisiapatama.

odea, Esmirnanea, Pérgamonea, Tiatiradea, Sardidea, P'iladelp'iadea, mǎinepa Laodiceadea». ^I

¹² Mǎine mia āpītea ak'isima k'ai pedea bit'a k'awayá. Mǎi ak'iside ĩpira nee ooda siete unusima. ¹³ Mǎi siete ĩpira p'ani esa, mia chi Ēpēra Warra ĩra bit'a unusima. ^{II} Anamari waa tachi ĩrumá ĩ basima. Ichi p'echude nee ooda pará basima. ¹⁴ Ichi puda t'ot'oa basima oveja k'ara ĩra wa ĩara t'ot'oa ^{III} ĩra. Ichi tau t'ipi urua ĩra basima. ¹⁵ Ichi ĩru bronze ^{IV} t'ipide torroapidak'ari achiterreada ĩra basima. Ichi pedea to minachia cheru ĩra ĩk'ua basima. ¹⁶ Ichi juaraari k'āk'āi siete uru basima. Ichi ok'arradepa k'ĩruuparí nek'o k'ida k'ĩrachu era bit'a ochia basima. Ichi k'ĩra imata achiterrea bi ĩra basima.

¹⁷ Ichi unuside ne wap'leapa mi ichi ĩru k'ait'a piuda ĩra jeeda baesima. Maamina ichi juaraara mi ĩri bik'ari jarasima: «Ne wap'earāse. Mi chi naapemapi mǎinepa chi k'aadeapemapi. ¹⁸ Mi chi Chok'ae Bima. Mi piudamina ak'ise chok'ae bi, mǎinepa ewaricha chok'ae bai. Mia piudarā chok'ae p'irabaripi bima. ^V ¹⁹ Pia unu bit'a k'art'ade bise. Idiapaes sāmaasá nibi mǎinepa k'aadea sāmaasá nibaidepema sida bise. ²⁰ Mia k'awapiipi pia ununa siete k'āk'āi mi juaraari uru bipa k'āre jara bit'a mǎinepa mǎi siete ĩpira nee oodapa k'āre jara bit'a. Mǎi siete k'āk'āipa jara bima Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā siete p'anit'a. Mǎi siete p'anipa chi ũpēarā siete p'uuru ak'i uru p'anapatama. Āchicha mǎi ũpēarā p'uurudepemarā ak'i uru p'anapatama. Chi ĩpira siete p'anipa jara bima chi siete p'uurudepemarā ũpēarā.

Cristopa ũpēarā Ēp'eso p'uurudepemarā pae bipida

2 »Chi ũpēarā Ēp'eso p'uurudepema ak'iparí Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda pae k'art'ade nǎiya bise:

»Chi juaraari k'āk'āi siete uru bipa mǎinepa siete ĩpira nee ooda t'āena p'ĩria bipa nǎiya jara bima:

² »Mǎrapa oo p'anit'a mia k'awa bima. Mi pae minachia mimia p'anit'a mǎinepa minachia mǎa p'anine āarea choa p'anit'a k'awa bima. Mǎrapa chi nemietá oopatairā itu oopidak'at'a k'awa bima. Eda waapēarā mǎramá wǎnak'ari Jesucristopa peesiade apachidama. ^{VI} Maamina mǎrapa ĩrak'aua ak'i p'aninepa k'awasidama āchi chi sea bet'a. ³ Mǎra mi k'orea minachia mǎa p'anine jōma choa p'anima mǎinepa sō edá baedawēa mi pae pia mimia p'anima. ⁴ Maamina mia mǎra k'orea ne āpia jarai bima: mǎra naena chi k'ĩria p'anapatat'a mǎi waa idi chi k'ĩria p'aniwēma. ⁵ Mǎipu-

^I Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nǎi sida bi bima: Mi chi Alp'api mǎinepa chi Omegapi. ^{II} Ēpēra Warra. Ara mǎi ĩra jara bima Daniel 7:13. ^{III} ĩara t'ot'oa. Griego pedeade nǎiya bi bima: nieve. ^{IV} Bronze. Mǎi ĩorro ĩra bima. ^V Mia piudarā chok'ae p'irabaripi bima. Griego pedeade nǎiya bi bima: Mia ēpēerā piudai k'orea llave uru bima. Piudada p'animaapema llave uru bima. ^{VI} Jesucristopa peesiade apachidama. Griego pedeade nǎiya bi bima: apóstoles.

ru mǎrapa naa k'ĩria uru p'anana mǎine k'ĩrisiat'i. ^{VII} Mǎicha Tachi Ak'ōremá chet'i. Nepia oot'i naena mǎrapa oopachida ĩra. Mǎra mǎicha Tachi Ak'ōremá chedaepira, mia mǎra itide wāipi. ^{VIII} Mǎine mǎra ĩpira āyá biipi. ⁶ Maamina nǎi pia oo p'anima: chi Nicolade ĩjāa bepa piawēa oopatata mǎrapa k'ĩrianak'ama. Mia pida k'ĩriak'ama. ⁷ Chi k'ĩri pará bipa ũrise Tachi Ak'ōre Jaorepa ũpēarā jara bit'a. Chi nemietá p'uedaadarā mia pak'uru chok'ae bapiparidepema ne jō itu jōpiipi. Mǎi pak'uru biiri Tachi Ak'ōre ĩjūa auk'ará bide bima.

Cristopa ũpēarā Esmirna p'uurudepema pae bipida

8 »Ūpēarā Esmirna p'uurudepema ak'iparí Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda pae k'art'ade nǎiya bise:

»Chi Naa bi mǎinepa K'aadea bi, chi mǎi piu bada ya chok'ae beedapa nǎiya jara bima:

⁹ »Mǎrapa oo p'anit'a mia k'awa bima. ^{IX} Mǎra mǎa p'anit'a mǎinepa nenea k'edet'a k'awa bima. Mǎiya p'animina Tachi Ak'ōrenepa ĩbia p'anima. Mia k'awa bima chi ara āchi judiorāne apatairāpa mǎra k'orea k'achia pedeapatat'a. Āchi Tachi Ak'ōrené ēpēerāne apatamina ^X tioredé ēpēerāpi. ^{XI} ¹⁰ Mǎra ewari tāaraawēa bide minachia mǎanait'a wap'earāt'i. ĩŪrit'! Tiorepa eda mǎranepema ĩjāa nibiipi mǎi wapida ĩjāa p'ani k'awayá. Minachia mǎanaiipi ewari k'ak'o diez āarea. Mǎra peautamisa ĩjāa p'anat'i. Maapae mia mǎrá poro jūra ĩparí tearude, ewaricha chok'ae bapiipi. ¹¹ Chi k'ĩri pará bipa ũrise Tachi Ak'ōre Jaorepa ũpēarā jara bit'a. Chi nemietá p'uedada ewaricha Tachi Ak'ōrenepema awara p'ananaiwēma. ^{XII}

Cristopa ũpēarā Pérgamo p'uurudepema pae bipida

12 »Ūpēarā Pérgamo p'uurudepema ak'iparí Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda pae k'art'ade nǎiya bise:

»Chi k'ĩruuparí nek'o k'ida k'ĩrachu era uru bipa nǎiya jara bima:

¹³ »Mǎrapa oo p'anit'a mia k'awa bima. ^{XIII} Mǎinepa k'awa bima ara mǎra p'anapatamá tiore chi ichi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari bit'a. ^{XIV} Maamina mǎra mi paara wapida p'anima. Maamina chi tioredepemarāpa ũpēa Antipa peasidaide mi k'orea piarā

^{VII} Griego pedeade nǎiya bi bima: K'ĩrisiat'i sāmāipa baesidat'a. ^{VI} ^{II} Mǎra itide wāipi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nǎiya bi bima: Tāaraawēane mia mǎra itide wāipi. ^{IX} Mǎrapa oo p'anit'a mia k'awa bima. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade mǎi newēma. ^X Tachi Ak'ōrené ēpēerāne. Griego pedeade nǎiya bi bima: judiorā. ^{XI} Tioredé ēpēerāpi. Griego pedeade nǎiya bi bima: Tiore ome judiorā ará pedeapatai tedepemarāpi. ^{XII} Ewaricha Tachi Ak'ōrenepema awara p'ananaiwēma. Griego pedeade nǎiya bi bima: Bari k'ak'o ume piudaiwēma. ^{XIII} Mǎrapa oo p'anit'a mia k'awa bima. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade mǎi newēma. ^{XIV} Tiore chi ichi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari bit'a. Juanpa Pérgamo p'uuru «chi tiore minachia suak'a beepariade» a bima, chi mǎmapemarāpa chi Romanepema poro jūra ĩparí ĩ bi mǎinepa chi griegodepema sǎdo minachia k'ĩriapachida pēra.

pedeada përa, mine ijãa p'anit'a itu bidaé pasima. 14 Maamina mia mãra k'orea ne ãpia jarai bima. Eda waapëarã mãranepemarãpa Balaampa jarateada ùri p'anima. I Balaampa Balác jarateasima sãmaasã israël ijãanepemarã nemietaade baepiit'a. Juapa oodada sãdorã ne k'iuru teada k'opipachima mãinepa chi k'ak'uadepa nemietá oopipachima. 15 Mãinepa waapëarã mãranepemapa Nicolapa jarateada ùri p'anima. Mãi jarateapatai mia k'ĩriak'ama. II¹⁶ Mãipuru mãicha Tachi Ak'õremá chet'i. Mãiya oodaepira, mia tãaraawëa bide mãra itiaide wãipi. Mãine k'ĩruuparí nek'o mi it'aedepa ochia bipa mãi ëpëerã paara k'ĩruuipi. 17 Chi k'ĩri parã bipa ùrise Tachi Ak'õre Jaorepa ùpëarã jara bit'a. Chi nemietá p'uedaadarã mia maná mãra bada k'opiipi III mãinepa mawara chak'e t'ot'oa bit'a teaipi. IV Mãi mawara chak'e bide t'ĩ chiwidi bi bima. Abai pida mãi t'ĩ atuama. Maamina chi jitarupuru k'awaipi.

Cristopa ùpëarã Tiatira p'uurudepema pae bipida

18 »Ùpëarã Tiatira p'uurudepema ak'iparí Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda pae k'art'ade nãiya bise: »Tachi Ak'õre Warrapa, chi tau t'ipi urua bi jira bipa, mãinepa ichi jiru bronze t'ipide torroapidak'ari achiterrea bi jira bipa nãiya jara bima: 19 »Mãrapa oo p'anit'a mia k'awa bima. Mãra k'ĩria p'anit'a, mine ijãa p'anit'a, mi pae oo p'anit'a, mãinepa ãarea choa p'anit'a k'awa bima. Ichiaba k'awa bima mãrapa naena nepia oo p'anana k'aepëra, piiparã oo p'anit'a. 20 Maamina mia mãra k'orea ne ãpia jarai bima. Chi wëra Jezabel apataipa sea jaratea bit'a mãrapa mãia itu jarateapi p'anima. V Ara ichia Tachi Ak'õre pari pedepariade aparima. Maamina ichia jaratea bidepa chi mi pae pari mimiapatairã seaparima k'ak'uadepa nemietaade nipadamërá mãinepa ne k'iuru juapa oodada sãdorã teada k'odamërá. 21 Mia ni basima ichia k'ak'uadepa nemietá ooparí itu bik'ari ya Tachi Ak'õremá chemërá. Maamina mãi nemietá itu bii k'ĩriaé pasima. 22 Mãipuru mia ichi k'ak'ua p'uadepa k'idade biipi. Mãine ãarea chi ichi ome k'ãipatairãpa chi ichia nemietá oopari jira itu bidaepira, mia mãirã minachia mĩapiipi. 23 Ichi warrarã mia ãarea piupiipi. Mãiya ùpëarã ãareairãpa k'awadaipi mia jõmãirã k'ĩrisia k'awa bit'a. Ichiaba k'awadaipi jõmãirãpa ãchi sõnepa oo k'ĩria p'anit'a, mia mãi k'awa bit'a. Ara machicha oodada jira mia itiaipi. 24 Maamina chi eda

I 2:14 Número 22:1—25:3; 31:16. II Mãi jarateapatai mia k'ĩriak'ama. Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mãi newëma. III Maná Tachi Ak'õrepa peeda p'ana pasima. Éxodo 16:31-34. IV Mawara chak'e t'ot'oa bit'a teaipi. Mãi mawara jara k'ĩria bima chi k'art'a chae teada tachi pajãnea p'ue wãnai k'orea. V Jezabel. Pia jaraideepara jãi wëra Jezabelpa chi waapëarã Tiratiradepema ùpëarã nemietá oopipachima, chi chõarãena Jezabelpa chi k'ima poro jura jãparí jã bi Acá nemietá mãiya oopipachi jira. 1 Rey 16:29-31; 18:4,19; 2 Rey 9:22.

mãranepema Tiatira p'uurudepemarãpa chi jãi wërapa jaratea bit'a ijãanawëa p'anima. Mãi awara mãrapa chi "tiorepa ne mãra uru biade" apatai, makii k'awadayá jiri p'aniwëma. Mia waa mãrá waa ne awara oopide peeiwëma. 25 Mãiyawëapuru choa p'anat'i mine ijãa p'aninepa aba mi cherudea. 26-27 Chi nemietá p'uedaadarãpa mãinepa chi ewaricha mia k'ĩria bi oodaadarãpa mia mãirã bik'oaipi ãchi p'uurucha chiparirã padamërá, mi Ak'õrepa mi jõmãirã chipari bida jira. Maapae ãchia sõ chupuriadawëa ãareairã jok'ae oopidaipi, mãiya oodamërá. VI Chok'o ãriuta jira jõmãirã p'uedaipi. VII²⁸ Mia chi ãsã parudepema k'ãk'ãi ãchiã teaipi. VIII²⁹ Chi k'ĩri parã bipa ùrise Tachi Ak'õre Jaorepa ùpëarã jara bit'a.

Cristopa ùpëarã Sardi p'uurudepema pae bipida

3 »Chi Sardi p'uurudepema ùpëarã ak'iparí Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda pae k'art'a nãiya bise: »Chi Tachi Ak'õre k'ĩrari jaore siete uru bipa IX mãinepa k'ãk'ãi siete uru bipa nãiya jara bima: »Mãrapa oo p'anit'a mia k'awa bima. Ëpëerãpa jara p'anima mãrapa Tachi Ak'õre minachia ijãa p'ani përa chok'ae bet'a. Maamina piarã ara mãrapa Tachi Ak'õrene ijãanawëa p'ani përa chi piudaadarãpi. 2 jĩrak'aua p'anat'! Mia unu bima mãrapa oo p'ani Tachi Ak'õre k'ĩrari jip'a biwët'a. Mãrapa nepia oo p'anit'a perã jõma itu bima p'anima. Maamina chi ãareawëa bit'a mãicha jõma oot'i. 3 Chi piarãpëa pedea mãrapa ùrinana k'ĩrisia p'anat'i. Mãine pia ijãat'i. Nemietá itu bidak'ari Tachi Ak'õremá chet'i. Mãra taujira p'ananaepira mi cheipi mãra itiai k'orea chi nechiparí atua nibide chepari jira. 4 Maamina mãra Sardidepemarã chi eda ãpia p'aninepema waidi nemietaade nipadawëma, mãra neet'á jayoapidawëa p'ani jira. Mi ome pia p'ananai k'orea p'ani përa, neet'á t'ot'oa jĩnak'ari mi ome arã nipadaipi. 5 Nemietá p'uedaadapa ara mãi jira neet'á t'ot'oa bit'a jĩnaipi. Æchi t'ĩ chi ewaricha chok'ae p'ananai k'art'ade eda bi bi përa mia ãchi t'ĩ wëpapiiwëma. Maawëapuru mi Ak'õre k'ĩrari, mãinepa ichi pae pari mimiapatairã pajãnepema k'ĩrari ãchi mõréane aipi. 6 Chi k'ĩri parã bipa ùrise Tachi Ak'õre Jaorepa ùpëarã jara bit'a.

Cristopa ùpëarã P'iladelp'ia p'uurudepema pae bipida

7 »Chi P'iladelp'ia p'uurudepema ùpëarã ak'iparí Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda pae k'art'ade nãiya bise: »Ichi chi Tachi Ak'õre Paepuru Bi mãinepa chi Piarã Pedea Aba Bi, chi Daví p'uuru minachia k'awa bipi. X

VI Sõ chupuriadawëa ãareairã jok'ae oopidaipi. Griego pedeade nãiya bi bima: Jiorropa oopiipi. VII 2:26-27 Salmo 2:9. VIII Æsã parudepema k'ãk'ãi. Mãpa jara bima Cristo ichidirã ome bit'a. Apocalipsi 22:16. IX Waapëarã mãi siete jaore p'anipa jara bima Tachi Ak'õre jaore. Mãinepa waapëarã mãi jara bima Tachi Ak'õrepa it'aripa pedairã k'aepëra chi atepa p'anirã. X Daví p'uuru. Mãpa jara bima

Chi ichia ewaru mi āpia pida p'ue serraiwēma. Ichia serraru mi āpia pida p'ue ewaiwēma. ⁸ Nāiya jara bima:

»Mārapa oo p'anit'a mia k'awa bima. ¡Ūrit'! Eda wāpatai mia māra naa ewa nibisima. Māi abai pida p'ue serraiwēma. Māra āpia chaareawēa p'animina mi pedea minachia t̄jāa p'anima. Mi itu bidawēa p'anima. ⁹ ¡Ūrit'! Māra jiru k'ait'a mia tioredé ēpēerā sīraporode k'op'aneepiipi. ^I Āchi Tachi Ak'ōrené ēpēerāne apatamina māiyawēma. ^{II} Āchi chi sea p'anima. K'awadaipi mia māra k'īria bit'a. ¹⁰ Māra mi k'orea minachia mīa p'anit'a āarea choa p'anima mia jarada jīra. Māipuru nāi t̄jūanepemārā minachia mīanai ewari cherude mia māra ak'īipi. Māi ewaride mia jōma nāi t̄jūane tuanurā minachia mīapiipi, sāmaasā oodai k'awayá. ¹¹ Mi tāaraawēa bide cheipi. Māipuru choa p'angat' mīne t̄jāa p'aninepa. Māiya abai pida māra porode jūra jīpari ēemariiwēma. ¹² Nemietá p'uedaadá mia Tachi Ak'ōre te jīru jīra biipi. Māiya māi tedepema āyá ewariaba pida wānaiwēma. Āchi tau biiride mi Ak'ōre t'ī biipi ichidirā k'awapiyá. Ichiaba āchi tau biiride mi Ak'ōre p'uuru t'ī biipi māmanepemārā k'awapiyá. Māi Jerusalén P'uuru chiwidi apatai pajānepa mi Ak'ōre bimāipa cheipi. Māinepa āchi tau biiride mi t'ī chiwidi biipi mōré k'awapiyá. ¹³ Chi k'īri pará bīpa ūrise Tachi Ak'ōre Jaorepa ūpēarā jara bit'a.

Cristopa ūpēarā Laodicea p'uurudepema pae bīpida

¹⁴ »Chi Laodicea p'uurudepema ūpēarā ak'īpari Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda pae k'art'ade nāiya bise:

»Chi Piarāpēa Pedea apataipa Tachi Ak'ōre k'orea piarā jōma arí jaraparima. ^{III} Ichidepa Tachi Ak'ōrepa nejōma oosima. ^{IV} Ichia nāiya jara bima:

¹⁵ »Mārapa oo p'anit'a mia k'awa bima. Mi itu bidawēa p'anima maamina māra sōnepa mi ome wānawēa p'anima. Māiya pania k'ōresá jīra p'aniwēma māinepa pania wāsia jīra p'aniwēma. Sōnepa piarā k'aade wānaepira, mīmá pia bai pasima mi ome nipadaiwēt'a. ¹⁶ Maamina māra pania jījīaria bi jīra p'anima; mi itu bidawēmina, māra sōnepa mi ome nipadawēa p'anima. Māipuru mia māra iataipi, mi it'aedepa pania jījīaria bi k'ūmaru jīra. ¹⁷ Ara machi ibiarāne a p'anima, ne āarea uru p'aniane a p'anima, māinepa māi ne āpia pida newēawēa biade a p'anima. Maamina atua p'anima ara machi chichupuria p'anit'a, piawēa p'anit'a, nenea p'anit'a, tau p'ārio p'anit'a māinepa āk'adá p'anit'a. ¹⁸ Māipuru mia mārā nāiya ūraaruma:

«Tachi Ak'ōre p'uuru». Chi Daví p'uuru minachia k'awa bīpi. Griego pedeade nāiya bi bima: Chi Daví llave uru bima. I Tioredé ēpēerā. Griego pedeade nāiya bi bima: Tiore ome judiorā ará pedeapatai tedepemārāpi. II Tachi Ak'ōrené ēpēerā. Griego pedeade nāiya bi bima: judiorā. III Piarāpēa Pedea. Griego pedeade nāiya bi bima: amén. IV Griego pedeade māipa māinepa nāiya jara bima: «Ichi nejōma Tachi Ak'ōrepa ooda Chiparipi».

nee chi ichiera t'ipide torbarida, māi mīnepa atat'ī. Māiya māra piarā ibia padaipi. Māinepa p'aru t'ot'oa be mīnepa atat'ī jīnai k'orea. Māiya māra āk'adá p'anana k'orea k'īra p'eradaiwēma. Māinepa mīnepa nēarā atat'ī māra taude t'aadak'ari pia ununamērā. ¹⁹ Chi mia k'īria bi ēpēerā itiak'ari ūraaparima, mi pedea oodamērā. Māipuru ya mīmá chedak'ari machi sōnepa piarā mi ome nipat'ī. ²⁰ ¡Ūrit'! Mi tede eda wāpataide bima. Awaraidepa t'ī bima mārapa ewadak'ari mi itu eda wāpidamērā. Parituapa mi pedea ūrik'ari chi eda wāpatai ewaipira, mi eda wāk'ari ichi ome nek'oiipi. ²¹ Mia nemietá p'ueda pēra mi Ak'ōre ome ichi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari beesima. Ara māi jīra nemietá p'uedaadarā mi suak'a beeparí auk'ará bide mi ome suak'abari beepiipi. ²² Chi k'īri pará bīpa ūrise Tachi Ak'ōre Jaorepa ūpēarā jara bit'a».

Chi it'aripemārāpa Tachi Ak'ōre k'īria p'anana

⁴ Māiya nak'ari mia k'āmok'araa jīra unusima pajāne eda wāpatai ewa nibit'a. Māine mia ānimara k'achu pedea jīra naena ūri badapa jarasima: «Nāma it'aa chese. Mia piá unupiipi nāi ewari cherude chi māi ne bai bit'a».

² Ara māine mi Tachi Ak'ōre Jaorede beek'ari, suak'a beeparí auk'ará bit'a pajāne unusima. Māi īri aba suak'abari basima. ³ Chi māine suak'abari bada jaspe mawara jīra achiterrea basima māinepa k'oralina jīra. Chi suak'a beeparí auk'ará bi ik'idá iuma jūra uru basima. Chi iuma esmeralda mawara jīra achiterrea basima. ⁴ Māinepa veinticuatro suak'a beeparí auk'ará p'anit'a jūra p'anasima. Chi māi īri suak'a p'anasima chi chōarā 24 p'anit'a. ⁵ Āchi neet'á t'ot'oa beasima. Māinepa poro jūra jīpari nee ooda jī p'anasima. ⁵ Ara māiya bide māmāipa chi tachi Ak'ōre suak'a beeparí auk'ará bi estarik'aipa pa wiwiraasima, māi pa īria nibeesima, māinepa ibia minachia jīk'ua bae nibeesima. Māi chi suak'a beeparí naa laap'ara k'ak'o siete urua nibasima. Māi Tachi Ak'ōre naa chi siete p'ani jaorerā māi laap'ararāpi. ⁶ Māi chi suak'a beeparí auk'ará bi naa p'usa jīra p'ap'arā basima. Māi tot'á vidrio jīra basima.

Chi suak'a beeparí juaraari, juawieri, āpītea, māinepa ichi k'īrari ēpēra jīra k'īmari chok'ae p'anit'a p'anasima. Āchi tau k'ak'ua āarea bae beasima, āchi p'echude māinepa ep'alatade. ⁷ Aba imama jīra basima. Aba p'ak'a jīra basima. Aba ēpēra k'īra uru basima. Māinepa aba nejōpí wāamarimaa bi jīra basima. ⁸ Chi māirā āchi k'ak'awá īk'arra sei uru beasima. Āchi k'ak'ua āarea tau pará beasima. Chi īk'arra ek'ari pida tau āarea beasima. Āst'á māinepa teamasi pida sēnawēa pedeadepa nāiya jarapachidama:

^V Chōarā 24 p'anit'a. Waapēarāmā māirā jara k'īria bima chi Israeldepema p'uuru 12 minachia k'awa p'anit' wa chi Jesucristopa 12 peedairā pasit'a.

«Minachia pia bima, minachia pia bima, minachia pia bima Tachi Chipari, chi Ne Āarea P'ue Bi Tachi Ak'ōre».

Ichipi, ichi naena basima māinepa ichi chei bipi.

⁹⁻¹⁰ Chi Tachi Ak'ōre ewaricha chok'ae bi chi ichi suak'a beeparí auk'ará bide suak'a bima. Ara māine chi ěpĕra jĭra chok'ae bepa jara p'anima ichi auk'ará bima, ichiá pia pedea p'anima māinepa ichiá sōpia p'aniane a p'anima. Māi jarautacha chi chōarā 24 p'anipa Tachi Ak'ōre naa sĭraporode k'op'aneenak'ari chi ewaricha chok'ae bia pia biade apatama. Āchi poro jĭra jĭpatai wĕanak'ari chi suak'a beeparí auk'ará bi taade bi-dak'ari nāiya jarapatama:

¹¹ Tachi Chipari, Tachi Ak'ōre, pi pia bima jōmāirāpa minachia pia biade adamĕrá, pi wap'eadamĕrá māinepa āarea p'ue ooyade adamĕrá.

Pia nejōma ooda pĕra pia bima jōmāirāpa māiya jaradaipi.

Piarā pia k'ĭriana pĕra nejōma oosima māinepa nejōma pidepa bima.

Chi Oveja Chak'e Juanpa ununa

5 Māinepa mia unusima ichi suak'a beeparí auk'ará bide suak'a bit'a ichi juaraari k'art'a porok'ok'oa pĭrada uru basima. Ara māi k'art'a pĭrada k'ĭracha ne bi basima. Māi k'ara bide eda k'ara basima k'araparí siete bidepa, abai pida māi ewapiemaapa.

² Māine mia Tachi Ak'ōrepa it'aripema peeda jua chaarea bit'a unusima. Ibia pedea bidepa idisima:

«¿K'ai pia bima nāi k'art'a k'ara nibi oet'aak'ari ewait'a?» ³ Maamina ěpĕra aba pida newĕ pasima māi k'art'a ewak'ari ya eda jarai k'orea. Pajāne, ĩjūane, māinepa ni chi piudaadarā p'anapataimá newĕ pasima. ⁴ Māine mi minachia jĕasima māi ěpĕra pia aba pida newĕ pasi pĕra, māi k'art'a oet'aak'ari eda jarait'a.

⁵ Maamina chi veinticuatro chōarānepema abai pa mia māiya jarasima: «Waa jĕarāse. Ak'ise, Davidepa cheda aba bima. Māi chi Imama apatai Judadepa chedapa Tachi Ak'ōre nek'ĭramá p'uesima. ^{II} Ichiapuru chi k'ara nibi siete p'anit'a nāi k'art'ade p'ue ewaipi».

⁶ Māine chi suak'a beeparí auk'ará bi taade, chi ěpĕra jĭra k'ĭmari chok'ae p'ani māinepa chi chōarā cuatro p'ani estarik'a mia Oveja Chak'e bai nibit'a unusima. Ichi chi peasida jĭra basima. K'achu siete uru basima. Māinepa tau siete uru bima. Māi tau siete p'anipa jara k'ĭria p'anima chi Tachi Ak'ōre naa jaore k'ak'o siete p'anit'a. Tachi Ak'ōrepa āchi āarea nāi ĩjūane p'ueparima. ⁷ Māine chi Oveja Chak'e chi Tachi Ak'ōre suak'a beeparí auk'ará bimá wāk'ari, maapae ichi juaraarapa chi k'art'a jitasima. ⁸ Māi k'art'a jitak'ari chi ěpĕra jĭra k'ĭmari chok'ae berā māinepa chi chōarā veinticuatro berā ichi naa sĭraporode bari k'op'aneesi-

^I Piudaadarā p'anapataimá. Griego pedeade nāiya bi bima: nāi ĩjūa ek'ari. ^{II} Judadepa chedapa. Judá chi chōarānepema Jacobo warra pasima. *Isaía 11:1,10; Génesi 49:9-10.*

dama. Āchi k'ak'awá arpa uru p'anasima māinepa p'arat'u jājoa bi nee ooda uru p'anasima. Chi p'arat'u jājoa bi āchia incienso k'era ipiru uru p'anasima. Chi incienso k'era jara k'ĭria bima chi ěpĕrā Tachi Ak'ōren-erāpa ichiá it'aa chiidi p'anit'a. ⁹ Chi chōarā veinticuatro p'anipa māinepa chi ěpĕra jĭra chok'ae berāpa nāi k'ari chiwidit'a k'arisidama:

«Pi pia bima māi k'art'a jitak'ari chi k'ara nibi oet'ait'a, pi peasida pĕra.

Chi māi oa pia ārisidepa ěpĕrā Tachi Ak'ōre pae atasima.

Ěpĕrā awarai cha, pedeacha, p'uuru cha māinepa ĩjūacha māirānepema eda waapĕarā atasima.

¹⁰ Pia āchi bisima p'aarerā Tachi Ak'ōrenĕ p'ananamĕrá.

Māinepa nāi ĩjūane ichi ome poro jĭra jĭparí jĭ p'anirā p'ananaipi».

¹¹ Māiya bide mia chi Tachi Ak'ōrepa peedairā it'aripema k'ari p'ani ũrisima. Minachia p'aniĕra mia p'ue joisiaé pasima. ^{III} Āchi chi Tachi Ak'ōre suak'a beeparí auk'ará bit'a, chi ěpĕra jĭra chok'ae berā māinepa chi veinticuatro chōarā p'anit'a jĭra p'anasi-ma. ¹² Nāiya jĭk'ua k'ari p'anasidama:

«¿Chi Oveja Chak'e peadada minachia pia bima!

Āareairāpa pia pedeadai p'anima ichit'a māi ichia āarea jōma p'ue biĕra, māinepa āarea uru biĕra, māinepa āarea k'awa biĕra māinepa jua chaarea biĕra.

Ichit'u chi atepe biade a jaradai p'anima māinepa chi piipará biade a jaradai p'anima».

¹³ Māine mia ũrisima jōma Tachi Ak'ōrepa ooda pajāne bepa, nāi ĩjūane bepa, piudaadarā jaorepa, p'usade be pida nāiya k'ari p'ani: ^{IV}

«Āareairāpa pia pedeadai p'anima ewaricha chi Tachi Ak'ōre suak'a beeparide auk'ará bide suak'a bia māinepa chi Oveja Chak'e k'edea.

Chi atepe pia biade adai p'anima, minachia auk'ará biade adai p'anima, māinepa ichi juade nejōma p'ue uru bait'a pia biade adai p'anima».

¹⁴ Maapae chi ěpĕra jĭra k'ĭmari chok'ae berāpa nāiya jarasidama: «Pia bima māiya bait'a». Ara māine chi chōarā veinticuatro p'ani sĭraporode k'op'aneenak'ari chi ewaricha chok'ae bia pia pedeasidama. ^V

Chi siete k'art'ade k'ara bada māinepema sei oet'ada

6 Māine mia unusima chi Oveja Chak'epa chi k'art'ade k'ara bada aba oet'asit'a. Māinepa chi ěpĕra jĭra chok'ae be k'ĭmari p'aninepema chi abai pa nāiya jara bit'a ũrisima: «¿Chese!» ^{VI} Chi pedea pa

^{III} *Minachia. Griego pedeade nāiya bi bima: miles de miles. K'āp'ūra pedeade jara k'ĭria bima «millones de millones». ^{IV} Piudaadarā jaorepa. Griego pedeade nāiya bi bima: nāi ĩjūa ek'ari bepa. ^V Chi ewaricha chok'ae bia. Griego pedeade chi eda waapĕarā k'art'ade māi newĕma. ^{VI} «¿Chese!». Griego pedeade chi eda waapĕarā k'art'ade versículos 1, 3, 5 māinepa 7de bi bima: Chi ěpĕra*

pedea jıra basima. ² Mäi māmá ak'iside, mūra t'ot'oa bit'a unusima. Chi mäi mūra řri suak'abari bipa sia jıra bit'a uru basima. Abaipa ichiá poro jıra jřparí teasima. Ara mäine waapëarã jōma p'uek'ari, mäicha waapëarã jōma p'ueyá wāsima.

³ Mäiya nak'ari chi Oveja Chak'epa mäicha chi k'art'ade k'ara bada aba oet'aside, chi ëpëra jıra chok'ae be k'řmari p'aninepema chi abaipa näiya jara bit'a ũrisima: «¡Chese!». ⁴ Mäi māmá ak'iside mūra p'urea bit'a unusima. Abaipa k'řruuparí nek'o waibia bit'a teasima chi mūra řri suak'abari bia. Tachi Ak'õrepa ichiá chi näi řjūane ëpëerã ará sōpia p'anirã nemietá itu oopisima ara ástu chi jō nībamērã mäi k'řruupik'a nībīdepa.

⁵ Mäiya nak'ari chi Oveja Chak'epa mäicha chi k'art'ade k'ara bada aba oet'aside, chi ëpëra jıra chok'ae be k'řmari p'aninepema chi abaipa näiya jara bit'a ũrisima: «¡Chese!». Māmá ak'iside mūra p'aimá bit'a unusima. Mäi mūra řri suak'abari bipa ne chaapatai ichi juade uru basima. ⁶ Mäine mia chi ëpëra jıra k'řmari chok'ae p'ani t'äenaipa abaipa pedea bit'a ũrisima. Mäipa chi mūra řri suak'abari bia näiya jarasima: «Chi trigo itu pia chaupirãse. Mäiya trigo libra ume netoi k'orea ëpëra ewari aba mimiai bima. Cebada sida itu pia chaupirãse. Mäiya cebada sei libra netoi k'orea ëpëra ewari aba mimiai bima. Maamina olivojō mäinepa uvajō itu pia chaupise, mäiya olivo taa mäinepa uvaba uru p'ananamērã».

⁷ Mäiya nak'ari chi Oveja Chak'epa mäicha chi k'art'ade k'ara bada aba oet'aside, chi ëpëra jıra chok'ae be k'řmari p'aninepema chi abaipa näiya jara bit'a ũrisima: «¡Chese!». ⁸ Māmá ak'iside mūra k'uará bit'a unusima. Chi mūra řri suak'abari bia «Chi Piuda» apatama. Chi ichi ome p'irria bia «Chi Piudaadarã P'anapatai» apatama. Tachi Ak'õrepa ächiá chi k'řmarinepema abaabá äarea peapade asima näi řjūa äareaine. Mäi ëpëerã peadayade asima ächia k'řruupik'a p'aninepa, jarradepa, k'idade p'aninepa ichiaba chi änimararã mietá p'anirãnepa.

⁹ Mäiya nak'ari chi Oveja Chak'epa mäicha chi k'art'ade k'ara bada aba oet'aside mia unusima chi Tachi Ak'õre pedea jaratea p'ani k'orea peadaadarã jaore. Ächi chi Tachi Ak'õre pae ne paateapatai pajãne bik'á p'anasima. ¹⁰ Näiya ibia jarasidama: «Jōmãirã Chipari, pi minachia pia bima, mäinepa pi pedea pi-arãpëapi. ¿Sãapae pia chi jãi řjūanepemarã nepira ak'ik'ari maapae itiaima, tai peadada k'orea?» ¹¹ Mäirã neet'á t'orroa bit'a teasima mäi jřnamērã. Maapae näiya jarasima: «Pik'á nī p'ananot'ı jōma chi mãra ũpëarã Cristo pae pari mimiapatairã peautadea, ëpëerãpa ara mãra peadada jıra».

jıra chok'ae be k'řmari p'aninepema chi abaipa näiya jarasima chi mūra řri suak'abari bia: «Ak'ik'ari, chese».

¹² Mäiya nak'ari chi Oveja Chak'epa mäicha chi k'art'ade k'ara bada aba oet'aside mäine iurumia minachia ibia chesima. Chi imata p'ãriosima, ëpëerã piutade neet'á p'aimá tachia jřpata jıra. Mäinepa chi jedek'o p'urea oa jıra k'obeesima. ¹³ Chi it'aripa k'äk'äi řjūanea baesidama, higojō chichiak'á nãupa ibia p'õat'irupa baepiru jıra. ¹⁴ K'art'a ará pira bi jıra, chi pajã wëpasima. Mäinepa chi eya äarea, mäinepa chi p'usade řjūa äpia p'irra beada chi naa ichi beadamá p'aneenaé pasima. ¹⁵ Maapae chi näi řjūanepema chi poro jūra jřparí jř be, chi ächieri be, chi papaká be, chi ibia be, chi chaarea be, chi chipari pae pari mimiapatairã mäinepa chi chipari pae pari mimianak'á be eya uria bide mäinepa p'ëya uria be t'äena mīrusidama. ¹⁶ Näiya jarasidama: «Eya, mawara, tai řri baet'ı. Tai mërät'ı chi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari bia tai unupiemaapa, mäinepa chi Oveja Chak'ea itiapiemaapa. ¹⁷ Chi ichia tachi itiai ewari waibia bi cheipi. ¿K'aipa mäi choaima?»

Chi Tachi Ak'õre pae mimiapatairã tau bīride tauchada

⁷ Mäiya nak'ari mia Tachi Ak'õrepa it'aripa peedairã k'řmari unusima. Chi näi řjūane bai nīp'anasima tejã ik'idá ächi k'ak'awá bai nīp'ani jıra. Ächia chi nãua jãrap'et'apidaé pasima, näi řjūane, chi p'usade ni pak'urude pida. ² Tachi Ak'õrepa ächiá jua chaarea teasima näi řjūa mäinepa p'usa ärinamērã. Mäine mia unusima chi abai Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda chi imata ochiaparidepa cherut'a. Mäipa chi chok'ae bi Tachi Ak'õre señal bipari uru basima. Ichia Tachi Ak'õrepa it'aripa peedairã k'řmari p'ania näiya jřk'ua jarasima: ³ «Näi řjūa ärirät'ı, chi p'usa sida, ni pak'uru sida mäi taipa chi Tachi Ak'õre pae mimiapatairã äarea ächi tau bīride tauchautadea».

⁴ Mäine mia ũrisima chi Tachi Ak'õrené tauchaa be jōmasá p'anit'a. 144 mil p'anasidama. Mäi äarea Israeldepemarãnepa chedada pasima. ⁵ Israel warra Judadepa chedada doce mil p'anasidama. Rubenepa chedada doce mil p'anasidama. Gadepa chedada doce mil p'anasidama. ⁶ Aserdepa chedada doce mil p'anasidama. Nep'talidepa chedada doce mil p'anasidama. Manasedepa chedada doce mil p'anasidama. ⁷ Simeonepa chedada doce mil p'anasidama. Levidepa chedada doce mil p'anasidama. Isacaradepa chedada doce mil p'anasidama. ⁸ Zabulonepa chedada doce mil p'anasidama. Josedepa chedada doce mil p'anasidama. Mäinepa Benjaminepa chedada doce mil p'anasidama.

Ëpëerã chok'ará Tachi Ak'õre k'řrari be

⁹ Mäiya nak'ari mäicha k'ãmok'araa jıra mia ëpëerã minachia nībit'a unusima. Abai pida ächi p'ue joisiadaé

pasima. Ījūachapema, p'uuruchapema, ēpēerā awarairāchapema māinepa pedeachapema māma tuanasidama. Āarea neet'á t'ot'oa jī beasima, māinepa āchi sōpia p'aninepa āchi juade meme k'irú uru p'anasima. Āchi bai nīp'anasima chi suak'a beeparí auk'ará bi naa māinepa chi Oveja Chak'e k'ede naa.

¹⁰ Māine āareairāpa nāiya ibia jarasidama: «ĪTai Ak'ōre chi nāi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari bīpa māinepa chi Oveja Chak'epa tai k'aripasidama!»

¹¹ Māine chi ēpēra jīra k'īmari chok'ae p'anī māinepa chi chōarā veinticuatro p'anī chi suak'a beeparí auk'ará bimá jūra p'anasima. Chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā āarea āchi ik'idá jūra bai nīp'anasima. Māine āarea sīraporode k'op'aneesidama, māinepa chi suak'a beeparí auk'ará bi naa āchi tau bīiri jūane k'op'aneenak'ari maapae Tachi Ak'ōre minachia k'īriasi-dama. ¹² Nāiya jarasidama:

«ĪMāiya beese! ^I Ewaricha Tachi Ak'ōrea pia pedeadai p'anīma ichi chi atepe bi pēra, ichi chi k'īrisia atepe biēra, ichia ne āarea p'uepari pēra, māinepa minachia jua chaarea bi pēra.

Ichiá sōpia biade adai p'anīma māinepa minachia pia biade adai p'anīma. ĪMāiya beese!» ^{II}

¹³ Maapae chōarā veinticuatro p'anīnepema abai pida miá it'aa chiidisima:

—ĪJāirā neet'á t'ot'oa jī bet'a k'aima? ĪSāmāipa chesidama?

¹⁴ Mīa p'anoosima: “Piapuru k'awa bīma”.

Māine ichia jarasima:

—Nāi ēpēerā chi k'aadeapema ewari minachia nemietá bidepema k'aripasima. Chi Oveja Chak'e oadepa āchi neet'á t'ot'oa sī p'anasidama. ¹⁵ Māipuru Tachi Ak'ōre suak'a beeparí auk'ará bi k'īrari p'anīma. Āst'á māinepa teamasi pida Tachi Ak'ōre tede ichi pae ne oopatama. Māi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari bi āchi ome baiipi. ^{III}¹⁶ Ewariaba pida waa jarrapisidai-wēma māinepa waa opisiadaiwēma. Īmatapa māiya waa paaiwēma māinepa chi pisia sida waa āchi ĩri bai-wēma. ¹⁷ Chi suak'a beeparí auk'ará bide Oveja Chak'epa āchi ak'ī baiipi. Āchi atewāipi chi pania tachi chok'ae bapiparí t'ī nibimá māi todamērā. Māi ewaride Tachi Ak'ōrepa āchi tauba āarea p'obapiipi.

Chi k'art'a k'ara bada k'aadea oet'aada

8 Chi Oveja Chak'epa chi k'aadea k'art'a k'ara bada oet'aside, chi pajā miká k'īup'ea beesima. ^{IV}² Māiya nak'ari mia chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā ichi naa bai nīp'anit'a unusima. Ānimara k'achu siete āchiá teasima. ³ Māine māicha Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda chek'ari chi Tachi Ak'ōre suak'a

^I Māiya beese. Griego pedeade nāiya bi bīma: amén. ^{II} Māiya beese. Griego pedeade nāiya bi bīma: amén. ^{III} Āchi ome baiipi. Griego pedeade nāiya bi bīma: Tachi Ak'ōrepa ichi p'aru te āchi ĩri bīipi. ^{IV} Miká. Griego pedeade nāiya bi bīma: media hora.

beeparí auk'ará bi naa bai nībeesima. Ichi juade p'arat'u jājoa nee ooda aba uru basima chi incienso k'era pai k'orea. Abaipa ichiá incienso k'era minachia teasima Tachi Ak'ōre pae paamerá, chi Tachi Ak'ōre ēpēerā it'aa chiidimaa p'anīmisa. Ara māine ichia incienso k'era chi k'era paapatai ĩri paasima. ⁴ Chi ichi juade p'arat'u nee oodade incienso k'era paada nāri it'aa chi p'iumá Tachi Ak'ōremá wā nībasima, chi ēpēerāpa it'aa chiididada paara. ⁵ Māipuru chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda chi p'arat'u jitak'ari, ok'ītau chi incienso k'era paapataide jirip'ek'ari maapae chi p'arat'u ipirupisima. Chi ok'ītau jūane bat'ak'oasima. Māipa pa ibia baesima, pa minachia iriterrea wā nībeesima, pa wiwirá bae nībeesima māinepa nāi jūa ore nībeesima.

Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairāpa ānimara k'achu chaadada

⁶ Maapae chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā siete p'anīpa oosidama āchi ānimara k'achu siete p'anī chaadai k'orea.

⁷ Chi naa bīpa ichi ānimara k'achu chaasima. Māinepa t'ipi oa pará ará p'uerada nāi jūane baesima. Māipa nāi jūa māinepa pak'uru perá estarik'a pait'ea paawāsima. ^V Māinepa sirua āarea paawāsima.

⁸ Māiya bak'ari māi ĩaripema Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa ichi ānimara k'achu chaasima. Ara māine eya minachia urua bi chi p'usadea bat'a peesima. Māipa p'usa perá estarik'a pait'ea oa papisima. ⁹ Māine perá estarik'a pait'ea chi ānimara p'usade beada piusidama, māinepa perá estarik'a pait'ea chi p'āp'orro māma nībada ārisima.

¹⁰ Māiya nak'ari abai Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa ichi ānimara k'achu chaasima. Ara māine k'āk'āi waibia bit'a ĩpira jīra urua bit'a it'aripa baechesima. Perá estarik'a pait'ea toeda māinepa chi to ek'aripa t'ī nibimá baesima. ¹¹ Māi k'āk'āi t'ī nāipi: “Asia Bī”. Chi baedamá chi pania āarea asia beesima. Māi panianepa ēpēerā minachia piusidama.

¹² Māiya nak'ari abai Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa ichi ānimara k'achu chaasima. Ara māine perá estarik'a pait'ea chi jedek'o māinepa chi imata estarik'a p'āriosi-ma. Māinepa chi k'āk'āi sida perá ichiaba estarik'a p'āriosidama. Māipuru chi ewari māinepa teamasi perá estarik'a pait'ea p'āriosima.

¹³ Māine mia it'aa ak'iside ūrisima nejōpí it'ī wāa-marimaa bīpa jīk'ua jara bit'a: ^{VI} «ĪSōk'achiadaipi! ĪSōk'achiadaipi! ĪSōk'achiadaipi! Chi nāi jūane tuanurā ēpēerā sōk'achiadaipi, Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā

^V Nāi jūa. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade māi newē-ma. Perá estarik'a pait'ea. Griego pedeade nāiya bi bīma: la tercera parte. Māi pedea versículo 7—12 pa bīma. ^{VI} Nejōpí it'ī wāamarimaa bi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bīma: Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda.

chi k'aadea ũpea p'anipa āchi ānimara k'achu chaau-tade».

9 Māiya nak'ari abaŕ Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa ichi ānimara k'achu chaasima. Māine mia k'āk'āi nāi t̄jūanea baesit'a unusima. Māine abaipa chi k'āk'āiya chi uria minachia bidepema eda wāpatai ewa-parit'a teasima. ² Chi uria minachia bidepema eda wāpatai ewaside, chi uriadepa it'aa j̄fara minachia chesima māi mēa nejarra paauta j̄ira. ¹ Māi j̄irānēpa ārea chi imata māinepa pajā p'āriosima. ³ Māine chi j̄irānēpa sisi minachia ũumari chesidama nāi t̄jūanea. Tachi Ak'õrepa chi sisi jua chaarea beepik'oasima ēpēerā k'aadamērā tusõrepa k'aaru j̄ira. ⁴ Chi sisi jarasima ne k'irú māinepa pak'uru ārirāpadade asima. Maawēapuru aba ēpēerā āchi tau b̄iride chi Tachi Ak'õrene tauchaawēa beada k'aapik'oasima. ⁵ Tachi Ak'õrepa chi sisi ēpēerā peapadade aé pasima, maawēapuru jedek'o k'ak'o joesomapuru p'uapipadaade asima. Māi chi tusõrepa k'aada j̄ira p'ua basima. ⁶ Māi ewaride chi ēpēerāpa piudai j̄iridaipi, maamina piudaiwēma. Māi piarā piuda k'īria p'animina, māi piudaiwēma.

⁷ Māi sisi mūra j̄ira beasima k'īruune wāpatai ateewāpatai j̄ira. Āchi porode jūra j̄iparí nee ooda j̄ira bit'a j̄i p'anasima. Ēpēra k'īra j̄ira p'anasima. ⁸ Āchi puda ēpēra wēra puda j̄ira beasima. Āchi k'ida imama k'ida j̄ira beasima. ⁹ Āchi k'ak'uade ne chaarea bi jiorro ooda j̄i p'anasima. Āchi t̄k'arra j̄ik'ua basima mūrpa āchi carro minachia p̄irabari k'īruune ateewāuta j̄ira. ¹⁰ Āchi tu tusõre tu k'umia bi j̄ira beasima. Āchi tudepa k'aauta p'ue jedek'o k'ak'o joesoma ārea ēpēerā p'uapidayá p'anasima. ¹¹ Māi sisi poro jūra j̄iparí j̄i bipa chi uria minachia bi ak'iparima. ^{II} Ichi t'f̄ hebreo pedeade Abadón apatama. Griego pedeade Apolión apatama. ^{III}

¹² Chi naapema minachia m̄anai jarada j̄õsima, maamina māicha ume p'anima. ^{IV}

¹³ Māiya nak'ari abaŕ Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa ichi ānimara k'achu chaasima. Māine chi Tachi Ak'õre k'īrari incienso k'era paateapatai nee ooda k'achu k'īmari p'aninepa abaŕ pedea bit'a mia ũrisima. ¹⁴ Chi pedeadapa chi Tachi Ak'õrepa it'aripa chi ānimara k'achu chaadá nāiya jarasima: «Chi Tachi Ak'õrepa it'aripa peedairā k'īmari p'aní ērase chi to waibia bi Éup'rate apataimá j̄i nibit'a». ¹⁵ Ara māine ichia māi k'īmari p'aní ērasima chi nāi t̄jūane be perá estarik'a pait'ea k'enanamērā. ^V Tachi Ak'õrepa āchi uru basima ara māi āyone, ara māi jedek'ode, ara māi ewaride

I Mēa nejarra paauta j̄ira. Griego pedeade nāiya bi bima: chi jiorro torbariparí j̄ira. II Māi sisi poro jūra j̄iparí j̄i bipa chi uria minachia bi ak'iparima. K'āp'ūra pedeade bi bima: ángel del abismo. III Abadón...Apolión. Māi t'f̄ jara k'īria p'anima «Ne ārea āriparí». IV Māi chupuri p'anainima jarada tuchia unupatama Apocalipsi 8:13. V Perá estarik'a pait'ea. Griego pedeade nāiya bi bima: la tercera parte. Ara māi j̄ira jara bima versos 18de.

māiya k'enanamērā. ¹⁶ Māine mia ũrisima abaipa jara bit'a chi papaká be chi mūrane wāpatairā dosciento millón p'anit'a.

¹⁷ Chi mūra mia k'āmok'araade ununa nāiya beasima: āchi poro imama poro j̄ira beasima. Ichi it'aedepa azup're, nāri māinepa t'ipi urua che nibasima. Chi māi āchi f̄ri suak'abari p'ananapa āchi k'ak'uade ne chaarea bi j̄i p'anasima. Māi ne chaarea bi p'urea t'ipi tau j̄ira basima, zap'iro mawara chi p'ap'ārā k'īrajá basima māinepa azup're mawara k'uará basima. ^{VI18} Chi mūra ok'arradepa t'ipi urua chedapa, nāri chedapa māinepa azup're chedapa chi nāi t̄jūane be perá estarik'a pait'ea k'enasima. ¹⁹ Māi mūra chi mesārā chi it'aede māinepa chi tude beasima. Āchi tu taama j̄ira beasima. Māi chi tu poro pará bidepa ēpēerā k'aadak'ari maapae peapachidama.

²⁰ Chi ēpēerā māi māiya badadepa piudadawēpa wapida āchia nemietá oodai māinepa tiorerāne t̄jānai itu bidaé pasima. Juapa oodada sādo itu bidaé pasima: chi nee ooda, p'arat'a ooda, bronce ooda, mawara ooda māinepa pak'uru ooda māirā ārea itu bidaé pasima. Māirā āstu ununak'ama, ũrinak'ama, māinepa wānak'ama. ²¹ Māinepa ēpēra m̄a peapatai, waapēarā n̄ipatai, tachi k'ak'uadepa nemietá oopatai māinepa nechiapatai itu bidaé pasima.

Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa k'art'a t'uuya uru bada

10 Māiya nak'ari k'āmok'araa j̄ira mia Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda chi atepe bit'a pajānēpa edá cherut'a unusima. Ichi neet'á j̄fara j̄ira basima. Ichi poro f̄ri iuma jūra basima. Ichi k'īra imata j̄ira urua basima. Ichi j̄iru t'ipi urua nibi j̄ira basima. ² Ichi juade k'art'a chak'e ewa uru basima. Ichi j̄iru juaaripema p'usade t'ia nibasima. J̄iru juawieripema t̄jūane t'ia nibasima. ³ Maapae ichi imama arraapari j̄ira j̄ik'ua biasima. Māiya biak'ari pa bari k'ak'o siete baesima. ⁴ Pa bari k'ak'o siete baek'ari māi pa baedapa jaradat'a mia k'art'ade bii pasima. Māine pajāne mia pedea ũrisima nāiya jara bit'a: «Pa baedapa bari k'ak'o siete jarada mēra uru base. Māi k'art'ade birāse».

⁵ Maapae chi mia ununa chi Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda p'usade māinepa t̄jūane t'ia nibipa ichi juaaripema it'aa pajānea jirak'ari, ⁶ Tachi Ak'õre t'īne pedeasima. Ichia nāi t̄jūa, pajā māinepa p'usa māinepa māine nibee sida ārea ook'oasima. Māi Tachi Ak'õre ewaricha chok'ae bi t'īne nāiya jarasima: «Tachi Ak'õrepa jarada tāaraawēa bide jōma māiyaipi. ⁷ Chi ichi pari pedeapatairā, ichiaba chi ichi pae pari mimiapatairāpi. Naena Tachi Ak'õrepa āchiá jarapachima ichia k'awapiwēa bi k'aadea ārea māiyait'a. Tachi

VI Zap'iro mawara. Griego pedeade nāiya bi bima: jacinto nep'ono.

Ak'õrepa it'aripa peeda chi k'aadeapemapa ãnimara k'achu chaarude piarã jõma mãiyaipi».

⁸ Maapae chi pajãne pedea mia naena ùrinapa mãicha nãiya jarasima: «Chi Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda jïru aba p'usade mãinepa jïru aba jïũane t'ia nibipa k'art'a chak'e ichi juade ewa uru bi atade wãse».

⁹ Ara mãine chi Tachi Ak'õrepa it'aripa peedamã wãk'ari mia idisima k'art'a chak'e teamẽrá. Ichia p'anoosima: «Jitase. K'ose. Pì it'aede jirrijõ jïra k'ũaa baiþi, maamina pi bide asia beeiþi».

¹⁰ Mãi k'art'a chak'e chi Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda juadepema jitak'ari k'osima. Mi it'aede jirrijõ jïra k'ũaa basima maamina k'ok'ari mi bide asia beesima.

¹¹ Maapae miã jarasima: «Pia mãicha Tachi Ak'õre pari pedei bima p'uuru chok'ará mãiyai bi k'orea, tuacha mãiyai bi k'orea, pedeacha mãiyai bi k'orea, ya poro jïra jïpari jï p'anirã k'orea pida».

Chi ëpëra ume p'anipa Cristo k'orea pedeadada

11 Mãiya nak'ari abaipa pak'uru ne chaapatat'a miã teak'ari nãiya jarasima: «Tachi Ak'õre te minachia bit'a mãinepa chi Tachi Ak'õre pae ne ãnimara paateapatai chaade wãse. Mãinepa chi mãma Tachi Ak'õre minachia k'ïria p'anirã joisiase. ² Maamina chi Tachi Ak'õre te minachia bi ik'á tejã eda bit'a chaarãse, mãi mia chi mine jïãanak'apirã teada përa. Æchia chi Tachi Ak'õre p'uuru Jerusalén p'uedaiþi jedek'o k'ak'o 42 bipari. ¹³ Mãi ewaride mia ëpëra ume tea peeiþi mãirãpa mi k'orea pia pedeadamẽrá. Æchia neet'á sõp'ua p'anine jïpatai jïnak'ari maapae Tachi Ak'õre k'orea pedeadaiþi 1.260 ewari bipari».

⁴ Chi nãi jïũanepema Chipari taade pak'uru olivo biiri ume p'anima mãinepa ipira ume p'anima. Mãi jara k'ïria bima chi ume p'anipa mi k'orea pedea p'anit'a. ⁵ Chi abaipa ãchi nemietá oo k'ïria bipira, ãchi it'aedepa t'ipi urua cheipi ya mãirã nek'ïramá ãarea paa peedaiþi. Mãiya chi mãi nemietá oodayá p'anit'a ãarea peadaipi. ⁶ Mãi chi ëpëra ume p'anit' Tachi Ak'õre pae pedeamaa p'anine chi pajã p'ue serradai p'anima, k'oe chepidaemaapa. Mãinepa pania oa p'ue papidai p'anima mãinepa ne minachia wawaria p'ue oodai p'anima nãi jïũa k'enanai k'orea ãchia k'ïria p'anit' jïra.

⁷ Maamina Tachi Ak'õre k'orea jõma pedeadak'ari mãi ãnimara mietá ^{III} chi uria minachia bidepa chedapa ãchi k'ïruupik'oiþi. Æchi p'uek'ari k'enaipi. ⁸ Chi piudada chi Jerusalén p'uuru waibia bide bari beaiþi. Mãi p'uuru «Sodomaane» wa «Egitoade» apatama, mãma ãchi Chipari Jesús k'urusude barijira bidada përa. ⁹ Æpëerã p'uuru, pedeacha, ëpëerã awaraicha mãinepa jïũacha mãirãnepemaraþa chi piudada ak'idaipi ewari k'ak'o ùpeak'ari ya estarik'a. Chi piuda-

I Griego pedeade nãiya bi bima: Æchia chi Tachi Ak'õre pae bi p'uuru t'ia p'ananaipi jedek'o bari k'ak'o 42 bipari. II 11:4 Zak'aria 4:1-14. III Mãi ãnimara mietá. Ak'ise Daniel 7.

da itu t'ibaripidaiwëma. ¹⁰ Chi ëpëerã nãi jïũanepemaraþa chi piudada k'orea arapaapatama. Arapã p'aninepa ara ãchicha ne pari teadaipi Tachi Ak'õre pari pedepatairãpa ãchiã minachia mãapisida përa. ¹¹ Maamina ewari k'ak'o ùpea ya estarik'a pak'ari Tachi Ak'õrepa ãchi k'ïrapapisima. Chi k'ïrapamaa p'anit' un- unaanapa minachia p'erasidama. ¹² Maapae chi Tachi Ak'õre pae pedepatairãpa pajãne pedea ibia ùrisidama. Nãiya jarasima: «Nãma it'aa chet'i». Ara mãine chi nek'ïramaapa ak'i p'anine ãchi it'aa pajãnea jïarane wãsidama.

¹³ Ara mãine iurumia ibia chesima. Mãipa Jerusalén p'uuru te minachia k'orap'et'ak'oasima. Æpëerã siete mil ^{IV} piusidama. Ara mãine chi chok'ae beadapa chi pajãnepema Tachi Ak'õre chi wap'eapa ichi pia biade a jarasidama.

¹⁴ Chi k'aadeapema minachia mãnanai jarada jõsima, maamina chi k'aadeapema minachia mãnanai jarada tãaraawëa bide cheipi. ^V

K'aadea ãnimara k'achu chaada

¹⁵ Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda sietedepema chi k'aadea bipã ichi ãnimara k'achu chaasima. ^{VI} Mãine pajãne chok'ará nãiya jïk'ua pedeasidama:

«Chi nãi jïũanepema poro jïra jïpari jï p'anirãpa ãchi jua ek'ari naena uru p'anana, Tachi Chipari mãinepa ichi Cristopa ^{VII} mãi ãarea ãchi juade uru p'aneesidama».

I diipa naa Tachi Ak'õre ewaricha ãareairã Chipari baiþi.

¹⁶ Maapae chi chõarã veinticuatro p'anit' ãchi suak'a beeparã auk'ará bide Tachi Ak'õre k'ïrari sïraporode bedabari k'op'aneenak'ari Tachi Ak'õre pia pedeasidama. ¹⁷ Nãiya jarasidama:

«Tai Chipari, chi Ne Æarea P'ue Bi Tachi Ak'õre, pi idi bima, mãinepa naena basima. ^{VIII}

Pi jua chaarea waibia bi unupi bi përa mãinepa jõmãirã Chipari beeda përa taipa pia biade a p'anima.

¹⁸ Tuachapemaraþa pi ome k'ïruusidama. Maamina pia itiai ewari chesima. ^{IX} Naapae pia piudaadarã itiaipi.

Mãine chi pi pae pari mimiapatairã, chi pi pari pedepatairã, pi ëpëerã, pi wap'ea be chi atepe berã mãinepa k'aepea berã pida pia nepia teaiþi ãchia oodada jïra.

Maamina chi nãi jïũane nemietá oodada pia k'enaipi». ¹⁹ Maapae Tachi Ak'õre te minachia bi pajãne bi ewasima. Mãma chi Tachi Ak'õrepa oopida baulte ^X mãia un-

IV Æpëerã siete mil. Griego pedeade nãiya bi bima: la décima parte. V Chi k'aadeapema minachia mãnanai jarada cherude, ichiaba chi ãnimara k'achu sietedepemanepa chaaiþi. Apocalipsi 8:13.

VI Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda sietedepema chi k'aadea bipã. K'ãp'ura pedeade bi bima séptimo ángel. VII Cristopa. Tachi K'aripaparã teai jarada. VIII Griego pedeade chi eda waapëarã k'art'ade mãinepa bi bima: Mãinepa chei bima. IX Pia itiai ewari chesima. Griego pedeade nãiya bi bima: Pi k'ïruupi ewari chesima. X Chi

usima. Māine pa wiwirá nibeesima, pa bae nibeesima, māinepa minachia jīk'ua bae nibeesima. Nāi t̄jūa ore nibeesima māinepa hielo k'oe jīra bae nibeesima.

Wēra Juanpa ununa

12 Pajāne ne jara k'īria bet'a unupisima. Mīa unusima wērapa imata p'aru jīra jī bit'a. Nāi wēra k'īra awara bima chi Babilonianepema wēra k'achia bi ome. ^I Jedek'o ichi jīru ek'ari basima. Poro jūra jīparí k'āk'āi k'ak'o doce ooda jī basima. ² Māi wēra biak'oa basima. Māi warra t'ōitea biēra māi p'uapa bia basima.

³ Maapae māicha pajāne ne jara k'īria bet'a unupisima. Mīa je p'urea minachia bit'a unusima. Māi jēpa poro siete uru basima māinepa k'achu diez uru basima. Poro jūra jīparí porocha jī basima. ⁴ Ichi tu jīnap'et'aside k'āk'āi perá estarik'a pajānepa nāi t̄jūanea baepisima. ^{II} Māi je wēra warra t'ōi k'orea bimá bai nibeesima warra chak'e t'ōrone mii k'orea. ⁵ Māine wērapa imik'īra warra t'ōsima. (Māi warrapa ichi jua chaareadepa jōma nāi t̄jūane berá ichi pedea oopiipi). ^{III} Maamina jēpa mii naena Tachi Ak'ōrepa māi warra it'aa ateesima ichi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari bimá. ⁶ Maapae wēra t̄jūa pania newēa bimá mīruwāsima. Māma Tachi Ak'ōrepa āarea oo uru basima, 1.260 ewari ichi ak'i uru p'ananamērā.

⁷ Māiya nak'ari Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda chi atēpe bi Miguel apataipa chi ichi ome p'anirāpa chi je ome pajāne k'īruu p'anasima. Māinepa chi jederā paara k'īruu p'anasima. ⁸ Maamina chi je chi ichi lawari āarea p'anirāpa p'uedaé pasima. Māipuru āchi pajāne waa p'ue p'ananaé pasima. ⁹ Māine chi je waibia bi māinepa chi ichi lawari p'anana āarea nāi t̄jūanea bat'a peesidama. Māi je waibia bi māit'u chi chōarāenapema taamapi. Chi t'ī Tiore māinepa Ānimara apatama. ^{IV} Ichia chi nāi t̄jūane be āarea sea uru baparima.

¹⁰ Māine mīa ūrisima aba chi pajāne jīk'ua pedea-maa bit'a. Māipa nāiya jarasima:

«Idi Tachi Ak'ōrepa ichi ēpēerāt'a k'aripamaa bima. Idi ichi jua chaareadepa jōmāirā chipari bai pi māinepa ichidirā ichi juade bai pi.

Cristo ichia Tachi K'aripaparí teai jaradapa āarea p'ueipi.

Chi tachi ūpēarā k'orea nemietá pedeparit'a pajānepa nāi t̄jūanea bat'a peesima.

Tachi Ak'ōrepa oopida baulte. Māi jara k'īria bima Tachi Ak'ōrepa ichi pedea aba pedeadada pada, māi teayade ada pada āarea oosima. Chi ichidirā āarea ak'i baparima, ne āarea tea baparima māinepa k'aripa baparima. Éxodo 16:33. I Māi wēra jara k'īria bima piarāpēa Israel p'uuru, chi Tachi Ak'ōre itu bidak'airā, māinepa Tachi Ak'ōrepa k'aripaparí teai jaradade t̄jāapatairā. Nāi wēra k'īra awara bima chi Babilonianepema wēra k'achia bi ome (capítulo 17de). II Perá estarik'a. Griego pedeade nāiya bi bima: la tercera parte. III Ichi jua chaareadepa. Griego pedeade nāiya bi bima: Jiorropa oopiipi. Salmo 2:7-9. IV Griego pedeade Tiore jara k'īria bima «Chi waapēarā k'orea nemietá pedeparit'a. Ānimara jara k'īria bima: «tachi nek'īramā».

Ichia āst'á māinepa teamasi Tachi Ak'ōre k'īrari tachi ūpēarā k'orea nemietá pedeapachima.

¹¹ Tachi ūpēarāpa p'uesidama chi Oveja Chak'e oa āri-nanepa māinepa ichia pedeade piarā t̄jāa biade a bidepa.

Āchi piudai p'anine wap'eadae pasima, maawēapuru chi Cristo pari piudayá p'anasima.

¹² Māipuru chi āarea pajāne nibi arapaat'!

Maamina chi nāi t̄jūane nibi māinepa chi p'usade nibi sōk'achiadapi, tiore āchimá chesideepuru.

Tiorepa Jesús minachia tāaraa baiwē k'awa bi pēra minachia k'īruu bima».

¹³ Chi jēpa ichi nāi t̄jūane amaasit'a k'awasi pēra, chi wēra ēp'ēsima chi warra t'ōna pada chi māi nemietá ooyá. ¹⁴ Maamina jēpa piawēa oopiemaapa Tachi Ak'ōrepa wēra t̄k'arra ume teasima t̄jūa pania newēa bimá wāamari wāmērā. Māma Tachi Ak'ōrepa ichi āyo ūpeak'ari ya estarik'a chi jedepema ak'i uru bai k'orea āarea oo uru basima. ¹⁵ Māipuru chi jēpa ichi it'aedepa pania to jīra chepisima chi māi wēra to barrea atewāmērā. ¹⁶ Maamina chi t̄jūapa chi wēra k'aripasi-ma. Chi t̄jūa ewak'ari maapae āarea tosima chi jēpa it'aedepa pania to jīra chepi badat'a. ¹⁷ Māipuru chi je minachia k'īruusima chi wēra ome. Ara māine chi wēranepa chedaadarā ome k'īruune wāsima. Māi chedaadarā chi Tachi Ak'ōrepa oopi bi pedea oopatairāpi, māinepa chi Jesucristopa jarateadade t̄jāapatairāpi.

Chi ānimara mietá p'usadepa ochiada

13 Māiya nak'ari chi je chi p'usa ipude bai nibeesima. ^V Māine ānimara mietá chi p'usadepa ochiarut'a mīa unusima. Māi ānimara chi poro siete māinepa chi k'achu diez uru basima. Chi k'achucha porode jūra jīpatai uru basima. Chi porocha t'ī k'achia Tachi Ak'ōre k'orea bi basima. ² Māi ānimara mīa ununa imama jīra t'it'idia basima. Ichi jīru ui jīru jīra basima. Ichi it'ae imama it'ae jīra basima. Chi jēpa māi ānimara chi nāi t̄jūa chipari jīra papisima. Māinepa ichi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari beepisima, chi nāi t̄jūane be ichi juade p'ue uru bamērā. ³ Chi ānimara poro aba bide k'ōna uru basima. Māinepa ichi perá piuiyá basima maamina chi k'ōna jōma ani basima. Āarea nāi t̄jūane berāpa māi k'orea minachia k'īrisiadak'ari, ichi ome wāsidadama. ⁴ Māine āchia chi je miak'āe k'īriapachidama, ichi jua chaarea chi ānimarā teada pēra. Māinepa chi ānimara k'īriapachidama. Nāiya jarapachidama: «¿K'ai jāi ānimara jīra p'anima? ¿K'ai jāi ome k'īruuima?»

⁵ Tachi Ak'ōrepa chi ānimarā ichit'u chi atēpe biade itu jarapisima māinepa Tachi Ak'ōret'a mietá biade

V Je chi p'usa ipude bai nibeesima. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Mī p'usa ipude nibeesima. Chi eda waapēarā k'art'ade māi pedea bi bima 12:18.

apisima. Māinepa jedek'o k'ak'o 42 chi nāi t̄jūanepema āarea p'uepisima. ⁶ Māine ichia Tachi Ak'ōre k'orea k'achia pedeapachima, ichi t'f̄ k'orea, chi Tachi Ak'ōre bimaapema k'orea, māinepa chi jōmāirā pajāne p'anī k'orea. ⁷ Māinepa Tachi Ak'ōrepa jāi ānimará ichidirā paara k'īruupik'ari chi animarānea itu p'uepisima. Ēpēerā awaraicha, p'uurucha, pedeacha māinepa t̄jūacha, māirā ichi jua chaareade bisima. ⁸ Māine chi nāi t̄jūane āareairāpa māi ānimara minachia k'īriasi-dama. Nāi t̄jūa ooi naena āchi t'f̄ chi Oveja Chak'e k'art'ade eda bi baé pasima. Māi chi ewaricha chok'ae p'ananaī k'art'ade āchi t'f̄ āarea eda bi bima. ⁹ Chi k'īri parā bīpa ūrise:

¹⁰ «Chi p'uek'oada eda serra bide atewānai bit'a, māi piarā atewānait'a.

Chi k'īruuparī nek'odepa piui bi piarā nek'odepa piuiipi». ^I

Māi k'orea Tachi Ak'ōre ēpēerāpa minachia t̄jāa p'anīnēpa minachia choadaī p'anīma.

Chi ānimara t̄jūanepa ochiada

¹¹ Māiya nak'ari mia ānimara awara t̄jūanepa ochiarut'a unusima. Māi ānimarapa chi k'achu ume uru basima oveja āpia bīpa k'achu āpia uru bi jīra. Maamina ichi je jīra pedeapachima. ¹² Chi ānimara t̄jūanepa ochiada jōma chi nāi t̄jūanepemará chipari jīra beesima, ichiaba chi naapema ānimara jīra. Ichi jua chaareadepa ēpēerā chi naapema ānimara minachia k'īriapipachima. Māi ichi k'ōnanepa piui basimina, ya wapida chok'ae basima. ¹³ Chi ānimara t̄jūanepa ochi-adapa ne p'ue oodak'apī minachia oopachima. Ēpēra-pa ak'ī p'anīmisa t'ipi tau urua bi it'aripa t̄jūanea chepi-pachima. ¹⁴ Tachi Ak'ōrepa māi t̄jūanepa ochiadá ne p'ue oodak'apīt'a itu oopisima chi māi p'usadepa cheda t'f̄ne. ^{II} Māiya chi nāi t̄jūanepa ochiadapa chi nāi t̄jūanepemará seasima. Ichia ēpēerā sādo jīra oopisima chi naapema ānimara k'īra jīra, chi nek'opa k'ō bada māi wapida piuwēa bi jīra. ¹⁵ Tachi Ak'ōrepa chi t̄jūanepa chedá chi sādo chi naapema ānimara k'īra jīra bia f̄apa teapade asima. ^{III} Māiya pedea beek'ari, chi juapa oodada sādo k'īrianawēa p'anit'a āarea itu peapipadaade asima. ¹⁶ Māi awara chi ānimara t̄jūanepa chedapa āarea āchi juaraari wa āchi tau bīrīde tauchaapik'oasima. Chi ēpēerā minachia k'awa be, chi ēpēra ibiwēa be, māinepa chi erreara minachia uru be, chi erreara nea be, chi chipari pae pari mimia-patairā, māinepa chi chipari pae pari mimianak'apīrā

^I 13:10 Jeremia 15:2; 43:11. ^{II} Tachi Ak'ōrepa māi t̄jūanepa ochi-adá ne p'ue oodak'apīt'a itu oopisima chi māi p'usadepa cheda t'f̄ne. Māi pedea ichiaba nāiya bi bima: Tiorepa chi ānimara t̄jūanepa ochiadá ne p'ue oodak'apīt'a itu oopisima chi ānimara p'usadepa cheda t'f̄ne. ^{III} Tachi Ak'ōrepa chi t̄jūanepa chedá chi sādo chi naapema ānimara k'īra jīra bia f̄apa teapade asima. Māi pedea ichiaba nāiya bi bima: Tiorepa ichi jua chaareapisima chi p'usadepa cheda ānimara jīra bi chok'ae bapimērā.

āchi juaraari wa tau bīrīde tauchaapipadaade asima.

¹⁷ Abapuru chi tauchaa beadapuru p'ue ne atadai p'anasima māinepa p'ue ne netodai p'anasima. Māi tauchaa bi chi ānimara p'usadepa ochiada māi t'f̄pi wa chi t'f̄ numeropi. ¹⁸ Māi numeropa k'ai jara bi k'awai k'orea k'īrisia minachia bai bima. Māi k'īrisia minachia bīpa k'awai bima k'ai k'orea jara bit'a. Māi número ēpēra t'f̄pi. Ichi número nāipi: 666.

Chi ēpēerā 144 mil k'aridada

¹⁴ Māiya nak'ari mia unusima chi Oveja Chak'e chi Sión p'uuru eya f̄ri bai nibit'a. Ichi ome 144 mil p'anasima. Āchi tau bīrīde chi Oveja Chak'e t'f̄ māinepa āchi Ak'ōre t'f̄ bi uru p'anasima. ² Māine pajāne to pedea jīra pūa ūrisima, māinepa pa pedea jīra. Chi mia ūri bada arpa chaauta jīra auk'ará basima. ³ Māine chi Tachi Ak'ōre suak'a beeparī auk'ará bi naa, chi ēpēra jīra k'īmari chok'ae p'anī naa māinepa chi chōarā 24 p'anī naa k'ari chiwīdit'a k'ari p'anasima. Abai pida māi k'ari p'ue k'awadaé pasima. Chi māi abapuru 144 mil p'anīrāpa, chi Tachi Ak'ōrepa k'aripa badapa māirāpuru k'ari k'awa p'anasima. ⁴ Māirā ēpēerā waidi wēra oodak'a pasima. Tachi Ak'ōremá māirā āpia pida nemietá newēa p'anasima. Āchia chi Oveja Chak'e ichi wārumá ichi ome wāpatama. Tachi Ak'ōrepa āchi nāi t̄jūanepema k'aripasima, ichi pae māinepa chi Oveja Chak'e pae p'ananamērā māi chi ne uuda naa chauda ichiá teapata jīra. ⁵ Āchia mi aba pida sea jaradak'ama. Jaraideepara nemietá aba pida newēma.

Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda ūpea p'anīpa jaradada

⁶ Māiya nak'ari mia aba chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda pajāne wāamari wā nibit'a unusima. Ichia chi pedea pia uru basima āarea ēpēerā jarai k'orea: t̄jūanepemarácha, ēpēerā awaraicha, pedeacha māinepa p'uurucha. Māi pedea ewaricha māiya bai. ⁷ Ichia nāiya jīk'ua jarasima: «Tachi Ak'ōre wap'eat'! Ichíá pia biade a jarat'ī, chi ichia it̄iai ewari cheda pēra. Ichíá pia pedeat'ī, chi pajā, t̄jūa, p'usa māinepa chi to ek'aripa t'ī nibi ooda pēra».

⁸ Māi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda māi f̄ari chek'ari nāiya jarasima: «Babilonia p'uuru jōsima. Piarā āarea baesima. Māi p'uurudepemarāpa chi minachia k'īra p'era oo p'anīpa tuachadepemará abarik'a nemietá oopisidama uvaba topiuta jīra».

⁹ Chi māi Tachi Ak'ōrepa pajānēpa it'aripa peeda wānak'ari māi k'aade aba wāamari chesima. Ichia nāiya jarasima: «Abaipa chi ānimara mietá bi minachia k'īri-aipira māinepa chi sādo ara ichi jīra bi juapa oodada k'īriaipira, māinepa chi tauchaaparī tau bīrīde wa juade itu biipira, ¹⁰ Tachi Ak'ōrepa k'īruupidepa māi ēpēra minachia piawēa oopi uvaba asia k'īruu bidepa

tearu jira. Māi ēpēerā jōma Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā k'irari māinepa chi Oveja Chak'e k'irari azup're uruapa māinepa t'ipi taudepa minachia mīa baiḡi. ¹¹ Chi māi ēpēra minachia mīa bimá māi t'ipi tau k'iiwēa baiḡi, maawēapuru nāri minachia che nībaiḡi. Chi abaipa chi ānīmarane māinepa chi sādo juapa oodaada ara ichi jira bi k'īriaiḡira, māi řapaawēa baiḡi. Māi ānīmara t'ī itu tauchaapidaadapa māirā p'ue āst'á māinepa teamasi řapaadawēa p'ananaipi». ¹² Māipuru Tachi Ak'ōre ēpēerāpa minachia řjāa p'anīnepa chi ichia oopi bi pedea ūri p'ananai p'anīma māinepa minachia chodai p'anīma.

¹³ Māiḡa nak'ari mīa ūrisima pajāne abaipa nāiḡa jarasit'a: «K'art'ade nāiḡa biḡe: "Nāi idiipa naa pia p'anīma chi Tachi Chiparide řjāa p'anīne piudait'a».

Māine ūrisima Tachi Ak'ōre Jaorepa nāiḡa jarasit'a: «Piarā āchi pia p'ananaipi. Āchi řapaade wānaiḡi chi minachia mīanana pada, chi āchia nepia oodada padadepa minachia unupodoi pēra». ^I

Tachi Ak'ōrepa nāi řjūane be itiai pada

¹⁴ Māiḡa nak'ari mīa it'aa pajānea ak'iside řjāra t'ot'oa bit'a unusima. Mīa chi Ēpēra Warra řjāra bi chi řjāra řri suak'abari bit'a unusima. ^{II} Chi porode chi řjūa řjāpari nee oodat'a řj basima. Ichi juade nek'o chi p'eedea bit'a uru basima. ¹⁵ Māine chi Tachi Ak'ōre te minachia it'ari bidepa aba chi ichia it'aripa peeda ochiak'ari chi pajānepa chi řjāra řri suak'a badá nāiḡa řjīk'ua jarasima: «Chi řjūane ne uudada āarea wará nībeesima. Pichi nek'opa pude wāse, chi māi pui ewari pasi pēra».

¹⁶ Ara māine chi řjāra řri suak'a badapa chi nek'odepa chi řjūa puk'ari maapae āarea baasima.

¹⁷ Maapae chi Tachi Ak'ōre te minachia pajāne bidepa aba māiḡa chi ichia it'aripa peeda ochiasima. Ichia pida nek'o chi p'eedea bit'a uru basima. ¹⁸ Māine chi Tachi Ak'ōre pae incienso k'era paateapataidepa māi chi pajāne bidepa māiḡa chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda chesima. Ichiapuru urua uru baparima chi t'ipi taude incienso k'era pai k'orea. Nāiḡa řjīk'ua jarasima chi nek'o chi p'eedea uru bia: «Pichi nek'odepa chi uva k'imī wará nībit'a jāi řjūanepema t'iat'use, māi uva wará nībidepa». ¹⁹ Chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa ichi nek'odepa chi řjūa puk'ari, maapae āarea chi uva k'imī baak'ari maapae chi p'ēyājā joea k'orodade bisima chi uvaba jui k'orea. Māi chi Tachi Ak'ōrepa minachia it'ait'a jara k'īria bima. ²⁰ Jerusalén p'uuru awara chi uva pertiasima. Māi pertiasidaide māmāipa oa minachia chesima. ^{III} Chi t'umá mūra k'idat'umá pa basima. ^{IV}

^I Chi āchia nepia oodada padadepa minachia unupodoi pēra. Griego pedeade nāiḡa bi bima: Āchia nepia oodada āchi k'aade wānaiḡi. ^{II} Ēpēra Warra řjāra bi. Daniel 7:13. ^{III} Oa minachia chesima. Griego pedeade nāiḡa bi bima: 1.600 estadia chesima. K'āp'ūra pedeade jara k'īria bima «chi teesoa 300 kilómetro basima».

Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda siete p'anīpa minachia mīapidai k'orea

¹⁵ Mīa māiḡa pajāne ne jara k'īria bet'a unusima. Māinepa chi ēpēerā chi māiḡa k'awa k'īrisi-adawēa p'aneesidama. Pajāne chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā siete p'anasidama. Āchi k'ak'awá ne uru p'anasidama chi ēpēerā mīapidai k'orea. Tachi Ak'ōrepa māiḡa itiak'ari maapae ichi k'īruui pada jōma jōipi.

² Māi awara mīa p'usa řjāra p'ap'ará tot'á bi urua nībit'a unusima. Māi lawari āarea chi ānīmara p'uedaadat'a bai nīp'anasidama. Āchia māi ānīmará māinepa ara ichi řjāra juapa oodada sādo pia pedeadaé pasima māinepa ichi t'ī chi número bīpidaé pasima. Āchia chi Tachi Ak'ōrepa teadat'a arpa juade uru p'anasima.

³ Māi arpa chaautade Moisé chi Tachi Ak'ōre pae pari mimiaparí k'arit'a māinepa chi Oveja Chak'e k'arit'a k'arimaa p'anasima. Nāiḡa k'arisidama:

«Tai Chipari, chi Ne Āarea P'ue Bi Tachi Ak'ōre, pia oo bi waibia bima.

Pia oo bi k'orea ēpēerāpa k'awa k'īrisiadawēa p'anap-atama.

Jōmāirā Poro řjūa řjāparí řj bi, pia oo bit'a řj p'a bima māinepa pi pedea aba piarā bima. ^V

⁴ Tai Chipari, řk'aipa pi wap'eawēa biwēma?

řk'aipa pi chi atepe biade aiwēma? Pit'u chi Tachi Ak'ōre paepuru bīpi.

Tua āareairā chedak'ari piá pia pedeadaipi, pia řj p'a oo bit'a unupida pēra».

⁵ Māiḡa nak'ari mīa pajāne ak'iside chi Tachi Ak'ōre tede chi eda p'aru ara āpia eatia jira bi ewa nībit'a unusima. ⁶ Māi tedepa chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā siete p'anī chesidama. Ne mīapipatairā siete p'anī uru p'anasima. Lino k'osada neet'á t'ot'oa māinepa achiterrea bit'a řj p'anasima. Chi ju k'ait'a nee oodapa p'āřj basima. ⁷ Māine ēpēra řjāra k'īmari chok'ae p'anīnepema abaipa chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā āchicha p'arat'u jājoa bi nee ooda teasima. Māi p'arat'ut'a chi Tachi Ak'ōre ewaricha chok'ae baparí k'īruu bi k'awapi bima. ^{VI} ¹⁸ Māine Tachi Ak'ōre k'īrawārea bidepa māinepa ichi jua chaareadepa ichi tiida nāri minachia nībeesima. Māiḡa aba pida māi tede eda p'ue wānaé pasima aba Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā siete p'anīpa chi minachia mīapidai pada māi siete p'anī jōrunea.

^{IV} Mūra k'idat'umá. Griego pedeade nāiḡa bi bima: freno de caballo. ^V Jōmāirā Poro řjūa řjāparí řj bi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Ēpēerā Tachi Ak'ōrenepemará chipari wa ewaricha bi chipari. ^{VI} Māi p'arat'ut'a chi Tachi Ak'ōre ewaricha chok'ae baparí k'īruu bi k'awapi bima. Griego pedeade nāiḡa bi bima: Māi p'arat'ut'a jājoea Tachi Ak'ōre k'īruu bidepa ipiru bima.

Chi k'aadeapema bari k'ak'o siete mīapii bi

16 Māine chi abaipa chi Tachi Ak'ōre te pajāne bidepa jīk'ua pedea bit'a mia ūrisima. Chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā siete p'anīa nāiya jarasima: «Chi p'arat'u jājoa siete p'anīne ne eda be weade wāt'i t̄jūanea, Tachi Ak'ōre k'īruupi bidepa nāi t̄jūa it̄iait'a māiya unupidai k'orea». ² Ara māine Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda aba wāk'ari maapae chi p'arat'u jājoa bide eda bit'a t̄jūanea wea peesima. Chi ānimara mietá bi t'ī tau biiride wa juade bi uru be māinepa chi ānimara jīra bi juapa oodada sādo minachia k'īriapatairā, āchi aida mietá miak'āe jitak'oasidama.

³ Māiya nak'ari chi abai Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda chi p'arat'u jājoa bide uru bada p'usadea wea peesima. Māinepa chi p'usa oa pasima. Ēpēra peadada oa jīra beesima. Māine chi ne p'usade chok'ae beada ārea piusidama.

⁴ Māiya nak'ari chi abai Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda poedá māinepa chi to ek'aripa t'ī nibidea ārea wea peesima. Māipa ārea oa pasima. ⁵ Māine mia ūrisima chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa, chi pania ārea ua bipa nāiya jara bit'a:

«j̄Pit'u chi Tachi Ak'ōre piarāpēapi! Pi idi bima, māinepa naena basima. Pi j̄p'a biēra, ēpēerā ārea it̄iasima.

⁶ Āchia pi ēpēerā māinepa chi pi pari pedeapatairā oa āripisidama.

Māipuru idi pia āchiá oa topimaa bima āchia nemietá oodada jīra».

⁷ Māine chi māi incienso k'era it'ari bi paateapataidepa mia ūrisima abaipa nāiya jara bit'a: «Tai Chipari, tai Ak'ōre chi ne ārea p'ue bi, pia ara pi piarāpēanepa ārea j̄p'a it̄iaparima».

⁸ Māiya nak'ari abai Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda ichi p'arat'u jājoa bide uru bada chi imata īri wea peesima. Māipa imata ibia jērat'ūpisima ēpēerā paamērā.

⁹ Tachi Ak'ōre k'orea k'achia pedeapachidama āchi pisiapa minachia paa bidepa, māi ichiapuru minachia mīapi biēra. Maamina chi nemietá oodai itu bidaé pasima, māinepa mi āpia pida Tachi Ak'ōret'a chi atepi piipará biade adaé pasima.

¹⁰ Māiya nak'ari abai chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa chi ichi p'arat'u jājoa bide uru bada chi ānimara suak'a beeparí minachia bide īri ārea wea peesima. Ara māine chi ānimarapa chi ichi p'ue bi t̄jūa ārea p'āriosima. Māine chi p'uapa āchi k'īrame k'aasidama. ¹¹ Chi aida p'uapa māinepa chi āchi mīanana k'orea, chi Tachi Ak'ōre pajāne bi k'orea k'achia pedeapachidama. Maamina āchia nemietá oopatai itu bidaé pasima.

¹² Māiya nak'ari abai chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa chi ichi p'arat'u jājoa bide uru bada Éup'rate

to waibiade wea peesima. Ara māine to p'oasima chi imata ochiaparieridepema poro jūra j̄jparí j̄j p'anirā k'īruune cheutade pia p'asadamērā.

¹³ Māinepa mia jaore ūpea mietá tobio jīra bet'a unusima. Abai chi je it'aedepa ochiasima. Ya abai ānimara it'aedepa ochiasima. Māinepa abai ochiasima chi piarā Tachi Ak'ōre pari pedeapariwē it'aedepa.

¹⁴ Māirā chi ānimara mietaarā jaorerāpa ne p'ue oodak'apí minachia oopachidama. Māinepa chi tuachadepemará poro jūra j̄jparí j̄j p'anirā jarade wāsidadama Tachi Chipari ome k'īruune wānamērā, Tachi Ak'ōre chi Ne Ārea P'ue Bipa it̄iai ewaride. ¹⁵⁻¹⁶ Āchia chi hebreo pedeade Armagedón apatai t̄jūanea chi poro jūra j̄jparí j̄j p'anirā ateewāsidadama.

«j̄Tau pará p'anat'ī! Mi nechiapari jīra cheipi, chi māi abai pida ni p'anīwēne. ^{II} Pia p'ananaip̄i chi māi mi ni p'anirāpa māinepa chi āchi neet'á oo uru p'anirāpa. Māiya p'ue āk'adá wānawēma māinepa k'īra p'eradaiwēma».

¹⁷ Māiya nak'ari chi k'aadea sietedepema Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa ichi p'arat'u jājoa bide uru bada it'ipa eudá bidea wea peesima. Ara māine chi Tachi Ak'ōre te suak'a beeparí auk'ará bidepa jīk'ua bisasima: «Ārea jōsima». ¹⁸ Ara māine pa ibia wiwirá nibeesima, ibia irria wā nibeesima, pa ibia bae nibeesima, māinepa iurumia ibia wāsima. Nāiya Tachi Ak'ōrepa ēpēra oo basiedapema ewariaba pida māiya iurumia ibia wāk'a pasima. ¹⁹ Chi p'uuru waibia bi bari k'ak'o ūpea ārea t'odochoapisima. Māinepa jōma nāi t̄jūanepema p'uuru baewāk'oasidama. Tachi Ak'ōrepa Babilonia p'uuru waibia bidepema k'īrisiasima, māi it̄iai k'orea. Ichi k'īruupidepa māi p'uuru minachia it̄iasima uvaba minachia asia bi topi bi jīra. ²⁰ Māi iurumianepa chi p'usade t̄jūa āpia p'irra be māinepa chi eya ārea wēpapik'oasima. ²¹ It'aripa k'oe tau p'ēya waibia k'ojada jīra chi ēpēra īri bae nibeesima. Māi k'oe tau k'ojada cien libra wāyá chik'ia basima. ^{III} Māi k'oe tau k'ojadapa chi ēpēerā minachia mīapiipachi pēra, Tachi Ak'ōre k'orea k'achia pedeapachidama.

Chi wēra k'achia bi Juanpa ununa

17 Chi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairānepema aba bipa chi p'arat'u jājoa be siete uru bada mimá chek'ari maapae nāiya jarasima: «Wānama. Mia unupiipi sāmaasá Tachi Ak'ōrepa chi wēra k'achia bit'a it̄iait'a. Māi “wēra chi to minachia berāk'á suak'abari bapariipi”. ² Nāi t̄jūanepema poro jūra j̄jparí j̄j p'anirāpa ichi ome nemietá oopachidama. Māinepa māi wērapa nemietá oo bit'a unu p'anī pēra, ichiaba nāi t̄jūanepe-

^I Chi piarā Tachi Ak'ōre pari pedeapariwē. Māi chi ānimara t̄jūanepa chi naa chedapi. Apocalipsi 13:11-18. ^{II} 16:15-16 Mateo 24:43-44; Luca 12:39-40; Apocalipsi 3:3. ^{III} Griego pedeade nāiya bi bima: talento aba. K'āp'ūra pedeade bi bima cuarenta kilos.

marāpa ara māiya oopachidama āchi uvabapa piu p'ani jīra».

³ Ara māine Tachi Ak'ōre Jaoredepa bide Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa mi tīūa pania newēa bidea ateesima. Māma mia unusima wēra ānimara mietá māinepa p'urea bi ĩri suak'abari bit'a. Chi ānimara k'ak'uade t'ī miak'āe bi basima. Māipa Tachi Ak'ōre k'orea k'achia pedea basima. Poro siete māinepa k'achu diez uru basima. ⁴ Māi wērapa neet'á chi arena k'īra māinepa p'urea bit'a jī basima. Nee ooda auk'ará be, mawara neepia be māinepa ne achiterrea be ^I jī basima. P'arat'u jājoa bi nee ooda ichi juade uru basima. Māi p'arat'u jājoa bi nejōma Tachi Ak'ōrepa k'īri-ak'ai māinepa jōma māi wērapa k'īra p'era oo bīpa ipiru basima. ⁵ Ichi tau bīrīde t'ī aba tachia ūrinak'apí bi uru basima. Nāiya bi basima:

«Mi Babilonia chi p'uuru minachia bīpi. Mi wērarā k'achiarā naepi, māinepa chi āarea nāi tīūane Tachi Ak'ōrepa k'īriak'apí naepi».

⁶ Māi ak'iside k'awasima māi wēra ēpēerā Tachi Ak'ōrenerā oa torudepa piu basit'a, chi Jesude tīāpatairā peadada oapa.

Mia māi wēra unuk'ari, waa k'awa k'īrisiawēa beesima. ⁷ Māine Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa miá nāiya idisima: «¿K'āre k'orea k'awa k'īrisiawēa bima? Māi wēra k'orea tachia ūrii p'anit'a māinepa chi ānimara mietá bi chi māi ĩri suak'abari bi k'orea mia k'awapiipi. Ichiaba chi ānimara poro siete uru bi māinepa k'achu diez uru bi k'orea k'awapiipi. ⁸ Chi pia ununa ānimara mietá bi naena chok'ae bada, idiapae newēma, maamina ewariaba chi uria minachia bidepa cherude, Cristopa māi itiaipi. Nāi tīūanepemarāpa māi ānimara unuutade k'awa k'īrisiadawēa p'aneenaipi. Nāi tīūa ooi naena āchi t'ī chi ewaricha chok'ae p'ananai k'art'ade biwēa basima.

⁹ »Chi pia ununa ūrii k'orea ne minachia k'awa bai bima. Chi ānimara poro siete p'ani māipa jara k'īria p'anima chi eya k'ak'o siete. Māi siete eya ĩri chi wēra nemietá bi suak'abari bima. ¹⁰ Ichiaba māi poro siete p'ani jara k'īria bima poro jūra jīparí jī p'anirā k'ak'o siete p'ani. Māi siete poro jūra jīparí jī p'anirānepema joesoma piusidama. Chi māirānepema abapa ēpēerā ichi juade wapida uru bima. Māinepa chi abai waidi chewēa bima. Maamina ichi cherude poro jūra jīparí jī bi beeimina tāaraa baiwēma. ¹¹ Chi ānimara mietá bi naena bada maamina waa newēma, māit'u awara poro jūra jīparí jī bi cheit'a jara k'īria bima. Ichi māi siete poro jūra jīparí jī p'anirānepemapi. Cristopa ichi ewaricha itiaipi.

¹² »Chi pia k'achu diez ununa jara k'īria bima poro jūra jīparí jī p'anirā diez p'anit'a. Āchi waidi poro jūra jīparí jī p'anirā padawēma. Maamina chi ānimara mietá

I Ne achiterrea be. Griego pedeade nāiya bi bima: perlas.

bi poro jūra jīparí jī bi parude āchi sida poro jūra jīparí jī p'anirā padaipi. Maamina tāaraanawēma. ^{II}¹³ Māi diez poro jūra jīparí jī p'anirāpa abarik'a k'īrisia p'ananaipi. Āchi tua māinepa āchi jua chaarea bit'a chi ānimara juade bidaipi. Chi ānimarapa jararut'a āchia oodaipi. ¹⁴ Māine āchi Oveja Chak'e ome k'īruunaipi. Maamina chi Oveja Chak'epa āchi p'ueipi ichi jōmāirā poro jūra jīparí jī p'anirā k'aepēra chi Atepe Bi pēra, māinepa jōmāirā chiparirā k'aepēra chi Atepe Bi pēra. P'uerude chi ichide minachia tīāa p'ani ichi ome p'ananaipi. Āchi t'īk'ari maapae jiri atasima».

¹⁵ Maapae Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa miá nāiya jarasima: «Wēra k'achia bi suak'abari bimá pia to wawaria unusima. Māi to wawaria p'anirāpa jara k'īria bima p'uurucha, tīūacha māinepa pedecha. ¹⁶ Chi pia diez k'achu ununapa māinepa chi ānimara mietá bīpa māi wēra k'achia bi unuamaanaipi. Māipuru jōma ichia uru bit'a ēemarinaipi. Āarea āk'adá bidaipi. Āchia ara chi wēra k'ak'ua k'odaipi māinepa paa peedaipi.

¹⁷ Tachi Ak'ōrepa māi diez poro jūra jīparí jī p'anirā sōne bisima ichia k'īria bi jīra oodamērā. Māi k'orea abarik'a k'īrisia uru p'ananaik'ari āchi ānimara mietá bi juade bidaipi aba Tachi Ak'ōrepa jarada jōma māiyarunea. ¹⁸ Chi pia ununa wēra k'achia bi p'uuru waibia bi jara k'īria bima. Māi p'uurudepema poro jūra jīparí jī bīpa chi waapēarā tuachadepema poro jūra jīparí jī p'anirā ichi juade uru bima».

Babilonia p'uuru baeda

18 Māiya nak'ari mia Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda unusima pajānepa edá cherut'a. Māi chi minachia k'awa bi pasima. Ichi achiterreapa nāi tīūa āarea jērat'ūsima. ² Ichia nāiya jīk'ua jarasima: «¡Babilonia p'uuru minachia bi baesima! ¡Piarā āarea baesima! Ēpēerā newēma, maawēapuru jaore mietaarā māma p'anapatama.

Jōma jaore mietá be māma p'anapatama. Jōma ĩpana Tachi Ak'ōre k'īrari mietá be māma p'anapatama. ^{III}

³ Māi p'uurudepemarāpa chi minachia k'īra p'era oo p'anit'a tuachadepemarā ara māiya nemietá oopisidama uvaba topiuta jīra.

Tuachadepema poro jūra jīparí jī p'anirāpa ara māiya oopachidama wēra k'achia bi ome k'āiuta jīra.

Chi nāi tīūanepema neet'á atapatairā ĩbia pasidama māi p'uurudepemarāpa neet'á minachia ata k'īria p'anana pēra».

⁴ Maapae mia ūrisima abaipa pajānepa nāiya jararut'a: «Mi ēpēerā, Babilonianepema āyá wāt'ī jāi p'uurudepemarāpa nemietá oo p'ani jīra oopidaemaapa.

II Tāaraanawēma. Griego pedeade nāiya bi bima: Hora abapuru poro jūra jīparí jī p'anirā padaipi. III Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade nāi sida bi bima: Āarea ānimara Tachi Ak'ōre k'īrari mietá be māma p'anapatama.

Māiyara Tachi Ak'ōrepa jāi p'uuru itiarude māra itiai-wēma.

⁵ Jāi p'uurudepemarāpa minachia nemietá oo p'anima. Mawara abai ři p'ā nibi jıra āchi nemietá waa pajāne barisima.

Jōma āchia nemietá oodada Tachi Ak'ōrepa k'řisia at-uawēa bima.

⁶ Jāi p'uuru piawēa oot'i waapēarā piawēa oodada jıra.

Waapēarā piawēa oodada jıra ara māiya bari k'ak'o ume piawēa oot'i.

Jāi p'uurudepemarāpa waapēarā piawēa oodada pēra, bari k'ak'o ume itiat'i, uvaba asia topiru jıra.

Māipuru ichi bari k'ak'o ume piawēa oot'i uvaba asia bari k'ak'o ume tearu jıra.

⁷ Jāi p'uuru minachia mīapit'i māinepa minachia sōk'achia beepit'i,

āchi p'uuru chi minachia biade a p'ani pēra māinepa nepia uru p'aniane a p'ani pēra.

Jāi p'uuru nāiya k'řisia bima: "Mi chi atepe minachia k'awa bi wēra, chi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari bi jıra bima.

Mi p'ětá jıra biwēma. Mi sōk'achia baiwēma".

⁸ Māiya k'řisia bi pēra ewari aba bide jāi p'uurudepemarā sōk'achiapa jēanaipi, jarrapa piawēa tuanaipi māinepa āarea piudaipi.

Tachi Ak'ōre Chipari jōma p'ue bipa ak'irude jāi p'uuru paaipi».

⁹ Jāi p'uuru ome chi tuachadepema poro jūra jīparí jī p'anirāpa nemietá oopachidama awarairā ome k'řranesiasia oouta jıra. Māinepa jāi p'uurudepemarāpa nepia minachia uru bidepema atadada pēra ibia p'aneesidama. Māi k'orea jāi p'uuru paa nibi nāri unuutade jēanaipi. ¹⁰ Wap'ea p'ananaipi Tachi Ak'ōrepa Babilonia p'uuru itiada jıra āchi sida itiaipi. Māi k'orea t'imīpa ak'i p'anine nāiya jaradaipi:

«iMiachupuri, miachupuri Babilonia p'uuru minachia bi ne wawaria oo bada pēra!

Tachi Ak'ōrepa jāi p'uuru isapea itiasima».

¹¹ Nāi jūanepema ne netopatairā māi p'uuru k'orea jēanaipi āchi neet'á ne netopatai pada waa chi māia netodai newē pēra. ¹² Māi p'uurude ne āarea netopachidama: nee, nee jıra be, ^I mawara neepia be, neet'á neepia be, lino p'aru, seda p'aru, p'aru chi molau be, p'aru p'urea be, pak'uru p'iumá be, elep'ante k'ida ne ooda, pak'uru neepia be ooda, bronce ooda, jiorro ooda, māinepa marmol mawara ooda māi netopachidama. ^{III} Māinepa pak'uru e p'iumá be, ^{III} nejōma p'iumá be, āp'o k'era, mirra k'era, ne k'era, uvaba, olivo taa, harina chi piipará be, trigo, p'ak'a, oveja, mūra māinepa carreta netopachidama. Ēpēerā sida

I Nee jıra be. K'āp'ūra pedeade bi bima: plata. II Elep'ante k'ida. K'āp'ūra pedeade bi bima: marfil. III Pak'uru e p'iumá be. K'āp'ūra pedeade bi bima: canela.

netopachidama, āchi chipari pae pari mimiapatairā padamērā. ¹⁴ Jōma māi netopatairāpa nāiya jaradaipi: «Nejōma jāi p'uuru k'řia bada waa nea beesima. Chi erreara minachia uru bada māinepa nepia k'ede minachia uru bada sida āarea jōsima. Waa māiya atadai-wēma». ¹⁵ Piarā māmá nejōma netode wā p'anana minachia ibia pasidama. Āchia wap'ea p'ananaipi Tachi Ak'ōrepa māi p'uuru itiada jıra āchi sida itiat'a. Māi k'orea t'imīpa ak'i p'anine nāiya jēanaipi:

¹⁶ «iMiachupuri, miachupuri jāi p'uuru minachia bi pēra!

Jāi p'uuru wēra lino p'aru chi piipará bit'a k'ak'apia bi jıra jī basima.

P'aru chi molau bit'a māinepa p'urea bit'a k'ak'apia bi jıra jī basima.

Nee oodat'a, neet'á neepia bit'a māinepa mawara neepia k'edet'a k'ak'apia bi jıra jī basima. ^{IV}

¹⁷ Maamina jāi p'uurudepemarāpa nepia uru p'anana isapea jōsima».

Jōma p'āp'orro chiparirāpa, p'āp'orrode wāpatairāpa, p'āp'orrode mimiapatairāpa māinepa p'usade mimiapatairā pida t'imīpa ak'i tuanaipi. ¹⁸ Māi p'uuru paa nibi nāri unuutade nāiya jīk'ua jaradaipi: «¿Sāi p'uuru jāi p'uuru bada jıra bima?» ¹⁹ Sōp'uapa ^V nāiya jīk'ua jēanaipi:

«iMiachupuri, miachupuri jāi p'uuru minachia bada!

Jāi p'uuru ne minachia uru bada pēra, chi p'āp'orro uru be jāma ibia p'aneesidama.

Maamina jāi p'uuru isapea āarea jōsima.

²⁰ jōma pajāne be arapaat'i jāi p'uuru jōna pēra!

Ēpēerā Tachi Ak'ōreneerā, Jesupa peedairā māinepa Tachi Ak'ōre pari pedeapatairā arapaat'i.

Tachi Ak'ōrepa jāi p'uuru itiasima, māra piawēa ooda pēra».

²¹ Maapae Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda chi atepe bipa mawara waibia k'ūruma minachia bit'a atak'ari p'usadea jirat'aasima. Māiya oorude nāiya jarasima:

«Māi mawara p'usadea jirat'aada jıra Babilonia p'uuru minachia bi isapea āarea jōipi. Māi p'uuru waa ununai-wēma.

²² Māma arpa, siru māinepa ānimara k'achu chaa p'anana sida waa ūrinaiwēma. Ēpēerā k'ari p'anana sida waa ūrinaiwēma.

Māma ne oopatairā waa ununaiwēma. K'ūruma peeda waa ūrinaiwēma.

²³ Māma ūpira urua waa ununaiwēma. K'ima atautade arapaapatai tede waa ne oo p'anit'a waa ūrinaiwēma.

Chi māmapema ne netopatairā nāi jūane minachia ibiarā pasidama.

Chi māmapema jaipararāpa tuachapemarā āarea seapachidama.

IV Neet'á neepia bi. K'āp'ūra pedeade bi bima: perla. V Sōp'uapa. Griego pedeade nāiya bi bima: āchi poro ři yooro jora p'osidama.

²⁴ Tachi Ak'õre pari pedeapatairã peadada k'orea, ëpëerã Tachi Ak'õreenerã peadada k'orea mãinepa ãarea nã iŷũane peadada k'orea mãi p'uuru nepira parã beesima».

Pajãne p'anirãpa Tachi Ak'õrea pia pedeadada

19 Mãiya nak'ari mia pajãne chok'ará nãiya pedea p'anit'a ŷrisima.

«¡Tachi Ak'õrea pia pedeadai p'anima! ^I Ichiapuru ëpëerã k'aripa bima. Ichit'a chi atepe bima mãinepa chi jua chaarea bima.

² Ara ichi piarãpëanepa ãarea jĩp'a itiaparima. Wëra nemietã ooparí pada chi mãi t'ĩ p'oa bada itiasima, nemietã oo bidepa ãarea nã iŷũanepemarã abarik'a nemietã oopida përa.

Tachi Ak'õrepa mãi wëra itiasima, chi ichi pae pari mimiapatairã k'enana k'orea».

³ Mãicha nãiya jĩk'ua jarasidama:

«¡Tachi Chiparia pia pedeadai p'anima! Jãi p'uuru paawãmaa bi nãri ewaricha nibaipi».

⁴ Mãine chi veinticuatro chõarã mãinepa ëpëra jĩra k'ĩmari chok'ae p'aní s'ĩraporode bari k'op'aneesidama Tachi Ak'õre k'ĩrianai k'orea. Tachi Ak'õre ichi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari bide ãchia nãiya pia pedeadidama:

«¡Mãiya beese! ¡Tachi Chiparia pia pedeadai p'anima!»

⁵ Mãinepa mia ŷrisima Tachi Ak'õre suak'a beeparí auk'ará bidepa abaipa nãiya pedearut'a:

«¡jõma chi Tachi Ak'õre pae pari mimiapatairãpa, Tachi Ak'õrea pia pedeat'!»

¡Machi, chi Tachi Ak'õre wap'ea berãpa, ichiã pia pedeat'! ¡Chi atepe berãpa mãinepa chi k'aepea berã pida pia pedeat'!»

Oveja Chak'e miak'ãipatai ewari

⁶ Maapae chok'ará jĩk'ua pedea p'ani mia ŷrisima. Mãi to pedea jĩra pũa nibi jĩra basima mãinepa pa pedea minachia baeru jĩra basima. ãchia nãiya jara tuanasidama:

«¡Tachi Chipari pia bima!

¡Tachi Chipari chi Ne ãarea P'ue Bipi! ¡Ichit'a jõmãirã Chiparipi!»

⁷ ¡Arapaadaipi! ¡Arapaadaipi! Ichit'a chi Atepe biade adaipi, chi Oveja Chak'e miak'ãipatai ewari cheda përa. Ichi k'ima pai bi k'ak'apiasima.

⁸ Tachi Ak'õrepa lino p'aru t'ot'oa ŷucho ŷucho bidepa ichi k'ak'apiapisima».

(Mãi lino p'arupa jara k'ĩria bima chi ëpëerã Tachi Ak'õreenerãpa ne jĩp'a oopatai).

⁹ Tachi Ak'õrepa it'aripa pedepa miã jarasima: «K'art'ade nãiya bise: “¡Oveja Chak'e miak'ãipatai ewari

nek'opataimã chi t'ĩnaanãirã minachia pia p'anima!”» Mãinepa jarasima: «Mãi piarã pedea Tachi Ak'õrepa jaradapi».

¹⁰ Ara mãine mi chi Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda jĩru k'ait'a s'ĩraporode bedabari k'oebesima ichiã pia pedei k'orea. Maamina ichia miã jarasima: «Jãiya oorãse, mãipari Tachi Ak'õreapuru pia pedease. Mi Tachi Ak'õre pae pari mimiaparipi, pi jĩra mãinepa chi Jesupa jarateada iŷãa berã jĩra».

Jesupa jarateada Tachi Ak'õre Jaorepa chi ichi pari pedeapatairã pedepiparima. ^{II}

Chi mũra t'ot'oa ĩri cheda

¹¹ Mãiya nak'ari mia unusima pajãne eda wãpatai ewa nibi. Mãiya bide mũra t'ot'oa bit'a chesima. Mãi mũra ĩri suak'abari bit'a Chi Ichia Jarada Jĩra Abarik'a Oo Biade apatama mãinepa Chi Piarãane apatama. Ichia ëpëerã nepira jĩp'a ak'ĩparima mãinepa jĩp'a oo bidepa chi nek'ĩramã ome k'ĩruuparima. ¹² Ichi tau t'ĩpi jĩra urua basima. Poro jũra jĩparí minachia jĩ basima. Ichi porode t'ĩ bi uru basima maamina abai pida mãi t'ĩ k'awaé pasima; ichiapuru mãi k'awa basima. ¹³ Ichi anamari jĩ bi oade bek'eadat'a jĩ basima. Ichi t'ĩ «Tachi Ak'õre Pedeaade» apatama. ^{III}¹⁴ Ichi k'aade chi pajãnepema papakã berã mũra t'ot'oa ĩri cheepirisidama. ãchi neet'ã lino p'aru t'ot'oa jĩ p'anasima. Mi ãpia pida jayoawëa beasima. ¹⁵ Ichi it'aedepa k'ĩruuparí nek'o p'eedea bit'a ochiasima, mãinepa tuacha p'uei k'orea. Sõ chupuriadawëa ãareairã jok'ae oopiipi. ^{IV} Uva pertiaru jĩra ãchi itiaipi, ichia Tachi Ak'õre chi Ne ãarea P'ue Bipa k'ĩruu bidepa mãiya itia bi përa. ¹⁶ Ichi anamari jĩ bide ichi mak'ara ĩri nãi t'ĩ bi uru bima: «Jõmãirã poro jũra jĩparí jĩ p'anirã k'aepëra ichit'u chi Atepe Bipi» ichiaba «jõmãirã chiparirã k'aepëra ichit'u chi Atepe Bipi».

¹⁷ Maapae mia unusima Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda imata ĩri bai nibit'a. Ichia jõma ne mik'ia k'opatai it'ĩ wãamaripatairã nãiya jĩk'ua jarasima: «Arã posoa chet'ĩ chi Tachi Ak'õrepa nek'opatai oo bimã. ¹⁸ Mãma k'odaipi poro jũra jĩparí jĩ bi piudaadarã, papakã berã chi minachia k'awa p'anirã piudaadarã, chi jua chaarea berã piudaadarã, mũra k'ĩuru mãinepa chi mũra ĩri wãpatai piudaadarã. ãarea ëpëerã piudaadarã k'odaipi: chi chipari newëa mimiapatairã piudaadarã, chi chipari pae pari mimiapatairã piudaadarã, chi k'aepe k'ede piudaadarã, mãinepa chi atepe berã piudaadarã k'odaipi».

¹⁹ Maapae mia unusima ãnimara mietã bi, nãi iŷũanepema poro jũra jĩparí jĩ p'anirã, mãinepa jõma ãchi papakã berã arã p'anit'a. Arã tuanasidama chi mũra ĩri suak'abari bi ome, mãinepa chi ichi ome p'ani

^I Tachi Ak'õrea pia pedeadai p'anima. Griego pedeade nãiya bi bima: aleluya.

^{II} Jesupa jarateada Tachi Ak'õre Jaorepa chi ichi pari pedepatairã pedepiparima. Griego pedeade mãi tachia pia ŷrinawëma. ^{III} 19:13 Juan 1:1. ^{IV} 19:15 Salmo 2:9.

papaká berá ome k'ĩruunai k'orea. ²⁰ K'ĩruutade chi mũra ĩri suak'abari bipa chi ģnimara mietá bi mĩinepa chi Tachi Ak'õre pari pedeaparı chi piarãpẽawẽma bit'a jitasima. Mãi chi piarã Tachi Ak'õre pari pedeapariwẽpa chi ģnimara mietá bi t'ĩnẽpa ěpẽerãpa ne p'ue oodak'apı waibia bet'a oopachima. Mãiya chi ěpẽerãpa chi ģnimara mietá bia itu tauchaapidaadarã ģarea seapachima. Ichiaba chi mãi ģnimara ģira bi juapa oodada sãdo minachia k'ĩrianaanat'a seapachima. Chi mũra ĩri suak'abari bipa mãi ģnimara mietá bi mĩinepa chi Tachi Ak'õre pari pedeaparı chi piarãpẽawẽma bit'a chok'ae p'ani senia azup're paara t'ipi urua bidepa jirat'aasima. ²¹ Chi k'ĩruuparı nek'o ichi it'aedepa ochia bipa waapẽarã ģarea k'enasima. Maapae jõma chi ne mik'ia k'opatai it'ĩ wãamaripatairã mãi k'iuru k'o p'anipa jãwaasidama.

Mil äyo

20 Mãiya nak'ari mia Tachi Ak'õrepa it'aripa peeda aba pajãnẽpa edá cherut'a unusima. Ichia chi uria minachia bi eda wãpatai ewaparı uru basima. Mĩinepa k'ãnena minachia bi ichi juade uru basima. ² Chi je jıtak'ari mil äyo ģĩ nibisima. Mãi je chi chõarãenapema taamapi. Tiore mĩinepa Tiore apatama. ³ Tachi Ak'õrepa it'aripa peedapa chi uria minachia bide edá jirat'aak'ari ģĩ nibik'ari maapae t'ap'asima, mi ģpia pida p'ue ewapiemaapa. Mãipa tiorepa tuachapemarã waa seaiwẽma aba mil äyo jõrunea. Mil äyo pak'ari ichi ěraipi nãi ģũane tãaraawẽa bamẽrã. ⁴ Maapae mia chi suak'a beeparı auk'arã p'ani chok'arã unusima. Chi mãi ĩri suak'abari berã Cristo ome Tachi Ak'õrepa bisima chi minachia k'awa p'anirãt'a, mairãpa ěpẽerã nepira ak'idai k'orea. Mĩinepa mia ěpẽerã poro t'iat'udada jaore unusima. Mãiya poro t'iat'usidama Jesupa jarateada ģĩã p'ani k'orea mĩinepa Tachi Ak'õre pedea jaratea p'ani k'orea. Ąchia chi ģnimara mietá bit'a mĩinepa chi ichi ģira bi juapa oodada sãdo k'ĩrianae pasima. Ichi tauchaada ģchi tau bĩride mĩinepa juade pida itu bipidae pasima. Ąchi chok'ae p'irabaridak'ari mil äyo Cristo ome poro ģura ģĩparı ģĩ p'anirã ģira p'aneesidama. ⁵ Mãi chok'ae p'irabaridada Tachi Ak'õrepa naa chok'ae p'irabaripida pasima. Waapẽarã piudarã chok'ae p'irabaridae pasima aba mil äyo jõrunea. ⁶ Chi Tachi Ak'õrepa naa chok'ae p'irabaripii ěpẽerã minachia pia p'ananaipi. Waa piudaiwẽma, mairãpa Tachi Ak'õre p'aarerã mĩinepa Cristo p'aarerã p'ananaipi. ¹ Mĩinepa mil äyo Cristo ome chi poro ģura ģĩparı ģĩ p'anirã p'ananaipi.

I *Waa piudaiwẽma. Griego pedeade nãiya bi bima: Bari k'ak'o ume piudaiwẽma. Mãipa jara bima chi Tachi Ak'õre nea t'ipi uruade minachia mĩanaipi. Apocalipsi 20:14.*

Tachi Ak'õrepa tiore t'ipi uruade jirat'aada

⁷ Mil äyo jõk'ari tiore ģĩ bada ěraipi. ⁸ Mĩine ichia tuacha ģarea ^{II} seade wãipi. Gog tuadepemarã, Magog tuadepemarã sida seaipi. Ichia mãi tuadepema papaká berã p'usa ipu ģira chok'arã p'anit'a atewãipi ěpẽerã Tachi Ak'õrenepemarã ome k'ĩruunamẽrã. ⁹ Mãi tioredẽ papaká berã nãi ģũane ģarea wãnaipi. Mĩine ģchia chi ěpẽerã Tachi Ak'õreneerã mĩinepa chi ichia k'ĩria bi p'uurut'a ģuranaipi. Maamina Tachi Ak'õrepa pajãnẽpa t'ipi tau urua peepik'ari, mairãpa ģchi ģarea k'enaipi. ¹⁰ Mãiya nak'ari Tachi Ak'õrepa tiore chi ěpẽerã sea uru bada azup're t'ipi urua nibidepa jirat'aaipi. Naena Tachi Ak'õrepa chi ģnimara mietá bi mĩinepa chi piarã Tachi Ak'õre pari pedeapariwẽ mãi t'ipi uruade jirat'aa basima. Mãma tiore ģchi paara ewaricha ģst'ã mĩinepa teamasi minachia mĩa p'ananaipi.

Tachi Ak'õrepa suak'a beeparı waibia t'ot'oa bidepa itiaipi

¹¹ Mãiya nak'ari mia chi suak'a beeparı waibia t'ot'oa bit'a unusima. Ichiaba chi mĩine suak'abari bit'a unusima. Ichi k'ĩrari nãi ģũa ģarea mĩinepa pajã sida wẽpasima. Abai pida waa ununae pasima. ¹² Ichiaba chi piudaadarã chi atepe berã mĩinepa chi k'aepea k'ede sida Tachi Ak'õre k'ĩrari bai nip'anit'a mia unusima. Mĩine k'art'a ewak'oasima. Mãi k'art'ade jõma ěpẽerãpa ne oodada bi nibasima. Abai k'art'a sida ewasima. Mĩine chi ewaricha chok'ae p'ananai k'art'ade ěpẽerã t'ĩ bi nibasima. Jõma piudaadarã Tachi Ak'õrepa itiasima ģchia oodada ģira. Ąchia oodada ģarea k'art'ade bi nibasima. ¹³ Chi p'usade piudaadarã ģarea Tachi Ak'õre k'ĩrari chesidama. Abaeda chi piudaadarã jaore ģarea ģchi p'anapataimãipa Tachi Ak'õre k'ĩrari chesidama. ^{III} Maapae Tachi Ak'õrepa ģchicha itiasima ģchia oodada ģira. ¹⁴ Tachi Ak'õrepa chi tachi piudai p'anit'a jõpisima t'ipi uruade bat'a peeru ģira. Ichiaba chi piudaadarã p'anapataimã t'ipi uruade bat'a peesima. Mãi uria azup're t'ipi urua nibimã bari k'ak'o ume piusiade apatama. ¹⁵ Chi ěpẽerã ewaricha chok'ae p'ananai k'art'ade chi t'ĩ biwẽa be Tachi Ak'õrepa mairã t'ipi uruade jirat'aasima.

ģũa chiwidi mĩinepa pajã chiwidi

21 Mãiya nak'ari mia pajã chiwidi mĩinepa ģũa chiwidi unusima. Mĩine nãi ģũa mĩinepa pajã sida nee pasima. Ichiaba p'usa sida nee pasima. ² Mĩinepa mia unusima Tachi Ak'õre p'uuru, chi Jerusalén chiwidi apatai, Tachi Ak'õre bimãipa pa-

II *Tuacha ģarea. Griego pedeade nãiya bi bima: cuatro ángulos.*
III *Piudaadarã jaore ģarea ģchi p'anapataimãipa. Griego pedeade nãiya bi bima: Hades.*

jānepa edá cherut'a. ^I Māi p'uuru pia basima wēra k'ima atarude minachia k'ak'apia bi jīra. ³ Maapae mia ūrisima abaipa Tachi Ak'ōre suak'a beeparí auk'ará bimāipa nāiya jīk'ua pedearut'a: ^{II} «ĶŪrit'ī! Idi Tachi Ak'ōre ēpēerā t'āena bima. ^{III} Ichi āchi ome baiپی. Māine āchi ichi ēpēerā p'ananaipi. Piarā ichit'a āchi Ak'ōre paipi māinepa āchi ome baiپی. ⁴ Āchi tauba ichia āarea p'oapiipi. Jōma naena bada jōna pēra waa piudaiwēma, waa jēanaiwēma, waa sōk'achiadaiwēma māinepa waa sōp'uadaiwēma».

⁵ Maapae chi suak'a beeparí auk'ará bide suak'abari bipa nāiya jarasima: «Mia ne āarea chiwidi oo bima». Māinepa nāiya jarasima: «Chi mia jaramaa bit'a k'art'ade bise piarā pedea pēra māinepa māine p'ue jīāanai p'ani pēra».

⁶ Ichiaba ichia miā nāiya jarasima: «Mia ooi badat'a jōma oosima. Mi chi Alp'api māinepa chi Omegapi. ^{IV} Māipa jara bima mi chi Naapemapi māinepa chi K'aadeapemapi. Paritua opisia bipira, mia pania wea bit'a pari topiipi. Māi paniapa tachi chok'ae p'anapi-parima. ⁷ Nemietá p'uedadarāpa jōma māi atadaipi warrapa chi ak'ōrené atapari jīra. Mi āchi Tachi Ak'ōre paipi māinepa mi warrarā p'ananaipi. ⁸ Maamina chi mi ome wānai k'orea wap'eapatairā, chi mine jīāanak'apiirā, chi mia k'īriak'at'a oopatairā, chi mīa peapatairā, chi k'īranejasia oopatairā, chi ēpēra niipatairā, chi juapa oodada sādode jīāapatairā māinepa chi sejarapatairā azup're t'ipi urua nibide minachia mīa p'ananaipi. Māi chi bari k'ak'o ume pusiade apatama». ^V

Jerusalén chiwidi

⁹ Maapae Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairā p'arat'u jājoa be siete uru p'anananepema aba mimá chesima. Māi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedairāpa āchi p'arat'u jājoa bede ne siete uru p'ananaipa nāi jīūane be k'aadea minachia mīapisidama. ^{VI} Chi mimá chedapa nāiya jarasima: «Wānama. Mia chi Oveja Chak'epa k'ima atait'a unupiipi».

¹⁰ Ara māine Tachi Ak'ōre Jaoredepa bide ichia mi eya minachia it'ī bimá ateewāsima. Māma unupisima Tachi Ak'ōre p'uuru chiwidi Jerusalén apatai Tachi Ak'ōre bimāipa pajānepa edá cherut'a. ¹¹ Tachi Ak'ōre k'īrawārea achiterrea bipa māi p'uuru jērat'īu basima. Urua basima mawara pia bi neepia bi jīra, jaspe mawara jīra. Tot'á basima vidrio jīra. ¹² Māi p'uuru it'ī mawarapa audu jūk'a basima. Eda wāpatai doce

I Mi. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: Mi, Juanpa unusima. II Tachi Ak'ōre suak'a beeparí auk'ará bimāipa. Griego pedeade chi eda waapēarā k'art'ade bi bima: pajānepa. III Tachi Ak'ōre. Griego pedeade nāiya bi bima: Tachi Ak'ōre p'aru te. IV Griego alfabetode «alfa» chi naapema letrapi māinepa «omega» chi k'aadeapema letrapi. V 21:8 Apocalipsi 20:6,14. VI 21:9 Apocalipsi 16.

p'anasidama. Eda wāpataicha Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda aba basima. Māi awara Israel warrarā doce p'anana t'ī eda wāpataicha aba bi basima. ¹³ Chi imata ochiaparieri eda wāpatai ūpea p'anasidama, chi imata baeparieri eda wāpatai ūpea p'anasidama, chi k'īrari eda wāpatai ūpea p'anasidama, māinepa chi āpīte eda wāpatai ūpea p'anasidama. ¹⁴ Māi p'uuru audu jūk'a bi doce mawara īri basima. Mawaracha chi Oveja Chak'epa doce peedairā t'ī aba bi basima.

¹⁵ Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda mi ome pedea bada-pa jīūa chaapatai nee ooda uru basima. P'uuru, chi eda wāpatai, p'uuru audu jūk'a bi sida chaai k'orea uru basima. ¹⁶ Māi jīūa chaapataipa Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa p'uuru chaasima. Chi p'uuru chaada āarea abarik'a basima. Chi teesoa, chi jet'ea sida abarik'a basima. Chi chaada 2.200 kilómetro basima. ^{VII} Chi teesoa, chi it'ī, chi jet'ea sida āarea abarik'a basima. ¹⁷ Maapae chi p'uuru audu jūk'a bi sida chaasima. Chi chaada jua chaama 144 basima. ^{VIII} Nāi jīūanepemārāpa chaapata jīra Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa chaasima.

¹⁸ Māi p'uuru āarea nee chi chiarapa ooda pasima. Māi vidrio tot'á bi jīra basima. Chi p'uuru audu jūk'a bi jaspe mawarapa k'ada pasima. ¹⁹ Māi audu jūk'a bi doce mawara īri basima. Māi mawara āarea pia beasima.

Chi naapema jaspe mawara pasima.

Māi īari zap'iro mawara pasima.

Māi īari ágata mawara pasima.

Māi īari esmeralda mawara pasima.

²⁰ Māi īari ónice mawara pasima.

Māi īari cornalina mawara pasima.

Māi īari crisólito mawara pasima.

Māi īari berilo mawara pasima.

Māi īari topacio mawara pasima.

Māi īari crisopraso mawara pasima.

Māi īari jacinto mawara pasima.

K'aadea amatista mawara pasima.

²¹ Māi p'uurude eda wāpatai doce p'ani ne achiterrea be ^{IX} ooda pasima. Māi mawara achiterrea be abapuru ooda pasima. Chi o p'uuru esa bi nee chiarapa ooda pasima. Māi tot'á basima vidrio jīra.

²² Māi p'uurude Tachi Ak'ōre te minachia bit'a mia unué pasima newē pēra. Tachi Chipari, chi Ne Āarea P'ue Bi Tachi Ak'ōre k'īrari māinepa Oveja Chak'e k'īrari ēpēerāpa pia pedeadaipi ichi te atepe bide oopachida jīra. ²³ Imata māinepa jedek'o newēa māi p'uuru inaa baparima, Tachi Ak'ōre achiterreapa māi inaa bapipari pēra, māinepa chi Oveja Chak'epa jērat'īu bapipari pēra. ²⁴ Māi p'uuru inaapa tuacha inaa p'ananaipi jōmāirā chi inaane nipadamērá. Māinepa tuachadepe-

VII 2.200 kilómetro. Griego pedeade nāiya bi bima: 12.000 estadia. VIII Jua chaama 144. K'āp'ūra pedeade bi bima: 65 metros. IX Ne achiterrea be. Griego pedeade nāiya bi bima: perla.

ma poro jūra jīparí jī p'anirāpa nepia uru p'anit'a chi p'uurudea ateewānaipi. ¹²⁵ Māma waa ewari teamasi nea pai pēra, māi p'uurude eda wāpatai ewaricha ewa nibaipi. ²⁶ Āarea tuachadepemarāpa nepia uru p'anit'a māi p'uurudea ateewānaipi. ¹²⁷ Maamina āarea chi Tachi Ak'ōrepa pia unuk'apí chi p'uurude eda p'ue ateewānaiwēma. Chi nemietá oopatairā māinepa chi seजारapatairā eda wānaiwēma. Abapuru chi ewaricha chok'ae p'ananaí k'art'ade chi t'ī bi berā māirā p'ue eda wānaipi. Māi k'art'a chi Oveja Chak'epa uru bima.

Chi to tachi chok'ae p'anapii k'orea bida

22 ¹⁻² Māiya nak'ari Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa to p'ap'arā bit'a miá unupisima. Tot'á basima vidrio jīra. Māi paniapa tachi chok'ae p'anapiparima. Tachi Ak'ōre māinepa chi Oveja Chak'e suak'a beeparí auk'ará bidepa māi to p'uurudepema o jet'ea bi esa wea bima. To ik'idacha pak'uru nejō tachi chok'ae p'anapiparí basima. Māi pak'uru jedek'ocha chaupari pēra, āyone bari k'ak'o doce teaparima. Chi k'irú nēará jīra bima, tuachadepemarā k'ak'ua pia p'ananamērā. ³ Chi Tachi Ak'ōrepa mietá bayade a badat'a chi p'uurude nea baipi. Tachi Ak'ōre māinepa chi Oveja Chak'e suak'a beeparí auk'ará bi chi p'uurude baipi. Māma chi Tachi Ak'ōre pae pari mimiapatairāpa ichiá pia pedeadaipi. ⁴ Ichi k'īra ununaipi māinepa ichi t'ī āchi tau biiride bi uru p'ananaipi. ⁵ Māma waa k'iu baiwēma. Tachi Ak'ōre Chiparipa inaapii bi pēra, īpirawēma māinepa imatawēma ēpēerā pia p'ananaipi. Ewaricha āchi ichi ome ará chi poro jūra jīparí jī p'anirā p'ananaipi.

Cristo tāaraawēa bide chei k'orea bida

⁶ Maapae Tachi Ak'ōrepa it'aripa peedapa miá jarasima: «Jōma nāi pedea piarāpi māinepa piarā māine p'ue tījānai p'anīma. Tachi Chiparipa chi ichi pari pedeapatairā pedeapiparima. Ichiapuru ichi it'aripa peeda peesima chi ichi pae pari mimiapatairā k'awapimērā tāaraawēa bide k'āre māiyait'a».

⁷ Jesupa jarasima: «¡Ūrit'í, mi isapea cheipi! Chi nāi k'art'ade Tachi Ak'ōre pari pedeapari pedea bida tījāa bit'a minachia pia bima».

⁸ Mi Juanpi. Māi āarea unusima māinepa ūrisima. Māiya nak'ari mi Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda jīru k'ait'a sīraporode bedabari k'obeesima pia pedei k'orea. Māiya oosima ichia jōma māi unupida pēra. ⁹ Maamina ichia jarasima: «Jāiya oorāse, māipari Tachi

I Tuachadepema poro jūra jīparí jī p'anirāpa nepia uru p'anit'a chi p'uurudea ateewānaipi. Māi pedea ichiaba nāiya bi bima: Tuachapema poro jūra jīparí jī p'anirā māi p'uurudea wānaipi Tachi Ak'ōrea pia pedeadai k'orea. II Māi versículo ichiaba nāiya bi bima: Tuachapemarā māi p'uurudea wānaima Tachi Ak'ōrea pia pedeadai k'orea.

Ak'ōreapuru pia pedease. Mi Tachi Ak'ōre pae pari mimiapari pi ara pi jīra, ūpēarā Tachi Ak'ōre pari pedeapatairā jīra, māinepa jōma nāi k'art'ade jara bi tījāa be jīra».

¹⁰ Māinepa jarasima: «Nāi k'art'ade bi bima Tachi Ak'ōre pari pedeapari pedeat'a. Māi mēra uru barāse tāaraawēa bide āarea māiyai pēra. ¹¹ Chi nemietá oo bit'a itu bise ichi waa k'achiade bamērā. Chi ne āareaine Tachi Ak'ōrepa k'īriak'apí oo bit'a itu bise ichi māine bamērā. Maamina chi jīp'a oo bit'a itu bise ewaricha jīp'a oo bamērā. Māinepa chi Tachi Ak'ōre pae pia bit'a, ewaricha Tachi Ak'ōre pae pia bai bima.

¹² »¡Ūrit'í, mi isapea cheipi! Cherude mia jōmāirā ne teade eneemeipi āchia oodada jīra. ¹³ Mi chi Alp'api māinepa chi Omegapi. ^{III} Māipa jara bima mi chi Naapemapi māinepa chi K'aadeapemapi.

¹⁴ »Minachia pia p'anīma chi neet'á pia si uru bet'a. Āchi p'uurude eda wānai p'anīma nejō tachi chok'ae p'anapiparí jōnai k'orea. ¹⁵ Maamina chi nemietá oopatairā, chi ēpēra nīpatairā, chi k'īranejasia oopatairā, chi mīa peapatairā, chi juapa oodada sādode tījāapatairā, māinepa seजारapatairā āarea awara tuaneenaipi. ^{IV}

¹⁶ »Mi Jesupi. Tachi Ak'ōrepa it'aripa peeda peesima māi āarea ūpēarā becha jaramērā. Mi Davidepa chedapi, chi ichidepa t'ōnapi. ^V Mi chi āsā parudepema k'āk'āi minachia jērat'īupariade apatama».

¹⁷ Tachi Ak'ōre Jaorepa māinepa chi Oveja Chak'e k'ima atai bi pida nāiya jara p'anīma: «¡Chese!» Chi māi ūri bīpa jarai bima: «¡Chese!» Chi opisia bi chei bima, chi pania tachi chok'ae p'anapiparí tomērā. Chi māi pania to k'īria bīpa pari toi bima.

¹⁸ Chi nāi k'art'ade bi bima Tachi Ak'ōre pari pedeapari pedeat'a. Chi nāi k'art'ade bi bi ūri berā mia jararuma: abaipa nāi k'art'ade bi bi k'īra awara jaraipira, Tachi Ak'ōrepa chi nāi k'art'ade minachia mīapiyá bīdapa ara māiya minachia mīapiipi.

¹⁹ Māinepa abaipa chi nāi k'art'ade bi bidepema pedea aba āyá biipira, Tachi Ak'ōrepa ichiá chi nejō tachi chok'ae p'anapiparidepema itu jōpiiwēma māinepa Tachi Ak'ōre p'uurude eda itu wāpiiwēma. Māi nejō k'orea, māinepa māi p'uuu k'orea nāi k'art'ade bi bima.

²⁰ Āarea nāi k'art'ade bi bit'a Jesupa piarāne a bima. Nāiya jara bima: «¡Piarā mi isapea cheipi!»

Pia bima isapea cheit'a. ^{VI} ¡Chese tai Chipari Jesú!

²¹ Mia k'īria bima Tachi Chipari Jesupa ichi sōpiadepa jōma māra k'aripa bait'a. Māiya beese.

III Griego alfabetode «alfa» chi naapema letrapi māinepa «omega» chi k'aadeapema letrapi. IV Nemietá oopatairā. Griego pedeade nāiya bi bima: usa. V 22:16 Isaia 11:1-10. VI Griego pedeade nāiya bi bima: amén.